

<https://doi.org/10.15388/vu.thesis.51>
<https://orcid.org/0000-0003-4113-0488>

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Evelina Agota
VITKUTĖ

Profesinė savivalda Lietuvos viešojoje teisėje

DAKTARO DISERTACIJA

Socialiniai mokslai,
teisė (S 001)

VILNIUS 2020

Disertacija rengta 2014 – 2019 metais Vilniaus universitete.
Mokslinius tyrimus rėmė Lietuvos mokslo taryba, „Erasmus+“ finansinė programa.

Mokslinė vadovė:

Doc. dr. Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001)

TURINYS

SANTRUMPOS	5
IVADAS	7
1. PROFESINĖS SAVIVALDOS SAMPRATA	32
1.1 PROFESINĖ SAVIVALDA IR KITOS SAVIVALDOS ĮGYVENDINIMO FORMOS	32
1.1.1 Savivaldos įvairovė ir sistema	33
1.1.2 Personalinė ir teritorinė savivalda.....	43
1.1.3 Atskiros personalinės savivaldos kategorijos	48
1.2 PROFESINĖ SAVIVALDA KONSTITUCINĖS TEISĖS ŠALTINIUOSE	52
1.2.1 Profesinė savivalda konstitucinės teisės šaltiniuose iki XX a.....	53
1.2.2 Profesinė savivalda tarpukario Lietuvos konstitucijose.....	60
1.2.3 Profesinė savivalda galiojančioje Konstitucijoje	65
1.3 KONSTITUCINIO TEISMO SUFORMULUOTI PROFESINĖS SAVIVALDOS POŽYMIAI	68
1.3.1 Valstybės kontroliuojamų profesijų teisė į savivaldą	69
1.3.2 Profesinės savivaldos steigimo tvarka	80
1.3.3 Privalomas dalyvavimas profesinėje savivaldoje	85
1.3.4 Profesinės savivaldos funkcijų dvilypumas	90
1.4 PROFESINĘ SAVIVALDĄ ĮGYVENDINANTYS SUBJEKTAI	95
1.4.1 Teisinių profesijų savivaldą įgyvendinantys subjektai	97
1.4.2 Kitų profesijų savivaldą įgyvendinantys subjektai	102
1.4.3 Naujų profesinės savivaldos subjektų kūrimosi galimybės	109
2. PROFESINĖS SAVIVALDOS ORGANIZAVIMAS IR VEIKLA .	114
2.1 PROFESINĖS SAVIVALDOS ORGANIZACINĖ STRUKTŪRA	114
2.1.1 Bendrosios pastabos.....	115
2.1.2 Visuotinis narių susirinkimas.....	121
2.1.3 Valdymo organai.....	123
2.1.4 Etikos priežiūros organai	129
2.2 PROFESINĖS SAVIVALDOS FINANSAVIMO KLAUSIMAI	141
2.2.1 Finansavimo šaltiniai	141
2.2.2 Reikalavimai turto valdymui	150
2.3 PROFESINĖS SAVIVALDOS VYKDOMOS FUNKCIJOS.....	152
2.3.1 Privataus pobūdžio funkcijos.....	153
2.3.2 Viešojo pobūdžio funkcijos	160
2.4 PROFESINĖS SAVIVALDOS IR VALSTYBĖS INSTITUCIJŲ SANTYKIAI	170

2.4.1 Profesinės savivaldos ir valstybės bendradarbiavimas	172
2.4.2 Valstybės vykdoma profesinės savivaldos kontrolė	177
3. PROFESINĖS SAVIVALDOS TEISINIS STATUSAS.....	180
3.1. PROFESINĖS SAVIVALDOS ASOCIACIJOS KAIP VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO SUBJEKTAI	180
3.1.1 Įtraukimo į viešojo administravimo sistemą teisiniai pagrindai	181
3.1.2 Vykdoma viešojo administravimo veikla	196
3.1.3 Priskyrimo viešojo administravimo subjektams teisinės pasekmės	209
3.2 PROFESINĖS SAVIVALDOS ASOCIACIJOS KAIP ŪKIO SUBJEKTŲ ASOCIACIJOS	219
3.2.1 Vertinimo konkurencijos teisėje teisiniai pagrindai.....	221
3.2.2 Priskyrimo ūkio subjektų asociacijoms sąlygos	227
3.2.3 Priskyrimo ūkio subjektų asociacijoms teisinės pasekmės	234
3.3 PROFESINĖS SAVIVALDOS ASOCIACIJOS KAIP <i>SUI GENERIS</i> ASOCIACIJOS	242
3.3.1 Asociacijų laisvės doktrina ir jos apribojimai.....	242
3.3.2 <i>Sui generis</i> asociacijų kategorijos išskyrimo teisiniai pagrindai	246
IŠVADOS	253
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	255
PRIEDAI.....	297
1 priedas. Profesinėje savivaldoje dalyvaujančių asmenų skaičius	297
2 priedas. Profesinės savivaldos požymių atitiktis	299
3 priedas. Profesinės savivaldos asociacijų visuotinių narių susirinkimų kompetencija.....	311
4 priedas. Profesinės savivaldos asociacijų valdymo organai.....	313
5 priedas. Profesinės savivaldos asociacijų etikos priežiūros organai	314
6 priedas. Valstybės institucijų įgaliojimai	329
PUBLIKACIJŲ IR MOKSLINIŲ KONFERENCIJŲ SĄRAŠAS	339

SANTRUMPOS

ABTĮ	Administracinių bylų teisenos įstatymas
Antstolių rūmai	Lietuvos antstolių rūmai
ApT	Lietuvos apeliacinis teismas
Architektų rūmai	Lietuvos architektų rūmai
Auditorių rūmai	Lietuvos auditorių rūmai
Chartija	Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija
CK	Civilinis kodeksas
CPK	Civilinio proceso kodeksas
Generalinis advokatas (angl. – <i>Advocate General</i>)	Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinis advokatas (angl. – <i>Advocate General of the European Court of Justice of European Union</i>)
EBPO (angl. – <i>OECD</i>)	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (angl. – <i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
ES	Europos Sąjunga
ESBT (angl. – <i>EGC</i>)	Europos Sąjungos Bendrasis Teismas (angl. – <i>General Court of European Union</i>)
ESTT (angl. – <i>ECJ</i>)	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (angl. – <i>Court of Justice of European Union</i>)
EŽTK	Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija
EŽT Komisija (angl. – <i>HR Commission</i>)	Europos Žmogaus Teisių Komisija (angl. – <i>European Commission of Human Rights</i>)
EŽTT (angl. – <i>ECHR</i> ; pranc. – <i>CEDH</i>)	Europos Žmogaus Teisių Teismas (angl. – <i>European Court of Human Rights</i> ; pranc. – <i>Cour européenne des droits de l’homme</i>)
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
Teisingumo kolegija	Specialioji teisėjų kolegija bylos rūšinio teisingumo bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui klausimams spręsti
Konkurencijos taryba	Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba
Konstitucija	Lietuvos Respublikos Konstitucija
Konstitucinis Teismas	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas
LAT	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

LDK	Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė
LVAT	Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas
LVT	Lietuvos Vyriausiasis Tribunolas
Notarų rūmai	Lietuvos notarų rūmai
Odontologų rūmai	Lietuvos Respublikos odontologų rūmai
Seimas	Lietuvos Respublikos Seimas
SESV	Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo
TAR	Teisės aktų registras
VAAT	Vilniaus apygardos administracinis teismas
LAGK	Lietuvos administracinių ginčų komisija
VAĮ	Viešojo administravimo įstatymas
VAĮ nauja redakcija	Viešojo administravimo įstatymo redakcija įsigaliosianti 2020 11 01
VAT	Vilniaus apygardos teismas
Vyriausybė	Lietuvos Respublikos Vyriausybė
VŽ	<i>Valstybės žinios</i>

ĮVADAS

Tyrimo aktualumas ir problematika. Konstitucijos preambulėje įtvirtintas atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekis. Vienas svarbių šio siekio įgyvendinimo būdų yra demokratinės, humanistinės teisinės tvarkos įtvirtinimas remiantis konstitucinėmis nuostatomis ir principais¹. Dabartinėje Lietuvos teisinėje sistemoje veikiančios savivaldos (savireguliacijos) organizacijos pirmiausiai ir laikytinos viena iš pilietinės visuomenės išraiškos formų, kai valstybės valdžia yra tam tikra apimtimi decentralizuojama ir teisė spręsti daugelį svarbių klausimų suteikiama patiems piliečiams. Kai kurios savivaldos (pvz., vietos savivaldybės) veikia itin plačiai – dalyvauja sprendžiant visų Lietuvos teritorijoje gyvenančių ir veikiančių asmenų problemas. Tuo tarpu kitos savivaldos yra tam tikro specialaus rato asmenų (pvz., tam tikros profesinės grupės, aukštosios mokyklos, tautinės bendruomenės) vidaus klausimų sprendimo bei valdymo forma.

Būtent profesinių pagrindu veikianti savivalda yra išskirtinė ir daugeliu kūrimo bei įgyvendinimo aspektų itin įdomi, tačiau Lietuvos teisės doktrinoje dar palyginti mažai tirta savivaldos įgyvendinimo forma. Istoriniu požiūriu profesiniu pagrindu veikiančios savivaldos organizacijos kildinamos net iš Senovės Romos viešųjų korporacijų bei viduramžiais veikusių amatininkų ir pirklių gildijų². Vis dėlto, Lietuvos teisės kontekste jos neturi aiškiai apibrėžtų (ar atkurtų, rekonstruotų) teisinių tradicijų. Iš dalies dėl to, šių dienų kontekste, profesinės savivaldos organizacijos susiduria ir su naujais iššūkiais – nuolatine jų veiklos teisinio reguliavimo kaita, įpareigojimais laikytis atsakingo valdymo principo bei užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę, taip pat jų savivaldos teisės ribojimo ir net panaikinimo iniciatyvomis.

Lietuvoje įstatymais profesinės savivaldos teisė šiuo metu yra suteikta aštuonioms profesinėms grupėms – advokatams, notarams, antstoliams, patentiniams patikėtiniams, nemokumo administratoriams, auditoriams, draudimo brokeriams bei architektams. Šių profesinių grupių savivalda įgyvendinama per įstatymų pagrindu įsteigtas asociacijas – *Lietuvos advokatūra*, *Notarų rūmus*, *Antstolių rūmus*, *Patentinių patikėtinių institutą*, *Nemokumo administratorių rūmus*, *Auditorių rūmus*, *Draudimo brokerių*

---

¹ Konstitucinis Teismas. *1998 12 09 nutarimas byloje nr. 2/98*. Konstat. d. 3.1 p.

² MANTVYDAS, P. Korporatyvizmo praeitis (1 dalis). *Židinys*, 1936, nr. 11, p. 442–453. P. 443–444; BERMAN, H. J. *Teisė ir revoliucija. Vakarų teisės tradicijos formavimasis*. Vilnius: Pradai, 1999. P. 514–516; MACHOVENKO, J. *Teisės istorija*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2013. P. 308–309, 318–319.

rūmus ir *Architektų rūmus*³. Minėtos profesinės savivaldos asociacijos vienija didelį subjektų ratą – beveik 6 tūkstančius profesine veikla besiverčiančių asmenų, daugiau nei 1,5 tūkstančio tam tikro profesinio vardo siekiančių asmenų ir daugiau nei 2 tūkstančius profesinę veiklą vykdančių asmenų įsteigtų bendrovių, bendrijų ir kontorų⁴. Viešojoje erdvėje yra informacijos ir apie kitų profesijų (pvz., pastatų energinio naudingumo sertifikavimo ekspertų, nekilnojamojo turto brokerių, statybos inžinierių) ketinimus inicijuoti profesinės savivaldos kūrimą⁵. Seime svarstomas įstatymo projektas dėl psichologų galimybių įgyti profesinės savivaldos teises⁶. Taigi profesinę savivaldą įgyvendinančių ir joje dalyvaujančių asmenų skaičius ateityje gali augti, nepaisant tam tikrų priešingų tendencijų vienos iš profesinių grupių – odontologų⁷ – atveju.

Profesinė savivalda nėra tiesiogiai paminėta Konstitucijoje, jos samprata nėra plačiau atskleista ir atskiruose profesinę savivaldą numatančiuose įstatymuose. Labiau apibrėžtus bruožus bei aiškesnius konstitucinius pagrindus profesinė savivalda įgavo po Konstitucinio Teismo 2008 01 07 nutarimo, kuriame buvo spręstas privalomos narystės Antstolių rūmuose reikalavimo konstitucingumo klausimas. Tuomet Konstitucinis Teismas konstatavo, kad „[v]isų – ne tik Lietuvoje – pripažįstama, kad tokios valstybės kontroliuojamos profesijos kaip antstolio ir kt. (beje, ne vien teisinės

---

³ Advokatūros įstatymo (*VŽ*, 2004, nr. 50–1632) 56 str. 1 d.; Notariato įstatymo (*Lietuvos aidas*, 1992, nr. 28–810) 8 str.; Antstolių įstatymo (*VŽ*, 2002, nr. 53–2042) 45 str. 1 d.; Patentinių patikėtinių įstatymo (*TAR*, 2017, nr. 11943) 2 str. 2 d., 21 str.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo (*TAR*, 2019, nr. 10324) 139 str. 1 d.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo (*VŽ*, 1999, nr. 59–1916) 72, 73 str.; Draudimo įstatymo (*VŽ*, 2003, nr. 94–4246) 166 str. 1 d.; Architektų rūmų įstatymas (*VŽ*, 2006, nr. 134–5063) 2 str. 1 d.

⁴ Žr. šios disertacijos 1 priedą.

⁵ SEIMAS. Konferencija „Profesinė savivalda – PENS ekspertinio vertinimo kokybės ir nešališkumo garantas“, 2018, <http://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=15258&p_k=1&p_event_id=9406>; DELFI.LT. *NT brokeriai atskleidė savo planą, kaip ketina kovoti su pakilusiomis aruodas.lt kainomis*, 2018, <<https://www.delfi.lt/bustas/darni-pletra/nt-brokeriai-atskleide-savo-plana-kaip-ketina-kovoti-su-pakilusiomis-aruodas.lt-kainomis.d?id=79925571>>; SA.LT. *Statybų sektoriaus asociacijos nori permainų*, 2018, <<https://sa.lt/statybu-sektoriaus-asociacijos-nori-permainu/>>.

⁶ 2019 03 14 Psichologų praktinės veiklos įstatymo projekto nr. XIII P-685(3) 11 str.

⁷ 2019 12 10 Seimas priėmė Odontologų rūmų įstatymo nr. IX-1929 pripažinimo netekusiu galios įstatymą (*TAR*, 2019, nr. 20814), kuriuo nuo 2020 05 01 panaikinta iki tol 15 metų veikusi odontologų profesinė savivalda. Platesnis odontologų profesinės savivaldos panaikinimo vertinimas pateikiamas šios disertacijos 1.4.2.5 dalyje.

profesijos) suponuoja atitinkamos profesijos savireguliaciją ir atitinkamą savivaldos sistemą, kuri apima visą šią profesiją (visus ja besiverčiantčius asmenis) ir užtikrina inter alia atstovavimą tai profesijai (ja besiverčiantiems asmenims) esant santykiams su valstybės ir savivaldos institucijomis bei tarptautiniu lygiu, kvalifikacijos tobulinimo organizavimą, vienodus profesinės etikos standartus ir jų laikymosi kontrolę, taip pat kitokią įstatymų reikalaujamą tos profesijos asmenų veiklos kontrolę⁸.“

Apartoje Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje profesinės savivaldos klausimais galima įžvelgti profesinės savivaldos institutui būdingus atskirus teisinio statuso „pjūvius“. Pirma, profesinė savivalda reiškia profesijos teisę į savireguliaciją, t. y. tam tikrą autonomiją nuo valstybinės valdžios ir politikos įtakos. Antra, profesinė savivalda yra atitinkamos profesijos atstovų teisės vienytis į asociacijas ir taip siekti savo interesų ir teisių atstovavimo išraiška. Trečia, profesinei savivaldai būdingas ir reikšmingų viešojo pobūdžio funkcijų vykdymas – profesinė savivalda kartu su valstybe reglamentuoja profesinę veiklą, daugeliu atvejų suteikia leidimus vertis profesine veikla, nustato profesinės etikos taisykles ir taiko drausminę atsakomybę, taip užtikrindama profesinių paslaugų kokybę. Šie profesinės savivaldos teisinio statuso elementai reiškia, kad, siekiant išsamiai atskleisti profesinės savivaldos ypatumus, reikėtų šį institutą vertinti tiek kitų savivaldos įgyvendinimo formų (pvz., vietos, teismų, aukštųjų mokyklų savivaldos), tiek nevyriausybiinių organizacijų (pvz., įvairių asociacijų), tiek ir viešojo administravimo subjektų kontekste. Šių profesinei savivaldai būdingų teisinio statusų elementų tarpusavio suderinamumas (galimas jų prieštaravimas) kelia tam tikrų iššūkių, kurie atsiskleidžia įvairioje teisinėje praktikoje.

Nenuoseklumas profesinės savivaldos klausimais pastebimas jau EŽTT ir ESTT sprendimuose. Kiekvienas iš teismų akcentuoja skirtingus profesinės savivaldos asociacijų požymius bei pateikia kitokią jų teisinės prigimties vertinimą. EŽTT nuo 1981 m. sprendimo *Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium* byloje profesinės savivaldos asociacijas priskiria⁹ prie taip vadinamų „viešosios teisės asociacijų“ (pranc. – *associations de droit public*),

---

⁸ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 nutarimas byloje nr. 44/06. Konstat. d. 9 p.

⁹ P vz., ECHR. *Judgement of 23 06 1981 in case Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium*; ECHR. *Judgement of 29 04 1999 in case Chassagnou and others v. France*. 101 par.; ECHR. *Decision of 03 04 2001 as to the admissibility of the case O.V.R. v. Russia*; ECHR. *Decision of 06 11 2003 as to the admissibility of the case Popov and others, Vakarelova, Markov and Bankov v. Bulgaria*; CEDH. *Décision de 12 10 2004 sur la recevabilité de l'affaire Bota c. Roumanie*.

kurioms būdingi tokie bruožai: jos steigiamos įstatymo pagrindu, yra integruotos į valstybės struktūrą, o jų veiklai būdingas administravimo, teisėkūros bei drausminės veiklos vykdymas. EŽTT laikosi pozicijos, kad tokios viešosios teisės asociacijos nepatenka į Konvencijos 11 str., įtvirtinančio asociacijų laisvę, veikimo sritį ir joms nėra suteikiama atitinkama apsauga, t. y. jos apkritai nėra laikomos asociacijomis Konvencijos prasme. Visai kitą kontekstą profesinės savivaldos subjektų priskyrimo viešajam sektoriui tendencijai suteikė 2002 m. priimtas ESTT sprendimas *Wouters ir kiti* byloje¹⁰, kurioje, be kitų klausimų, ESTT vertino Nyderlandų advokatų savivaldos organizacijos teisinį statusą ir nusprendė, kad tokie subjektai nepriklauso viešajam (valstybiniam) sektoriui ir yra laikytini ūkio subjektų asociacijomis (angl. – *associations of undertakings*), vienijančiomis ekonominę veiklą (profesinių paslaugų teikimą) vykdančius asmenis. Buvo konstatuota, kad profesinės savivaldos asociacijų veiksmas ir sprendimai, reglamentuojantys jų narių veiklą (t. y. būtent viešosioms tradiciškai priskiriamos funkcijos), gali būti vertinami pagal konkurencijos teisės reikalavimus.

Lietuvos bendrosios kompetencijos bei administraciniuose teismuose prieštaringa profesinės savivaldos teisinė prigimtis atsispindi bylose, kuriose nagrinėtas klausimas, ar profesinės savivaldos asociacijos gali būti laikomos viešojo administravimo subjektais. Kai kurios Lietuvoje veikiančios profesinės savivaldos asociacijos (pvz., Auditorių rūmai) teismų yra nuosekliai pripažįstamos viešojo administravimo subjektais, akcentuojant jų vykdomas viešojo pobūdžio funkcijas¹¹, tuo tarpu kitos (pvz., Lietuvos advokatūra, Antstolių rūmai) – nelaikomos viešojo administravimo subjektais, pabrėžiant jų kaip nevyriausybinių organizacijų, dažnu atveju – įgyvendinančių savivaldos teisę, statusą¹². Tokia skirtinga praktika yra

---

¹⁰ ESTT. 2002 02 19 sprendimas byloje C–309/99 (*Wouters ir kiti*).

¹¹ Pvz., LVAT. 2011 01 10 nutartis administracinėje byloje nr. I–444–16/2010; LVAT. 2011 11 11 nutartis administracinėje byloje nr. AS492–766/2011; LVAT. 2017 03 03 nutartis administracinėje byloje nr. A–2902–556/2017; LVAT. 2018 04 11 nutartis administracinėje byloje nr. A–80–438/2018; Teisingumo kolegija. 2010 01 07 nutartis teisingumo byloje nr. T–01/2010; Teisingumo kolegija. 2012 04 03 nutartis teisingumo byloje nr. T–62/2012.

¹² Pvz., LVAT. 2009 10 23 nutartis administracinėje byloje nr. AS556–642/2009; LVAT. 2009 12 11 nutartis administracinėje byloje nr. AS442–741/2009; LVAT. 2012 06 15 nutartis administracinėje byloje nr. AS143–382/2012; LVAT. 2014 06 18 nutartis administracinėje byloje nr. AS146–261/2014; LVAT. 2015 10 14 nutartis administracinėje byloje nr. AS–1214–552/2015; LVAT. 2015 11 30 nutartis administracinėje byloje nr. AS1360–146/2015; LVAT. 2015 12 09 nutartis administracinėje byloje nr. eAS1418–146/2015; LVAT. 2017 01 09

susiklosčiusi bylose, kuriose buvo skundžiami iš esmės tapataus pobūdžio profesinės savivaldos asociacijų veiksmai ar neveikimas, dažniausiai – tam tikri asociacijų organų priimti sprendimai narių atžvilgiu, susiję su teisės vykdyti profesinę veiklą apribojimu ar panaikinimu.

Nenuoseklumas profesinės savivaldos klausimais matyti ir įstatymų leidėjo veikloje. Seime svarstant atskirų profesijų savivaldos teisės nustatymo klausimus (ypač pastaraisiais metais), keliami vis tie patys, atrodytų, jau aiškūs ir kitų profesijų savivaldos atveju išspręsti klausimai, pvz., svarstant architektų bei patentinių patikėtinių profesinės savivaldos kūrimą buvo abejojama, ar privaloma narystė profesinės savivaldos asociacijose bus suderinama su jų kaip asociacijų teisinę formą turinčių asmenų teisine padėtimi, taip pat abejota, ar šios profesijos gali būti laikomos valstybės kontroliuojamomis profesijomis, kurioms laiduojama savivaldos teisė¹³. Kitas ryškus aspektas – tai netolygi įstatymų leidėjo pozicija profesinės savivaldos, kaip valstybės vykdomos kontrolės ir reglamentavimo veiklos alternatyvos, palaikymo klausimais. Viena vertus, pabrėžiant savireguliacinės sistemos privalumus, profesinės savivaldos subjektų skaičius pastaraisiais metais plečiamas – 2016 m. sukurta architektų savivalda, 2017 m. – patentinių patikėtinių savivalda, 2018 m. ryškiai sustiprinti Draudimų brokerių rūmų įgaliojimai, numatant jiems įgaliojimus suteikti teisę asmenims vykdyti draudimo brokerio veiklą bei šią teisę panaikinti, o nuo 2020 m. pradeda veikti Nemokumo administratorių rūmai¹⁴. Tuo tarpu kitos profesinės savivaldos asociacijos – Odontologų rūmų – atžvilgiu elgtasi priešingai: nuolat siūlyta siaurinti jų turimus įgaliojimus, kol 2019 m. pabaigoje odontologų savivalda

---

nutartis administracinėje byloje nr. I-9-756/2017; LVAT. 2017 06 08 nutartis administracinėje byloje nr. eAS-517-438/2017; Teisingumo kolegija. 2016 12 08 nutartis teisingumo byloje nr. T-103/2016; ApT. 2018 03 22 nutartis civilinėje byloje nr. e2-378-180/2018.

¹³ 2016 05 13 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada dėl Architektų rūmų įstatymo nr. X-914 1, 2, 3, 4 ir 11 straipsnių pakeitimo ir 18 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto nr. XIIP-4374; 2015 03 09 Ūkio ministerijos raštas nr. (15.27-91)-3 „Dėl Lietuvos Respublikos patentinių patikėtinių įstatymo projekto“, <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/6560e940c65411e48799bc57840226ce?jfwid=tb078lp9w>>. 10 p.; 2016 07 25 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada dėl Patentinių patikėtinių įstatymo projekto nr. XIIP-4628.

¹⁴ Architektų rūmų įstatymo nr. X-914 1, 2, 3, 4, 11 straipsnių pakeitimo ir 18 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas (TAR, 2016, nr. 26508); Patentinių patikėtinių įstatymas; Draudimo įstatymo nr. IX-1737 pakeitimo įstatymas (TAR, 2018, nr. 6971) 44 ir 46 str.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 156 str.

apskritai buvo panaikinta¹⁵. Šiame kontekste atskirai reikėtų paminėti 2019 m. Vidaus reikalų ministerijos inicijuotą VAI pakeitimo įstatymo projektą¹⁶, kurio pirminiame variante buvo siūlyta (tiesa, vėliau šio siūlymo atsisakyta¹⁷) ne tik panaikinti galimybę naujai steigiamoms asociacijoms vykdyti viešąjį administravimą, tačiau buvo numatytas įpareigojimas peržiūrėti visus šiuo metu asociacijų (taigi ir profesinę savivaldą įgyvendinančių asociacijų) turimus viešojo administravimo įgaliojimus ir juos perduoti kitiems subjektams, nebent toks perdavimas būtų objektyviai neįmanomas. Tokiu būdu buvo siekta panaikinti didžiąją dalį profesinės savivaldos asociacijų vykdomų funkcijų.

Vykdomosios valdžios kontekste daugiausiai dėmesio profesijų reguliavimui bei jų savivaldai yra skyrusi Europos Komisija. Nuo 2004 m. Europos Komisija yra parengusi keletą programinių dokumentų¹⁸, kuriuose akcentuota laisvųjų profesijų vykdomos veiklos reikšmė ES siekiant tapti konkurencingiausia žinių ekonomika pasaulyje: laisvosios profesijos sukuria beveik 9% visos ES bendrojo vidaus produkto ir sudaro netgi trečdalį ES paslaugų sektoriaus. Europos Komisija skatina, kad valstybės narės peržiūrėtų profesijoms taikomą reguliavimą (tiek valstybės, tiek profesinės savivaldos lygiu), kad būtų atsisakyta konkurenciją paslaugų srityje ribojančių

---

¹⁵ Odontologų rūmų įstatymo nr. IX–1929 pripažinimo netekusiu galios įstatymas.

¹⁶ 2019 09 30 Viešojo administravimo įstatymo nr. VIII–1234 pakeitimo įstatymo projekto nr. 19–3162(3) 1 str., 3 str. 5 d.

¹⁷ 2019 11 07 Viešojo administravimo įstatymo nr. VIII–1234 pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4142.

¹⁸ EUROPEAN COMMISSION. *Communication from the Commission – Report on Competition in Professional Services*. COM(2004) 83 final; EUROPOS KOMISIJA. *Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui: Laisvosios profesijos – didesnių reformų galimybė*. KOM(2005) 405 galutinis. P. 3; EUROPEAN COMMISSION. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the implementation of the Services Directive. A partnership for new growth in services 2012–2015*. COM(2012) 261 final; EUROPOS KOMISIJA. *Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: Veiksmų planas „Verslumas 2020“ – Verslumo dvasios atkūrimas Europoje*. KOM(2012) 795 galutinis; EUROPOS KOMISIJA. *Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui: dėl nacionalinės teisės aktų, kuriais reglamentuojama galimybė užsiimti profesine veikla*. KOM(2013) 676 galutinis. P. 2, 10; EUROPEAN COMMISSION. *Final report of the working group – Action lines for bolstering the business of liberal professions, 2015*, <<https://ec.europa.eu/docsroom/documents/15134/attachments/1/translations/en/renditions/pdf>>. P. 5, 10–13.

reikalavimų. Atsižvelgiant būtent į šį konkurencingumo skatinimo kontekstą, pabrėžtina, kad Lietuvoje su profesinės savivaldos klausimais palyginti daug yra susidūrusi Konkurencijos taryba. Ji yra priėmusi du nutarimus dėl profesinės savivaldos asociacijų¹⁹, kuriuose laikėsi pozicijos, kad Auditorių rūmai bei Notarų rūmai veikia kaip ūkio subjektų asociacijos ir vertino jų veiksmų suderinamumą su Konkurencijos įstatymu. Nors atrodytų, kad Konkurencijos tarybos nutarimai priimti vadovaujantis jau minėta ESTT praktika ir pozicija dėl profesinės savivaldos asociacijų, pabrėžtina, kad bent jau nutarimas Notarų rūmų atžvilgiu sutiktas itin kritiškai – Notarų rūmai Konkurencijos tarybos poziciją pavadinio ne tik nepagrįsta, bet ir nelogiška, ir netgi „absurdiška“ (sic!)²⁰. Panašiu metu Konkurencijos taryba taip pat yra pateikusi išpėjimą Architektų rūmams dėl tam tikrų jų veiklos aspektų ir galimo interesų konflikto, tačiau šiuo atveju rūmai jau buvo vertinti kaip viešojo administravimo veiklą vykdomas subjektas, t. y. visai kitaip nei Notarų rūmai²¹. Tokios praktinės situacijos itin gerai iliustruoja egzistuojanti principinį nesutarimą (ir net konfliktą) dėl esminių profesinės savivaldos teisinės prigimties aspektų.

Būtent išsamesni profesinės savivaldos instituto tyrimai, atskleidžiantys profesinės savivaldos teorinę sampratą bei praktinius jos organizavimo klausimus, taip pat aiškiai apibrėžiantys profesinės savivaldos teisinį statusą, galėtų padėti atsakyti į aptartoje teisinėje praktikoje kylančius probleminius klausimus bei susidaryti tam tikrą kritišką poziciją dėl nacionaliniu bei ES lygiu vykstančių teisinių procesų profesinės savivaldos srityje.

Tyrimo objektas ir jo ribos. Šio mokslinio darbo objektas yra profesinės savivaldos institutas Lietuvoje viešojoje teisėje²². Tyrimas apima šiuos profesinės savivaldos įgyvendinimo aspektus: profesinės savivaldos santykį

---

¹⁹ Konkurencijos taryba. 2007 06 21 nutarimas nr. 2S–15; Konkurencijos taryba. 2018 04 26 nutarimas nr. 2S–2(2018).

²⁰ STRAČKAITIS, M. Pranešimas 2017 12 02 tarptautinėje konferencijoje „Lietuvos notariato reformos 25–metis“. *Notariatas*, nr. 26, 2018, p. 6–8. P. 7; NOTARŲ RŪMAI. *Notarų rūmai: Konkurencijos taryba nubaudė notarų savivaldą už galiojančių teisės aktų laikymąsi*, 2018, <<https://www.notarurumai.lt/naujienos/notarai-ziniasklaidoje/notaru-rumai-konkurencijos-taryba-nubaudė-notaru-savivalda-uz-galiojančiu-teises-aktu-laikymasi>>; NOTARŲ RŪMAI. *Teismas panaikino visus kaltinimus Notarų rūmams, priminė konkurencijos prievaizdams teisės pradžiamokslį*, 2019, <<https://www.notarurumai.lt/naujienos/naujienos/teismas-panaikino-visus-kaltinimus-notar-rumams-primin-konkurencijos-prievaizdams-teiss-pradiamoksl>>.

²¹ KONKURENCIJOS TARYBA. *Architektų rūmai išpėti dėl galimo interesų konflikto*, 2019, <<http://www.kt.gov.lt/lt/naujienos/architektu-rumai-ispeti-del-galimo-interesu-konflikto>>.

²² Šis tyrimas neapima baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso teisės šakų.

su kitomis savivaldos įgyvendinimo formomis, profesinės savivaldos konstitucinį statusą, profesinę savivaldą apibrėžiančius požymius, profesinę savivaldą įgyvendinančius subjektus ir jų klasifikaciją, profesinės savivaldos organizacinę struktūrą, vykdomas funkcijas ir finansavimą, profesinės savivaldos ir valstybės institucijų santykius, taip pat profesinės savivaldos teisiniam statusui būdingus elementus.

Šis tyrimas yra orientuotas į Lietuvos nacionalinius profesinės savivaldos asociacijų veiklos pagrindus, todėl pirmiausiai atliekamas nacionalinės konstitucinės ir administracinės teisės kontekste. Darbe tiriami Lietuvos nacionaliniai teisės aktai bei nacionalinių teismų praktika profesinės savivaldos klausimais, tačiau taip pat įvertinama nacionalinei profesinės savivaldos sampratai itin svarbi supranacionalinių teismų – EŽTT ir ESTT – jurisprudencija bei ją analizuojančių užsienio teisės mokslininkų darbai. Siekiant pateikti platesnį požiūrį į galimus įvairius profesinės savivaldos veikimo aspektus, darbe aptariami pasirinktų²³ užsienio valstybių – Vokietijos, Prancūzijos, Jungtinės Karalystės ir Lenkijos – teisės doktrinese akcentuojami profesinės savivaldos sampratos ir teisiniai probleminiai aspektai.

Profesinė savivalda įgyvendinama per atskirus juridinius asmenis – profesinės savivaldos asociacijas, todėl šiame tyrime nėra analizuojama pačią profesinę veiklą vykdančių asmenų (advokatų, notarų, antstolių, patentinių patikėtinių, nemokumo administratorių, auditorių, draudimo brokerių ar architektų) profesinė veikla ir etika, jos reglamentavimas ar tokią profesinę veiklą vykdančių asmenų teisinio statuso klausimai.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Šio mokslinio darbo *tikslas* – ištirti Lietuvos viešajai teisei būdingą profesinės savivaldos institutą ir teisinius jo pagrindus, t. y. suformuluoti profesinės savivaldos sampratą, apibrėžti profesinei savivaldai būdingus organizavimo ir veiklos principus ir įvertinti profesinės savivaldos teisinio statuso problematiką.

Tiksliui pasiekti sprendžiami šie *uždaviniai*:

- 1) apibrėžiami profesinės savivaldos, kaip vienos iš savivaldos įgyvendinimo formų, samprata ir pagrindiniai požymiai;
- 2) nustatomi ir ištiriami pagrindiniai profesinės savivaldos teisiniai organizavimo ir veiklos elementai – organai, finansavimo tvarka, vykdomos funkcijos;

---

²³ Šių valstybių pasirinkimas pagrįstas Įvado dalyje „Metodai“ aptariant disertacijoje naudotą lyginamosios teisėtyros metodą.

3) įvertinama profesinės savivaldos teisinio statuso problematika, atskleidžianti poreikį svarstyti apie profesinės savivaldos asociacijas, kaip specialią asociacijų kategoriją.

Tyrimų apžvalga. Lietuvos teisės moksle bei susijusiose mokslo šakose yra palyginti daug tyrimų *profesinės veiklos vykdymo*, taip pat istoriniais kai kurių profesijų formavimosi klausimais. Vis dėlto, šiuose darbuose tiriama

atskirų profesinių grupių (advokatų²⁴, notarų²⁵, antstolių²⁶, nemokumo administratorių²⁷, auditorių²⁸, draudimo brokerių²⁹) veikla, jai keltini

---

²⁴ NEKROŠIUS, V. Advokatūra. *Teisės saugos institucijos*. P. Kuconis, V. Nekrošius. Vilnius: Justitia, 2001, p. 129–144; BALNIENĖ, E. Lietuvos advokatūros teisinės padėties raida. *Teisė*, 2005, nr. 56, p. 16–30; BALNIENĖ, E. Aktualūs advokatūros statuso pasikeitimai Lietuvoje. *Teisė*, 2005, nr. 57, p. 7–18; BALNIENĖ, E. *Advokatūros atsiradimas ir raida Lietuvoje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2007; VĖGĖLĖ, I. Laisvas advokatų judėjimas pagal Europos Bendrijos teisę. *Jurisprudencija*, 2008, nr. 3(105), p. 47–53; GUMBIS, J.; KŪRIS, E. Advokatai. *Lietuvos teisinės institucijos*. Red. E. Kūris. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 575–618; BITINAS, A. Advokatūros vieta valstybėje: nepriklausomumo ir autonomijos užtikrinimas. *Justitia*, 2012, t. 77, p. 2–15; DRAKŠAS, R. *Advokatas: veiklos pagrindai ir problemos*. Vilnius: Justitia, 2012; LASTAUSKIENĖ, G. Advokato profesija: prieštaringas jos pobūdis ir kontrolė. *Jurisprudencija*, 2013, t. 20(4), p. 1473–1491; NEKRAŠIUS, J. *Lietuvos advokatūra: Šiaulių advokatai (XVII a. – XXI a. pradžia)*. Vilnius: Justitia, 2013; KIRŠIENĖ, J. Advokato nepriklausomumas teisiųjų paslaugų rinkos komercializacijos kontekste: reliktas ar būtinybė? *Jurisprudencija*, 2014, t. 21(3), p. 683–706; KIRŠIENĖ, J. Trimatė teisininko profesijos krizės problema. *Jurisprudencija*, 2015, t. 22(2), p. 191–205; BEINORAVIČIUS, D.; et. al. *Advokatūros teisė*. Sudar. I. Vėgėlė. Vilnius: LĮ „Kriventa“, 2018.

²⁵ GAIVENIS, V. Notaras ir visuomenė. *Justitia*, 1996, t. 1, p. 16, 17; ŠALTAUSKIENĖ, S. Notariato vieta Lietuvos teisės sistemoje. *Justitia*, 1996, t. 3(3), p. 11, 12; NEKROŠIUS, V. *Notariato teisė*. Kaunas: Dangerta, 1997; GAIVENIS, V. Notaras šiandienos teisinėje sistemoje. *Justitia*, 1999, nr. 1, p. 14–16; ŠALTAUSKIENĖ, S.; NEKROŠIUS, V. Bendrieji notarų veiklos kontrolės aspektai. *Justitia*, 2000, t. 3(27), p. 20; NEKROŠIUS, V. Notariatas. *Teisės saugos institucijos*. P. Kuconis, V. Nekrošius. Vilnius: Justitia, 2001, p. 225–234; SAVICKAITĖ, K. Notariato raida Lietuvoje. *Teisė*, 2003, nr. 46, p. 168–177; GAIVENIS, V. *Nuo raštininko iki notaro*. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2007; NEKROŠIUS, V. Notaro vaidmuo postmodernioje visuomenėje. *Notariatas*, 2007, nr. 2, p. 19–24; GARALEVIČIUS Z.; et. al. *Atlyginimo už notarų teikiamas paslaugas dydžio nustatymo principai ir modeliai Europos Sąjungos valstybėse narėse*. Vilnius: Teisės institutas, 2007; ČAPLINSKIENĖ, E. Notariato valdžia ir (savi)valda. *Notariatas* nr. 4, 2008, p. 10, 11; RAŽANAITĖ, S. Pilietybės reikalavimas notarams – diskriminavimo principo pažeidimas? *Notariatas*, 2009, nr. 8, p. 24–31; MAKSIMAITIS, M. Lietuvos notariatas 1918–1940 m.: teisinio reguliavimo ypatumai. *Jurisprudencija*, 2010, t. 2(120), p. 7–22; NEKROŠIUS, V. Notarai. *Lietuvos teisinės institucijos*. Red. E. Kūris. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 619–664; PETRAUSKAS, R. Rašto ir raštinių kultūros pradžia Lietuvoje. *Lietuvos notariato istorija*. Sudar. J. Karpavičienė. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2012, p. 21–25; VALIKONYTĖ, I. Notariato instituto genezė ir sklaida Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. *Lietuvos notariato istorija*. Sudar. J. Karpavičienė. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2012, p. 35–49; ŠMIGELSKYTĖ–STUKIENĖ, R. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pavieto teismų notarinės funkcijos. *Lietuvos notariato istorija*. Sudar. J. Karpavičienė. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2012, p. 71–93; NEKROŠIUS, V.; STRAČKAITIS, M. Notariato raida atkūrus nepriklausomybę. *Lietuvos notariato istorija*. Sudar. J. Karpavičienė. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2012, p. 137–177; MAKSIMAITIS, M. Pirmieji notariato įstatymai Lietuvoje. *Lietuvos notariato istorija*. Sudar. J. Karpavičienė. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2012, p. 109–122; NEKROŠIUS, V. Dėl ETT sprendimų taikymo

---

notarų atžvilgiu. *Notariatas*, 2013, nr. 12, p. 34–36; KŪRIS, E. Atsakymai į pateiktus klausimus apie Lietuvos Respublikos notariato įstatymo ir Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo pataisų projektus. *Notariatas*, 2013, nr. 15, p. 42–55; ČIOMANAS, J. Notariato istorija. *Notariato teisė*. Red. S. Vencloviėnė. Vilnius: Lietuvos notarų rūmai, 2014, p. 36–45; STRAČKAITIS, M. Notariato savivalda. *Notariato teisė*. Red. S. Vencloviėnė. Vilnius: Lietuvos notarų rūmai, 2014, p. 176–199; KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ, E. *Notary veiklos liberalizavimo galimybės Europos Sąjungos lotyniškojo notariato tradicijos valstybėse*. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2014; NEKROŠIUS, V.; ŠVEDAS, G. Notarų sąžininga konkurencija ir atsakomybė. *Notariatas*, 2015, nr. 20, p. 6–13; KASPARAVIČIENĖ, A. Notariato veiklos teisinio reguliavimo socialinis veiksmingumas. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 2016, nr. 16, p. 96–114; ŠTARAITĖ-BARSULIENĖ, G. *Mediacijos notaro veikloje taikymo galimybės ir teisinio reguliavimo Lietuvoje tobulinimo kryptys*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2018; MIKALONIENĖ, L., et al. *Notarų civilinė atsakomybė*. Vilnius: VšĮ studija „Versus“, 2019.

²⁶ MACHOVENKO, J. Diečkaus ir vižo institutų užuomazga ir raida Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. *Teisė*, 2003, nr. 46, p. 87–98; MACHOVENKO, J. Vaznys, kaip teismo antstolio pirmtakas, Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. *Teisė*, 2004, nr. 50, p. 94–105; KAVOLIŪNAITĖ, E.; et al. *Antstolių veiklos efektyvumas ir monitoringas*. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2005; MACHOVENKO, J. *Teisingumo vykdymas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Diskusiniai klausimai*. Vilnius: Justitia, 2007; ŠILEIKIS, E. Dvidešimt septynių antstolių atleidimo konstituciniai aspektai. *Justitia*, 2007, nr. 1, p. 14–21; ŠILEIKIS, E. Konstituciniai antstolio įgaliojimų sustabdymo aspektai. *Justitia*, 2007, nr. 1, p. 10–17; LASTAUSKIENĖ, G. Antstoliai. *Lietuvos teisinės institucijos*. Red. E. Kūris. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 665–704.

²⁷ JAZBUTIS, R. Bankroto administratoriaus statusas. Tendencijos ir perspektyvos. *Teisės problemos*, 2004, nr. 3, p. 5–21; MIKUCKIENĖ, V. *Bankroto bylų nagrinėjimo teisme ypatumai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007; SPAIČIENĖ, J. *Bankroto teisės raida Lietuvos Respublikoje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008; KAVALNĖ, S., et al. *Bankroto teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009; MEŠKYS, L.; MATEKONYTĖ, U. Bankroto administratoriaus nešališkumo užtikrinimas Baltijos šalyse: bankroto administratoriaus skyrimo aspektai. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 2014, nr. 12, p. 63–80; DZINDZELĖTAITĖ-ŠALTĖ, L. Kreditorių interesų atstovavimas skiriant bankroto administratorių. *Teisė*, 2019, nr. 112, p. 172–185.

²⁸ MACKEVIČIUS, J. *Buhalterinės apskaitos raida Lietuvoje*. Vilnius: UAB Spauda, 1991; VAIVADIENĖ, D. Auditas ir revizija Lietuvoje 1919–1940 metais ir po 1990 metų. *Ekonomika*, 2000, nr. 51, p. 145–154; MACKEVIČIUS, J. *Auditas: teorija, praktika ir perspektyvos*. Vilnius: Lietuvos mokslas, 2001; IVANAUSKIENĖ, A. *Buhalterinės apskaitos pagrindai*. Vilnius: TEV, 2004; LAKIS, V. *Audito sistema: raida ir problemos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007; LAKIS, V. *Audito aplinka. Apskaitos ir audito pagrindai*. Red. R. Subačienė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015, p. 351–444.

²⁹ VALIAUGA, V. *Brokeriai: 1994–2007*. Vilnius: Gairės, 2007; VALIAUGA, V. *Draudikai*. Vilnius: Petro ofsetas, 2009; TALUTIS, T. *Draudimo teisė: nepriklausomų draudimo tarpininkų veiklos ypatumai*. Vilnius: UAB „RDI grupė“, 2009; VALIAUGA, V. *Dvidešimt draudimo rinkos metų*. Vilnius: Petro ofsetas, 2010; VALIAUGA, V. *Draudimo brokeriai Lietuvoje: atsiminimai*. Vilnius: Petro ofsetas, 2013.

reikalavimai, o jų savivaldos klausimai aptariami kaip tam tikras egzistuojantis faktas, detaliau neanalizuojant pačio profesinės savivaldos instituto, kaip tam tikros atskiros teisinės kategorijos. Šiame kontekste reikėtų išskirti 2019 m. apgintą D. Veličkaitės disertaciją³⁰, kurioje jau daug plačiau aptariama architektų profesinės savivaldos, kaip (savi)piežiūros formos, svarba bei teisiniai pagrindai.

Tarp būtent *savivaldą* nagrinėjančių teisės mokslo darbų, didžiąją dalį sudaro vietos savivaldai skirti tyrimai³¹. Kiek mažiau tirtos ir kai kurios kitos

---

³⁰ VELIČKAITĖ, D. *Viešasis interesas ir jo įgyvendinimo sąlygos architektūros srityje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2019. P. 151–157.

³¹ STAČIOKAS, R. *Vietos savivalda*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1992; ŠILEIKIS, E. Savivaldos teisė: aktualūs aiškinimo ir įgyvendinimo klausimai. *Teisė*, 2002, nr. 42, p. 130–144; STAČIOKAS, R.; RIMAS, J. *Lietuvos savivaldybių raida ir veiklos finansavimas*. Kaunas: Technologija, 2002; VIDRINSKAITĖ, S. Vietos savivalda ir valdymas. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002, p. 795–841; ASTRAUSKAS, A. *Vietos savivaldos samprata ir savivaldybės institucinė struktūra*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003; ASTRAUSKAS, A.; GALINIENĖ, B. *Vietos savivalda Lietuvoje: teoriniai ir istoriniai aspektai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2003; JANKAUSKAS, K. Teritorinių bendruomenių savivalda Lietuvoje: konstituciniai imperatyvai ir jų įgyvendinimas ordinarinėje teisėje. *Lietuvos konstitucinės teisė: raida, institucijos, teisių apsauga, savivalda*. T. Birmontienė, et al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007, p. 411–521; MAČIULYTĖ, J.; RAGAUSKAS, P. *Lietuvos savivalda: savarankiškos visuomenės link?* Vilnius: „Versus aureus“ leidykla, 2007; RAGAUSKAS, P. Teisiniai imperatyvai vietos savivaldai Lietuvoje. *Konferencija „Vietos savivalda ir bendruomenės Lietuvoje“*, 2010 02 10. Sudar. A. Račkauskas. Vilnius: [n. p.], 2010, p. 19–25; JANKAUSKAS, K. Vietos savivalda. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 821–840; ŠILEIKIS, E. Vietos savivaldos konstituciniai pagrindai. *Vietos savivaldos konstituciniai pagrindai*. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lenkijos Respublikos Konstitucinio Tribunolo konferencijos medžiaga, 2014 06 11–12, Marijampolė. Vilnius: 2015, p. 8–49; ŠILEIKIS, E. Konstituciniai vietos savivaldos pagrindai. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2014, nr. 4(36), p. 218–264; KOSMAČAITĖ, V. Vietos savivalda. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 673–704.

savivaldos – aukštųjų mokyklų³², bažnyčių ir religinių organizacijų³³, tautinių bendrijų³⁴, teismų³⁵, verslo³⁶ savivalda. Šiame kontekste galima išskirti du

---

³² JOVAIŠAS, K. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 40 str. komentaras. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. I dalis*. Red. K. Jovaišas. Vilnius: Teisės institutas, 2000, p. 335–350; ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė teisė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005. P. 266–269; MACHOVENKO, J. Viduramžių universiteto ir jo teismo prigimtis. *Teisė*, 2009, nr. 70, p. 7–19; PŪRAITĖ, A. *Aukštojo universitetinio mokslo valstybinis reguliavimas: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011. P. 168–229; PASVENSKIENĖ, A. *Akademinės laisvės principo raiška aukštojo mokslo teisiniame reguliavime globalizacijos kontekste: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2017.

³³ PAVILIONIS, V.; PLUMPA, P. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 43 str. komentaras. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. I dalis*. Red. K. Jovaišas. Vilnius: Teisės institutas, 2000, p. 369–380; VAITIEKIENĖ, E. Religinės bendruomenės ir bendrijos. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002, p. 609–617; ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>*. P. 262–266; MESONIS, G. Kai kurie konstituciniai valstybės ir bažnyčios santykių aspektai. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2008, nr. 2(10), p. 110–133; VAITIEKIENĖ, E. Religinės bendruomenės ir bendrijos. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et. al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 509–520; BLINSTRUBIS, T. Bažnyčios (religinių bendruomenių) konstitucinė teisės ir savireguliacijos ribos. Šveicarijos pavyzdys (II). *Socialinių mokslų studijos*, 2011, nr. 3(1), p. 183–187; BLINSTRUBIS, T. *Valstybės ir bažnyčios konstitucinių santykių probleminiai aspektai: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012; VAITIEKIENĖ, E. Religinės bendruomenės ir bendrijos. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et. al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 409–418.

³⁴ JOVAIŠAS, K. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 37 str. komentaras. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. I dalis*. Red. K. Jovaišas. Vilnius: Teisės institutas, 2000, p. 304–309; JOVAIŠAS, K. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 45 str. komentaras. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. I dalis*. Red. K. Jovaišas. Vilnius: Teisės institutas, 2000, p. 387–391; BLIUMINAS, A. 1922 m. rugpjūčio 1 d. Lietuvos Respublikos Konstitucijos rengimo užkulisiai: žydų tautinė mažuma ir jų teisių užtikrinimas. *Mūsų konstitucionalizmo raida*. Sudar. A. V. Bartkutė, A. Vaišnys. Vilnius: Seimo 1–oji leidykla „Valstybės žinios“, 2003, p. 110–115; JANAUSKAS, P. 1922 m. Lietuvos Respublikos Konstitucija ir tautinės mažumos. *Mūsų konstitucionalizmo raida*. Sudar. A. V. Bartkutė, A. Vaišnys. Vilnius: Seimo 1–oji leidykla „Valstybės žinios“, 2003, p. 116–123; ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>*. P. 269–272.

³⁵ LOŠYS, M. Naujoji Lietuvos Respublikos Konstitucija ir teismų nepriklausomumas. *Lietuvos Respublikos Konstitucija: tiesioginis taikymas ir nuosavybės teisės apsauga: tarptautinių konferencijų medžiaga*. Vilnius: Teisė, 1994, p. 6–8; VALANČIUS, V. Teismo ir teisėjų nepriklausomumo, savarankiškumo ir savivaldos realizavimo problemos. *Jurisprudencija*, 2000, t. 17(9), p. 54–66; VALANČIUS, V. *Teismo ir teisėjo nepriklausomumo principo įgyvendinimas: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 2000; ABRAMAVIČIUS, A. Teisminė valdžia Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje. *Justitia*, 2005, nr. 4(58), p. 2–10; JARAŠIŪNAS, E.

konstitucinės teisės mokslininkus – M. Römerį³⁷ ir E. Šileikį – kurie itin skirtingais laikotarpiais yra aptarę bendruosius būtent profesinės savivaldos bruožus³⁸. Šių dviejų mokslininkų suformuluota teisės doktrina yra disertacinio tyrimo pagrindas ir atspirties taškas.

Valstybės valdžios institucijų santykiai ir Konstitucinis Teismas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003; JARAŠIŪNAS, E. Teisminės valdžios organizacijos ir veiklos konstitucinės problemos (teisminės valdžios visavertiškumas, teismų sistemos bei teisėjų ir teismų nepriklausomumas). *Lietuvos konstitucinė teisė: raida, institucijos, teisių apsauga, savivalda.* T. Birmontienė, et al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007, p. 295–315; SINKEVIČIUS, V. Teisėjo atleidimas iš pareigų: konstitucinės doktrinos teoriniai ir praktiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2010, nr. 2(120), p. 93–119; ŠINKŪNAS, H. Ar speciali teisėjų institucija turėtų būti sudaroma vien tik iš teisėjų? Iš *Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis. Recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Liber Amicorum profesoriui Jonui Prapiesčiui.* Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumni draugija, 2012, p. 201–211; VAINIUTĖ, M. Teisminės valdžios konstituciniai pagrindai. *Lietuvos konstitucinė teisė.* Red. E. Jarašiūnas, et al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 683–718; BIRMONTIENĖ, T. Konstitucinė teismų nepriklausomumo garantijų sistema. *Teismų nepriklausomumo garantijos.* Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Ukrainos Konstitucinio Teismo teisėjų konferencijos medžiaga, 2012 09 27–28, Vilnius. Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2013, p. 16–37; BIRMONTIENĖ, T. Konstitucinės teismų nepriklausomumo doktrinos bruožai. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2013, nr. 3(31), p. 240–263; VILBIKAS, A. *Teismai ir teisėjai Lietuvoje (1918–2018).* Kaunas: Eurispauda, 2018. P. 120–171; NAVICKIENĖ, Ž. Subjektai, dalyvaujantys Lietuvos teisėjų profesinės etikos vertinime. *Jurisprudencija*, 2018, t. 25(2), p. 357–379.

³⁶ ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>.* P. 276–277; MEŠKAUSKAITĖ, L. *Žiniasklaidos teisė. Visuomenės informavimo teisė: teoriniai ir praktiniai aspektai.* Vilnius: VĮ Registrų centras, 2018. P. 234–239.

³⁷ M. Römerio pavardės rašyba šioje disertacijoje pasirinkta atsižvelgiant į istoriko R. Miknio tyrimus šiuo klausimu (žr. MIKNYS, R. Įvadas. Kaip ir kiek Mykolas Römeris „tapo“ ar „tebetampa“ lietuviu? *Dienoraštis / Mykolas Römeris: 1923 m. balandžio 11-oji – 1924 m. kovo 21-oji.* Sudar. R. Miknys. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2019, p. VII–XXIII).

³⁸ RÖMERIS, M. *Lietuvos konstitucinės <...>.* P. 393, 309–408, 423–426; ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>.* P. 259–261; ŠILEIKIS, E. Vietos savivaldos <...>. P. 8–10; ŠILEIKIS, E. Konstituciniai vietos <...>. P. 218–220.

Moksliniam tyrimui reikšmingi ir teisės mokslo darbai *viešojo administravimo klausimais*³⁹. J. Paužaitė–Kulvinskienė⁴⁰,

---

³⁹ ANDRUŠKEVIČIUS, A. Administracinė teisė: kai kurie metodologiniai aspektai. *Teisė*, 2001, nr. 40, p. 7–15; BAKAVECKAS, A. Viešasis administravimas: samprata, teisinis aspektas ir problemos. *Jurisprudencija*, 2001, t. 21(13), p. 131–137; ANDRUŠKEVIČIUS, A. Probleminiai administracinės teisės reguliavimo dalyko klausimai. *Teisė*, 2002, t. 42, p. 7–15; ANDRUŠKEVIČIUS, A. Administracinės teisės reguliavimo dalyko sudėtis. *Teisė*, 2002, nr. 43, p. 24–32; URMONAS, A.; PRANEVIČIENĖ, B. Administracinės diskrecijos esmė ir diskrecijos kontrolės galimybės. *Jurisprudencija*, 2002, t. 32(24), p. 54–64; ANDRUŠKEVIČIUS, A. Viešojo valdymo funkcijų vykdymo bei asmens ir vykdomosios valdžios santykių priskyrimas administracinei teisei. *Teisė*, 2003, nr. 46, p. 19–27; GYLYS, A.; VAIČAITIS, V. A. Viešojo administravimo problemos ir mūsų teisinis mentalitetas. *Jurisprudencija*, 2003, t. 39(31), p. 69–78; ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004; PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005; BAKAVECKAS, A., et al. *Lietuvos administracinė teisė*. Red. A. Dziegoraitis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005; KARGAUDIENĖ, A. Administracinė teisė, administracinės teisės pokyčiai šiuolaikinėje demokratinėje visuomenėje. *Jurisprudencija*, 2005, t. 70(62), p. 31–41; VAIČAITIS, V. A.; JURČYS, P. Biurokratinė valstybės tarnybos ir centralizuoto viešojo valdymo samprata bei Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimo argumentavimo stilius. *Justicija*, 2005, nr. 1(55), p. 56–63; ŠEDBARAS, S. *Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Justitia, 2006; LINKEVIČIŪTĖ, I. Administracinė diskrecija ir jos vertinimas teismų praktikoje. *Jurisprudencija*, 2006, t. 5(83), p. 65–72; BAKAVECKAS, A. *Lietuvos vykdomoji valdžia*. Vilnius: Eugrimas, 2007; BAKAVECKAS, A. Kategorijų – vykdomoji valdžia, valstybinis valdymas (administravimas) ir viešasis administravimas – samprata ir santykis Lietuvos administracinėje teisėje. *Jurisprudencija*, 2007, t. 2(92), p. 46–53; ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Administracinė teisė: bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutas, ginčo santykių jurisprudenciniai aspektai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2008; DEVIATNIKOVAITĖ, I. Administracinio poveikio priemonių taikymas kaip viena iš viešojo administravimo subjektų veiklos funkcijų. *Jurisprudencija*, 2008, t. 3(105), p. 84–89; VALANČIUS, V.; KAVALNĖ, S. *Europos Sąjungos teisės įgyvendinimas Lietuvos administracinėje teisėje*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009; PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. Teisės į gerą administravimą (atsakingo valdymo principo) sampratos doktrininiai aspektai bei įgyvendinimo pavyzdžiai aplinkos apsaugos teisėje. *Teisė*, 2009, t. 72, p. 82–95; DEVIATNIKOVAITĖ, I. *Administracinė teisė: kategorijos, apibrėžimai ir užduotys*. Vilnius: Justitia, 2009; ANDRUŠKEVIČIUS, A. Administracinė teisė: interesų veiksnys įstatymų leidyboje. *Teisė*, 2010, nr. 74, p. 33–45; ANDRUŠKEVIČIUS, A.; PAŠKEVIČIENĖ, L. *Viešojo administravimo teisiniai pagrindai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011; KUNCEVIČIUS, G. *Administracinės sutarties institutas ir jo teorinis pagrindimas: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011; BAKAVECKAS, A. *Administracinė teisė: teorija ir praktika. I dalis*. Vilnius: Leidykla MES, 2012; GAILIŪNIENĖ, U. *Atsakomybė už viešojo administravimo subjektų asmenims padarytą žalą Lietuvoje: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013; PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. Kiti ginčo sprendimo būdai

I. Deviatnikovaitės⁴¹ bei L. Paškevičienės⁴² darbuose nors ir palyginti epizodiškai, tačiau vis tik specifiškai analizuota galimybė perduoti viešojo administravimo įgaliojimus būtent profesinės savivaldos asociacijoms.

Užsienio mokslininkų tyrimus galima skirstyti į dvi pagrindines grupes. Pirmajai grupei reikėtų priskirti tokių mokslininkų kaip R. Van den Bergh, G. E. Randall, L. S. Terry, T. Heremans bei ypač I. E. Wendt ir kt. darbus⁴³,

---

administracinių bylų teisenoje ir jų praktinio taikymo problemos. *Teisė*, 2013, t. 86, p. 36–56; STONYS, A. *Reguliacinės sutartys viešojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013; PAŠKEVIČIENĖ, L. *Viešojo administravimo subjektas kaip sutarties šalis*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014; ŽALTAUSKAITĖ-ŽALIMIENĖ, S. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos turinio paieškos. *Teisė*, 2015, nr. 97, p. 57–72; BALTRIMAS, J. Administracinės teisenos naujovės teismų praktikos kontekste. *Teisės problemos*, 2017, nr. 1(93), p. 29–52; DEVIATNIKOVAITĖ, I. Administracinės teisės samprata ir mokslas tarpukario Lietuvoje. *Teisė*, 2018, nr. 106, p. 80–98; DEVIATNIKOVAITĖ, I. Administracinio teismo įstatymo projektai tarpukario Lietuvoje. *Teisė*, 2018, nr. 109, p. 27–49.

⁴⁰ PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. *Administracinė justicija* <...>. P. 73–75.

⁴¹ DEVIATNIKOVAITĖ, I. *Administracinė teisė* <...>. P. 30, 99–101.

⁴² PAŠKEVIČIENĖ, L. *Viešojo administravimo* <...>. P. 140–151.

⁴³ ROBERTSON, A. H.; MERRILLS, J. G. *Human Rights in Europe. A Study of the European Convention on Human Rights*. Manchester: Manchester University Press, 1993; BERGH, R. Van den, R. Self-Regulation of the Medical and Legal Professions: Remaining Barriers to Competition and EC Law. *Organized Interests and Self-Regulation*. Eds. B. Bortolotti, G. Fiorentini. Oxford: Oxford University Press, 1999, p. 89–130; RANDALL, G. E. *Understanding Professional Self-Regulation*, 2000, <<http://www.paramedicsofmanitoba.ca/uploaded/web/pdf/Understanding%20Professional%20Self-Regulation.pdf>>; FLETCHER, A. The Liberal Professions – Getting the Regulatory Balance Right. *European Competition Law Annual: 2004. The Relationship Between Competition Law and the (Liberal) Professions*. Eds. C. D. Ehlermann, I. Atanasiu. Oxford: Hart Publishing, 2006, p. 73–84; FORRESTER, I. S. Where Law Meets Competition: Is *Wouters* Like a *Cassis de Dijon* or a *Platypus*? *European Competition Law Annual: 2004. The Relationship Between Competition Law and the (Liberal) Professions*. Eds. C. D. Ehlermann, I. Atanasiu. Portland: Hart Publishing, 2006, p. 271–294; GILLIAMS, H. Competition Law and Public Interest: Do We Need to Change the Law for the (Liberal) Professions? *European Competition Law Annual: 2004. The Relationship Between Competition Law and the (Liberal) Professions*. Eds. C. D. Ehlermann, I. Atanasiu. Portland: Hart Publishing, 2006, p. 295–333; BERGH, R. Van den; MONTANGIE, Y. *Theory and Evidence on the Regulation of the Latin Notary Profession. A Law and Economics Approach*, 2006, <<http://www.notarioforte.it/wp-content/uploads/2010/06/VanDenBergh2006.pdf>>; BERGH, R. Van den; MONTANGIE, Y. Competition in Professional Services Markets: Are Latin Notaries Different? *Journal of Competition Law and Economics*, 2006, no. 2, p. 189–214; NASCIMBENE, B; BERGAMINI, E. *The Legal Profession in the European Union*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law international, 2009; TERRY, L. S. The European Commission Project Regarding Competition

kuriuose nagrinėti bendri, europinio lygmens klausimai dėl laisvųjų profesijų sampratos, šioms profesijoms būdingos savireguliacijos (savivaldos) sistemos, taip pat dėl šių profesijų santykio su konkurencijos teise. Antrajai

---

in Professional Services. *Northwestern Journal of International Law & Business*, 2009, vol. 29, iss. 1, p. 1–118; PHILIPSEN, N. J. Regulation and Competition in the Legal Profession: Developments in the EU and China. *Journal of Competition Law and Economics*, 2010, no. 6(2), p. 203–231; PHILIPSEN, N. Professional Licencing and Self-Regulation in Europe and China: a Law and Economics Perspective. *Competition Policy and Regulation. Recent Developments in China, the US and Europe*. Edited by M. Faure and X. Zhang. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2011, p. 205–240; HEREMANS, T. *Professional services in the EU internal market: quality Regulation and Self-regulation*. Oxford: Hart Publishing, 2012; MOWBRAY, A. *Cases, Materials, and Commentary on the European Convention on Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, 2012; TERRY, L. S.; MARK, S.; GORDON, T. Adopting Regulatory Objectives for the Legal Profession. *Fordham Law Review*, 2012, vol. 80, iss. 6, p. 2685–2760; WENDT, I. E. *EU Competition Law and Liberal Professions: an Uneasy Relationship*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013; AHMEDI, S.; SULEJMANI, G. The normative of the European Commission for liberal professions and business environment. *Juridical Tribune*, vol. 4, iss. 2, 2014, p. 167–175; RAINEY, B.; WICKS, E.; OVEY, C. *The European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014; PADOA-SCHIOPPA, A. *A History of Law in Europe: from the Early Middle Ages to the Twentieth Century*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017.

grupei reikėtų priskirti būtent atskirų valstybių – Vokietijos⁴⁴, Prancūzijos⁴⁵, Jungtinės Karalystės⁴⁶ bei Lenkijos⁴⁷ – nacionalinius profesinės savivaldos

---

⁴⁴ RUESCHEMEYER, D. H. *Lawyers and Their Society. A Comparative Study of the Legal Profession in Germany and in the United States*. Massachusetts: Harvard University Press, 1973; TAUPITZ, J. *Die Standesordnungen der freien Berufe*. Berlin: Walter de Gruyter, 1991; TRAUTWEIN, H. M.; RÖNNAU, A. Self-Regulation of the medical profession in Germany: a Survey. *Regulation of professions. A law and economics approach to the regulation of attorneys and physicians in the US, Belgium, The Netherlands, Germany and the UK*. Antwerpen: Maklu, 1993. Eds. M. Faure, et. al., p. 249–306; KLUTH, W. *Funktionale Selbstverwaltung: verfassungsrechtlicher Status – verfassungsrechtlicher Schutz*. Tübingen: Mohr Siebeck, 1997; BOOS, A. J. *Die Freien Berufe und das kartellrechtliche Empfehlungsverbot*. Duncker & Humblot: Berlin, 2003; KLUTH, W.; GOLTZ, F. *Kammern der berufsständischen Selbstverwaltung in der EU: die Bedeutung der Träger berufsständischer und wirtschaftlicher Selbstverwaltung im europäischen Binnenmarkt und in einer künftigen Europäischen Verfassung*. Baden-Baden: Nomos, 2004; SÄTTELE, A. *Einordnung und Aufgaben der berufsständischen Selbstverwaltung unter besonderer Berücksichtigung der Aufgabe der Interessenvertretung: Inauguraldissertation zur Erlangung der Doktorwürde der juristischen Fakultät der Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg*, 2005; WALDHORST, N. *Die Kammern zwischen Kartell und Verwaltungsorganisationsrecht*. Baden-Baden: Nomos, 2005; EHLERS, D.; LECHLEITNER, M. *Die Aufgaben der Rechtsanwaltskammern: Rechtsstellung der Rechtsanwaltskammern und der Bundesrechtsanwaltskammer in der Verfassung- und Verwaltungsrechtsordnung der Bundesrepublik Deutschland*. Bonn: Deutscher Anwalt Verlag, 2006; KLUTH, W. *Kammern ohne Pflichtmitgliedschaft – eine tragfähige Alternative? Eine verfassungsrechtliche Beurteilung aktueller Diskussionsmodelle*, 2006, <<http://www.kammerrecht.de/media/aktuelle-stellungnahmen/0601.pdf>>; EICKHOFF, M. *Berufsaufsicht der freien Berufe in geteilter Verantwortung von Kammern und Staat*. Baden-Baden: Nomos, 2007; KLUTH, W. *Allgemeine Grundsätze der Ausübung der Kammeraufsicht*, 2008, <<http://www.kammerrecht.de/media/aktuelle-stellungnahmen/aktuelle-stellungnahmen-0804.pdf>>; GROß, T. *Kammerverfassungsrecht – Organisation und Verfahren*. *Handbuch des Kammerrechts*. Hrsg. W. Kluth. Baden-Baden: Nomos, 2011, S. 223–245; HEYNE, K. *Die funktionale Selbstverwaltung im Spiegel der Kommentierungen des Grundgesetzes*, 2011, <<http://www.kammerrecht.de/media/aktuelle-stellungnahmen/aktuelle-stellungnahmen-1106.pdf>>; KLUTH, W. *Kammerrecht als Rechtsgebiet*. *Handbuch des Kammerrechts*. Hrsg. W. Kluth. Baden-Baden: Nomos, 2011, S. 35–48; HENDLER, R. *Geschichte und Idee der funktionalen Selbstverwaltung*. *Handbuch des Kammerrechts*. Hrsg. W. Kluth. Baden-Baden: Nomos, 2011, S. 49–65; KLUTH, W. *Verfassungsrechtliche und europarechtliche Grundlagen des Kammerrechts*. *Handbuch des Kammerrechts*. Hrsg. W. Kluth. Baden-Baden: Nomos, 2011, S. 106–172; KLUTH, W. *Aktuelle Rechtsgrundlagen der Kammern im Überblick*. *Handbuch des Kammerrechts*. Hrsg. W. Kluth. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2011, S. 173–222; HEYNE, K. *Kammern als Auftraggeber im Vergaberecht*. *Handbuch des Kammerrechts*. Hrsg. W. Kluth. Baden-Baden: Nomos, 2011, S. 334–349; HEUSCH, A. *Staatliche Aufsicht*. *Handbuch des Kammerrechts*. Hrsg. W. Kluth. Baden-Baden: Nomos, 2011, S. 509–557; FINZEL, D. *Anwaltliche Berufsorganisationen*. Cologne: Carl Heymanns Verlag, 2011; GRIGA, M. *Verfassungsrechtliche Grundlagen der*

---

selbstverwalteten Anwaltschaft – Demokratie und Rechtsstaat im Konflikt. München: Verlag C. H. Beck, 2014; HEYNE, K. *Die EuGH-Entscheidung „Ärztammer“ und offene Fragen zur Anwendung des Vergaberechts auf Kammern*, 2014, <<http://www.kammerrecht.de/media/aktuelle-stellungnahmen/aktuelle-stellungnahmen-1401.pdf>>; JESSE, C. *Die freiwillige Mitgliedschaft in einer öffentlichen Berufsvertretung am Beispiel der Ingenieure und Heilberufe*, 2015, <<http://www.kammerrecht.de/media/aktuelle-stellungnahmen/aktuelle-stellungnahmen-1501.pdf>>; SCHMIDT, R.; WOLLENSCHLÄGER, F. *Kompendium Öffentliches Wirtschaftsrecht*. Berlin, Heidelberg: Springer, 2016; KLUTH, W. *Demokratische Legitimation in der funktionalen Selbstverwaltung – Grundzüge und Grundprobleme*, [n. d.], <<http://www.kammerrecht.de/media/downloads/legitimation.pdf>>.

⁴⁵ SAVATIER, J. *Etude juridique de la profession libérale*. Thèse pour le doctorat en droit soutenue devant la Faculté de Droit de l'Université de Poitiers, le 12 07 1947. Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence, 1947; LIET-VEAUX, G. La théorie des établissements professionnels et les élections aux conseils des ordres. *La Revue administrative*, 1950, no. 14, p. 153–159; LIET-VEAUX, G. Une institution professionnelle type: L'Ordre des architectes. *La Revue administrative*, 1962, no. 89, p. 463–471; MAHON, P. *La décentralisation administrative. Étude de droit public français, allemand et suisse*. Thèse de licence et de doctorat présentée à la Faculté de droit de l'Université de Lausanne. La Chau-de-Fonds: Imprimerie Typoffset, 1985; VALKENEER, R. DE; BOURS, É. *L'Exercice en société des professions libérales*. Bruxelles: Bruylant, 1989; BRAIBANT, G.; STIRN, B. *Le droit administratif français*. Paris: Presses de Sciences Politiques, 2002; BURRAGE, M. *Revolution and the Making of the Contemporary Legal Profession: England, France, and the United States*. Oxford: Oxford University Press, 2006; TRICOT, D. Professions libérales juridiques et conflits d'intérêts. *Pouvoirs*, 2013, no. 4(147), p. 91–99; TIFINE, P. *Droit administratif français*, 2014, <<http://www.revuegeneraledudroit.eu/blog/2013/08/24/droit-administratif-francais-premiere-partie-chapitre-1/>>; WALINE, J. *Droit administratif*. Paris: Dalloz, 2008.

⁴⁶ BUTTON, K; FLEMING, M. The Effects of Regulatory Reform on the Architectural Profession in the United Kingdom. *International Review of Law and Economics*, 1992, no. 12, p. 95–116; OGUS, A. Regulation of the Legal Profession in England and Wales. *Regulation of professions. A law and economics approach to the regulation of attorneys and physicians in the US, Belgium, The Netherlands, Germany and the UK*. Antwerpen: Maklu, 1993. Eds. M. Faure, et. al., p. 307–330; BLACK, J. Constitutionalising Self-Regulation. *Modern Law Review*, 1996, vol. 59, no. 1, p. 24–55; GREEN, A.; HRAB, R. *Self-Regulation and the Protection of the Public Interest*, 2003, <<http://www.ontla.on.ca/library/repository/mon/8000/244109.pdf>>; NUCKELT, J. *Berufsorganisationen rechts- und wirtschaftsberatender Freier Berufe in England und Wales*, 2003, <[http://www.kammerrecht.de/media/laenderberichte/Berufsorganisationen%20rechts-%20und%20wirtschaftsberatender%20Freier%20Berufe%20in%20England%20und%20Wales%20\(J.%20Nuckelt\).pdf](http://www.kammerrecht.de/media/laenderberichte/Berufsorganisationen%20rechts-%20und%20wirtschaftsberatender%20Freier%20Berufe%20in%20England%20und%20Wales%20(J.%20Nuckelt).pdf)>; BURRAGE, M. *Revolution* <...>; DAVIES, M. *Medical self-regulation*. Aldershot: Ashgate, 2007; LESTER, S. *Association and Self-Regulation in Smaller UK Professions*, 2014, <https://www.academia.edu/29421142/Association_and_self-regulation_in_smaller_UK_professions>; LESTER, S. *On professions and being professional*, 2015, <https://www.researchgate.net/publication/282869060_On_professions_and_being_professio

klausimus tyrusius mokslininkus. Iš pastarųjų išskirtinas daugiausiai Vokietijos funkcinės savivaldos (į kurią patenka ir profesinė savivalda) klausimų tyręs W. Kluth, kuris, be kita ko, yra pagrindęs, kad šie klausimai sudaro atskirą teisės institutą (vok. – *Kammerrecht*)⁴⁸.

Tyrimo naujumas bei reikšmė. Lietuvos teisės mokslė profesinė savivalda kaip atskiras teisinis institutas buvo palyginti mažai tirta ir vertinta. Iki šiol trūksta ne tik specialių, atskiriems profesinės savivaldos klausimams (pvz., privalomos narystės reikalavimui, viešojo pobūdžio funkcijoms) skirtų tyrimų, bet ir išsamesnių profesinės savivaldos sampratą apibrėžiančių mokslo darbų. Disertacijoje siūlomas profesinės savivaldos sampratos suformulavimas pirmiausiai reikšmingas Lietuvos teisės mokslui – tai yra pirmasis mokslinis teisinis tyrimas, išsamiai apibrėžiantis profesinę savivaldą,

---

nal>; LESTER, S. The development of self-regulation in four UK professional communities. *Professions and Professionalism*, 2016, no. 6(1), p. 1–14.

⁴⁷ BANASZAK, B. *Prawo konstytucyjne*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2004; SZAFRĄŃSKI, A. *Bericht über die Kammerorganisation in Polen*, 2006, <[http://www.kammerrecht.de/media/laenderberichte/Bericht%20%C3%BCber%20die%20Kammerorganisation%20in%20Polen%20\(Szafranski\).pdf](http://www.kammerrecht.de/media/laenderberichte/Bericht%20%C3%BCber%20die%20Kammerorganisation%20in%20Polen%20(Szafranski).pdf)>; DUNIEWSKA, Z., et. al. *Prawo administracyjne: pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*. Red. M. Stahl. Warszawa: Difin, 2009; SZAFRĄŃSKI, A. *Aktuelle Diskussionen über das KammerSystem in Polen – Ergänzungen eines Berichts aus dem Jahre 2006*, 2012, <<http://www.kammerrecht.de/media/aktuelle-stellungnahmen/aktuelle-stellungnahmen-1202.pdf>>; ANTKOWIAK, P. *Samorząd zawodowy w Polsce*. Warszawa–Poznań: ELIPSA Dom Wydawniczy i Handlowy, 2012; ANTKOWIAK, P. Polskie i europejskie standardy wykonywania wolnych zawodów. *Przegląd Politologiczny*, 2013, t. 1, s. 129–141, <<http://przeglad.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2013/07/pp-2013-1-129-142.pdf>>; SZYMAŃSKI, J. Z. Samorządność zawodów zaufania publicznego w społeczeństwie obywatelskim. *Samorząd zawodowy w demokratycznym państwie prawa*. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Komisję Praw Człowieka, Praworządności i Petycji we współpracy z Mazowieckim Forum Samorządów Zawodów Zaufania Publicznego 12 11 2013. Opracowanie: M. Lipińska. Warszawa: Kancelaria Senatu, 2014, s. 160–165; ROCH DOBRUCKI, A. Samorzady zawodowe jako instytucja demokratycznego państwa prawnego. *Samorząd zawodowy w demokratycznym państwie prawa*. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Komisję Praw Człowieka, Praworządności i Petycji we współpracy z Mazowieckim Forum Samorządów Zawodów Zaufania Publicznego 12 11 2013. Opracowanie: M. Lipińska. Warszawa: Kancelaria Senatu, 2014, s. 170–176; KRASNOWOLSKI, A. Zawody zaufania publicznego, zawody regulowane oraz wolne zawody. Geneza, funkcjonowanie i aktualne problemy. *Samorząd zawodowy w demokratycznym państwie prawa*. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Komisję Praw Człowieka, Praworządności i Petycji we współpracy z Mazowieckim Forum Samorządów Zawodów Zaufania Publicznego 12 11 2013. Opracowanie: M. Lipińska. Warszawa: Kancelaria Senatu, 2014, s. 236–254; KARCZ–KACZMAREK, M.; MACIEJEWSKI, M. Samorzady zawodowe i zakres ich samodzielności w świetle doktryny oraz orzecznictwa. *Studia Prawno-ekonomiczne*, t. 95, 2015, s. 57–76.

⁴⁸ KLUTH, W. *Kammerrecht* <...>.

nustatantis jos organizavimo pagrindus bei įvertinantis profesinės savivaldos teisinio statuso problematiką.

Tyrimė konstruojama profesinės savivaldos samprata išgryninant šiam institutui būdingus (jo esmę apibūdinančius) požymius bei vertinant šį institutą kitų savivaldos įgyvendinimo formų sistemoje. Tyrimė aptariami istoriniai konstitucinio teisinio reguliavimo klausimai bei kai kurių profesinės savivaldos asociacijų kūrimosi aplinkybės prisideda prie dalies profesinės savivaldos teisinių tradicijų rekonstravimo. Tyrimė pirmą kartą, išsamiai apibrėžus profesinės savivaldos požymius, vienoje vietoje įvardinamos *visos* profesinės savivaldos teisę turinčios profesijos bei profesinę savivaldą įgyvenančios asociacijos – iki šiol mokslo darbuose buvo aptariami tik kai kurių profesinės savivaldos asociacijų atvejai ir niekur nebuvo pateiktas (užfiksuotas) baigtinis profesinę savivaldą įgyvendinančių subjektų sąrašas. Tyrimas apima visapusišką profesinę savivaldą įgyvendinančių asociacijų teisinių veiklos organizavimo pagrindų (vidinės struktūros, finansavimo, funkcijų vykdymo) analizę, taip pat atskleidžia šių asociacijų santykį su atskiromis kitomis viešųjų juridinių asmenų (tokių kaip viešojo administravimo subjektai, ūkio subjektų asociacijos ir savanoriškos asociacijos) kategorijomis.

Atliktas tyrimas pateikia ir praktinių problemų sprendimų. Darbe siūloma tam tikrais klausimais keisti nacionalinių teismų praktiką, pateikiamas kritinis EŽTT ir ESTT jurisprudencijos bei Europos Komisijos siūlytų teisinio reguliavimo tobulinimo iniciatyvų vertinimas. Disertacija galėtų būti naudojama kaip vienas šaltinių ateityje rengiant įstatymų projektus, kuriais būtų kuriamos naujos profesinės savivaldos asociacijos ar keičiami šiuo metu veikiančių profesinės savivaldos asociacijų įgaliojimai.

Tyrimo metodai. Atliekant šį tyrimą buvo taikyti toliau aptarti mokslinio tyrimo metodai.

Lingvistinis metodas naudotas kaip pirminis tyrimo metodas, analizuojant Konstitucijoje bei įstatymuose įtvirtintas nuostatas, teismų praktikoje pateikiamą vertinimą, susijusius su profesinės savivaldos klausimais. Naudojant šį metodą buvo tiriama, ar tos pačios formuluotės žodžiai, vartojami skirtinguose teisės aktuose bei teismų sprendimuose gali būti aiškinami tapaciai ar skirtingai, taip pat siekta nustatyti, ar vartoti žodžiai yra bendrinės ar specializuotos kalbos žodžiai ir pan. Lingvistinis tyrimo metodas buvo itin reikšmingas siūlant tam tikrų sąvokų (pvz., personalinės savivaldybės), taip pat teikiant pasiūlymus dėl teismų praktikos keitimo, formuluojant disertacijos išvadas.

Sisteminis tyrimo metodas naudotas siekiant pabrėžti, kad profesinė savivalda yra tam tikros sistemos, visumos dalis ir turi aiškią vietą toje

sistemoje, pvz., nustatant profesinės savivaldos vietą tarp kitų savivaldos įgyvendinimo formų, priskiriant profesinės savivaldos asociacijas viešojo administravimo subjektų sistemai, išskiriant atskirą asociacijų kategoriją. Tyrimo metu nagrinėtos visos Lietuvoje veikiančios profesinės savivaldos asociacijos, siekiant pateikti sisteminių (bendrą) požiūrį į visoms joms bendrai būdingą organizacinę struktūrą, finansavimo šaltinius, funkcijas.

Loginis tyrimo metodas naudotas viso mokslinio tyrimo metu siekiant išgryninti ir apibrėžti pagrindinius profesinės savivaldos požymius, suformuluoti profesinės savivaldos sampratą. Loginis metodas plačiausia naudotas analizuojant nacionalinių ir supranacionalinių teismų sprendimuose pateikiamus argumentus, taip pat siekiant nustatyti kai kuriuose iš šių sprendimų nustatytus prieštaravimus ir jų tarpusavio nenuoseklumą bei teikiant pasiūlymus dėl teismų galimų naudoti argumentų.

Dokumentų ir kitų tyrimo šaltinių analizės metodas naudotas tirti tyrimų apžvalgoje nurodytus teisės doktrinos bei istoriografijos darbus bei teisinį reglamentavimą (Konstituciją, ES teisės aktus, įstatymus, poįstatyminius teisės aktus, profesinės savivaldos asociacijų priimtus aktus), paskelbtus iki 2020 06 01. Atskirai paminėtina, kad 2020 05 28, buvo priimta nauja VAI redakcija⁴⁹, įsigaliosianti 2020 11 01. Disertacijoje pirmiausiai remiamasi 2020 06 01 galiojančiu VAI, tačiau pateikiamas vertinimas ir dėl to, ar analizuojamos nuostatos išliks ir naujos redakcijos VAI. Šis tyrimo metodas taip pat naudotas analizuojant remiantis kokybiniais kriterijais atrinktą šiam tyrimui aktualią EŽTT, ESTT, Konstitucinio Teismo, Lietuvos bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų praktiką iki 2020 06 01: 1) visus iki nurodytos datos priimtus EŽTT sprendimus, susijusius su profesinės savivaldos asociacijų teisiniu statusu ir jų santykiu su Konvencijoje įtvirtinta asociacijų laisvės apsauga; 2) visus iki nurodytos datos ESTT sprendimus, susijusius su galimybe profesinės savivaldos asociacijos taikyti konkurencijos teisės nuostatas, taip pat šiose bylose pateiktas generalinio advokato išvadas; 3) visus iki nurodytos datos priimtus Konstitucinio Teismo nutarimus profesinės savivaldos klausimais; 4) pagrindinius iki nurodytos datos priimtus Konstitucinio Teismo nutarimus, formuluojančius konstitucinę doktriną savivaldos teisės, asociacijų laisvės, valstybės funkcijas vykdančių institucijų sampratos, demokratijos principo ir atsakingo valdymo principo klausimais; 5) pagrindinius iki nurodytos datos priimtus bendrosios kompetencijos teismų sprendimus bylose, kuriose buvo sprendžiami tam tikri su profesine savivalda susiję klausimai (pvz., dėl profesinės savivaldos organų, įgaliojimų, teisinio

---

⁴⁹ Viešojo administravimo įstatymo nr. VIII–1234 pakeitimo įstatymas (TAR, 2020, nr. 12819).

statuso); 6) visus nuo 2007 01 01 (kai įsigaliojo VAI nuostatos, prie viešojo administravimo subjektų priskiriančios asociacijos) iki nurodytos datos priimtus LAT, LVAT, Teisingumo kolegijos, ApT, VAT, VAAT, LAGK sprendimus bylose, kuriose buvo pasisakyta dėl profesinės savivaldos asociacijų priskyrimo ar nepriskyrimo viešojo administravimo subjektams.

Lyginamosios teisėtyros metodas naudotas dviem atvejais. Pirmiausiai – lyginant visas Lietuvoje veikiančias profesinės savivaldos asociacijas įvairiais jų veiklos aspektais, pvz., jų vykdomas funkcijas, turimus įgaliojimus, jų organų kompetenciją, valstybės institucijų įgaliojimus kontroliuoti atitinkamas profesinės savivaldos asociacijas. Taip pat lyginamasis metodas naudotas siekiant atskleisti kai kuriuos profesinės savivaldos sampratos, organizavimo ir teisinio statuso aspektus, kurie yra būdingi kitoms užsienio valstybėms – Vokietijai, Prancūzijai, Jungtinei Karalystei (specifiškai – Anglijos teisei (angl. – *English law*), taikomai Anglijoje ir Velse) bei Lenkijai. Vokietija, Prancūzija ir Jungtinė Karalystė (specifiškai – Anglijos teisės sistema) lyginamajam tyrimui pasirinktos kaip itin senas, tačiau kartu ir tarpusavyje labai skirtingas profesinės savivaldos bei viešojo administravimo sistemas bei tradicijas turinčios valstybės – siekta parodyti, kad, nepaisant šių valstybių teisinių sistemų skirtumų, visoms joms yra būdingas profesinės savivaldos institutas. Lenkija pasirinkta kaip Lietuvai istoriškai ir teisinės sistemos požiūriu artima valstybė, kurioje profesinė savivalda yra tiesiogiai įtvirtinta Konstitucijoje, kas yra itin išskirtinis dalykas tarp visų Europos valstybių. Nagrinėjamų valstybių teisės doktrinos pozicija profesinės savivaldos klausimais naudota iliustraciniais tikslais, nes ji yra itin sąlygota nacionalinių konstitucinės ir administracinės teisės sistemų bei nacionalinių teisinių tradicijų, todėl daugeliu atvejų negali būti tiesiogiai pritaikyti (perkelta) Lietuvoje veikiančios profesinės savivaldos atžvilgiu.

Istorinis tyrimo metodas tyrimui pirmiausiai buvo reikalingas dėl to, kad svarbi Lietuvos teisės doktrinos profesinės savivaldos klausimu dalis buvo suformuluota tarpukario Lietuvoje. Analizuojant šią teisės doktriną buvo svarbu įvertinti tuo metu galiojusį teisinį reguliavimą bei tam tikras istorines aplinkybes. Istorinis tyrimo metodas taip pat buvo naudotas siekiant nustatyti, ar profesinė savivalda istoriniu požiūriu buvo konstitucinio lygmens savivalda, taip pat aptariant atskirų profesinės savivaldos asociacijų kūrimosi aplinkybes. Istorinio tyrimo metodo naudojimas šiame tyrime prisidėjo bent prie dalies Lietuvos teisės tradicijos profesinės savivaldos klausimais rekonstravimo. Šiame darbe nebuvo tirti teisiniai profesinės savivaldos klausimai iš laikotarpių, kai Lietuva buvo Rusijos imperijos ir Sovietų

Socialistinių Respublikų Sąjungos sudėtyje, nes jie nelaikytini Lietuvos teisės tradicijų tęstinumo laikotarpiais⁵⁰.

Teleologinis tyrimo metodas bei *įstatymų leidėjo ketinimų metodas*, buvo svarbūs analizuojant *travaux préparatoire* medžiagą – parengiamuosius Lietuvos bei ES institucijų dokumentus, daugiausiai – įstatymų projektus, jų aiškinamuosius raštus bei pastabas projektams, siekiant nustatyti darbe aptariamų teisinių institutų ir kategorijų tikslus bei paskirtį, taip pat tai, ko įstatymų leidėjas siekė juos rengdamas ir patvirtindamas.

Tyrimo struktūra. Disertacijos struktūrą nulemia išsikeltas tikslas ir uždaviniai. Disertaciją sudaro įvadas, trys dėstomosios dalys, išvados ir priedai.

Pirmojoje dėstomojoje dalyje „*Profesinės savivaldos samprata*“ analizuojami esminiai profesinės savivaldos aspektai, atskleidžiantys ir apibrėžiantys profesinės savivaldos sampratą: 1) profesinė savivalda įvertinama kitų savivaldos įgyvendinimo formų kontekste, nustatoma jos vieta savivaldos sistemoje; 2) ištiriamas profesinės savivaldos įtvirtinimas (ar neįtvirtinimas) istoriniuose konstituciniuose šaltiniuose bei galiojančioje Konstitucijoje; 3) suformuluojami pagrindiniai profesinę savivaldą apibūdinantys požymiai; 4) įvardinami, suklasifikuojami ir apibūdinami visi profesinę savivaldą įgyvendinantys subjektai – profesinės savivaldos asociacijos.

Antrojoje dėstomojoje dalyje „*Profesinės savivaldos organizavimas ir veikla*“ analizuojamos profesinės savivaldos praktinio įgyvendinimo aplinkybės: 1) tiriama profesinei savivaldai būdinga organizacinė struktūra (organai ir jų funkcijos); 2) analizuojamos ir klasifikuojamos profesinės savivaldos vykdomos funkcijos; 3) aptariami profesinės savivaldos

---

⁵⁰ ŽALIMAS, D. *Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. tarptautiniai teisiniai pagrindai ir pasekmės*. Vilnius: Demokratinės politikos institutas, 2005. P. 324, 325, 330, 331; VAIČAITIS, V. A.; *et. al.* 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulės istorinė retrospektyva. *Lietuvos konstitucionalizmo istorija (istorinė Lietuvos konstitucija). 1937 m. – 1566 m. – 1791 m. – 1918 m. – 1990 m.* Red. V. A. Vaičaitis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016, p. 63–200. P. 64, 65; MAKSIMAITIS, M. 1918–1940 metų Lietuvos konstitucijos. *Lietuvos konstitucionalizmas. Ištakos, raida ir dabartis*. Red. D. Žalimas, *et. al.* Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2018, p. 67–92. P. 88; JAKUBČIONIS, A.; SINKEVIČIUS, V.; ŽALIMAS, D. Sovietų Sąjungos agresija ir Lietuvos okupacija 1940–1990 metais. Pasipriešinimas sovietinei okupacijai: Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos 1949 m. vasario 16 d. Deklaracija. *Lietuvos konstitucionalizmas. Ištakos, raida ir dabartis*. Red. D. Žalimas, *et. al.* Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2018, p. 93–123. P. 93.

finansavimo klausimai; 4) ištiriami valstybės institucijų veiksmai bendradarbiaujant su profesine savivalda ir (ar) ją kontroliuojant.

Trečiojoje dėstomojoje dalyje „*Profesinės savivaldos teisinis statusas*“ analizuojama profesinės savivaldos teisinio statuso problematika, pabrėžiant įvairius profesinės savivaldos vertinimo pjūvius: 1) įvertinamos galimybės profesinės savivaldos asociacijas vertinti kaip viešojo administravimo subjektus bei aptariamos su tokiu vertinimu susijusios pasekmės; 2) įvertinama profesinės savivaldos asociacijų priskyrimo ūkio subjektų asociacijoms konkurencijos teisės prasme praktika bei aptariamos tokio priskyrimo pasekmės; 3) įvertinamas, pagrindžiamas ir apibrėžiamas profesinės savivaldos asociacijų kaip *sui generis* asociacijų teisinis statusas.

Atliko mokslinio tyrimo rezultatai pateikiami išvadose. Prieduose susistemintai pateikiama tyrimo metu surinkta didelės apimties informacija, pagrindžianti kai kuriuos disertacijoje aptariamus klausimus.

Ginamieji teiginiai:

1) Profesinė savivalda turėtų būti laikoma *expressis verbis* nekonstitucionalizuota personalinės savivaldos įgyvendinimo forma, kuriai būdingi specialūs šios savivaldos subjektai, speciali savivaldos sukūrimo (steigimo) tvarka, privalomo dalyvavimo savivaldoje reikalavimas bei vykdomos dvejopos – privataus bei viešojo pobūdžio – funkcijos.

2) Pagrindiniu profesinę savivaldą įgyvendinančių asociacijų veiklos išskirtinumu turėtų būti laikomas viešojo pobūdžio (valstybės perduotų) funkcijų (tokių kaip teisės verstis profesine veikla suteikimas ir panaikinimas, profesinės veiklos reglamentavimas ir kontrolė) vykdymas savarankiškai ir (arba) kartu su atsakingomis valstybės institucijomis.

3) Profesinę savivaldą įgyvendinančios asociacijos turėtų būti laikomos *sui generis* asociacijų kategorija, kuriai būdingi įvairūs teisinio statuso elementai (viešojo administravimo subjekto, ūkio subjektų asociacijos, savivaldą įgyvendinančio subjekto) ir kuriai nėra garantuojama tokios pačios apimties asociacijų laisvės apsauga bei toks pat autonomiškumas viešosios valdžios atžvilgiu kaip savanoriškoms asociacijoms.

1. PROFESINĖS SAVIVALDOS SAMPRATA

1.1 Profesinė savivalda ir kitos savivaldos įgyvendinimo formos

Kiekvienas iš žmonių betarpiškai susiduria su vietos savivalda ir jos institucijomis, pvz., gyvendamas tam tikros savivaldybės teritorijoje, dalyvaudamas vietos savivaldos rinkimuose, naudodamasis savivaldybių teikiama viešosiomis paslaugomis. Teisinio reglamentavimo lygiu vietos savivaldai taip pat skiriamas didžiausias dėmesys. Konstitucijoje vietos savivaldos klausimams skirtas visas atskiras skirsnis⁵¹, Konstitucijos tekste vartojami žodžiai „savivalda“ bei „savivaldybės“ apibūdina būtent vietos savivaldą⁵², vietos savivaldos įgyvendinimą detalai nustato atskiras, ganėtinai plačios apimties Vietos savivaldos įstatymas⁵³. Dėl to nenuostabu, kad terminą „savivalda“ dauguma pirmiausiai sieja⁵⁴ su vietos savivalda bei ją įgyvendinančiais subjektais – savivaldybėmis. Vis dėlto, Lietuvos teisinėje sistemoje egzistuoja bei plačiai veikia ir daugiau savivaldos (savivaldybių)⁵⁵ rūšių.

Lietuvos teisės doktrinoje palyginti gausu tyrimų atskirų savivaldų klausimais, tačiau daugeliu atvejų detaliau netirtos savivaldybių rūšys, jų sistema, galimas klasifikavimas ir pan. Galima išskirti tik du Lietuvos teisės mokslininkus – M. Römerį bei E. Šileikį – aiškiai įvardinančius ir

---

⁵¹ Konstitucijos (*Lietuvos aidas*, 1992, nr. 220–0) X skirsnis „Vietos savivalda ir valdymas“.

⁵² Konstitucijos 40, 41, 67, 73, 119–124, 127, 141, 143 str.

⁵³ Vietos savivaldos įstatymas (*VŽ*, 1994, nr. 55–1049).

⁵⁴ Šios disertacijos autorei pristatant (pasakojant) rengiamos disertacijos temą savo artimoje aplinkoje, taip pat ir kolegų teisininkų tarpe, pirmiausiai reikėdavo akcentuoti „visiems gerai žinomą“ vietos savivaldą ir, tik remiantis būtent šios savivaldos pavyzdžiu, pavykdavo geriausiai atskleisti (paaiškinti) ir profesinės savivaldos esmę. Įdomumo dėlei reikėtų pastebėti, kad tą pačią problemą pristatant savo disertacijos temą akcentavo disertaciją apie administracijos decentralizavimą (administracijos decentralizavimas iš esmės atitinka savivaldos sampratą Lietuvos teisinėje sistemoje) Prancūzijoje, Vokietijoje bei Šveicarijoje 1985 m. rašęs Šveicarijos teisės mokslininkas P. Mahon: „*Tout le monde connaît la décentralisation territoriale. Mais on parle aussi de décentralisation „artistique“, „culturelle“, „industrielle“, etc.*“ (žr. MAHON, P. *La décentralisation <...>*. P. 39).

⁵⁵ Lietuvių kalbos žodyne pateikiami „savivaldos“ bei „savivaldybės“ apibrėžimai leidžia vartoti šiuos žodžius kaip sinonimus. Vadovaujantis Lietuvių kalbos žodynu, žodis „savivalda“ apibrėžiamas kaip „*savarankiškas tvarkymasis kurioje nors srityje, autonomija*“, o žodis „savivaldybė“ – kaip „*valdymo forma, kai visuomenė, kokia nors organizacija ir pan. savarankiškai sprendžia vidaus valdymo klausimus; savivalda*“ (žr. *Lietuvių kalbos žodynas (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variantas (2005)*. Red. G. Naktinienė, et al., <<http://www.lkz.lt/>>).

analizuojančius įvairias savivaldos įgyvendinimo formas bei jų ypatumus⁵⁶. Galima teigti, jog įvairių savivaldos įgyvendinimo formų egzistavimas Lietuvos teisės doktrinoje iki šiol nėra laikomas visiškai akivaizdžiu, pvz., savivaldybių kvalifikacija nėra aptarta Lietuvos konstitucinės teisės vadovėliuose⁵⁷, ką reikėtų laikyti ganėtinai ryškiu Lietuvos viešosios teisės doktrinos trūkumu.

Siekiant pagrįsti profesinės savivaldos, kaip vienos iš savivaldos įgyvendinimo formų, sampratą, šioje disertacijos dalyje profesinė savivalda analizuojama visų kitų savivaldos įgyvendinimo formų kontekste: aptariama Lietuvos teisei sistemai būdinga savivaldos įvairovė ir jų klasifikavimas, analizuojami pagrindinių savivaldos įgyvendinimo formų – teritorinės ir personalinės savivaldos panašumai bei skirtumai, taip pat – profesinės savivaldos atribojimo nuo kitų personalinių savivaldų klausimai.

1.1.1 Savivaldos įvairovė ir sistema

Konstitucijos bei įstatymų analizė leidžia teigti, kad Lietuvoje veikia *įvairios savivaldos sistemos*. Pagrindinis šaltinis įvardinantis įvairias savivaldybes yra Konstitucija. Joje, be jau minėtų vietos savivaldos, numatytos ir kitos savivaldos įgyvendinimo formos⁵⁸: aukštųjų mokyklų savivalda, tradicinių bažnyčių ir religinių organizacijų savivalda, tautinių bendrijų savivalda bei teismų savivalda. Įvairios savivaldos įgyvendinimo formos Konstitucijoje įvardinamos tiesiogiai nenurodant, kad tai savivaldybės, o naudojant tokius apibūdinimus kaip „autonomija“, „laisvai tvarkosi“, „tvarko savarankiškai“, „yra nepriklausomi“, „speciali institucija“ ir pan.

Šias savivaldos sistemas apibrėžiantys įstatymai⁵⁹ detalčiau atskleidžia šių sąvokų turinio elementus, pvz., nurodoma, kad aukštųjų mokyklų autonomija apima akademinę, administracinę, ūkio ir finansų tvarkymo veiklą,

---

⁵⁶ RÖMERIS, M. *Lietuvos konstitucinės <...>*. P. 393, 309–408, 423–426; ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>*. P. 259–261; ŠILEIKIS, E. Vietos savivaldos <...>. P. 8, 9.

⁵⁷ VAITIEKIENĖ, E.; VIDRINSKAITĖ, S. *Lietuvos konstitucinės teisės įvadas*. Vilnius: Justitia, 2001; *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002; *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et. al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012; *Lyginamoji konstitucinė teisė*. Red. T. Birmontienė, V. Sinkevičius, M. Vainiūtė. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2016; *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et. al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017.

⁵⁸ Konstitucijos 37, 40, 43, 109 str.

⁵⁹ Šiuo metu nėra priimto galiojančio tautinėms bendrijoms skirto įstatymo. Seime jau daugelį metų svarstomi įvairūs Tautinių mažumų įstatymo projekto variantai.

grindžiamą savivaldos principu ir akademinę laisvę⁶⁰, religinės bendruomenės ir bendrijos turi teisę laisvai organizuotis pagal savo hierarchinę ir institucinę struktūrą, vidaus gyvenimą tvarkyti savarankiškai pagal savo kanonus, statutus bei kitas normas⁶¹, teismų savivalda grindžiama atstovavimu, rinkimais, visuomenės dalyvavimu, teismų savivaldos vykdomųjų institucijų atskaitingumu, taip pat teismų savivaldos institucijų atsakomybe už tinkamą pavestų funkcijų atlikimą⁶². Ne visos Lietuvos teisinėje sistemoje veikiančios savivaldos yra įvardintos Konstitucijoje – kai kurios paminėtos tik įstatymuose. Reikėtų išskirti dvi – profesinę savivaldą⁶³ bei verslo (arba ūkio subjektų) savivaldą⁶⁴.

Nepaisant to, kad aptartos Konstitucijos ir įstatymų nuostatos ne visada tiesiogiai įvardina būtent žodį „savivalda“, Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje, aiškindamas šias nuostatas, yra aiškiai įvardinęs tokius institutus kaip „aukštųjų mokyklų savivalda⁶⁵“, „teisminės valdžios savivalda⁶⁶“, „profesijos savireguliacija ir savivaldos sistema⁶⁷“. Konstitucinis Teismas kol kas nėra plačiau pasisakęs Konstitucijoje numatytais tradicinių bažnyčių ir religinių organizacijų⁶⁸, tautinių bendrijų

---

⁶⁰ Mokslo ir studijų įstatymo (*VŽ*, 2009, nr. 54–2140) 8 str. 1 d.

⁶¹ Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo (*VŽ*, 1995, nr. 89–1985) 7 str.

⁶² Teismų įstatymo (*VŽ*, 1994, nr. 46–851) 10 str. 2 d.

⁶³ Advokatūros įstatymo 56 str. 1 d.; Notariato įstatymo 8 str.; Antstolių įstatymo 45 str. 1 d.; Patentinių patikėtinių įstatymo 2 str. 2 d.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 139 str. 1 d.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 70 str.; Draudimo įstatymo 166 str. 1 d.; Odontologų rūmų įstatymo (*VŽ*, 2004, nr. 4–35) 2 str. 1 d.; Architektų rūmų įstatymo 2 str. 1 d.

⁶⁴ Prekybos, pramonės ir amatų rūmų įstatymo (*VŽ*, 1995, nr. 99–2201) 2 str.; Žemės ūkio rūmų įstatymo (*VŽ*, 1997, nr. 49–1167) 1 str. 2 d.; Visuomenės informavimo įstatymo (*VŽ*, 1996, nr. 71–1706) 46 str. 1 ir 2 d.

⁶⁵ Konstitucinis Teismas. *2011 12 22 nutarimas byloje nr. 13/2010–140/2010*. Konstat. d. VII.6 p.; Konstitucinis Teismas. *2014 11 10 nutarimas byloje nr. 24/2012*. Konstat. d. I.7.1 p.

⁶⁶ Konstitucinis Teismas. *1999 12 21 nutarimas byloje nr. 16/98*. Konstat. d. I.2 p.; Konstitucinis Teismas. *2001 07 12 nutarimas byloje nr. 13/2000–14/2000–20/2000–21/2000–22/2000–25/2000–31/2000–35/2000–39/2000–8/01–31/01*. Konstat. d. III.9 p.; Konstitucinis Teismas. *2006 05 09 nutarimas byloje nr. 13/04–21/04–43/04*. Konstat. d. II.3 p.; Konstitucinis Teismas. *2006 11 27 nutarimas byloje nr. 10/04–12/04–18/04*. Konstat. d. 11.2 p.

⁶⁷ Konstitucinis Teismas. *2008 01 07 <...>*. Konstat. d. 9 p.

⁶⁸ Konstitucinio Teismo nutarimuose yra aptarti kai kurie su tradicinėmis bažnyčiomis ir religinėmis organizacijomis susiję klausimai, tokie kaip religijos įtaka valstybinėms ir savivaldybių mokymo ir auklėjimo įstaigoms ar galimybės organizuoti azartinius lošimus netoli maldos namų (pvz., Konstitucinis Teismas. *2000 06 13 nutarimas byloje nr. 23/98*).

savivaldos⁶⁹ bei įstatymuose numatytos verslo (ūkio subjektų) savivaldos klausimais.

Lietuvos teisės tradicijos tęstinumo bei tarpukario Lietuvos teisinės doktrinos aktualumo aspektu itin svarbu tai, kad *įvairios savivaldos įgyvendinimo formos būdingos Lietuvos teisei sistemai ir istoriniu požiūriu*. Lietuvos tarpukario konstitucijų nuostatos, įtvirtinančios įvairių rūšių savivaldą buvo reikšmingas pagrindas M. Römerio darbuose suformuluotai konstitucinės teisės doktrinai savivaldybių klausimu. Panašios savivaldos įgyvendinimo formos buvo įvardintos tarpukario laikotarpiu galiojusiose nuolatinėse Lietuvos konstitucijose. 1922 m. Konstitucijoje bei iš esmės jos nuostatas atkartojusioje 1928 m. Konstitucijoje buvo tiesiogiai įtvirtinta vietos savivalda, tautinių bendrijų savivalda, tikiybinių organizacijų savivalda ir ūkio sričių savivalda⁷⁰. 1938 m. Konstitucija numatė tradicinių religinių organizacijų savivaldą, vietos savivaldą, ūkio ir verslo sričių savivaldą⁷¹. M. Römerio teigimu⁷², tuo laikotarpiu Lietuvoje taip pat veikė ir Konstitucijoje nenumatytos, bet atskirais įstatymais organizuotos universitetų savivalda bei profesinė savivalda.

Nors, kaip aptarta, Konstitucijoje, atitinkamuose įstatymuose bei Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje įvardinamos atskiros savivaldos įgyvendinimo formos, šiuose šaltiniuose nėra detaliau atskleidžiama savivaldybių sistema. Būtent tokia kontekste, itin reikšmingi Lietuvos teisės mokslo darbai, kuriuose analizuojama savivaldybių klasifikacija. Išsamiausiai savivaldos įgyvendinimą yra nagrinėję M. Römeris ir E. Šileikis. Pirmiausiai paminėtina šių autorių skiriama savivaldybių klasifikacija į dvi pagrindines grupes, atsižvelgiant į *suteikiamos savivaldos pobūdį*. M. Römeris 1937 m. publikuotame veikalė „Lietuvos konstitucinės teisės paskaitos“ siūlė⁷³ skirti dvi, kaip jis pats nurodo, *pamatines* savivaldybių rūšis: 1) vietos arba komunalinę (bendruomeninę) savivaldybę; ir 2) korporacinę arba personalinę savivaldybę. Korporacinės arba personalinės savivaldybės M.

---

⁶⁹ Konstitucinio Teismo nutarimuose yra akcentuota tautinių bendrijų teisė kai kuriuos savo reikalus spręsti savarankiškai, taip pat tautinė saviraiškos laivė (žr. Konstitucinis Teismas. 1999 10 21 nutarimas byloje nr. 14/98. Konstat. d. 8 p.; Konstitucinis Teismas. 2006 05 10 nutarimas byloje nr. 25/03. Konstat. d. 8 p.).

⁷⁰ Lietuvos Valstybės Konstitucijos (*Vyriausybės žinios*, 1922, nr. 100–799) 70, 73, 83, 89 par.; Lietuvos Valstybės Konstitucijos (*Vyriausybės žinios*, 1928, nr. 275–1778) 71, 74, 84, 90 p.

⁷¹ Lietuvos Konstitucijos (*Vyriausybės žinios*, 1938, nr. 608–4271) 28, 126 str.

⁷² RÖMERIS, M. *Lietuvos konstitucinės <...>*. P. 393.

⁷³ RÖMERIS, M. *Lietuvos konstitucinės <...>*. P. 393.

Römeris siūlė toliau skirstyti į: a) tautinių mažumų korporacinę savivaldybę; b) tikiybines bažnyčių arba tam tikrų tikiybinių organizacijų korporacinę savivaldybę; c) ūkiškai – profesinę korporacinę savivaldybę (ūkio rūmai); d) profesinę savivaldybę (pvz., advokatūros savivaldybė); e) universiteto savivaldybę.

E. Šileikis pateikia⁷⁴ labai panašų savivaldybių skirstymą, taip pat skirdamas iš esmės tapačias savivaldos įgyvendinimo formas: 1) teritorinę savivaldą, kuri taikoma visiems tam tikro valstybės teritorinio vieneto gyventojams, nepaisant jų profesijos, religijos ar tautybės; ir 2) personalinę savivaldą, kuri suteikiama atskiriems asmenims pagal jų kvalifikacinį požymį – tam tikrą profesiją, verslą, tautybę ar tikiybą. Kaip personalinės savivaldos pavyzdžius (rūšis) E. Šileikis įvardina: a) teisminės valdžios savivaldą; b) aukštųjų mokyklų savivaldą; c) tautinių bendrijų savivaldą; d) bažnyčių ir religinių organizacijų savivaldą; e) profesinių korporacijų, vienijančių tokius asmenis kaip advokatai, notarai, turto vertintojai, auditoriai ir kt., savivaldą. Taip pat E. Šileikis nurodo⁷⁵, kad tam tikrais atvejais gali būti skiriama mišri – iš dalies teritorinė, iš dalies personalinė savivalda, pvz., būtent teritoriniu pagrindu organizuojami prekybos, pramonės ir amatų rūmai.

Reikėtų atskirai aptarti klausimą dėl termino naudotino neteritorinei savivaldos grupei įvardinti. Kaip minėta, M. Römeris⁷⁶ nurodo du galimus pavadinimus – „korporacinė savivalda“ arba „personalinė savivalda“. E. Šileikis siūlo vartoti vieną iš M. Römerio siūlytų pavadinimų – „personalinė savivalda“. Tiesa, pažymėtina, kad E. Šileikis specifiškai atkreipia dėmesį⁷⁷, kad 1938 m. Konstitucijoje buvo naudojamas terminas „veikmens savivaldybės“. M. Maksimaitis, analizuodamas 1938 m. Konstitucijos nuostatas, kaip veikmens savivaldos sinonimą nurodo⁷⁸ „funkcinės savivaldos“ terminą. Tokiu būdu labiau akcentuojant ne tokios savivaldos vienijamus asmenis, o tokių savivaldybių atliekamas funkcijas. Funkcinės savivaldos pavadinimas būtų panašesnis į jau minėtą 1938 m. Konstitucijoje vartotą „veikmens savivaldybės“ terminą, kuris taip pat sietinas su tokių savivaldybių vykdomos veiklos pobūdžiu. Vis dėlto, įvesti Lietuvos teisės doktrinoje naują, iki tol plačiau nevartotą funkcinės savivaldos terminą būtų

---

⁷⁴ ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>*. P. 259, 260.

⁷⁵ ŠILEIKIS, E. *Vietos savivaldos <...>*. P. 8, 9; ŠILEIKIS, E. *Konstituciniai vietos <...>*. P. 218, 219.

⁷⁶ RÖMERIS, M. *Lietuvos konstitucinės <...>*. P. 393.

⁷⁷ ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>*. P. 259.

⁷⁸ MAKSIMAITIS, M. *Nepriklausomos Lietuvos (1918–1940 m.) valstybė ir teisė. Lietuvos valstybės ir teisės istorija*. Vilnius: Justitia, 1997, p. 121–212. P. 173.

netikslinga. Siekiant Lietuvos teisės doktrinos, iš esmės suformuluotos M. Römerio, šiuo klausimu tęstinumo, siūlytina ir toliau vartoti būtent personalinės savivaldos pavadinimą.

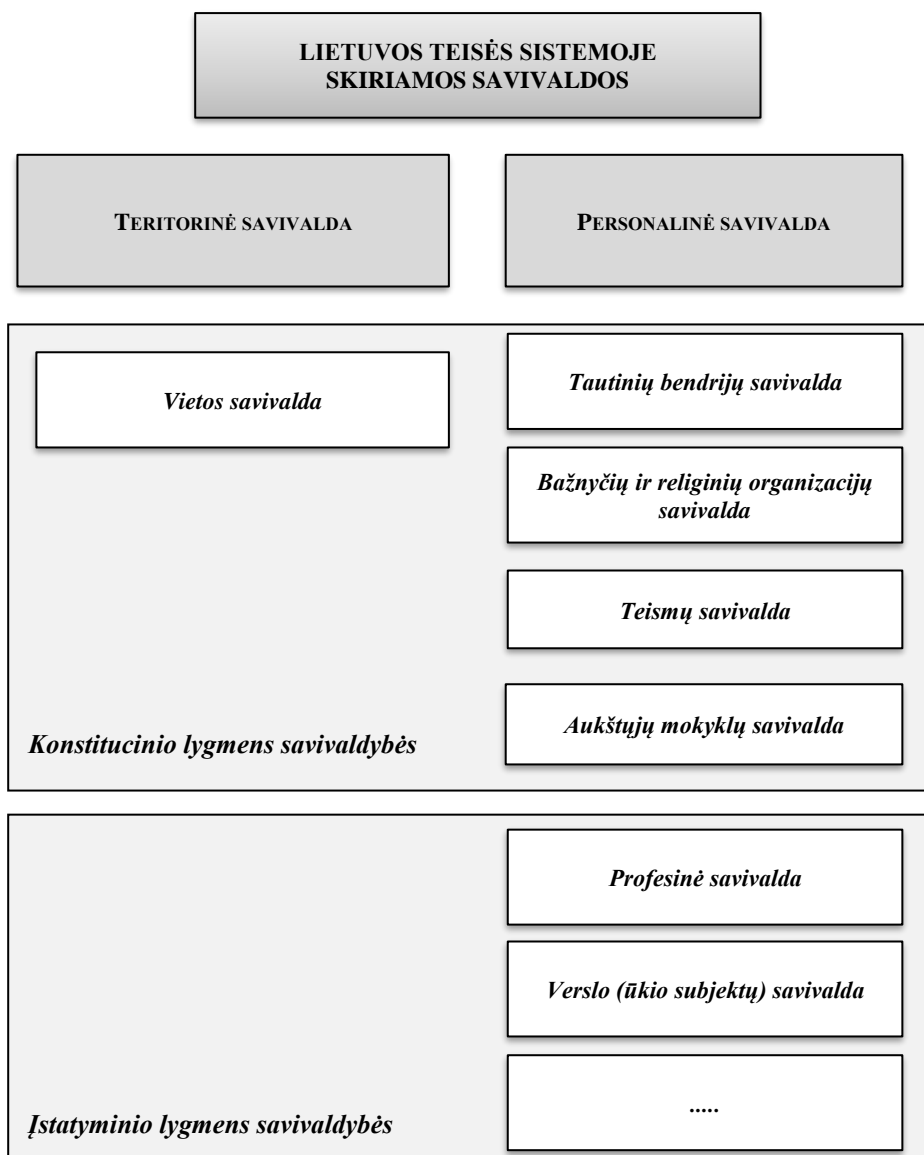
Antroji svarbi savivaldybių klasifikacija į dvi grupes galima atsižvelgiant į *savivaldos teisės įtvirtinimo lygmenį*. M. Römeris, vertindamas 1922 m. Konstitucijos nuostatas, išskyrė, kad Lietuvos veikiančios savivaldybės gali būti: 1) konstitucionalizuotos, t. y. įtvirtintos Konstitucijoje; ir 2) nekonstitucionalizuotos, t. y. tvarkomos paprastaisiais įstatymais. M. Römeris akcentuoja, kad nekonstitucionalizuotos savivaldybės nėra gavusios konstitucinių garantijų ir „jų likimas išimtinai priklauso nuo paprastojo įstatymo“. E. Šileikis taip pat siūlo⁷⁹ taikyti analogišką savivaldybių skirstymą į: 1) konstitucinio lygmens, t. y. įtvirtintas tiesiogiai Konstitucijos tekste; ir 2) įstatyminio lygmens, t. y. įtvirtintas tik įstatyme, dėl ko jų egzistavimas priklauso nuo įstatymų leidėjo valios. Sutinkant su šia teisės mokslininkų siūloma savivaldybių klasifikacija, reikėtų pastebėti, kad tai, jog Lietuvos teisinėje sistemoje veikia ne tik konstitucinio, bet ir įstatyminio lygmens savivaldybės itin svarbu dar vienu aspektu – sprendžiant, ar aptartos savivaldybės galėtų būti laikomos baigtiniu galimu savivaldybių sąrašu. Teoriniu požiūriu įstatymų leidėjas gali šį sąrašą plėsti priimdamas atitinkamus įstatymus, suteikdamas savivaldos teises ir naujoms asmenų grupėms.

Atsižvelgus į egzistuojančią savivaldos sistemų įvairovę, Lietuvos viešosios teisės doktrinoje turėtų būti plėtojama savivaldos bei savivaldybių samprata, siejant ją ne vien su vietos savivaldos institucijomis. Įvertinus aptartą M. Römerio bei E. Šileikio pateikto doktrininio savivaldybių klasifikavimo į atskiras grupes bei rūšis nuoseklumą bei tęstinumą, šių teisės mokslininkų suformuotą savivaldybių klasifikaciją siūlytina laikyti Lietuvos teisės doktrinos savivaldybių klausimu pagrindu (žr. 1 schemą.).

---

⁷⁹ ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>*. P. 261.

I schema. Savivaldos įgyvendinimo formos Lietuvos teisinėje sistemoje

Lyginamuoju aspektu pažymėtina, kad panašaus pobūdžio dariniai, tokie kaip teritorinės savivaldybės bei kito pobūdžio (ne teritorinės) savivaldybės, skiriamos ir kitų šalių teisinėse sistemose. Pirmiausiai reikėtų paminėti Vokietijos teisinėje sistemoje išskiriamas savivaldybes – M. Römerio

teigimu⁸⁰, 1922 m. Konstitucijos nuostatomis savivaldos klausimais įtakos turėjo būtent 1919 m. Veimaro Respublikos Konstitucija. M. Römeris nurodo, kad 1919 m. Veimaro Respublikos Konstitucijoje buvo ryškus viešojo ūkio srityje veikiančios tarybos (vok. – *Reichswirtschaftsrat*) institutas. Į šią tarybą vyriausybė ar parlamentas, susidūręs su viešojo ūkio klausimais, kreipdavosi ekspertinės nuomonės. Be to, šios tarybos aktyviai dalyvavo aktyviai veikė atliekant viešąjį valstybės valdymą, turėjo įstatymų iniciatyvos teisę. M. Römerio teigimu, 1922 m. Konstitucijos nuostatos dėl ūkio rūmų (beje, išlikusios ir kitose tarpukario Lietuvos konstitucijose) kildintinos būtent iš šių 1919 m. Veimaro Respublikos Konstitucijos nuostatų – tokiems rūmams suteikiama ne tik teisė įstatymų nustatytoje ribose laisvai tvarkyti savo profesinius ūkio reikalus, bet jie yra ir „tiesiogiai įtraukiami valstybinę funkciją viešojo ūkio srityje, kaip teisinis, net konstitucinis valstybės valdžios šioje srityje bendradarbis“. Gali būti, jog būtent dėl šios priežasties Lietuvos teisėje įtvirtintos būtent su savivalda susijusios nuostatos ir šiandieną yra itin artimos Vokietijos teisinei sistemai.

Vokietijos teisės doktrinoje savivaldos (vok. – *Selbstverwaltung*) koncepcija išplėtotą pakankamai plačiai, pabrėžiama, jog ji turi galias tradicijas⁸¹. Skiriamos dvi pagrindinės savivaldos grupės: 1) komunalinė savivalda (vok. – *kommunale Selbstverwaltung*), kuriai priskiriami teritoriniai savivaldos subjektai; 2) funkcinė savivalda (vok. – *funktionale Selbstverwaltung*), kuriai priskiriamos įvairios asmenų grupės⁸². Funkcinės savivaldos subjektai⁸³ dar skirstomi į tokias grupes: a) Konstitucijoje įtvirtintas savivaldos įgyvendinimo formas – aukštųjų mokyklų, studentų organizacijų bei viešųjų transliuotojų savivalda; b) laisvųjų profesijų savivalda (gydytojų, advokatų, auditorių, mokesčių konsultantų, architektų ir inžinierių, maklerių ir kt. rūmai); c) verslo, įvairių asmenų grupių savivalda (pramonės, prekybos, amatų, žemės ūkio rūmai); d) tam tikrose srityse, tokiose kaip vandens tiekimas, nuotekų šalinimas, miškų priežiūra, medžioklė ir kt., veikiantys kooperatyvai bei draugijos; e) socialiniai savivaldos subjektai, tokie kaip įvairūs socialinės apsaugos ar sveikatos draudimo fondai.

Tiek teritorinei, tiek funkciniai savivaldai būdingi tokie trys bruožai: 1) savivalda atstovauja tam tikrą dalį valstybės, ją įgyvendina viešosios teisės

---

⁸⁰ RÖMERIS, M. *Lietuvos konstitucinės <...>*. 423–426.

⁸¹ HENDLER, R. *Geschichte und Idee <...>*. S. 50.

⁸² KLUTH, W. *Funktionale Selbstverwaltung <...>*. S. 12, 13; HENDLER, R. *Geschichte und Idee <...>*. S. 50; GRIGA, M. *Verfassungsrechtliche Grundlagen <...>*. S. 29, 30.

⁸³ KLUTH, W. *Funktionale Selbstverwaltung <...>*. S. 30.

subjektai; 2) savivaldoje dalyvauja tam tikra grupė suinteresuotų asmenų; 3) savivaldos subjektai naudojami tam tikru nepriklausomumu nuo valstybės. Remiantis tokiais požymiais ir yra apibrėžiama, kad savivaldą įgyvendina viešieji subjektai, kurie, nors ir yra instituciškai nepriklausomi ir veikia savo pačių atsakomybe, vis dėlto yra inkorporuoti į valstybės struktūrą ir vykdo viešąsias funkcijas ir tam tikra apimtimi yra prižiūrimi valstybės⁸⁴.

Prancūzijos teisės doktrinoje nėra įprasta naudoti savivaldos sąvokos, tačiau yra skiriama⁸⁵ kita panaši teisinė kategorija – administracijos decentralizacija (pranc. – *décentralisation administrative*), reiškianti tam tikrų valstybės įgaliojimų (funkcijų) vykdymo perleidimą kitiems asmenis. Pagal savo pobūdį skiriamos dvi pagrindinės administracijos decentralizacijos rūšys: 1) teritorinio pobūdžio decentralizacija (pranc. – *décentralisation territoriale*) – ją įgyvendina teritoriniai administraciniai vienetai, tokie kaip departamentai, komunos, regionai, užjūrio teritorijos ir kt.; 2) neteritorinio pobūdžio decentralizacija, kuri įvairių mokslininkų vadinama skirtingai – technine arba funkcinė decentralizacija (pranc. – *décentralisation technique ou fonctionnelle*)⁸⁶, decentralizacija pagal tarnybas (teikiamas paslaugas) (pranc. – *décentralisation par services*)⁸⁷ ar sektorine decentralizacija (pranc. – *décentralisation sectorielle*)⁸⁸ – ją įgyvendina viešo pobūdžio įstaigos (pranc. – *établissements public*). Tiek teritoriniai, tiek neteritoriniai decentralizacijos subjektai pasižymi tuo, jog turi tam tikrą apibrėžtą autonomiją – veiksmų laisvę⁸⁹, kurią galima prilyginti savivaldos koncepcijai.

Neteritorinio pobūdžio decentralizaciją įgyvendinančių viešojo pobūdžio įstaigų yra itin daug ir jos gali būti skirtingų rūšių, veikti įvairiuose sektoriuose, tokiuose kaip transportas, produkcija, finansai, prie šių subjektų priskiriami ir tokie subjektai kaip universitetai, tam tikrose srityse (verslo, amatų) veikiantys rūmai ir kt. Prancūzijoje veikiančios profesinio pobūdžio institucijos (pranc. – *ordres professionnels*) nėra priskiriamos prie

---

⁸⁴ KLUTH, W. *Funktionale Selbstverwaltung* <...>. S. 25–29; WALDHORST, N. *Die Kammern* <...>. S. 24–25; HENDLER, R. *Geschichte und Idee* <...>. S. 63.

⁸⁵ MAHON, P. *La décentralisation* <...>. P. 45, 64, 65; WALINE, J. *Droit* <...>. P. 38–40; TIFINE, P. *Droit administratif* <...>. Chapitre 1, 3.

⁸⁶ TIFINE, P. *Droit administratif* <...>. Chapitre 1.

⁸⁷ MAHON, P. *La décentralisation* <...>. P. 45, 64, 65.

⁸⁸ WALINE, J. *Droit* <...>; DICKSON, B. *Introduction to French Law*. London: Pitman Publishing, 1994. P. 39.

⁸⁹ MAHON, P. *La décentralisation* <...>. P. 57–59, 69; WALINE, J. *Droit* <...>. P. 39, 40; TIFINE, P. *Droit administratif* <...>. Chapitre 1; DEVIATNIKOVAITĖ, I. *Užsienio šalių ir Europos Sąjungos administracinė teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2017. P. 27.

neteritorinės decentralizacijos subjektų dėl specifinės teisinės jų padėties – laikomasi pozicijos⁹⁰, kad šie subjektai yra ne viešojo pobūdžio įstaigos, o privatinės teisės reglamentuojami subjektai, nors vykdo jiems pavestas viešąsias funkcijas.

Anglijos teisės požiūriu taip pat laikomasi pozicijos, jog visa valstybės valdžia ir įgaliojimai negali būti įgyvendinami vien centrinės vyriausybės (angl. – *central government*) bei jos institucijų. Dėl šios priežasties, viešojo pobūdžio įgaliojimai taip pat yra suteikiami: 1) vietinės valdžios institucijoms (angl. – *local government*) – jos veikia tam tikroje teritorijoje ir yra iš esmės nepriklausomos nuo centrinės vyriausybės, tad galėtų būti lyginamos su teritoriniais savivaldos subjektais; 2) viešosioms korporacijoms (angl. – *public corporations*) arba tiesiog agentūromis (angl. – *agencies*)⁹¹ – jos steigiamos tvarkyti tam tikrą veiklos sritį⁹². Skiriamos tokios pagrindinės viešųjų korporacijų grupės: a) verslo korporacijos (angl. – *commercial corporations*), veikiančios tokiose srityse kaip elektra, dujos, anglis, transportas, telekomunikacijos; b) administravimo subjektai teikiantys viešąsias paslaugas (angl. – *managerial regulatory bodies administering public services*), veikiantys tokiose srityse kaip sveikatos paslaugos, vandens tiekimo paslaugos ir pan.; c) reguliuojantys subjektai (angl. – *regulatory bodies*), kurie laikomi labiausiai atskaitingai centrinei vyriausybei⁹³. Viešosioms korporacijoms suteikiamas tam tikras nepriklausomumas nuo centrinės vyriausybės, nors išlieka tam tikros jos kontrolės galimybės⁹⁴.

Anglijos teisėje vartojamas ir savivaldai itin artimas, tačiau netapus terminas – savireguliacija (angl. – *self-regulation*). Nurodoma⁹⁵, kad savireguliaciniai subjektai yra paplitę tokiose srityse, kaip profesijos, sportas, žiniasklaida, reklama, finansinės paslaugos. Laikomasi pozicijos, jog savireguliaciniai subjektai yra tam tikros grupės asmenų susitarimas, kad jie reguliuos patys save, todėl jie neturi formalaus teisinio ar institucinio ryšio su

---

⁹⁰ BRAIBANT, G.; STIRN, B. *Le droit <...>*. P. 146; WALINE, J. *Droit <...>*. P. 245–248.

⁹¹ GARNER, J. F. *Administrative law*. London: Butterworths, 1974. P. 14, 317, 358–362; WADE, E. C. S.; BRADLEY, A. W. *Constitutional and administrative law*. London: Longman, 1985. P. 295, 296, 375; CRAIG, P. P. *Administrative Law*. London: Sweet & Maxwell, 1994. P. 64.

⁹² STAČIOKAS, R. *Užsienio šalių savivaldybės (Didžioji Britanija)*. Vilnius: Vietos savivaldos tyrimo ir mokymo centras, 1991. P. 95, 97.

⁹³ GARNER, J. F. *Administrative law <...>*. P. 318–327; STAČIOKAS, R. *Užsienio šalių <...>*. P. 100–107.

⁹⁴ STAČIOKAS, R. *Užsienio šalių <...>*. P. 110–122.

⁹⁵ BLACK, J. *Constitutionalising <...>*. P. 25–27.

vyriausybė. Vis dėlto, kai kurių profesijų, pvz., teisinių profesijų, architektų, gydytojų, atvejais kartu su savireguliaciniais subjektais veikia ir tam tikros nepriklausomos valstybės iniciatyva, tačiau ne narystės pagrindu suformuotos institucijos, kurios vykdo profesinės veiklos reglamentavimo bei kontrolės funkcijas⁹⁶.

Lenkijos teisės doktrinoje⁹⁷ skiriamos dvi pagrindinės savivaldos (lenk. – *samorząd*) grupės: 1) teritorinė savivalda (lenk. – *samorząd terytorialny*) – ją įgyvendina įvairūs teritoriniai vienetai, tokie kaip valsčiai, pavietai, vaivadijos; 2) specialioji savivalda (lenk. – *samorząd specjalny*). Specialioji savivalda dar skirstoma į: a) profesinę savivaldą – jai priskiriama advokatūra, teisės patarėjų savivalda, žemdirbių, inžinierių statybininkų, psichologų savivaldos ir pan.; b) ekonominę savivaldą – šalies regionuose veikiančios amatų rūmai, draudimo rūmai. Teisės doktrinoje laikomasi pozicijos, kad savivaldos subjektai yra decentralizuota viešojo administravimo sistemos dalis – nors yra tam tikra apimtimi nepriklausomi, jie įgyvendina viešąjį administravimą⁹⁸.

Visose nagrinėtose teisinėse sistemose galima pastebėti ir išskirti teritorinės savivaldos subjektus, turinčius valstybės perduotus įgaliojimus iš dalies autonomiškai veikti tam tikrose valstybės teritorijose. Taip pat skiriami ir tam tikra apimtimi nuo centrinės valdžios nepriklausomi, tačiau ne teritoriniu, o funkcinio pagrindu (t. y. tam tikroje srityje) veikiančios subjektai. Vis dėlto, tokių subjektų rūšys ir pavyzdžiai atskirose valstybėse ganėtinai skiriasi. Vokietijoje skiriami funkcinės savivaldos, o Lenkijoje specialios savivaldos subjektai yra panašiausi į Lietuvos teisinei sistemai būdingus personalinės savivaldos subjektus.

---

⁹⁶ EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE. *The State of Liberal Professions Concerning their Functions and Relevance to European Civil Society*, 2014, <<https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-01-13-678-en-c.pdf>>. P. 55, 64; LESTER, S. *Association* <...>. P. 13, 14; LESTER, S. *The development* <...>. P. 2.

⁹⁷ DUNIEWSKA, Z., et. al. *Prawo administracyjne* <...>. S. 285, 354–356; PROKOP, K. *Polish Constitutional Law*. Białystok: Temida 2, 2011. S. 136, 137; KRAWCZYK, R. *Samorząd terytorialny. Polskie prawo konstytucyjne w zarysie*. Red. D. Górecki. Warszawa: LEX, 2012, s. 218–226. S. 218; ANTKOWIAK, P. *Samorząd zawodowy* <...>. S. 36; KIERES, L. *Konstituciniai vietos savivaldos pagrindai. Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2014, nr. 3(35), p. 176–192. P. 185, 186; DEVIATNIKOVAITĖ, I. *Užsienio šalių* <...>. P. 331, 332.

⁹⁸ SZAFRAŃSKI, A. *Bericht über* <...>. S. 1, 2; KARCZ-KACZMAREK, M.; MACIEJEWSKI, M. *Samorządy zawodowe* <...>. S. 59.

1.1.2 Personalinė ir teritorinė savivalda

Išskyrus dvi pagrindines Lietuvos teisei sistemai būdingas savivaldybių grupes – teritorinę bei personalinę – savivaldą, tikslinga įvertinti jų ypatumus.

Pirmiausiai reikėtų akcentuoti, kad teritorinė ir personalinė savivalda turi tam tikrus bendrus bruožus. Vadovaujantis Konstitucinio Teismo jurisprudencija, kurioje buvo nagrinėti vietos savivaldos, taip pat aukštųjų mokyklų, teisminės valdžios, tautinių bendrijų, profesinės savivaldos klausimai⁹⁹, bei Lietuvos teisės doktrinos darbai¹⁰⁰ (tiesa, daugiausiai vietos savivaldos klausimais) galima išskirti, kad *visoms savivaldos įgyvendinimo formoms būdingi visi šie elementai*:

1) savivaldos teisė reiškia tam tikros veiksmų laisvės (autonomijos) nuo valstybinės valdžios turėjimą;

2) savivaldos teisė įgyvendinama Konstitucijos ir (ar) įstatymų nustatytoje ribose;

3) savivaldos teisė susijusi su viešųjų interesų tenkinimu;

4) valstybė turi turėti priemones prižiūrėti savivaldos teisę įgyvendinančius subjektus;

5) valstybė turi tam tikru būdu užtikrinti savivaldos teisę turinčių subjektų finansavimą.

Nepaisant šių bendrų bruožų, teritorinės ir personalinės savivaldybės pasižymi ir tam tikrais ypatumais (skirtumais). Teisės doktrinoje sutariama dėl esminio (ir akivaizdžiausio) teritorinės ir personalinės savivaldos skirtumo –

---

⁹⁹ Konstitucinis Teismas. 1996 10 22 nutarimas byloje nr. 17/95. Konstat. d.; Konstitucinis Teismas. 1998 02 18 nutarimas byloje nr. 2/97. Konstat. d. 1.2 p.; Konstitucinis Teismas. 1999 12 21 nutarimas <...>. Konstat. d. I.2 p.; Konstitucinis Teismas. 2000 06 13 nutarimas <...>. Konstat. d. VII.4, IX.2 p.; Konstitucinis Teismas. 2002 01 14 nutarimas byloje nr. 25/01. Konstat. d. V.3 p.; Konstitucinis Teismas. 2002 12 24 nutarimas byloje nr. 49/2000. Konstat. d. II.1.2, II.17 p.; Konstitucinis Teismas. 2003 05 30 nutarimas byloje nr. 21/2003. Konstat. d. III.9 p.; Konstitucinis Teismas. 2004 02 11 sprendimas byloje nr. 49/2000. Konstat. d. II.1.2 p.; Konstitucinis Teismas. 2004 12 13 nutarimas byloje nr. 51/01–26/02–19/03–22/03–26/03–27/03. Konstat. d. III.5 p.; Konstitucinis Teismas. 2005 07 08 nutarimas byloje nr. 10/02. Konstat. d. II.3, II.6 p.; Konstitucinis Teismas. 2006 05 09 nutarimas <...>. Konstat. d. II.6 p.; Konstitucinis Teismas. 2006 05 10 nutarimas <...>. Konstat. d. II.2 p.; Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 4, 9 p.; Konstitucinis Teismas. 2011 06 21 nutarimas byloje nr. 10/2009. Konstat. d. III.7 p.; Konstitucinis Teismas. 2011 12 22 nutarimas <...>. Konstat. d. I.2.5, 4.6, VII.6 p.; Konstitucinis Teismas. 2014 11 10 nutarimas <...>. Konstat. d. I.7.1 p.; Konstitucinis Teismas. 2015 06 11 nutarimas byloje nr. 4/2012–13/2012. Konstat. d. II.2 p.

¹⁰⁰ RAGAUSKAS, P. Teisiniai imperatyvai <...>. P. 21, 22; JANKAUSKAS, K. Vietos savivalda <...>. P. 821, 822; ŠILEIKIS, E. Savivaldos teisė <...>. P. 131, 132, 134; ŠILEIKIS, E. Vietos savivaldos <...>. P. 12–19; ŠILEIKIS, E. Konstituciniai vietos <...>. P. 222–230.

tai skirtingas *jų veikimas teritoriniu požiūriu*. M. Römeris nurodo¹⁰¹, kad personalinės savivaldybės skiriasi nuo teritorinių tuo, kad jos nėra jungiamos (siejamos) su jokių teritoriniu vienetu. Autonomiškos viešosios galios subjektu šiuo atveju yra tam tikras nacionalinis socialinis junginys, kaip vienetas visoje valstybėje. Personalinės savivaldybės subjektas yra toks socialinis kolektyvinis vienetas, kuriame tam tikri individai – piliečiai dalyvauja betarpiškai be jokio ryšio su kuria nors teritorija, su kuriuo nors teritoriniu skirstymu valstybėje. Taigi M. Römeris nurodo tai, kad personalinės savivaldybės veikia ne lokalizuotai tam tikroje teritorijoje, o visos valstybės (nacionaliniu) lygiu. E. Šileikis taip pat akcentuoja¹⁰² šį skirtumą apibrėždamas, kad personalinė savivalda yra neteritorinio valdymo forma, taikoma pagal laisvanoriškumo principą atskiriems asmenims pagal jų kvalifikacinį požymį – tam tikrą profesiją, verslą, tautybę ar tikyba, o teritorinė savivalda – teritorinio valdymo forma, taikoma pagal ribotą laisvanoriškumo principą visiems tam tikro valstybės teritorinio vieneto gyventojams, nepaisant jų profesijos, religijos ar tautybės.

Antrasis ryškus teritorinės ir personalinės savivaldos skirtumas – tai skirtinga *turimų įgaliojimų pobūdis (apimtis)*. Nors personalinės savivaldos subjektai ir veikia visos šalies teritorijoje, jų veikla yra siauresnio dalykinio pobūdžio, t. y. susijusi su tam tikra sritimi, pvz., aukštuoju mokslu, tautinės bendrijos klausimais, atitinkamos profesinės veiklos vykdymu. Tuo tarpu vietos savivaldai numatyta¹⁰³ daugiau nei septyniasdešimt funkcijų pačiose įvairiausiose srityse. Kaip įvardino P. Mahon¹⁰⁴, neteritorinio pobūdžio decentralizacijos (Lietuvos teisės kontekste – neteritorinio pobūdžio savivaldos subjektai) turi aiškiai išreikštą „specializaciją“, savo veiklos sritį.

Trečiasis teritorinių ir personalinių savivaldybių skirtumas yra skirtinga *reglamentavimo apimtis (kiekybiniu ir kokybiniu požiūriu)*. Teritorinės savivaldybės yra palyginti plačiau reglamentuotos tiek Konstitucijoje, tiek atskiruose įstatymuose. CK (teritorines) savivaldybes nurodo¹⁰⁵ kaip atskirą juridinių asmenų rūšį (atskirą juridinio asmens teisinę formą), taip pat pateikia savivaldybių apibrėžimą – savivaldybės yra viešieji juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti viešuosius interesus. Vietos savivaldos įstatyme plačiai

---

¹⁰¹ RÖMERIS, M. *Valstybė ir jos konstitucinė teisė. I dalis. Valstybė. II tomas*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakultetas, 1935. P. 265, 266.

¹⁰² ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>*. P. 259, 260.

¹⁰³ Vietos savivaldos įstatymo 6, 7 str.

¹⁰⁴ MAHON, P. *La décentralisation <...>*. P. 84.

¹⁰⁵ CK (VŽ, 2000, nr. 74–2262, nr. 77, nr. 80, nr. 82) 2.34, 2.35 str.

aptartas¹⁰⁶ teritorinių savivaldų teisinis statusas, jų vykdomos funkcijos, savivaldą įgyvendinantys valdymo organai ir kt. Personalinės savivaldybės palyginti mažai reglamentuotos (arba iš viso nereglamentuotos) Konstitucijoje, taip pat kiekviena iš personalinių savivaldybių rūšių reglamentuojama atskirais įstatymais: Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas¹⁰⁷ detalizuoja religinių bendruomenių ir bendrijų savivaldą, Mokslo ir studijų įstatymas¹⁰⁸ – aukštųjų mokyklų savivaldą, Teismų įstatymas¹⁰⁹ – teismų savivaldą. Profesinės savivaldos bei verslo atveju atskirais įstatymais yra reglamentuojamas kiekvienas konkretus profesinės ar verslo savivaldos subjektas. Taigi personalinės savivaldos atveju irgi galima kalbėti apie tai, kad ją reglamentuoja daug viešosios teisės normų, tačiau jos normos yra skirtinguose teisės aktuose, priimtos skirtingais laikotarpiais, atsižvelgiant į kiekvieno atskiro personalinės savivaldos subjekto specifiką, kas lemia itin didelę jų įvairovę, o tam tikrais atvejais – ir nenuoseklumą.

Visos Lietuvoje veikiančios teritorinės savivaldybės yra reglamentuojamos vienodai – joms taikomas tas pats teisinis režimas. Analizuojant teritorines savivaldybes reglamentuojančius įstatymus yra aišku, kad teritorinė savivalda yra steigama įstatymu, teritorinės savivaldybės yra atskirą teisinę formą turintys viešieji juridiniai asmenys, vykdančios viešąsias funkcijas ir įtraukti į viešojo administravimo subjektų sistemą. Taigi dėl teritorinių savivaldybių teisinio statuso nekyla didesnių teisinių diskusijų. Tuo tarpu personalinės savivaldos atveju praktiškai nėra bendrų nuostatų dėl šios rūšies savivaldos suteikimo bei jos įgyvendinimo, kurios apibrėžtų visiems šios savivaldos kategorijos subjektams būdingas taisykles. Taip pat personalinės savivaldos subjektai, kitaip nei vietos savivaldybių atveju, gali būti įvairių teisinių formų – tradicinė religinė bendruomenė, viešoji įstaiga (aukštųjų mokyklų atveju), asociacija (profesinės savivaldos bei verslo savivaldos atvejais). Kai kuriais atvejais tam tikri personalinės savivaldos elementai gali pasireikšti ir neįsteigus atskiro juridinio asmens teisių turinčio asmens, tačiau vien sudarius tam tikrus kolegialius, savivaldos principus įgyvendinančius organus, tokius kaip komisija, taryba, garbės teismas ar kt., pvz., teismų savivaldos sistemą sudaro Visuotinis teisėjų susirinkimas, Teisėjų taryba ir Teisėjų garbės teismas¹¹⁰; numatyta, kad Generalinis

---

¹⁰⁶ Vietos savivaldos įstatymo 3 str. 2 ir 3 d., 5–10 str. ir kt.

¹⁰⁷ Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 7 str.

¹⁰⁸ Mokslo ir studijų įstatymo 3 str., 8 str. 1 d., 86 str. 1 d.

¹⁰⁹ Teismų įstatymo preambulė, 10, 113, 114 str. ir kt.

¹¹⁰ Teismų įstatymo 114 str. 1 d.

prokuroras sudaro kai kuriuos savivaldos požymius turinčias Prokurorų atrankos, Vyriausiųjų prokurorų atrankos, Prokurorų atestacijos, Prokurorų etikos, Pretendentų egzaminų komisijas¹¹¹; numatytas Turto arba verslo vertintojų garbės teismo steigimas¹¹².

Aptarta kokybiškai skirtinga teritorinių ir personalinių savivaldybių teisinio reglamentavimo apimtis lemia ir *esminį doktrininį klausimą dėl teritorinių ir personalinių savivaldos teisinio statuso*. M. Römeris laikėsi pozicijos, kad vertinant teritorinių bei personalinių savivaldybių steigimo pagrindus šios savivaldos įgyvendinimo formos yra visiškai tapačios. M. Römeris yra nurodęs¹¹³, kad personalinės savivaldybės (lygiai kaip ir teritorinės) turi būti aiškiai atskirtos nuo savanoriškų organizacijų, tokių kaip draugijos ar sąjungos. M. Römerio teigimu, tiek teritorinės, tiek ir personalinės savivaldybės, yra kuriamos „ne paprastu laisvų draugijų steigimo dėsniu, o viešosios teisės organizaciniu principu“. Remdamasis šia savo pozicija, M. Römeris plačiai kritikavo 1925 m. priimtą Žydų tautinių bendruomenių įstatymą¹¹⁴, nes šio įstatymo 1 paragrafe buvo numatyta tik galimybė žydams steigti draugijas jų gyvenamosiose vietovėse. Tuo tarpu kai, M. Römerio teigimu, 1922 m. Konstitucijos 73–74 paragrafai numatė, kad turėtų būti steigiama žydų korporacinė savivaldybė, automatiškai apimanti visus žydų tautybės asmenis. Tokias tarpukario laikotarpiu vykusias diskusijas dėl teisinio personalinės savivaldos subjektų statuso atskleidžia ir kiti šaltiniai¹¹⁵. Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų istoriją tyrinėjusios V. Akmenytė-Ruzgienė ir G. Milerytė aprašo¹¹⁶, kad 1925 m. priimto Prekybos ir pramonės rūmų įstatymo 1 par. šie rūmai buvo įvardinti kaip „*visuomenės įstaiga*“. Buvo pareikšta pastabų būtent dėl tokio termino vartojimo – argumentuota, kad rūmai yra ne visuomeninė įstaiga, bet viešoji įstaiga. Visuomeninės įstaigos yra pvz., labdarybės draugijos, senelių prieglaudos, Raudonasis Kryžius, t. y. kurios nepildo viešųjų savivaldybinių funkcijų. Buvo netgi pateiktas paaiškinimas dėl tokios susidariusios situacijos

---

¹¹¹ Prokuratūros įstatymo (VŽ, 1994, nr. 81–1514) 10 str. 1 d.

¹¹² Turto ir verslo pagrindų vertinimo įstatymo (VŽ, 1999, nr. 52–1672) 28 str.

¹¹³ RÖMERIS, M. *Lietuvos konstitucinės <...>*. P. 399–408.

¹¹⁴ Žydų tautinių bendruomenių įstatymas (*Vyriausybės žinios*, 1925, nr. 192–1302).

¹¹⁵ MIKNYS, R. Mykolas Rėmeris apie 1922 m. Konstitucijos rengimo užkulius. *Mūsų konstitucionalizmo raida*. Sudar. A. V. Bartkutė, A. Vaišnys. Vilnius: Seimo 1–oji leidykla „Valstybės žinios“, 2003, p. 79–95. P. 88–95.

¹¹⁶ AKMENYTĖ-RUZGIENĖ, V., MILERYTĖ, G. Verslo ir valstybės santykiai: Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų istorija 1925–1941 m. *Kauno istorijos metraštis*, 2011, nr. 11., p. 111–150. P. 117.

– savo laiku prancūzų įstatymo žodžiai „établissements publics“ buvo klaidingai išverstas: „visuomenės įstaigos“ vietoje „viešosios įstaigos“.

E. Šileikis nurodo, kad personalinės ir teritorinės savivaldos statusas yra skirtingas¹¹⁷. Pirma, pabrėžiama, kad skiriasi šių savivaldybių turimų įgaliojimų pobūdis: personalinės savivaldybės labiau rūpinasi privačiais savo narių reikalais (nors įstatymų leidėjas tam tikrais atvejais gali nustatyti jų teisę rūpintis ir viešaisiais reikalais), o teritorinė savivalda rūpinasi daugiausiai vietos bendruomenės viešaisiais reikalais. Kaip antras skirtumas nurodoma šių savivaldybių steigimo ir likvidavimo laisvė: personalines savivaldybes steigia ir panaikina tam tikri asmenys savo valia, o teritorines savivaldas steigia įstatymų leidėjas. Trečia, akcentuojama skirtinga įstatyminio reglamentavimo apimtis: teritorinės savivaldybės reglamentuoja daug viešosios teisės normų, nes jos vykdo daug funkcijų ir turi daug valdingų įgaliojimų. E. Šileikio teigimu, personalinė savivalda (kitaip nei teritorinė) nėra užtikrinama pirmiausiai imperatyviu reglamentavimu – jai iš esmės būdingas dispozityvus autonominis metodas. Taip pat akcentuojama¹¹⁸, kad profesinės ar ekonominės veiklos subjektų savivaldos atskaitos tašku gali būti laikoma tai, kas netinka vietos savivaldos sampratos pagrindams – asociacijų laisvė, teisė laisvai pasirinkti profesiją, ekonominės veiklos iniciatyvos garantija.

E. Šileikio įvardinti personalinės savivaldos ypatumai rodo tendenciją personalines savivaldybes lyginti ne tik su teritorine savivalda, bet ir su laisva asmenų valia steigiamomis asociacijomis ar kitomis organizacijomis. Tokiu būdu iš esmės išsakoma kiek kitokia pozicija dėl personalinių savivaldybių teisinio statuso, nei kad buvo suformulavęs M. Römeris. Taigi galima teigti, kad Lietuvos teisės doktrinoje iki šiol nėra vieningos nuomonės dėl to, ar personalinėms savivaldybė yra nebūdingas (ar mažiau būdingas) imperatyvumo principas nei teritorinėms savivaldybėms.

Siekiant detaliau apibrėžti personalinės savivaldos sampratą yra būtina ją lyginti su teritorine savivalda – esminiai šių savivaldos įgyvendinimo formų bendrieji požymiai turėtų sutapti. Tiek teritorinės, tiek personalinės savivaldybės laikytinos viena iš valdymo savireguliacijos (savivaldos) būdu formų. Visais atvejais teisę tokiu būdu valdyti bei reguliuoti savo veiklą atskiroms teritorinėms ar personalinėms grupėms yra suteikiama ne tiek šių asmenų laisva valia ir pasirinkimu, kiek imperatyviu (konstitucinio ar įstatyminio lygmens) reguliavimu. Žinoma, tam tikrais atvejais, atsižvelgiant

---

¹¹⁷ ŠILEIKIS, E. Savivaldos teisė <...>. P. 134; ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė* <...>. P. 259–261.

¹¹⁸ ŠILEIKIS, E. Vietos savivaldos <...>. P. 9; ŠILEIKIS, E. Konstituciniai vietos <...>. P. 219.

į atitinkamos personalinės savivaldos subjektų (pvz., profesinės savivaldos subjektų, turinčių asociacijos teisinę formą) specifika, gali būti papildomai vertinami ir kiti jų teisinio statuso aspektai, susiję ir su asociacijų laisve, tačiau jie turėtų būti vertinami subsidiariai, tik apibrėžus šių subjektų, kaip savivaldos subjektų, ypatumus.

1.1.3 Atskiros personalinės savivaldos kategorijos

Personalinei savivaldai būdinga įvairovė – kaip aptarta, Lietuvoje veikia daug personalinės savivaldos kategorijų. Atskiras personalinės savivaldos kategorijas tarpusavyje galima atriboti remiantis įvairiais kriterijais. Vadovaujantis jau minėtu savivaldos *įtvirtinimo lygmeniu*, personalines savivaldybes galima skirstyti į konstitucinio lygmens (tautinių bendrijų, religinių bendruomenių ir bendrijų, aukštųjų mokyklų bei teisminės valdžios savivalda) ir įstatyminio lygmens savivaldybes (profesinė ir verslo savivalda). Taip pat personalines savivaldybes galima skirstyti pagal *asmenų, kuriems suteikiama atitinkama savivalda, kategorijas* (tautinėms bendrijoms, religinėms bendruomenėms ir bendrijoms, aukštosioms mokykloms, teisminei valdžiai, atitinkamoms profesijoms ar verslo sritims suteikiama savivalda). Daugeliu atvejų personalinių savivaldybių tarpusavio atribojimas yra visiškai akivaizdus juo labiau dėl to, kad kiekvieną iš personalinės savivaldos kategorijų įgyvendina specifiniai subjektai, pvz., tautinės bendrijos, religinės bendruomenės ir bendrijos ar aukštosios mokyklos, t. y. juridiniai asmenys, turintys aiškų, atskiruose įstatymuose apibrėžtą teisinį statusą. Detaliau reikėtų aptarti tam tikrus „ribinius“ atvejus – profesinės savivaldos santykį su teismų, prokurorų bei su verslo savivalda. Gali būti teigiama, kad visos šios savivaldos kategorijos iš esmės yra susiejamos su tuo pačiu kriterijumi – atitinkamų asmenų veikla (pareigomis, profesija, verslu), todėl gali būti keliamas klausimas, ar nevertėtų visas šias savivaldos kategorijas priskirti vienai grupei. Vis dėlto, detaliau įvertinus šių savivaldos kategorijų ypatumus, išryškėja tam tikri jų skirtumai.

Analizuojant profesinės savivaldos santykį su *teismų savivalda*, atrodytų, kad formaliai būtų galima laikytis pozicijos, jog teismų savivalda tėra vienas iš profesinės savivaldos porūšių. Pvz., pats Konstitucinis Teismas, savo jurisprudencijoje nagrinėdamas Konstitucijos 112 str. 5 d. minimą specialią teisėjų instituciją nurodo¹¹⁹, kad ji yra „ne politinio, bet vien profesinio

---

¹¹⁹ Konstitucinis Teismas. 2006 05 09 nutarimas <...>. Konstat. d. II.28 p.

pobūdžio“. Vis dėlto, išsami Konstitucinio Teismo jurisprudencijos teismų savivaldos klausimu¹²⁰ analizė rodo, kad, nepaisant teismų savivaldai būdingo ir tam tikro profesinio pobūdžio, ši savivalda yra išskirtinė, pasižyminti tik jai būdingais elementais ir struktūra. Pirmiausiai pažymėtina tai, kad teismų savivalda yra konstitucionalizuota (kas pabrėžia jos svarbą), taip pat pats Konstitucinis Teismas vartoja terminą „teisminės valdžios savivalda“, akcentuodamas būtent tai, kad šiuo atveju kalbama ne vien apie teisėjus, kaip tam tikrą profesinę grupę, bet apie teisminę valdžią, kaip vieną iš valstybės valdžių. Būtent šios atskiros valdžios savivalda užtikrina jos nepriklausomumą ir visavertiškumą nuo įstatymų leidžiamosios bei vykdomosios valdžių. Antra, Konstitucinis Teismas nurodo, kad teisminės valdžios savivalda apima atskirus elementus – ne tik teisėjų profesinio korpuso veiklą, bet ir teismų darbo organizavimą. Iš esmės tapačios nuostatos įtvirtintos ir teismų savivaldą apibrėžiančiuose Teismų įstatymų nuostatose¹²¹. Lietuvos teisės doktrinoje¹²² taip pat vieningai pripažįstama, kad teisėjų profesinė savivalda yra platesnio instituto – teismų bei teisėjų nepriklausomumo – dalis. Dėl šių priežasčių teismų savivaldos sistema laikytina gerokai platesniu ir itin specializuotu institutu, reikšmingu ne tiek (ir ne tik) teisėjų, kaip tam tikrą profesinę veiklą vykdančių asmenų grupės, savivaldai, kiek visos teismų sistemos nepriklausomumui užtikrinti. Teismų savivaldos dėl jos kompleksiskumo (tai ne tik tam tikros profesijos, bet ir vienos iš valstybės valdžių savivalda) negalima, bent jau pilna apimtimi, prilyginti profesinę savivaldą įgyvendinančių subjektų, kurie veikia

---

¹²⁰ Konstitucinis Teismas. 1999 12 21 nutarimas <...>. Konstat. d. I.2, IV.10 p.; Konstitucinis Teismas. 2001 07 12 nutarimas <...>. Konstat. d. III.9 p.; Konstitucinis Teismas. 2004 12 13 nutarimas <...>. Konstat. d. III.4.1 p.; Konstitucinis Teismas. 2006 05 09 nutarimas <...>. Konstat. d. II.3, II.6 p.; Konstitucinis Teismas. 2010 06 29 nutarimas byloje nr. 06/2008–18/2008–24/2010. Konstat. d. II.3.4 p.; Konstitucinis Teismas. 2011 02 14 nutarimas byloje nr. 27/2009–29/2009–30/2009–31/2010–53/2010–55/2010. Konstat. d. II.3.5 p.; Konstitucinis Teismas. 2013 07 01 nutarimas byloje nr. 125/2010–26/2011–21/2012–6/2013–8/2013–10/2013. Konstat. d. VII.7.2 p.

¹²¹ Teismų įstatymo 10 str.

¹²² VALANČIUS, V. Teismo ir teisėjų nepriklausomumo, savarankiškumo <...>; VALANČIUS, V. Teismo ir teisėjo nepriklausomumo <...>. P. 66; ABRAMAVIČIUS, A. Teisminė valdžia <...>. P. 7; ŠILEIKIS, E. Alternatyvi konstitucinė <...>. P. 275; JARAŠIŪNAS, E. Teisminės valdžios <...>. P. 305–309; SINKEVIČIUS, V. Teisėjo atleidimas <...>. P. 97, 102; ŠINKŪNAS, H. Ar speciali <...>. P. 202; VAINIUTĖ, M. Teisminės valdžios <...>. P. 709–718; BIRMONTIENĖ, T. Konstitucinė teismų medžiaga, <...>. P. 35.

siauresnėje plotmėje – kaip atskiri asociacijos teisinę formą turintys juridiniai asmenys, įgyvendinantys išimtinai tam tikros profesinės grupės savivaldą.

Vertinant *prokurorų savivaldos* klausimą, svarbu pabrėžti tai, kad prokuratūros sistemoje šiuo metu trūksta aiškesnių savivaldos elementų. Viena vertus, kai kurie su asmenų tinkamumu eiti prokuroro pareigas klausimai sprendžiami ne vienašališkai, o per Prokurorų atrankos, Vyriausiųjų prokurorų atrankos, Prokurorų atestacijos, Prokurorų etikos bei Pretendentų egzaminų komisijas. Vis dėlto, šias komisijas įsakymu sudaro generalinis prokuroras, o komisijų nariai irgi nėra siūdomi (renkami) pačių prokurorų – juos siūlo Prokuratūros kolegija, generalinis prokuroras, Respublikos Prezidentas, Seimo Pirmininkas ir Ministras Pirmininkas¹²³. Apie poreikį stiprinti prokurorų savivaldą pastaruoju metu kalbėta ypatingojo prokuroro (kovai su korupcijos bylomis) statuso kūrimo kontekste¹²⁴, tačiau priėmus su šio prokuroro statusu susijusius įstatymo pakeitimus, papildomų savivaldos teisių prokuratūrai nebuvo numatyta¹²⁵. Ilgainiui išgrynintas prokuratūros statusas Lietuvos institucinėje sistemoje, pagal kurį pripažįstama, kad prokuratūra yra nepriklausoma, pati save kontroliuojanti institucija¹²⁶, sudaro prielaidas ateityje plėtoti tam tikras aiškesnes savivaldos institucijas ir struktūras. Dėl prokuratūros bei prokurorų reikšmės teisingumo vykdymo sistemai manytina, kad, kaip ir teisminės valdžios savivaldos atveju¹²⁷, bet kokios prokuratūros (prokurorų) savivaldos struktūros turėtų būti laikomos, ne profesine, o atskira (specifine) personaline savivalda.

Profesinės savivaldos bei *verslo (ūkio subjektų) savivaldos* tarpusavio santykis yra kiek sudėtingesnis. Tarpukario Lietuvos konstitucijose verslo savivalda buvo tiesiogiai įtvirtinta, jos atirbojimas nuo profesinės savivaldos turėjo aiškesnius teisinius pagrindus. Vertinant istoriniu požiūriu, vien dėl to fakto, kad verslo (ūkio subjektų) savivaldos reglamentavimas konstituciniu

---

¹²³ Prokuratūros įstatymo 10 str.

¹²⁴ SEIMAS. *Prokuratūros atstovai pasisakė už prokuratūros savivaldos stiprinimą, ypatingojo prokuroro statusą*, 2016, <https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=119&p_k=1&p_t=167632>.

¹²⁵ Prokuratūros įstatymo nr. I-599 1, 2, 9, 16, 19, 24, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 36, 37–5, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 52 straipsnių ir priedo pakeitimo, Įstatymo papildymo 16–1, 37–7 straipsniais ir 1 priedu ir 35 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas (*TAR*, 2017, nr. 21494).

¹²⁶ ŽIEMELIS, V. *Prokuratūros raida Lietuvoje: nuo ordinarinio iki konstitucinio instituto*: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė (01 S). Mykolo Romerio universitetas, 2011. P. 198.

¹²⁷ Teisėjų savivaldos klausimai aptarti teisminės valdžios savivaldos (kaip atskiros personalinės savivaldos kategorijos) kontekste šios disertacijos 1.1.3 dalyje.

lygiu turi palyginti senas tradicijas, tikslinga šią atskirą savivaldos kategoriją išlaikyti ir dabartinėje Lietuvoje teisinėje sistemoje. Šiuo metu profesinė savivalda ir verslo (ūkio subjektų) savivalda yra *expressis verbis* nekonstitucionalizuotos, todėl pagrindas jų atribojimui yra tik įstatyminis reglamentavimas. Šiuo metu verslo savivaldą Lietuvoje įgyvendina tokie įstatymais reglamentuojami subjektai kaip Prekybos, pramonės ir amatų rūmai¹²⁸, Žemės ūkio rūmai¹²⁹, Visuomenės informavimo etikos asociacija¹³⁰. Taip pat Seime registruotas įstatymo projektas numatantis steigti Lietuvos kredito valdymo įmonių rūmus¹³¹. Vertinant konkrečius įstatymus, įtvirtinančius profesinės savivaldos bei verslo savivaldos institucijas, esminiu skirtumu reikėtų laikyti tai, kad profesinės savivaldos institucijos vienija vien tik atitinkama profesine veikla besiverčiančius fizinius asmenis. Tuo tarpu verslo savivaldos institucijoms gali priklausyti tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys. Antrasis skirtumas, beje, akcentuojamas ir Lietuvos teisės doktrinoje¹³², yra tai, kad verslo savivaldai nėra būdingas privalomo dalyvavimo (privalomos narystės) elementas, kuris yra vienas esminių¹³³

---

¹²⁸ Prekybos, pramonės ir amatų rūmų įstatymo 2 str. numato: „Rūmai yra savanoriški juridinių bei fizinių asmenų, užsiimančių Lietuvos Respublikos įstatymų reglamentuojama ekonomine veikla, susivienijimai, ne pelno organizacijos, įgyvendinančios verslo savivaldos principus“.

¹²⁹ Žemės ūkio rūmų įstatymo 1 str. 2 d. numato: „Rūmai yra savanoriškas šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje išvardytiems subjektams atstovaujančių organizacijų susivienijimas, apimantis visą Lietuvos valstybės teritoriją ir padedantis įgyvendinti žemdirbių savivaldą“; 2 str. 1 d. numato: „Rūmų nariais gali būti žemės ūkio produkcijos gamintojų, perdirbėjų, prekyautojų šiais produktais ir gamybinių bei intelektinių paslaugų žemės ūkiui teikėjų interesams atstovaujančios ne pelno žemdirbių organizacijos (draugijos, sąjungos, asociacijos ir kt.)“.

¹³⁰ Visuomenės informavimo įstatymo 46 str. 1 ir 2 d. numato: „Visuomenės informavimo etikos asociacija (toliau – Asociacija) savo veikla siekia užtikrinti Kodekso nuostatų laikymąsi, visuomenės informavimo etikos principų puoselėjimą visuomenės informavimo veikloje ir ugdyti visuomenės sąmoningumą vertinant visuomenės informavimo procesus bei naudojantis viešąja informacija. Asociaciją sudaro organizacijos, kurios vienija viešosios informacijos rengėjus, skleidėjus ir žurnalistus ir kurių narių veiklai taikomos Kodekso normos: Lietuvos žurnalistų sąjunga, Lietuvos žurnalistų draugija, Interneto žiniasklaidos asociacija, Lietuvos radijo ir televizijos asociacija, Regioninių televizijų asociacija, Lietuvos kabelinės televizijos asociacija, Nacionalinė rajonų ir miestų laikraščių leidėjų asociacija“.

¹³¹ 2018 10 25 Skolų išieškojimo įmonių įstatymo projekto nr. XIII P-1741(2) 10 str. 1 d. numato: „Lietuvos kreditų valdymo įmonių rūmai jungia visas licenciją turinčias skolų išieškojimo įmones, atlieka skolų išieškojimo įmonių savivaldos funkcijas ir įgyvendina savivaldos principus.“

¹³² ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>*. P. 276, 277.

¹³³ Žr. šios disertacijos 1.3.3 dalį.

profesinės savivaldos požymių. Paminėtina, kad Lenkijos teisės doktrinoje laikomasi pozicijos, kad Lenkijos teisinėje sistemoje veikianti profesinė savivalda pasižymi visais klasikiniiais ir teritorinei savivaldai būdingais požymiais ir yra susijusi viešąja teise, tuo tarpu verslo savivaldos veikimas yra panašesnis į privačių asociacijų veiklą¹³⁴. Išsamesni verslo (ūkio subjektų) savivaldos tyrimai padėtų įvardinti ir daugiau jos skirtumų nuo profesinės savivaldos.

1.2 Profesinė savivalda konstitucinės teisės šaltiniuose

Jau buvo aptarta, kad šiuo metu profesinė savivalda yra priskirtina prie *expressis verbis* nekonstitucionalizuotų, įstatymo lygmens savivaldybių. Toks profesinės savivaldos statusas reiškia, jog profesinės savivaldos asociacijos nėra gavusios konstitucinių garantijų, todėl ir jų statutą daugiausiai lemia įstatymų leidėjas¹³⁵. Vykdamas nuoseklų profesinės savivaldos sampratos tyrimą, reikėtų nustatyti, ar istoriniu aspektu profesinė savivalda Lietuvoje visuomet buvo nekonstitucionalizuota, ar atvirkščiai – galima išvelgti tam tikrą konstitucinę tradiciją (šiuo metu išnykusią) konstitucinio lygmens dokumentuose įtvirtinti profesinės savivaldos teises. Tuo atveju, jeigu istoriniuose konstitucinės teisės šaltiniuose būtų profesinei savivaldai skirtų nuostatų, būtų tikslinga jas įvertinti bei jomis remtis formuojant ir dabartinę profesinės savivaldos sampratą.

Nepaisant palyginti gausių Lietuvos teisės istorijos bei istoriografijos tyrimų istorinių konstitucinių dokumentų klausimais, juose profesinės savivaldos įtvirtinimo istoriniuose konstitucinio lygmens dokumentuose problematika specifiskai analizuota nebuvo.

Siekiant nustatyti, ar Lietuvos istoriniuose konstitucinės teisės šaltiniuose galima išvelgti su profesinės savivaldos klausimais susijusių nuostatų, šioje disertacijos dalyje tirti pagrindiniai Lietuvos konstitucinės teisės šaltiniai – 1389 – 1568 m. laikotarpiu išleistos LDK bendravalstybinės privilegijos, 1529 m., 1566 m. bei 1588 m. Lietuvos Statutai, 1791 m. Konstitucija bei tarpukario Lietuvos konstitucijos. Šie šaltiniai pasirinkti, atsižvelgiant į pastaraisiais metais atliktus mokslinius Lietuvos konstitucionalizmo istorijos tyrimus¹³⁶.

---

¹³⁴ SZAFRAŃSKI, A. *Bericht über <...>*. S. 3.

¹³⁵ ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>*. P. 261; WALDHORST, N. *Die Kammern <...>*. S. 26.

¹³⁶ Jau anksčiau būta teisės mokslo darbų, kuriuose Lietuvos konstitucinės tradicijos tirtos neapsiribojant vien tarpukario Lietuvos laikotarpiu (pvz., VINKLERIS, P. Lietuvos

Taip pat šioje dalyje aptariamas profesinės savivaldos santykis su kitomis, profesinei savivaldai tiesiogiai neskirtomis, bet susijusiomis galiojančios Konstitucijos nuostatomis.

1.2.1 Profesinė savivalda konstitucinės teisės šaltiniuose iki XX a.

Pirmaisiais konstitucinės teisės šaltiniais¹³⁷ reikėtų laikyti *16 LDK privilegijų*, priimtų 1387 m. – 1568 m. laikotarpiu¹³⁸. Bendravalstybinių privilegijų tekstų

---

konstitucinės teisės tradicijų klausimu. *Lietuvos teisės tradicijos*. Mokslinės konferencijos, skirtos Vilniaus universiteto Teisės fakulteto profesoriaus Stasio Vancevičiaus septyniadesimtmečiui, medžiaga. Vilnius: Justitia, 1997, p. 228–239; VAIŠVILA, A. *Teisinės valstybės koncepcija Lietuvoje*. Vilnius: Litimo, 2000. P. 159–215; MAKSIMAITIS, M. Lietuvos valstybės konstitucingumo ištakos LDK ir Abiejų Tautų Respublikoje. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 108–110; MAKSIMAITIS, M. Lietuvos konstitucionalizmo tradicijų formavimasis. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2012, nr. 4(28), p. 285–292). Vis dėlto, kaip atskiras ir išsamus tyrimas, skirtas būtent pagrįsti bei įrodyti konkrečių teisės aktų priskirtinumą Lietuvos konstitucinės teisės šaltiniams paminėtina 2016 m. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto mokslininkų monografija (žr. VAIČAITIS, V. A.; et al. *Lietuvos konstitucionalizmo istorija (istorinė Lietuvos konstitucija). 1937 m. – 1566 m. – 1791 m. – 1918 m. – 1990 m.* Red. V. A. Vaičaitis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016). Lietuvos teisės doktrinoje yra ir nuomonių, kad konstitucionalizmo doktrina susiformavo tik XVIII amžiuje, atsiradus pirmosioms rašytinėms konstitucijoms (žr. JARAŠIŪNAS, E. Konstitucionalizmo priešistorė: ištakos ar pirmavaizdis? *Jurisprudencija*, 2009, 4(118), p. 21–46). E. Jarašiūnas nurodo, kad ankstesniais laikotarpiais pasireiškę tam tikri konstitucinio pobūdžio elementai laikytini tik konstitucionalizmo ištakomis, tačiau nepriskirtini pačiam konstitucionalizmo reiškiniui. Tokia pozicija netrukdo nagrinėti konstitucinio lygmens (svarbos) teisės aktų iš ankstesnių laikotarpių, siekiant juose įžvelgti tam tikras disertacijoje nagrinėjamo profesinės savivaldos reiškinio konstitucines užuomazgas.

¹³⁷ VAIŠVILA, A. *Teisinės valstybės <...>*. P. 164; MACHOVENKO, J. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisės šaltiniai*. Vilnius: Justitia, 2000. P. 15–16; ANDRIULIS, V. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisė. *Lietuvos teisės istorija*. Red. M. Maksimaitis. Vilnius: Justitia, 2002, p. 25–250. P. 58; MACHOVENKO, J. Nacionalinės teisės tradicijos ir paveldo vaidmuo reguliuojant piliečio ir valstybės santykius 1791 m. gegužės 3 d. Konstitucijoje. *Parlamento studijos*, 2012, nr. 13, <http://www.parlamentostudijos.lt/Nr13/13_teise_1.htm>; MACHOVENKO, J.; GRIŠKEVIČ, L. Bendravalstybinės LDK privilegijos kaip Lietuvos konstituciniai aktai. *Teisė*, 2014, nr. 93, p. 46–66. P. 57, 56, 64; MACHOVENKO, J. Modernieji valstybės konstituciniai pamatai bendravalstybinėse LDK privilegijose. *Teisė*, 2015, nr. 94, p. 41–58. P. 41; VAIČAITIS, V. A.; et al. 1992 m. Lietuvos <...>. P. 69, 77, 78; MACHOVENKO, J. 1564 m. liepos 1 d. bendravalstybinės LDK privilegijos vertimas į lietuvių kalbą. *Teisė*, 2016, nr. 100, p. 121–128. P. 121.

¹³⁸ Minėtos Vilniaus universiteto Teisės fakulteto mokslininkų monografijos autoriai taip pat nurodo, kad nėra atmetama galimybė, kad konstitucinio lygmens teisės šaltiniais gali būti laikomi ir kiti to laikotarpio teisės aktai, tokie kaip LDK tarptautinės sutartys, Lietuvos

analizė¹³⁹ ir jų vertinimai moksliniuose darbuose leidžia teigti, kad šiuose konstitucinio lygmens teisės aktuose nebuvo įtvirtinta nuostatų, kurios galėtų būti tiesiogiai siejamos su savivaldos teisės būtent tam tikrai profesinei grupei suteikimu. Vis dėlto, galima rasti tam tikrų netiesioginių sąsajų.

Vienas iš esminių bendravalstybinių privilegijų ypatumų yra tas, kad jos iš esmės buvo skirtos bajorų luomui, kuriam privilegijomis suteiktos išimtinės ekonominės ir politinės teisės, pvz., teisė kai kuriuos turto perleidimo, paveldėjimo klausimus spręsti savarankiškai, teisė kartu su kunigaikščiu dalyvauti leidžiant teisės aktus ir kt.¹⁴⁰ J. Machovenko ir L. Griškevič teigimu¹⁴¹ to laikotarpio bajorija buvo atskira LDK gyvavusia korporacija, turinti savo savivaldą. Pritariant tokiai pozicijai, LDK bendravalstybinių privilegijų išleidimą galima laikyti bajorų savivaldos teisės patvirtinimu bei sustiprinimu. Galima teigti, kad LDK bendravalstybinės privilegijos gali būti laikomos vienu pirmųjų bandymų konstitucinio lygmens teisės aktais

---

Vyriausiojo Tribunolo Statutas, 1468 m. Kazimiero teisynas ir kt. Vis dėlto, šiuo klausimu turėtų būti atliktas atskirtas tyrimas (žr. VAIČAITIS, V. A.; *et al.* 1992 m. Lietuvos <...>. P. 69, 70).

¹³⁹ Analizuoti LDK bendravalstybinių privilegijų tekstai ir jų fragmentai, skelbti šiuose leidiniuose: *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*. T. 3: 1392–1501. Collectus opera A. Lewicki. Kraków: nakładem Akademii Umiejętności, Skład Główny w Księgarni Spółki Wydawniczej Polskiej, 1894. S. 523–524; *Акты, относящиеся къ исторіи Южной и Западной Россіи, собранные и изданные Археографическою комиссією*. T. 2: 1599–1637. Санктпетербург: въ Типографіи Эдуарда Праца, 1865. С. 158–164; ЛЮБАВСКІЙ, М. *Очеркъ исторіи Литовско–рускаго государства до Люблинской уніи включительно*. Съ приложеніемъ текста хартіи, выданныхъ Великому Княжеству Литовскому и его областямъ. Издание 2–ое. Москва: Московская художественная печатня, 1915. С. 342–365; *Lietuvos TSR istorijos šaltiniai. I tomas: feodalinis laikotarpis*. Red. K. Jablonskis. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1955. P. 57, 68, 69, 131–135, 202, 203; AVIŽONIS, K. *Rinktiniai raštai II*. Roma: Lietuvos katalikų mokslų akademija, 1978. P. 25–41; *Lietuvos Metrika. 1499–1514: užrašų knyga 8*. Reng. A. Baliulis, R. Firkovičius, D. Antanavičius. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1995. P. 178–180, 476; *Lietuvos Metrika. 1387–1546: užrašų knyga 25*. Reng. D. Antanavičius, A. Baliulis. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1998. P. 54–57, 301; *Lietuvos teisės istorijos chrestomatija*. Sudar. R. Gelumauskienė, G. Šapoka. Vilnius: Justitia, 2012. P. 33, 37–42; *1413 m. Horodlės aktai (dokumentai ir tyrinėjimai) = Akty Horodelskie z 1413 roku (dokumenty i studia)*. Sudar. J. Kiaupienė; L. Korczak. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. P. 48–53; MACHOVENKO, J. 1564 m. liepos 1 d. bendravalstybinės <...>.

¹⁴⁰ MACHOVENKO, J. *Lietuvos Didžiosios* <...>. P. 7; VAIŠVILA, A. *Teisinės valstybės* <...>. P. 166; ŠENAVIČIUS, A. Lietuvos valstybės teisės tradicijos raida XIV a. pabaigoje – XVI a. viduryje. *Istorija*, 2002, t. 53, p. 39–51; MACHOVENKO, J.; GRIŠKEVIČ, L. Bendravalstybinės LDK <...>. P. 57.

¹⁴¹ MACHOVENKO, J.; GRIŠKEVIČ, L. Bendravalstybinės LDK <...>. P. 59.

reglamentuoti (įtvirtinti) tam tikros asmenų grupės (personalines) savivaldos teises.

Šiame kontekste reikėtų atskirai paminėti specialią XV a. – XVI a. LDK išduodamų privilegijų rūšį – tai *privilegijas amatininkų cechams ir draugijoms*. Istoriografijoje nurodoma, kad XV–XVI a. susiformavę amatininkų veiklos principai iš esmės išliko nepakitę iki XVIII a. pabaigos¹⁴². Teisės istorijos požiūriu šios privilegijos laikomos miestų teisės šaltiniais¹⁴³, t. y. jos nėra priskiriamos prie konstitucinės teisės šaltinių. Šios privilegijos neturėjo tokio visuotinio pobūdžio, nes buvo skirtos konkrečiam miesto gyventojams, užsiimantiems tam tikru amatu. Atliekamo disertacinio tyrimo kontekste, amatininkų cechams ir draugijoms skirtos privilegijos reikšmingos tuo, kad jos buvo išduodamos būtent tam tikros profesijos atžvilgiu, t. y. personaliniu pagrindu, kas rodo, kad profesinio pobūdžio savivaldos teisės tuo metu jau buvo suteikiamos ir teisiškai įtvirtinamos ne konstitucinio, o žemesnės teisinės galios teisės šaltiniuose. Tokių amatininkų cechų ir draugijų veiklos reglamentavimo lygmenį gali paaikškinti ir kai kuriuose mokslo darbuose aptariama pliuralistinė LDK teisės samprata, pagal kurią miestiečiai buvo ne visos LDK, o tik konkrečiam miestui miestiečiai ir sudarė tarsi atskirą bendruomenę (korporaciją) LDK sistemoje¹⁴⁴. Taip pat šios privilegijos iš esmės skiriasi nuo tuo pat laikotarpiu Magdeburgo teisės pagrindu teiktų privilegijų miestams¹⁴⁵, taigi, teritoriniu pagrindu suteikiamos savivaldos tam tikro miesto gyventojams.

Kai kuriuose istorijos šaltiniuose nurodoma, kad 1495 m. buvo paskelbta pirmoji Aleksandro Jogailaičio privilegija profesiniame susivienijimui – Vilniaus auksakalių brolijai. Tai kad pirmieji susivienijo auksakaliai rodė šios

---

¹⁴² SLIESORIŪNAS, G. *Lietuvos istorija. VI tomas. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVI a. pabaigoje – XVIII a. pradžioje (1588–1733 metais)*. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2015. P. 238.

¹⁴³ MACHOVENKO, J. *Nelietuviškų žemių teisinė padėtis Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (XIV–XVIII a.)*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1999. P. 185, 186; MACHOVENKO, J. *Lietuvos Didžiosios <...>*. P. 45; ANDRIULIS, V. *Lietuvos Didžiosios <...>*. P. 93, 94; MACHOVENKO, J. *Teisės <...>*. P. 318, 319.

¹⁴⁴ MACHOVENKO, J. *Lietuvos viešosios teisės iki XVIII a. pabaigos istorijos tyrimų būklė ir perspektyvos*. *Teisė*, 2011, nr. 79, p. 22–34. P. 23.

¹⁴⁵ MACHOVENKO, J. *Lietuvos Didžiosios <...>*. P. 39, 40; KARPAVIČIENĖ, J. *Magdeburgo teisė: ištakos ir transformacijos. Lietuvos miestų istorijos šaltiniai. 3 knyga*. Red. A. Dubonis, et al. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2001, p. 175–254; ANDRIULIS, V. *Lietuvos Didžiosios <...>*. P. 94, 95; KIAUPA, Z. *Lietuvos istorija. VII tomas, 1 dalis. Trumpasis XVIII amžius (1733–1795 m.)*. Vilnius: Baltos lankos, 2005. P. 132–139; SLIESORIŪNAS, G. *Lietuvos istorija <...>*. P. 225–232.

profesijos atstovų organizacinę bei prestižo išskirtinumą iš kitų to meto amatininkų¹⁴⁶. Analizuojant kitas dvi amatininkams suteiktas privilegijas¹⁴⁷ – 1495 08 25 Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro privilegiją Vilniaus siuvėjams bei 1579 07 01 karaliaus Stepono Batoro patvirtinamąją privilegiją dėl Vilniaus miesto batsiuvių cecho statuto – jų nuostatų turinys gali būti itin nesudėtingai palyginamos su net su šiuo metu profesinės savivaldos klausimus reglamentuojančiais įstatymais. Šios privilegijos reglamentuoja tokius klausimus: 1) draugijos ar cecho valdymo organo (vyresnių ar seniūnų išrinkimą) steigimą¹⁴⁸; 2) valdymo organo teisę spręsti dėl asmenų priėmimo į draugiją ar cechą¹⁴⁹; 3) draudimus asmenims, nepriklausantiems brolijai ar

---

¹⁴⁶ PETRAUSKAS, R. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenė vėlyvaisiais viduramžiais: bendruomenė ir individas, struktūros ir institucijos. *Lietuvos istorija. Nauji horizontai: dinastija, visuomenė, valstybė. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1386–1529 m.* IV tomas. Sudar. J. Kiaupienė, R. Petrauskas. Vilnius: Baltos lankos, 2009, p. 177–339. P. 309.

¹⁴⁷ *Lietuvos TSR istorijos* <...>. P. 144, 145, 210–213.

¹⁴⁸ 1495 08 25 Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro privilegijos Vilniaus siuvėjams 1 p.: „Pirma, kiekvienais metais švento Mikalojaus dieną, visi drauge susirinkdami, teisirenka iš savo tarpo 4 vyresnius. Šie vyresnieji kiekvienų metų ketvirtį paskaitydins savo statutą brolijos meistrų ir narių susirinkime ir visados kas dvi savaites arba ištikus reikalui, jeigu iškyla kuris klausimas, meistras susieis pas kurį savo vyresnijį pasitarti dėl savo brolijos gerovės ir tvarkymo ir nutarti, kas reikia, taip pat sudraus pagal savo statuto nuostatus brolijoje kilusius nesusipratimus bei iššokimus <...>“; 1579 07 01 karaliaus Stepono Batoro patvirtinamosios privilegijos dėl Vilniaus miesto batsiuvių cecho statuto 1 ir 2 p.: „Taigi pirmiausia, kad kiekvienais metais švento Mikalojaus šventėje (gruodžio 6 d.) susiję išrinktų iš savo tarpo 6 seniūnus, būtent du iš katalikų, du ir graikiškų ar rusų apeigų ir su iš vokiškų (protestantų) tikėjimo išpažintojų, kurie kiekvieną metų ketvirtį rūpinsis paskaityti viso brolijos viso susirinkimo akivaizdoje savo cecho statutą ir privilegijas. Visuomet kas dvi savaites arba pagal tai, kiek kartų aplinkybės reikalaus, minėtojo amato meistras tesusirenka pas vieną iš seniūnų pasitarti savo brolijos padėties ir tvarkos reikalais ir visų klausimų, kylančių jų pačių brolijoje, išspręsti.“

¹⁴⁹ 1495 08 25 Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro privilegijos Vilniaus siuvėjams 1 p.: „<...> Vyresnieji taip pat laikys savo žinioje bendrą dėžutę su raštais ir dokumentais ir kitais brolijos daiktais, priėmėnės mokačius amatų asmenis, taip pat išrinks arba paskirs meistrus, pirmiau pakankamai patikrinę jų mokėjimą amato“; 1579 07 01 karaliaus Stepono Batoro patvirtinamosios privilegijos dėl Vilniaus miesto batsiuvių cecho statuto 7 p.: „Taip pat, jei kuris to amato žmogus norėtų verstis tuo amatu ir tapti bei būti pakeltas meistru ir įrašytas į cechą, tas privalo pirmiausia 2 metus dirbti pas kurį nors meistrą, vėliau raštais ir liudijimais įrodyti savo mokslo pažangą ir kur jis to amato išmokęs, ir kai jau bus iš darbo atleistas, tada privalės išstatyti savo meno šedevrą, pagal paprotį, kuris yra toje brolijoje priimtas, pagal turės įgyti miestiečio teises. Bet jeigu kas nenorėtų savo amato šedevro dirbti, o vis dėlto norėtų būti pakeltas meistru, tasai įpareigotas įmokėti į brolijos cecho skrynutę 7 lietuviškas kapas ir visai brolijai iškelti puotą pagal savo išteklius ir išgales.“

cechui, taip pat kitų amatų asmenims verstis atitinkamu amatu¹⁵⁰; 4) tam tikrų drausminių priemonių taikymą¹⁵¹ ir kt. Šių privilegijų nuostatos rodo, kad esminiai profesinei savivaldai reikšmingi principai išliko pernelyg nepakitę.

Taigi LDK bendravalstybinių privilegijų leidimo laikotarpiu XIV – XVI a. galima įžvelgti bandymų konstitucinio lygmens teisės aktais įtvirtinti tam tikros personalinės grupės (bajorų luomo) savivaldos teises. Su dabartine profesinės savivaldos samprata galėtų būti lyginamos tam tikroms profesinėms grupėms (amatininkams) teiktos savivaldos teisės, kurios buvo įtvirtinamos siauresnėmis ir labiau individualizuotomis privilegijomis cechams ir draugijoms, kurios laikytinos žemesnės teisinės galios (ne konstituciniais) teisės aktais.

Antruoju konstitucinės teisės šaltinių etapu reikėtų laikyti *1529 m., 1566 m. bei 1588 m. Lietuvos Statutus*. Laiko požiūriu tuo pat metu kaip ir Lietuvos Statutai galiojo ir jau aptartos Bendravalstybinės privilegijos: jų galiojimus nebuvo terminuotas, jos *de facto* išliko galiojančiomis net kai kurias jų nuostatas kodifikavus Lietuvos Statutuose, taip pat aštuonios iš Bendravalstybinių privilegijų buvo išleistos jau galiojant pirmajam ir antrajam Lietuvos Statutams¹⁵². Nepaisant to, būtent Lietuvos Statutai žymi kokybiškai naują teisinio reguliavimo vystymosi – plataus masto įvairių teisės šakų normų sisteminimo ir kodifikavimo¹⁵³ – etapą, todėl jie vertintini atskirai.

---

¹⁵⁰ 1495 08 25 Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro privilegijos Vilniaus siuvėjams 4 ir 6 p.: „*Kitų amatų, pavyzdžiui, kailiadirbių, gelumbių apkarpytojų ar kurio kito amato žmonės tegu nediršta verstis siuvėjų amatu. <...> Kalbamuoju siuvėjų amatu negalės verstis bet kurie siuvėjai, neįrašyti ir nepriimti į Vilniaus miesto broliją, lygiai ir tie, kurie nenorėtų paklausti kalbamosios brolijos statutui arba gyventų namuose, kurie priklauso pilies teisės arba visokių dvasinių, pasaulietinių ar šlėktų teisių.*“

¹⁵¹ 1579 07 01 karaliaus Stepono Batoro patvirtinamosios privilegijos dėl Vilniaus miesto batsiuvių cecho statuto 3 ir 12 p.: „*Tie, kurie turės valdžią teisti, valdyti ir įsakinėti, tepatraukia į cecho teismą ir savo nuožiūra arba pagal statutą tebaudžia tuos, kurie nenorės atvykti į cechą, atsisakys vykdyti statutą ir jo klausyti, tebaudžia prasižengėlius pagal statutą, o priešgynas ir užsispyrėlius teatiduoda miesto teismui. <...> Taip pat, jeigu kas būtų sugautas daręs piktadarystę arba bevagią ar daręs kitokį žeminantį nusikaltimą, toks turi būti pašalintas visam laikui ne tik iš cecho, bet visiškai turi būti atimta jam teisė versti amatui kaip begarbiui.*“

¹⁵² MACHOVENKO, J. Nacionalinės teisės <...>.

¹⁵³ VALIKONYTĖ, I. Lietuvos statutas – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bajorų konstitucija. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2012, nr. 4(28), p. 276–284. P. 276, 277; KIAUPIENĖ, J. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kaitos laikas – 1529–1588 metai. *Lietuvos istorija. V tomas. Veržli naujųjų laikų pradžia. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1529–1588 metais*. Sudar. J. Kiaupienė, I.

Lietuvos Statutų analizė¹⁵⁴ leidžia teigti, kad juose minimos ir tam tikros profesijos, pvz., teisėjas¹⁵⁵, vižas¹⁵⁶, vaznys¹⁵⁷, prokuratorius¹⁵⁸, žemės teismo raštininkas¹⁵⁹. Kalbama apie šių profesijų atstovų paskyrimą, priesaikos davimą, įgaliojimus, tačiau nėra įtvirtinta aiškesnių šių profesijų savivaldos elementų. Taip pat matyti, kad tuo metu galiojusios privilegijos atskiriems amatininkų cechams ir draugijoms nebuvo įtrauktos į Lietuvos Statutus ar juose paminėtos. Minėtos privilegijos iš esmės buvo skirtos miestiečių luomui, kuriam Lietuvos Statutuose buvo skirta palyginti nedaug dėmesio, taip pat tokios privilegijos laikytinos daugiau specialiais teisės aktais, skirtais konkrečioms draugijoms. Nors Lietuvos Statutai susistemino ir kodifikavo daugelį tuo metu galiojusių teisinių nuostatų, juose nebuvo pradėtos formuluoti bendro pobūdžio nuostatos dėl savivaldos suteikimo atskiroms profesinėms grupėms.

Lukšaitė. Vilnius: Baltų lankų leidykla, 2013, p. 117–270. P. 124, 125; VAIČAITIS, V. A.; *et al.* 1992 m. Lietuvos <...>. P. 103.

¹⁵⁴ Analizuoti Lietuvos Statutų tekstai ir jų fragmentai skelbti šiuose leidiniuose: *Statut Wielkiego Księstwa Litewskiego nadany przez Najasniejszego Krola Zygmunta Augusta w roku Bożym 1566 miesiāca Marca 11 dnia*, <<https://polona.pl/item/statut-wielkiego-xiestwa-litewskiego-nadany-przez-najasnieszego-krola-zygmunta-augusta,MTE2MTgyOA/0/#item>>; *Statut Wielkiego Xięstwa Litewskiego*, naprzod za Nayasnieszego Hospodara Krola Jegomosci Zygmunta III. w Krakowie w roku 1588, drugi raz w Wilnie w roku 1619 z pokazaniem zgody y różnice statutow koronnych y W. X. L., trzeci raz za [...] Władysława IV. w Warszawie w roku 1648 z przydaniem konstytucyi od roku 1550 do 1647, czwarty raz [...] Krola J. M. Jana trzeciego w Wilnie w roku 1698 z przyłożeniem pod artykuły konstytucyi seymowych od seymu roku 1550 aż do seymu roku 1690 obojgu narodom służących [...], w Wilnie: w Drukarni J. K. M. Akademickiey Societatis Jesu, 1744, <<http://pbc.biaman.pl/dlibra/docmetadata?id=1300&from=publication>>; AVIŽONIS, K. *Rinkiniai raštai* <...>. P. 50–62, 78–94, 127–152; Pirmojo Lietuvos Statuto tekstas. *Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.)*. I. Valikonytė, S. Lazutka, E. Gudavičius. Vilnius: Vaga, 2001, p. 123–259; *Lietuvos teisės istorijos* <...>. P. 90–163.

¹⁵⁵ Pirmojo Lietuvos Statuto VI skyriaus 1–3 str.; Antrojo Lietuvos Statuto IV skyriaus 1–3, 8, 9 str.; Trečiojo Lietuvos Statuto IV skyriaus 1–7 str.

¹⁵⁶ Pirmojo Lietuvos Statuto VI skyriaus 33, 36, 37 str., VII skyriaus 13 str.

¹⁵⁷ Antrojo Lietuvos Statuto IV skyriaus 4–6, 67 str., IX skyriaus 13 str.; Trečiojo Lietuvos Statuto IV skyriaus 8–11, 93, 104 str., IX skyriaus 22 str.

¹⁵⁸ Antrojo Lietuvos Statuto IV skyriaus 33–37 str.; Trečiojo Lietuvos Statuto IV skyriaus 57–61 str.

¹⁵⁹ Antrojo Lietuvos Statuto IV skyriaus 3 str.; Trečiojo Lietuvos Statuto IV skyriaus 1, 6, 7, 46, 63, 103 str.

Trečiuoju konstitucinės teisės šaltinių etapu laikytinas 1791 05 03 priimtas *Valdymo įstatymas*, kurį ir yra įprasta vadinti konstitucija¹⁶⁰. Remiantis Lietuvos teisės mokslininkų tyrimais¹⁶¹, 1791 m. Konstitucijos sudėtinėmis dalimis reikėtų laikyti ir dar bent keturis¹⁶² atskirai priimtus dokumentus: 1791 01 08 Kardinalinių teisių įstatymą, 1791 04 18 Miestų įstatymą „Mūsų karališkieji laisvieji miestai Respublikos valstybėse“, 1791 03 24 Seimelių įstatymą, bei, kas yra svarbiausia Lietuvos konstitucionalizmo istorijos kontekste, – 1791 10 20 „Abiejų Tautų tarpusavio įsipareigojimą“.

Analizuojant 1791 m. Konstituciją sudarančius teisės aktus¹⁶³ galima pastebėti, kad nuo anksčiau aptartų konstitucinio lygmens teisės aktų, ši Konstitucija reikšmingai skiriasi tuo, kad joje palyginti daugiau dėmesio

---

¹⁶⁰ Istoriografijoje bei teisės moksle ilgą laiką buvo keliamas klausimas, ar 1791 m. Konstituciją reikėtų laikyti Lietuvos konstitucinės tradicijos dalimi (žr. JUČAS, M. Gegužės 3 d. konstitucijai. *1791 m. gegužės 3 d. konstitucija*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2001, p. 7–10. P. 9; RAILA, E. Gegužės 3–iosios epocha. *1791 m. gegužės 3 d. konstitucija*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2001, p. 61–76. P. 73, 74; ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>*. P. 45). Vis dėlto, pastaraisiais metais, vis plačiau laikomasi pozicijos, kad 1791 m. Konstitucija laikytina ir Lietuvos konstitucija, priklauso Lietuvos konstitucingumo istorijai, specifiskai atsižvelgiant ir į jos sudėtį įtraukiant 1791 10 20 „Abiejų Tautų tarpusavio įsipareigojimą“ (žr. BUMBLAUSKAS, A. *Senosios Lietuvos istorija, 1009–1795*. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2005. P. 412; VAIČAITIS, V. A. 1791 m. gegužės 3–iosios konstitucija ir Lietuvos konstitucingumo tradicija. *Parlamento studijos*, 2013, nr. 14, <http://www.parlamentostudijos.lt/Nr14/14_teise_1.htm>).

¹⁶¹ MACHOVENKO, J. Piliiečio ir valstybės santykiai 1791 m. gegužės 3 d. Konstitucijoje: paveldas ir pamoka. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos dvidešimtmetis: patirtis ir iššūkiai*. Red. E. Kūris. Vilnius: Lietuvos notarų rūmai, 2012, p. 8–10. P. 9; VAIČAITIS, V. A. 1791 m. gegužės 3–iosios <...>; VAIČAITIS, V. A.; *et al.* 1992 m. Lietuvos <...>. P. 158–160.

¹⁶² Šis 1791 m. Konstituciją sudarančių teisės aktų sąrašas neturėtų būti laikomas baigtiniu. Lietuvos teisės doktrinoje yra siūlymų į 1791 m. Konstitucijos sudėtį įtraukti ir dar kitų papildomų dokumentų (žr. KIAUPA, Z. *Lietuvos istorija <...>*. P. 68–70; VAIČAITIS, V. A. 1791 m. gegužės 3–iosios <...>; VAIČAITIS, V. A.; *et al.* 1992 m. Lietuvos <...>. P. 158–160; MACHOVENKO, J. 1791 metų Abiejų Tautų Respublikos Konstitucija. *Lietuvos konstitucionalizmas. Ištakos, raida ir dabartis*. Red. D. Žalimas, *et. al.* Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2018, p. 38–53. P. 39–43.).

¹⁶³ Analizuoti 1791 m. Konstituciją sudarančių dokumentų tekstai skelbti šiuose leidiniuose: *Prawa Kardynalne Niewzruszone Udecydowane*. [Warszawa], [1791], <<https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/576189?language=en>>; *Seymiki: Prawo Uchwalone Dnia 24 Marca 1791*. [S. l.]: [s. n.], 1791; *Zaręczenie Wzajemne Obojga Narodów*, 1791, <http://www.mdl.projektas.vu.lt/wp-content/uploads/2013/03/Zaręczenie_obojga_narodow_1791.pdf>; *1791 m. gegužės 3 d. konstitucija*. Sudar. E. Raila. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2001.

skiriama ne tik bajorų, bet ir kitiems luomams¹⁶⁴ – miestiečiams bei valstiečiams. Miestiečių teisinei padėčiai nustatyti skirtas net atskiras įstatymas, kuriame labai aiškiai miestams suteikiama (patvirtinama) savivaldos teisė¹⁶⁵. Istoriografijoje akcentuojama¹⁶⁶, kad priėmus minėtą įstatymą miestų padėtis kardinaliai pasikeitė – visiems laisviesiems miestams taikyta bendra (vienoda) teisinė sistema. Vis dėlto, nuostatų dėl ne teritorinio, o personalinio, profesinio pobūdžio savivaldos teisių nei Miestų įstatyme, nei kituose 1791 m. Konstituciją sudarančiuose teisės aktuose nėra randama. Taigi nepaisant palyginti pažangaus bei kokybiškai naujo turinio, 1791 m. Konstitucijoje nėra nuostatų, skirtų profesinei savivaldai įtvirtinti. Manytina, kad šie klausimai galėjo ir toliau būti sprendžiami žemesnės teisinės galios aktais.

1.2.2 Profesinė savivalda tarpukario Lietuvos konstitucijose

Kitas Lietuvos konstitucionalizmo istorijos etapas siejamas su XX a. pirmojoje pusėje priimtomis Lietuvos konstitucijomis. 1918 – 1919 m. Lietuvos valstybės laikinosios konstitucijos pamatiniai dėsniai (1918 11 02 redakcija¹⁶⁷ bei 1919 04 04 redakcija¹⁶⁸) ir 1920 m. Laikinoji Lietuvos

---

¹⁶⁴ MASING, J. 1791 metų konstitucija. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2013, nr. 3(31), p. 224–239. P. 234–236.

¹⁶⁵ Miestų įstatymo I str. 12 p. numatyta: „Teisė miestų piliečiams rinkti nuosavą magistratą, būtent burmistrus, vaitus ir visus kitus pareigūnus, yra laisvės ypatybė, ir miestai tokią laisvę išsaugoja. Be to, tie miestai galės leisti potvarkius dėl vidaus tvarkos ir prižiūrėti jų vykdymą, apie ką turės pranešti raportu Policijos Komisijai“.

¹⁶⁶ GLEMŽA, L. Vaidai miestuose ir miesteliuose. Kova už savivaldą 1791–1792 metais. *Darbai ir dienos*, 2004, nr. 37, p. 57–74. P. 74.

¹⁶⁷ Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos pamatiniai dėsniai (*Laikinosios Vyriausybės žinios*, 1918, nr. 1–1).

¹⁶⁸ Lietuvos teisės moksle diskutuojama, ar 1918 m. ir 1919 m. priimtus Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos dėsnius reikėtų laikyti dviem atskiromis laikinosiomis konstitucijomis, ar tai yra to paties akto dvi skirtingos redakcijos. M. Maksimaitis yra suformulavęs poziciją, kad 1919 04 04 priimtus Valstybės Laikinosios Konstitucijos dėsnius reikėtų laikyti tik nauja 1918 m. priimtų pamatinių dėsnių redakcija, tačiau ne nauja laikinąja konstitucija. Taip pat M. Maksimaitis atkreipia į neįprastą pamatinių dėsnių paskelbimo formą: naujos redakcijos pamatinių dėsnių tekstas nebuvo oficialiai paskelbtas *Laikinosiose Vyriausybės žiniose*, apie juos pateiktas informacinis pranešimas 1919 m. *Priedėlyje* nr. 6/24 prie *Lietuvos Vyriausybės žinių*. Pamatinių dėsnių tekstas paskelbtas atskiroje brošiūrėlėje: Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos pamatiniai dėsniai. Trečiuoju skaitymu Lietuvos Valstybės tarybos priimti 1919 m. balandžio mėn. 4 d. Kaunas: 1919 (žr. MAKSIMAITIS, M. *Lietuvos valstybės <...>*. P. 86–90; MAKSIMAITIS, M. Konstitucijų legitimumo problemos

Valstybės Konstitucija¹⁶⁹ teisinėje literatūroje priskiriamos pirmajam naujosios konstitucingumo tradicijos etapui¹⁷⁰. Laikinių konstitucijų tekstai palyginti lakoniški – juose buvo reglamentuoti tik esminiai klausimai, tarp kurių, beje, ir pagrindinės žmogaus teisės, tokios kaip asociacijų laisvė¹⁷¹. Tuo tarpu savivaldos klausimai (nei teritorinės, nei personalinės) laikinosiose konstitucijose nėra minimi.

1922 m. Konstitucija laikoma pirma modernia Lietuvos konstitucija¹⁷², dabartinės Lietuvos valstybės konstitucinės tradicijos išeities tašku¹⁷³. 1922 m. Konstitucija atspindi tuo metu Europoje vyravusias liberalizmo tendencijas¹⁷⁴, kurių pagrindas – pabrėžti individualių asmenų teisių svarbą. 1928 m. Konstitucija įvardinama kaip formali, iš esmės tik atkartojanti 1922 m. Konstitucijos nuostatas¹⁷⁵, o 1938 m. Konstitucija laikoma visiškai nauju konstituciniu aktu, kuris nepratęsė ankstesniųjų konstitucijų tradicijų¹⁷⁶.

---

tarpukario Lietuvoje. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2013, nr. 1(29), p. 339–351. P. 341–343).

¹⁶⁹ Laikinoji Lietuvos Valstybės Konstitucija (*Laikinosios Vyriausybės žinios*, 1920, nr. 37–407).

¹⁷⁰ VINKLERIS, P. Lietuvos <...>. P. 233–234; MAKSIMAITIS, M. Lietuvos Respublikos 1918–1940 m. konstitucijų pagrindiniai bruožai. *Lietuvos teisė 1918–2018. Šimtmečio patirtis ir perspektyvos*. Red. V. Sinkevičius. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2018, p. 21–81. P. 26–45.

¹⁷¹ Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos pamatinių dėsnių 23 p. (1918 m. pamatinių dėsnių redakcijoje) ir 27 par. (1919 m. pamatinių dėsnių redakcijoje); Laikinosios Lietuvos Valstybės Konstitucijos 16 par.

¹⁷² VAIČAITIS, V. A.; *et al.* 1992 m. Lietuvos <...>. P. 187.

¹⁷³ MAKSIMAITIS, M. Pirmoji Lietuvos Valstybės Konstitucija. *Teisės apžvalga*, 1992, nr. 1, p. 3–7. P. 3, 7.

¹⁷⁴ RAČKAUSKAS, K. *Lietuvos konstitucinės teisės klausimais*. New York: „Darbininko“ leidykla, 1967. P. 24; VINKLERIS, P. Lietuvos konstitucinės <...>. P. 236; MAKSIMAITIS, M. *Lietuvos valstybės <...>*. P. 129; JUŠKEVIČIŪTĖ-VILIENĖ, A. Konstitucinė ūkio reguliavimo tradicija 1922 m. Lietuvos Valstybės Konstitucijoje“. *Konstitucionalizmo ideja, bendroji Europos teisė ir Lietuvos konstitucinė tradicija*. Sudar. J. Machovenko; I. Isokaitė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016, p. 267–289. P. 267–268, 279, 280; MAKSIMAITIS, M. Lietuvos Respublikos <...>. P. 48.

¹⁷⁵ RAČKAUSKAS, K. *Lietuvos konstitucinės <...>*. P. 23; MAKSIMAITIS, M. Lietuvos Respublikos <...>. P. 66.

¹⁷⁶ RAČKAUSKAS, K. *Lietuvos konstitucinės <...>*. P. 23, 24, 89; VINKLERIS, P. Lietuvos konstitucinės <...>. P. 236; MAKSIMAITIS, M. *Lietuvos valstybės <...>*. P. 250; MAKSIMAITIS, M. Lietuvos Respublikos <...>. P. 74.

Lietuvos teisės doktrinoje netgi laikomasis pozicijos, kad dviejų pastarųjų konstitucijų negalima priskirti Lietuvos konstitucionalizmo tradicijai¹⁷⁷.

Nepaisant šių vertinimų, visos trys tarpukario konstitucijos tiesiogiai numatė ir reglamentavo ne tik teritorinę (vietos) savivaldą, todėl yra reikšmingos disertacinio tyrimo tikslais tyrimo tikslais. Kaip jau buvo minėta¹⁷⁸, šiose konstitucijose buvo įtvirtintos tautinių bendrijų, tikiybinių organizacijų savivalda, taip pat ūkio sričių savivalda. Būtent pastarajai ūkio sričių savivaldai skirtos konstitucijų nuostatos vertos ypatingo dėmesio (žr. 1 lentelę). Ūkio sričių savivalda laikytina panašiausia į profesinę savivaldą, tad ją reglamentuojančios konstitucinės nuostatos reikšmingos ir profesinės savivaldos sampratos atskleidimui.

1 lentelė. Lietuvos tarpukario konstitucijų nuostatos dėl ūkio sričių savivaldos

1922 m. Konstitucija	1928 m. Konstitucija	1938 m. Konstitucija
XI skyrius <i>Valstybės ekonominės politikos pagrindai</i>	XI skyrius <i>Valstybės ekonominės politikos pagrindai</i>	XVI skyrius <i>Valstybės administracinė santvarka</i>
89 str. <i>Atskiroms ūkio sritims įstatymai laiduoja tam tikrą savivaldybę. Įstatymų keliu steigiami žemės ūkio, prekybos ir pramonės, darbo ir kitokie rūmai, kurių bendradarbiavimą su Valstybės Valdžia, normuojant ūkio gyvenimą, nurodo įstatymas.</i>	90 str. <i>Atskiroms ūkio sritims įstatymai laiduoja tam tikrą savivaldybę. Įstatymų keliu steigiami žemės ūkio, prekybos ir pramonės, darbo ir kitokie rūmai, kurių bendradarbiavimą su vyriausybe, normuojant ūkio gyvenimą, nurodo įstatymas.</i>	126 str. <i>Vietiniams reikalams rūpinti yra vietos savivaldybės. Ūkio ir verslo sritims gali būti suteikiamos veikmens savivaldybės. Vietinėms ir veikmeninėms savivaldybėms pavedami rūpinti reikalai ir tų reikalų rūpinimo ribos bei sąlygos nustatomi įstatymu.</i>

¹⁷⁷ Lietuvos konstitucionalizmo istoriją nagrinėjantys teisės mokslininkai šiuo metu laikosi pozicijos, kad 1928 m. konstitucijos ir 1938 m. konstitucijos, nors ir gali būti tiriamos Lietuvos valstybingumo požiūriu, neturėtų būti priskiriamos Lietuvos konstitucionalizmo tradicijai, nes jos buvo skirtos legitimizuoti po perversmo įsigalėjusį autoritarinį režimą, jose buvo atsisakyta respublikos, kaip demokratijos vertybės elemento, sampratos ir kt. (žr. VAIČAITIS, V. A.; *et al.* 1992 m. Lietuvos <...>. P. 175, 176. Panašią poziciją iš esmės yra išsakęs ir M. Maksimaitis (žr. MAKSIMAITIS, M. *Lietuvos valstybės* <...>. P. 205, 219; MAKSIMAITIS, M. Lietuvos konstitucionalizmo <...>. P. 289, 290; MAKSIMAITIS, M. Konstitucijų legitimumo <...>. P. 345–349).

¹⁷⁸ Žr. šios disertacijos 1.1.1 dalį.

1922 m. *Konstitucijoje* (bei ją iš esmės atkartojusioje 1928 m. *Konstitucijoje*) nurodoma, kad ūkio sričių savivaldos teisei įgyvendinti įstatymų pagrindu steigiami įvairūs rūmai (žemės ūkio, prekybos ir pramonės, darbo ir kt.). Lingvistinė Konstitucijos nuostatų analizė leidžia išskirti šiuos suteikiamos savivaldos teisės ypatumus: 1) savivaldos teisės yra ribota; 2) savivaldos teisės suteikimas turi būti reglamentuojamas atskirais įstatymais; 3) nustatoma savivaldos subjektų (rūmų) funkcija – kartu su valstybe reguliuoti ūkio gyvenimą. Aptariamose Konstitucijos nuostatos vieta skyriuje „Valstybės ekonominės politikos pagrindai“ leidžia teigti, kad sisteminiu požiūriu atskiroms ūkio sritims suteikiama savivalda laikyta viena iš valstybės ekonomikos reguliavimo priemonių. M. Römeris šią nuostatą įvardino kaip „decentralizaciją ūkiškoje valstybės funkcijoje profesinės savivaldybės metodu“¹⁷⁹.

1922 m. Konstitucijos nuostatas, skirtas ūkinei veiklai reguliuoti, nagrinėjusi A. Juškevičiūtė-Vilienė nurodo¹⁸⁰, kad šiomis nuostatomis Konstitucijos rengėjai siekė pritraukti patį gamintoją, kad su įstatymų leidėju tvarkytų ūkį. Autorės teigimu, numačius įvairių ūkio sričių rūmų steigimą buvo siekta, kad tvarkant ekonominį gyvenimą jie taptų valdžios patariamuoju organu, tokiu būdu neleidžiant visiškai laisvai funkcionuoti laisvosios rinkos dėsniams. A. Juškevičiūtė-Vilienė taip pat akcentuoja, kad apskritai 1922 m. Konstitucijos XI skyrius, reguliuojantis valstybės ekonominės politikos pagrindus, buvo nutolęs nuo visai Konstitucijai būdingos liberalios koncepcijos, nes, autorės teigimu, būtent šiose konstitucinėse normose juntamas valstybės rengimasis ir net įsipareigojimas rūpintis ekonominėmis visuomenės gyvenimo sąlygomis, valstybės intervencijos galimybės į laisvą asmens ekonominę veiklą.

Vadovaujantis tokia pozicija galima paaiškinti tai, kodėl nuo 1922 m. Konstitucijos itin besiskyrusi 1938 m. *Konstitucija* iš esmės išsaugojo nuostatas dėl savivaldos ūkio srityje. Pagrindinis šių konstitucinių nuostatų panašumas yra tas, kad išlaikoma pozicija, jog ūkio sritims suteikiama savivalda yra ribota ir ji reguliuojama įstatymo lygmeniu („veikmeninėms savivaldybėms pavedami rūpinti reikalai ir tų reikalų rūpinimo ribos bei sąlygos nustatomi įstatymu“). Nepaisant to, 1938 m. Konstitucijoje ūkio sritims suteikiama savivalda reguliuojama kokybiškai kitaip: 1) 1938 m. Konstitucijoje ši savivalda minima kitame Konstitucijos skyriuje, reglamentuojančiame ne valstybės ekonominius klausimus, o valstybės

---

¹⁷⁹ RÖMERIS, M. *Lietuvos konstitucinės teisės paskaitos*. Vilnius: Mintis, 1990. P. 433, 434.

¹⁸⁰ JUŠKEVIČIŪTĖ-VILIENĖ, A. Konstitucinė ūkio <...>. P. 267–268, 279, 280, 283–285.

administracinę santvarką; 2) tokios savivaldybės yra aptariamoms tame pačiame straipsnyje kaip ir vietos savivaldybės – jos iš esmės sugretinamos ir laikomos savarankiškomis, bet kartu ir susijusiomis valstybės administracinės sistemos dalimis; 3) Konstitucijoje pradedama vartoti sąvoka „veikmens savivaldybės“; 4) nebelineka anksčiau galiojusios konstitucinio lygmens nuostatos, kad savivaldos institucijos turi teisę normuoti ūkinę veiklą – nurodoma, kad jų funkcijos nustatomos įstatymu.

1938 m. Konstitucijos nuostatos, tiesiogiai įtraukiančios veikmens savivaldybes (kartu su vietos savivaldybėmis) į valstybės administravimo sistemą, yra daugiau nulemtos paties šios Konstitucijos, kaip itin stiprinančios valdžios galias, pobūdžio. Kitas itin svarbus 1938 m. Konstitucijos nuostatas galimai veikęs veiksnys – tuo laikotarpiu itin plačiai propaguotos ir analizuotos korporatyvizmo idėjos. Pagrindinė korporatyvizmo idėja ta, kad centrinė valdžios institucijos nėra pajėgios ir kompetentingos užtikrinti demokratijos principų – tam yra reikalingi žmonių susivienijimai, užimantys tam tikrą tarpinę vietą tarp valstybės valdžios ir žmonių bei turintys realią įtaką valstybinei valdžiai¹⁸¹. Galima teigti, kad tokių subjektų, kaip ūkio sričių savivaldybių – rūmų – steigimas buvo reali korporatyvizmo išraiška.

Nepaisant tarpukario konstitucijų skirtumų, visų jų nuostatos, skirtos ūkio sričių savivaldai, yra itin reikšmingos – jos atskleidžia šios savivaldos sampratą ir jos vietą to meto valstybės institucijų sistemoje. M. Römeris

---

¹⁸¹ ŠALKAUSKIS, S. *Visuomeninis auklėjimas*. Epizodinis kursas, skaitytas Vytauto Didžiojo Universiteto Teologijos – Filosofijos Fakultete 1927 m. pavasario semestre. Kaunas: [s. n.], 1927. P. 133, 134; JUODEIKA, V. Naujos socialinio gyvenimo gairės. *Vairas*, 1933, nr. 11, p. 294–315. P. 299, 300; VALANČIUS, G. Mūsų visuomenės dinamika. *Naujoji Romuva*, 1933, nr. 128–9, p. 553–555. P. 554; DIELNINKAITIS, P. Korporacinė santvarka. Jos supratimas, bandymai realizuoti ir du pagrindiniai tipai. *Lietuva, kurios nebuvo. Pilnutinės demokratijos svarstymai ir vertinimai*. Sudar. K. Girnius, A. Jankauskas, L. Peluritis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016, p. 118–127. P. 123, 124; MACEINA, A. Korporacinės idėjos aktualumas. *Naujoji Romuva*, 1936, nr. 13, p. 289–294. P. 291–293; Deklaracija „Į Organiškosios valstybės kūrybą“. *Lietuva, kurios nebuvo. Pilnutinės demokratijos svarstymai ir vertinimai*. Sudar. K. Girnius, A. Jankauskas, L. Peluritis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016, p. 79–91; RÖMERIS, M. *Lietuvos konstitucinės <...>*. P. 423–425; MAKSIMAITIS, M. Korporatyvinės sistemos pradmenys buržuazinėje Lietuvoje. *Teisė*, 1970, t. IX, p. 79–86; VAIŠVILA, A. *Teisinės valstybės <...>*. P. 249–253; GRINIUS, K.; JANKAUSKAS, A.; PELURITIS, L. Pilnutinė demokratija: kūrėjai, pamatinės idėjos, vertinimai. *Lietuva, kurios nebuvo. Pilnutinės demokratijos svarstymai ir vertinimai*. Sudar. K. Girnius, A. Jankauskas, L. Peluritis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016, p. 11–34 ir kt.

akcentuoja¹⁸², kad 1922 m. ir 1928 m. konstitucijose ūkio rūmams suteikta teisė ne tik tvarkyti savo profesinius ūkio reikalus: numačius rūmų bendradarbiavimą su valdžia „normuojant ūkio gyvenimą“, jie taip pat įtraukiami į valstybės funkcijų vykdymą „kaip teisinis, net konstitucinis Valstybės valdžios šioje srityje bendradarbis“. I. Deviatnikovaitės vertinimu¹⁸³, tokios konstitucijų nuostatos leidžia teigti, kad ūkio sričių savivaldybės buvo laikomos to meto viešojo administravimo sistemos dalimi. Taigi Lietuvos tarpukario konstitucijose buvo ne tik paminėta, bet ir ganėtinai išsamiai apibrėžta profesinei savivaldai itin artima ūkio sričių savivalda.

1.2.3 Profesinė savivalda galiojančioje Konstitucijoje

Kaip jau minėta, Konstitucija profesinės savivaldos tiesiogiai nemini. Vertinant lyginamuoju aspektu, Lietuvos situacija šiuo aspektu neatrodo išskirtinė. Profesinei savivaldai skirtų nuostatų tiesiogiai nėra numatyta¹⁸⁴ nei Vokietijos Konstitucijoje¹⁸⁵, nei Prancūzijos Konstitucijoje¹⁸⁶. Ganėtinai ryški, teisinėje literatūroje pabrėžiama¹⁸⁷ išimtis yra Lenkijos Konstitucija, kurioje profesinei savivaldai skirtas atskiras straipsnis¹⁸⁸, jau pačiame pirmame konstitucijos skyriuje. Viena iš priežasčių, kodėl profesinės savivaldos įtvirtinimo konstitucijoje atvejai yra itin reti, yra tai, kad profesinė savivalda daugeliu atvejų egzistavo *de facto*, stiprių tradicijų bei papročių pagrindu¹⁸⁹. Taigi nebuvo poreikio papildomai apsaugoti profesinės savivaldos asociacijas įtvirtinant jų teisinį statusą ir konstitucinio lygmens dokumentuose. Lietuvos kontekste profesinės savivaldos *expressis verbis* konstitucionalizavimas taip pat neturėtų būti siekiamybė.

Nors Konstitucija tiesiogiai nemini profesinės savivaldos, galima išskirti keletą šiai savivaldai reikšmingų Konstitucijos nuostatų. Tam tikrus

---

¹⁸² RÖMERIS, M. *Lietuvos konstitucinės <...>*. P. 425, 426.

¹⁸³ DEVIATNIKOVAITĖ, I. *Administracinė teisė <...>*. P. 207–213.

¹⁸⁴ Reikėtų atskirai paminėti, kad profesinė savivalda yra paminėta kai kurių Vokietijos žemių konstitucijose (plačiau žr. KLUTH, W. *Verfassungsrechtliche <...>*. S. 111–124).

¹⁸⁵ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. *Bundesgesetzblatt Teil III*, 1969, nr. 100

¹⁸⁶ Constitution française du 4 octobre 1958.

¹⁸⁷ PALIDAUSKAITĖ, J. The Value of Civil Servants in New European Democracies through the Lens of Embedded Ethics. *Value and Virtue in Public Administration. A Comparative Perspective*. Eds. M. S. de Vries, P. S. Kim. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011, p. 186–207. P. 193.

¹⁸⁸ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. *Dziennik Ustaw*, 1997, n. 78–483. 17 art.

¹⁸⁹ WENDT, I. E. *EU Competition Law <...>* P. 16, 17.

konstitucinius profesinės savivaldos pagrindus yra įvardinęs Konstitucinis Teismas. Pirmiausiai pabrėžtinis Konstitucinio Teismo nurodytos Konstitucijos 35 str. 1 d. ir 2 d., numatančios *teisę laisvai vienytis į asociacijas* bei įtvirtinančios draudimą versti priklausyti kokiai nors asociacijai. Būtent šiomis nuostatomis rėmėsi pareiškėjas byloje, kurioje buvo sprendžiamas klausimas, ar Antstolių įstatyme nustatyta visų antstolių privaloma narystė Antstolių rūmuose, neprieštarauja Konstitucijai. Konstitucinis Teismas nepaneigė siūlytos pozicijos, kad profesinės savivaldos klausimai turėtų būti vertinami atsižvelgiant į asociacijų laisvės principą, tik nurodė, kad, įvertinus profesinės savivaldos subjektų specifiką bei jų vykdomas viešąsias funkcijas, jų vertinimas negali apsiriboti vien Konstitucijos 35 str. nuostatomis¹⁹⁰.

Konstitucinis Teismas tiesiogiai įvardino dar dvi Konstitucijos nuostatas – Konstitucijos 48 str. 1 d., numatančią *teisę laisvai pasirinkti darbą bei verslą*, nurodydamas, kad antstolių privaloma narystė *ex lege* yra neatskirama nuo asmens laisvo apsisprendimo būti antstoliu¹⁹¹, bei asmenų lygybės principą įtvirtinantį Konstitucijos 29 str., kuris buvo pažeistas Notariato įstatyme numatytu reguliavimu dėl notaro įgaliojimų pratęsimo¹⁹². Manytina, kad iš šių dviejų nuostatų prie bendrųjų, Konstitucijos 35 str. papildančių profesinės savivaldos pagrindų reikėtų priskirti tik 48 str. 1 d., nes asmenų lygybės principas yra pernelyg nutolęs nuo profesinės savivaldos klausimų, šiuo atveju buvo reikšmingas tik vertinant konkrečią byloje nagrinėtą situaciją.

Lietuvos teisės doktrinoje pateikiamas *kiek platesnis konstitucinių profesinės savivaldos pagrindų vertinimas*. E. Šileikis nurodo ne tik Konstitucijos 35 bei 48 str., bet ir Konstitucijos preambulėje įtvirtintą pilietinės visuomenės principą, 1 str. įtvirtintą demokratinės visuomenės principą, 46 str. 1 d. nurodytą asmens ūkinės veiklos laisvę ir iniciatyvą. Nagrinėdamas būtent advokatų savivaldos pavyzdį, E. Šileikis įvardina ir specialius (papildomus) jos konstitucinius pagrindus – preambulėje įtvirtintą teisinės valstybės siekį, 31 str. 1 d. numatytą teisminės savignyos galimybę bei 6 d. numatytą teisę turėti advokatą¹⁹³. Tokius papildomus konstitucinius pagrindus būtų galima įvardinti ir kitų profesijų savivaldos atvejais, pvz., patentinių patikėtinių savivaldos atveju – Konstitucijos 42 str. 3 d., numatančią, kad dvasinius ir materialinius autoriaus interesus, susijusius su

---

¹⁹⁰ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 15 p.

¹⁹¹ *Ibid.* Konstat. d. 16 p.

¹⁹² Konstitucinis Teismas. 2010 10 22 *nutarimas byloje nr. 16/08*. Konstat. dal. 16 p.

¹⁹³ ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė* <...>. P. 260–261, 272; ŠILEIKIS, E. Vietos savivaldos <...>. P. 9; ŠILEIKIS, E. Konstituciniai vietos savivaldos <...>. P. 219, 220.

mokslo, technikos, kultūros ir meno kūryba, saugo ir gina įstatymas; architektų savivaldos atveju – Konstitucijos 42 str., numatanti kultūros paminklų ir vertybių, tarp jų ir architektūros¹⁹⁴, apsaugą ar Konstitucijos preambulėje įtvirtintą darnios pilietinės visuomenės principą¹⁹⁵; odontologų savivaldos atveju – Konstitucijos 53 str., numatanti valstybės pareigą rūpintis žmonių sveikata ir laiduoti medicinos pagalbą bei paslaugas ir pan.

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje taip pat yra paminėta, tik detaliau neišplėtotą prielaidą sieti profesinę savivaldą su dar viena konstitucinių nuostatų grupe. Nagrinėdamas Antstolių įstatymo nuostatas, Konstitucinis Teismas nurodė, kad: „<...> valstybė savo funkcijas gali vykdyti ir <...> per kitas (ne valstybės) institucijas, kurioms pagal įstatymus yra pavesta (patikėta) vykdyti tam tikras valstybės funkcijas¹⁹⁶“. Analizuojant šį Konstitucinio Teismo nutarimą bei atsižvelgiant į ankstesnę Konstitucinio Teismo jurisprudenciją dėl *valstybės institucijų sampratos bei valstybės funkcijų vykdymo per kitas (ne valstybės) institucijas*¹⁹⁷, galima prie tokių institucijų priskirti ir profesinės savivaldos asociacijas. Tokiu būdu profesinės savivaldos konstituciniais pagrindais taip pat būtų galima laikyti Konstitucijos nuostatas, apibrėžiančias valstybės institucijų sistemą bei reikalavimus tokių institucijų veiklai, tokius kaip demokratijos principas¹⁹⁸ ar atsakingo valdymo principas¹⁹⁹. Tokių konstitucinių pagrindų taikymas profesinės savivaldos atveju prisidėtų prie aiškesnės profesinės savivaldos sampratos formavimo – profesinė savivalda bus siejama ne vien su asociacijų laisve, bet ir su valstybės institucine sistema.

Lyginamosios analizės tikslais paminėtina, kad Vokietijos teisės doktrinoje akcentuojama, kad esminis konstitucinis profesinės savivaldos pagrindas yra Vokietijos Konstitucijos 86 str., numatantis, kad Federacija gali įgyvendinti teisės aktus ne tik per savo administraciją, bet ir per pagal viešąją

---

¹⁹⁴ Konstitucinis Teismas. 2005 07 08 nutarimas <...>. Konstat. d. II.16 p.

¹⁹⁵ ŠILEIKIS, E. *Išaiškinimas dėl LAR privalomos narystės*, 2020, <<http://www.architekturumai.lt/svarbu-prof-dr-e-sileikio-isaiskinimas-del-lar-visuotines-narystes/>>; ŠILEIKIS, E. *Architektų visuotinė narystė specialioje profesinėje asociacijoje: konstituciniai aspektai*, 2020, <<http://www.teise.pro/index.php/2020/02/26/e-sileikis-architektu-visuotine-naryste-specialioje-profesineje-asociacijoje-konstituciniai-aspektai/>>.

¹⁹⁶ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. dal. 7 p.

¹⁹⁷ Konstitucinis Teismas. 2004 12 13 nutarimas <...>. Konstat. d. III.2, III.4 p.

¹⁹⁸ Žr. šios disertacijos 2.1.1 dalį.

¹⁹⁹ Žr. šios disertacijos 3.1.1 dalį.

teisę įsteigtas institucijas²⁰⁰. Taigi Vokietijoje profesinė savivalda pirmiausiai siejama su valstybės funkcijų vykdymą apibrėžiančiomis nuostatomis, profesinės savivaldos subjektai iš karto priskiriami viešajam su valstybės valdymu susijusiam sektoriui. Tuo tarpu Vokietijos Konstitucijos 9 str. įtvirtina asociacijos teisė apskritai nėra laikoma profesinės savivaldos konstituciniu pagrindu. Panaši pozicija išreikšta ir Lenkijos teisės doktrinoje, kurioje nurodoma²⁰¹, kad itin svarbus profesinės savivaldos konstitucinis pagrindas yra Lenkijos Konstitucijos preambulėje įvardintas subsidiarumo ir su juo susijęs decentralizavimo principas. Būtent šiais principais pagrindžiamas tam tikrų valstybės įgaliojimų perdavimas profesinei savivaldai.

1.3 Konstitucinio Teismo suformuluoti profesinės savivaldos požymiai

Vykdamt profesinės savivaldos sampratos tyrimą, buvo itin svarbu nustatyti, kas turėtų būti šio tyrimo pagrindas ir atskaitos taškas. Profesinės savivaldos samprata nėra aiškiai apibrėžta Lietuvos pozityviojoje teisėje – Konstitucijos tekste profesinė savivalda nėra tiesiogiai minima, profesinės savivaldos asociacijų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nėra pateikiama bendro jų apibrėžimo. Lietuvos teisės doktrina taip pat nepateikia išsamesnio profesinės savivaldos apibūdinimo. LAT bei LVAT, yra pasisakę tik dėl kai kurių profesinės savivaldos asociacijų veiklos klausimų.

Šiame kontekste ganėtinai ryškiai išsiskiria 2008 – 2010 metais išplėta Konstitucinio Teismo jurisprudencija profesinės savivaldos klausimais²⁰². Konstitucinis Teismas dviejuose nutarimuose, nagrinėdamas kai kurių Antstolių įstatymo bei Notariato įstatymo nuostatų konstitucingumą, iš esmės atskleidė kertinius profesinės savivaldos aspektus – įvardino konstitucinius profesinės savivaldos pagrindus bei suformulavo esminius profesinės savivaldos požymius. Dėl šios priežasties šią Konstitucinio Teismo jurisprudenciją pasirinkta laikyti profesinės savivaldos sampratos formulavimo pagrindu.

---

²⁰⁰ WALDHORST, N. *Die Kammern* <...>. S. 26; EHLERS, D.; LECHLEITNER, M. *Die Aufgaben* <...>. S. 34; HENDLER, R. *Geschichte und Idee* <...>. S. 64.

²⁰¹ SZAFRAŃSKI, A. *Bericht über* <...>. S. 3, 4; SZYMAŃSKI, J. Z. *Samorządność zawodów* <...>. S. 162.

²⁰² Konstitucinis Teismas. *2008 01 07 nutarimas* <...>; Konstitucinis Teismas. *2010 10 22 nutarimas* <...>.

Konstitucinis Teismas turėjo galimybę plačiau išvystyti profesinės savivaldos doktriną, remdamasis 2017 m. pateiktu Seimo narių grupės prašymu ištirti, be kita ko, ar Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas ta apimtimi, kuria nėra neregamentuojama turto ir verslo vertintojų savivaldos teisė ir savivaldos teisės įgyvendinimo tvarka, neprieštaruja Konstitucijos 29 str. 1 d. nuostatomis, asmenų lygiateisiškumo, konstituciniam teisinės valstybės, atsakingo valdymo teisiniams principams. Vis dėlto, būtent ši prašymo dalis buvo atmesta dėl teisinių argumentų iš pareiškėjų pusės trūkumo²⁰³. Ateityje galima tikėtis naujo Konstitucinio Teismo sprendimo profesinės savivaldos klausimais, nes 2020 m. vasario mėnesį Konstitucinis Teismas priėmė nagrinėti²⁰⁴ fizinio asmens prašymą ištirti, ar architekto kvalifikacijos atestatus turinčių architektų, nesiverčiančių atestuoto architekto veikla, privaloma narystė Architektų rūmuose, neprieštaruja Konstitucijos 35 straipsnio 2 daliai ir konstituciniam teisinės valstybės principui.

Siekiant apibrėžti esminius profesinės savivaldos ypatumus, šioje disertacijos dalyje, logiškai – sistemiškai analizuojant minėtus Konstitucinio Teismo nutarimus nuosekliai įvardinami profesinės savivaldos požymiai, atkleidžiamas šių požymių giluminis turinys bei pateikiamas jų kritinis vertinimas, atsižvelgiant į platesnį europinį kontekstą. Pabrėžtina, kad tik visus šiuos požymius atitinkantys subjektai laikytini profesinę savivaldą įgyvendinančiais subjektais.

1.3.1 Valstybės kontroliuojamų profesijų teisė į savivaldą

Vienas pirmųjų Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje profesinės savivaldos klausimais nurodomų teiginių yra tai, kad „visuotinai – ne tik Lietuvoje – pripažįstama, kad valstybės kontroliuojamos profesijos suponuoja profesijos savireguliaciją ir savivaldos sistemą“²⁰⁵. Taigi *pirmuoju Konstitucinio Teismo įvardinamu profesinės savivaldos požymiu turi būti laikoma tai, kad profesinės savivaldos sistema (taigi ir ją įgyvendinančios profesinės savivaldos asociacijos) kuriamos ne bet kurių, o tik tam tikrų, kaip nurodo Konstitucinis Teismas – valstybės kontroliuojamų profesijų atžvilgiu.* Analizuojant šio požymio turinį ir reikšmę, reikėtų atskirai įvertinti: 1) kas

---

²⁰³ Seimo narių grupės 2017 02 14 prašymas nr. 1B–2/2017 ištirti, ar Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas ir atskiros jo nuostatos neprieštaruja Konstitucijai; Konstitucinio Teismo pirmininko 2017 03 08 potvarkis nr. 2B–8 „Dėl prašymo dalies priėmimo ir jo dalies grąžinimo“ byloje nr. 3/2017. 3.4 p.

²⁰⁴ Konstitucinio Teismo pirmininko 2020 02 14 potvarkis nr. 2A-57 „Dėl prašymo priėmimo“.

²⁰⁵ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 9 p.

laikytina tokiomis Konstitucinio Teismo išskiriamomis profesijomis; 2) kodėl profesinė savivalda suteikiama tik tokioms profesijoms.

1.3.1.1 Valstybės kontroliuojamos profesijos samprata

Konstitucinis Teismas, apibūdinamas profesijas, kurioms suteikiama savivaldos teisė specifiškai vartoja *valstybės kontroliuojamos profesijos* sąvoką. Iki šio Konstitucinio Teismo nutarimo valstybės kontroliuojamos profesijos sąvoka nebuvo žinoma Lietuvos teisinėje sistemoje ir nebuvo vartojama teisės aktuose, teismų praktikoje ar teisės doktrinoje. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje nurodoma, kad „valstybės kontroliuojama profesija yra viešąjį interesą užtikrinančių funkcijų vykdymas, kai tai daro savarankiška profesine (privačia) veikla besiverčiantys asmenys (už atlygį), o jiems šias funkcijas vykdyti perdavusi valstybės kontroliuoja, kaip jos vykdomos²⁰⁶“. Tokią Konstitucinio Teismo nurodomą valstybės kontroliuojamos profesijos sampratą būtų tikslinga įvertinti, palyginant ją su Lietuvos teisėje vartojamomis kitomis profesinę veiklą apibūdinančiomis panašiomis sąvokomis – *profesija, reglamentuojama profesija* bei *laisvoji profesija*.

Lietuvos teisės doktrinoje *profesijos* samprata apibrėžiama²⁰⁷ palyginti siaurai, nurodant, kad profesija yra specifinė asmens veikla, kuriai būdingi tokie požymiai kaip specializuotas, tam tikrų žinių reikalaujantis protinis, o ne fizinis darbas, tam tikro ilgesnio teorinio ir praktinio išsimokslinimo būtinumas, jai taikomi tam tikri profesinės etikos reikalavimai, būdinga narystė profesinėje korporacijoje ir kt. Vis dėlto, praktikoje profesija suprantama itin plačiai – kaip asmens atliekamo darbo sinonimas, pvz., Ūkio ministerijos tvarkomame Lietuvos profesijų klasifikatoriuje²⁰⁸ iš viso pateikiami 5 438 profesijų pavadinimai, tarp kurių nurodyti įvairaus lygmens specialistai – nuo aukščiausio lygio vadovų, pvz., Respublikos Prezidentas, iki nekvalifikuotų darbuotojų, pvz., valytojai²⁰⁹, kuriems nėra keliami jokie

---

²⁰⁶ *Ibid.* Konstat. d. 8 p.

²⁰⁷ MIKALONIENĖ, L., *et. al. Notarų civilinė <...>*. P. 15–26.

²⁰⁸ Informacija šiame klasifikatoriuje kaupiama vykdant įsipareigojimus Tarptautinei darbo organizacijai, taip pat siekiant užtikrinti informacijos apie Lietuvos gyventojų profesinę veiklą kaupimą, klasifikavimą, analizę, palyginti ją tarptautiniu mastu, taip pat adekvačiau įvertinti profesinio užimtumo informaciją Lietuvoje, spręsti tarptautinio bendradarbiavimo, užsienio investicijų, darbo jėgos migracijos, įdarbinimo, mokslinių tyrimų ir kitas problemas (žr. Lietuvos profesijų klasifikatoriaus tvarkymo tvarkos aprašas, patvirtintas ūkio ministro 2012 04 12 įsakymu nr. 4–346 (*VŽ*, 2012, nr. 45–2199)).

²⁰⁹ ŪKIO MINISTERIJA. *Pratarmė*, [n. d.], <http://www.profesijuklasifikatorius.lt/?q=lt/content/pratarm%C4%97-0>.

konkretūs kvalifikaciniai, išsilavinimo ar kiti reikalavimai. Šiame kontekste profesija iš esmės gali būti laikoma bet kokia asmens veikla, atliekama siekiant gauti lėšų – vykdant darbo funkcijas, teikiant paslaugas ir pan. Siekiant akcentuoti profesinei veiklai būdingus ypatumus, tokius kaip tam tikrų žinių ar išsilavinimo poreikį, intelektinės veiklos vykdymą, būtų tikslinga vartoti labiau specializuotas sąvokas, tokias kaip reglamentuojama profesija, laisvoji profesija ar kt. Taigi sąvoka profesija yra bendrinio pobūdžio, platesnė nei Konstitucinio Teismo vartojama valstybės kontroliuojamos profesijos sąvoka.

Lingvistiniu požiūriu į Konstitucinio Teismo įvardinamą valstybės kontroliuojamą profesiją atrodytų panaši kita Lietuvos teisėje jau įsitvirtinusi sąvoka *reglamentuojama profesija*. Reglamentuojamos profesijos samprata kildinama iš ES teisės²¹⁰, ji pradėta vartoti siekiant įvertinti bei kontroliuoti, kaip valstybės narės profesinės veiklos vykdymo atvejais nustato tam tikrus reikalavimus, galinčius sudaryti kliūtis laisvam asmenų judėjimui, paslaugų teikimui bei įsisteigimo laisvei²¹¹. ES teisės lygiu reglamentuojama profesija suprantama itin plačiai – ja laikytina bet kuri profesija, kai valstybė narė nustato (reguliuoja) reikalavimus tokios profesijos įgijimui, kvalifikacijai, profesinės veiklos vykdymui. Europos Komisijos duomenimis kiekvienoje valstybėje narėje reglamentuojamų profesijų skaičius skiriasi – svyruoja nuo 50 iki 400, šiuo metu kiekvienoje valstybėje narėje jų vidutiniškai yra apie 157. Didžiausias reglamentuojamų profesijų skaičius yra sveikatos priežiūros sektoriuje (daugiau kaip 40% visų reglamentuojamų profesijų ES), po jo – švietimo, verslo paslaugų, statybos, prekybos ir transporto sektoriuose²¹². Europos Komisijos iniciatyva nuolat vykdoma tokių profesijų „inventorizacija“, yra sudarytas ir nuolat atnaujinamas visose valstybėse narėse reglamentuojamų profesijų žemėlapis²¹³.

---

²¹⁰ ESTT. 2009 12 17 sprendimas byloje C-586/08 (*Rubino*); ESTT. 2011 03 17 sprendimas sujungtose bylose C-372/09 ir C-373/09 (*Peñarroja Fa*); VĖGĖLĖ, I. Kvalifikacijos pripažinimas įgyvendinant asmenų judėjimo ir paslaugų teikimo laisves. *Jurisprudencija*, 2007, nr. 9(99), p. 13–20. P. 14.

²¹¹ EUROPOS KOMISIJA. *Komisijos komunikatas* <...>. KOM(2013) 676 galutinis. P. 5, 6.

²¹² Ten pat; EUROPEAN COMMISSION. *Communication from the Commission* <...>. COM(2012) 261 final. P. 6.

²¹³ EUROPEAN COMMISSION. *Interactive map*, [n. d.], <<https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/index.cfm?action=map>>.

Toks platus reglamentuojamos profesijos apibrėžimas buvo nustatytas ir ES direktyva²¹⁴ perkėlusiam Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatyme, kuriame numatoma, kad reglamentuojama profesija yra „profesinės veiklos rūšis arba profesinės veiklos rūšių grupė, kuriomis užsiimant (arba užsiimant vienu iš jos būdų) pagal teisės aktus tiesiogiai ar netiesiogiai reikalaujama turėti tam tikrą profesinę kvalifikaciją“²¹⁵. Europos Komisijos parengto valstybėse narėse reglamentuojamų profesijų žemėlapio duomenimis²¹⁶, šiuo metu Lietuvoje yra 77 reglamentuojamos profesijos. Tačiau, nepaisant Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatyme įtvirtinto minėto plataus reglamentuojamos profesijos apibrėžimo bei Europos Komisijos skelbiamų duomenų, ūkio ministras yra patvirtinęs Lietuvos Respublikoje reglamentuojamų profesijų sąrašą, į kurį šiuo metu įtrauktos tik 37 profesijos²¹⁷. Sisteminiis teisės aktų aiškinimas leidžia daryti prielaidą, kad šis sąrašas sudarytas vien Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo įgyvendinimo tikslais – tik šiame sąraše nurodytų profesijų atžvilgiu yra taikomos Profesinių kvalifikacijų pripažinimo direktyvoje įtvirtintos taisyklės. Tačiau tiesiogiai tokia nuostata teisės aktuose nėra įtvirtinta, todėl ūkio ministro įsakyme naudojama apibendrinta sąvoka nėra korektiška – ji iš esmės keičia (siaurina) Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatyme įtvirtintą reglamentuojamos profesijos sampratą.

Nors reglamentuojamos profesijos samprata, taip pat kaip ir Konstitucinio Teismo apibrėžtos valstybės kontroliuojamos profesijos samprata, apima tik tam tikras profesijas, vis dėlto jų sulyginti negalima. Reglamentuojamos profesijos esmė – tai valstybės tam tikrai profesijai nustatyti (sureglamentuoti) profesiniai kvalifikaciniai reikalavimai. Vertinant teleologiniu požiūriu, reglamentuojamos profesijos apibrėžimo tikslas – įvertinti, ar tokie valstybės nustatomi kvalifikaciniai reikalavimai nesudaro kliūčių laisvam asmenų judėjimui, paslaugų teikimui bei įsisteigimo laisvei tarp valstybių narių. Tuo tarpu valstybės kontroliuojamos profesijos apibrėžimo esmė – tam tikrų giluminių, kokybių pačios profesinės veiklos savybių (pvz., ar vykdant tokią

---

²¹⁴ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo (*Oficialus leidinys*, L 255, 2005, p. 22).

²¹⁵ Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo (*VŽ*, 2008, nr. 47–1747) 3 str. 22 d.

²¹⁶ EUROPEAN COMMISSION. *Interactive map* <...>.

²¹⁷ Lietuvos Respublikoje reglamentuojamų profesijų sąrašas, patvirtintas ūkio ministro 2014 07 15 įsakymu nr. 4–486 (*TAR*, 2014, nr. 10267).

profesinę veiklą atliekamas viešąjį interesą užtikrinančių funkcijų vykdymas) įvertinimas. Taigi sąvokos reglamentuojama profesija ir valstybės kontroliuojama profesija neturėtų būti sulygintos ir vartojamos sinonimiškai.

Kita šiame kontekste nagrinėtina sąvoka *laisvoji profesija* turi tam tikrą istorinį kontekstą. Laisvosios profesijos samprata kildinama iš Senovės Romoje vartotos sąvokos „*artes liberales*“ – veiklos, kurią turėjo teisę vykdyti tik laisvieji Romos piliečiai, vėlesniais laikais – kilmingieji. XVIII–XIX a. ši sąvoka pradėta sieti ne su ją vykdančių asmenų statusu, o su intelektinio pobūdžio veikla²¹⁸. Laisvosios profesijos sąvoka yra gerai žinoma užsienio valstybių teisinėse sistemose bei ES teisėje. Nagrinėdamas įvairius profesinės veiklos bei profesinės savivaldos klausimus būtent „laisvosios profesijos“ sąvoką savo praktikoje vartoja tiek EŽTT, tiek ir ESTT²¹⁹, ji yra apibrėžta ir ES teisės aktuose²²⁰. Pats Konstitucinis Teismas, remdamasis minėtų teismų praktika, savo nutarimuose taip pat kalba apie laisvasias profesijas²²¹. Laisvosios profesijos sąvoka (angl. – *liberal profession*; vok. – *freier Beruf*; pranc. – *profession libérale*; lenk. – *wolny zawód*) yra vartojama daugumos užsienio teisės mokslininkų²²², rašančių profesinės savivaldos klausimais, darbuose.

Lietuvos teisinėje sistemoje kurį laiką sąvoka *laisvoji profesija* buvo vartojama tik mokesčių teisės tikslais – iki 2008 m. ji buvo minima tik

---

²¹⁸ SAVATIER, J. *Etude juridique* <...>. P. 24, 25; TAUPITZ, J. *Die Standesordnungen* <...>. S. 143–148; WENDT, I. E. *EU Competition Law* <...>. P. 25–27; Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl laisvųjų profesijų vaidmens ir ateities 2020 m. Europos pilietinėje visuomenėje (nuomonė savo iniciatyva) (*Officialusis leidinys*, C 226, 2014, p. 10), 2 p.; EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE. *The State of* <...>. P. 11, 12; AHMEDI, S.; SULEJMANI, G. The normative <...>. P. 167, 168; PALIULYTĖ, R.; RASTENIENĖ, A. Laisvoji profesija kaip individualios savarankiškos veiklos forma: teorinis aspektas. *Viešasis administravimas*, 2017, nr. 1–2(53–54), p. 96–104. P. 96.

²¹⁹ Pvz., ECHR. *Judgment of 28 06 1978 in case König v. Germany*; ECHR. *Decision of 06 11 2003* <...>; ECJ. *Judgement of 11 10 2001 in case C–267/99 (Adam)*; ESTT. *2002 02 19 sprendimas* <...>.

²²⁰ Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo 43 preambulės p.

²²¹ Pvz., KONSTITUCINIS TEISMAS. Konstitucinis Teismas. *2008 01 07 nutarimas byloje nr. 44/06*. <...>. Konstat. d. 11 p.; KONSTITUCINIS TEISMAS. Konstitucinis Teismas. *2015 07 09 nutarimas byloje nr. 26/2014–4/2015*. Konstat. d. IV.3 p.

²²² Paminėtini tik keli šioje srityje rašę autoriai: SAVATIER, J. *Etude juridique* <...>; VALKENEER, R. DE; BOURS, É. *L'Exercice en société* <...>; TAUPITZ, J. *Die Standesordnungen* <...>; EICKHOFF, M. *Berufsaufsicht der freien Berufe* <...>; WENDT, I. E. *EU Competition Law* <...>; TRICOT, D. *Professions libérales* <...>; ANTKOWIAK, P. *Samorząd zawodowy* <...>. S. 50–52.

Gyventojų pajamų mokesčio įstatyme²²³. Dėl šios priežasties Lietuvos teisės doktrinoje laikytasi nuomonės, kad tai labiau kasdieninės kalbos, o ne griežta teisinė sąvoka; taip pat kad šios sąvokos vartojimas neturėtų peržengti mokesčių teisės ribų²²⁴. Su tokia pozicija nesinorėtų sutikti. 2008 m. priėmus Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymą šiai sąvokai Lietuvos pozityviojoje teisėje buvo suteikta platesnė reikšmė, ji aiškiai atribota nuo reglamentuojamos profesijos sampratos ir įstatyminiu lygmeniu įtvirtintas šios sąvokos apibrėžimas, numatantis, kad laisvoji profesija yra „profesija, kuria reikiamą kvalifikaciją turintys asmenys verčiasi asmeniškai, atsakingai ir profesijos atžvilgiu nepriklausomai, teikdami intelektines paslaugas klientams ir visuomenei²²⁵“. Toks pat laisvosios profesijos apibrėžimas pateikiamas ir 2016 m. priimtame Užimtumo įstatyme²²⁶.

Vertinant Konstitucinio Teismo suformuluotą valstybės kontroliuojamos profesijos apibrėžimą, manytina, kad valstybės kontroliuojamos profesijos samprata yra itin artima būtent laisvosios profesijos sampratai, t. y. valstybės kontroliuojamos profesijos nereikėtų laikyti koku nors visiškai nauju, tik Lietuvos teisei būdingu, ypatingo teisinio turinio konstruktu. Konstitucinio Teismo įvardintuose požymiuose labiau akcentuojamas valstybės vykdomos tokios profesinės veiklos kontrolės požymis, tuo tarpu laisvosios profesijos apibrėžime papildomai nurodoma, kad teikiamos paslaugos yra būtent intelektinio pobūdžio. Vis dėlto, tokie šių sąvokų ypatumai nėra prieštaringi ir gali būti suderinami tarpusavyje, nes savo turiniu jie yra labai panašūs (žr. 2 lentelę):

1) Konstitucinis Teismas įvardina, kad valstybės kontroliuojamų profesijų veikla turi būti susijusi su „viešojo intereso įgyvendinimu“. Laisvųjų profesijų apibrėžime akcentuojama, kad tokia profesinė veikla yra reikšminga ne tik paslaugą gaunantiems „klientams ir visuomenei“, taigi taip pat neabejotinai yra susijusi su tam tikro viešojo intereso įgyvendinimu;

2) Konstitucinis Teismas nurodo, kad valstybės kontroliuojamos profesijos veikla vykdoma „savarankiškai“. Laisvosios profesijos atveju tai įvardinama kaip profesinės veiklos vykdomas „asmeniškai“;

---

²²³ Iki Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo priėmimo 2008 m., sąvoka „laisvoji profesija“ buvo minima tik Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (*VŽ*, 2002, nr. 73–3085) 2 str. 35 d., kurioje buvo pateikiamas ir gana platus tokių profesijų sąrašas (ši Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo nuostata nebegalioja nuo 2018 01 01).

²²⁴ LASTAUSKIENĖ, G. Valstybės kontroliuojamų teisinių profesijų samprata. *Lietuvos teisinės institucijos*. Red. E. Kūris. Vilnius: 2011, Registrų centras, p. 569–574. P. 570–571.

²²⁵ Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3 str. 10 d.

²²⁶ Užimtumo įstatymo (*TAR*, 2016, nr. 18825) 6 str. 1 d. 2 p.

3) Konstitucinis Teismas akcentuoja, kad valstybės kontroliuojamos profesijos atveju veikla vykdoma „privačiai“. Laisvosios profesijos apibrėžime atitinkamai nurodoma, kad tokia profesine veikla verčiamasi „atsakingai ir profesiniu atžvilgiu nepriklausimai“;

4) Konstitucinis Teismas nurodo, kad valstybė „kontroliuoja“ tokią profesinę veiklą. Tuo tarpu laisvosios profesijos atveju akcentuojama, kad tokia veikla asmenys verčiasi „turėdami reikiamą kvalifikaciją“.

2 lentelė. Valstybės kontroliuojama profesija ir laisvoji profesija

Konstitucinio Teismo suformuluoti valstybės kontroliuojamos profesijos požymiai	ES bei Lietuvos teisės aktuose pateikiami laisvosios profesijos požymiai
Profesinė veikla turi būti susijusi su <i>viešojo intereso</i> įgyvendinimu	Teikiamos intelektinės paslaugos klientams ir <i>visuomenei</i>
Profesinė veikla vykdoma <i>savarankiškai</i>	Veikla verčiamasi <i>asmeniškai</i>
Profesinė veikla vykdoma <i>privačiai</i>	Veikla verčiamasi <i>atsakingai ir profesiniu atžvilgiu nepriklausomai</i>
Valstybė tam tikru būdu <i>kontroliuoja</i> tokią profesinę veiklą	Veikla verčiasi <i>reikiamą kvalifikaciją turintys asmenys</i>

Konstitucinio Teismo įvardintos valstybės kontroliuojamos profesijos bei laisvosios profesijos sampratos savo turiniu itin panašios ir, autorės manymu, Lietuvos teisės kontekste kai kuriais atvejais netgi turėtų būti vartojamos sinonimiškai (nepaisant to, kad šiuo atveju tokių antonimų kaip „valstybės kontroliuojama“ ir „laisvoji“ sugretinimas primena tam tikrą lingvistinį oksimoroną). Toks sinoniminis šių sąvokų vartojimas būtų tikslingas Konstitucinio Teismo jurisprudenciją vertinant Europos teisės mokslo bei praktikos, kuriai įprasta būtent laisvosios profesijos sąvoka, kontekste. Vis dėlto, paskutinytis iš aptartų šių sąvokų požymių išryškina šių sąvokų skirtumą. Valstybės kontroliuojamų profesijų atveju pabrėžiama valstybės vykdoma profesinės veiklos kontrolė. Tuo tarpu laisvųjų profesijų atveju – reikiamos kvalifikacijos turėjimas. Viena vertus, reikiamos kvalifikacijos turėjimas taip pat gali būti suprantamas kaip valstybės vykdoma tokių profesijų kontrolė (tiek kvalifikacinių reikalavimų tokią veiklą vykdantiems asmenims nustatymą, tiek ir užtikrinimą, kad tokių reikalavimų būtų laikomasi). Kita vertus, reikiama kvalifikacija gali būti suprantama ir plačiau – kaip tam tikro valstybės nekontroliuojamo išsilavinimo ir žinių turėjimas, pvz., menininkų, muzikantų veikla. Taigi laisvosios profesijos sąvoka yra platesnė už valstybės kontroliuojamos profesijos sąvoką: visos valstybės kontroliuojamos profesijos turėtų būti laikomos laisvosiomis profesijomis,

tačiau ne visos laisvosios profesijos turėtų būti laikomos valstybės kontroliuojamomis profesijomis.

Konstitucinio Teismo įvesta valstybės kontroliuojamos profesijos sąvoka, nors ir tiesiogiai neminima Konstitucijoje, gali būti laikoma Lietuvos teisei būdinga konstitucinio lygmens sąvoka, reikšminga būtent profesinės savivaldos institutui. Lyginamuoju aspektu paminėtina, kad, Lenkijos teisėje taip pat yra speciali, laisvosios profesijos sąvokai artima, tačiau netapati sąvoka. Lenkijos Konstitucijos nuostatose, skirtose būtent profesinei savivaldai apibrėžti vartojama „viešojo pasitikėjimo profesijos“ (lenk. – *zawód zaufania publicznego*) sąvoka. Lenkijos teisės doktrinoje nurodoma²²⁷, kad ši sąvoka neturi aiškaus apibrėžimo ar tam tikrų jos vartojimo tradicijų. Viešojo pasitikėjimo profesija apibrėžiama per tam tikrus požymius, tokius kaip specializuotų paslaugų teikimas, reikalavimas laikytis konfidencialumo bei aukštų etikos standartų ir pan. etikos standartai ir kt.

Kalbant apie tai, kokios konkrečiai profesijos priskirtinos valstybės kontroliuojamoms profesijoms, pažymėtina, kad tiesiogiai Konstitucinis Teismas įvardina tik du tokių profesijų pavyzdžius – antstolio ir notaro profesijas²²⁸. Vis dėlto, taip pat akcentuojama, kad tokių profesijų sąrašas nėra baigtinis, taip pat nurodoma, kad valstybės kontroliuojama profesija gali būti ne vien teisinė²²⁹. Lietuvos teisės doktrinoje prie tokių profesijų taip pat priskiriamos advokatų²³⁰ bei architektų²³¹ profesijos. Tai, kad Konstitucinis Teismas nepateikia kontroliuojamų profesijų sąrašo atitinka ir kitų šalių praktiką²³² – dažniausiai įvardinami tik bendri tokių profesijų požymiai bei tokių profesijų pavyzdžiai. Tai, ar konkreti profesija galėtų būti laikoma

---

²²⁷ SZAFRAŃSKI, A. *Bericht über <...>*. S. 5–7; ANTKOWIAK, P. *Samorzqd <...>*. S. 52, 53; ANTKOWIAK, P. *Polskie i europejskie <...>*. S. 131; KRASNOWOLSKI, A. *Zawody zaufania <...>*. S. 237, 249–253.

²²⁸ Konstitucinis Teismas. *2008 01 07 <...>*. Konstat. d. 8 p.; Konstitucinis Teismas. *2010 03 22 nutarimas byloje nr. 16/08*. Konstat. d. 7 p.

²²⁹ Konstitucinis Teismas. *2008 01 07 <...>*. Konstat. d. 9 p.

²³⁰ LASTAUSKIENĖ, G. Valstybės kontroliuojamų <...>. P. 569; GUMBIS, J.; KŪRIS, E. *Advokatai <...>*. P. 572, 606; LASTAUSKIENĖ, G. *Advokato profesija <...>*. P. 1483.

²³¹ AMBRAZEVIČIŪTĖ, K.; KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ, E.; VITKUTĖ, E. A. *Architektų profesinės savivaldos Lietuvoje ypatumai*, 2014, <<https://drive.google.com/file/d/0B-weBzQJ2f94UEIVRDI0U3hBVFk/view?usp=sharing>>. P. 5, 6.

²³² BUNDESVERBAND DER FREIEN BERUFE. *Guiding Principles of the Liberal Professions*, 2009, <http://www.freie-berufe.de/fileadmin/bfb/7_Publikationen/2_Broschu%CC%88ren/BFB_Broschu%CC%88re_Leitbild_Englisch.pdf>. P. 14, 15; WENDT, I. E. *EU Competition Law <...>*. P. 5, 6; HEREMANS, T. *Professional services <...>*. P. 9, 10.

valstybės kontroliuojama profesija turėtų būti sprendžiama (nustatoma) kiekvienu konkrečiu atveju – atliekant vertinimą, ar tenkinami visi aptarti valstybės kontroliuojamai profesijai būdingi požymiai.

1.3.1.2 Savivaldos teisės suteikimas būtent valstybės kontroliuojamoms profesijoms

Apibrėžus, kas laikytina valstybės kontroliuojama profesija, turėtų būti keliamas klausimas, kodėl Konstitucinis Teismas nurodė, kad būtent šioms profesijoms gali būti suteikta savivaldos teisė. Iš esmės tai galima paaiškinti dviem pagrindiniais argumentais. Pirma, valstybės kontroliuojamų profesijų veiklos specifiška (sudėtinga intelektinė veikla, reikšminga viešajam interesui) objektyviai lemia poreikį (valstybės pareigą) efektyviai ir realiai kontroliuoti tokios profesinės veiklos vykdymą. Antra, savivaldos teisės suteikimas yra viena iš galimų kontrolės užtikrinimo priemonių, kurios valstybė gali ir nepasirinkti. Taigi tai, ar konkrečiai profesinei grupei bus suteikta savivaldos teisė ar valstybė pasiliks teisę pati kontroliuoti tam tikrą profesinę veiklą bei jos vykdymą, įprastai yra nulemta jau daugiau subjektyvių aplinkybių.

Vertinant minėtą objektyvų poreikį užtikrinti profesinės veiklos vykdymo kontrolę, pažymėtina, kad, viena vertus, turėtų būti imamasi tinkamų priemonių užtikrinti, kad profesinių paslaugų gavėjams būtų suteiktos kokybiškos, jų poreikius atitinkančios paslaugos. Valstybės kontroliuojamų profesijų atstovų paslaugomis besinaudojantys klientai ne visuomet gali tinkamai ir iš esmės įvertinti jiems teikiamų paslaugų kokybę. Profesinės veiklos reguliavimą tiriantys užsienio mokslininkai²³³ šiai situacijai apibūdinti įprastai naudoja ekonomikos teorijoje įprastą „informacijos asimetrijos“ terminą. Antra vertus, valstybės kontroliuojamų profesijų atstovų veikla visuomet yra susijusi su viešojo intereso įgyvendinimu, t. y. svarbi ne tik jų klientams, bet ir tretiesiems asmenims ar apskritai visai visuomenei. Taigi profesinių paslaugų teikėjai, nors ir yra sutartimi įsipareigoję tenkinti savo klientų poreikius ir interesus, kartu turi užtikrinti, kad jų veikla nepažeistų trečiųjų asmenų teisių bei viešojo intereso. Toks viešasis interesas, bendrasis gėris, kuriam daro įtaką valstybės kontroliuojamų profesijų atstovai,

---

²³³ BERGH, R. Van den; MONTANGIE, Y. *Theory and Evidence* <...>. P. 7; CHASERANT, C.; HARNAY, S. The regulation of quality in the market for legal services: taking the heterogeneity of legal services seriously. *European Journal of Comparative Economics*, 2013, vol. 10, n. 2, p. 267–291. P. 270, 286; ADAMS, T. L. *Professional Self-Regulation and the Public Interest in Canada*, 2013, <<https://journals.hioa.no/index.php/pp/article/view/1587/1585>>. P. 8.

dažniausiai pasireiškia tam tikros srityse, pvz., teisinės sistemos veikimas, sveikatos apsauga ir kt.²³⁴ Valstybės kontroliuojamų atstovų veikloje tarsi „užprogramuotas“, vidinis interesų konfliktas (Lietuvos teisės doktrinoje įvardinamas kaip „teisinės padėties dvilypumas“²³⁵, „duali prigimtis“²³⁶, „vidinė priešprieša“²³⁷) nulemia pareigą valstybei sukurti efektyvias profesinės veiklos vykdymo kontrolės priemones.

Subjektyviuoju požiūriu, valstybė gali pasirinkti, kaip būtų užtikrinama valstybės kontroliuojamų profesijų kontrolė. Priežastys, kodėl tokių profesijos kontrolė vykdoma būtent per savivaldos struktūras, o ne tiesioginiu valstybės reguliavimu, galėtų būti atskiros analizės dalykas. Šiame kontekste kaip alternatyvas vertėtų tirti ne tik grynai valstybinį profesinės veiklos reguliavimą ir profesinę savivaldą, bet ir bendro (tiek valstybės, tiek savivaldos) vykdomo reguliavimo koncepciją (angl. – *co-regulation*; vok. – *regulierte Selbstregulierung*)²³⁸. Pats Konstitucinis Teismas išsako vieną iš galimų argumentų, kodėl profesinei veiklai kontroliuoti galima suteikti savivaldą. Konstitucinis Teismas akcentuoja²³⁹, kad profesine veikla verčiasi ne valstybės pareigūnai ar tarnautojai, o privatūs paslaugų teikėjai. Taigi būtent privačių asmenų įgyvendinama savivaldos bei savireguliacijos sistema leidžia tam tikra prasme pakeisti tiesioginę (labiau intervencinę) valstybės kontrolę.

Mokslinėje literatūroje dažnai tai grindžiama²⁴⁰ ne tik teisiniais, bet ir ekonominiais bei sociologiniais argumentais, susiklosčiusiomis tradicijomis,

---

²³⁴ WALDHORST, N. *Die Kammern zwischen* <...>. S. 28.

²³⁵ ŠALTAUSKIENĖ, S.; NEKROŠIUS, V. Bendrieji notarų <...>.

²³⁶ GAIVENIS, V. Notaras šiandienos <...>. P. 14.

²³⁷ ŠALTAUSKIENĖ, G. Advokato profesija <...>. P. 1475.

²³⁸ Plačiau žr. *Regulierte Selbstregulierung als Steuerungskonzept des Gewährleistungsstaates*. Hrsg. W. Berg, et. al. Berlin: Duncker & Humblot, 2001; THOMA, A. C. *Regulierte Selbstregulierung im Ordnungsverwaltungsrecht*. Berlin: Duncker & Humblot, 2008; EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE. *European Self- and Co-Regulation*, 2013, <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/auto_coregulation_en—2.pdf>.

²³⁹ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 9 p.

²⁴⁰ RANDALL, G. E. *Understanding Professional* <...>. P. 3, 4; GREEN, A.; HRAB, R. *Self-Regulation* <...>. P. 3, 4; BERGH, R. Van den; MONTANGIE, Y. *Theory and Evidence* <...>. P. 11; DAVIES, M. *Medical self-regulation* <...>. P. 11, 12; DEVLIN, R. F.; HEFFERNAN, P. The end(s) of self-regulation? *Alberta Law Review*, 2008, vol. 45, p. 169–214. P. 188–191; CASTRO, D. *Benefits and Limitations of Industry Self-Regulation for Online Behavioural Advertising*, 2011, <<http://www.itif.org/files/2011-self-regulation-online-behavioral-advertising.pdf>>. P. 5, 6; HEREMANS, T. *Professional Services* <...>. P. 66–86; LAHEY, W.

pvz., išskiriami tokie profesinės savivaldos vykdomos savireguliacijos bei savikontrolės privalumai, palyginu su išimtinai valstybės veiksmais:

1) savivaldos atveju atitinkamos profesijos atstovai gali patys nustatyti pagrindinius vertimosi tam tikra profesija reikalavimus, su kuriais jie patys yra itin gerai susipažinę – taip užtikrinamas geriausių praktikoje nusistovėjusių paslaugų standartų, etikos reikalavimų taikymas;

2) savivalda gali veikti lanksčiau ir efektyviau – valstybinio reguliavimo mažinimas užtikrina galimybę greičiau keisti profesijai keliamus reikalavimus;

3) veikiančias profesinės savivaldos institucijas visuomenė dažnai laiko kokybiškų paslaugų garantija, sudaro sąlygas labiau pasitikėti atitinkamos profesijos atstovais, tokiu būdu didėja tam tikros profesijos atstovų prestižas;

4) atitinkamos profesijos atstovai skatinami aktyviau įsitraukti į jiems aktualių klausimų sprendimą – veikiant savivaldos struktūroms tam jie turi daugiau galimybių nei esant vien valstybiniam reguliavimui;

5) savivaldos atveju daugelis reguliavimo bei jo taikymo veiklų perkeliama profesinėms savivaldos institucijoms, kas sudaro sąlygas valstybei mažinti savo kaštus, kuriuos ji skirtų profesinės veiklos reguliavimo bei kontrolės vykdymui;

6) suteikdama įgaliojimus profesinei savivaldai vykdyti savireguliaciją, valstybė parodo, kad ėmėsi reikiamų veiksmų reikiamai kontrolei užtikrinti, tačiau apskritai yra mažinimas valstybės vaidmuo – valstybei kartais gali būti palanku, kad ji ne visuomet yra tapatinama su savivaldos institucijų priimtais sprendimais ir kt.

Šioje vietoje atskirai reikėtų aptarti dar vieną klausimą: ar valstybės kontroliuojamų profesijų kontrolė turėtų būti užtikrinama tik per savivaldos sistemą, ar toks modelis tik gali būti pasirinktas. Vienas iš Konstitucinio Teismo teiginių šiuo klausimu kelia tam tikrų abejonių – teigiama, kad „visuotinai – ne tik Lietuvoje – pripažįstama, kad tokios valstybės kontroliuojamos profesijos kaip antstolio ir kt. (beje, ne vien teisinės profesijos) suponuoja atitinkamos profesijos savireguliaciją ir atitinkamą savivaldos sistemą<...>“²⁴¹. Šiuo atveju Konstitucinio Teismo vartojamas

---

Self-Regulation and Unification Discussions in Canada's Accounting Profession, 2012, <http://cphrbc.ca/wp-content/uploads/2015/03/Self-Regulation-and-Unification-Discussions-Final_title.pdf>. P. 7, 8; WENDT, I. E. *EU Competition Law* <...>. P. 20, 21; STRAČKAITIS, M. *Notariato savivalda* <...>. P. 176; LESTER, S. *Association* <...>.

²⁴¹ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 9 p.

žodis „suponuoti“ ganėtinai daugiareikšmis²⁴². Viena vertus, gali būti aiškinama, kad valstybės kontroliuojama profesija *sukuria prielaidą* sukurti savivaldos sistemą (t. y. savivalda numatoma kaip galimybė), kita vertus – kad valstybės kontroliuojama profesija *nulemia* savivaldos sistemą (t. y. savivalda numatoma kaip privalomybė).

Tokį patį klausimą kelia ir laisvųjų profesijų reguliavimą nagrinėjanti I. E. Wendt²⁴³. Ji nurodo, kad savivalda ir savireguliacija yra vienas esminių laisvųjų profesijų požymių, tačiau atkreipia dėmesį į tai, kad lieka neatsakytas klausimas: ar profesija laisvoji pagal savo esmę ir tada jai suteikiama savireguliacija ar, atvirkščiai, profesija tampa laisvąja tada, kai jai suteikiamos savireguliacijos teisės. Sistemškai vertinant visus Konstitucinio Teismo įvardintus profesinės savivaldos požymius, reikėtų pastebėti, kad pozicija, jog laisvosios profesijos atveju savivaldos subjekto steigimas yra privalomas, būtų itin diskutuotina. Praktiniu požiūriu savivaldos subjekto sukūrimas (ar nesukūrimas) iš esmės priklauso nuo įstatymo leidėjo valios²⁴⁴. Atsižvelgiant į tai, savivaldos teisės suteikimą reikėtų laikyti ne vienintele, tačiau viena iš priemonių (tiesa, laikytina tinkama ir pakankama) valstybei užtikrinti atitinkamos profesinės veiklos, kuri vykdo itin svarbias funkcijas, kontrolę.

1.3.2 Profesinės savivaldos steigimo tvarka

Vertindamas Antstolių rūmų statuso klausimą Konstitucinis Teismas nurodė, kad šių rūmų steigimas kyla ne iš laisvos antstolių valios, bet *ex lege*²⁴⁵. Remiantis tokia Konstitucinio Teismo išsakyta pozicija, galima suprasti, kad atitinkamos valstybės kontroliuojamos profesijos atstovai negali steigti profesinės savivaldos institucijos savo iniciatyva. Taigi *antrasis profesinės savivaldos asociacijų požymis yra tai, kad dėl jų steigimo sprendžia ne patys profesijos atstovai, o įstatymų leidėjas*. Vis dėlto, negalima nuvertinti ir tam tikrų veiksmų, kurių profesinės savivaldos kūrimui inicijuoti imasi ir patys atitinkamos profesijos atstovai. Taigi analizuojant profesinės savivaldos steigimo aplinkybes, tikslinga atskirai įvertinti šiuos klausimus: 1) kokius veiksmus tokiais atveju atlieka įstatymų leidėjas; 2) kokia apimtimi profesinės savivaldos steigimo klausimą lemia ar sprendžia atitinkamos profesijos atstovai.

---

²⁴² Lietuvių kalbos žodyne pateikiamas toks žodžio „suponuoti“ reikšmės aiškinimas: *būti prielaida, lemti* (žr. Lietuvių kalbos žodynas (<...>).

²⁴³ WENDT, I. E. *EU Competition Law* <...>. P. 20, 21.

²⁴⁴ Žr. šios disertacijos 1.3.2 dalį.

²⁴⁵ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 15 p.

1.3.2.1 Įstatymų leidėjo veiksmai steigiant profesinę savivaldą

Kaip jau aptarta, profesinė savivalda yra *expressis verbis* nekonstitucionalizuota, įstatymo lygmens savivaldybė. Dėl šios priežasties, Konstitucinio Teismo nurodytą profesinės savivaldos požymį, kad profesinės savivaldos asociacijų steigimas kyla *ex lege*, būtų galima suprasti būtent šiame kontekste: profesinės savivaldos klausimu įstatymų leidėjas nėra saistomas konkrečių konstitucinių garantijų ir turi palyginti plačią diskrecijos teisę spręsti dėl šių subjektų steigimo. Vis dėlto, sisteminiu požiūriu vertinant Konstitucinio Teismo jurisprudenciją profesinės savivaldos klausimu, reikėtų pastebėti, kad Konstitucinis Teismas šiame kontekste praktiškai nepabrėžia profesinės savivaldos nekonstitucinio statuso. Nuroydamas, kad profesinės savivaldos asociacijų steigimas kyla *ex lege*, Konstitucinis Teismas šį požymį akcentuoja palygindamas jį su laisvai tam tikros profesijos atstovų valia kurti savo savivaldos institucijas. Konstitucinis Teismas nurodo, kad, nepaisant Antstolių įstatyme esančių nuorodų į „antstolių vienijimąsi“ bei į Asociacijų įstatymą, Antstolių rūmų negalima prilyginti fizinių ar juridinių asmenų iniciatyva įkurtiems susivienijimams²⁴⁶. Taigi Konstitucinio Teismo nurodytas profesinės savivaldos požymis, kad profesinės savivaldos steigimas kyla būtent įstatymo pagrindu, kas labai aiškiai pabrėžia profesinės savivaldos asociacijų skirtumą nuo laisvai steigiamų asociacijų.

Kaip nurodoma teisės mokslo darbuose, jau vien profesinės savivaldos asociacijos reglamentavimas įstatymu identifikuoja įstatymo leidėjo valią²⁴⁷. Iš tikrųjų, įstatymų leidėjo veiksmai steigiant profesinės savivaldos asociacijas yra esminiai. Pirmiausiai įstatymų leidėjas apibrėžia profesinės savivaldos asociaciją, nustatydamas pagrindinius jo požymius. Lietuvoje veikiančios profesinės savivaldos asociacijos yra įvardinamos specialiuose įstatymuose. Šiuose įstatymuose reglamentuoti tokie klausimai, kaip konkretaus profesinės savivaldos asociacijos steigimas, jai vykdyti priskirtos funkcijos, struktūra, narystės tokiaame subjekte klausimai ir pan. Taigi įstatymų leidėjas nustato pagrindines profesinę savivaldą įgyvendinančios asociacijos charakteristikas – nuo to, koks bus jos pavadinimas, iki to, kokius uždavinius įgyvendins ir kokius įgaliojimus ji turės. Esminis įstatymų leidėjo sprendimas šiuo atveju pasireiškia tuo, jog įstatymu tokiam subjektui

---

²⁴⁶ *Ibid.*

²⁴⁷ AMBRAZEVIČIŪTĖ, K.; KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ, E.; VITKUTĖ, E. A. *Architektų profesinės <...>*. P. 9.

suteikiamas būtent profesinės savivaldos asociacijos statusas – nurodoma, kad tam tikra asociacija įgyvendina profesinę savivaldą. Kaip aptariama toliau²⁴⁸, profesinės savivaldos asociacijos visuomet atlieka tam tikro pobūdžio viešąsias funkcijas. Taigi profesinės savivaldos asociacijos statuso suteikimas iš esmės suponuoja ir įgaliojimų vykdyti tam tikras viešąsias funkcijas suteikimą (delegavimą).

Vertinant įstatymų leidėjo veiksmų reikšmę profesinės savivaldos asociacijos steigimui taip pat galima kelti klausimą, ar įstatymų leidėjas turi teisę ar pareigą priimti įstatymus, numatančius tam tikrų profesijų savivaldą. Konstitucinio Teismo pasakymą, kad profesinės savivaldos asociacijos steigimas kyla *ex lege*, galima suprasti ne tik kaip įstatymo leidėjo teisę spręsti dėl tokių subjektų atsiradimo, bet ir kaip tam tikrą *pareigą* tokius subjektus sukurti. Reikėtų pastebėti, kad būtent tokį klausimą buvo bandyta palyginti neseniai kelti Konstituciniame Teisme. 2017 m. į Konstitucinį Teismą buvo kreiptasi prašant įvertinti turto arba verslo vertintojų profesinės savivaldos teisės bei jos įgyvendinimo tvarkos reglamentavimo (tiksliau – jos nereglamentavimo)²⁴⁹ konstitucingumą. Kreipimesi į Konstitucinį Teismą buvo nurodyta, kad savivaldos teisės nenustatymas įstatyme galimai prieštarauja teisinės valstybės principui, nes turto arba verslo vertintojai yra išskiriami iš kitų valstybės kontroliuojamų profesijų, tokių, kaip antstolio, notaro, advokato, auditoriaus, teisiniu reguliavimu neįtvirtinant jų savivaldos teisės²⁵⁰. Reikėtų pastebėti, kad šiame kreipimesi pateikti argumentai buvo palyginti nutolę nuo profesinės savivaldos klausimų ir buvo remiamasi itin plačiu teisinės valstybės principu, todėl itin įdomiai suformuluotas klausimas dėl įstatymo leidėjo pareigos suteikti savivaldos teisę to pageidaujantiems valstybės kontroliuojamos profesijos atstovams nebuvo iki galo išplėtotas. Konstitucinis Teismas grąžino pateiktą prašymą ir šio klausimo nenagrinėjo²⁵¹, nuroydamas, kad nebuvo pateikta pakankamai argumentų dėl to, kad turto arba verslo vertintojai priskirtini valstybės kontroliuojamoms profesijoms bei kodėl jų savivaldos teisei įgyvendinti nepakanka teisės jungtis į asociacijas.

Manytina, kad įstatymų leidėjas neturi tiesioginės pareigos konkrečiam subjektui suteikti profesinės savivaldos teises. Šiuo atveju įstatymų leidėjas

---

²⁴⁸ Žr. šios disertacijos 1.3.4 dalį.

²⁴⁹ Apie tai, kaip šiuo metu reglamentuojami turto arba verslo vertintojų veiklos klausimai žr. šios disertacijos 1.4.3 dalį.

²⁵⁰ Konstitucinio Teismo pirmininko 2017 03 08 potvarkis <...>. 3.4.2 p.

²⁵¹ Ten pat; Konstitucinis Teismas. 2017 07 04 sprendimas byloje nr. 3/2017.

turi kitokio pobūdžio pareigą – užtikrinti tinkamą valstybės kontroliuojamos profesijos organizavimą bei kontrolę. Kaip jau aptarta²⁵², savivaldos teisės suteikimas yra tik viena iš galimų priemonių tai padaryti. Taigi tuo atveju, jeigu atitinkamai profesijai nebūtų suteikta savivaldos teisė (t. y. jeigu įstatymų leidėjas nuspręstų tokios profesijos veiklos kontrolei nekurti profesinės savivaldos asociacijos), įstatymų leidėjui kiltų pareiga kitomis priemonėmis, pvz., įstatyminiu reguliavimu, užtikrinti kontrolę ir (arba) apskritai atsisakyti viešųjų funkcijų perdavimo, kaip įvardina Konstitucinis Teismas, „į privačias rankas“²⁵³, t. y. atitinkamos profesijos atstovams. Vis dėlto, tokia galimybė pasirinkti tarp savivaldos teisės suteikimo ar valstybinio reguliavimo nustatymo, nepaneigia Konstitucinio Teismo įvardinto profesinės savivaldos asociacijos požymio: tik įstatymu konkrečiam subjektui gali būti suteikiamas profesinės savivaldos asociacijos statusas, t. y. profesinės savivaldos asociacijos steigimas vyksta *ex lege*.

1.3.2.2 Profesijų atstovų veiksmai steigiant profesinę savivaldą

Įstatymų leidėjas turi teisę nuspręsti suteikti ar ne profesinės savivaldos statusą tam tikros profesijos atstovų asociacijai, tačiau itin svarbu tai, kad profesinės savivaldos asociacija yra laikoma įsteigta ne nuo įstatymo priėmimo, o nuo atitinkamo juridinio asmens įregistravimo Juridinių asmenų registre. Taigi įstatymų leidėjo galimybės sukurti profesinės savivaldos subjektą (perduodant jam viešąsias funkcijas) priklauso ir nuo pačios profesijos atstovų – jie taip pat turi imtis aktyvių veiksmų.

Atitinkamos profesijos atstovų aktyvių veiksmų poreikis pirmiausiai pagrįstas tuo, jog Lietuvoje veikiančios profesinės savivaldos subjektai turi teisinę asociacijos formą, tad jų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose numatytas subsidiarus Asociacijų įstatymo²⁵⁴ taikymas. Lietuvos teisės doktrinoje pabrėžiama²⁵⁵, kad jų veiklai taip pat turėtų būti subsidiariai taikomas ir CK, nustatantis viešiesiems juridiniams asmenims taikytinas taisykles. Tiesioginė nuoroda į subsidiariai taikomą CK numatyta tik dviejuose iš profesinės savivaldos subjektus reglamentuojančių specialiųjų įstatymų²⁵⁶. Specialiųjų įstatymų, reglamentuojančių profesinės savivaldos

---

²⁵² Žr. šios disertacijos 1.3.1.2 dalį.

²⁵³ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 15 p.

²⁵⁴ Asociacijų įstatymas (VŽ, 2004, nr. 25–745).

²⁵⁵ GUMBIS, J.; KŪRIS, E. Advokatai <...>. P. 607.

²⁵⁶ Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 156 str. 1 d.; Architektų rūmų įstatymo 2 str. 4 d.

asociacijų veiklą, nuostatos bei Juridinių asmenų registre paskelbtų profesinę savivaldą įgyvendinančių subjektų steigimo dokumentų analizė rodo, jog visi jie buvo įsteigti būtent laikantis Asociacijų įstatymo nustatytos tvarkos²⁵⁷ – sušaukiant steigiamąjį susirinkimą ir priimant steigiamuosius dokumentus – įstatus, statutą ar steigiamąją sutartį.

Daugeliu atvejų teisės aktuose netgi buvo numatytos pereinamojo laikotarpio nuostatos²⁵⁸, skirtos būtent tam, kad atitinkamos profesijos atstovai spėtų atlikti šiuos atitinkamos asociacijos steigimui ir (ar) pilnam funkcionavimui reikalingus veiksmus. Pvz., Architektų rūmų atveju specifiskai buvo numatyta pareiga iš naujo išrinkti naujus rūmų valdymo organus ir išspręsti kitus organizacinius klausimus²⁵⁹, Patentinių patikėtinių instituto atveju – pareiga pakeisti pavadinimą bei įstatus pagal Patentinių patikėtinių įstatymo nuostatas²⁶⁰. Architektų rūmai, Patentinių patikėtinių institutas, taip pat Auditorių rūmai, kaip profesinės savivaldos subjektai, buvo sukurti iki tol veikusių asociacijų pagrindu – jie buvo įsteigti ne po atitinkamo įstatymo priėmimo, o veikė jau anksčiau – priėmus įstatymo pakeitimus šioms jau anksčiau įsteigtoms asociacijoms buvo suteiktas profesinės savivaldos asociacijų statusas.

Dviejų profesinės savivaldos subjektų visuotinių narių susirinkimų priimti steigiamieji dokumentai buvo papildomai aprobuoti valstybės institucijų – Antstolių rūmų įstatus paskelbė, o Notarų rūmų statutą patvirtino teisingumo ministras²⁶¹. Tokie šių asociacijų steigimo ypatumai buvo iš anksto numatyti jų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose²⁶². Juos galima paaiškinti šių profesijų išskirtinumu – jų atstovai vykdo ypač reikšmingas viešąsias funkcijas, todėl jiems įstatymu nustatytas kiek didesnis valstybės kontrolės

---

²⁵⁷ Asociacijų įstatymo 4 str. 1 d.

²⁵⁸ Aukščiausiosios Tarybos 1992 10 06 nutarimas nr. I-2926 „Dėl Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo įgyvendinimo“ (*Lietuvos aidas*, 1992, nr. 200–0); Aukščiausiosios Tarybos 1992 09 17 nutarimas nr. I-2896 „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo įsigaliojimo“ (*Lietuvos aidas*, 1992, nr. 192–0); Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo (*VŽ*, 2002, nr. 53–2043) 12 str.; Odontologų rūmų įstatymo 18 str.

²⁵⁹ Architektų rūmų įstatymo nr. X-914 1, 2, 3, 4, 11 straipsnių pakeitimo ir 18 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo 7 str.

²⁶⁰ Patentinių patikėtinių įstatymo 29 str. 2 d.

²⁶¹ Teisingumo ministro 2014 04 23 įsakymas nr. 1R-138 „Dėl Antstolių profesinės etikos kodekso 8 punkto pakeitimo ir asociacijos Antstolių rūmų įstatų paskelbimo“ (*TAR*, 2014, nr. 4654); Teisingumo ministro 1999 01 14 įsakymas nr. 11 „Dėl Lietuvos notarų rūmų statuto naujos redakcijos patvirtinimo“ (*VŽ*, 1999, nr. 9–200).

²⁶² Antstolių įstatymo 48 str. 4 d.; Notariato įstatymo 8 str.

laipsnis. Šiuo metu vis dar galioja ir trečios profesinės savivaldos asociacijos – Lietuvos advokatūros statutą patvirtinantis teisingumo ministro įsakymas²⁶³. Šio dokumento teisinė galia nėra aiški²⁶⁴, nes galiojantis Advokatūros įstatymas tokio dokumento nenumato bei nesuteikia teisės jo tvirtinti teisingumo ministrui. Vis dėlto, netgi aptartas steigimo dokumentų aprobavimas nekeičia to fakto, kad atitinkamos profesijos atstovai aktyviais veiksmais dalyvavo ir prisidėjo prie profesinės savivaldos asociacijų įsteigimo ir suformavimo. Galima teigti, kad nesant ir pačios profesijos atstovų valios ir pasirengimo tokią savivaldą įgyvendinti, vien atitinkamų įstatymų priėmimas įstatymų leidėjo valia ir iniciatyva nebūtų pakankamas – būtent profesijos atstovai turi patys įgyvendinti asociacijos steigimo ir (formavimo) formalumus.

Profesinės savivaldos steigimo specifiką ganėtinai gerai apibūdina kai kurių autorių nuomonė, kad profesinės savivaldos institucijos steigimas yra tam tikras susitarimas arba kompromisas²⁶⁵ tarp įstatymų leidėjo ir atitinkamos profesijos atstovų. Nors toks susitarimas galutinai įforminamas įstatymu, kuriame suteikiama savivaldos teisė ir nustatoma savivaldos subjektams suteikiamų įgaliojimų apimtis (taigi pritariant Konstitucinio Teismo pozicijai dėl profesinės savivaldos asociacijų steigimo *ex lege*), vis tik negalima paneigti, kad efektyviam tokių subjektų veikimui reikalinga ir atitinkamos profesijos atstovų valia bei aktyvūs veiksmai. Būtent toks požiūris leidžia paaiškinti profesinės savivaldos asociacijų sukūrimo ypatumus.

1.3.3 Privalomas dalyvavimas profesinėje savivaldoje

Pasisakydamas dėl privalomos narystės Antstolių rūmuose konstitucingumo, Konstitucinis Teismas nurodė, kad įstatymu gali būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad buvimas asociacijos nariu būtų būtina vertimosi atitinkama profesine veikla sąlyga²⁶⁶. Taigi *trečiasis profesinės savivaldos asociacijų požymis yra tas, kad narystė tokiuose subjektuose yra privaloma*. Šiame kontekste reikėtų įvertinti du aspektus: 1) kodėl privaloma narystė profesinės savivaldos asociacijose yra ne tik galima, bet ir reikalinga; 2) kuo galima

---

²⁶³ Teisingumo ministro 1999 10 01 įsakymas nr. 288 „Dėl Lietuvos advokatūros statuto patvirtinimo“ (VŽ, 1999, nr. 95–2753).

²⁶⁴ Plačiau apie šią problemą žr. GUMBIS, J.; KŪRIS, E. Advokatai <...>. P. 607.

²⁶⁵ RUESCHEMEYER, D. H. *Lawyers and <...>*. P. 59, 60; RANDALL, G. E. *Understanding Professional <...>*. P. 1; LESTER, S. *The development <...>*. P. 1.

²⁶⁶ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 10 p.

pagrįsti privalomos narystės profesinės savivaldos asociacijose reikalavimo teisėtumą.

1.3.3.1 Privalomos narystės poreikio pagrindimas

Būtent nagrinėdamas privalomos narystės Antstolių rūmuose konstitucingumo klausimą Konstitucinis Teismas suformulavo pagrindinius profesinės savivaldos požymius. Taigi privalomos narystės profesinės savivaldos asociacijose klausimą galima laikyti vienu svarbiausių profesinės veiklos organizavimo kontekste. Lyginamuoju aspektu pažymėtina, kad privaloma narystė profesinės savivaldos subjektuose būdinga ir Vokietijos²⁶⁷, Prancūzijos²⁶⁸ bei Lenkijos²⁶⁹ teisinėms sistemoms. Anglijos teisėje privalomos narystės reikalavimas galimas tam tikrais daugiau išimtiniais atvejais, pvz., baristerių atveju, tačiau dažniausiai nėra numatytas²⁷⁰.

Konstitucinis Teismas pagrindė, kad privaloma narystė profesinės savivaldos asociacijose yra ne tik galima, bet ir privaloma. Tai argumentuodamas Konstitucinis Teismas nurodė²⁷¹ tikslingumo argumentą, reiškiantį, kad, nesant privalomos narystės, nebūtų užtikrinta efektyvi valstybės kontroliuojamos profesijos atstovų, vykdančių visuomenei reikšmingas funkcijas, veiklos kontrolė. Tuo atveju, jeigu profesinę savivaldą įgyvendinančiai asociacijai priklausytų ne visi atitinkamos profesijos atstovai, jeigu jie galėtų būti „šalia“ profesinės savivaldos sistemos, nebūtų galima užtikrinti, kad jie būtų vienodai kontroliuojami. Tam, kad profesinės savivaldos sistema veiktų tinkamai, reikalinga, kad visi laikytųsi jos nustatytų reikalavimų. Lygiai taip pat, kaip tuo atveju, jeigu atitinkama profesija būtų kontroliuojama ne savireguliacinėmis priemonėmis, o tiesiogiai valstybės. Taigi vienas pagrindinių argumentų, kodėl profesinės savivaldos asociacijose turėtų būti nustatyta privalomos narystės sąlyga yra susijęs su galimybe tinkamai ir efektyviai kontroliuoti konkrečią visuomenei reikšmingą profesiją bei profesinę veiklą vykdančius jos atstovus. Būtent šis profesinės savivaldos efektyvumo aspektas labiausiai akcentuojamas ir Vokietijos teisės

---

²⁶⁷ SCHMIDT, R.; WOLLENSCHLÄGER, E. *Kompendium Öffentliches Wirtschaftsrecht*. Berlin, Heidelberg: Springer, 2016. S. 86.

²⁶⁸ WALINE, J. *Droit* <...>. P. 245.

²⁶⁹ SZAFRAŃSKI, A. *Bericht über* <...>. S. 2; ANTKOWIAK, P. *Samorząd zawodowy* <...>. S. 35.

²⁷⁰ OGUS, A. *Regulation* <...>. P. 308; NUCKELT, J. *Berufsorganisationen* <...>. S. 7, 18, 20–24.

²⁷¹ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 9 p.

doktrinoje²⁷², pabrėžiant, kad profesinė savivalda gali būti efektyvi tik tuo atveju, jeigu joje dalyvauja visi atitinkamai profesijai priklausantys asmenys. Vokietijos teisės doktrinoje yra svarstymų²⁷³ ir dėl to, ar profesinės savivaldos asociacijos galėtų egzistuoti bei efektyviai veikti ir panaikinus privalomos narystės reikalavimą. Nors tokia galimybė neatmetama, pvz., ir šiuo metu kai kuriose Vokietijos žemėse narystė inžinierių ir gydytojų profesinės savivaldos subjektuose nėra privaloma, tačiau vertinamos dėl to galinčios kilti neigiamos pasekmės.

Be jau aptarto argumento, kad privaloma narystės profesinės savivaldos asociacijose reikalinga užtikrinti tinkamą ir efektyvią atitinkamą profesinę veiklą vykdančių asmenų kontrolę, galima išskirti ir dar vieną. Privaloma narystė sukuria atitinkamos profesijos atstovams ganėtinai daug pareigų, kurių vienos ryškiausių yra finansinio pobūdžio – mokėti narystės įmokas. Galima teigti, kad įstatymų leidėjas, nustatydamas privalomą narystę profesinės savivaldos asociacijose, tokiu būdu užtikrina (sukuria) ir tokių savivaldos subjektų finansavimo sistemą. Jau M. Römeris buvo nurodęs²⁷⁴, kad personalinėms savivaldybėms (tiesa, kaip ir vietos savivaldybėms) turi turėtų būti „garantuojamas lėšų skyrimas jų autonomiškų funkcijų vykdymui“. M. Römeris pabrėžė, kad šis klausimas gali būti sprendžiamas dvejopai: pirma, valstybė gali deleguoti savivaldybėms įgaliojimus taikyti savo nariams priverstinius mokesčius savivaldybių funkcijai vykdyti; antra, valstybė gali pati rinkti tokia lėšas ir skirti biudžeto tvarka. Tokia M. Römerio išsakyta pozicija atitinka ir dabartinę Konstitucinio Teismo jurisprudenciją. Vadovaujantis oficialia Konstitucinio Teismo doktrina, tuo atveju, jeigu įstatymų leidėjas yra įsteigęs kokią nors instituciją, kuriai patikėta vykdyti tam tikrą valstybės funkciją ar funkcijas, jis turi numatyti ir jos finansavimo šaltinius, nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad tas finansavimas būtų pakankamas atitinkamai funkcijai (funkcijoms) vykdyti²⁷⁵. Kadangi profesinės savivaldos asociacijoms valstybė patiki tam tikrą viešųjų funkcijų vykdymą, ji turi pareigą užtikrinti tokių funkcijų finansavimą. Privalomos narystės bei su ja tiesiogiai susiję narystės įmokų mokėjimo reikalavimai profesinės savivaldos asociacijų veiklos finansavimo klausimą išsprendžia²⁷⁶.

---

²⁷² SCHMIDT, R.; WOLLENSCHLÄGER, E. *Kompendium* <...>. S. 86.

²⁷³ BOOS, A J. *Die Freien Berufe* <...>. S. 26–28; KLUTH, W. *Kammern* <...>; JESSE, C. *Die freiwillige* <...>.

²⁷⁴ RÖMERIS, M. *Valstybė* <...>. P. 270.

²⁷⁵ Konstitucinis Teismas. 2006 12 21 *nutarimas byloje nr. 30/03*. Konstat. d. VI.28.4.2 p.; Konstitucinis Teismas. 2012 12 12 *sprendimas*. Konstat. d. III.1 p.

²⁷⁶ Plačiau apie profesinės savivaldos finansavimo klausimus žr. šios disertacijos 2.2 dalį.

Nesant privalomos narystės reikalavimo, valstybei kiltų pareiga kitomis priemonėmis užtikrinti lėšų teikimą profesinės savivaldos asociacijoms.

Taigi privalomos narystės profesinės savivaldos asociacijose reikalavimu įstatymų leidėjas iš esmės sprendžia dvi problemas. Pirma, tokiu būdu užtikrinama tinkama atitinkamos profesinės veiklos vykdymo kontrolė, nes visuotinis dalyvavimas savivaldoje lemia tokios kontrolės efektyvumą. Antra, įstatymų leidėjas išpildo savo pareigą išspręsti profesinės savivaldos asociacijų finansavimo klausimą.

1.3.3.2 Privalomos narystės teisėtumo pagrindimas

Įvertinus tai, kodėl privaloma narystė profesinės savivaldos asociacijose yra reikalinga, svarbu atsakyti į klausimą, ar tokio reikalavimo nustatymas yra teisėtas. Vienas iš Konstitucinio Teismo nurodytų argumentų yra tas, kad privalomos narystės reikalavimas bei su tuo susijusios pareigos, pvz., profesinės savivaldos asociacijos išlaikymas, turi būti aiškinamos ir Konstitucijos 48 str. 1 d., numatančios, kad kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą, kontekste. Konstitucinio Teismo teigimu²⁷⁷, privaloma narystė profesinės savivaldos asociacijose yra neatskirama nuo asmens laisvo apsisprendimo verstinis tam tikra profesija ir turėti atitinkamus įgaliojimus. Taigi Konstitucinis Teismas laikosi pozicijos, kad asmuo pasirinkdamas atitinkamą profesiją turi iš anksto susipažinti su sąlygomis, kurias bus būtina įvykdyti verčiantis tokia profesija. Šiame kontekste įdomus E. Šileikio siūlymas²⁷⁸ narystę profesinės savivaldos asociacijos vadinti ne privaloma, o *visuotinė naryste*, tokiu būdu pabrėžiant, kad šis reikalavimas kyla būtent iš asmens savanoriško apsisprendimo pasirinkti tam tikrą profesiją, kuri pagal įstatymą yra grindžiama visų tos profesijos atstovų naryste profesinėje asociacijoje.

Nepaisant minėto argumento dėl to, kad asmuo pats pasirenka verstinis tam tikra reguliuojama profesine veikla, itin svarbu išspręsti privalomos narystės suderinamumo su asociacijų laisvės principu dilemą. Vadovaujantis Konstitucija²⁷⁹ bei paties Konstitucinio Teismo suformuluota asociacijų laisvės doktrina²⁸⁰, joks asmuo negali būti verčiamas priklausyti ar

---

²⁷⁷ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 *nutarimas* <...>. Konstat. d. 16 p.

²⁷⁸ ŠILEIKIS, E. *Išaiškinimas* <...>; ŠILEIKIS, E. *Architektų visuotinė* <...>.

²⁷⁹ Konstitucijos 35 str.

²⁸⁰ Konstitucinis Teismas. 2000 12 21 *nutarimas byloje nr. 8/99*. Konstat. d. II.2 p. trečias–penktas par.; Konstitucinis Teismas. 2004 07 01 *nutarimas byloje nr. 04/04*. Konstat. d. II.13.8.2; Konstitucinis Teismas. 2005 07 08 <...>. Konstat. d. II.24 p.

nepriklausyti asociacijai ir tai yra konstitucinė garantija. Tačiau Konstitucinis Teismas pabrėžė²⁸¹, kad tokių subjektų kaip Antstolių rūmai steigimas kyla ne iš laisvos antstolių valios, bet *ex lege*, kad jie vykdo viešąsias funkcijas ir jiems patikėta valstybės kontroliuojamos profesijos savivalda. Nors Antstolių įstatyme vartojamos tokios formuluotės kaip „antstoliai vienijasi“, „rūmų veiklą reglamentuoja Asociacijų įstatymas“, tai anaiptol nereiškia, kad rūmus galima prilyginti fizinių ar juridinių asmenų iniciatyva įkurtiems susivienijimams, kurie yra kuriami ir veikia įgyvendinant Konstitucijos 35 str. įtvirtintą asociacijų laisvę.

Konstitucinio Teismo pozicija yra paremta ir ilgamete EŽTT praktika, pagal kurią kad profesinę savivaldą įgyvendinantys subjektai yra priskiriami prie viešosios teisės reguliuojamų institucijų, todėl nėra laikytini asociacijomis Konvencijos prasme²⁸². EŽTT yra konstatavęs, kad tokiems subjektams iš esmės nėra suteikiama Konvencijos 11 str. teikiama apsauga ir dėl to įstatymais gali būti nustatyta privalomos narystės juose sąlyga²⁸³. EŽTT yra nurodę, kad būtina užtikrinti, kad asmenims, kurie privalo priklausyti profesinę savivaldą įgyvendinantiems subjektams, privalo būti suteikta teisė jungtis į kitas jų interesus vienijančias asociacijas²⁸⁴. Daugelio autorių nuomone²⁸⁵ būtent šis elementas yra esminis vertinant, ar nėra pažeidžiami Konvencijos reikalavimai. Dėl privalomos narystės profesinės savivaldos asociacijose yra pasisakiusi ir EBPO nurodydama²⁸⁶, kad daugeliu atvejų privalomos narystės reikalavimas yra profesinių paslaugų teikimo srityje susiklosčiusi praktika. Tačiau EBPO pabrėžė, kad turėtų būti užtikrinta, kad privalomos narystės reikalavimas yra proporcingas ir reikalingas dėl tam tikrų viešojo pobūdžio interesų, kitu atveju jis galėtų būti laikomas pertekliniu ir konkurenciją ribojančiu reikalavimu.

Lyginamuoju aspektu pažymėtina, kad Vokietijos teisės doktrinoje palyginti daug svarstomas privalomos narystės teisėtumas ir suderinamumas

---

²⁸¹ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 15 p.

²⁸² *Ibid.* Konstat. d. 11 p.

²⁸³ Plačiau apie šią EŽTT praktiką ir argumentus šiuo klausimu žiūrėti šios disertacijos 3.3.2 dalį.

²⁸⁴ HR COMMISSION. *Decision of 08 09 1989 as of the admissibility of the case Revert v. France*. 1 par.; HR COMMISSION. *Decision of 02 07 1990 as of the admissibility of the case A and others v. Spain*. 1 par.; CEDH. *Décision de 12 10 2004 <...>*. 1(b) par.

²⁸⁵ ROBERTSON, A. H.; MERRILLS, J. G. *Human Rights <...>*. P. 162; RAINEY, B.; WICKS, E.; OVEY, C. *The European Convention <...>*. P. 474.

²⁸⁶ OECD. *Potential pro-competitive and anti-competitive aspects of trade/business associations*, 2008, <<http://www.oecd.org/regreform/sectors/41646059.pdf>>. P. 33, 34.

tiek su Vokietijos Konstitucija (ypač privalomų mokėjimų profesinės savivaldos institucijoms klausimui, nes būtent finansiniai įsipareigojimai laikytini itin varžančiais asmens teises ir laisves), tiek ir su ES pagrindinėmis laisvėmis – įsisteigimo laisve ir laisve teikti paslaugas, kai privalomos narystės reikalavimai taikomi kitų šalių piliečiams²⁸⁷. Šiame kontekste W. Kluth siūlo²⁸⁸ atkreipti dėmesį į tai, kad privaloma narystė profesinės savivaldos asociacijose turėtų būti laikoma daug mažesne valstybės intervencija profesijos atstovų atžvilgiu nei ji būtų tuomet, jeigu profesinės savivaldos teisė jiems apskritai nebūtų suteikiama. Taigi privaloma narystė profesinės savivaldos asociacijose yra tarsi viena iš būtinų sąlygų, kurią turėtų priimti atitinkamos profesijos atstovai, siekiantys savivaldos teisės.

1.3.4 Profesinės savivaldos funkcijų dvilypumas

Vertindamas Antstolių rūmų veiklos tikslus Konstitucinis Teismas nurodė, kad profesinės savivaldos institucijos vykdo įstatyme nustatytas viešąsias funkcijas – užtikrina profesijos sutelktumą, vienodus profesinės veiklos standartus ir veiklos kontrolę, taip pat ir kitas (galima suprasti – neviešąsias) funkcijas, tokias kaip atstovavimas profesijai (ja besiverčiantiems asmenims) esant santykiams su valstybės ir savivaldos institucijomis bei tarptautiniu lygiu, kvalifikacijos tobulinimo organizavimas²⁸⁹. Taigi *ketvirtasis profesinės savivaldos asociacijų požymis yra tai, kad jiems yra būdingas tiek privačių, tiek ir tam tikrų viešųjų funkcijų vykdymas*.

CK numato²⁹⁰, kad pagrindinė viešųjų juridinių asmenų (taigi ir profesinės savivaldos asociacijų) paskirtis turėtų būti viešųjų interesų tenkinimas. Tačiau Asociacijų įstatyme pateikiamas asociacijos apibrėžimas atskleidžia²⁹¹ šiems juridiniams asmenims būdingą veiklos dvilypumą: nurodoma, kad asociacijos tikslas – koordinuoti narių veiklą, atstovauti narių interesams ir juos ginti ar tenkinti kitus viešuosius interesus. Dar detaliau tam tikrą galimą asociacijų veiklos kryptį skirti pabrėžia palyginti naujas Nevyriausybinų organizacijų

---

²⁸⁷ P.vz., EHLERS, D.; LECHLEITNER, M. *Die Aufgaben* <...>. S. 33–42; KANNENGIEßER, C. Art. 9 Vereinigungsfreiheit. *Kommentar zum Grundgesetz*. Hrsg. H. Hofmann, H. G. Henneke. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2014, S. 426–439. S. 429.

²⁸⁸ KLUTH, W.; GOLTZ, F. *Kammern der berufsständischen* <...>. S. 42–44; KLUTH, W. *Verfassungsrechtliche* <...>. S. 110.

²⁸⁹ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 4, 9 p.

²⁹⁰ CK 2.34 str. 2 d.

²⁹¹ Asociacijų įstatymo 2 str. 1 d.

plėtos įstatymas, kuriame skiriamos: 1) grupinės naudos nevyriausybinės organizacijos, kurių veikla teikia naudą tik jos dalyviams; 2) viešosios naudos nevyriausybinės organizacijos, kurių veikla teikia naudą ne tik jos dalyviams, bet ir visuomenei. Nevyriausybinių organizacijų plėtos įstatyme apibrėžiama nevyriausybinės organizacijos samprata neapima įstatymų nustatyta tvarka steigiamų organizacijų, kuriose narystė yra privaloma tam tikros profesijos atstovams²⁹². Taigi nors šis įstatymas tiesiogiai nėra taikomas profesinės savivaldos asociacijoms, jame pateiktas organizacijų skirstymas naudotinas iliustraciniais tikslais – remiantis tokiu pateiktu organizacijų skirstymu galima teigti, kad profesinės savivaldos asociacijos, kaip ir dauguma asociacijų, iš esmės gali veikti dvejopai – teikdamos naudą savo nariams (tam tikrai profesinei grupei) ir teikdamos naudą visuomenei.

Lietuvos teisės doktrinoje yra nuomonių, kad profesinės savivaldos būdingos dvejopo pobūdžio funkcijos yra lemiamos jų vienijamų asmenų – valstybės kontroliuojamų profesijų atstovų – teisinės prigimties²⁹³. Visiems valstybės kontroliuojamų profesijų atstovams būdinga tai, jog jų veikla yra reikšminga ne tik jų klientams, bet ir tretiesiems asmenims bei visuomenei²⁹⁴. Šių profesijų atstovai taip pat vykdo ne tik privačią profesinę veiklą, bet ir viešąsias funkcijas. Būtent dėl to ir turi būti užtikrinama didesnė jų veiklos kontrolė, taip pat sukuriamos prielaidos jų savivaldos sistemai sukurti. Taigi profesinei savivaldai būdinga funkcijų dichotomija kykla ne tik iš ją įgyvendinančių juridinių asmenų – asociacijų – ypatumų, bet ir dėl jų vienijamų atitinkamos profesijos atstovų veiklos specifikos.

Profesinės savivaldos asociacijos vykdomomis *privataus pobūdžio funkcijomis* reikėtų laikyti tokias veiklas, kurios iš esmės skirtos atitinkamos profesijos atstovų (narių) naudai. Vykdydami privataus pobūdžio funkcijas²⁹⁵ profesinės savivaldos asociacijos veikia kaip savo narių atstovai²⁹⁶. Konstitucinis Teismas tokiomis funkcijomis įvardina²⁹⁷ atstovavimą profesijai ir ja besiverčiantiems asmenims, palaikant santykius kitais asmenimis, bei kvalifikacijos tobulinimo organizavimą. Profesinės savivaldos asociacijas

---

²⁹² Nevyriausybinių organizacijų plėtos įstatymo (*TAR*, 2014, nr. 18) 2 str. 1 d., 3 d. 5 p., 6 d.

²⁹³ NEKROŠIUS, V. *Notariato teisė* <...>. P. 59; NEKROŠIUS, V. *Notarai* <...>. P. 656; LASTAUSKIENĖ, G. *Advokato profesija* <...>. P. 1484; STRAČKAITIS, M. *Notariato savivalda* <...>. P. 187.

²⁹⁴ Žr. šios disertacijos 1.3.1.1 dalį.

²⁹⁵ Žr. šios disertacijos 2.3.1 dalį.

²⁹⁶ NEKROŠIUS, V. *Notariato teisė* <...>. P. 59.

²⁹⁷ Konstitucinis Teismas. *2008 01 07* <...>. Konstat. d. 4, 9 p.

reglamentuojančiuose įstatymuose numatyta ir daugiau jiems priskirtų vykdyti privataus pobūdžio funkcijų, tokių kaip specializuotų stažuočių organizavimas bei profesinės veiklos gerinimo klausimų sprendimas, informacijos apie atitinkamos profesinės veiklos vykdymo praktiką apibendrinimas, pasiūlymų dėl profesinei veiklai vykdyti svarbių teisės aktų projektų teikimas, narių sutaikinimo (mediacijos) procedūrų organizavimas ginčo atveju²⁹⁸ ir kt. Nurodytų funkcijų vykdymas gali būti būdingas bet kuriai laisva asmenų valia steigiamai asociacijai, todėl vien tokių funkcijų vykdymas nelaikytinas išskirtiniu profesinės savivaldos asociacijos požymiu.

Viešosios funkcijos sąvoka Lietuvos teisėje nėra apibrėžta, tad daugeliu atvejų vartotina bendrine prasme ir gali būti suprantama itin plačiai, pvz., kaip tiesiog viešajam interesui, visai visuomenei svarbi veikla. Daugelis įprastų asociacijų taip pat vykdo viešojo pobūdžio (ne vien nariams, bet visai visuomenei reikšmingas) veiklas. Pvz., Lietuvos teisininkų draugijai būdingos tokios viešojo pobūdžio funkcijos kaip visapusiško, pilnaverčio ir realaus žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimo siekimas, gyventojų teisinės sąmonės formavimas, rūpinimasis žymių Lietuvos teisininkų įamžinimu ir kt.²⁹⁹ Tačiau profesinės savivaldos atveju joms priskirtos viešojo pobūdžio funkcijos yra išskirtinės. Konstitucinis Teismas kaip būtent profesinei savivaldai būdingas *viešojo pobūdžio funkcijas* įvardina³⁰⁰ profesijos sutelktumo užtikrinimą, vienodų profesinės veiklos bei etikos standartų nustatymą bei profesinės veiklos kontrolės vykdymą. Taigi profesinei savivaldai būdingos viešojo pobūdžio funkcijos³⁰¹ yra susijusios su jų narių veiklos reguliavimu bei kontrole, t. y. jos yra itin aiškiai fokusuotos ir siejamos su atitinkamos profesinės veiklos kokybės užtikrinimu.

Svarbu pabrėžti, kad, nesant sukurtos atitinkamos profesijos savivaldos sistemos, profesinei savivaldai suteiktas viešojo pobūdžio funkcijas (iš esmės apimančias profesinės veiklos reglamentavimą bei kontrolę) galėtų vykdyti pati valstybė (jos institucijos), užtikrindama profesinės veiklos kontrolę. Taigi aptartas profesinės savivaldos viešojo pobūdžio funkcijas galima suprasti būtent kaip tokiems subjektams *perduotas (deleguotas) valstybės funkcijas*. Profesinei savivaldai valstybės perduotos funkcijos yra įtvirtinamos kiekvieno

---

²⁹⁸ Pvz., Draudimo įstatymo 171 str.; Architektų rūmų įstatymo 3 str. 1 ir 2 d.; Odontologų rūmų įstatymo 4 str. 1 d.

²⁹⁹ Lietuvos teisininkų draugijos statuto, patvirtinto 2018 04 20 visuotiniame narių susirinkime, <http://ltdraugija.lt/wp-content/uploads/2019/01/SCAN_20181207_083613.pdf>, 2 p.

³⁰⁰ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 4, 9 p.

³⁰¹ Žr. šios disertacijos 2.3.2 dalį.

iš profesinės savivaldos subjekto veiklą apibrėžiančiuose įstatymuose ir jas vykdant tam tikra apimtimi pasireiškia viešasis administravimas³⁰². Atlikdamos viešojo pobūdžio funkcijas profesinės savivaldos asociacijos iš esmės veikia ne kaip savo narių atstovai, o valstybės vardu ir tuo aiškiai skiriasi nuo kitų savanoriškų asociacijų, kurios įprastai neturi valstybės joms perduotų tokio pobūdžio įgaliojimų.

Lyginamuoju aspektu pažymėtina, kad Vokietijos teisės doktrinoje profesinės savivaldos subjektų funkcijų dichotomija akcentuojama kaip vienas pagrindinių jų bruožų³⁰³, taip pat ši jų savybė įvardinama terminu „dviguba prigimtis“ (vok. – *Doppelnatur*), reikiančiu, kad, viena vertus, tokie subjektai yra valstybės administracijos dalis, kita vertus – privačių asmenų atstovai³⁰⁴. Vokietijos teisės doktrinoje laikomasi pozicijos³⁰⁵, kad įstatymų leidėjo veiksmai, kuomet įstatymu konkrečiam subjektui suteikiamas profesinės savivaldos subjekto statusas, yra dalies valstybės funkcijų perdavimas (delegavimas). Daugiausiai akcentuojama³⁰⁶ profesinės savivaldos subjektų vykdomų viešųjų funkcijų reikšmė – būtent jos leidžia priskirti šiuos subjektus viešajam sektoriui ir lemia šių subjektų statusą valstybės institucinėje sistemoje. W. Kluth laikosi pozicijos, kad valstybė profesinės savivaldos subjektams yra delegavusi ne tik viešojo pobūdžio, bet ir privataus pobūdžio funkcijas (tokias kaip narių interesų atstovavimas), nes pastarųjų funkcijų vykdymas nėra tiesiogiai nulemtas tokių subjektų teisinio statuso, kadangi Vokietijos teisinėje sistemoje jie nėra laikomi asociacijomis.

Prancūzijos teisės doktrinoje³⁰⁷ dvigubo pobūdžio profesinės savivaldos subjektų (pranc. – *ordres professionnels*) prigimtis analizuojama kiek kitu nei funkcijų dichotomijos aspektu. Dvigubą profesinės savivaldos subjektų prigimtį yra apibrėžusi Prancūzijos Valstybės Taryba dar dvidešimtojo amžiaus viduryje, išaiškindama³⁰⁸ tai, kad šie asmenys nors ir nėra viešosios teisės subjektai (pranc. – *organes de droit public*), bet jie vykdo viešąsias funkcijas. Teisės doktrinoje pabrėžiama, kad organizacine (organine) prasme

---

³⁰² Žr. šios disertacijos 3.1.2 dalį.

³⁰³ WALDHORST, N. *Die Kammern* <...>. S. 24, 25.

³⁰⁴ EHLERS, D.; LECHLEITNER, M. *Die Aufgaben* <...>. S. 24.

³⁰⁵ KLUTH, W. *Verfassungsrechtliche* <...>. S. 108–109.

³⁰⁶ BOOS, A. J. *Die Freien Berufe und das kartellrechtliche Empfehlungsverbot*. Berlin: Duncker & Humblot, 2003. S. 26–28; IPSEN, J. *Allgemeines Verwaltungsrecht*, München: Vahlen, 2015. S. 70.

³⁰⁷ LIET-VEAUX, G. *La théorie* <...>. P. 154–156; LIET-VEAUX, G. *Une institution* <...>. P. 465; WALINE, J. *Droit* <...>. P. 233, 245–248.

³⁰⁸ CONSEIL D'ÉTAT. *Lecture du 02 04 1943, décision n° 72210 (Bouguen)*.

(pvz., struktūros, finansavimo) jie yra privačios teisės subjektai (pranc. – *organes de droit privé*), tačiau funkcinė prasme jie priima administracinius sprendimus ir veikia kaip viešoji valdžia. Profesinės savivaldos subjektams perleidžiami viešosios valdžios įgaliojimai skiriami į tris pagrindines grupes: 1) profesinės veiklos reglamentavimas; 2) profesinės veiklos vykdymo kontrolė; bei 3) drausminių priemonių taikymas.

Anglijos teisės kontekste laisvųjų profesijų sampratai tirti skirtoje literatūroje³⁰⁹ siūloma profesinės asociacijų vykdomą veiklą skirstyti į dvi grupes: 1) atstovavimo funkcijas (kas atitiktų privataus pobūdžio funkcijas); 2) reguliavimo funkcijas (kas atitiktų viešojo pobūdžio funkcijas). Būtent pastarosios funkcijos dar skiriama į dvi dalis: a) *ex ante* reguliavimas – taisyklių, kas gali pradėti, kokiomis sąlygomis ir kokiomis organizacinėmis formomis verstis atitinkama profesine veikla, nustatymas; b) *ex post* reguliavimas – teikiamų paslaugų kokybės kontrolė, skundų nagrinėjimas, drausminės atsakomybės taikymas.

Lenkijos teisėje profesinės savivaldos funkcijų dvilypumas įvardintas jau pačioje Konstitucijoje – nuostatose, kuriose minima profesinė savivalda nurodant, kad profesinės savivalda yra skirta ir atstovauti profesiją ir užtikrinti tinkamą profesinės veiklos vykdymą³¹⁰. Lenkijos teisės doktrinoje įvardinama³¹¹, kad valstybė profesinei savivaldai yra perleidusi tokius viešosios valdžios įgaliojimus: 1) atstovauti profesijos interesus palaikant santykius su valstybės institucijomis; 2) vykdyti profesinės veiklos tinkamo vykdymo priežiūrą; 3) nustatyti profesinės etikos taisykles ir užtikrinti jų laikymąsi; 4) organizuoti ir vykdyti drausmines sankcijas; 5) užtikrinti profesinės kvalifikacijos tobulinimą.

Su dvejopo pobūdžio funkcijų vykdymu neišvengiamai yra susijęs ir tam tikro interesų konflikto klausimas – profesinės savivaldos asociacija veikia tiek kaip savo narių atstovė, tiek ir kaip jų kontrolės institucija. Lietuvoje Konkurencijos taryba yra atkreipusi dėmesį į tokio interesų konflikto galimybę Architektų rūmų atveju³¹². Viena vertus, tokia situacija yra paaiškinama specifine profesinės savivaldos asociacijų prigimtimi. Kita vertus, gali būti svarstoma apie tam tikras priemones, kurios padėtų mažinti tokio interesų konflikto tikimybę. Pvz., Vokietijoje šis klausimas iš dalies

---

³⁰⁹ FLETCHER, A. *The Liberal Professions* <...>. P. 74.

³¹⁰ SZAFRAŃSKI, A. *Bericht über* <...>. S. 4, 5; DUNIEWSKA, Z., *et. al. Prawo administracyjne* <...>. S. 272.

³¹¹ SZAFRAŃSKI, A. *Bericht über* <...>. S. 11; ANTKOWIAK, P. *Polskie i europejskie* <...>. S. 132; SZYMAŃSKI, J. Z. *Samorządność zawodów* <...>. S. 162.

³¹² Žr. šios disertacijos 3.2.3.2 dalį.

sprendžiamas tuo, kad šalia profesinės savivaldos subjektų aktyviai veikia savanoriškos profesinės asociacijos, kuriose gali dalyvauti tie patys profesijų atstovai ir būtent per kurias daugiausiai ir atstovaujami jų narių interesai – daugeliu atvejų tokia situacija yra susiklosčiusi istoriškai. Advokatų atveju profesinės savivaldos funkcijas įgyvendina regioniniai profesinės savivaldos subjektai (vok. – *Rechtsanwaltskammern*) ir federalinis savivaldos subjektas (vok. – *Bundesrechtsanwaltskammer*), o advokatų interesus daugiausia atstovauja regioninės bei nacionalinės Vokietijos advokatų asociacija (vok. – *Deutscher Anwaltverein*), veikianti jau nuo 1871 m. Ši savanoriško pobūdžio asociacija atstovauja advokatų ekonominius interesus, politinius profesijos interesus ir netgi sprendžia profesinio elgesio klausimus³¹³. Tuo tarpu Jungtinėje Karalystėje³¹⁴ buvo imtasi specialių priemonių tokiam interesų konfliktui valdyti – įgyvendina teisinių paslaugų reguliavimo institucinės sistemos pertvarka, užtikrinant profesinių asociacijų vykdomų atstovavimo bei reguliavimo veiklų atskyrimą bei reguliavimo veiklos nepriklausomą priežiūrą.

1.4 Profesinę savivaldą įgyvendinantys subjektai

Aptarus iš Konstitucinio Teismo jurisprudencijos kildintinus profesinės savivaldos požymius, jais remiantis galima įvardinti visus šiuo metu Lietuvoje profesinę savivaldą įgyvendinančius subjektus. Lietuvos teisės doktrinoje iki šiol nebuvo vienoje vietoje įvardinti ir (ar) analizuoti visi (įvairių sričių) profesinę savivaldą įgyvendinantys subjektai. Pastebima tendencija specifiškai išskirti ir tirti tik „klasikinių“ teisinių profesijų – advokatų, notarų bei antstolių – savivaldą. Būtent šių teisinių profesijų savivaldos subjektai laikytini turinčiais palyginti senas profesinės savivaldos tradicijas, tad iš esmės jų savivaldos poreikis nebuvo kvestionuojamas. Kitų, ne teisinių profesijų savivaldos subjektai, nors daugeliu atvejų veikiantys palyginti ilgai ir sėkmingai, iki šiol nėra sulaukę išsamesnio mokslininkų dėmesio, o praktikoje yra susidūrę su didesniais savivaldos kūrimo bei išsaugojimo iššūkiais.

---

³¹³ RUESCHEMEYER, D. *Lawyers and Their Society. A Comparative Study of the Legal Profession in Germany and in the United States*. Massachusetts: Harvard University Press, 1973. P. 59, 60; EUROPEAN COMMISSION. *Communication from the <...>*. COM(2004) 83 final. P. 70, 71; NASCIMBENE, B; BERGAMINI, E. *The Legal Profession <...>*. P. 109, 110.

³¹⁴ Žr. šios disertacijos 3.2.3.2 dalį.

Lietuvoje veikia daug profesiniu pagrindu vienijamų asmenų asociacijų, kurios iš pirmo žvilgsnio galėtų būti lyginamos su profesinės savivaldos asociacijomis (pvz., Lietuvos statybos inžinierių sąjunga, Lietuvos gydytojų sąjunga, Lietuvos psichologų sąjunga, Lietuvos architektų sąjunga, Lietuvos teisininkų draugija, Lietuvos sveikos gyvensenos ir natūralios (papildomos ir alternatyvios) medicinos rūmai, Lietuvos mediatorių rūmai, Lietuvos matininkų asociacija, Bendrovių ir institucijų teisininkų asociacija, Pastatų sertifikavimo ekspertų asociacija ir kt.). Kai kurių iš tokių asociacijų veikla netgi panaši į tipišką profesinės savivaldos funkcijas, pvz., atitinkamos profesinės srities etikos priežiūra (pvz., Lietuvos gydytojų sąjunga yra patvirtinusi Lietuvos gydytojų sąjungos profesinės etikos kodeksą, kurio laikymosi priežiūrą vykdo Lietuvos gydytojų sąjungos Etikos priežiūros komisija³¹⁵). Vis dėlto, kai tokios asociacijos neatitinka visų Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje suformuluotų profesinės savivaldos požymių (pvz., jos steigiamos visiškai savanoriškai, jų veiklos nereguliuoja specialieji įstatymai, jos vienija ne valstybės kontroliuojamų profesijų atstovus), todėl tokios asociacijos nelaikytinos profesinės savivaldos asociacijomis.

Hipotetiškai galima teigti, kad kurios iš tokių savanoriškų profesinių pagrindu vienijamų asociacijų potencialiai, įstatymų leidėjui priėmus atitinkamus sprendimus, galėtų būti transformuotos į profesinės savivaldos subjektus. Vertinant lingvistiniu požiūriu, pastaruoju metu padaugėjo profesiniu pagrindu steigiamų asociacijų, kurios savo pavadinime vartoja žodį „rūmai“. Nors to nebūtų galima absoliutinti, visgi kai kuriais atvejais asociacijos įvardinimas kaip „rūmai“ gali rodyti tam tikrus ketinimus ateityje siekti profesinės savivaldos subjekto statuso. Keletas savanoriškų asociacijų, potencialiai turinčių galimybę ateityje pretenduoti į teisę gauti profesinę savivaldą, aptarti toliau.

Siekiant įvardinti konkrečius profesinę savivaldą įgyvendinančius subjektus, šioje disertacijos dalyje išskiriamos Lietuvoje veikiančios profesinės savivaldos asociacijos, kurios atitinka *visus* Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje suformuluotus profesinės savivaldos požymius³¹⁶ bei

---

³¹⁵ LIETUVOS GYDYTOJŲ SĄJUNGA. *LGS profesinės etikos kodeksas*, [n. d.], <<https://www.lgs.lt/profesine-etika/lgs-statusas/>>.

³¹⁶ Detali profesinės savivaldos subjektus reglamentuojančių įstatymų nuostatų analizė, kurioje pagrindžiama šių subjektų atitiktis Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje suformuluotiems profesinės savivaldos požymiams (1) savivaldos teisė suteikiama valstybės kontroliuojamai profesijai; 2) konkretus savivaldą įgyvendinantis subjektas ir jos steigimas numatomos įstatymu; 3) narystė atitinkamos profesijos asmenims savivaldą įgyvendinančioje asociacijoje

pateikiama sisteminta informacija apie šių subjektų su(si)kūrimo (profesinės savivaldos teisės jiems suteikimo) aplinkybes. Taip pat atskirai aptariamos profesijos, kurių savivaldos klausimai jau buvo keliami ir kurioms ateityje taip pat galėtų būti suteikta profesinės savivaldos teisė. Įvardinami profesinės savivaldos subjektai sąlygiškai išskiriami į Lietuvos teisės doktrinai įprastas³¹⁷ dvi grupes – teisinių ir kitų profesijų savivaldą įgyvendinančius subjektus.

1.4.1 Teisinių profesijų savivaldą įgyvendinantys subjektai

1.4.1.1 Lietuvos advokatūra

Pats advokato institutas siejamas su XVI a. diplomatinio pobūdžio, teismų dokumentais bei Lietuvos Statutais³¹⁸, o advokatūra laikytina vienu iš seniausių profesinės savivaldos tradicijas Lietuvoje turinčių subjektų. Teisės doktrinoje sutinkama pozicija³¹⁹, kad pirmieji advokatų savivaldos institutai Lietuvoje buvo XIX a. antrojoje pusėje perimti iš Rusijos imperijos teisinės sistemos. Vis dėlto, tam tikros profesinės advokatų korporacijos užmazgos turėtų būti siejamos jau su pačios advokato profesijos susiformavimu XVI a.

---

privaloma; 4) profesinės savivaldos asociacijas atlieka privataus bei viešojo pobūdžio funkcijas) pateikiama šios disertacijos 2 priede.

³¹⁷ Lyginamuoju aspektu pažymėtina, kad Vokietijos bei Lenkijos teisės doktrinai yra būdingas profesinės savivaldos asociacijų skirstymas į daugiau grupių, pvz., į finansines, technines, sveikatos srities (žr. TAUPITZ, J. *Die Standesordnungen* <...>. S. 86, 87; KLUTH, W. *Aktuelle Rechtsgrundlagen* <...>; INSTITUT FÜR KAMMERRECHT E.V. *Die deutschen Kammern im Überblick*, [n. d.], <<http://www.kammerrecht.de/links/deutschland.html>>; ANTKOWIAK, P. *Samorząd zawodowy* <...>. S. 119–207).

³¹⁸ BALNIENĖ, E. Lietuvos advokatūros <...>. P. 17; VALIKONYTĖ, I. Prokuratorius XVI amžiaus pirmojoje pusėje: bylos šalies pavaduotojas, kalbovas ar „teisingumo riteris“. *Pirmasis Lietuvos Statutas ir epocha*. Sudar. I. Valikonytė, L. Steponavičienė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2005, p. 135–151; NEKRAŠIUS, J. *Lietuvos advokatūra* <...>. P. 15–17. STANKEVIČ, A. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Vyriausiojo Tribunolo advokatūros institutas (1582–1792). *Advokatas ir valstybė*. B. Balikienė, et al. Vilnius: Justitia, 2013, p. 13–40. P. 14; BEINORAVIČIUS, D.; et al. *Advokatūros teisė* <...>. P. 26.

³¹⁹ JANULAITIS, A. *Vyriausiasis Lietuvos Tribunolas XVI–XVIII amž. Jo atsiradimas, veikimas ir reikšmė Lietuvos gyvenime*. Kaunas: [s. n.], 1927. P. 65; BALNIENĖ, E. Lietuvos advokatūros <...>. P. 18; BALNIENĖ, E. *Advokatūros atsiradimas* <...>. P. 61–62; GUMBIS, J.; KŪRIS, E. Advokatai <...>. P. 577; DRAKŠAS, R. *Advokatas: veiklos* <...>. P. 46–51; NEKRAŠIUS, J. *Lietuvos advokatūra* <...>. P. 19, 20; ČIVILIS, J. Apie advokatūrą ir advokatus. *Advokatas ir valstybė*. B. Balikienė, et al. Vilnius: Justitia, 2013, p. 67–210. P. 94.

antrojoje pusėje³²⁰. Teisinę pagalbą ir gynybą teisme teikiančių bei su konkrečiu teismu susijusių specialistų visuma XVIII a. buvo įvardinama bendru „palestros“ terminu, tuo metu advokatūros institucijų raidoje pastebimas profesionalėjimo tendencijos – vedamas sąrašas, veikė priesaikos institutas, teisinių žinių tikrinimas ir kt.³²¹

Tarpukario Lietuvoje susiformavo³²² į dabartinės Lietuvos advokatūros Advokatų tarybą panašus advokatų savivaldos organas – Lietuvos prisiekusiųjų advokatų taryba (1933 m. priėmus Teismų santvarkos įstatymą³²³ pervadinta į Lietuvos advokatų tarybą). Tuo laikotarpiu patys advokatai aktyviai dalyvavo ir svarstė savo savivaldos kūrimo bei vystymo klausimus, pvz., tai puikiai iliustruoja tuometinio advokatų tarybos pirmininko P. Leono pranešimas, 1930 05 18 skaitytas studentų teisininkų ir ekonomistų draugijos susirinkime³²⁴. 1924–1933 m. laikotarpiu LVT nagrinėjo tokius su Lietuvos prisiekusiųjų advokatų taryba susijusius klausimus, kaip 1) tarybos, kaip savivaldos institucijos, teisinis statusas ir viešas jos pobūdis; 2) tarybos pareiga, nagrinėjant drausmės bylas, išklausti advokatą, dėl kurio veiksmų sprendžiama; 3) tarybos įgaliojimai formuoti advokatų profesinių įpročių normas; 4) pareiga nusišalinti šališkiems tarybos nariams nagrinėjant drausmės bylas; 5) tarybos pareiga užtikrinti, kad jos priimamos instrukcijos atitiktų įstatymus ir būtų viešai paskelbtos³²⁵. Ši LVT praktika, sprendžiant advokatų, advokatų padėjėjų bei jų klientų skundus prieš Lietuvos prisiekusiųjų advokatų tarybą, rodo, kad tuo metu spręsti profesinės

---

³²⁰ KOROWICKI, A. *Proces cywilny litewski*. Wilno: Józef Zawadzki własnym nakładem, 1826. S. 31–33, 39; TARKOWSKI, M. *Advokatura Wileńska (1918–1939)*. *Studium historyczno-prawne*. Gdańsk: Arche, 2014. S. 28.

³²¹ STANKEVIČ, A. *Lietuvos Vyriausiojo tribunolo veikla XVIII a. II pusėje: bajoriškosios teisės raiška*: daktaro disertacija. Humanitariniai mokslai, istorija (05 H). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013. P. 142–153, 327; STANKEVIČ, A. Lietuvos Didžiosios <...>. P. 17; STANKEVIČ, A. *Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo veikla XVIII amžiaus antroje pusėje*. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2018. P. 195–208.

³²² BALNIENĖ, E. *Advokatūros atsiradimas* <...>. P. 67–68; DRAKŠAS, R. *Advokatas: veiklos* <...>. P. 51–52; ČIVILIS, J. *Apie advokatūrą* <...>. P. 112–116.

³²³ Teismų santvarkos įstatymas (*Vyriausybės žinios*, 1933, nr. 419–2900).

³²⁴ LEONAS, P. Advokatų profesija ir jų organizacija. *Raštai. III tomas. Teisinė publicistika. Pergvenimai ir atsiminimai. Teisinis palikimas. Bibliografija*. Sudar. V. Andriulis. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2005, p. 157–177.

³²⁵ I *Vyriausiojo Tribunolo 1924–1933 metų visuotiniųjų susirinkimų nutarimų rinkinys su Teisingumo Ministerijos aplinkraščiais ir dalykine rodykle*. Sudar. J. Byla. Kaunas: Karvelio ir Rinkevičiaus prekybos namai, 1934. P. 8–10, 32, 69–72, 106–109, 235–240.

savivaldos teisinio statuso bei įgaliojimais susiję klausimai, būtų visiškai aktualūs ir šiandieną.

Dabartinės advokatų profesinės savivaldos institucijos vystymąsi žymi kelios Advokatūros įstatymo redakcijos, priimtose 1992 m., 1998 m. ir 2004 m., kurios keitė pačią profesinės savivaldos formą bei savivaldos turimus įgaliojimus³²⁶. 1992 m. priimtame Advokatūros įstatyme nebuvo numatytas atskiro juridinio asmens Lietuvos advokatūros steigimas. Savivalda buvo suprantama kaip visuotinis advokatų susirinkimas ir jo renkama advokatų taryba, kurie turėjo tam tikrus įstatyme nustatytus įgaliojimus³²⁷. Lietuvos advokatūra, kaip žmogaus teisės į gynybą realizavimą ir teisinės pagalbos teikimą užtikrinanti institucija buvo atskirai įvardinta ir aptarta tarp kitų teisinių institucijų 1998 m. Teisinės sistemos reformos metmenyse³²⁸. Lietuvos advokatūros, kaip profesinę savivaldą įgyvendinančios asociacijos, steigimas numatytas priėmus 2004 m. Advokatūros įstatymo redakciją.

1.4.1.2 Notarų rūmai

Notaro profesijos ištakos Lietuvoje kildinamos net iš XIII a., kuomet pradėjo kurtis Lietuvos didžiojo kunigaikščio kanceliarija³²⁹, o notariato, kaip teisinės institucijos, susikūrimo pradžia siejama su Antruoju Lietuvos Statutu, kuriame buvo įtvirtinta žemės teismo raštininko pareigybė³³⁰. Nepaisant ilgos notaro profesijos istorijos, notarų profesinės savivaldos institucija yra palyginti nauja. Pirmą kartą notarų pageidavimas sukurti profesinės savivaldos instituciją buvo fiksuotas XX a. pirmojoje pusėje per 1920 m. vykusį pirmąjį Lietuvos notarų suvažiavimą buvo išreikštas pageidavimas, kad notarai valdininkai būtų pakeisti „liuosos profesijos visuomenės notariais, įsteigiant notarų korporaciją su taryba priešakyje ir garbės teismu“. Tokius siekius galima sieti su tuo, kad nors tarpukario Lietuvoje notarai ir buvo

---

³²⁶ BEINORAVIČIUS, D.; *et. al. Advokatūros teisė* <...>. P. 50.

³²⁷ 1992 m. Advokatūros įstatymo 8 skirsnis.

³²⁸ Teisinės sistemos reformos metmenys (nauja redakcija), patvirtinti Seimo 1998 m. birželio 25 d. nutarimu nr. VIII-810 (*VŽ*, 1998, nr. 61-1736).

³²⁹ GAIVENIS, V. Notaras ir <...>. P. 16; SAVICKAITĖ, K. Notariato raida <...>. P. 169; PETRAUSKAS, R. Rašto ir raštinių <...>. P. 21, 22; ČIOMANAS, J. Notariato istorija <...>. P. 38.

³³⁰ GAIVENIS, V. *Nuo raštininko iki notaro*. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2007. P. 48, 49; ŠMIGELSKYTĖ-STUKIENĖ, R. Lietuvos Didžiosios <...>. P. 74-79; STANKEVIČ, A. Ginčas dėl Gardino vėliavininko Stanislovo Isaikovskio palikimo Lietuvos vyriausiam tribunole 1779. *Lietuvos notariato istorija*. Sudar. J. Karpavičienė. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2012, p. 95-107. P. 95; ČIOMANAS, J. Notariato istorija <...>. P. 39.

laikomi valdininkais, tačiau jau buvo matomos lotyniškojo notariato užuomazgos, pvz., asmeninė turtinė atsakomybė už savo veiksmais klientui padarytą žalą, algos iš valstybės negavimas³³¹. Vis dėlto, teisės istorijos literatūroje nurodoma³³², kad nėra informacijos, jog tokia savivaldos institucija būtų buvusi sukurta.

Notarų profesinė savivaldos institucija iš esmės buvo sukurta tik 1993 m., kai, vadovaujantis 1992 m. priimtu Notariato įstatymu, buvo įsteigti Notarų rūmai. Notarų rūmai, kaip notarų savivaldos institucija, buvo atskirai įvardinta ir aptarta tarp kitų teisinių institucijų 1998 m. Teisinės sistemos reformos metmenyse³³³. Tai, jog notarai ilgą neturėjo profesinės savivaldos institucijos pirmiausiai sietina su tuo, jog ilgą laiką Lietuvoje veikė valstybinė notariato sistema. Tik įtvirtinus lotyniškąjį notariato modelį buvo sukurtos prielaidos notarų profesinei savivaldai kurti. Lietuvos teisės doktrinoje laikomasis pozicijos³³⁴, kad būtent lotyniškajam notariatui būdinga savivalda.

Atskirai reikėtų paminėti faktą, kad nors sprendimai dėl Notarų rūmų steigimo buvo priimti 1993 m., Juridinių asmenų registre jie buvo registruoti tik 2008 m. LVAT yra patvirtinęs, kad tokia situacija nesuponavo Notarų rūmų veiklos neteisėtumo iki jų įregistravimo Juridinių asmenų registre dėl ypatingo rūmų sudarymo principo, kai visi notarai yra Notarų rūmų nariai ir būtent visų notarų sudaryti teisiniai vienetai veikia turėdami visų notarų suteiktus įgalinimus *inter alia* spręsti dėl kolegų atestacijos³³⁵. Tokia LVAT pozicija užtikrino visos Notarų rūmų veiklos teisėtumą iki jų įregistravimo Juridinių asmenų registre. Tuo tarpu Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas numatė³³⁶ pareigą visiems juridiniams asmenimis (taigi ir Notarų rūmams) įsiregistruoti Juridinių asmenų registre nuo pat veiklos pradžios, taigi galėjo būti keliamas klausimas dėl Notarų rūmų įsteigimo momento.

---

³³¹ NEKROŠIUS, V. *Notariato teisė* <...>. P. 27.

³³² GAIVENIS, V. *Nuo raštininko* <...>. P. 56; MAKSIMAITIS, M. Lietuvos notariatas <...>. P. 18.

³³³ Teisinės sistemos reformos metmenys (nauja redakcija), patvirtinti Seimo 1998 m. birželio 25 d. nutarimu nr. VIII-810.

³³⁴ STRAČKAITIS, M. *Notariato savivalda* <...>. P. 176.

³³⁵ LVAT. 2010 01 25 *nutartis administracinėje byloje nr. A556-205/2010*; LVAT. 2010 08 13 *nutartis administracinėje byloje nr. P858-146/2010*.

³³⁶ Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo (*VŽ*, 2000, nr. 74-2262) 15 str. 2 d.

1.4.1.3 Antstolių rūmai

Antstolio profesija Lietuvos teisės istorijoje kildinama³³⁷ iš XIV–XV a. LDK pradėjusių veikti teismų sprendimus vykdyusių pareigūnų – diečkaus ir viržo, taip pat XVI a. įkurtos naujos vaznio pareigybės. Nepaisant antstolio instituto ilgaamžiškumo, antstolių istoriją nagrinėjančiuose teisės mokslininkų darbuose nėra randama užuominų apie bandymus kurti antstolių savivaldos institucijas. Tarpukario laikotarpiu veikė teismo antstolių institutas, antstoliai buvo skiriami teisingumo ministro ir prižiūrimi teismų³³⁸.

Po nepriklausomybės atkūrimo tam tikra antstolių profesinės savivaldos užuomazga būtų galima 1997 m. įsteigtą Teismo antstolių asociaciją. Nors tai buvo savanoriško pobūdžio asociacija³³⁹, jos veikla buvo šiek tiek reglamentuota 2000 m. įsigaliojusiam Teismo antstolių įstatymu³⁴⁰, kuris numatė³⁴¹ šiai asociacijai ir viešojo pobūdžio funkcijas – gavusi teisingumo ministro kreipimąsi, asociacija buvo įpareigota nagrinėti, ar teismo antstolis nepažeidė profesinės etikos taisyklių, ir teikti išvadas. 2000 m. įsigaliojusio Teismo antstolių įstatymo įgyvendinimo įstatyme taip pat buvo įtvirtinti³⁴² ketinimai suteikti antstoliams savarankiškai veikiančių ir profesines paslaugas teikiančių asmenų statusą. Dėl šios priežasties teisės doktrinoje laikomasi nuomonės, kad tokia įstatymo nuostata laikytina esminės antstolių sistemos reformos pradžia. Antstolių rūmai buvo įsteigti 2003 m., priėmus Antstolių įstatymą, kuris pirmą kartą įtvirtino antstolių, kaip savarankiškai profesines paslaugas teikiančių asmenų, statusą, t. y. pasirinkus Lietuvoje įgyvendinti privačių antstolių veiklos modelį.

---

³³⁷ MACHOVENKO, J. Diečkaus <...>. P. 91, 93; MACHOVENKO, J. Vaznys <...>. P. 94, 95, 104; MACHOVENKO, J. *Teisingumo vykdymas* <...> P. 92–100; LASTAUSKIENĖ, G. Antstoliai <...>. P. 667–669.

³³⁸ Laikinasis teismų darbo sutvarkymo įstatymo (*Vyriausybės žinios*, 1919, nr. 2–3) 13 par.; Teismų santvarkos įstatymo 226, 227 str.

³³⁹ LASTAUSKIENĖ, G. Antstoliai <...>. P. 697.

³⁴⁰ Iki šio įstatymo priėmimo antstolių veiklą apibrėžė Teismų įstatymas.

³⁴¹ Teismo antstolių įstatymo (*VŽ*, 2000, nr. 92–2846) 35 str.

³⁴² Teismo antstolių įstatymo įgyvendinimo įstatymo (*VŽ*, 2000, nr. 47–0) 1 str.

1.4.2 Kitų profesijų savivaldą įgyvendinantys subjektai

1.4.1.4 Patentinių patikėtinių rūmai

Istorinius patentų apsaugos aspektus nagrinėjančioje literatūroje nurodoma, kad patentiniai patikėtiniai buvo minimi patentų apsaugai skirtuose XIX a. galiojusiuose Rusijos imperijos teisės aktuose³⁴³. Tarpukario Lietuvoje galiojusiame Išradimų ir patobulinimų apsaugojimo įstatyme buvo numatyta, kad užsienio piliečiui registruojant patentą, turi būti nurodomas ir jo įgaliotinis³⁴⁴. Vis dėlto, detalesnės informacijos apie tuo metu veikusius patentinius patikėtinius ar jų savivaldos institucijas rasti nepavyko.

Literatūroje taip pat pabrėžiama³⁴⁵, kad realių patentinių patikėtinių Lietuvoje nebuvo iki 1992 m., kai buvo priimti Patentinių patikėtinių nuostatai³⁴⁶, apibrėžę reikalavimus šios profesinės veiklos vykdymui. 1993 m. įkurta savanoriška Patentinių patikėtinių asociacija³⁴⁷, kuri, 2017 m. priėmus Patentinių patikėtinių įstatymą³⁴⁸, pervadinta į Patentinių patikėtinių institutą ir kuriai suteikti įgaliojimai įgyvendinti patentinių patikėtinių savivaldą. Svarstant Patentinių patikėtinių įstatymo projektą svarstymo, buvo keliami klausimai dėl iš esmės aiškių profesinės savivaldos aspektų³⁴⁹, pvz., išsakoma nuomonė, kad privaloma narystė institute prieštarauja Konstitucijai, išreiškiamos abejonės, ar patentinių patikėtinių profesija gali būti laikoma valstybės kontroliuojama profesija (nesigilinant į tokias profesijas apibrėžiančius požymius).

---

³⁴³ AMBRULEVIČIŪTĖ, A. „Niekad nemislėjau, kad prastas artojas tokią štuką padarytų“ (XIX a.). *Išrasta Lietuvoje: daiktai, idėjos, žmonės*. Kaišiadorys: Printėja, 2018, p. 59–80. P. 65.

³⁴⁴ Išradimų ir patobulinimų apsaugojimo įstatymo (*Vyriausybės žinios*, 1928, nr. 273–1765) 16 par.

³⁴⁵ ĖMUŽIS, M. Inovatyvioji Lietuva (nuo 1990 m.). *Išrasta Lietuvoje: daiktai, idėjos, žmonės*. Kaišiadorys: Printėja, 2018, p. 163–184. P. 166, 167.

³⁴⁶ Patentinių patikėtinių nuostatai, patvirtinti Vyriausybės 1992 05 20 nutarimu nr. 362 (*VŽ*, 1992, nr. 19–569).

³⁴⁷ ŽILINSKAS, V.; KASPERAVIČIUS, P.; KIŠKIS, M. *Intelektinė nuosavybė ir jos teisinė apsauga*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007. P. 242–244.

³⁴⁸ Patentinių patikėtinių įstatymo 21 str., 29 str. 2 d.

³⁴⁹ 2015 03 09 Ūkio ministerijos rašto <...> 10 p.; 2016 07 25 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada <...>.

1.4.2.1 Nemokumo administratorių rūmai

Lietuvos teisės doktrinoje nagrinėti bankroto proceso reglamentavimo Lietuvos tarpukario Lietuvoje klausimai, tarp kurių aptariama ir tuometiniuose bankroto procesuose dalyvavusio prisiekusiojo rūpintojo ar kuratoriaus pareigybė³⁵⁰. Nuo 1992 m. ši pareigybė vadinta įmonės administratoriumi, bankroto administratoriumi ir, galiausiai – nemokumo administratoriumi³⁵¹. Informacijos apie iniciatyvas kurti nemokumo administratorių profesinės savivaldos struktūras rasti nepavyko iki pat 2018 m., kai Seime buvo registruotas dabar jau priimto Juridinių asmenų nemokumo įstatymo projektas, kuriame numatytas Nemokumo administratorių rūmų, kaip profesinę nemokumo administratorių savivaldą įgyvendinančios asociacijos, steigimas.

2019 m. kovo mėnesį įvyko Nemokumo administratorių rūmų steigiamasis susirinkimas³⁵², rūmai įsteigti kaip naujas juridinis asmuo ir nebuvo kaip nors siejami su iki tol veikusiosiomis nemokumo administratorius vienijančiomis asociacijoms, pvz., Nacionaline bankroto administratorių asociacija, Nacionaline verslo administratorių asociacija, Nemokumo ir verslo administratorių asociacija, Lietuvos administratorių rūmais. Šio įstatymo projekto svarstymo Seime metu buvo keliami ir tam tikri probleminiai su šio profesinės savivaldos subjekto steigimu susiję klausimai, pvz., dėl įstatymo projekto nuostatos, kuria numatoma, kad Nemokumo administratorių rūmų lėšos (be kita ko) yra nustatyti nemokumo administratorių juridinių asmenų, kurie nėra rūmų nariai, atskaitymai, teisėtumo³⁵³. Vis dėlto, pabrėžtina, kad tokia pati tvarka jau yra įtvirtinta numatyta Auditorių rūmų atveju³⁵⁴, kai tam tikrus atskaitymus rūmams moka audito įmonės, kurios nėra rūmų nariai.

---

³⁵⁰ SPAIČIENĖ, J. *Bankroto teisės* <...>. P. 57–59.

³⁵¹ Įmonių bankroto įstatymo (*Lietuvos aidas*, 1992, nr. 29–843) 7 str.; Įmonių bankroto įstatymo (*VŽ*, 2001, nr. 31–1010) 11 str.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 2 str. 17 d.

³⁵² AUDITO, APSKAITOS, TURTO VERTINIMO IR NEMOKUMO VALDYMO TARNYBA. 2019–09–13 įvyko Nemokumo administratorių rūmų steigiamasis susirinkimas, 2019 <<http://www.avnt.lt/kita/naujienos/2019-09-13-vyko-nemokumo-administratori-rum-steigiamasis-susirinkimas/>>.

³⁵³ 2018 11 05 Seimo Teisės departamento išvados dėl Juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto nr. XIII P-2777 65 p.

³⁵⁴ Žr. šios disertacijos 2.2.1.2 dalį.

1.4.2.2 Auditorių rūmai

Nors tam tikrų audito veiklos užuomazgų randama palyginti senai, auditoriaus profesija, kaip savarankiška veiklos kryptis, susiformavo maždaug XIX a.³⁵⁵ Lietuvos mokslinėje literatūroje³⁵⁶ plačiau nagrinėta auditoriui artimos buhalterio profesijos (iš kurios, kaip manoma, būtent ir išsivystė atskira auditoriaus profesija) istorija. Konkrečiai auditorių profesijos bei jos organizavimo klausimai atskleidžiami tik nagrinėjant Lietuvos tarpukario laikotarpį³⁵⁷. Tuo metu vyko diskusijos dėl galimybės steigti ne tik valstybines audito kontrolės institucijas, bet ir auditorių savivaldos organizaciją, tačiau tokie siūlymai nebuvo įgyvendinti³⁵⁸.

Atkūrus nepriklausomybę, 1990 m. pradėjo veikti savanoriška organizacija – Lietuvos buhalterių ir auditorių asociacija, beje, veikianti iki šiol³⁵⁹. Šios asociacijos įkūrimo laikotarpiu Lietuvoje nebuvo nė vieno auditoriaus, tačiau buvo aiškiai suformuluotas tikslas juos rengti³⁶⁰, šiai asociacijai buvo patikėta tam tikrų viešojo pobūdžio užduočių, pvz., užsiimti audito metodikos kūrimu³⁶¹. 1996 m. pradėjo veikti jau atskira būtent auditorius vienijanti Lietuvos auditorių asociacija, kuri tam tikrą laiką vykdė ir profesinės savivaldos organizacijai būdingas funkcijas, pvz., etikos priežiūrą³⁶². Dalies šių funkcijų asociacija iš esmės atsisakė³⁶³ 2000 m. įsteigus tikrąją auditorių profesinės savivaldos organizaciją – Auditorių rūmus. Mokslinėje literatūroje akcentuojama pozicijos³⁶⁴, kad auditorių profesinės savivaldos struktūra buvo kuriama laipsniškai, „iš apačios“: iš pradžių, kol nebuvo įsteigtas auditorių profesinės savivaldos asociacijas, svarbų vaidmenį joje vaidino savarankiškos asociacijos.

---

³⁵⁵ MACKEVIČIUS, J. *Auditas: teorija* <...>. P. 28–31; LAKIS, V. *Audito sistema* <...>. P. 13; LAKIS, V. *Audito aplinka* <...>. P. 352–358.

³⁵⁶ MACKEVIČIUS, J. *Buhalterinės apskaitos* <...>. P. 41–113; IVANAUSKIENĖ, A. *Buhalterinės apskaitos* <...>. P. 9–12.

³⁵⁷ VAIVADIENĖ, D. *Auditas* <...>; LAKIS, V. *Audito sistema* <...>. P. 46–52.

³⁵⁸ LAKIS, V. *Audito sistema* <...>. P. 50.

³⁵⁹ LIETUVOS BUHALTERIŲ IR AUDITORIŲ ASOCIACIJA. *LBAA istorija*, [n. d.], <<http://www.lbaa.lt/apie-mus/lbaa-istorija/>>.

³⁶⁰ MACKEVIČIUS, J. *Auditas: teorija* <...>. P. 31.

³⁶¹ LAKIS, V. *Audito sistema* <...>. P. 68–69; LAKIS, V. *Audito aplinka* <...>. P. 370, 371.

³⁶² MACKEVIČIUS, J. *Auditas: teorija* <...>. P. 35, 36.

³⁶³ LIETUVOS AUDITORIŲ ASOCIACIJA. *Lietuvos auditorių asociacija*, [n. d.], <<http://www.auditoriuasociacija.lt/>>.

³⁶⁴ MACKEVIČIUS, J. *Auditas: teorija* <...>. P. 36.

1.4.2.3 Draudimo brokerių rūmai

Draudimo brokerių profesijos istorija nagrinėta palyginti epizodiška. Nors užsienio šalyse tam tikros draudimo tarpininkų veiklos užuomazgos stebimos nuo XIV a., mokslinėje literatūroje nurodoma³⁶⁵, kad nėra patikimų duomenų, kad draudimo tarpininkai būtų veikę Lietuvoje iki 1990 m. Šiuo atveju specifiškai turima omenyje draudimo brokerių vykdoma tarpininkavimo veikla, o ne pati draudimo veikla, kurio istorija yra senesnė ir plačiau tirta³⁶⁶.

Pirmasis nepriklausomos Lietuvos draudimo veiklą reglamentuojantis įstatymas buvo priimtas 1990 m.³⁶⁷, jame nebuvo užsimenama apie draudimo brokerius. Tai galima paaiškinti tuo, jog tuo metu nebuvo ir faktiškai veikiančių draudimo brokerių³⁶⁸. 1996 m. priėmus naujos redakcijos Draudimo įstatymą³⁶⁹, draudimo brokerių veikla pradėta minimaliai reglamentuoti. 1997 m. buvo įsteigta savanoriška, beje, iki šiol veikianti, Lietuvos draudimo brokerių įmonių asociacija. Vienas iš pagrindinių šios asociacijos išsikeltų uždavinių buvo draudimo brokerių kvalifikacijos kėlimas³⁷⁰. Iš dalies šių funkcijų buvo atsisakyta 2004 m. įsteigus draudimo brokerių profesinės savivaldos organizaciją – Draudimo brokerių rūmus. Draudimo brokerių profesinės savivaldos organizacijos kūrimosi istorinės aplinkybės yra panašios į auditorių profesinės savivaldos organizacijos kūrimą, kai tam tikros iniciatyvos šiuo klausimu kilo ir buvo plėtojamoms savanoriškų asociacijų pagrindu.

1.4.2.4 Architektų rūmai

Nepaisant ilgos *architektų* profesijos istorijos bei esamų tyrimų apie architekto profesijos formavimąsi Lietuvoje³⁷¹, informacijos apie bandymus

---

³⁶⁵ TALUTIS, T. *Draudimo teisė* <...>. P. 34, 35.

³⁶⁶ ČEPINSKIS, J.; *et al.* *Draudimas*. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, 1999. P. 9–24; ČEPINSKIS, J.; RAŠKINIS, D. *Draudimo veikla*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2004. P. 7–10, 16–23; VALIAUGA, V. *Draudikai*. <...>. P. 14–67; VALIAUGA, V. *Dvidešimt draudimo* <...>. P. 344–361; KINDURYS, V. *Gyvybės draudimo paslaugų verslas ir jo raidos Lietuvoje apraiškos ir tendencijos. Teoriniai ir praktiniai aspektai*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011. P. 19–36; VALIAUGA, V. *Draudimo brokeriai* <...>. P. 9–37.

³⁶⁷ Draudimo įstatymas (*Lietuvos aidas*, 1990, nr. 91–0).

³⁶⁸ VALIAUGA, V. *Brokeriai* <...>. P. 11.

³⁶⁹ Draudimo įstatymo (*VŽ*, 1996, nr. 73–1742) 26 str.

³⁷⁰ VALIAUGA, V. *Brokeriai* <...>. P. 205.

³⁷¹ BUTVILAITĖ, R. *Architektūros studijos Vilniaus universitete 1773 – 1832 metais*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2009.

kurti architektų profesinės savivaldos struktūras rasti nepavyko. Tarpukario Lietuvoje veikė architektus vienijanti Lietuvos architektų ir inžinierių sąjunga³⁷², kurios veiklą tęsia savanoriška asociacija Lietuvos architektų sąjunga. Būtent Lietuvos architektų sąjungos iniciatyva³⁷³ buvo inicijuotas Architektų rūmų, kaip „pusiau valstybinės institucijos“ steigimas, tuo metu tikintis, kad rūmai padės užtikrinti architektų, ypač nepriklausančių sąjungai, vykdomos veiklos kokybę³⁷⁴.

Architektų rūmai specialaus įstatymo pagrindu buvo įsteigti dar 2006 m. Vis dėlto, nenumačius privalomos narystės rūmuose ši organizacija iš esmės neveikė kaip profesinės savivaldos asociacija³⁷⁵. Pokyčiai įvyko 2016 m. priėmus Architektų rūmų įstatymo pakeitimus³⁷⁶, kuriuose tiesiogiai buvo numatyta, kad rūmai įgyvendina architektų savivaldą. Architekto profesijos statusui bei keltiniems reikalavimams, taigi ir profesinę savivaldą įgyvendinantiems Architektų rūmams didelę reikšmę turėjo ir Architektūros įstatymo³⁷⁷ priėmimas. Seime derinant architektų profesinės savivaldos asociacijos kūrimą, buvo keliami³⁷⁸ tam tikri klausimai dėl profesinės savivaldos asociacijoms įprastai būdingų požymių, šiuo atveju – dėl privalomos narystės rūmuose teisėtumo. Tokios tendencijos pastebimos iki šiol – jau praėjus keleriems metams po to, kai Architektų rūmai pradėjo veikti kaip profesinę savivaldą įgyvendinanti asociacija, Seime registruotas pasiūlymas panaikinti privalomą narystę Architektų rūmuose³⁷⁹, t. y. iš esmės grįžti prie ankstesnio rūmų veiklos modelio, veikusio iki 2016 m. Tokio

---

³⁷² STAZDAS, R. *Lietuvos inžinierių ir architektų draugija*, [n. d.], <www.vikis.lt/energetika.wikis.lt/mediawiki-1.25.1/images/7/73/Rimvydas_Strazdas-Apie_LID.pdf>; LIETUVOS ARCHITEKTŲ SĄJUNGA. *Apie LAS*, <<http://www.architektusajunga.lt/apie-las/>>.

³⁷³ BAKŠIENĖ, D.; MATVEJENKAITĖ, K.; USAVIČĖ, D. *Architektūros viešojo administravimo sistemos vertinimas ir tobulinimo galimybių analizė*. Vilnius: Architektūros kokybės vystymo asociacija, 2016–2017, <<https://www.ltkt.lt/files/architekturos-viesojo-administravimo-sistemos-vertinimas-ir-tobulinimas0444.pdf>>. P. 95.

³⁷⁴ 2004 10 28 Architektų rūmų įstatymo projekto nr. IXP–3921 aiškinamasis raštas.

³⁷⁵ Architektų rūmams priklausė tik apie 10 procentų visų atestuotų architektų (žr. ARCHITEKTŲ RŪMAI. *Savivalda*, <<http://www.architekturumai.lt/apie-mus/savivalda/>>).

³⁷⁶ Architektų rūmų įstatymo nr. X–914 1, 2, 3, 4, 11 straipsnių pakeitimo ir 18 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas.

³⁷⁷ Architektūros įstatymas (TAR, 2017, nr. 10247).

³⁷⁸ 2016 05 13 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada <...>.

³⁷⁹ 2020 01 28 Architektų rūmų įstatymo nr. X–914 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas nr. XIII P–4449.

įstatymo projekto rengėjai savo siūlymą argumentavo³⁸⁰ tuo, jog architektai nėra valstybės kontroliuojama profesija.

1.4.2.5 Odontologų rūmai

Odontologai buvo vienintelė sveikatos srities profesija, kuriai įstatymu buvo suteikta savivaldos teisė. Odontologų profesijos istorijos Lietuvoje tyrimai rodo, kad šių profesionalų būrimasis į profesines organizacijas turi palyginti senas tradicijas, kurios gali būti kildinamos iš XIX a. įkurtos Vilniaus medicinos draugijos, taip pat tarpukario Lietuvoje veikusios Lietuvos dantų gydytojų sąjungos³⁸¹. Vis dėlto, būtent profesinė odontologų savivalda buvo sukurta palyginti neseniai. Patys odontologai nurodo³⁸², kad profesinės savivaldos poreikį pirmiausiai nulėmė tai, kad jie pirmieji iš medicinos profesijų ėmėsi privačios praktikos ir iškilo poreikis užtikrinti jų teikiamų paslaugų kokybę, taip pat buvo remtasi užsienio šalių patirtimi organizuojant odontologų veiklos priežiūrą.

Pirmasis Odontologų rūmų įstatymo projektas Seime buvo registruotas dar 2001 m.³⁸³ ir buvo svarstomas ganėtinai ilgą laiką. Jo svarstymo metu buvo keliami klausimai³⁸⁴, ar rūmai galės tinkamai vykdyti odontologinės veiklos licencijavimo veiklą, ar tokia veikla apskritai derinasi su rūmų, kaip asociacijos paskirtimi bei uždaviniais ir pan. Odontologų rūmai įsteigti 2004 m., po to, kai buvo priimtas specialus jų veiklą reglamentuojantis Odontologų rūmų įstatymas.

Odontologų rūmai bene labiausiai iš visų kitų profesinės savivaldos subjektų yra susidūrę su bandymais riboti ir naikinti jų turimą savivaldą – per pastatytuosius ketverius metus buvo registruoti net trys tam skirti įstatymų projektai. 2015 m. pirmą kartą pasiūlyta susiaurinti Odontologų rūmams

---

³⁸⁰ 2020 01 28 Aiškinamasis raštas dėl Architektų rūmų įstatymo nr. X-914 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto nr. XIII P-4449.

³⁸¹ BALČIŪNIENĖ, I. *Lietuvos stomatologijos istorija*. Vilnius: leidykla „Infopolis“, 1998. P. 87, 107.

³⁸² ODONTOLOGŲ RŪMAI. *Istorija*, [n. d.], <<http://odontologurumai.lt/lt/apeliumus/istorija>>.

³⁸³ 2001 10 11 Stomatologų rūmų įstatymo projektas nr. IXP-1061.

³⁸⁴ 2001 11 05 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada Stomatologų rūmų įstatymo projektui nr. IXP-1061; 2002 12 03 Vyriausybės nuomonė Stomatologų rūmų įstatymo projektui nr. IXP-1061(3); 2003 04 03 Vyriausybės nuomonė Stomatologų rūmų įstatymo projektui nr. IXP-1061(4); 2003 07 09 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada Odontologų rūmų įstatymo projektui nr. nr. IXP-1061(5); 2003 10 06 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada Odontologų rūmų įstatymo projektui nr. IXP-1061(6).

priskirtas odontologinės veiklos priežiūros bei licencijavimo funkcijas jas perduodant valstybės institucijoms, nurodant, kad odontologų bendruomenėje „vis dažniau pastebimas nepasitenkinimas gana uždara bei neefektyviai valdoma savivaldos institucija, kas reikalauja atitinkamų minimalių skaidrumo, viešumo bei objektyvumo reikalavimų įtvirtinimų įstatymo lygmeniu“³⁸⁵. 2015 – 2016 m. siūlyta panaikinti reikalavimą visiems odontologams būti Odontologų rūmų nariais; siūlyta palikti tik galimybę odontologams tapti rūmų nariais, taip pat numatyti jų teisę išstoti iš rūmų narių ir toliau tęsti savo odontologinę praktiką³⁸⁶. Šių projektų aiškinamuosiuose raštuose³⁸⁷ pateiktas tik toks argumentas, kad dėl „nuolat besikeičiant teisinių santykių pobūdžiui, yra būtinas teisinio reglamentavimo peržiūrėjimas iš esmės“.

2018 – 2019 m. Sveikatos apsaugos ministerijos iniciatyva Seime registruoti ir 2019 m. pabaigoje priimti įstatymo projektai, kuriais panaikinta privaloma narystė Odontologų rūmuose, taip pat rūmų įgaliojimai išduoti odontologinės praktikos licencijas – odontologų licencijavimas perduodamas valstybės institucijai³⁸⁸. Pagrindiniai ministerijos nurodomi argumentai buvo tai, jog odontologai vieninteliai iš sveikatos srities profesijų yra licencijuojami ne valstybės institucijų, taip pat tai, jog Odontologų rūmai, kaip asociacija licencijuodama savo narius ir vykdydama jų licencijuojamos veiklos priežiūrą „nuolat yra galimo viešųjų ir privačių interesų konflikto grėsmės situacijoje“³⁸⁹. Nuo 2020 05 01 narystė Odontologų rūmuose nebėra

---

³⁸⁵ 2015 05 14 Odontologų rūmų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas (nauja redakcija) nr. XIIP–3087; 2015 05 14 Odontologų rūmų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto nr. XIIP–3087 aiškinamasis raštas.

³⁸⁶ 2015 06 02 Odontologų rūmų įstatymo nr. IX–1929 pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIP–3087(2); 2016 02 09 Odontologijos praktikos įstatymo nr. I–1246 pavadinimo, 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIP–4016.

³⁸⁷ 2015 06 02 Odontologų rūmų įstatymo nr. IX–1929 pakeitimo įstatymo projekto nr. XIIP–3087(2) aiškinamojo rašto 1 p.; 2016 02 09 Odontologijos praktikos įstatymo nr. I–1246 pavadinimo, 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo nr. I–1367 5, 75 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų nr. XIIP–4016 ir XIIP–4017 aiškinamasis raštas.

³⁸⁸ Odontologų rūmų įstatymo nr. IX–1929 pripažinimo netekusiu galios įstatymas.

³⁸⁹ 2019 03 29 Odontologų rūmų įstatymo nr. IX–1929 pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–1049(2); 2019 03 29 Odontologijos praktikos įstatymo nr. I–1246 pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIP–3955(3); 2019 03 29 Odontologijos praktikos įstatymo nr. I–1246 pakeitimo įstatymo, Odontologų rūmų įstatymo nr. IX–1929 pakeitimo įstatymo ir Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo nr. I–1367 1 ir 2 straipsnių pakeitimo įstatymo, Narkotinių ir psichotropinių medžiagų

privaloma, Odontologų rūmai nebevykdo jokių jai valstybės perduotų (deleguotų) funkcijų, jų veikla neregamentuojama specialiu įstatymu. Odontologų rūmai dabar laikytini įprasta savanoriška asociacija, vykdančia savo narių interesų atstovavimo veiklą³⁹⁰.

Įstatymų leidėjo sprendimas panaikinti penkiolika metų Lietuvoje veikiančią profesinę savivaldą turėtų būti vertinamas, kaip žingsnis atgal – tokiais veiksmais nėra prisidedama prie Konstitucijoje įtvirtinto atviros, teisingos ir darnios pilietinės visuomenės siekio. E. Šileikis teigia³⁹¹, kad Konstitucija riboja įstatymų leidėjo nuožiūrą (diskreciją), kartą pasirinkus ir nustačius vieną profesinės savivaldos modelį pakeisti be objektyvios dingsties, pereinamojo laikotarpio, be tam tikrų reformuojamam subjektui atsirasiančių finansinių praradimų kompensavimo klausimų išsprendimo. Iš tikrųjų, jeigu Odontologų rūmų veikloje buvo nustatyta tam tikrų trūkumų, pirmiausiai turėjo būti keliamas uždavinys tokius trūkumus ištaisyti ir, tik nepavykus išspręsti identifiкуotų problemų, galėjo būti siūloma iš principo keisti odontologų veiklos kontrolės formą – grąžinant šią valstybės profesinei savivaldai kažkada perduotą funkciją atgal valstybės institucijoms. Odontologų rūmai yra viešai paskelbę³⁹², kad ketina teismo tvarka reikalauti valstybės atlyginti jų patirtas išlaidas – grąžinti investuotas lėšas. Taigi šiuo klausimu dar gali būti priimtas ir ne vienas teismų sprendimas.

1.4.3 Naujų profesinės savivaldos subjektų kūrimosi galimybės

Mediatoriai. 2017 m. įsteigta asociacija Lietuvos mediatorių rūmai, sietina su 2019 m. įsigaliojusia nauja Mediacijos įstatymo redakcija³⁹³. Nors dabartiniame įstatyme Lietuvos mediatorių rūmai nėra minimi, ateityje gali būti svarstoma galimybė numatyti rūmams profesinės savivaldos statusą. Tuo

---

kontrolės įstatymo nr. VII–602 12 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Farmacijos įstatymo nr. IX–709 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų aiškinamojo rašto 1, 3 p.

³⁹⁰ ODONTOLOGŲ RŪMAI. *Kas keisis nuo Rūmuose nuo š. m. gegužės 1 d.?*, 2020, <<https://odontologurumai.lt/lt/apie-rumus/naujienos/1408-keisis>>.

³⁹¹ ŠILEIKIS, E. *Išaiškinimas* <...>; ŠILEIKIS, E. *Architektų visuotinė* <...>.

³⁹² JONUŠIENĖ, D.; SRĖBALIENĖ, A. *Valdžia toliau kėsina į profesinę savivaldą*, 2019, <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2019/02/20/news/valdžia-toliau-kesinasi-i-profesine-savivalda-9305977/?fbclid=IwAR1BhLEHDvCBBSplEVASF8Y_OHEw5bsEYSC9dZwqdhfuGVFFdJyQ6bOmStk>.

³⁹³ Civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymo nr. X–1702 pakeitimo įstatymas (*TAR*, 2017, nr. 12053).

atveju, jeigu būtų steigiamos atskiros minėtų profesijų savivaldos institucijos, galėtų kilti naujų probleminių aspektų. Mediatoriais turi teisę verstis ir tokių profesijų atstovai, kurie turi savo profesinės savivaldos asociacijas ir (ar) kurių veikla, etikos taisyklių laikymasis jau yra kontroliuojamas, pvz., mediatoriais gali būti, be kita ko, advokatai, notarai, teisėjai³⁹⁴. Taigi įsteigus atskirą profesinės savivaldos subjektą mediatoriams turėtų būti specifiskai sprendžiami jų drausminės atsakomybės taikymo dubliavimosi klausimai. Vienas iš tokių probleminių aspektų aptartas G. Štaraitės-Barsulienės disertacijoje³⁹⁵, svarstant notarų, vykdančių mediaciją) galimybes (ir apribojimus) tapti Lietuvos mediatorių rūmų nariais.

Turto arba verslo vertintojai. Kaip jau minėta, palyginti neseniai Konstituciniame Teisme buvo bandyta kelti klausimą, ar tai, jog turto arba verslo vertintojams nėra suteikta savivaldos teisė neprieštaruja Konstitucijai, tačiau prašymas išnagrinėti šį klausimą nebuvo priimtas³⁹⁶. Šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas numato, kad pagrindinę vertintojų veiklos priežiūrą atlieka valstybės institucija – Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. Tiesa, patys vertintojai taip pat tam tikra apimtimi yra įtraukti į vykdomos profesinės veiklos kontrolę. Įstatyme numatyta, kad turto arba verslo vertintojų drausmės bylas nagrinėja Turto arba verslo vertintojų garbės teismas. Du šio teismo narius skiria Finansų ministerija, tačiau kiti trys turi patys būti turto arba verslo vertintojai ir juos paskiria turto arba verslo vertintojų asociacijos iš savo narių tarpo³⁹⁷. Nepaisant tam tikro vertintojų dalyvavimo sprendžiant kolegų drausminės atsakomybės klausimus, tokie jų turimi įgaliojimai neatitinka pagrindinių profesinės savivaldos požymių.

Psichologai. Lietuvos psichologų sąjungos iniciatyva jau beveik dešimtmetį siekiama reglamentuoti psichologų veiklą, jiems keliamus reikalavimus, taip užtikrinant psichologų teikiamų paslaugų kokybę bei kontrolę. 2008 m. bei 2011 m. parengti Psichologų praktinės veiklos įstatymo projektai³⁹⁸ taip ir nebuvo priimti. Paskutinėje 2019 m. Seime registruoto projekto versijoje siūloma numatyti įtvirtinti psichologų savivaldą: Lietuvos psichologų sąjunga taptų psichologo praktinės veiklos licencijas išduodančia

---

³⁹⁴ Mediacijos įstatymo (TAR, 2017, nr. 12053) 6 str. 2 d.

³⁹⁵ ŠTARAITĖ-BARSULIENĖ, G. *Mediacijos notaro <...>*. P. 100, 101.

³⁹⁶ Plačiau apie turto vertintojų savivaldos klausimų nagrinėjimą Konstituciniame Teisme žiūrėti šios disertacijos 1.3.2.3 dalyje.

³⁹⁷ Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo 25, 28 str.

³⁹⁸ 2008 06 05 Psichologų praktinės veiklos įstatymo projektas nr. XP-3149.

institucija, narystė šioje asociacijoje būtų privaloma ir kt.³⁹⁹ Vis dėlto, dalis psichologų bendruomenės yra išreiškę nenorą kurti privaloma naryste grindžiama psichologų profesinę savivaldą⁴⁰⁰. 2019 m. vasarį Seime registruotas alternatyvus Psichologų praktinės veiklos įstatymas⁴⁰¹, kuriame reglamentuojamas psichologų profesinės veiklos vykdymo reikalavimai, tačiau nėra numatoma psichologų profesinės savivaldos. Šio alternatyvaus įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodoma⁴⁰², kad viena visuomeninė organizacija (Lietuvos psichologų sąjunga) neturėtų versti visus Lietuvos psichologus tapti jos nariais ir taip nešti jai materialinę naudą nario mokesčio, mokesčio už licenciją, mokesčio už licencijos pratęsimą bei mokesčio už įvairius mokymus pavidalu. Taip pat manoma, kad viena visuomeninė organizacija negali turėti pakankamai ekspertinių žinių prižiūrėti įvairiomis teorinėmis mokyklomis (biheviorizmas, individualioji, kognityvinė–elgesio, pozityvioji, sisteminė šeimos ir daug kitų) grįstą ir labai didelę psichologų praktinėje veikloje naudojamų metodų įvairovę, manoma, kad šiuo pagrindu gali atsirasti atskirų psichologijos mokyklų diskriminacija bei prielaidos korupcijai.

Nekilnojamojo turto brokeriai. Šios profesijos atstovai tam tikru laikotarpiu aktyviai siekė įtvirtinti savo profesinės savivaldą. Nekilnojamojo turto brokerių situacija buvo palyginti specifinė, nes šios profesinės veiklos vykdymas apskritai nebuvo (ir iki šiol nėra) kontroliuojamas. Taigi nekilnojamojo turto brokeriai siekė ne perimti į savo rankas valstybės vykdomą profesinę veiklos kontrolę, o apskritai įtvirtinti tokią kontrolę, žinoma, specifiskai kontrolės teises suteikiant profesinės savivaldos asociacijai – Nekilnojamojo turto brokerių rūmams. 2009 m. Seime registruotas Nekilnojamojo turto brokerių įstatymo projektas⁴⁰³, numatęs Nekilnojamojo turto brokerių rūmų steigimą, 2013 m. atnaujintas projektas⁴⁰⁴ teiktas dar kartą. Deja, abu projektai nebuvo priimti, jiems gautos palyginti

---

³⁹⁹ 2019 03 14 Psichologų praktinės veiklos įstatymo projekto nr. XIIIIP–685(3) 11 str.

⁴⁰⁰ 15MIN.LT *Seimo pirmininkas linkęs pristabdyti įstatymą dėl psichologų licencijavimo*, 2017, <<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/seimo-pirmininkas-linkes-pristabdyti-istatyma-del-psichologu-licencijavimo-56-889404>>.

⁴⁰¹ 2019 02 14 Psichologų praktinės veiklos įstatymo projektas nr. XIIIIP–3234.

⁴⁰² 2019 02 14 Aiškinamojo rašto dėl Psichologų praktinės veiklos įstatymo projekto nr. XIIIIP–3234 2, 4 p.

⁴⁰³ 2009 07 28 Nekilnojamojo turto brokerių įstatymo projektas nr. XIP–972.

⁴⁰⁴ 2013 12 03 Nekilnojamojo turto brokerių įstatymo projektas nr. XIIP–1294.

neigiamos pastabos iš Seimo kanceliarijos Teisės departamento⁴⁰⁵, kuriose buvo keliami palyginti koncepciniai, su profesine savivalda susiję klausimai, kaip pvz., tai, ar Nekilnojamojo turto brokerių rūmai, būdami asociacija apskritai gali vykdyti brokerių atestavimą; ką apskritai reiškia, kad rūmai, kaip asociacija, įgyvendins nekilnojamojo turto brokerių „savivaldos principus“. Tuo tarpu Vyriausybė apskritai pasisakė⁴⁰⁶ prieš platesnį nekilnojamojo turto brokerių veiklos reguliavimą, tokiu būdu paneigdama ir šios profesijos savivaldos struktūros kūrimą.

Buhalteriai. Šiuo metu statyme nėra įtvirtintos buhalterių profesinės savivaldos. Tai būtų galima paaiškinti tuo, jog buhalterio profesijai yra keliami kiek mažiau apibrėžti reikalavimai, šiai profesinei veiklai taikoma mažesnė kontrolė, kurią galėtų vykdyti valstybės institucijos ar profesinės savivaldos asociacijos. 2012 m. buvo priimti Buhalterinės apskaitos įstatymo pakeitimai, numatantys naują, iki tol netaikytą įpareigojimą visiems buhalteriams išlaikyti buhalterinės apskaitos ir finansinės atskaitomybės bei mokesčių egzaminus⁴⁰⁷. Tačiau, kilus įvairių verslo organizacijų pasipiktinimui, 2015 m. toks įstatymo pakeitimas buvo panaikintas dar jam nespėjus įsigalioti⁴⁰⁸. Tik tuomet buvo pastebėta, kad nė vienoje iš ES šalių tokio pobūdžio reikalavimai buhalteriams nėra keliami⁴⁰⁹. Šiuo metu Buhalterinės apskaitos įstatyme⁴¹⁰ išskirta atskira buhalterių kategorija – buhalteris profesionalas, kuriam keliami griežtesni kvalifikaciniai

---

⁴⁰⁵ 2009 08 09 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada Nekilnojamojo turto brokerių įstatymo projektui nr. XIP–972; 2014 04 22 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada Nekilnojamojo turto įstatymo projektui nr. XIIP–1294(2).

⁴⁰⁶ Vyriausybės 2014 09 24 nutarimas nr. 1034 „Dėl Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto brokerių įstatymo projekto nr. XIIP–1294(2)“ (*TAR*, 2014, nr. 13211).

⁴⁰⁷ Buhalterinės apskaitos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21 straipsnių, trečiojo, penktojo skirsnų pavadinimų ir priedo pakeitimo ir papildymo ir Įstatymo papildymo 10¹ ir 10² straipsniais įstatymo (*VŽ*, 2012, nr. 51–2531) 9 str.

⁴⁰⁸ Buhalterinės apskaitos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21 straipsnių, trečiojo, penktojo skirsnų pavadinimų ir priedo pakeitimo ir papildymo ir Įstatymo papildymo 10¹ ir 10² straipsniais įstatymo nr. XI–1988 8, 23 straipsnių pakeitimo ir 9 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo (*TAR*, 2015, nr. 8377) 2 str.

⁴⁰⁹ 2013 07 19 Buhalterinės apskaitos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21 straipsnių, trečiojo, penktojo skirsnų pavadinimų ir priedo pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 10¹ ir 10² straipsniais įstatymo 8, 23 straipsnių pakeitimo ir 9 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo, Buhalterinės apskaitos įstatymo 2, 10², 11 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų nr. 13–1176–03 aiškinamasis raštas.

⁴¹⁰ Buhalterinės apskaitos įstatymo (*VŽ*, 2001, nr. 99–3515) 10¹ str.

reikalavimai⁴¹¹. Vis dėlto, nėra numatyta, kad buhalterinę apskaitą galėtų vykdyti tik buhalteriai profesionalai, taigi tokia papildoma kvalifikacija yra savanoriško, o ne privalomojo pobūdžio. Be to, dėl šio buhalterio profesionalo veiklos reguliavimo periodiškai teikiami gana prieštaringi siūlymai – ji apskritai naikinti arba kiek praplėsti jam taikomus reikalavimus⁴¹². Nesant aiškiai apibrėžtų ir visuotinai taikomų kvalifikacijų reikalavimų asmenis, siekiantis verstis profesine buhalterio veikla, galimybės plėtoti šios profesijos profesinės savivaldos instituciją yra ribotos.

Profesinės savivaldos asociacijų steigimą galėtų inicijuoti ir kitų techninių profesijų atstovai, kurių veiklos kontrolę šiuo metu vykdo vien valstybės institucijos, pvz., pastaruoju metu viešai pasirodė informacijos apie *inžinierių*⁴¹³ ir *pastatų energinio sertifikavimo ekspertų* svarstymus⁴¹⁴ dėl profesinės savivaldos kūrimo galimybių.

---

⁴¹¹ Asmenų įrašymo į buhalterių profesionalų sąrašą ir išbraukimo iš jo taisyklių, patvirtintų Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2018 09 20 įsakymu nr. V1–198 (*TAR*, 2018, nr. 14893) 5 p.

⁴¹² 2017 05 30 aiškinamasis raštas dėl Buhalterinės apskaitos įstatymo nr. IX–574 2 ir 10¹ straipsnių pakeitimo įstatymo projekto nr. XIIIIP–516(2); 2015 12 22 Buhalterinės apskaitos įstatymo nr. IX–574 2 straipsnio pakeitimo ir Įstatymo papildymo 10¹ straipsniu įstatymo nr. XII–1727 pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto nr. XIIP–3936 aiškinamasis raštas.

⁴¹³ SA.LT. *Statybų sektoriaus* <...>.

⁴¹⁴ SEIMAS. *Konferencija „Profesinė* <...>.

2. PROFESINĖS SAVIVALDOS ORGANIZAVIMAS IR VEIKLA

2.1 Profesinės savivaldos organizacinė struktūra

Apibrėžtus profesinės savivaldos požymius bei įvardinus ją įgyvendinančius subjektus turėtų būti išanalizuoti pagrindiniai profesinės savivaldos organizavimo principai. Profesinės savivaldos organizacinę struktūrą pirmiausiai reglamentuoja specialieji jų veiklą apibrėžiantys įstatymai. Nors kai kuriuose iš šių įstatymų tiesiogiai nėra numatyta⁴¹⁵, profesinės savivaldos asociacijoms taikomas ir Asociacijų įstatymas, nes pačiame Asociacijų įstatyme įtvirtinta aiški taisyklė⁴¹⁶, kad tuo atveju, kai asociacijų veiklą reglamentuoja kiti įstatymai (kaip kad yra profesinės savivaldos asociacijų atveju), Asociacijų įstatymo nuostatos taikomos subsidiariai. Taip pat, nesant atitinkamo reguliavimo, turėtų būti remiamasi viešiesiems juridiniams asmenims skirtomis CK nuostatomis⁴¹⁷. Didelę reikšmę turi ir profesinės savivaldos asociacijų steigiamieji dokumentai⁴¹⁸ – įstatatai ar statutai, kuriais grindžiama profesinės savivaldos asociacijų veikla.

Lietuvos teisės doktrinoje profesinės savivaldos veiklos organizavimo klausimai analizuoti⁴¹⁹ išimtinai aptariant tik teisinių profesijų savivaldos

---

⁴¹⁵ Subsidiarus Asociacijų įstatymo taikymas tiesiogiai numatytas šiuose įstatymuose: Advokatūros įstatymo 56 str. 2 d., Antstolių įstatymo 45 str. 4 d., Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 139 str. 2 d.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 70 str. ir Odontologų rūmų įstatymo 2 str. 2 d. Notariato įstatyme bei Draudimo įstatyme Asociacijų įstatymo taikymas nėra aptartas. Patentinių patikėtinių įstatymo 21 str. 12 d. ir Architektų rūmų įstatymo 2 str. 4 d. numatyta, kad šios profesinės savivaldos asociacijos savo veikloje vadovaujasi Asociacijų įstatymu, tačiau nėra aptartas subsidiarus jo taikymas.

⁴¹⁶ Asociacijų įstatymo 1 str. 2 d.

⁴¹⁷ CK 2.34 str. 4 d., 2.81–2.94 str.

⁴¹⁸ Lietuvos advokatūros įstatatai, patvirtinti 2017 05 05 Visuotiniame advokatų susirinkime, <http://www.advokatura.lt/download/60016/la_istatai_patvirtinti_20170505_vas.pdf>;

Lietuvos notarų rūmų statusas, priimtas 2007 11 17 Lietuvos notarų rūmų susirinkime ir patvirtintas teisingumo ministro 2008 01 03 įsakymu nr. 1R-3 (VŽ, 2008, nr. 6–222); Asociacijos Lietuvos antstolių rūmai įstatatai, priimti 2014 01 24 Antstolių susirinkime (TAR, 2014, nr. 4654); Patentinių patikėtinių instituto įstatatai, patvirtinti 2018 01 08 Visuotiniame narių susirinkime; Lietuvos auditorių rūmų statusas, patvirtintas 2017 06 16 Visuotiniame narių susirinkime, <<https://lar.lt/www/new/request.php?10274>>; Draudimo brokerių rūmų įstatatai, patvirtinti 2018 05 03 Visuotiniame narių susirinkime, <<http://www.dbr.lt/istatai>>; Architektų rūmų statusas, patvirtintas Architektų rūmų 2018 03 23 visuotiniame rūmų narių susirinkime, <<http://www.architekturumai.lt/wp-content/uploads/LAR-Statutas-2018.pdf>>.

⁴¹⁹ Pvz., NEKROŠIUS, V. Advokatūra <...>; NEKROŠIUS, V. Notariatas <...>; LASTAUSKIENĖ, G. Valstybės kontroliuojamų <...>; GUMBIS, J.; KŪRIS, E. Advokatai <...>; NEKROŠIUS, V. Notarai <...>; LASTAUSKIENĖ, G. Antstoliai <...>; DRAKŠAS, R.

struktūras. Taip pat daugeliu atvejų literatūroje apsiribojama įstatymų bei steigiamųjų dokumentų nuostatų apžvalga, nepateikiant platesnio pobūdžio jų palyginimų, vertinimų ar apibendrinimų.

Siekiant išanalizuoti profesinės savivaldos asociacijoms būdingą organizacinę struktūrą, šioje disertacijos dalyje aptariami bendrieji profesinės savivaldos organizavimo klausimai bei pagrindinių profesinės savivaldos asociacijų organų – visuotinio narių susirinkimo, valdymo organų bei etikos priežiūros organų – įgaliojimai bei teisinio statuso aspektai. Profesinės savivaldos organizavimo klausimai analizuojami daugiausiai tarpusavyje lyginant Lietuvoje veikiančių profesinės savivaldos asociacijų organizacines struktūras, tokiu būdu siekiant išgryninti būtent profesinės savivaldos asociacijoms būdingus bendrus organizacinės struktūros bruožus.

2.1.1 Bendrosios pastabos

Analizuojant profesinės savivaldos asociacijų vidinę struktūrą, pirmiausiai reikėtų pabrėžti, kad vienas esminių jos pagrindų – *demokratijos principas*. Demokratijos principo svarba profesinei savivaldai ypač plačiai aptariama Vokietijos teisės doktrinoje⁴²⁰. Viena vertus, demokratijos principas laikomas vienu iš esminių profesinės savivaldos konstitucinių pagrindų, lemiančių profesinės savivaldos subjektų struktūrą, jų organus, funkcijų bei įgaliojimų tarp jų pasidalinimą, kita vertus, diskutuojama ir dėl to, ar profesinė savivalda, turėdama palyginti plačius viešojo pobūdžio įgaliojimus, pati savaime yra demokratiškai pagrįsta. Kaip nurodo W. Kluth⁴²¹, yra du galimi demokratijos principo ir savivaldos santykio analizės aspektai – tai savivalda demokratijoje ir demokratija savivaldoje.

Advokatas: veiklos <...>; LASTAUSKIENĖ, G. Advokato profesija: <...>; STRAČKAITIS, M. Notariato savivalda <...>.

⁴²⁰ Pvz., WALDHORST, N. *Die Kammern* <...>. S. 29, 32–35; EHLERS, D.; LECHLEITNER, M. *Die Aufgaben* <...>. S. 44–49; EICKHOFF, M. *Berufsaufsicht der freien Berufe* <...>. S. 66–79; HEYNE, K. *Die funktionale Selbstverwaltung* <...>. S. 1, 2; GRIGA, M. *Verfassungsrechtliche Grundlagen* <...>. S. 5, 6, 9, 10; SCHMIDT, R.; WOLLENSCHLÄGER, F. *Kompendium* <...>. S. 182, 183; KLUTH, W. *Demokratische Legitimation* <...>. S. 13–15, 18, 19.

⁴²¹ KLUTH, W. *Funktionale Selbstverwaltung* <...>. S. 342–351.

Lietuvos teisės doktrinoje išskiriama itin daug demokratijos principo elementų⁴²², tačiau pirmiausiai akcentuoti šie du Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje skiriami šio principo aspektai: 1) demokratijos principas apibrėžia pagrindinius valdžios organizavimo principus (valdžia turi būti organizuota demokratiškai, piliečiai turi teisę dalyvauti valdyme tiek tiesiogiai, tiek per demokratiškai išrinktus atstovus, sprendimai priimami vadovaujantis daugumos principu)⁴²³; 2) demokratijos principas nustato valdžios atskaitomybės bei atsakomybės visuomenei formas (valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, valdžios galias riboja Konstitucija, visuomenės nariai turi teisę kontroliuoti valdžią)⁴²⁴. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje⁴²⁵ demokratijos principu yra grindžiama ne tik centrinė valstybės valdžia, bet ir savivalda – tiesiogiai įvardintas vietos savivaldos bei aukštųjų mokyklų savivaldos santykis su demokratijos principu.

Profesinės savivaldos atveju demokratijos principas pasireiškia tapačiais dviem aspektais. Pirma, įstatymų leidėjui suteikiant savivaldos teisę valstybės kontroliuojamai profesijai iš esmės suteikiama teisė tam tikrai apibrėžtai asmenų grupei nustatyta apimtimi dalyvauti valdyme: profesinė savivalda gauna įgaliojimus spręsti vidinius savo reikalus bei vykdyti tam tikras viešąsias funkcijas. Taip pat suteikiant profesinės savivaldos teisę įtvirtinama profesinės savivaldos vidinė struktūra, kurią sudaro valdymo organai, kuriuos visuotinio susirinkimo metu (demokratiškai) renka patys atitinkamos

---

⁴²² ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>*. P. 152–155; RAGAUSKAS, P. *Demokratijos sampratos atspindžiai Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo Jurisprudencijoje*. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2016.

⁴²³ Konstitucinis Teismas. 1994 07 22 *nutarimas byloje nr. 18/94*. Konstat. d. 8 p.; Konstitucinis Teismas. 2004 11 05 *išvada byloje nr. 42/04*. Konstat. d. III.1 p.; Konstitucinis Teismas. 2008 11 07 *išvada byloje nr. 32/08*. Konstat. d. III.1 p.; Konstitucinis Teismas. 2011 03 15 *nutarimas byloje nr. 23/08*. Konstat. d. III.5 p.

⁴²⁴ Konstitucinis Teismas. 1996 05 29 *sprendimas byloje nr. 1/96*. Konstat. d.; Konstitucinis Teismas. 2004 11 05 <...>. Konstat. d. III.1 p.; Konstitucinis Teismas. 2008 11 07 *išvada <...>*. Konstat. d. III.1 p.; Konstitucinis Teismas. 2011 03 15 *nutarimas <...>*. Konstat. d. III.5 p.

⁴²⁵ Konstitucinis Teismas. 1996 10 22 *nutarimas <...>*. Konstat. d.; Konstitucinis Teismas. 2000 06 13 *nutarimas <...>*. Konstat. d. VII.4 p.; Konstitucinis Teismas. 2002 01 14 *nutarimas <...>*. Konstat. d. V.3 p.; Konstitucinis Teismas. 2002 12 24 *nutarimas <...>*. Konstat. d. II.17 p.; Konstitucinis Teismas. 2004 02 11 *sprendimas <...>*. Konstat. d. II.1.2 p.; Konstitucinis Teismas. 2004 12 13 *nutarimas <...>*. Konstat. d. III.5 p.; Konstitucinis Teismas. 2005 07 08 *nutarimas <...>*. Konstat. d. II.3 p.; Konstitucinis Teismas. 2011 06 21 *nutarimas <...>*. Konstat. d. III.7 p.; Konstitucinis Teismas. 2011 12 22 *nutarimas <...>*. Konstat. d. VII.6 p.; Konstitucinis Teismas. 2014 11 10 *nutarimas <...>*. Konstat. d. I.7.1 p.; Konstitucinis Teismas. 2015 06 11 *nutarimas <...>*. Konstat. d. II.2 p.

profesijos atstovai. Antra, profesinė savivalda veikia saistoma atskaitomybės bei atsakomybės visuomenei. Profesinės savivaldos asociacijų organai veikia Konstitucijos ir įstatymų nustatytoje ribose, o jų priimamų sprendimų teisėtumą gali kvestionuoti bei skusti teismuose tiek atitinkamos profesijos atstovai, tiek ir tretieji asmenys – visuomenė.

Privaloma profesinės savivaldos asociacijų *organų struktūra* apibrėžta specialiuosiuose įstatymuose⁴²⁶ bei Asociacijų įstatyme⁴²⁷. Visos Lietuvoje veikiančios profesinės savivaldos asociacijos turi šiuos organus: 1) visuotinių narių susirinkimą ar kitą organą (konferenciją, suvažiavimą, kongresą, asamblėją ar kt.), turintį visas ar dalį visuotinio narių susirinkimo teisių; 2) vienasmenius ir (ar) kolegialius valdymo organus (tarybą, prezidiumą, tarybos ar prezidiumo pirmininką, prezidentą ir kt.). Asociacijų įstatyme numatyta, kad gali būti sudaromi ir kiti organai, o visa organų struktūra, jų kompetencija, sušaukimo bei sprendimų priėmimo tvarka yra nustatomi steigiamuosiuose dokumentuose. Profesinės savivaldos asociacijom taip pat yra būdingi profesinę veiklą vykdančių asmenų drausmės bylas nagrinėjantys etikos priežiūros organai, dažniausiai vadinami garbės teismais. Šių organų veikla reglamentuojama ganėtinai išsamiai, dažnai ne tik profesinės savivaldos asociacijas įtvirtinančiais specialiais įstatymais, bet ir konkrečiais garbės teismų veiklą reglamentuojančiais nuostatais ar taisyklėmis. Be garbės teismų, profesinės savivaldos asociacijose veikia ir kiti organai, tokie kaip revizijos⁴²⁸ ir egzaminų komisijos⁴²⁹, taip pat kiekvieno profesinės savivaldos asociacijos veiklai būdingos specifinės komisijos ar komitetai, skirti drausminių bylų iškėlimo, tarptautinio bendradarbiavimo, socialinių reikalų, atestacijos ir pan. klausimams spręsti⁴³⁰. Daugumoje atvejų tokių komisijų skaičius profesinės

---

⁴²⁶ Advokatūros įstatymo 58 str. 1 d.; Notariato įstatymo 4, 8, 10, 10¹, 10², 22, 23, 57, 59 str.; Antstolių įstatymo 47–49 str.; Patentinių patikėtinių įstatymo 22 str. 1 d.; Draudimo įstatymo 172 str.; Odontologų rūmų įstatymo 8 str. 1 d.; Architektų rūmų įstatymo 6 str.

⁴²⁷ Asociacijų įstatymo 7 str. 1, 2, 5–7 d.

⁴²⁸ Advokatūros įstatymo 62 str. 1 ir 2 d.; Lietuvos advokatūros įstatų 21.7 p.; Notarų rūmų statuto 31 str.; Antstolių rūmų įstatų 19 str.; Nemokumo administratorių rūmų įstatų 13.2, 18.5 p.; Odontologų rūmų įstatymo 11 str.; Odontologų rūmų statuto 39 str.; Architektų rūmų įstatymo 12 str.; Architektų rūmų statuto 125 p.

⁴²⁹ Advokatūros įstatymo 15 str. 1 ir 2 d.; Lietuvos advokatūros įstatų 21.6 p.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 12 str. 4 d.; Auditorių rūmų statuto 63 p.; Antstolių įstatymo 6 str. 3 d.

⁴³⁰ Advokatūros įstatymo 51 str. str. 2 ir 3 d.; Lietuvos advokatūros įstatų 21.4 p.; Notariato įstatymo 4 str.; Notarų rūmų statuto 33 str. 1 d.; Auditorių rūmų statuto 60 p.; Odontologų rūmų įstatymo 13 str.; Odontologų rūmų statuto 45 str. 2–6 p.; Architektų rūmų įstatymo 11 str. 1 d.; Architektų rūmų statuto 47.5–47.8 p.

savivaldos asociacijose nėra ribojamas ir valdymo organai gali priimti sprendimus prireikus sudaryti ir kitas komisijas ar komitetus⁴³¹. Lietuvos teisės doktrinoje akcentuojama⁴³², kad tokie struktūriniai dariniai, kaip komisijos ar komitetai, profesinės savivaldos asociacijų veiklą reglamentuojančiuose specialiuose įstatymuose paprastai nėra įvardinami kaip profesinės savivaldos asociacijos organai.

Lietuvos teisės doktrinoje⁴³³, nagrinėjant profesinės savivaldos asociacijų struktūrą, kuri laiką atskiri profesinės savivaldos asociacijų organai buvo įvardinami kaip atskiros savivaldos institucijos, pvz., visuotinis advokatų susirinkimas – kaip „pagrindinė advokatų savivaldos institucija“, o Advokatų taryba ir jos pirmininkas – kaip „advokatų savivaldos vykdomoji institucija“. Tiesa, vėliau tokia pozicija pakeista⁴³⁴, aiškiai nurodant, kad profesinės savivaldos institucijos yra asociacijos, turinčios tam tikrus organus. Tokia pozicija atitinka ir Lietuvos teismų praktiką⁴³⁵, pagal kurią profesinės savivaldos asociacijų organai laikytini struktūrinėmis organizacinėmis profesinės savivaldos asociacijų, kaip juridinių asmenų, dalimis ir atskirai procesinio subjektiškumo neturi. Dėl šios priežasties, teismui skundžiant profesinės savivaldos asociacijų valdymo ar kitų organų, tokių kaip garbės teismai, komisijos ar komitetai, priimtus sprendimus, atsakovu turėtų būti pati profesinės savivaldos asociacija, o ne atskiras jo organas. Tokia taisyklė turėtų būti taikoma netgi tuo atveju, jeigu tokių profesinės savivaldos asociacijų organų veikloje dalyvauja ne tik profesinės savivaldos asociacijų nariai, bet ir tretieji asmenys, pvz., valstybės institucijų paskirti atstovai.

Atskirų profesijų profesinės etikos kodeksuose yra nustatytos tam tikros taisyklės, kaip tarpusavyje turėtų bendrauti profesinės savivaldos asociacijos, atskiri jų *organai ir profesinės savivaldos asociacijos nariai*⁴³⁶. Profesinės

---

⁴³¹ Lietuvos advokatūros įstatų 21.1 p.; Notarų rūmų statuto 33 str. 1 d. 7 p.; Nemokumo administratorių rūmų įstatų 18.1–18.3 p.; Odontologų rūmų statuto 45 str. 9 p.

⁴³² GUMBIS, J.; KŪRIS, E. Advokatai <...>. P. 614.

⁴³³ NEKROŠIUS, V. Advokatūra <...>. P. 142, 143.

⁴³⁴ GUMBIS, J.; KŪRIS, E. Advokatai <...>. P. 606, 607.

⁴³⁵ LAT. 2007 10 31 nutartis civilinėje byloje nr. 3K–3–475/2007; ApT. 2009 07 16 nutartis civilinėje byloje nr. 2–746/2009; ApT. 2011 11 17 nutartis civilinėje byloje nr. 2–2312/2011; ApT. 2011 12 01 nutartis civilinėje byloje nr. 2–2412/2011; ApT. 2016 07 07 nutartis civilinėje byloje nr. 2A–501–196/2016; ApT. 2017 06 29 nutartis civilinėje byloje nr. 2A–413–302/2017; VAT. 2014 02 04 nutartis civilinėje byloje nr. 2A–39–603/2014; VAAT. 2014 06 16 sprendimas administracinėje byloje nr. I–3650–142/2014.

⁴³⁶ Lietuvos advokatų etikos kodekso, patvirtinto 2016 04 15 Visuotinio advokatų susirinkimo sprendimu ir paskelbto teisingumo ministro 2016 04 22 įsakymu nr. 1R–133 (TAR, 2016, nr.

savivaldos asociacijų ir jų narių santykiai profesinės etikos kodeksuose nėra aptarti tik auditorių bei architektų atveju. Šių profesijų atstovų veiklos etiką reglamentuoja ne profesinės savivaldos asociacijų, o tarptautinių profesinių asociacijų priimti etikos kodeksai, kuriuose tokie klausimai nėra reglamentuojami⁴³⁷. Profesinės savivaldos asociacijų organų bei profesinės savivaldos asociacijų narių tarpusavio santykiai turėtų būti grindžiami abipuse, aktyvia pagarba, geranorišku bendradarbiavimu, nepiktnaudžiavimu; profesijos atstovai savo elgesiu ir darbu turėtų stiprinti profesinės savivaldos asociacijų autoritetą ir jokiais būdais nežeminti savivaldos subjekto vardo. Antra, numatyta narių pareiga dalyvauti organų, į kuriuos jie yra išrinkti veikloje, o advokatams – nustatytas netgi įpareigojimas dalyvauti visuotiniuose narių susirinkimuose. Trečia, numatyta narių pareiga vykdyti profesinės savivaldos asociacijų organų priimtus sprendimus bei nutarimus, organams reikalaujant – teikti jie informaciją ir duomenis apie savo veiklą. Kadangi šie profesinės savivaldos asociacijų bei jų narių bendradarbiavimą principai yra įtvirtinti profesinės etikos kodeksuose, jų nesilaikantiems nariams gali būti taikoma drausminė atsakomybė.

Lyginamuoju aspektu pažymėtina, kad Vokietijoje įprastai veikia regioniniai, atskirų žemių profesinės savivaldos subjektai, kurie visi vienijasi ir į federacinio lygmens profesinės savivaldos subjektus. Priklausomai nuo atskirų profesijų, žemių bei federaliniams profesinės savivaldos subjektams gali būti būdingi skirtingi įgaliojimai, pvz., privalomos narystės reikalavimas įprastai būdingas tik žemių rūmams, federaliniai rūmai gali būti įgalioti priimti tam tikras reguliacines taisykles ir pan. Vidinės organizacinės struktūros požiūriu Vokietijos profesinės savivaldos subjektams būdingas iš esmės

---

10280) 12 str. 2 d., 13 str.; Notarų garbės (etikos) kodekso, patvirtinto 2015 04 11 rūmų narių susirinkimo nutarimu nr. 6, <<https://www.notarurumai.lt/notaru-rumai/teises-aktai/notaru-garbes-kodeksas>>, 15 str.; Antstolių profesinės etikos kodekso, priimto 2013 02 22 antstolių susirinkime ir paskelbto teisingumo ministro 2013 03 13 įsakymu nr. 1R-71 (VŽ, 2013, nr. 28-1342) 33, 34, 38 p.; Nemokumo administratorių elgesio kodekso, <<https://nemokumorumai.lt/teisiniai-dokumentai/garbes-kodeksas>>, 12 p.; Draudimo brokerių profesinės etikos kodekso, patvirtinto 2019 05 07 Draudimo brokerių rūmų narių visuotiniame susirinkime, <http://www.dbr.lt/uploads/Visuotinis_2019/Etikos_kodeksas_20190507-patvirtintas.pdf>, 3.1, 3.2 p.

⁴³⁷ Tarptautinis buhalterių profesionalų etikos kodeksas, priimtas Tarptautinės buhalterių etikos standartų valdybos 2018 m., <<http://www.avnt.lt/assets/Teisine-informacija/2019-06-18-Etikos-kodekso-galutinis-vertimas.pdf>>; Architektūros paslaugų teikėjų Europos etikos kodeksas, priimtas Europos architektų tarybos 2016 m., <<https://drive.google.com/open?id=0B-weBzQJ2f94MzB2WmtwUUJZaGM>>.

vienodas modelis – šiuose subjektuose veikia pagrindinis, narių sudaromas organas, kuris priima pačius svarbiausius sprendimus bei valdymo organas (vykdomas komitetas, prezidiumas), kuris atstovauja profesinės savivaldos subjektą. Kai kuriais atvejais veikia du vykdomieji organai, kurie tarpusavyje dalinasi tam tikras kompetencijas. Taip pat profesinės savivaldos subjektuose gali būti steigiami specializuoti komitetai, skirti tam tikriems klausimams spręsti⁴³⁸.

Prancūzijoje profesinės savivaldos subjektai veikia trijuose lygiuose – departamento, regiono bei nacionaliniu. Skirtingų lygmenų profesinės savivaldos subjektams būdinga skirtinga kompetencija – kai kurie klausimai priskirti žemesnio, kai kurie aukštesnio lygmens subjektams, taip pat aukštesnio lygmens subjektai gali kontroliuoti kaip savo funkcijas vykdo žemesni subjektai. Vidinės struktūros požiūriu, įprastai būdingi tokie organai kaip visuotinius narių susirinkimas, valdyba bei prezidentas⁴³⁹.

Anglijos teisinėje sistemoje profesinės asociacijos ir jų struktūra gali būti itin įvairi, todėl sudėtinga daryti tam tikrus apibendrinimus. Literatūroje skiriami tokie galimi modeliai: 1) tam tikroje profesinėje srityje veikia visiškai savanoriškai savireguliacijos subjektai (profesijos asociacijos); 2) bendradarbiaudamas kartu su tokiu savanorišku profesinės savireguliacijos subjektu veikia tam tikras reguliatorius (angl. – *regulator or registration body*) – jie tarpusavyje dalinasi tam tikrus įgaliojimus, jų atstovai dalyvauja vieni kitų veikloje, organuose; 3) reguliatorius veikia kaip visiškai savarankiškas subjektas, tiesiogiai nesusijęs su savanoriškai savireguliacijos subjektais⁴⁴⁰.

Lenkijos teisės doktrinoje akcentuojama, kad priklausomai nuo profesijos poreikių, profesinei savivaldai gali būti būdinga ganėtinai įvairi struktūra. Įprastai profesinės savivaldos subjektai veikia dviem lygiais – kaip vietiniai bei bendrieji (nacionaliniai) rūmai. Kiekvieno lygmens profesinės savivaldos subjektai turi jiems priskirtus įgaliojimus, yra atskiri juridiniai asmenys. Kai kurių profesijų savivaldos subjektams būdinga tik nacionalinio lygmens struktūra, tačiau vis tiek išlieka poreikis turėtų atstovus regionuose, todėl dažnai šie rūmai „vystosi žemyn“, steigiami savo padalinius regionuose.

---

⁴³⁸ GROB, T. *Kammerversfassungsrecht* <...>. S. 226; SCHMIDT, R.; WOLLENSCHLÄGER, F. *Kompendium* <...>. S. 181.

⁴³⁹ WALINE, J. *Droit* <...>. P. 246; NASCIMBENE, B; BERGAMINI, E. *The Legal Profession* <...>. P. 102, 103.

⁴⁴⁰ BUTTON, K; FLEMING, M. *The Effects* <...>. P. 100–105; WENDT, I. E. *EU Competition Law* <...>. P. 242–244; LESTER, S. *On professions* <...>. P. 3.

Narystė įprastai privaloma tik žemesniuose (regioniniuose) rūmuose. Regioniniams rūmams būdingi tokie organai: visuotinis narių susirinkimas, valdyba, audito komitetai, regioniniai teismai, regioniniai drausmės atstovai⁴⁴¹.

2.1.2 Visuotinis narių susirinkimas

Visų Lietuvoje veikiančių profesinės savivaldos asociacijų *aukščiausiasis organas yra visuotinis narių susirinkimas*⁴⁴². Nors visuotinio narių susirinkimo kaip aukščiausio asociacijos organo buvimas yra būtinas visoms asociacijoms ir dėl to nereikėtų jo laikyti specialiu, tik profesinei savivaldai būdingu organu, tačiau profesinės savivaldos atveju jis yra tiesioginė aptarto demokratijos principo išraiška. Daugumos profesinės savivaldos asociacijų atveju (Lietuvos advokatūros, Antstolių rūmų, Patentinių patikėtinių instituto, Nemokumo administratorių rūmų, Draudimo brokerių rūmų, Architektų rūmų) visuotinio narių susirinkimo įgaliojimai, susirinkimo sušaukimo tvarka bei sprendimų priėmimo tvarka (ar bent jau pagrindiniai jų principai) yra įtvirtinti specialiuosiuose jų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose. Notarų rūmų atveju bei Auditorių rūmų atveju visuotiniai narių susirinkimai bei tam tikri jų tvirtinami sprendimai specialiuose įstatymuose yra paminėti tik epizodiškai. Bet kuriuo atveju visų profesinės savivaldos asociacijų visuotinių narių susirinkimų įgaliojimai, sušaukimo bei priėmimo tvarka detaliau reglamentuojama stiegiamuosiuose profesinės savivaldos asociacijų dokumentuose – įstatuose arba statutuose.

Visuotinių narių susirinkimų *sušaukimo bei sprendimų priėmimo tvarka* šio disertacinio tyrimo kontekste plačiau nenagrinėtina. Pagrindiniai profesinės savivaldos asociacijų visuotinių narių susirinkimo organizavimo principai (jų šaukimo periodiškumas, susirinkimo kvorumas, susirinkimo iniciavimo pareiga, galimybė sušaukti neeilinį susirinkimą, informavimas apie

---

⁴⁴¹ BANASZAK, B. *Prawo konstytucyjne* <...>. S. 745–748; SZAFRAŃSKI, A. *Bericht über* <...>. S. 7–10.

⁴⁴² Advokatūros įstatymo 59 str. 1 d.; Lietuvos advokatūros įstatų 14.1 p.; Notarų rūmų statuto 12 str. 1 d. 1 p.; Antstolių rūmų įstatų 9 str. 1 d.; Patentinių patikėtinių įstatymo 23 str. 1 d.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 143 str. 1 d. 1 p.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 6.2.1 p.; Auditorių rūmų statuto 27 p.; Draudimo įstatymo 173 str. 3 d.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 4.2 p.; Odontologų rūmų įstatymo 9 str. 1 d.; Odontologų rūmų statuto 17 str. 1 d.; Architektų rūmų įstatymo 7 str. 1 d.; Architektų rūmų statuto 48 p.

šaukiamą susirinkimą ir kt.)⁴⁴³ iš esmės atitinka Asociacijų įstatyme nustatytą asociacijų visuotinių narių susirinkimo vykdymo tvarką⁴⁴⁴ ir nėra kuo nors išskirtiniai. Atlikta profesinės savivaldos asociacijų visuotinių narių susirinkimų kompetencijos analizė⁴⁴⁵ leidžia teigti, kad profesinės savivaldos asociacijų visuotiniams narių susirinkimams iš esmės yra būdinga ir kitoms asociacijoms įprasta kompetencija, tokia kaip steigiamųjų dokumentų keitimas ir tvirtinimas, valdymo ir kitų organų formavimas, finansinės veiklos ataskaitos tvirtinimas, pagrindinių strateginių sprendimų priėmimas. Tačiau profesinės savivaldos asociacijų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose bei jų steigiamuosiuose dokumentuose visuotinių narių susirinkimų kompetencija yra kiek platesnė, nei minimaliai numatyta Asociacijų įstatyme: aptariamos kai kurios specifinės su profesinės savivaldos funkcijomis sietinos kompetencijos, tokios kaip drausmės bylų nagrinėjimo tvarkos, narių šalinimo tvarkos, paramos teikimo nariams tvarkos, privalomos kvalifikacijos tobulinimo tvarkos tvirtinimas ir kt.

Visuotiniuose susirinkimuose dalyvauja ir *balsavimo teisę turi būtent profesinės savivaldos asociacijų nariai*. Daugumoje atvejų profesinės savivaldos asociacijų nariais yra laikomi tik atitinkamą profesinę kvalifikaciją turintys ir pripažinti galinčiais verstis tam tikra profesine veikla asmenys – advokatai, notarai, antstoliai, patentiniai patikėtiniai, nemokumo administratoriai, auditoriai, draudimo brokeriai, architektai. Profesinės savivaldos asociacijos tam tikra apimtimi reguliuoja bei koordinuoja ir asmenų, siekiančių pradėti vertis atitinkama profesine veikla, t. y. advokatų padėjėjų, kandidatų į notarus (asesorių), antstolių padėjėjų, nemokumo administratorių padėjėjų, asocijuotų auditorių, auditorių padėjėjų⁴⁴⁶, veiklą, taip pat ir profesinę veiklą vykdančius asmenis vienijančių kvazijuridinių asmenų (tokių kaip advokatų kontoros, antstolių kontoros) ar juridinių asmenų (tokių kaip advokatų profesinės bendrijos, nemokumo administratoriai

---

⁴⁴³ Advokatūros įstatymo 59 str. 3–5 d.; Lietuvos advokatūros įstatų 11 ir 13 p.; Notarų rūmų statuto 14–17 str.; Antstolių įstatymo 47 str. 1 ir 3 d.; Antstolių rūmų įstatų 9 str.; Patentinių patikėtinių įstatymo 23 str. 2, 4 d.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 7.3–7.9 p.; Auditorių rūmų statuto 28–32, 34–38 p.; Draudimo įstatymo 173 str. 1, 2, 4, 6 ir 7 d.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 4.4–4.19 p.; Odontologų rūmų įstatymo 9 str. 1, 3–6 d.; Odontologų rūmų statuto 17, 18, 20 ir 21 str.; Architektų rūmų įstatymo 7 str. 3 ir 4 d.; Architektų rūmų statuto 50–61 p.

⁴⁴⁴ Asociacijų įstatymo 8 str. 4–8 d.

⁴⁴⁵ Žr. šios disertacijos 3 priedą.

⁴⁴⁶ Advokatūros įstatymo 34 str.; Notariato įstatymo 57 str.; Antstolių įstatymo 27 str.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 160 str.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 11 str.; Auditorių rūmų statuto 21.2 p.

juridiniai asmenys, audito įmonės⁴⁴⁷), veiklą. Dažnu atveju šie asmenys turi ir konkrečių įpareigojimų profesinės savivaldos asociacijų atžvilgiu, dažniausiai susijusių su mokėjimais profesinės savivaldos asociacijoms, pvz., advokatų padėjėjai turi mokėti Lietuvos advokatūrai privalomas mėnesinės įmokas, nemokumo administratoriai juridiniai asmenys – asocijuoto nario mokesčių, asocijuoti auditoriai bei audito įmonės – privalomas mėnesines įmokas⁴⁴⁸. Vis dėlto, šie asmenys nėra laikomi atitinkamų profesinės savivaldos asociacijų nariais ir balso teisės visuotiniuose narių susirinkimuose neturi. Tokių asmenų ir profesinės savivaldos asociacijų teisiniai santykiai įprastai nėra būdingi savanoriškoms asociacijoms, Asociacijų įstatyme nėra numatoma galimybė, kad kai kurie asociacijos yra „tikrieji“ nariai, o kiti – naudojasi tik dalimi teisių ir pareigų, profesinės savivaldos atveju tokia specifika įtvirtinama atskiruose jų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose.

Profesinės savivaldos *asociacijos nariai turi teisę*⁴⁴⁹ *ginčyti visuotinio narių susirinkimo priimamus sprendimus*, jeigu jie prieštarauja imperatyvioms įstatymų normoms, steigimo dokumentams arba protingumo ar sąžiningumo principams. Teismų praktikoje pabrėžiama⁴⁵⁰, kad profesinės savivaldos asociacijos nariai turi materialinį teisinį suinteresuotumą ginčyti visuotinio susirinkimo sprendimus, nes profesinės savivaldos asociacijos nariai, kaip ir bet kurios kitos asociacijos nariai, turi interesą, kad visuotinio susirinkimo sprendimai būtų teisėti. Toks interesas ypač pasireiškia tais atvejais, kai yra priimami sprendimai, tiesiogiai ir betarpiškai susiję su valdymo organo narių rinkimais.

2.1.3 Valdymo organai

Profesinės savivaldos asociacijos turi *kolegialius valdymo organus* (tarybą, prezidiumą) bei *vienasmenius valdymo organus* (tarybos pirmininką, prezidentą, prezidiumo pirmininką, vadovą). Daugumos profesinės savivaldos asociacijų atveju (Lietuvos advokatūros, Antstolių rūmų, Patentinių patikėtinių instituto, Nemokumo administratorių rūmų, Draudimo brokerių

---

⁴⁴⁷ Advokatūros įstatymo 27–33 str.; Antstolių įstatymo 18–20 str.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 140 str. 3 d.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 18–25 str.

⁴⁴⁸ Lietuvos advokatūros įstatų 5.1.1 p.; Visuotinio advokatų susirinkimo sprendimas dėl įmokų Lietuvos advokatūros funkcijoms atlikti 23 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 150 str. 2 p.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 74 str. 1 d. 2 p.; Auditorių rūmų statuto 13.15 p.; Lietuvos auditorių rūmų veiklos reglamento 27–42 p.

⁴⁴⁹ CK 28.2 str. 4 d.

⁴⁵⁰ VAT. 2015 12 10 nutartis civilinėje byloje nr. 2A–2565–585/2015; VAT. 2015 12 16 nutartis civilinėje byloje nr. 2A–2159–275/2015.

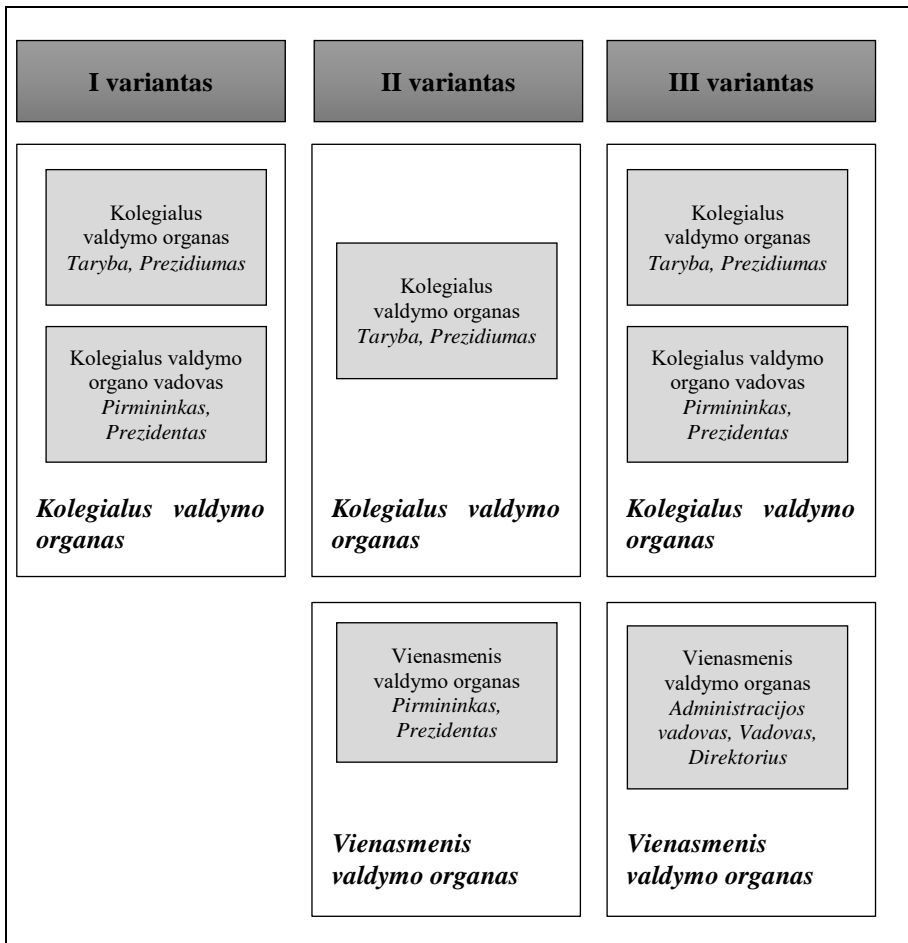
rūmų, Architektų rūmų) valdymo organai, jų formavimo tvarka bei kompetencija yra įtvirtinti specialiuosiuose jų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose. Tuo tarpu Notarų rūmų atveju bei Auditorių rūmų atveju valdymo organai bei tam tikri jų įgaliojimai specialiuose įstatymuose yra paminėti tik epizodiškai. Bet kuriuo atveju visų profesinės savivaldos asociacijų valdymo organų kompetencija bei sprendimų priėmimo tvarka reglamentuojama stiegiamuosiuose profesinės savivaldos asociacijų dokumentuose – įstatuose arba statutuose.

Atlikta profesinės savivaldos asociacijų valdymo organų lyginamoji analizė⁴⁵¹ leidžia teigti, kad visi profesinės savivaldos asociacijos turi kolegialų valdymo organą, vadinamą taryba, prezidiumu ar valdyba. Šiam valdymo organui vadovauja pirmininkas ar prezidentas. Kai kurių profesinės savivaldos asociacijų atveju yra formalizuota ir kolegialaus valdymo organo pirmininko pavaduotojo pareigybė (Notarų rūmuose bei Draudimo brokerių rūmuose yra renkamas viceprezidentas, o Architektų rūmuose – tarybos pirmininko pavaduotojas). Reikėtų pastebėti, kad skiriasi profesinės savivaldos asociacijų kolegialių valdymo organų pirmininkų turimi įgaliojimai. Kai kuriais atvejais šie pirmininkai vadovauja tik pačiam kolegialiam organui (tarybai ar prezidiumui), t. y. jie neturi vienasmenio valdymo organo įgaliojimų (taip yra Lietuvos advokatūroje, Antstolių rūmuose, Nemokumo administratorių rūmuose, Draudimo brokerių rūmuose). Tuo tarpu Notarų rūmų prezidentas, Patentinių patikėtinių instituto pirmininkas bei Architektų rūmų tarybos pirmininkas (dar vadinamas rūmų vadovu) turi vienasmenio valdymo organo įgaliojimus. Taip pat pažymėtina, kad Nemokumo administratorių rūmuose, Auditorių rūmuose bei Draudimo brokerių rūmuose išskiriamas atskiras vienasmenis valdymo organas – vadovas, administracijos vadovas ar direktorius. Apibendrinant galima teigti, kad dviem profesinės savivaldos asociacijoms (Lietuvos advokatūrai bei Antstolių rūmams) yra būdinga tik kolegialaus valdymo organo sistema. Tuo tarpu kitos profesinės savivaldos asociacijos turi ne tik kolegialų, bet ir vienasmenį valdymo organą, kurio funkcijas atlieka kolegialaus valdymo organo pirmininkas arba administracijos vadovas (žr. 3 schemą).

---

⁴⁵¹ Žr. šios disertacijos 4 priedą.

2 schema. Profesinės savivaldos valdymo organų variantai

Galimybė sudaryti kolegialius ir (ar) vienasmenius valdymo organus yra numatyta Asociacijų įstatyme⁴⁵². Taigi šiuo atveju profesinės savivaldos asociacijoms būdinga valdymo organų sistemų įvairovė nėra tik šioms asociacijoms būdingas ypatumas. Šiuo atveju svarbu tai, kad profesinės savivaldos asociacijoms nėra būdinga vienoda valdymo organų sistema, kas rodo palyginti skirtingą šių subjektų veiklos organizavimą. Galima būtų svarstyti, kokios yra tokio skirtingo valdymo organų struktūros pasirinkimo priežastys. Viena vertus, tam galėjo turėti įtakos įstatymų leidėjas, įvardindamas konkrečius valdymo organus atskiruose specialiuose įstatymuose. Kita vertus, valdymo organų modelio parinkimui galėjo daryti

⁴⁵² Asociacijų įstatymo 7 str. 1, 2, 5–7 d.

įtaką ir patys profesine veikla besiverčiantys asmenys, dalyvavę steigiant atitinkamą profesinės savivaldos asociaciją.

Profesinės savivaldos asociacijų valdymo organų kompetencija sureguliuota ganėtinai skirtingai. Kai kuriais atvejais ji detalai aptarta įstatymuose bei steigimo dokumentuose, pvz., įvardinama teisė priimti konkrečias tvarkas ir taisykles⁴⁵³. Kitais atvejais valdymo organų kompetencija reglamentuojama plačiau, nurodant daugiau bendro pobūdžio kompetencijas, pvz., tokias kaip profesinės savivaldos asociacijos veiklos koordinavimas, strateginių jo veiklos krypčių nustatymas ir pan.⁴⁵⁴

LAT, nagrinėdamas bylą dėl Draudimo brokerių rūmų prezidiumo formavimo⁴⁵⁵, yra pažymėjęs, kad prezidiumo, kaip asociacijos valdymo organo, pagrindinis interesas turi būti visos asociacijos narių teisėti lūkesčiai ir asociacijos tikslų įgyvendinimas. Tokią taisyklę būtų galima pritaikyti ir kitų profesinės savivaldos asociacijų valdymo organams. Reikėtų pastebėti tai, kad visais atvejais profesinės savivaldos asociacijų valdymo organams priskirtas funkcijas galima grupuoti į tam tikras aiškias grupes, tokias kaip:

1) *korporatyvinio pobūdžio veiklas*, kurias valdymo organai turėtų vykdyti kiekviename juridiniame asmenyje, pvz., visuotinio narių susirinkimo sušaukimas, visuotinio narių susirinkimo sprendimų vykdymas, valdymo organo pirmininko rinkimas, valdymo organo darbo reglamento virtinimas⁴⁵⁶;

2) *narių interesų atstovavimo veiklas*, kurias valdymo organai turėtų įgyvendinti kiekvienoje asociacijoje, pvz., dalyvavimas rengiant narių veiklai reikšmingus teisės aktus, narių kvalifikacijos tobulinimo organizavimas, savo narių skyrimas į įvairias kartu su valstybės institucijomis formuojamas komisijas⁴⁵⁷;

3) *narių bei su jais susijusių asmenų kontrolės veiklas*, kurios yra mažiau būdingos įprastoms asociacijomis ir galėtų būti laikomos profesinės savivaldos asociacijų veiklos ypatumu, pvz., sprendimų kelti drausmės bylas

---

⁴⁵³ Pvz., Advokatūros įstatymo 60 str.; Lietuvos advokatūros įstatų 15 p.; Auditorių rūmų statuto 41 p.

⁴⁵⁴ Pvz., Antstolių įstatymo 48 str.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 4.27 p.

⁴⁵⁵ LAT. 2014 11 13 nutartis civilinėje byloje nr. 3K-3-498/2014.

⁴⁵⁶ Pvz., Lietuvos advokatūros įstatų 15.1, 15.28 p.; Notarų rūmų statuto 20 str. 2 ir 7 p.; Auditorių rūmų statuto 41.1 p.; Odontologų rūmų įstatymo 10 str. 4 d. 1 ir p.; Architektų rūmų įstatymo 8 str. 3 d. 1 ir 2 p.

⁴⁵⁷ Pvz., Advokatūros įstatymo 60 str. 2 d. 3 p.; Notariato įstatymo 4 str.; Lietuvos advokatūros įstatų 15.9 p.; Antstolių įstatymo 48 str. 3 d. 4 p.; Auditorių rūmų statuto 41.11, 41.15, 41.16 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 4.27.5 p.; Odontologų rūmų įstatymo 10 str. 4 d. 5 p. ir 5 d. 2 p.; Architektų rūmų įstatymo 8 str. 3 d. 4 p. ir 4 d. 2 p.

priėmimas, profesinės veiklos vykdymo bei organizavimo kokybės vertinimas bei kontrolė, tam tikros informacijos iš narių apie jų vykdomą profesinę veiklą reikalavimas⁴⁵⁸;

4) *narių bei su jais susijusių asmenų reglamentavimo veiklas*, kurios yra mažiau būdingos įprastoms asociacijomis ir galėtų būti laikomos profesinės savivaldos asociacijų veiklos ypatumu, pvz., įvairių profesinei veiklai vykdyti svarbių tvarkų, taisyklių bei metodikų tvirtinimas⁴⁵⁹.

Profesinės savivaldos asociacijų valdymo organų nariai yra saistomi bendrųjų *fiduciarinių pareigų*⁴⁶⁰ – būti lojaliems profesiniam savivaldos subjektui (kaip juridiniam asmeniui). Tačiau profesinės savivaldos asociacijų valdymo organų narių atveju kyla klausimas ir dėl jų pareigų kitų narių atžvilgiu. Profesinės savivaldos asociacijų valdymo organų nariai yra ir praktikuojantys atitinkamos profesijos atstovai. Įstatymai tam tikrais atvejais net specifiskai reglamentuoja jų teisę, tapus valdymo organų nariu, toliau tęsti profesinę veiklą⁴⁶¹. Taigi faktiskai susidaro tokios situacijos, kai jie turi priimti sprendimus, kurie yra tiesiogiai susiję su jais pačiais, kaip profesinės veiklos vykdytojais arba su jų kolegomis (konkurentais) vykdančiais tą pačią veiklą. Reikėtų pastebėti, kad šiam konfliktui spręsti reikėtų vadovautis tomis pačiomis valdymo organų narių fiduciarinėmis pareigomis – privalėdami veikti juridinio asmens naudai jie tuo pačiu privalo veikti ir visų narių naudai. Vis dėlto, šios valdymo organų narių pareigos būtent profesinės savivaldos asociacijų atveju galėtų būti labiau akcentuojamos. Šiuo metu tik Auditorių rūmų statute specifiskai įvardina⁴⁶² rūmų valdymo organų narių pareigas visų rūmų narių atžvilgiu veikti sąžiningai ir protingai, laikytis konfidencialumo, vengti asmeninių bei rūmų interesų konflikto, o Draudimo brokerių rūmų įstatuose⁴⁶³ – bendra konfidencialumo pareiga.

---

⁴⁵⁸ Pz., Advokatūros įstatymo 60 str. 2 d. 10, 16 p.; Notariato įstatymo 10¹ str.; Antstolių įstatymo 48 str. 3 d. 1 ir 5 p.; Auditorių rūmų statuto 41.12, 41.14, 41.28, 41.30 p.; Odontologų rūmų įstatymo 10 str. 5 d. 1 p.; Odontologų rūmų statuto 27 str. 1 d. 15 p.; Architektų rūmų įstatymo 8 str. 4 d. 1 p.

⁴⁵⁹ Pz., Advokatūros įstatymo 60 str. 2 d. 2, 5, 6, 15, 17–20 p.; Lietuvos advokatūros įstatų 15.11, 15.21, 15.22 p.; Notariato įstatymo 11 ir 22 str.; Auditorių rūmų statuto 41.20, 41.21, 41.26, 41.31, 41.34 p.

⁴⁶⁰ CK 2.87 str.

⁴⁶¹ Advokatūros įstatymo 43 str. 1 d.; Notariato įstatymo 20 str. 1 d.; Antstolių įstatymo 10 str. 1 d.

⁴⁶² Auditorių rūmų statuto 52.1, 52.2, 52.5, 56.1–56.3 p.

⁴⁶³ Draudimo brokerių įstatų 9.9 p.

Šis klausimas aktualus ir praktikoje, pvz., 2015 m. Seime inicijuotas Odontologų rūmų įstatymo pakeitimo projektas⁴⁶⁴, kuriuo, be kitų klausimų, buvo siūlyta keisti Odontologų rūmuose sudaromų komisijų ir garbės teismo sudėtį, numatant nepriklausomų asmenų – rūmams nepriklausančių visuomeninių organizacijų ir (ar) akademinės visuomenės veikėjų – dalyvavimą, tokiu būdu užtikrinant didesnę rūmų veiklos nepriklausomą bei skaidrumą. Aiškinamajame rašte buvo specifiškai nurodyta⁴⁶⁵, kad viena iš priežasčių lėmusi projekto rengimą buvo tam tikri faktai dėl to, jog Odontologų rūmų organų nariai (patys būdami odontologai) galimai piktnaudžiavo teise susipažinti su kitų odontologų bei jų įsteigtų rūmams teikiama informacija (pvz., finansine). Projekto rengėjų pabrėžė, tokia situacija, kai konkurentai (kitose įstaigose dirbantys specialistai, išrinkti Rūmų organų nariais) atlieka patikrinimus, kurių metu prašoma pateikti įvairią informaciją, įskaitant konfidencialią, yra netoleruotina ir turi būti keičiama. Projektu siūlyta įtvirtinti nešališkumo bei interesų vengimo reikalavimus rūmų organų nariams bei atsakomybę už nevykdomas ar netinkamai vykdomas jų pareigas, taip pat numatyti draudimą reikalauti konfidencialios informacijos pateikimo tiek patikinimų, tiek ir kitų funkcijų vykdymo metu, taip apsaugant odontologus nuo galimo piktnaudžiavimo nariams suteiktomis teisėmis. Pastaruoju metu⁴⁶⁶ interesų konflikto klausimas

---

⁴⁶⁴ 2015 06 02 Odontologų rūmų įstatymo nr. IX–1929 pakeitimo įstatymo projekte nr. XIIP–3087(2) siūlomo naujos redakcijos įstatymo projekto 12 str. 3 d. 1 p., 13 str. 2 d.

⁴⁶⁵ 2015 06 02 Odontologų rūmų įstatymo nr. IX–1929 pakeitimo įstatymo projekto nr. XIIP–3087(2) aiškinamojo rašto 1, 3 ir 4 p.

⁴⁶⁶ Notarų rūmu atveju Konkurencijos taryba yra nurodžiusi: „*Notarų rūmai ir Notarai nurodė, jog Notarai, vykdydami Prezidiumo narių funkcijas, turėtų būti laikomi tik Prezidiumo nariais, o ne notarais. Pažymėtina, kad teisės aktuose nėra įtvirtinta, kad Prezidiumo nariai, atlikdami Prezidiumo nario funkcijas, privalo balsuoti, nepaisydami savo, kaip notarų interesų. Priešingai, kiekvienas Prezidiumo narys yra atskaitingas apygardos, iškėlusios jį į kandidatus, notarams <...>*“ (žr. Konkurencijos taryba. 2018 04 26 nutarimas <...>. Konstat. d. 181 par.). Architektų rūmu atveju Konkurencijos taryba yra nurodžiusi: „*Konkurencijos tarybos nuomone, rūmams pavaldžių Regioninių architektų tarybų (RAT) nariai, kurių dauguma yra architektai, turėdami iniciatyvos teisę atrinkti architektų projektus ir juos vertinti, bei patys veikdami toje pačioje rinkoje, gali būti suinteresuoti pateikti neigiamas išvadas dėl kolegų projektų, taip pat nevertinti savo rengtų projektų kokybės atžvilgiu. Be to, RAT nariai architektai gali būti ir kitų rūmų organų nariais bei vertinti konkurentų veiklą, pavyzdžiui, architektų atestavimo komisija turi teisę spręsti architekto atestato panaikinimo ir kitus klausimus*“ (žr. KONKURENCIJOS TARYBA. *Architektų rūmai <...>*). Plačiau apie šiuos Konkurencijos tarybos nagrinėtus klausimus žr. šios disertacijos 3.2.3.2 dalyje.

vis dažniau keliamas ne tiek fiduciarinių pareigų, kiek konkurencijos teisės kontekste.

2.1.4 Etikos priežiūros organai

Visose profesinės savivaldos asociacijose veikia *specialūs organai, skirti kontroliuoti, kaip atitinkamą profesinę veiklą vykdantys asmenys laikosi profesinės etikos reikalavimų*. Daugumoje profesinės savivaldos asociacijų tokie organai vadinami garbės teismais⁴⁶⁷, Patentinių patikėtinių institute – profesinės etikos komisija⁴⁶⁸, Architektų rūmuose – profesinės etikos taryba⁴⁶⁹. Šie profesinės savivaldos asociacijų organai pasižymi tam tikrais ypatumais – specialia jų sudarymo tvarka, kompetencija bei įgaliojimais, jų veiklą reglamentuoja atskiri nuostatai bei taisyklės. Pagrindinė (ir dažniausiai vienintelė) jų veikla – drausmės bylų, keliamų atitinkamų profesijos atstovams nagrinėjimas bei drausminės atsakomybės taikymas. Trims etikos priežiūros organams būdinga ir papildoma kompetencija: Advokatų garbės teismas turi teisę aiškinti etikos kodekso nuostatas⁴⁷⁰; antstolių garbės teismas, Antstolių rūmų prezidiumui pavedus, gali tarpininkauti sprendžiant antstolių tarpusavio ginčus, susijusius su profesine veikla (tik rašytiniu visų ginče dalyvaujančių antstolių sutikimu)⁴⁷¹; Architektų profesinės etikos taryba gali savo iniciatyva teikti etikos kodekso išaiškinimus bei rekomendacijas dėl jo taikymo⁴⁷².

Atlikus lyginamąją profesinės savivaldos asociacijose veikiančių etikos priežiūros organų analizę⁴⁷³ galima išskirti tam tikrus jiems būdingus ypatumus, susijusius su šių organų sudarymo tvarka, jų taikomo drausmės bylų nagrinėjimo procesu bei po šio proceso skiriamomis nuobaudomis, taip pat su ypatingu etikos priežiūros organų statusu.

---

⁴⁶⁷ Advokatūros įstatymo 52 str. 3 d., 61 str. 1 d.; Notariato įstatymo 10¹ str.; Antstolių įstatymo 13 str. 6 d.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 147 str.; Lietuvos auditorių rūmų statuto 60 p.; Draudimo įstatymo 176 str.; Odontologų rūmų įstatymo 12 str. 1 d.

⁴⁶⁸ Patentinių patikėtinių įstatymo 22 str. 1 d. 4 p.

⁴⁶⁹ Architektų rūmų įstatymo 10 str.

⁴⁷⁰ Advokatūros įstatymo 61 str. 1 d.

⁴⁷¹ Antstolių garbės teismo veiklos nuostatų, patvirtintų teisingumo ministro 2006 09 26 įsakymu nr. 1R-295 (*VŽ*, 2006, nr. 104-3992) 18 p.

⁴⁷² Lietuvos architektų rūmų statuto 88.2, 88.3 p.; Architektų rūmų profesinės etikos tarybos veiklos nuostatų, patvirtintų Architektų rūmų tarybos 2019 09 03 sprendimu nr. T19/09-03, <<http://www.architekturumai.lt/wp-content/uploads/LAR-PET-nuostatai-2019-09-03-Tarybos-sprendimas.pdf>>, 53 p.

⁴⁷³ Žr. šios disertacijos 5 priedą.

2.1.4.1 Etikos priežiūros organų sudarymas

Analizuojant profesinės savivaldos etikos priežiūros organų sudarymo tvarką, reikėtų įvertinti du pagrindinius aspektus: pirma, kas turi įgaliojimus sudaryti etikos priežiūros organus ir, antra, kokie asmenys gali būti skiriami į etikos priežiūros organus.

Vertinant pirmąjį aspektą dėl *etikos priežiūros organų sudarymo tvarkos*, galima išskirti bendrą tendenciją, kad tik mažumos (dviejų) profesinės savivaldos subjektų etikos priežiūros organų sudaryme dalyvauja išimtinai tos profesijos atstovai – tik auditoriai ir architektai visuotinio narių susirinkimų metu skiria visus etikos priežiūros organų narius. Tuo tarpu kitų profesijų atveju etikos priežiūros organų sudarymo procese dalyvauja ir valstybės institucijų atstovai: advokatų garbės teismo bei patentinių patikėtinių etikos komisijos narių skyrime dalyvauja teisingumo ministras, notarų bei antstolių – teisingumo ministras bei LAT pirmininkas, nemokumo administratorių – teisingumo ir finansų ministrai, draudimo brokerių – Lietuvos bankas ir Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnyba. Vertinant antrąjį aspektą dėl etikos priežiūros organų sudėties reikia pastebėti, didžiosios dalies profesijų (advokatų, notarų, antstolių, auditorių bei architektų), etikos priežiūros organų nariais gali būti tik atitinkamos profesijos atstovai. Patentinių patikėtinių atveju nėra nurodyta, kokios profesijos atstovai gali būti skiriami į etikos komisiją, tačiau faktiškai šiuo metu veikiančią komisiją sudaro ne tik patentiniai patikėtiniai⁴⁷⁴. Nemokumo administratorių garbės teismo nariais gali būti ministerijos paskirti asmenys, turintys ne mažesnę kaip 2 metų darbo patirtį nemokumo, teisės ir (arba) finansų srityse. Draudimo brokerių garbės teismų nariais taip pat gali būti ir kitų, jas skiriančių institucijų darbuotojai, taigi – nebūtinai atitinkamos profesijos atstovai.

Šiame kontekste reikėtų atskirai aptarti Teisingumo ministerijos inicijuotus įstatymų pakeitimų projektus dėl advokatų, notarų bei antstolių garbės teismų sudarymo tvarkos. Šiais įstatymų pakeitimų projektais, be kitų klausimų, siūloma į advokatų, notarų ir antstolių garbės teismus įtraukti ir visuomenės atstovus, kurie sudarytų du iš penkių garbės teismo narių. Buvo parengtos net kelios šių įstatymų projektų redakcijos. Pirmosiose jų siūlyta⁴⁷⁵,

---

⁴⁷⁴ Teisingumo ministro 2018 07 16 įsakymas nr. 1R–126 „Dėl Patentinių patikėtinių profesinės etikos komisijos sudarymo“ (TAR, 2018, nr. 11990).

⁴⁷⁵ 2019 10 09 Advokatūros įstatymo nr. IX–2066 12, 16, 22, 23, 24, 35, 36, 44, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 64 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. 19–8264(3); 2019 10 09

kad tokius visuomenės atstovus į garbės teismus skirtų teisingumo ministras ir LAT pirmininkas. Vėliau siūlyta numatyti papildomus reikalavimus⁴⁷⁶, kad tokie visuomenės atstovai turėtų turėti teisinį išsilavinimą. Paskutinėje projektų versijoje numatyta⁴⁷⁷, kad visuomenės atstovai turėtų turėti aukštąjį universitetinį (bet nebūtinai teisinį išsilavinimą), tačiau jie bus ne paskiriami, o juos į garbės teismą iš teisingumo ministro, o notarų atveju – ir iš LAT primininko, pasiūlytų atstovų turės išrinkti visuotinis susirinkimas. Taip pat pasiūlyta padidinti garbės teismo narių skaičių nuo penkių iki septynių, tokiu būdu kiek sumažinant tokių visuomenės atstovų įtaką sprendimų priėmimui. Teisingumo ministerija nurodo, kad šiais įstatymų pakeitimų projektais siekiama „stiprinti visuomenės pasitikėjimą valstybės teisine sistema, didinti jos atvirumą ir skaidrumą, šioje sistemoje, įskaitant advokatų, notarų ir antstolių veiklą“, o siūlomas visuomenės atstovų įtraukimas į advokatų, notarų ir antstolių garbės teismus „užtikrintų deramą nuomonių įvairovę, objektyvumą ir skaidrumą šių institucijų veikloje“⁴⁷⁸.

Lietuvos advokatūros, Notarų rūmų bei Antstolių rūmų atstovai yra išreiškę nepritarimą tokiems siūlymams, nurodydami, kad nėra pagrindo (priežasčių) rengti tokius įstatymų pakeitimus, nes: 1) nėra priežasčių manyti, kad visuomenė nepasitiki antstoliais, notariais bei advokatais; 2) nebuvo atliktas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas; 3) tokie

---

Notariato įstatymo nr. I–2882 3, 6, 9, 10¹, 22, 34, 40 ir 42 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo nauju 10² straipsniu ir 10² straipsnio pernumeravimo bei pakeitimo įstatymo projektas nr. 19–8263(3); 2019 10 09 Antstolių įstatymo nr. IX–876 5, 8, 12, 13, 14, 15, 27, 28, 30, 34, 35, 36 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. 19–8262(3).

⁴⁷⁶ 2019 11 07 Advokatūros įstatymo nr. IX–2066 12, 16, 22, 23, 24, 35, 36, 44, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 64 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4135; 2019 11 07 Notariato įstatymo nr. I–2882 3, 6, 9, 10¹, 22, 34, 40 ir 42 straipsnių pakeitimo, Įstatymo papildymo nauju 10² straipsniu ir 10² straipsnio pernumeravimo bei pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4136; 2019 11 07 Antstolių įstatymo nr. IX–876 5, 8, 12, 13, 14, 15, 27, 28, 30, 34, 35, 36 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4137.

⁴⁷⁷ 2019 12 13 Advokatūros įstatymo nr. IX–2066 7, 12, 13, 16, 22, 23, 24, 35, 36, 44, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 64 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4135(2); 2019 12 11 Notariato įstatymo nr. I–2882 3, 4, 6, 9, 10¹, 10², 22, 22¹, 23, 34, 40, 42 straipsnių pakeitimo, Įstatymo papildymo nauju 10² ir 10⁴ straipsniais įstatymo projektas nr. XIIIIP–4136(2); 2019 12 11 Antstolių įstatymo nr. IX–876 5, 6, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 22, 27, 28, 29, 30, 34, 35, 36, 39 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4137(2).

⁴⁷⁸ 2019 11 07 Advokatūros įstatymo nr. IX–2066 12, 16, 22, 23, 24, 35, 36, 44, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 64 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo, Notariato įstatymo nr. I–2882 3, 6, 9, 10¹, 22, 34, 40 ir 42 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo nauju 10² straipsniu ir 10² straipsnio pernumeravimo bei pakeitimo įstatymo, Antstolių įstatymo nr. IX–876 5, 8, 12, 13, 14, 15, 27, 28, 30, 34, 35, 36 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamojo rašto 1 p.

pakeitimai galimai gali riboti šių profesijų savivaldą⁴⁷⁹. Tokius įstatymų pakeitimų projektus yra kritiškai įvertinęs E. Šileikis⁴⁸⁰, keldamas tokius klausimus, kaip valstybės kišimosi į profesinę savivaldą, tam tikros priešpriešos tarp valstybės institucijų ir profesinės savivaldos problematiką, taip pat visuomenės atstovų dalyvavimo antstolių garbės teismo veikloje pagrįstumo ir proporcingumo klausimą.

Šie siūlymai vertintini nevienareikšmiškai. Viena vertus, suprantama Teisingumo ministerijos pozicija, grindžiama poreikiu stipinti visuomenės pasitikėjimą valstybės teisinės sistema, užtikrinti didesnę teisinės sistemos atvirumą ir skaidrumą. Tai, kad būtent patys atitinkamų profesijų atstovai (advokatai, notarai, antstoliai) gali spręsti dėl savo kolegų drausminės atsakomybės, gali kelti tam tikrų klausimų, kaip spręstini tokiose situacijose galintys kilti interesų konfliktai – tiek noras padėti kolegai, tiek ir noras priimti konkurentui nepalankų sprendimą. Kita vertus, suprantami ir Lietuvos advokatūros, Notarų rūmų bei Antstolių rūmų argumentai dėl to, kad tokie sprendimai ribotų jų savivaldos teisę. Autorės manymu, kitų asmenų įtraukimas į vieną svarbiausių profesinę savivaldą įgyvendinančių asociacijų organų sudėtį neabejotinai siaurina pačių advokatų, notarų ir antstolių įgaliojimus drausminės atsakomybės klausimus spręsti savo profesinio luomo viduje. Pabrėžtina, kad netgi teismai yra akcentavę, jie neturi teisės spręsti dėl konkrečios drausminės nuobaudos skyrimo ir gali pasisakyti tik dėl jos neteisėtumo, t. y. patiems garbės teismams paliekama diskrecijos teisė formuoti nuoseklią praktiką dėl to, koks elgesys laikytinas pažeidžiančiu profesinės etikos reikalavimus⁴⁸¹. Šiame kontekste pirminis Teisingumo ministerijos siūlymas į garbės teismus įtraukti nepriekaištingos reputacijos, tačiau nebūtinai teisinį išsilavinimą turinčius asmenis, galėtų kelti ir tokių klausimų, ar tokių asmenų dalyvavimas garbės teismo sudėtyje nesudarytų kliūčių užtikrinti tinkamas procesines garantijas drausminėn atsakomybėn traukiamiems asmenims⁴⁸². Paskutinis siūlymas, kuriuo visuomenės atstovai

---

⁴⁷⁹ 2019 09 20 Vyriausybės kanceliarijos Viešojo valdymo grupės pažyma nr. NV–2664 „Dėl Advokatūros įstatymo nr. IX–2066 12, 16, 22, 23, 24, 35, 36, 44, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 64 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo, Notariato įstatymo nr. I–2882 3, 6, 9, 10¹, 10³, 22, 34, 40 ir 42 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo nauju 10² straipsniu ir 10² straipsnio pernumeravimo įstatymo, Antstolių įstatymo nr. IX–876 5, 8, 13, 14, 15, 27, 28, 34 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų“.

⁴⁸⁰ ŠILEIKIS, E. *Visuomenės atstovų įtraukimas į Antstolių garbės teismą: proporcingumo problema*, 2019, <http://www.teise.pro/index.php/2019/08/09/e-sileikis-visuomenes-atstovu-itraukimas-i-antstoliu-garbes-teisma-proporcingumo-problema/#_ftn1>.

⁴⁸¹ Žr. šios disertacijos 2.1.4.3 dalį.

⁴⁸² Žr. šios disertacijos 2.1.4.2 dalį.

numatyti kaip papildomi garbės teismo nariai (šalia kitų penkių atitinkamos profesijos atstovų) bei tai, kad dėl tokių visuomenių atstovų turės balsuoti visuotinis narių susirinkimas, gali būti laikomas tam tikru kompromisu – neatsisakoma pradinės idėjos didinti teisinių profesijų etikos priežiūros organų atvirumą, tačiau kartu užtikrinama, kad drausminė atsakomybė būtų taikoma kompetentingų asmenų bei užtikrinant reikalingas procesines garantijas.

2.1.4.2. Drausmės bylą nagrinėjimo procesas

Daugumoje atvejų garbės teismų procesą reglamentuojančius dokumentus priima ir tvirtina visuotiniai narių susirinkimai (patentinių patikėtinių, nemokumo administratorių, auditorių, draudimo brokerių, architektų atveju). Advokatų garbės teismo nuostatus, priimtus visuotinio advokatų susirinkimo, papildomai paskelbia teisingumo ministras. Tuo tarpu notarų bei antstolių garbės teismo nuostatus priima teisingumo ministras.

Teisinių profesijų atveju *įgaliojimus priimti sprendimą iškelti drausminę bylą* turi du subjektai – valstybės institucija (teisingumo ministras, o patentinių patikėtinių atveju – Valstybinio patentų biuro direktorius) bei profesinės savivaldos valdymo organas (taryba, prezidiumas ar valdyba). Tuo tarpu auditorių, draudimo brokerių bei architektų atveju sprendimą iškelti drausmės byla priima pats garbės teismas. Nemokumo administratorių atveju nėra tiksliai reglamentuota, kuris iš organų turi teisę iškelti drausminę bylą, tačiau įstatymo nuostatų sisteminė analizė leidžia teigti, kad tokią teisę taip pat turi būtent garbės teismas, vadovaudamasis prezidiumo siūlymu.

Teismų praktikoje pripažįstama⁴⁸³, kas sprendimas atsisakyti iškelti drausminę bylą teismui gali būti skundžiamas teismui, jeigu tokį sprendimą skundžiantis asmuo gali pagrįsti savo subjektyvią suinteresuotumą, t. y. pažeistą jo teisinį interesą. Praktikoje palyginti dažnai pasitaikydavo ir tokių atvejų, kai asmenys, kurių atžvilgiu priimamas sprendimas iškelti drausmės bylą, skųsdavo teismui tokio sprendimo pagrįstumą. Šiose bylose teismai suformulavo poziciją⁴⁸⁴, kad sprendimas iškelti asmeniui drausmės bylą sukelia tik procedūrinės pasekmes ir nėra skundžiamas teismui, nes, pirma,

---

⁴⁸³ ApT. 2020 04 02 nutartis civilinėje byloje nr. e2–216–407/2020.

⁴⁸⁴ LAT. 2018 07 04 nutartis civilinėje byloje nr. e3K–3–288–687/2018; ApT. 2017 06 15 nutartis civilinėje byloje nr. 2A–358–186/2017; ApT. 2013 01 10 nutartis civilinėje byloje nr. 2–47/2013; ApT. 2013 01 17 nutartis civilinėje byloje nr. 2–132/2013; ApT. 2014 04 18 nutartis civilinėje byloje nr. 2A–552/2014; ApT. 2019 06 11 nutartis civilinėje byloje nr. 2A–217–798/2019.

toks sprendimas savaime nepažeidžia įstatymais saugomų ir garantuojamų teisių ir interesų, bei, antra, nepaneigiama asmens teisė į teisminę gynimą, nes savo teises asmuo gali efektyviai ginti pasinaudodamas teisės vėliau skųsti jo atžvilgiu priimtą garbės teismo sprendimą. Tokia teismų praktika laikytina pagrįsta, nes kiekvieno tarpinio sprendimo skundas teismui galėtų nepagrįstai vilkinti drausminės atsakomybės taikymo procesą ir sumažinti drausminės nuobaudos efektyvumą, nes nuobauda būtų skiriama praėjus daugiau laiko po pažeidimo padarymo.

Daugumoje atveju *drausminės bylos gali būti iškeltos už profesinę veiklą reglamentuojančių teisės aktų arba už atitinkamos profesinės veiklos etikos kodekso pažeidimus*. Šiame kontekste išsiskiria architektų drausminės atsakomybės taikymas – specifiskai nurodyta, kad drausminės bylos architektams gali būti keliamos būtent už Europos architektūros paslaugų teikėjų etikos kodekso pažeidimus. Vis dėlto, šis kodeksas įpareigoja⁴⁸⁵ laikytis ir visų architektų veiklą atitinkamoje valstybėje reglamentuojančių teisės aktų.

Daugeliu atvejų specialieji profesinės veiklos subjektų veiklą reglamentuojantys įstatymai bei garbės teismų veiklą reguliuojantys aktai nustato *drausminių bylų nagrinėjimo terminus*. Šie terminai svyruoja nuo 1 iki 3 mėnesių, kai kuriais atvejais – su galimybe pratęsti, esant svarbioms aplinkybėms. Drausminių bylų nagrinėjimo terminai šiuo metu nėra nustatyti advokatų garbės teismui. Teisingumo ministerija yra parengusi įstatymų pakeitimų projektus⁴⁸⁶, kuriuose siūloma detaliau reglamentuoti ir suvienodinti drausminių bylų nagrinėjimo procesus advokatų, notarų ir antstolių garbės teismuose, numatant, kad drausminė byla turės būti išnagrinėta per 30 dienų nuo jos iškėlimo dienos, su galimybe šį terminą pratęsti. Taigi drausminės bylos turėtų būti išnagrinėjamos per ganėtinai trumpą laiko tarpą.

Drausminėn atsakomybėn traukiamiems asmenims įprastai suteikiamos *ganėtinai plačios procesinės teisės*, tokios kaip gauti informaciją apie bylos nagrinėjimą, teikti prašymus, paaiškinimus, reikšti nušalinimus ir pan. Daugeliu atvejų drausminei atsakomybei taikomas senaties terminas. Jo

---

⁴⁸⁵ Architektūros paslaugų teikėjų Europos etikos kodekso 2.6 p.

⁴⁸⁶ 2019 12 13 Advokatūros įstatymo nr. IX–2066 7, 12, 13, 16, 22, 23, 24, 35, 36, 44, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 64 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4135(2); 2019 12 11 Notariato įstatymo nr. I–2882 3, 4, 6, 9, 10¹, 10², 22, 22¹, 23, 34, 40, 42 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo nauju 10² ir 10⁴ straipsniais įstatymo projektas nr. XIIIIP–4136(2); 2019 12 11 Antstolių įstatymo nr. IX–876 5, 6, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 22, 27, 28, 29, 30, 34, 35, 36, 39 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4137(2).

trukmė svyruoja nuo 6 mėnesių iki 2 metų. Taip pat numatyta, kad drausminės atsakomybės galiojimo laikas – 1 metai, skaičiuojamas nuo pažeidimo padarymo dienos. Senaties terminas bei drausminės nuobaudos galiojimo terminas nenustatytas tik auditorių bei architektų drausminės atsakomybės taikymo byloms. Drausminėn atsakomybėn traukiamų asmenų dalyvavimas garbės teismo posėdžiuose privalomas, tačiau jeigu, teismo manymu, asmuo negali dalyvauti posėdyje dėl nesvarbių priežasčių, galimas nagrinėjimas ir be atsakomybėn traukiamo asmens dalyvavimo.

Vertinant drausminių bylų procese asmenis suteikiamų procesinių garantijų pobūdį reikėtų pastebėti, kad anksčiau galiojusioje Advokatų drausmės bylų nagrinėjimo tvarkos aprašo redakcijoje⁴⁸⁷ buvo tiesioginė nuoroda į EŽTK nuostatas: buvo numatyta, kad drausmės bylos turi būti nagrinėjamos atsižvelgiant į EŽTK išdėstytus principus ir taisykles. Būtent atsižvelgdamas į tokią nuorodą, LAT yra pasisakęs⁴⁸⁸, kad Advokatų garbės teismo procesui ir jo sudėties sudarymui pagal jo veiklą reglamentuojantį teisės aktą keliami didesni reikalavimai, iš esmės turintys atitikti EŽTK 6 str. 1 d. garantijas, suteikiamas asmeniui, kurio teisių klausimas nagrinėjamas teisme. Tapačios pozicijos laikosi ir ApT bei VAT, nurodydami⁴⁸⁹, kad Advokatų garbės teismas bei Antstolių garbės teismas yra saistomi Konstitucijos 31 str. 2 d. bei EŽTK 6 str. reikalavimų, taip pat bendrųjų teisės principų.

LVAT, nagrinėjęs Auditorių garbės teismo sprendimo teisėtumą, pasisakė dėl platesnių procesinių garantijų, kurias turėtų užtikrinti garbės teismai. LVAT nurodė⁴⁹⁰, kad teisinis vienetas (šiuo atveju – Auditorių garbės teismas) sprendžia klausimą dėl teisinio poveikio priemonės, kuri pagal savo esmę yra baudžiamoją poveikio (atimama teisė užsiimti auditoriaus veikla), todėl neabejotinai turi garantuoti asmeniui esmines procesines garantijas, turinčias užtikrinti asmens teisę į teisingą bylos išnagrinėjimą. Taigi LVAT savo praktikoje garbės teismams nustatė aukštesnį standartą nei yra numatę ne tik Lietuvos bendrosios kompetencijos teismai, bet ir pats EŽTT. LVAT teigimu,

---

⁴⁸⁷ Advokatų drausmės bylų nagrinėjimo tvarkos aprašo, patvirtinto 2007 04 20 visuotiniame advokatų susirinkime ir paskelbto teisingumo ministro 2007 07 11 įsakymu nr. 1R–27 (VŽ, 2007, nr. 79–3197) 47 p.

⁴⁸⁸ LAT. 2015 01 02 *nutartis civilinėje byloje nr. 3K–3–14/2015*.

⁴⁸⁹ ApT. 2011 11 17 *nutartis <...>*; ApT. 2011 12 01 *nutartis <...>*; ApT. 2014 06 03 *sprendimas civilinėje byloje nr. 2A–749/2014*; ApT. 2014 06 05 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A–969/2014*; VAT. 2015 02 12 *sprendimas civilinėje byloje nr. 2–3–881/2014*.

⁴⁹⁰ LVAT. 2017 03 03 *sprendimas administracinėje byloje nr. eA–328–556/2017*. Analogiškos pozicijos LVAT laikėsi ir vertindamas Turto vertintų garbės teismo sprendimo teisėtumą (žr. LVAT. 2016 05 18 *sprendimas administracinėje byloje nr. A–3271–602/2016*).

kai garbės teisme yra nagrinėjamas asmens drausminės atsakomybės klausimas, toks asmuo turi teisę žinoti, kuo jis yra kaltinamas, be to, turi teisę būti išklaustas dėl jam reiškiamų kaltinimų (turėti galimybę teikti savo paaiškinimus dėl jam pateiktų kaltinimų), ir tik suteikus šias procesines garantijas institucija galėtų priimti sprendimą dėl konkrečių baudžiamojo poveikio priemonių taikymo asmeniui, t. y. šiuo atveju taikytini ne tik EŽTK 6 str. 1 d. nurodyti civilinio pobūdžio procesiniai reikalavimai, bet ir 6 str. 2 ir 3 d. numatyti baudžiamojo pobūdžio procesiniai reikalavimai. Taip pat LVAT akcentavo ir poreikį užtikrinti garbės teismo sprendimų suderinamumą su Europos Tarybos ministrų komiteto patvirtinto Gero administravimo kodekso⁴⁹¹ bei Chartijos nuostatomis, t. y. gero administravimo principu.

2.1.4.3. Drausminių nuobaudų skyrimas

Visų profesinės savivaldos asociacijų garbės teismai gali taikyti panašias *drausmines nuobaudas*, tokias kaip pastabos, papeikimai, įspėjimai, kai kuriais atvejais – įpareigojimai atsiprašyti nukentėjusių asmenų ar papildomai kelti profesinę kvalifikaciją. Garbės teismai gali priimti sprendimus siūlyti ir griežtesnes drausminių nuobaudų rūšis, tokias kaip laikiną profesinės veiklos vykdymo ribojimą arba visišką uždraudimą vykdyti tam tikrą profesinę veiklą. Vis dėlto, tokiais atvejais galutinius sprendimus dėl tokių nuobaudų skyrimo priima jau ne garbės teismai, o profesinės savivaldos asociacijų valdymo organai (taryba, prezidiumas), specialūs organai (licencijavimo ar atestavimo komisijos) arba valstybės institucijos (pvz., notarų atveju – teisingumo ministras), tačiau bet kuriuo atveju vadovaudamosi garbės teismo siūlymu. Išskirtinis yra patentinių patikėtinių atvejis, kai tokius sprendimus priima pati Patentinių patikėtinių etikos komisija. Kai kurių profesinės savivaldos asociacijų garbės teismuose drausminė atsakomybė taip pat gali būti taikoma tretiesiems asmenims – advokatų padėjėjams, ES teisininkams teikiantiems nuolatines paslaugas Lietuvoje, antstolių padėjėjams, nemokumo administratoriams juridiniams asmenims, kurie yra asocijuoti rūmų nariai.

Teismų praktikoje akcentuojama⁴⁹², kad drausminės nuobaudos bet kuriuo atveju gali būti skiriamos tik ištyrus visas reikšmingas aplinkybes ir tik esant įrodymais pagrįstam įsitikinimui, jog asmuo savo veiksmais ar poelgiais iš

---

⁴⁹¹ *Code of good administration*. Appendix to Recommendation CM/Rec(2007)7 of the Committee of Ministers to member states on good administration, adopted by the Committee of Ministers on 20 06 2007 at the 999bis meeting of the Ministers' Deputies, <https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d5bb1>.

⁴⁹² ApT. 2017 06 15 nutartis <...>.

tikrųjų nusižengė etikos ar įstatymų keliamiems reikalavimams. Keliamų reikalavimų griežtumas bei interesas apginti profesines vertybes negali paneigti kiekvieno asmens teisės būti nubaustam tik esant nustatytam bei įrodytam nuobaudos skyrimo pagrindui. Profesinės savivaldos asociacijų garbės teismams suteikta teisė nuspręsti dėl tam tikros drausminės nuobaudos taikymo turėtų būti laikoma išimtinė jų kompetencija. Yra priimta tam tikrų pavienių teismų sprendimų, kuriais profesinės savivaldos etikos priežiūros organo paskirta drausminė nuobauda buvo pakeičiama (dažniausiai – ją sušvelninant) teismo (pvz., sutrumpinant garbės teismo nustatytą teisės teikti tam tikras paslaugas teisės atėmimo laikotarpį, viešą papeikimą keičiant į papeikimą)⁴⁹³.

Vis dėlto, LAT, ApT bei VAT praktikoje⁴⁹⁴ yra suformuota aiški pozicija dėl *teismų įgaliojimų peržiūrėti profesinės savivaldos asociacijų garbės teismų sprendimus*. Akcentuojama, kad teismas vykdo ne drausminės atsakomybės taikymo, o ginčų nagrinėjimo ir pažeistų teisių gynimo funkciją. Tai reiškia, kad teismas turi pareigą patikrinti pritaikytos drausminės nuobaudos pagrįstumą, teisėtumą, proporcingumą ir gali pripažinti negaliojančiu garbės teismo sprendimą, tačiau negali pakeisti garbės teismo sprendimo paskirdami kitą drausminę nuobaudą arba panaikinti sprendimo ir paskirti kitos drausminės nuobaudos. Teismai pabrėžia profesinės drausminės atsakomybės taikymo nuoseklumą: turi būti užtikrinta, kad drausminę atsakomybę visais atvejais taikytų viena institucija (organas), užtikrinanti nuoseklios drausminės atsakomybės taikymo politikos formavimą, kuriai įstatymų leidejas yra pavedęs šią funkciją. ApT taip pat yra specifiskai nurodęs⁴⁹⁵, kad kiti profesinės savivaldos asociacijų organai (taryba, prezidiumas) neturi įgaliojimų panaikinti garbės teismo sprendimo – tai gali padaryti tik teismas. Šiame kontekste pažymėtina, kad 2018 m. įsigaliojo Lietuvos advokatūros pasiūlyta Advokatūros įstatymo nuostata, specifiskai numatanti Advokatų garbės teismo įgaliojimus aiškinti Lietuvos advokatų

---

⁴⁹³ ApT. 2014 02 14 nutartis civilinėje byloje nr. 2A-69/2014; ApT. 2019 03 21 nutartis civilinėje byla nr. e2A-163-302/2019.

⁴⁹⁴ LAT. 2015 01 13 nutartis civilinėje byloje nr. 3K-3-42-969/2015; LAT. 2015 03 27 nutartis civilinėje byloje nr. 3K-3-165-684/2015; ApT. 2019 06 13 nutartis civilinėje byloje nr. e2A-366-370/2019; ApT. 2015 03 25 nutartis civilinėje byloje nr. 2A-441-370/2015; VAT. 2015 02 12 sprendimas <...>; VAT. 2018 04 17 nutartis civilinėje byloje nr. 2A-378-661/2018; VAT. 2018 05 24 nutartis civilinėje byloje nr. e2S-861-450/2018; VAT. 2019 09 05 nutartis civilinėje byloje nr. e2S-1398-656/2019.

⁴⁹⁵ ApT. 2011 11 17 nutartis <...>; ApT. 2011 12 01 nutartis <...>.

etikos kodekso nuostatas⁴⁹⁶. Įstatymo aiškinamajame rašte nurodyta⁴⁹⁷, kad taip siekiama užtikrinti drausminės atsakomybės taikymo politikos nuoseklumą bei advokatų drausminės atsakomybės standartų formavimąsi, kad už analogiškus ar panašius pažeidimus visiems būtų taikomos tokios pačios drausminės priemonės.

Tokia teismų praktika laikytina pagrįsta ir pakankamai argumentuota. Viena vertus, užtikrinama asmenų pažeistų teisių gynybą sudarant galimybes jiems skusti garbės teismų sprendimus (jų pagrįstumą, teisėtumą, atitiktį bendriesiems teisėms principams). Teismai iš tikrųjų vertina skiriamų drausminių priemonių pagrįstumą. Kita vertus, akcentuojamas drausminės atsakomybės (kaip itin specifinio atsakomybės instituto) taikymo nuoseklumo svarba. Tokiu būdu pagrindžiama bei sustiprinama ir paties profesinės savivaldos instituto svarba. Būtent specializuotas profesinės savivaldos asociacijos organas – garbės teismas – laikomas ypatinga, reikiamas ekspertines turinčia institucija, galinčia spręsti dėl atitinkamo profesinio luomo žmonių veiksmų suderinamumo su atitinkamos profesijos etikos standartais.

2.1.4.4. Etikos priežiūros organų teisinis statusas

Teisės doktrinos požiūriu viena pagrindinių su profesinės savivaldos asociacijų etikos priežiūros organais susijusių problemų yra teisinio šių organų statuso apibrėžimas. Keltinas klausimas, ar etikos priežiūros organai turėtų būti *laikomi tik vienu iš profesinės savivaldos organų ar galėtų būti priskiriami ir prie teisingumą vykdančių institucijų*.

Lietuvos teisės moksle šis klausimas aptartas B. Pranevičienės darbuose, kuriuose nagrinėjami kvaziteismai. B. Pranevičienė kvaziteismus apibrėžia kaip tam tikras hibridines institucijas, dažnai vadinamas tribunolais ar administraciniais tribunolais, komisijomis ir pan., kuriuose ginčus sprendžia nebūtinai vien tik teisėjai. Šios institucijos iš esmės turi arbitro kompetenciją: jos gali nagrinėti, spręsti ginčus ir tuo pačiu šios institucijos yra tarsi teismai, nes jos tiesiogiai daro įtaką asmens teisėms ir pareigoms. B. Pranevičienė atkreipia dėmesį į tai, kad specifinę kvaziteismų grupę sudaro taip vadinamieji „vidiniai“ tribunolai, savo esme – disciplinariniai teismai, nagrinėjantys

---

⁴⁹⁶ Advokatūros įstatymo 61 str. 1 d.

⁴⁹⁷ 2017 06 06 aiškinamojo rašto dėl Advokatūros įstatymo nr. IX–2066 8, 13, 14, 17, 23, 24, 34, 35, 36, 37, 39, 44, 56, 57, 58, 60, 61 ir 64 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto nr. XIIIIP–8123 15 p.

ginčius, susijusius su vienu ar kitu organizacijų, kolektyvų ar bendrovių vidinių taisyklių pažeidimu. Nors B. Pranevičienė tiesiogiai neanalizuoja galimybės profesinės savivaldos asociacijų garbės teismus prilyginti kvaziteismams, akcentuoja itin panašius tokių teismų pavyzdžius užsienio šalių praktikoje, ypač Prancūzijoje⁴⁹⁸.

EŽTT⁴⁹⁹ yra specifiskai dėl profesinės savivaldos asociacijų etikos priežiūros organų teisinio statuso, nurodydamas, kad šių organų nagrinėjamos drausminės bylos yra susijusios ne su baudžiamuoju procesu, o su asmenų civilinėmis teisėmis ir pareigomis. Teismas pabrėžia, kad drausminės atsakomybės taikymas reiškia apribojimus verstis laisvosios profesijos veikla, o tokia veikla (nepaisant jos svarbos viešajam interesui) pirmiausiai yra privati profesinė veikla. EŽTT taip pat nurodo, kad valstybių nacionalinėje teisėje dažnai pasitaikančios nuostatos, jog drausminės bylas pirmiausiai nagrinėja profesinės savivaldos asociacijų organai, pačios savaime neprieštarauja EŽTK 6 str. 1 d. reikalavimui. Tačiau tokiu atveju turi būti užtikrinta, kad: 1) tokie profesinės savivaldos organai turi patys atitikti EŽTK 6 str. 1 d. nustatytus reikalavimus, keliamus „nepriklausomam ir bešališkam teismui“; arba 2) turi būti užtikrinta galimybė tokių profesinės savivaldos asociacijų organų sprendimus toliau peržiūrėti EŽTK reikalavimus atitinkančiame teisme. Kai kuriose bylose⁵⁰⁰ EŽTT pats laikėsi pirmosios iš galimų pozicijų, kad profesinių asociacijų organai taikydami drausminę atsakomybę gali būti laikomi teismu EŽTK 6 str. 1 d. prasme ir vertino, ar jie laikėsi šio straipsnio suteikiamų garantijų. Buvo konstatuota, kad kai kuriais atvejais jie pažeidė

---

⁴⁹⁸ PRANEVIČIENĖ, B. *Kvaziteismai administracijos veiksnių teisėtumo kontrolės ir administracinių ginčų nagrinėjimo sistemoje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Lietuvos teisės universitetas, 2002. P. 71, 118; PRANEVIČIENĖ, B. *Kvaziteismai administracijos kontrolės sistemoje*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003. P. 72, 119.

⁴⁹⁹ ECHR. *Judgement of 23 06 1981* <...>. 48 par.; ECHR. *Judgement of 10 02 1983 in case Albert and Le Compte v. Belgium*. 25, 28, 29 par.; ECHR. *Judgement of 30 11 1987 in case H. v. Belgium*. 44–48 par.; HR COMMISSION. *Decision of 09 03 1988 as to the admissibility of the case Ginikanwa v. United Kingdom*. 1 par.; HR COMMISSION. *Decision of 09 10 1989 as to the admissibility of the case M. T. v. United Kingdom*; ECHR. *Judgement of 26 09 1995 in case Diennet v. France*. 27 par.; HR COMMISSION. *Decision of 26 02 1997 as to the admissibility of the case Everest v. United Kingdom*; HR COMMISSION. *Decision of 02 07 1997 as to the admissibility of the case Miliani v. France*. 1 par.; HR COMMISSION. *Decision of 09 12 1997 as to the admissibility of the case Wickramsinghe v. United Kingdom*. 1 par.; ECHR. *Judgement of 20 05 1998 in case Gautrin v. France*. 33, 39–43, 57 par.; ECHR. *Partial decision of 12 01 1999 as to the diminishability of the case Zoon v. The Netherlands*. 1 par.; ECHR. *Judgement of 24 08 2005 in case Buzescu v. Romania*. 60 par.

⁵⁰⁰ ECHR. *Judgement of 30 11 1987* <...>. 49–55 par.

minėto straipsnio reikalavimus. Šiose bylose EŽTT atskirai nevertino to, ar tokio organo sprendimai toliau galėjo būti skundžiami EŽTK reikalavimus atitinkančiam teismui.

Profesinės savivaldos asociacijų garbės teismų teisinė prigimtis nagrinėta ir Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje. Konstitucinis Teismas, pasisakydamas dėl privalomos narystės Antstolių rūmuose, akcentavo⁵⁰¹, kad nors Antstolių garbės teismas ir nėra *expressis verbis* įvardytas kaip įgyvendinantis antstolių savivaldą, tačiau jis vykdo tokias funkcijas, be kurių ši savivalda nebūtų visavertė. Kiek plačiau Konstitucinis Teismas yra pasisakęs dėl teismų savivaldos sistemai būdingo panašaus organo – Teisėjų garbės teismo – teisinio statuso. Šiuo atveju Konstitucinis Teismas taip pat laikosi pozicijos⁵⁰², kad Teisėjų garbės teismas – yra teisminės valdžios savivaldos institucija, tačiau, nors ir sudarytas vien iš teisėjų, jis nėra yra teismas, t. y. teisingumą vykdanči institucija, numatyta Konstitucijoje.

Konstitucinio Teismo išsakytą poziciją dėl Teisėjų garbės teismo savo praktikoje taiko ir bendrosios kompetencijos teismai. Pvz., ApT bei VAT yra konstatavę⁵⁰³, kad Advokatų bei Antstolių garbės teismų statusas negali būti prilyginamas teismui, kaip teisingumo funkciją vykdančiai institucijai, įvardintai Konstitucijoje. Dėl šios priežasties jiems nėra taikomi analogiški nepriklausomumo ir nešališkumo reikalavimai. Nepaisant to, kitose bylose ApT yra pasisakęs⁵⁰⁴, kad nors Advokatų garbės teismas, kaip vienas iš advokatūros (asociacijos) organų, negali būti tapatinamas su valstybiniu teismu, kaip viena iš valdžios šakų, ir jam keliamais konstituciniais reikalavimais, tačiau teisinėje demokratinėje valstybėje pagrįsta tikėtis ir laukti, kad ir advokatų (advokatų padėjėjų) drausmės bylas nagrinėtų ir sprendimus priimtų organas, atliekantis tik nešališko arbitro vaidmenį, o ne kartu prisiimantis ir kaltintojo funkciją. Taigi nors profesinės savivaldos asociacijų etikos priežiūros organų (garbės teismų) negalima priskirti teisminės valdžios institucijoms, procedūrine prasme jiems yra keliami palyginti aukšti nepriklausomumo ir nešališkumo reikalavimai.

---

⁵⁰¹ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 14 p.

⁵⁰² Konstitucinis Teismas. 1999 12 21 *nutarimas* <...>. Konstat. d. IV.10 p.; Konstitucinis Teismas. 2006 11 27 *nutarimas* <...>. Konstat. d. 11.2 p.

⁵⁰³ ApT. 2016 03 31 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-186-516/2016*; ApT. 2014 12 02 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-1369/2014*; ApT. 2011 01 10 *nutartis civilinėje byloje nr. 2-64/2011*; VAT. 2010 06 02 *nutartis civilinėje byloje nr. 2-3683-450/2010*; VAT. 2016 05 02 *sprendimas civilinėje byloje nr. 2-1748-603/2016*.

⁵⁰⁴ ApT. 2011 11 17 *nutartis* <...>; ApT. 2011 12 01 *nutartis* <...>; ApT. 2014 06 03 *sprendimas* <...>; ApT. 2014 06 05 *nutartis* <...>.

2.2 Profesinės savivaldos finansavimo klausimai

Profesinės savivaldos finansavimo klausimai svarbūs keliais aspektais. Pirma, pagrindinis profesinės savivaldos asociacijų lėšų šaltinis yra šių asociacijų narių mokamas nario mokestis. Nors nario mokesčio rinkimas yra būdingas visoms asociacijoms, tačiau profesinė savivalda pasižymi tam tikru ypatumu – šį lėšų šaltinį profesinės savivaldos asociacijoms iš esmės garantuoja ne patys nariai, o įstatymų leidėjas, nustatydamas privalomos narystės (ir, atitinkamai, privalomo nario mokesčio) reikalavimą. Antra, tam tikrais atvejais, kai valstybė profesinei savivaldai paveda vykdyti tokias viešąsias funkcijas, kurios nėra visiškai būdingos profesinei savivaldai – tokiais atvejais turi būti sprendžiamas tokių funkcijų vykdymo papildomo finansavimo klausimas. Trečia, vertinant profesinei savivaldai keliamus turto valdymo reikalavimus reikia įvertinti aktualią ES teismų praktiką dėl galimybių profesinės savivaldos subjektams taikyti viešųjų pirkimų reikalavimus.

Profesinės savivaldos finansavimo klausimus yra nagrinėjęs M. Römeris⁵⁰⁵. Konstitucinis Teismas taip pat nustatė tam tikrus profesinės savivaldos finansavimo principus, pasisakydamas dėl privalomos narystės Antstolių rūmuose (ir nario mokesčio)⁵⁰⁶, taip pat dėl valstybės funkcijas vykdančių institucijų finansavimo⁵⁰⁷. Tiek ESTT, tiek ir nacionaliniai teismai yra priėmę sprendimų, išaiškinančių daug aktualių profesinės savivaldos finansavimo klausimų.

Šioje disertacijos dalyje analizuojami profesinei savivaldai būdingi finansavimo šaltiniai – tiek nario mokestis, tiek kitos galimos lėšos, taip pat aptariami profesinės savivaldos asociacijoms taikomi reikalavimai, susiję su turto valdymu, naudojimu bei disponavimu juo, įvertinamos su šiais klausimais susijusi problematika.

2.2.1 Finansavimo šaltiniai

Specialiuosiuose įstatymuose bei profesinės savivaldos asociacijų steigimo dokumentuose yra įvardinti pagrindiniai profesinės savivaldos asociacijų lėšų šaltiniai.

---

⁵⁰⁵ RÖMERIS, M. *Valstybė <...>*. P. 270.

⁵⁰⁶ Konstitucinis Teismas. *2008 01 07 <...>*. Konstat. d. 9, 16, 12 p.

⁵⁰⁷ Konstitucinis Teismas. *2006 12 21 nutarimas <...>*. Konstat. d. VI.28.4.2 p.; Konstitucinis Teismas. *2012 12 12 sprendimas*. Konstat. d. III.1 p.

2.2.1.1 Nario mokesčiai

Nario mokesčio dydį nustato profesinės savivaldos asociacijų visuotiniai narių susirinkimai⁵⁰⁸. Kaip jau minėta⁵⁰⁹, įstatyme įtvirtinta privaloma narystė profesinės savivaldos asociacijose bei tiesiogiai su šia naryste siejami finansiniai įsipareigojimai mokėti nario mokesčių, doktrininiu požiūriu laikytini valstybės teikiamu užtikrinimu profesinės savivaldos asociacijoms, kad joms pavestų funkcijų vykdymas bus finansuojamas. Tiek privalomos narystės reikalavimas, tiek ir su juo susiję finansiniai įpareigojimai tam tikra profesine veikla norintiems verstis asmenims yra konstituciškai pagrįsti⁵¹⁰. Vis dėlto, šiame kontekste paminėtina byla, kurioje buvo keliamas reikalavimas, kad Lietuvos advokatūra su privaloma naryste ir, atitinkamai, privalomu nario mokesčiu, turėtų būti išbraukta iš Juridinių asmenų registro, kaip neteisėtų tikslų siekianti asociacija⁵¹¹. Tai parodo, koks „jautrus“ yra šis su privaloma naryste siejamo įpareigojimo mokėti nario mokesčių klausimas.

Profesinės savivaldos asociacijų veiklą reglamentuojantys įstatymai nario mokesčių numato kaip vieną iš šių asociacijų finansavimo šaltinių, tačiau juose nėra tiesiogiai įtvirtintos narių pareigos tokių mokesčių mokėti. Šis klausimas buvo sprendtas teismų praktikoje, kai Lietuvos advokatūra pateikė ieškinį siekdama prisiteisti keletą metų buvusios advokatės nemokėtą nario mokesčių. Atsakovė šioje byloje ginčijo, kad Advokatūros įstatymas nenumato tiesioginės pareigos tokių mokesčių mokėti. Apeliacine tvarka ši ginčą nagrinėjęs VAT konstatavo, kad nors įmokų mokėjimas nėra *expressis verbis* išskirtas Advokatūros įstatyme kaip advokatų pareiga, tačiau sisteminė Advokatūros įstatymo analizė leidžia įmokų mokėjimą priskirti prie tokių advokato pareigų⁵¹². Lietuvos teisės doktrinoje akcentuojama⁵¹³, kad siekiant užkirsti kelią sistemingam nario mokesčio nemokėjimui, asmeniui gali būti iškeliamas

---

⁵⁰⁸ Advokatūros įstatymo 59 str. 2 d. 5 p.; Lietuvos advokatūros įstatų 11.1.7 p.; Notariato įstatymo 10 str.; Notarų rūmų statuto 41 str. 1 d.; Antstolių įstatymo 47 str. 2 d. 6 p.; Antstolių rūmų įstatų 18 str. 1; Patentinių patikėtinųjų įstatymo 23 str. 3 d. 5 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 144 str. 5 p.; Auditorių rūmų statuto 33.3 p.; Draudimo įstatymo 173 str. 5 d. 7 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 4.3 p.; Odontologų rūmų įstatymo 9 str. 2 d. 4 p.; Odontologų rūmų statuto 19 str. 1 d. 5 p.; Architektų rūmų įstatymo 7 str. 2 d. 3 p.; Architektų rūmų statuto 49.3 p.

⁵⁰⁹ Žr. šios disertacijos 1.3.3 dalį.

⁵¹⁰ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 9, 16, 12 p.

⁵¹¹ LVAT. 2020 04 29 *nutartis administracinėje byloje nr. eA-1322-520/2020*.

⁵¹² VAT. 2019 10 08 *nutartis civilinėje byloje nr. e2A-1257-864/2019*.

⁵¹³ STRAČKAITIS, M. Notariato savivalda <...>. P. 179.

drausmės byla. Notarų bei antstolių atveju pareiga mokėti nario mokesčių tiesiogiai įvardina ir profesinės etikos kodeksuose⁵¹⁴, t. y. kaip viena iš profesinės etikos pareigų.

Vis dėlto, reikėtų pastebėti, kad profesinės savivaldos asociacijų narių *pareiga mokėti nario mokesčių ne visais atvejais yra absoliuti*. Spręsdamas bylą dėl advokatės prašymo atleisti ją nuo nario mokesčio mokėjimo, ApT yra konstatavęs⁵¹⁵, kad, viena vertus, egzistuoja bendrasis Lietuvos advokatūros interesas surinkti įmokas, kurios naudojamos visos advokatų profesinės bendruomenės poreikiams tenkinti, kita vertus, išimtiniais atvejais gali egzistuoti individualus interesas nemokėti ar mokėti mažesnio dydžio įmokas, ir toks advokato interesas gali būti pateisinamas siekiu užtikrinti kitų fundamentalių interesų, pvz., minimalios socialinės gerovės, apsaugą. Įmokų mokėjimas pačia bendriausia prasme yra advokato teisės verstis profesine veikla ribojimas, tačiau šis ribojimas yra teisėtas (įtvirtintas teisės aktuose) ir paprastai yra minimalios apimties bei visiškai pateisinamas bendruoju interesu surinkti būtinas lėšas advokatų savivaldos bendriesiems reikalams finansuoti. Be kita ko, šis ribojimas turi būti taikomas proporcingai, nustatant teisingą susikirtusių – advokatų savivaldos ir individualaus asmens, siekiančio užsiimti atitinkama profesionalia veikla, – interesų pusiausvyrą. Todėl iškilus konfliktui tarp bendrojo advokatūros intereso (surinkti įmokas advokatūros veiklai finansuoti) ir individualaus intereso, turi būti atsižvelgiama į kiekvieno atvejo specifiką. ApT nurodė, kad nors konkretus advokatas neturi subjektinės teisės reikalauti, kad būtų atleistas nuo įmokų, tačiau turi teisę reikalauti, kad jo prašymą Advokatų taryba ištirtų ir dėl jo nuspręstų remdamasi nustatytais procedūromis, objektyviai ir nešališkai, vadovaudamasi teisiškai reikšmingais kriterijais, remdamasi nustatytais faktinėmis aplinkybėmis, laikydamasi teisės aktų reikalavimų, ir savo sprendimą motyvuotų. Sprendžiant įmokų sumažinimo klausimą turėtų būti geranoriškai bendradarbiaujama ir ieškoma kompromisinio sprendimo.

2019 m. ESTT buvo nagrinėjama byla, kurioje vertintas itin įdomus klausimas dėl profesinės savivaldos asociacijoms mokamo *nario mokesčio teisinės prigimties*. Teismas buvo prašomas priimti prejudicinį sprendimą dėl 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse

---

⁵¹⁴ Notarų garbės (etikos) kodekso 15 str. 5 d; Antstolių profesinės etikos kodekso 37 p.

⁵¹⁵ ApT. 2012 07 26 nutartis civilinėje byloje nr. 2A–396/2012; ApT. 2019 12 19 sprendimas civilinėje byloje nr. 2A–692–790/2019; ApT. 2020 01 13 nutartis civilinėje byloje nr. 2A–27–1120/2020.

bylose pripažinimo ir vykdymo („Briuselis I“) nuostatų, reikšmingų Belgijoje nagrinėjamai bylai dėl vieno asmens įsiskolinimų Dinano advokatūrai. Buvo keliamas klausimas dėl to, ar tarp advokato ir advokatūros susiklostantys santykiai dėl nario mokesčio mokėjimo laikytini sutartiniais santykiais, ar ne. Byloje išvadą teikęs generalinis advokatas Saugmandsgaard Øe nurodė⁵¹⁶, kad prievolė mokėti advokatūrai nario įmokas turėtų būti laikoma asmens laisvai priimta prievole: nors įstatymai ir numato įpareigojimą priklausyti advokatūrai, pats asmuo renkasi advokato profesiją, taip pat įmokos dydis nustatomas ne įstatymu, o pačios advokatūros sprendimu, todėl advokato ir advokatūros santykiai yra panašūs į sutartinius santykius. Vis dėlto, ESTT pabrėžė⁵¹⁷, kad pagal Belgijos įstatymus asmenys, siekiantys užsiimti advokato praktika, turi privalomai įstoti į advokatūrą ir laikytis jos priimtų sprendimų, įskaitant tų, kurie susiję su įmokų mokėjimu. Advokatūros ir advokato santykiai yra apibrėžti įstatymų, juose advokatūra naudojasi jai suteiktais viešaisiais įgaliojimais, todėl santykiai tarp advokato ir advokatūros dėl įmokų mokėjimų nelaikytini sutartiniais. Lietuvos teisinis reglamentavimas šiais klausimais itin panašus į Belgijos, todėl galėtų būti daroma analogiška išvada, kad profesinės savivaldos subjektams mokamas nario mokestis yra ne sutartinio, o įstatyminio pobūdžio.

Atskirai reikėtų paminėti dar vieną su nario mokesčiu susijusį aspektą. ES statistikos tarnyba (Eurostat) yra parengusi rekomendacijas dėl valstybės skolos skaičiavimo. Tai metodinis dokumentas naudojamas statistiniais tikslais skaičiuojant valstybės skolos lygį. Vienas pagrindinių uždavinių skaičiuojant valstybės skolos lygį yra nustatyti, ar tam tikras subjektas yra priskiriamas vyriausybės sektoriui, jeigu taip – jo turimi įsipareigojimai įtraukiami į valstybės skolos skaičiavimus. Šiose rekomendacijose atskirai aptartos⁵¹⁸ ir profesinės savivaldos asociacijos, nurodant, kad kai valstybės perduotos funkcijos sudaro didžiąją dalį jų veiklos, jos taip pat gali būti įtraukiamos į vyriausybės sektorių. Rekomendacijose aptariama, kad tam tikrais atvejais profesinės savivaldos asociacijų renkami nario mokesčiai (jeigu jų negalima pagrįsti kaip mokėjimų už paslaugas) gali būti laikomi netiesiogiai vykdomu valstybės mokesčių rinkimu. Nors toks nario mokesčių

---

⁵¹⁶ GENERALINIS ADVOKATAS SAUGMANDSGAARD ØE. *Išvada, pateikta 2019 07 29 byloje C-421/18 (Ordre des avocats du barreau de Dinant v. JN)*.

⁵¹⁷ ESTT. 2019 12 05 sprendimas byloje C-421/18 (*Ordre des avocats du barreau de Dinant v. JN*).

⁵¹⁸ EUROSTAT. *Manual on Government Deficit and Debt: Implementation of ESA 2010*, 2016, <<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/7203647/KS-GQ-16-001-EN-N.pdf/5cfae6dd-29d8-4487-80ac-37f76cd1f012>>. 35–37 par.

traktavimas šiuo atveju vykdomas vien statistiniais tikslais, nario mokesčių vertinimas (ir savo esme prilyginimas) valstybės renkamiems mokesčiams yra įdomus ir bendresne prasme.

2.2.1.2 Tikslinės įmokos

Kai kurios profesinės savivaldos asociacijos renka ne tik minėtą nario mokestį, bet ir *kitas tikslines įmokas*. Tikslinių įmokų dydį nustato profesinės savivaldos asociacijų visuotiniai narių susirinkimai⁵¹⁹. Priklausomai nuo profesinės savivaldos asociacijos skiriasi atvejai, kai renkamos tokios tikslinės įmokos, taip pat ir asmenys, iš kurių renkamos tokios įmokos. Kai kuriais atvejais tokios tikslinės įmokos renkamos iš asmenų, siekiančių tapti atitinkamo profesinės savivaldos asociacijos nariais, pvz., stojimo į profesinės savivaldos asociaciją mokestis, asmenų siekiančių tapti tam tikros profesijos atstovais (padėjėjų, kandidatų) mėnesinės įmokos ir pan.⁵²⁰ Atskirai reikėtų išskirti tuos atvejus, kai profesinės savivaldos asociacijos įmokas renka ir iš kitų asmenų, kurie nėra profesinės savivaldos asociacijos (asociacijos) nariai, nei siekia jais tapti, pvz., Nemokumo administratorių rūmai⁵²¹ renka įmokas iš nemokumo administratorių juridinių asmenų, kurie nėra tikrieji nariai, o tik asocijuoti nariai, turintys ribotas balsavimo teises, taip pat Auditorių rūmai renka⁵²² nustatyto dydžio metinius atskaitymus iš audito įmonių.

Specifiškai dėl pastarųjų audito įmonių Auditorių rūmams mokamų įmokų buvo susidariusi tam tikra *interesų konflikto situacija*. Anksčiau galiojusiam Audito įstatyme buvo numatyta, kad audito įmonės Auditorių rūmams už jų

---

⁵¹⁹ Lietuvos advokatūros įstatų 11.1.7 p.; Notarų rūmų statuto 41 str. 2 d.; Antstolių įstatymo 47 str. 2 d. 6 p.; Antstolių rūmų įstatų 16 str. 1 d. 1 p.; Patentinių patikėtinių įstatymo 23 str. 3 d. 5 p.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 7.2.6 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 144 str. 5 p.; Auditorių rūmų statuto 33.3 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 4.3.2 p.; Odontologų rūmų statuto 19 str. 1 d. 5 p.

⁵²⁰ Pvz., 2016 04 15 Visuotinio advokatų susirinkimo sprendimo „Dėl įmokų Lietuvos advokatūros funkcijoms atlikti“, <<http://www.advokatura.lt/lt/teisine-informacija/savivaldos-sprendimai/94/download/54691.html>>, 1, 2, 16 p.; Lietuvos auditorių rūmų veiklos reglamento, patvirtinto 2017 06 28 visuotinio rūmų narių susirinkimo nutarimu nr. 1.4–40.3.1, <<https://lar.lt/www/new/request.php?10198>>, V skirsnis.

⁵²¹ Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 140 str. 3 d., 144 str. 5 p.; Nemokumo administratorių rūmų nario mokesčio mokėjimo tvarkos, patvirtintos Nemokumo administratorių rūmų prezidiumo 2020 04 02, <<https://nemokumorumai.lt/teisiniai-dokumentai/tvarkos-taisykles/pirmas-sarasas/saraso-elementas-du>>, 2 p.

⁵²² Finansinių ataskaitų audito įstatymo 74 str. 2 d.; Lietuvos auditorių rūmų veiklos reglamento VI skirsnis.

atliekamą audito kokybės priežiūrą moka kasmetinius reguliarius atskaitymus 0,2 procento nuo audito pajamų ir nustatyto dydžio mokestį už vieno audito įmonėje dirbančio auditoriaus atlikto audito kokybės priežiūrą⁵²³, t. y. audito įmonių mokamas mokestis buvo tiesiogiai susietas su Auditorių rūmų veiksmis tokių įmonių atžvilgiu. 2013 m. buvo inicijuoti tuometinio Audito įstatymo pakeitimai, motyvuojant tuo, jog Audito įstatymas nenustato, kaip dažnai Auditorių rūmai gali tikrinti auditorius. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad tokia situacija, kai Auditorių rūmai patys sprendžia, kiek kartų bus tikrinami auditoriai ir nuo tų patikrinimų skaičiaus priklauso Auditorių rūmams audito įmonių mokamos įmokos, iškreipia konkurencines sąlygas – didesnė našta tenka įmonėms, kurių veikla bus tikrinama dažniau⁵²⁴. Atsižvelgiant į tai, buvo panaikintas audito įmokų mokamų įmokų skaičiavimas priklausomai nuo Auditorių rūmų atliekamų jose dirbančių auditorių patikrinimų⁵²⁵.

Teisme taip pat buvo nagrinėtas (įvertintas) tokių *įmokų, kurias profesinės savivaldos subjektams turi mokėti kiti asmenys (ne nariai) teisėtumo klausimas*. Byloje, kurioje buvo sprendžiamas advokato padėjėjo įsiskolinimas Lietuvos advokatūrai klausimas, advokato padėjėjas, be kitų argumentų, teigė, kad advokato padėjėjo teisinis statusas iš esmės skiriasi nuo advokato teisinio statuso, nes advokato padėjėjas nėra advokatūros narys, nedalyvauja visuotiniame advokatų susirinkime, nei įstatų priėmimo, privalomų įmokų advokatams nustatyme, negali apskųsti teismui tokių sprendimų, todėl advokatūros savivaldos organų sprendimai privalomų įmokų klausimais gali būti taikomi tik jos nariams ir pan. Šią bylą apeliacine tvarka nagrinėjęs VAT nurodė⁵²⁶, kad įmokų advokatų padėjėjams nustatymas yra pagrįstas ir teisėtas, nes įstatymas nustato Lietuvos advokatūrai funkcijas, susijusias su advokatų padėjėjų veiklos organizavimu, koordinavimu ir kontrole, ir jų vykdymas gali būti apmokestinamas (finansuojamas) tokiomis įmokomis.

---

⁵²³ 2014 m. birželio galiojusio Audito įstatymo 60 str. 2 ir 3 d.

⁵²⁴ 2011 07 07 Audito įstatymo 28, 44, 60 straipsnių pakeitimo ir 60 straipsnio 3 dalies pripažinimo netekusia galios įstatymo projektas nr. XIP-3407; 2011 07 07 Audito įstatymo 28, 44, 60 straipsnių pakeitimo ir 60 straipsnio 3 dalies pripažinimo netekusia galios įstatymo projekto nr. XIP-3407 aiškinamojo rašto 1 p.

⁵²⁵ Audito įstatymo 21, 22, 36, 43 ir 60 straipsnių pakeitimo įstatymo (*VŽ*, 2013, nr. 62–3055) 5 str.

⁵²⁶ VAT. 2019 02 14 *nutartis civilinėje byloje nr. e2A-90-803/2019*.

2.2.1.3 Valstybės bei savivaldybių tikslinės paskirties lėšos

Nors galimybė profesinės savivaldos asociacijoms gauti tokias lėšas numatyta įstatymuose ir (ar) steigimo dokumentuose⁵²⁷, ji yra daugiau teorinio pobūdžio. Vadovaujantis paskutinėmis profesinės savivaldos asociacijų pateiktomis finansinėmis ataskaitomis⁵²⁸ matyti, jog lėšų iš valstybių ar

---

⁵²⁷ Lietuvos advokatūros įstatų 4.1.4 p.; Notarų rūmų statuto 37 str. 1 d. 2 p.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 16.1.6 p.; Antstolių rūmų įstatų 16 str. 1 d. 2 p.; Nemokumo administratorių rūmų įstatų 6.1.5 p.; Auditorių rūmų statuto 15.5 p.; Draudimo įstatymo 179 str. 4 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 5.1.5 p.; Odontologų rūmų įstatymo 17 str. 1 d. 3 p.; Odontologų rūmų statuto 47 str. 1 d. 3 p.; Architektų rūmų įstatymo 15 str. 2 d. 2 p.; Architektų rūmų statuto 35.2 p.

⁵²⁸ Juridinių asmenų registre pateikiami finansiniai dokumentai: Lietuvos advokatūros 2019 01 23 balansas už ataskaitinį laikotarpį 2018 01 01 – 2018 12 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCNIZjsj2h10vGmtfeF%2Fcyq8SSNsppPisDX9jbYjuxCvffHHNP401eShnkS7mmhNwXNI%2B%2BLa3LQtYvhY0hc14N9RaTr4ZRkHOIz0yqvLAVdsgb3b9NXKSmTNI7aQAQjJoBQoouq2ln7WRO5LbPWmVYIYKPMjDd%2F5fp0aj3qNTNDjmc%3D>; Notarų rūmų 2019 03 07 balansas už ataskaitinį laikotarpį 2018 01 01 – 2018 12 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCQIoDNicKu%2FLhyPvIJYtYSBiy4mCI9IjWDFEhptw8cfhJqiTQGdCmjUFntvAgfN8B5T478ippJQ4p%2FoMFMI9mCOYQMuE5X%2FQ9VCp5mxOusCK9eluM6s5QfrAvNtuCAPDxihoWkw2u4UU7vsRtmzD13KiCSUGRfvq1y%2FBBHxFOBTyo%3D>; Antstolių rūmų 2020 03 06 finansinės būklės ataskaitą už ataskaitinį laikotarpį 2019 01 01 – 2019 12 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCOLuWUBAE7w2cr3kZIAMRn46F5eDpqmgippVTZUI%2FeMbK53RLtguy9PC%2FLzW1unoWfDhoiXcRfmlpc26WBB7KKnHgtIngMs6PgH0cWhwAmrMOBUTjtb4o45SEZGa7j179%2FWz1PObBRlHBBTHLxxR7BrexR1RZAuxsx19V4yi6m%2FA%3D>; Patentinių patikėtinių instituto 2019 02 12 balansas už ataskaitinį laikotarpį 2018 01 01 – 2018 12 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCoESHWeOH5FmkW6b57wtErgNBNUki%2BOYDwLg9TNbIDac5FAUqLNLZS1%2FT145Jn8f%2FaC8O%2FvuRPbDdiTdonPAleFpoyntL%2FWGqsieoBUnpqdVu2pBbUHY29Bdkonq4aXfuOOrqK%2B6ccHgUPbe4WFF32N2uZ5yTporrknghe3WYWQ%3D>; Auditorių rūmų 2019 11 06 balansas už ataskaitinį laikotarpį 2018 09 01 – 2019 08 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCKpa1NwhWlqQ7TkjgkDiTd4LsyT8CNG%2Bdg6mu%2BY8YCGiNxxGzDOrcmJcrlwUmIzL2VxYUSFL5LRpek88%2FVvIqK1xnNNB2q9oLavnXhUaLKRTAkia%2BPO5ZMgfVj%2BGWtmqMR08Og0k3g1a3dssfc0wkl%2Bn1SVz3Khq4scyBicDKa0M%3D>; Draudimo brokerių rūmų 2019 05 07 balansas už ataskaitinį laikotarpį 2018 01 01 – 2018 12 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCXp%2BbQI24aGkT8XiRpeBv3arT2rxteUqEQJXHaRM7r1z5mU2t5F%2BKcoIQgeyHaGynqrQLlkt%2F0q3LkknOqXhOwaaoc%2BCRQXlccpFex4qPKyXtPKN2tmlP2EEOnB68WXOQ%2BWJ8KZrxvyvTEFvR8gI2OyM8qnd5OLzDOqQXoJXfL8%3D>; Odontologų rūmų 2018 05 24 balansas už ataskaitinį laikotarpį 2018 01 01 – 2018 12 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCg2gcindcZj6m95O0LsY

savivaldybių biudžeto profesinės savivaldos asociacijos nėra gavę. Kaip vienintelė išimtis paminėtini Architektų rūmai, kurie 2018 m. buvo gavę valstybės biudžeto lėšų, tačiau jos buvo susijusio ne su tiesioginių savivaldos funkcijų vykdymu, o konkrečių rūmų vykdytų projektų, seminarų išlaidų kompensavimu⁵²⁹.

Lietuvos teisės doktrinoje nagrinėjant Lietuvos advokatūros teisinį statusą išsakoma pozicija, kad šis profesinės savivaldos subjektas nėra finansuojamas valstybės ar jos institucijų lėšomis „siekiant užtikrinti visišką advokatūros nepriklausomumą“⁵³⁰. Su tokia pozicija būtų galima sutikti iš dalies. Tol, kol pagrindinis profesinės savivaldos finansavimo šaltinis bus narių mokamos įmokos, neturėtų kilti grėsmės profesinės savivaldos nepriklausomumui nuo politinės valdžios. Teoriniu požiūriu būtų galima svarstyti apie galimybes *valstybės biudžeto lėšomis papildomai finansuoti kai kurias iš profesinės savivaldos vykdomų viešojo pobūdžio funkcijų*. Analizuojant viešojo pobūdžio funkcijas buvo išskirta atskira tokių funkcijų kategorija⁵³¹ – funkcijos, kurias profesinės savivaldos asociacijai yra pavedusi valstybė, tačiau kurios nėra tiesiogiai susijusios su profesinės veiklos reglamentavimu ar jos vykdymo kontrole, t. y. su esminėmis profesinės savivaldos funkcijomis. Pvz., Architektų rūmams realizuojant Architektūros įstatymu jiems suteiktą teisę teisme ginti su architektūros susijusius viešuosius interesus, rūmų narių tarpe kilo diskusija dėl to, ar tokia rūmų veikla turėtų būti finansuojama narių lėšomis⁵³². Būtų galima teigti, kad iš nario mokesčio turėtų būti finansuojama tik pagrindinė (su savivalda susijusi) profesinės savivaldos asociacijų veikla.

[MYcPGdmdMsKfPD8GMDZgh7tePhPwD%2Bqz5Oc6HjsPW4FVe4LgHRw3KW2lfeXZEwKUvbQGqJZpuo6piwsGG0CbRWAJBMLIN6beig9jVjnO3OE6p%2B7d%2BYNlli%2Bj9ShQAwmuDsZi88QBPeF%2B14CTyDyLnqM%3D](https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCGcHDF3JsjsQLMQwtjT%2FFAt0XE8ZGP2c4shMRwSMxcbVrmtlmsCD5Q4G%2BKa7KAHQHINYni1xIKMzZ6clMG08XhrcPud1l%2BTVHHEBUin6euKpljm6r%2F2jA0u5YTH%2BTgkg0HgTwilxm1Ajv3%2B1Lk3c8B67fNf0ZhEJPFqGHlyF5j8%3D)>.

⁵²⁹ Architektų rūmų 2019 02 15 balansas už ataskaitinį laikotarpį 2018 01 01 – 2018 12 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCGcHDF3JsjsQLMQwtjT%2FFAt0XE8ZGP2c4shMRwSMxcbVrmtlmsCD5Q4G%2BKa7KAHQHINYni1xIKMzZ6clMG08XhrcPud1l%2BTVHHEBUin6euKpljm6r%2F2jA0u5YTH%2BTgkg0HgTwilxm1Ajv3%2B1Lk3c8B67fNf0ZhEJPFqGHlyF5j8%3D>; Architektų rūmų 2019 02 15 Finansinės ataskaitos aiškinamojo rašto nr. 2019/01, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCUXB41JYxBr%2Fyj%2Fews4h79bGTIX9GxL8o0A0c6XLDVaxX7GcqBIJU5pumpXxuBfcuA9EhbJM6WvfMHPtpBxxnbsiyQahxFCOc5ZQuyA2j3IVAGkmlBixtmub3Dd6k5TmGA%2F1x0eWuPOUGD9ypb3bBvyKlrAJ%2F2Evo%2FyCxdW24E%3D>, 4 p.

⁵³⁰ BEINORAVIČIUS, D.; *et. al. Advokatūros teisė* <...>. P. 260.

⁵³¹ Žr. šios disertacijos 2.3.2.4 dalį.

⁵³² AMBRASAS, A. *Architektas kaip viešasis interesas*, 2019, <<http://www.architekturumai.lt/audrius-ambresas-architektas-kaip-viesasis-interesas/>>.

Tuo tarpu tokios papildomos funkcijos turėtų būti remiamos iš kitų šaltinių (pvz., valstybės biudžeto), nes nėra tiesiogiai susijusios su profesinės savivaldos vykdoma veikla savo narių atžvilgiu. Analogiška tvarka šiuo metu įtvirtinta teritorinės savivaldos kontekste: Vietos savivaldos įstatyme yra skiriamos⁵³³ dviejų rūšių savivaldos funkcijos – savarankiškosios bei valstybės perduotos funkcijos, taip pat aiškiai pasakyta, kad būtent už valstybės perduotų funkcijų vykdymą valstybė savivaldybėms lėšas skiria atskirai.

2.2.1.4 Kitos lėšos

Profesinės savivaldos asociacijų galima vykdyti veikla apibrėžta specialiuosiuose įstatymuose. Kaip profesinės savivaldos asociacijų galimos vykdyti ūkinės komercinės veiklos pavyzdžius galima paminėti mokymų organizavimą, leidybą, informacinę veiklą, leidinių prekybą, bibliotekų, projektinę veiklą⁵³⁴. Kai kurių profesinės savivaldos asociacijų atveju įvardinti tokie labiau netradiciniai galimų gauti lėšų šaltiniai, kaip įsteigtų įmonių pelnas ar pajamos už nuomojamą turtą⁵³⁵. Bet kuriuo atveju nei nurodytas lėšų šaltinių, nei veiklos sričių, iš kurių profesinės savivaldos asociacijos gali gauti lėšų, sąrašas nelaikytinas baigtiniu. Profesinės savivaldos asociacijos, būdamos viešieji juridiniai asmenys, gali vykdyti tokią veiklą (taip pat ir ūkinę komercinę veiklą), kuri neprieštaruja jų įstatams bei veikloms tikslams ir yra reikalinga jų tikslams pasiekti⁵³⁶. Taip pat profesinės savivaldos asociacijos gali gauti ir tokių lėšų kaip: skolintos lėšos bei palūkanos, gautos už kredito įstaigų saugomas lėšas, įvairių fizinių bei juridinių asmenų neatlygintinai perduotos lėšos ar turtas, (dovanos, parama), paveldėtas turtas, panaudos pagrindais ar patikėjimo teise perduotas turtas ir kt.⁵³⁷

---

⁵³³ Vietos savivaldos įstatymo 5–7 str., 50 str. 7 d.

⁵³⁴ Lietuvos advokatūros įstatų 4.1, 5.1.2 p.; Notarų rūmų įstatų 37 str. 1 d. 7 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 150 str. 3 p.; Nemokumo administratorių rūmų įstatų 6.1.3 p.; Auditorių rūmų statuto 15.2 p.; Draudimo brokerių rūmų 2.4.1, 2.4.2, 5.1.2 p.

⁵³⁵ Antstolių rūmų įstatų 16 str. 1 d. 5 p.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 16.1.8 p.; Architektų rūmų statyto 35.6 p.

⁵³⁶ CK 2.74 str. 2 d.; Asociacijų įstatymo 11 str.

⁵³⁷ Advokatūros įstatymo 56 str. 5 d.; Lietuvos advokatūros įstatų 5.1, 8.1 p.; Notariato įstatymo 10 str.; Notarų rūmų statuto 37 str. 1 d.; Antstolių įstatymo 45 str. 5 d.; Antstolių rūmų įstatų 16 str. 1 d.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 16.1.2, 16.1.4, 16.1.5, 16.1.7 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 150 str. 4 p.; Nemokumo administratorių rūmų įstatų 6.1.4, 6.1.7–6.1.9 p.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 74 str. 1 d.; Auditorių rūmų statuto 15, 16 p.; Draudimo įstatymo 179 str.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 5.1 p.; Odontologų rūmų įstatymo

2.2.2 Reikalavimai turto valdymui

Profesinės savivaldos asociacijoms, kaip asociacijos teisinę formą turintiems juridiniams asmenims, reikšmingos Asociacijų įstatymo nuostatos, kuriose numatyti tam tikri asociacijų veiklos ribojimai. Bendra taisyklė, susijusi su asociacijų valdomu turtu bei lėšomis, yra ta, kad asociacijai leidžiama nuosavybės ar bet kokiomis kitomis teisėmis valdomą turtą ir lėšas perleisti, užtikrinti juo prievolių įvykdymą ar kitaip apriboti savo valdymo, naudojimo ir disponavimo teises į jį tik tuo atveju, kai tuo siekiama įgyvendinti asociacijos įstatuose nustatytus veiklos tikslus⁵³⁸. Ši turto bei lėšų valdymo, naudojimo bei disponavimo juo taisyklė iš esmės atkartota visų profesinės savivaldos asociacijų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose ir (ar) jų steigiamuosiuose dokumentuose⁵³⁹ ir yra jiems tiesiogiai taikytina.

Profesinės savivaldos asociacijų veiklą reglamentuojančiuose specialiuosiuose įstatymuose bei jų steigiamuosiuose dokumentuose nėra specialių nuostatų, kurios rodytų kokius nors šių subjektų turto valdymo, naudojimo bei disponavimo juo ypatumus. Iš esmės jiems taikomos tos pačios taisyklės bei apribojimai, kurie yra būdingi visoms asociacijoms. Visoms asociacijoms, taigi ir profesinės savivaldos asociacijoms, būdinga ir daugiau jų turimų *lėšų bei turto valdymo, naudojimo bei disponavimo juo apribojimų* – visais atvejais draudžiama:

1) neatlygintinai perduoti turtą nuosavybėn savo nariui, valdymo ir kolegialių organų nariui, asociacijoje darbo sutarties pagrindu dirbančiam asmeniui ar su jais susijusiam asmeniui, ar trečiajam asmeniui;

2) mokėti steigėjams ar nariams išmokas iš pelno dalies ar perduoti likviduojamos asociacijos turto dalį, viršijančią stojamąjį nario įnašą ar mokesį;

3) turtą ir lėšas, įskaitant pelną, jokia forma skirstyti asociacijos ir (ar) jos valdymo organų nariams, darbo sutarties pagrindu dirbantiems asmenims, išskyrus atvejus, kai yra mokamas darbo užmokestis, kitos su darbo teisiniais

---

17 str. 1, 2 d.; Odontologų rūmų statuto 47 str. 1, 2 p.; Architektų rūmų įstatymo 15 str. 2 d.; Architektų rūmų statuto 12.4, 35 p.

⁵³⁸ Asociacijų įstatymo 16 str. 1 d.

⁵³⁹ Lietuvos advokatūros įstatų 8.3, 8.4 p.; Notarų rūmų statuto 37 str. 2 d.; Antstolių rūmų įstatų 16 str. 2 d.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 16.4 p.; Auditorių rūmų statuto 17 p.; Odontologų rūmų statuto 47 str. 3 d.; Architektų rūmų įstatymo 16 str.; Architektų rūmų statuto 37–39 p. Pastebėtina, kad Draudimo įstatyme bei Draudimo brokerių rūmų įstatuose specialių nuostatų šiuo klausimu nėra, taigi šio profesinės savivaldos subjekto atžvilgiu tiesiogiai taikytinas Asociacijų įstatymo 16 str. 1 d.

santykiais susijusios išmokos ir kai autorinės sutarties pagrindu mokamas autorinis atlyginimas, atlyginama už suteiktas paslaugas ar parduotas prekes;

4) suteikti paskolas, įkeisti turtą (išskyrus atvejus, kai turtas įkeičiamas asociacijos prievolėms užtikrinti), garantuoti, laiduoti ar kitaip užtikrinti kitų asmenų prievolių įvykdymą;

5) skolintis pinigų iš nario ar su juo susijusio asmens ir mokėti palūkanas;

6) skolintis iš kitų asmenų, mokant neprotingai dideles palūkanas, pirkti prekes ir paslaugas už akivaizdžiai per didelę kainą, parduoti turtą už akivaizdžiai per mažą kainą;

7) steigti juridinį asmenį, kurio civilinė atsakomybė už juridinio asmens prievolės yra neribota, arba būti jo dalyviu⁵⁴⁰.

Atskirai reikėtų aptarti dar vieną klausimą, susijusį su tam tikrais profesinės savivaldos asociacijų turto (lėšų) valdymo apribojimais – t. y. *galimą reikalavimą šių asociacijų veikloje taikyti viešųjų pirkimų reikalavimus*. Šiuo metu nė viena iš profesinės savivaldos asociacijų nėra įtraukta į perkančiųjų organizacijų sąrašą⁵⁴¹ ir savo veikloje Viešųjų pirkimų įstatymo netaiko. Vis dėlto, išlieka teorinė galimybė, kad tam tikru metu profesinės savivaldos asociacijos (ar bent kai kurios iš jų) galėtų atitikti Viešųjų pirkimų įstatyme pateiktą perkančiosios organizacijos apibrėžimą⁵⁴². Vadovaujantis juo, be kita ko, perkančiąja organizacija laikomas viešasis juridinis asmuo, jeigu visa ar tam tikra jo veiklos dalis yra skirta specialiai nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešiesiems interesams tenkinti ir jei jis atitinka *bent vieną* iš šių sąlygų:

1) jo veikla yra daugiau kaip 50 procentų finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžetų arba kitų valstybės ar savivaldybių fondų lėšų, arba kitų šioje dalyje nustatytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų lėšų; arba

2) yra kontroliuojamas (valdomas) valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų šioje dalyje nustatytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų; arba

---

⁵⁴⁰ Lietuvos advokatūros įstatų 8.6 p.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 16.5 p.; Auditorių rūmų statuto 19 p.; Odontologų rūmų įstatų 48 str. 2 d.; Architektų rūmų statuto 38 p. Pastebėtina, kad Notarų rūmų statute, Antstolių rūmų įstatuose bei Draudimo brokerių rūmų įstatuose specialių nuostatų šiuo klausimu nėra, taigi šių profesinės savivaldos subjekto atžvilgiu tiesiogiai taikytina Asociacijų įstatymo 16 str. 2 d.

⁵⁴¹ Centrinų valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašas, patvirtintas ūkio ministro 2003 02 21 įsakymu nr. 4–72 (VŽ, 2003, nr. 19–829); Europos parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/24/ES 2014 dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (*Oficialus leidinys*, L 94, 2014, p. 65) I priedas.

⁵⁴² Viešųjų pirkimų įstatymo (VŽ, 1996, nr. 84–2000) 2 str. 25 d.

3) turi administraciją, valdymo ar priežiūros organą, kurio daugiau kaip pusė narių yra skiriami valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų šioje dalyje nurodytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų.

Toks klausimas jau buvo vertintas Vokietijoje⁵⁴³. Vokietija profesinės savivaldos institucijas buvo įtraukusi į perkančiųjų organizacijų sąrašus⁵⁴⁴. Teisme kilus ginčui dėl to, ar viešųjų pirkimų tvarka taikytina Vokietijos gydytojų profesinės savivaldos institucijai, buvo kreiptasi preliminarus sprendimo į ESTT. ESTT tuomet nurodė, kad profesinės savivaldos asociacijos, iš esmės didžiąja dalimi finansuojamos iš narių įmokų, neatitinka aptarto perkančiosios organizacijos apibrėžimo⁵⁴⁵. Šioje byloje išvadą teikęs generalinis advokatas Mengozzi specifiškai akcentavo⁵⁴⁶, kad šiuo atveju labai svarbu tai, kad profesinės savivaldos institucija pati turėjo teisę nustatyti konkretų nario mokesčio dydį, o jo dydis nebuvo įtvirtintas įstatyme.

2.3 Profesinės savivaldos vykdomos funkcijos

Profesinės savivaldos asociacijų atliekamos funkcijos atspindi šių subjektų paskirtį bei vaidmenį⁵⁴⁷. Kaip jau aptarta⁵⁴⁸, šiems subjektams būdinga dviejų skirtingų krypčių veikla – viena vertus, jų narių interesų atstovavimas bei gynimas, kita vertus – tų pačių narių veiklos reguliavimas ir kontrolė.

Pirminis šaltinis, įvardinantis profesinės savivaldos asociacijų funkcijas, yra šių subjektų veiklą reglamentuojantys įstatymai bei steigimo dokumentai. Kaip buvo pastebėta Lietuvos teisės mokslininkų darbuose⁵⁴⁹, dažnu atveju profesinės savivaldos asociacijų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose bei steigiamuosiuose dokumentuose ne visiškai aiškiai ir sinonimiškai vartojamos tokios, įprastai skirtingos, sąvokos kaip „tikslai“, „funkcijos“ ir „uždaviniai“. Iš tikrųjų, kai kurie profesinę savivaldą reglamentuojantys įstatymai apskritai

---

⁵⁴³ HEYNE, K. Kammern als Auftraggeber <...>; HEYNE, K. *Die EuGH-Entscheidung* <...>.

⁵⁴⁴ Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (*Oficialus leidinys*, L 134, 2004, p. 114) III priedo III.1.1 punktas.

⁵⁴⁵ ESTT. 2013 09 12 sprendimas byloje C-526/11 (*Ärztammer Westfalen-Lippe*).

⁵⁴⁶ GENERALINIS ADVOKATAS MENGOZZI. *Išvada, pateikta 2013 01 30 byloje C-526/11 (Ärztammer Westfalen-Lippe)*. 65, 66 p.

⁵⁴⁷ Lietuvių kalbos žodyne žodis „funkcija“ apibrėžiamas kaip paskirtis, vaidmuo, veikla (žr. Lietuvių kalbos žodynas <...>).

⁵⁴⁸ Žr. šios disertacijos 1.3.4 dalį.

⁵⁴⁹ E. Kūrio, kaip mokslinio redaktoriaus, komentarai šiuose šaltiniuose (GUMBIS, J.; KŪRIS, E. *Advokatai* <...>. P. 606, 607; NEKROŠIUS, V. *Notarai* <...>. P. 656; LASTAUSKIENĖ, G. *Antstoliai* <...>. P. 699); STRAČKAITIS, M. *Notariato savivalda* <...>. P. 187.

neįvardina funkcijų ir mini tik veiklos tikslus ar uždavinius, kai kuriuose įstatymuose iš esmės tapati profesinės savivaldos asociacijų vykdoma veikla įvardinama kaip uždavinys, o kituose – kaip tikslas ar funkcija. Taip pat, teisės aktuose profesinės savivaldos funkcijos nėra tiesiogiai atskirtos ir įvardintos kaip privataus ar viešojo pobūdžio. Iki šiol Lietuvos teisės doktrinoje analizuotos tik teisinių profesijų savivaldos funkcijos⁵⁵⁰, daugeliu atvejų apsiribojant teisės aktų nuostatų įvardinimu.

Siekiant nustatyti profesinės savivaldos asociacijų atliekamas funkcijas, šioje disertacijos dalyje įvardinamos ir sistemiškai analizuojamos profesinės savivaldos asociacijoms įstatymais ir kitais teisės aktais priskirtos veiklos, jas suskirstant į konkrečias privataus bei viešojo pobūdžio funkcijas bei apibrėžiant jų turinį. Profesinės savivaldos funkcijos analizuojamos daugiausiai tarpusavyje lyginant Lietuvoje veikiančių profesinės savivaldos asociacijas, tokiu būdu siekiant išgryninti joms būdingus bendrus veiklos bruožus. Funkcijos įvardinamos bei į privačias bei viešąsias skirstomos išanalizavus visas teisės aktais profesinės savivaldos asociacijoms priskirtas veiklas, kurios įvardinamos įvairiai – kaip tikslai, uždaviniai ar funkcijos. Pabrėžtina, kad toliau atskirai neišskiriama tokia profesinės savivaldos asociacijų funkcija kaip savivaldos įgyvendinimas, nors daugelyje įstatymų ji įvardinama kartu su kitomis funkcijomis⁵⁵¹. Savivaldos įgyvendinimas laikytinas pagrindine ir svarbiausia profesinės savivaldos asociacijų savybe, pagrindiniu jų veiklos (visų funkcijų vykdymo) tikslu, o ne viena iš funkcijų.

2.3.1 Privataus pobūdžio funkcijos

Privačioms funkcijoms priskirtina profesinės savivaldos asociacijų veikla, skirta atstovaujamos profesijos atstovų (asociacijų narių) naudai. Būtent tokia veikla kaip asociacijos narių veiklos koordinavimas, atstovavimas narių

---

⁵⁵⁰ NEKROŠIUS, V. *Notariato teisė* <...>. P. 59; GUMBIS, J.; KŪRIS, E. *Advokatai* <...>. P. 606–614; NEKROŠIUS, V. *Notarai* <...>. P. 653–662; LASTAUSKIENĖ, G. *Antstoliai* <...>. P. 697–702; STRAČKAITIS, M. *Notariato savivalda* <...>.

⁵⁵¹ Advokatūros įstatymo 56 str. 1 d.; Lietuvos advokatūros įstatų 3.1.1 p.; Notariato įstatymo 8 str.; Notarų rūmų statuto 7 str. 1 d.; Antstolių įstatymo 45 str. 1 d.; Antstolių rūmų įstatų 5 str. 1 d. 1 p.; Patentinių patikėtinių įstatymo 2 str. 2 d.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 1.1 p.; Auditorių rūmų statuto 12.8 p.; Draudimo įstatymo 166 str. 1 d.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 2.1 p.; Odontologų rūmų įstatymo 3 str. 1 d., 4 str. 1 d. 8 p.; Odontologų rūmų įstatų 13 str.; Architektų rūmų įstatymo 2 str. 1 d.; Architektų rūmų statuto 1 p..

interesams ir jų gynimas yra būdinga visoms asociacijoms⁵⁵², taigi – ir profesinės savivaldos asociacijoms.

2.3.1.1 Narių interesų atstovavimas

Profesinės savivaldos asociacijų funkcija atstovauti savo narių interesus yra įtvirtinta visuose jų veiklą reklamuojančiuose įstatymuose bei steigiamuosiuose dokumentuose⁵⁵³. Profesinės savivaldos asociacijų atveju galima atskirai išskirti dvi narių interesų atstovavimo kryptis.

Pirmoji kryptis – profesinės savivaldos asociacijos atstovauja ir gina *visų savo narių (kaip visumos) interesus*. Šiuo atveju atstovaujami asociacijos nariai, kaip atitinkamos profesijos atstovai. Toks atstovavimas gali pasireikšti įvairiomis formomis – informuojant visuomenę apie atitinkamos profesijos veiklą, teikiamas profesines paslaugas, vykdant jų populiarinimą, keliant profesijos prestižą, sprendžiant profesinę veiklą vykdančių asmenų formaliojo ir neformaliojo švietimo, profesinės veiklos gerinimo klausimus, palaikant santykius su valstybės ar tarptautinėmis institucijomis, dalyvaujant teisės aktų projektų, reikšmingų tam tikrai profesijai rengime ir pan.⁵⁵⁴ Atstovavimo funkcija gali pasireikšti ir profesinės bendruomenės tarpusavio ryšių stiprinimu, pvz., Antstolių rūmai rūpinasi antstolių korpuso profesinių tradicijų kūrimu bei puoselėjimu⁵⁵⁵, Nemokumo administratorių rūmai – nemokumo administratoriaus profesijos vardo ir pozityvaus nemokumo

---

⁵⁵² Asociacijų įstatymo 2 str. 1 d.

⁵⁵³ Advokatūros įstatymo 57 str. 1 d. 3 p., 2 d. 1 p.; Lietuvos advokatūros įstatų 3.1.3, 3.1.4 p.; Notariato įstatymo 9 str. 4 d., 19 str. 3 d.; Notarų rūmų statuto 7 str. 3 d., 8 str. 1 d. 1, 4, 5 ir 15 p.; Antstolių įstatymo 46 str. 1 d. 2 ir 3 p.; Antstolių rūmų įstatų 5 str. 1 d. 5 p., 5 str. 2 d. 2 ir 3 p., 7 str. 8 d.; Patentinių patikėtinių įstatymo 21 str. 4 d. 2 p.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 2.2.2, 2.3.8, 2.3.9 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 141 str. 5 p.; Nemokumo administratorių rūmų įstatų 3.3, 3.4 p.; Auditorių rūmų statuto 12.5 ir 13.6 p.; Draudimo įstatymo 171 str. 7 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 2.2.8, 2.3.7, 2.3.8 p.; Odontologų rūmų įstatymo 4 str. 1 d. 5 p., 4 str. 3 d. 4, 5 ir 7 p.; Odontologų rūmų įstatų 15 str. 5, 6 ir 8 p.; Architektų rūmų įstatymo 3 str. 2 d. 1, 12 ir 13 p., 13 str.; Architektų rūmų statuto 10.6, 11.16–11.19 p.

⁵⁵⁴ Advokatūros įstatymo 57 str. 1 d. 3 p.; Lietuvos advokatūros įstatų 3.1.4 p.; Notariato įstatymo 9 str. 4 d.; Notarų rūmų statuto 7 str. 8, 9 ir 11 d., 8 str. 1 d. 4 ir 5 p.; Antstolių įstatymo 46 str. 1 d. 3 p.; Antstolių rūmų įstatų 5 str. 1 d. 3–5 p., 5 str. 2 d. 3 p.; Auditorių rūmų statuto 12.6, 13.4, 13.17, 13.19 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 2.2.6, 2.3.8 p.; Odontologų rūmų įstatymo 3 str. 2 ir 3 d., 4 str. 1 d. 4 ir 7 p.; Odontologų rūmų įstatų 13 str., 14 str. 6–10 ir 12 p., 15 str. 2 p.; Architektų rūmų įstatymo 3 str. 1 d. 7 p., 3 str. 2 d. 3, 4 ir 6 p., 3 str. 3–5 d.; Architektų rūmų statuto 11.7, 11.8, 11.10, 11.11 p.

⁵⁵⁵ Antstolių rūmų įstatų 5 str. 1 d. 6 p.

administratorių įvaizdžio puoselėjimu⁵⁵⁶. Profesinės savivaldos asociacijoms ginant visus tam tikros profesijos atstovus iš esmės yra atstovaujama visa ta profesinė bendruomenė, ginami ir pačios profesijos interesai. Vienas iš ryškiausių pavyzdžių, kaip profesinės savivaldos asociacijos atstovauja visos savo profesinės bendruomenės interesams, yra Lietuvos advokatūros veiksmas, kai ji net keletą kartų kreipėsi į teismą dėl kitų asmenų (ne advokatų), kurie savo veikloje naudojo advokato pavadinimą⁵⁵⁷, taip pat dėl tam tikrų klaidinančių domenų vardų naudojimo⁵⁵⁸.

Antroji profesinės savivaldos asociacijų veiklos kryptis – *pavienujų narių (ar jų grupių) interesų atstovavimas*. Tai, kad tokia veikla galima iliustruoja kai kurių profesinės savivaldos asociacijų veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose įtvirtintos specifinės nuostatos, numatančios, kad nustatytais atvejais rūmai gali tiekti paramą konkreitiems notarams ir draudimo brokeriams⁵⁵⁹. Antstolių rūmų atveju numatyta⁵⁶⁰, kad esant objektyvioms aplinkybėms rūmai gali nesilaikydami visiems antstoliams vienodo tarnavimo principo ginti atskiros antstolių grupės ar konkretaus antstolio interesus. Jeigu toks gynimas pareikalauja ženklių finansinių, laiko ar žmogiškųjų išteklių sąnaudų, dėl tikslingumo ginti atskiros antstolių grupės ar konkretaus antstolio interesus turi nuspręsti Antstolių rūmų prezidiumas. Odontologų rūmų atveju buvo numatyta⁵⁶¹, kad tuo atveju, kai Odontologų rūmų Garbės teismas, išnagrinėjęs drausmės bylą išteisina odontologą, toks odontologas turi teisę gauti iš rūmų visokeriopą pagalbą gindamas savo gerą vardą, reputaciją ir gauti kompensaciją už neturtinę žalą.

2.3.1.2 Narių veiklos koordinavimas

Narių veiklos koordinavimas Asociacijų įstatyme nurodomas⁵⁶² kaip viena pagrindinių asociacijos veiklos tikslų. Profesinės savivaldos asociacijos

---

⁵⁵⁶ Nemokumo administratorių rūmų įstatų 3.3 p.

⁵⁵⁷ ApT. 2013 12 05 nutartis civilinėje byloje nr. 2–2620/2013; ApT. 2016 04 14 nutartis civilinėje byloje nr. 2–727–407/2016; Panevėžio apygardos teismas. 2012 12 20 nutartis civilinėje byloje nr. 2A–853–280/2012.

⁵⁵⁸ ApT. 2014 04 28 nutartis civilinėje byloje nr. 2A–421/2014; ApT. 2016 09 15 nutartis civilinėje byloje nr. 2–1186–798/2016; ApT. 2017 03 23 nutartis civilinėje byloje nr. e2–386–798/2017.

⁵⁵⁹ Notarų rūmų statuto 8 str. 1 d. 15 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 2.3.7 p.

⁵⁶⁰ Antstolių profesinės etikos kodekso 35 p.

⁵⁶¹ Odontologų profesinės etikos kodekso 46 p.

⁵⁶² Asociacijų įstatymo 2 str. 1 d.

reglamentuojančiuose įstatymuose bei steigiamuosiuose dokumentuose narių veiklos koordinavimo funkcija taip pat įvardinama kaip viena pirmųjų, svarbiausiųjų⁵⁶³.

Narių veiklos koordinavimo turinys nėra iki galo aiškus, jis galėtų apimti itin įvairią veiklą, pvz., narių veiklos koordinavimo veiklai galima priskirti tokius atvejus, kai Notarų rūmai imasi priemonių vienodinti notarinę praktiką, apibendrina notarinę praktiką ir teikia savo išvadas notarams⁵⁶⁴, Antstolių rūmai apibendrina antstolių praktiką⁵⁶⁵, Draudimo brokerių rūmai skatina rūmų narius bendradarbiauti tarpusavyje ir su užsienio įmonėmis bei asociacijomis⁵⁶⁶, taip pat kai profesinės savivaldos asociacijos kaupia ir skelbia informaciją apie atitinkamą profesinę veiklą vykdančius asmenis⁵⁶⁷, Notarų rūmai ir Antstolių rūmai tvarko notarų bei antstolių, kurių įgaliojimai pasibaigę, archyvus⁵⁶⁸.

2.3.1.3 Kvalifikacijos kėlimo organizavimas

Specifiškai profesinės savivaldos asociacijoms būdinga funkcija – narių kvalifikacijos kėlimo organizavimas⁵⁶⁹. Kvalifikacijos kėlimo organizavimą

---

⁵⁶³ Advokatūros įstatymo 57 str. 1 d. 1 p., 2 d. 1 p.; Lietuvos advokatūros įstatų 3.1.2 p.; Notariato įstatymo 9 str. 1 d.; Notarų rūmų statuto 7 str. 2 d.; Antstolių įstatymo 46 str. 1 d. 1 p.; Antstolių rūmų įstatų 5 str. 1 d. 2 p., 5 str. 2 d. 1 p.; Patentinių patikėtinių įstatymo 21 str. 4 d. 1 p.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 2.2.1 p.; Nemokumo administratorių rūmų įstatų Auditorių rūmų statuto 12.4 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 2.1 p.; Odontologų rūmų įstatymo 3 str. 1 d.

⁵⁶⁴ Notariato įstatymo 10 str. 7 d.; Notarų rūmų statuto 7 str. 6 d., 8 str. 1 d. 6 ir 7 p.

⁵⁶⁵ Antstolių rūmų įstatų 5 str. 2 d. 7 p.

⁵⁶⁶ Draudimo brokerių rūmų įstatų 2.3.5 p.

⁵⁶⁷ Advokatūros įstatymo 57 str. 1 d. 9 p.; Lietuvos advokatūros įstatų 3.1.10 p.; Antstolių rūmų įstatų 5 str. 2 d. 8 p.; Patentinių patikėtinių įstatymo 21 str. 4 d. 5 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 141 str. 3 p.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 72 str. 1 p., 73 str. 4 p.; Auditorių rūmų statuto 13.11, 13.18 p.; Odontologų rūmų įstatymo 4 str. 3 d. 1 ir 2 p.; Odontologų rūmų įstatų 14 str. 3 ir 5 p., 15 str. 1 ir 3 p.; Architektų rūmų įstatymo 3 str. 1 d. 2 p.

⁵⁶⁸ Notarų rūmų statuto 7 str. 7 d., 8 str. 1 d. 17 p.; Antstolių įstatymo 46 str. 1 d. 6 p.

⁵⁶⁹ Advokatūros įstatymo 57 str. 1 d. 5 p.; Lietuvos advokatūros įstatų 3.1.8 p.; Notariato įstatymo 9 str. 2 d., 10 str. 2 ir 4 d.; Notarų rūmų statuto 7 str. 3 d., 8 str. 1 d. 11 p.; Antstolių įstatymo 46 str. 1 d. 5 p.; Antstolių rūmų įstatų 5 str. 2 d. 5 p.; Patentinių patikėtinių įstatymo 21 str. 4 d. 5 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 142 str. 4 p.; Nemokumo administratorių rūmų įstatų 3.8 p.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 2.2.5 p.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 73 str. 2, 5–7 p.; Auditorių rūmų statuto 12.3, 13.6–13.9 p.; Draudimo įstatymo 171 str. 7 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 2.3.2 p.; Odontologų rūmų įstatymo 4 str. 3 d. 6 p., 4

reikėtų atskirti nuo reikalavimų kvalifikacijai kelti nustatymo. Profesinės savivaldos asociacijos pačios ir (arba) kartu su kompetentingomis valstybės institucijomis nustato taisykles, kaip turėtų būti keliama profesinė kvalifikacija, kas laikytina profesinės veiklos reglamentavimo funkcija⁵⁷⁰. Tuo tarpu pačios kvalifikacijos kėlimo (iš esmės – kursų) organizavimo veiklą gali vykdyti (ir vykdo) ir kiti, tretieji asmenys. Vis dėlto, tokios funkcijos įtvirtinimas įstatymuose svarbus tuo, kad, jeigu niekas rinkoje negalėtų pasiūlyti tinkamų kvalifikacijos kėlimo paslaugų, profesinės savivaldos asociacijos turėtų tai užtikrinti savo nariams.

Profesinės savivaldos asociacijos organizuodamos kvalifikacijos kėlimą savo nariams *neturėtų turėti jokių išimtinių teisių*. Vis dėlto, susidaro tam tikra interesų konflikto situacija. Kaip minėta, dauguma profesinės savivaldos asociacijų turi įgaliojimus reglamentuoti reikalavimus profesinės kvalifikacijos kėlimo kursams ir, kas svarbiausia, gali vertinti, ar trečiųjų asmenų vykdomi kvalifikacijos kėlimo kursai atitinka šiuos reikalavimus, t. y. gali nuspręsti, ar užskaityti kitur (ne profesinės savivaldos asociacijos organizuotuose renginiuose) vykdytą profesinės kvalifikacijos kėlimą⁵⁷¹. Taigi profesinės savivaldos asociacijos iš esmės sprendžia dėl kitų, trečiųjų asmenų, su kuriais patys konkuruoja kursų organizavimo veikloje, veiklos kokybės bei tinkamumo.

---

str. 1 d. 8 p.; Odontologų rūmų įstatų 15 str. 7 p.; Architektų rūmų įstatymo 3 str. 1 d. 5 p.; Architektų rūmų statuto 10.3, 11.5 p.

⁵⁷⁰ Žr. šios disertacijos 2.3.2.3 dalį.

⁵⁷¹ Advokatūros įstatymo 39 str. 1 d. 5 p., 57 str. 1 d. 5 p.; Lietuvos advokatūros įstatų 3.1.8, 6.1.4, 14.2.7 p.; Advokatų ir advokatų padėjėjų kvalifikacijos tobulinimo ir vertinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos 2018 08 27 sprendimu, <<http://www.advokatura.lt/lt/teisine-informacija/savivaldos-sprendimai/121/download/60355.html>>; Notariato įstatymo 4 str., 9 str. 2 p.; Notarų rūmų statuto 7 str. 3 p.; Notarų atestavimo nuostatų, patvirtintų teisingumo ministro 2018 10 30 įsakymu nr. 1R-226 (TAR, 2018, nr. 17264) 37–41 p.; Antstolių įstatymo 33 str., 38 str., 46 str. 1 d. 5 p., 48 str. 3 d. 4 p.; Antstolių rūmų įstatų 5 str. 1 d. 7 p., 5 str. 2 d. 5 p.; Antstolių atestavimo taisyklių, patvirtintų teisingumo ministro 2009 04 21 d. įsakymu nr. 1R-125 (VŽ, 2003, nr. 2–57) 17, 18 p.; Patentinių patikėtinių įstatymo 21 str. 4 d. 5 p.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 36 str. 2 d. 2 p., 73 str. 5–7 p.; Auditorių rūmų statuto 13.7, 41.16, 55.13 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 2.3.2, 4.27.5 p.; DRAUDIMO BROKERIŲ RŪMAI. *Dažniausiai užduodami klausimai*, [n. d.], <<http://www.dbr.lt/jus-klausiate>>. 12 ir 13 klausimai; Odontologų rūmų įstatymo 3 str. 3 p., 4 str. 1 d. 8 p., 7 str. 3 d. 4 p., 10 str. 4 d. 5 p.; Odontologų rūmų statuto 13 str., 14 str. 13 p., 27 str. 1 d. 12 p.; Architektų rūmų įstatymo 2 str. 1 d., 3 str. 1 d. 5 p., 8 str. 3 d. 4 p., 11 str.; Architektų rūmų statuto 10.3, 11.5, 65.6, 80.12, 100 ir 103 p.; Architektų kvalifikacijos tobulinimo organizavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Architektų rūmų tarybos 2017 01 26 sprendimu nr. T17/01–1 (TAR, 2017, nr. 3100) 30–40 p.

ESTT yra nagrinėjęs klausimą, ar profesinės savivaldos asociacijos teisė reglamentuoti kvalifikacijos kėlimo organizavimo taisyklės galėtų prieštarauti ES konkurencijos teisei. Byloje *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas* nustatė⁵⁷², kad Portugalijoje veikianti buhalterių profesinės savivaldos asociacija taip reglamentavo profesinės kvalifikacijos kėlimo taisyklės, kad daugeliu atvejų kvalifikacijos kėlimo mokymus jam pačiam vesti buvo palankiau nei tretiesiems asmenims. ESTT pažymėjo, kad tokios profesinės savivaldos asociacijos priimtos taisyklės gali riboti konkurenciją, tačiau tai galutinai turėtų nustatyti nacionalinis teismas, įvertinęs, ar tokiu būdu panaikinama konkurencija didesnėje rinkos dalyje ir tai naudinga atitinkamai profesinės savivaldos asociacijai. Neseniai atitinkamus pastebėjimus⁵⁷³ dėl Architektų rūmų vykdomos kvalifikacijos kėlimo kursų organizavimo veiklos pateikė Konkurencijos taryba. Atsižvelgdami į aptartą Konkurencijos tarybos nuomonę, Architektų rūmai yra paskelbę⁵⁷⁴ apie planus atsisakyti jiems priskirtos funkcijos rengti kvalifikacijos kėlimo kursus. Analogiški klausimai yra aktualūs ir kitoms profesinės savivaldos asociacijoms.

2.3.1.4 Bendras civilinės atsakomybės draudimas

Visų profesijų atstovams, kuriuos atstovauja profesinės savivaldos asociacijos, įstatymai numato pareigą⁵⁷⁵ draustis privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu. Tačiau šiuo metu tik dvi iš Lietuvoje veikiančių profesinės savivaldos asociacijų – Notarų rūmai bei Antstolių rūmai – atlieka tokią funkciją, kaip visų savo narių draudimas civilinės atsakomybės

---

⁵⁷² ESTT. 2013 02 28 sprendimas byloje C-1/12 (*Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*). 60–108 par.

⁵⁷³ KONKURENCIJOS TARYBA. *Architektų rūmai* <...>.

⁵⁷⁴ ARCHITEKTŲ RŪMAI. *Rūmai planuoja veiklos pokyčius, bet Regioninės architektūros tarybos darba tęs*, 2019, <<http://www.architekturumai.lt/rumai-planuoja-veiklos-pokycius-bet-regionines-architekturos-tarybos-darba-tes/>>.

⁵⁷⁵ Advokatūros įstatymo 20 str.; Notariato įstatymo 6² str.; Antstolių įstatymo 17 str.; Patentinių patikėtinių įstatymo 11 str.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 131 str.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 21 str.; Odontologų rūmų įstatų 11 str.; Architektų rūmų statuto 11.19 p. Draustis privalomuoju profesinės civilinės atsakomybės draudimu numatyta tik draudimo brokerių įmonėms, tačiau ne patiems draudimo brokeriams (žr. Draudimo įstatymo 161 str. 3 d.).

privalomuoju draudimu⁵⁷⁶. Toks draudimas teisinėje literatūroje vadinamas *kolektyviniu (grupiniu) draudimu*⁵⁷⁷.

Nuostatos, kad visus notarus bei antstolius draudžia profesinės savivaldos asociacijos (veikia kaip draudėjai) įstatymuose buvo įtvirtintos 2003 m.⁵⁷⁸ Notariato įstatymą keitusio įstatymo aiškinamajame rašte nurodyta, kad tokiu būdu siekta išspręsti draudimo problemas, su kuriomis susidurdavo notarai, kai daug Lietuvos draudimo įmonių atsisakydavo sudaryti notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutartis. Taip pat pabrėžiama ir tai, kad Notarų rūmų atliekamas bendras notarų civilinės atsakomybės draudimas „<...> sustiprintų Notarų rūmų funkcijos, susijusios su notarų atliekamų pareigų kontrole, vykdymą ir labiau drausmintų pačius notarus būti atidesniais, atsargesniais ir rūpestingesniais vykdant savo profesinę veiklą“⁵⁷⁹. Lietuvos teisės doktrinoje akcentuojama⁵⁸⁰, kad nustatyta tvarka drausti notarus yra viena pagrindinių Notarų rūmų funkcijų, todėl notarų savivaldos institucija suinteresuota, kad notarais dirbtų tik ypač kvalifikuoti ir sąžiningi asmenys, o pasitikėjimas notariniu dokumentu didėtų. Pabrėžiama, kad organizuodami bendrą visų notarų draudimą, Notarų rūmai netiesiogiai vykdo ir notarų kontrolę. Ši kontrolė pasireiškia tuo, kad, įvykus draudimui įvykiui (notarui ar antstoliui atlikus tam tikrus netinkamus veiksmus), didėtų ir visų kitų notarų ar antstolių mokamos draudimo įmokos. Manytina, kad bendro draudimo organizavimas pirmiausiai yra paslauga, veiksmas, nukreiptas pačių notarų – asociacijos narių – naudai. Žinoma, tiek Notarų rūmai, tiek ir Antstolių rūmai, atlikdami šią funkciją, didina ir savo pačių kaip profesinės savivaldos asociacijos, statusą bei svarbą nariams.

---

⁵⁷⁶ Notariato įstatymo 6² str. 3 d.; 10 str. 5 d.; Notarų rūmų statuto 8 str. 1 d. 13 p.; Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių, patvirtintų Vyriausybės 2003 05 08 d. nutarimu nr. 580 (*VŽ*, 2003, nr. 47–2079) 4 p.; Antstolių įstatymo 17 str. 3 d., 48 str. 3 d. 3 p.; Antstolių profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių, patvirtintų Vyriausybės 2004 08 12 nutarimu nr. 957 (*VŽ*, 2004, nr. 128–4605) 4 p.

⁵⁷⁷ MIKALONIENĖ, L., *et. al. Notarų civilinė <...>*. P. 279.

⁵⁷⁸ Notariato įstatymo 2, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 31, 32, 36, 37, 40, 41, 43, 44, 51, 53, 56, 57, 59, 60 straipsnių ir II skyriaus pavadinimo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 6¹, 6², 15¹, 22¹, 27¹ straipsniais ir 58, 63, 64 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo (*VŽ*, 2003, nr. 15–598) 5 str.; Antstolių įstatymo 17 str.

⁵⁷⁹ 2002 10 15 Notariato įstatymo 2, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 31, 32, 36, 37, 40, 41, 44, 51, 53, 56, 57, 59, 60 straipsnių ir II skyriaus pavadinimo pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 6¹, 6², 15¹, 22¹, 27¹ straipsniais ir 43, 58, 63, 64 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto nr. IXP–1989 aiškinamasis raštas.

⁵⁸⁰ ŠALTAUSKIENĖ, S. Notarų atsakomybė ir jos draudimas. *Notariato teisė*. Red. S. Vencloviene. Vilnius: Lietuvos notarų rūmai, 2014, p. 102–139. P. 129.

Kitų profesijų atveju profesinės savivaldos asociacijos teoriškai taip pat galėtų atlikti tokius bendrus veiksmus draudžiant savo narius privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu. Vis dėlto, tai galėtų būti mažiau racionalu, pvz., advokatų skaičius yra palyginti didelis ir nuolat kintantis, tad draudimo pakeitimams atlikti būtų reikalingi dideli administraciniai resursai. Auditorių bei draudimo brokerių atveju bendras draudimas privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu gali būti teisiškai sudėtingesnis dėl to, jog juo draudžiami ne atitinkami profesionalai (asociacijos nariai), o narių įsteigti juridiniai asmenys. Architektų rūmai yra įsipareigoję⁵⁸¹ rūpintis savo narių profesinės veiklos draudimo klausimais ir savo tinklapyje skelbia informaciją⁵⁸² apie civilinės atsakomybės draudimą, galimus draudikus bei galimas taikyti nuolaidas.

2.3.2 Viešojo pobūdžio funkcijos

Viešosioms funkcijoms priskirtina profesinės savivaldos asociacijų veikla, skirta užtikrinti atitinkamos profesinės veiklos vykdymo kokybę. To profesinės savivaldos asociacijos siekia kontroliuodamos bei reguliuodamos profesinę veiklą vykdančius asmenis. Savo esme tai yra valstybės profesinei savivaldai perduotos funkcijos⁵⁸³. Tokio pobūdžio veikla gali būti, tačiau įprastai nėra būdinga kitoms asociacijoms. Galimybės šias profesinės savivaldos funkcijas priskirti viešojo administravimo veiklai analizuojamos atskirai šios disertacijos 3.1 dalyje.

2.3.2.1 Teisės verstis profesine veikla suteikimas bei panaikinimas

Profesinės savivaldos asociacijos turi reikšmingus įgaliojimus, susijusius su teisės vykdyti tam tikrą profesinę veiklą suteikimu bei panaikinimu. Tarpusavyje profesinės savivaldos asociacijų įgaliojimų apimtis šiais klausimais kiek skiriasi.

Daugiau nei pusė iš profesinės savivaldos asociacijų – Lietuvos advokatūra, Patentinių patikėtinių institutas, Auditorių rūmai, Draudimo brokerių rūmai bei Architektų rūmai – patys *suteikia teisę asmenims* verstis atitinkamai advokato, patentinio patikėtinio, auditoriaus, draudimo brokerio

---

⁵⁸¹ Architektų rūmų statuto 11.9 p.

⁵⁸² ARCHITEKTŲ RŪMAI. *Del Rūmų narių draudimo*, [n. d.] <www.architekturumai.lt/del-rumu-nariu-draudimo/>.

⁵⁸³ Plačiau apie viešojo pobūdžio funkcijų ir valstybės perduotų (deleguotų) funkcijų sampratą žiūrėti šios disertacijos 1.3.4 dalyje.

bei atestuoto architekto veikla⁵⁸⁴. Tokie profesinės savivaldos asociacijoms suteikiami įgaliojimai rodo itin didelį valstybės pasitikėjamą profesine savivalda, jai perduodamos (deleguojamos) reikšmingos valstybės funkcijos ir, atitinkamai, valstybės institucijų galimybės kištis į šiuos klausimus yra palyginti ribotos. Toks šios valstybės funkcijos delegavimas būdingas toms profesijoms, kurių vykdomą profesinę veiklą valstybė kontroliuoja mažesniu intensyvumu.

Kai kuriais atvejais valstybė nėra atsisakiusi savo funkcijos suteikti teisę asmenims vertis tam tikra profesine veikla ir yra *išlaikiusi žymiai platesnes galimybes kontroliuoti tam tikrą profesinę veiklą norinčius verstis asmenis*. Asmenims teisę vykdyti notaro, antstolio bei nemokumo administratoriaus veiklą suteikia atitinkamos valstybės institucijos⁵⁸⁵, o profesinės savivaldos asociacijos šiuo atveju tokių įgaliojimu neturi. Vis dėlto, netgi tokiais atvejais profesinei savivaldai suteikiamas tam tikras vaidmuo – Notarų rūmai bei Antstolių rūmai teikia pasiūlymus Teisingumo ministerijai dėl notarų bei antstolių skaičiaus ir kitų susijusių klausimų⁵⁸⁶, o Nemokumo administratorių rūmai yra atsakingi už asmenims, norintiems tapti nemokumo administratoriais, privalomų išlaikyti nemokumo administratorių kvalifikacinio egzamino bei profesinio tinkamumo testo organizavimą⁵⁸⁷.

Beveik visos profesinės savivaldos asociacijos gali laikinai sustabdyti asmens vykdomą profesinę veiklą (išskyrus Nemokumo administratorių rūmus bei Draudimo brokerių rūmus) bei apskritai panaikinti teisę verstis profesine veikla (išskyrus Notarų rūmus bei Nemokumo administratorių rūmus)⁵⁸⁸. Tačiau Notarų rūmai įstatymų nustatytais atvejais gali inicijuoti

---

⁵⁸⁴ Advokatūros įstatymo 18 str., 60 str. 2 d. 1 p.; Lietuvos advokatūros įstatų 15.27 p.; Patentinių patikėtinių įstatymo 9 str.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 8.8.2 p.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 9 ir 13 str.; Auditorių rūmų statuto 13.13, 13.14 p.; Draudimo įstatymo 165 str. 1 ir 2 d.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 3.2, 3.3 p.; Architektūros įstatymo 9 str. 2 d.; Teritorijų planavimo įstatymo (VŽ, 1995, nr. 107–2391) 40 str.; Statybos įstatymo (VŽ, 1996, nr. 32–788) 12 str. 4, 6, 7, 11–18, 20 d.; Architektų rūmų įstatymo 3 str. 1 d. 1 p., 11 str.; Architektų rūmų statuto 11.1, 20, 103 p.

⁵⁸⁵ Notariato įstatymo 2 str. 2 d.; Antstolių įstatymo 2 str. 2 d.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 126 str.

⁵⁸⁶ Notarų rūmų statuto 8 str. 1 d. 8 ir 9 p.; Antstolių rūmų įstatų 5 str. 2 d. 6 p.

⁵⁸⁷ Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 118 str. 4 p.; 122 str.

⁵⁸⁸ Advokatūros įstatymo 23 str., 60 str. 2 d. 1 p.; Lietuvos advokatūros įstatų 15.27 p.; Notariato įstatymo 4 str., 10² str.; Notarų rūmų statuto 8 str. 1 d. 11 p.; Antstolių įstatymo 15 str.; Patentinių patikėtinių įstatymo 13, 14, 24, 26 str.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 8.8.2 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 127 str. 1 d., 148 str. 2 d. 4 p., 149 str. 2 p.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 14 ir 15 str.; Auditorių rūmų statuto 13.14 p.; Draudimo įstatymo 170

profesinės veiklos sustabdymą ar teisės verstis profesine veikla panaikinimą, siūlydami tai kompetentingai valstybės institucijai, o Nemokumo administratorių rūmai gali skirti drausminę nuobaudą – pašalinimą iš rūmų narių, kas yra vienas iš pagrindų, kai valstybės institucija turi panaikinti asmens teisę verstis nemokumo administratoriaus veikla (žr. 4 lentelę).

3 lentelė. Įgaliojimai suteikti ar panaikinti teisę vykdyti profesinę veiklą

<i>Lietuvos advokatūra</i>	<i>Notarų rūmai</i>	<i>Antstolių rūmai</i>	<i>Patentinių patikėtinų institutas</i>	<i>Nemokumo administratorių rūmai</i>	<i>Auditorių rūmai</i>	<i>Draudimo brokerių rūmai</i>	<i>Architektų rūmai</i>
<i>Suteikti teisę verstis profesine veikla</i>							
x	–	–	x	–	x	x	x
<i>Laikinaai sustabdyti / siūlyti valstybės institucijai laikinai sustabdyti teisę verstis profesine veikla</i>							
x	x	x	x	–	x	–	x
<i>Panaikinti teisę verstis profesine veikla</i>							
x	–	x	x	–	x	x	x
<i>Siūlyti valstybės institucijai panaikinti teisę verstis profesine veikla</i>							
	x	–	–	x	–	–	–

Reikėtų pastebėti, kad Draudimo brokerių rūmams įgaliojimai suteikti asmeniui teisę vykdyti draudimo brokerių veiklą bei šią teisę panaikinti buvo įvirtinti palyginti neseniai – 2018 m. gegužę įsigaliojus Draudimo įstatymo pakeitimams⁵⁸⁹. Iki to laiko teisę verstis draudimo brokerio veikla suteikdavo bei panaikindavo Lietuvos bankas. Draudimo brokerių rūmai galėjo tik teikti siūlymą sustabdyti ar panaikinti asmeniui teisę verstis draudimo brokerio veikla. Įstatymo aiškinamajame rašte⁵⁹⁰ nėra plačiau atskleista, dėl kokios

---

str. 1 d., 177 str. 3 d.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 3.4 p.; Odontologų rūmų įstatymo 4 str. 1 d. 2 p.; Odontologų rūmų įstatų 14 str. 2 p.; Architektų rūmų įstatymo 11 str.

⁵⁸⁹ Draudimo įstatymo nr. IX–1737 pakeitimo įstatymo 44 ir 46 str.

⁵⁹⁰ 2017 12 18 Draudimo įstatymo nr. IX–1737 1, 2, 3, 5, 11, 12, 16, 22, 23, 25, 28, 29, 33, 53, 68, 69, 76, 80, 81, 93, 116, 126, 158, 160, 161, 162, 164, 165, 169, 170, 171, 175, 176, 177, 179, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 200, 204, 205, 208, 209, 210, 212, 214, 216, 222 straipsnių, VII skyriaus pavadinimo, ketvirtojo skirsnio, VIII skyriaus pavadinimo, Įstatymo priedo pakeitimo, Įstatymo papildymo 90(1), 90(2), 90(3), 90(4), 93(1), 115(1), 158(1), 158(2), 158(3), 158(4), 158(5), 158(6), 186(1), 201(1) straipsniais

priežasties minėti įgaliojimai perduoti Draudimo brokerių rūmams. Draudimo brokerių rūmai įpareigoti turėti vidinę veiklos kokybės užtikrinimo sistemą, skirtą draudimo egzaminų kokybei bei tęstinumui garantuoti⁵⁹¹. Toks reikalavimas iki šiol nebuvo nustatytas jokiai kitai profesinės savivaldos asociacijai.

Patentinių patikėtinių atveju sprendimą pripažinti asmenį patentinių patikėtinių priima Patentinių patikėtinių institutas. Vis dėlto, vienas svarbiausių reikalavimų asmeniui, siekiančiam tapti patentiniu patikėtiniu yra patentinių patikėtinių egzamino išlaikymas. Šį egzaminą organizuoja ne profesinės savivaldos asociacija, o valstybės institucija – Valstybinis patentų biuras, o vykdo – patentinių patikėtinių kvalifikacinio egzamino komisija, kurios dalis narių yra ir instituto atstovai⁵⁹². Taigi iš dalies Patentinių patikėtinių institutas dalinasi atsakomybe su Valstybiniu patentų biuru dėl asmenų, įgyjančių teisę verstis patentinio patikėtinio veikla.

Kai kurios profesinės savivaldos asociacijos turi įgaliojimus priimti sprendimus ir dėl asmenų, kurie nėra profesinės savivaldos asociacijos nariai, t. y. *de facto* yra tretieji asmenys, veiklos pradžios, jos sustabdymo ar nutraukimo. Pvz., Lietuvos advokatūra priima sprendimus dėl advokatų padėjėjų, advokatų kontorų, Nemokumo administratorių rūmai – dėl nemokumo administratorių padėjėjų ir nemokumo administratorių juridinių asmenų, kurie yra asocijuoti rūmų nariai, Auditorių rūmai – dėl audito įmonių⁵⁹³.

2.3.2.2 Profesinę veiklą vykdančių asmenų kontrolė

Profesinės savivaldos asociacijos tam tikra apimtimi vykdo savo narių profesinės veiklos kontrolę⁵⁹⁴. Pagrindine ir be išimties visiems profesinės

---

ir 159, 163 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto nr. XIIIIP–1513 aiškinamojo rašto 4.3 p.

⁵⁹¹ Draudimo brokerių rūmų vidinė veiklos kokybės užtikrinimo sistema reglamentuota Kvalifikacinių draudimo brokerių egzaminų organizavimo ir vykdymo procesų vidinės kokybės užtikrinimo sistemos apraše, patvirtintame 2018 05 03 visuotinio draudimo brokerių rūmų narių susirinkimo, <http://www.dbr.lt/uploads/Egzaminas/2018-05-03%20%20Kokyb%C4%97s%20u%C5%BEtikrinimas%20clean.pdf>.

⁵⁹² Patentinių patikėtinių įstatymo 7–9 str.

⁵⁹³ Advokatūros įstatymo 60 str. 2 d. 12 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 121 str., 140 str. 2 ir 3 d.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 73 str. 3 p.; Auditorių rūmų statuto 13.14 p.

⁵⁹⁴ Advokatūros įstatymo 57 str. 1 d. 4 p.; Lietuvos advokatūros įstatų 3.1.5 p.; Notariato įstatymo 10 str. 1, 6, 8 ir 9 d.; Notarų rūmų statuto 7 str. 4 d.; 8 str. 1 d. 2, 3, 12 p.; Antstolių įstatymo 46 str. 1 d. 4 p.; Antstolių rūmų įstatų 5 str. 4 d. 4 p.; Patentinių patikėtinių įstatymo

savivaldos asociacijoms būdinga narių kontrolės veikla reikėtų laikyti profesinės etikos laikymosi priežiūrą bei drausminės atsakomybės taikymą.

Visos profesinės savivaldos asociacijos turi įgaliojimus *kontroliuoti, kaip jų nariai laikosi jiems taikytinų etikos kodeksų*⁵⁹⁵. Kaip jau aptarta⁵⁹⁶, visuose profesinės savivaldos asociacijose yra sudaryti specialūs organai – garbės teismai – šiems klausimams nagrinėti bei drausminei atsakomybei taikyti. Profesinės savivaldos asociacijų įgaliojimai kontroliuoti bei vertinti savo narių veiklą iš esmės priklauso nuo taisyklių, kurios įtvirtintos atitinkamos profesijos etikos kodekse. Profesinės etikos kodeksuose, be specialių moralinio bei paprotinio elgesio reikalavimų, taip pat yra numatyta bendroji pareiga profesinėje veikloje laikytis teisės aktų reikalavimų⁵⁹⁷. Taigi profesinės etikos kodekso taikymo ribos, t. y. galimybės taikyti drausminę atsakomybę, yra itin plačios.

Taip pat kai kuriais atvejais profesinės etikos kodeksai yra taikomi ne tik atitinkamą profesinę veiklą vykdantiems asmenims, bet ir susijusiems tretiesiems asmenims – asmenims siekiantiems įgyti atitinkamą profesinį vardą (pvz., advokatų padėjėjams, asesoriams, antstolių padėjėjams), užsienyje profesinę kvalifikaciją įgijusiems asmenims, kurie Lietuvoje nuolat vykdo profesinę veiklą ir (ar) profesinę veiklą vykdančių asmenų sudarytiems juridiniams ar kvazijuridiniams asmenims (pvz., advokatų kontoroms, audito

---

21 str. 4 d. 4 p.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 2.2.4, 2.2.6, 10 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 142 str.; Nemokumo administratorių rūmų įstatų 5.1 p.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 14, 15, 71 ir 72 str.; Auditorių rūmų statuto 12.1, 13.10, 13.12 p.; Draudimo įstatymo 171 str. 6 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 2.2.7 p.; Odontologų rūmų įstatymo 4 str. 1 d. 1 p.; Odontologų rūmų įstatų 14 str. 1 p.; Architektų rūmų įstatymo 3 str. 4 d. 1 p.; Architektų rūmų statuto 10.1, 10.5, 11.4 p.

⁵⁹⁵ Advokatūros įstatymo 52 ir 53 str.; Lietuvos advokatūros įstatų 3.1.7 p.; Notariato įstatymo 9 str. 6 d, 10 str. 6 d.; Notarų rūmų statuto 7 str. 4 d., 8 str. 1 d. 3 p.; Antstolių įstatymo 46 str. 1 d. 4 p.; Patentinių patikėtinių įstatymo 21 str. 4 d. 4 p.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 2.2.4, 10 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 142 str. 3 p.; Nemokumo administratorių rūmų įstatų 5.1.8 p.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 73 str. 1 p.; Auditorių rūmų statuto 13.2 p.; Draudimo įstatymo 171 str. 1 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 2.2.1 ir 2.2.7 p.; Odontologų rūmų įstatymo 4 str. 1 d. 1 p.; Odontologų rūmų įstatų 14 str. 1 p.; Architektų rūmų įstatymo 3 str. 1 d. 3 p., 3 str. 2 d. 7 ir 14 p.; Architektų rūmų statuto 10.4, 11.3 ir 11.14 p.

⁵⁹⁶ Žr. šios disertacijos 2.1.4 dalį.

⁵⁹⁷ Lietuvos advokatų etikos kodekso 7 str.; Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodekso 1 str.; Antstolių profesinės etikos kodekso 3 p.; Nemokumo administratorių elgesio kodekso 4 p.; Draudimo brokerių profesinės etikos kodekso 1.2 p.; Tarptautinio buhalterių profesionalų etikos kodekso 110.1A1 (e) p.; Architektūros paslaugų teikėjų Europos etikos kodekso 2 principas.

įmonėms)⁵⁹⁸. Taigi tuo pagrindu profesinės savivaldos asociacijos tam tikrą kontrolę vykdo ir trečiųjų asmenų atžvilgiu.

Be etikos priežiūros kai kurios profesinės savivaldos asociacijos turi įgaliojimus ir kitomis formomis kontroliuoti profesinę veiklą vykdančius asmenis, pvz., Notarų rūmai kontroliuoja⁵⁹⁹, kad notarai sąžiningai atliktų savo pareigas, taip pat – kaip notarai organizuoja notarų biurų darbą, kaip tvarko ir saugo savo profesinės veiklos metu sudaromus dokumentus, gali reikalauti iš notarų informacijos apie atliktus notarinis veiksmus; Nemokumo administratorių rūmai rengia ir tvirtina nemokumo administratorių darbo organizavimo ir kontrolės tvarkos nustatymo metodiką, tikrina, ar nemokumo administratoriai yra pasitvirtinę tokias darbo organizavimo ir kontrolės tvarkas bei kaip jų laikomasi⁶⁰⁰; Auditorių rūmai gali atlikti savo narių veiklos priežiūra bei darbo kokybės vertinimą⁶⁰¹; Architektų rūmai vykdo architektūrinės veiklos stebėseną, užtikrina architektūrinės veiklos skaidrumą ir kokybę⁶⁰².

Atskirai paminėtina notarų bei antstolių profesijoms būdinga *atestavimo procedūra*, kurios metu tam tikru periodiškumu siekiama patikrinti profesinę veiklą vykdančių asmenų kvalifikaciją ir profesines žinias. Notarų atveju atestaciją vykdo Notarų rūmų prezidiumo išimtinai tik iš notarų sudaryta Notarų atestacijos komisija, tuo tarpu antstolius atestuoja komisija, kurios tris narius (tarp jų – ir pirmininką) skiria teisingumo ministras, o du narius – Antstolių rūmų prezidiumas⁶⁰³. Atsižvelgiant į notarų ir antstolių profesijų pobūdį, tokia skirtinga atestavimo tvarka, kai antstolių atveju valstybės institucijų įsitraukimas į atestavimą yra nepalyginamai didesnis, nėra pakankamai pagrįsta.

2.3.2.3 Veiklos reglamentavimas

Daugiausiai profesinės veiklos vykdymo aspektų reglamentuojama įstatymais bei valstybės institucijų išleistais poįstatyminiais teisės aktais⁶⁰⁴. Vis dėlto,

---

⁵⁹⁸ Lietuvos advokatų etikos kodekso 2 str.; Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodeksas 25 str.; Antstolių profesinės etikos kodekso 1 p.

⁵⁹⁹ Notariato įstatymo 10 str. 1, 6, 8 ir 9 d.; Notarų rūmų statuto 7 str. 4 d.; 8 str. 1 d. 2, 3, 12 p.

⁶⁰⁰ Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 142 str. 8 ir 9 p.

⁶⁰¹ Auditorių rūmų statuto 13.10, 13.12 p.

⁶⁰² Architektų rūmų įstatymo 3 str. 4 d. 1 p.; Architektų rūmų statuto 10.1, 10.5, 11.4 p.

⁶⁰³ Notariato įstatymo 4 str. 1, 2 d.; Antstolių įstatymo 39 str. 1, 2 d.

⁶⁰⁴ Žr. šios disertacijos 2.4.1.1 dalį.

profesinės savivaldos asociacijos taip pat nustato palyginti nemažai profesinės veiklos vykdymui reikšmingų taisyklių⁶⁰⁵ (žr. 5 lentelę).

4 lentelė. Įgaliojimai reglamentuoti profesinę veiklą

Lietuvos advokatūra	Notarų rūmai	Antstolių rūmai	Patentinių patikėtinių institutas	Nemokomo administratorių rūmai	Auditorių rūmai	Draudimo brokerių rūmai	Architektų rūmai
<i>Reglamentuoja profesinių kvalifikacinių egzaminų organizavimo tvarką</i>							
–	–	–	–	x	x	x	–
<i>Nustato reikalavimus profesinės veiklos vykdymo pradžiai</i>							
x	–	–	–	–	x	–	–
<i>Nustato reikalavimus asmenims, siekiantiems pradėti vykdyti profesinę veiklą</i>							
x	–	x	–	x	x	–	–
<i>Reglamentuoja profesinės kvalifikacijos tobulinimo tvarką</i>							
x	–	–	x	x	x	–	x
<i>Reglamentuoja profesinės veiklos vykdymo sustabdymo ir (ar) panaikinimo procedūras</i>							
x	–	–	–	x	x	x	–
<i>Nustato reikalavimus pačios profesinės veiklos vykdymui</i>							

⁶⁰⁵ Advokatūros įstatymo 22 str. 1 ir 3 d., 26 str. 3 d., 27 str. 2 d., 37 str. 1 ir 3 d., 38 str. 2 d., 39 str. 1 d. 5 p., 42 str. 2 d., 44 str. 5 p., 51 str. 2 ir 3 d., 52 str. 4 d., 59 str. 2 d. 4–6 p., 60 str. 2 d. 1, 5, 6, 9, 13, 16–19, 21 p., 66 str. 2 d.; Lietuvos advokatūros įstatų 6.1.2, 6.1.7, 11.1.7, 11.1.8, 11.1.16, 14.2.7, 14.2.11–14.2.14, 14.2.17–14.2.20, 14.10, 25.1 p.; Notariato įstatymo 9 str. 5 p., 10 str. 2 p., 13 str. 10 p.; Notarų rūmų statuto 13 str. 8 p., 41 str. 1 ir 2 d.; Antstolių įstatymo 33 str. 2 d., 45 str. 5 d., 47 str. 1 d. 5 p., 47 str. 2 d. 6 p.; Antstolių rūmų įstatų 10 str. 5 ir 7 p., 18 str.; Patentinių patikėtinių įstatymo 21 str. 4 d. 5 p., 23 str. 3 d. 5, 6 p.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 7.2.3, 7.2.6–7.2.8. p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 121 str. 3 d., 122 str. 5 d., 142 str. 3–5, 7, 8 p.; Nemokumo administratorių rūmų įstatų 5.1.2–5.1.6, 5.1.9, 5.1.10, 5.1.12, 5.1.13, 11.1.2, 11.1.3, 11.1.6, 11.1.7, 14.3.3, 14.3.4, 14.3.5, 14.3.12, 14.3.13, 14.3.15, 14.3.16 p.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 11 str. 3 d., 12 str. 2 d. 1, 2 p., 12 str. 3 d., 13 str. 1 d., 14 str. 1 d., 15 str. 1 d., 22 str. 1 d., 23 str. 1 d., 24 str. 1 d., 26 str. 5 d., 28 str. 5 d., 37 str. 1 d., 41 str. 5 d. 1 p., 54 str. 2 d., 55 str. 2 d., 71 str. 2 d., 73 str. 5, 12 ir 13 p.; Auditorių rūmų statuto 13.4, 13.5, 13.7, 13.8, 13.15, 21.2, 33.3, 33.14, 41.15, 41.16–41.18, 41.21, 41.24–41.31, 41.33, 41.34, 41.40–41.42 p.; Draudimo įstatymo 165 str. 1 d., 171 str. 1, 3 ir 4 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 2.2.1, 2.2.3, 2.2.4, 4.3.2, 4.3.3, 4.3.10–4.3.14, 4.27.13 p.; Odontologų rūmų įstatymo 7 str. 3d. 4 p., 9 str. 2 d. 4 ir 6 p., 10 str. 4 d. 3 ir 6 p., 15 str. 4 d.; Odontologų rūmų įstatų 14 str. 13 p., 19 str. 1 d. 3 ir 5 p., 27 str. 1 d. 12 ir 13 p., 15 str. 10 p., 42 str. 2 d.; Teritorijų planavimo įstatymo 40 str. 5 p.; Architektų rūmų įstatymo 5 str. 2 d. 13 p., 7 str. 2 d. 3 p., 8 str. 3 d. 4 ir 5 p.; Architektų rūmų statuto 29, 30, 49.3, 65.6, 65.7, 65.9, 95, 96, 112 p.

<i>Lietuvos advokatūra</i>	<i>Notarų rūmai</i>	<i>Antstolių rūmai</i>	<i>Patentinių patikėtinųjų institutas</i>	<i>Nemokomo administratorių rūmai</i>	<i>Auditorių rūmai</i>	<i>Draudimo brokerių rūmai</i>	<i>Architektų rūmai</i>
<i>Reglamentuoja profesinių kvalifikacinių egzaminų organizavimo tvarką</i>							
x	–	–	–	x	x	–	–
<i>Tvirtina profesinės etikos kodeksus</i>							
x	x	x	x	x	–	x	–
<i>Reglamentuoja drausminių bylų nagrinėjimo tvarką</i>							
x	–	–	x	x	x	x	x
<i>Reglamentuoja užsienyje įgytos profesinės kvalifikacijos pripažinimo tvarką</i>							
x	–	–	–	–	–	–	x
<i>Reglamentuoja įmoky profesinės savivaldos asociacijai dydį ir jų mokėjimo tvarką</i>							
x	x	x	x	x	x	x	x

Šie profesinės savivaldos asociacijų įgaliojimai reglamentuoti tam tikrus profesinės veiklos klausimus nėra baigtiniai – daugeliu atvejų numatyta galimybė⁶⁰⁶ jiems priimti ir kitus klausimus reglamentuojančius teisės aktus. Į aptartą reglamentavimo veiklą nėra įtraukta profesinės savivaldos asociacijų veikla priimant korporatyvinio pobūdžio dokumentus, pvz., nustatant tvarką, pagal kurią asociacijų nariai gali susipažinti su informaciją apie profesinės savivaldos asociaciją, tvarką, pagal kurią teikiama parama asociacijos nariams, nustatymas, tvarką, pagal kurią valdymo organų nariams kompensuojamos patirtos išlaidos, susijusios su profesinės savivaldos asociacijos⁶⁰⁷. Tokia veikla būdinga visiems be išimties juridiniams asmenims. Administracinės teisės kontekste tokie aktai turėtų būti laikomi bendro pobūdžio aktais⁶⁰⁸.

2.3.2.4 Kitos viešosios funkcijos

Profesinės savivaldos asociacijoms kai kuriais atvejais yra priskirtos ir kitos viešojo pobūdžio veiklos, kurios nėra tiesiogiai susijusios su profesinės veiklos reglamentavimu ar jos vykdymo kontrole, pvz., Lietuvos advokatūra

⁶⁰⁶ Advokatūros įstatymo 57 str. 2 d.; Lietuvos advokatūros įstatų 6.1.1 p.; Antstolių įstatymo 46 str. 2 d., 48 str. 3 d. 6 p.; Draudimo įstatymo 171 str. 7 p.; Odontologų rūmų įstatymo 10 str. 7 d.; Architektų rūmų įstatymo 8 str. 5 d.

⁶⁰⁷ Pz., Lietuvos advokatūros įstatų 11.1.13, 14.2.23, 28.4 p.; Notarų rūmų statuto 13 str. 11 p.; Auditorių rūmų statuto 41.35 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 3.5.3, 3.5.4, 4.28 p.

⁶⁰⁸ Žr. šios disertacijos 3.1.2.1 dalį.

teikia išvadas dėl teisės aktų projektų, susijusių su asmens teisės į teisingą teismą įgyvendinimu, koordinuoja advokatų teikiamą valstybės garantuojamą teisinę pagalbą⁶⁰⁹, Notarų rūmai tvarko duomenis apie neveiksnius ir ribotai veiksnius asmenis, panaikintus įgaliojimus⁶¹⁰, Antstolių rūmai teikia antstolių ir kitų informacinių sistemų, jungtinių skolininkų duomenų rinkmenų, duomenis teisėtą interesą turintiems tretiesiems asmenims, kad šie galėtų įvertinti duomenų subjekto mokumą ir valdyti išsiskolinimą⁶¹¹, Nemokumo administratorių rūmai yra įpareigoti informuoti priežiūros instituciją apie sužinotus nemokumo procesus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus⁶¹², Architektų rūmai atlieka eksperto funkcijas architektūros, miestų planavimo ir teritorijų planavimo klausimais, gali dalyvauti ekspertu architektų profesinės veiklos klausimais teismuose ir kitose institucijose⁶¹³ ir kt. Lietuvos advokatūra, Notarų rūmai, Antstolių rūmai ir Auditorių rūmai taip pat laikomos vienomis iš už pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevenciją atsakingų institucijų, turinčių įgaliojimus tvirtinti pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencija skirtus nurodymus⁶¹⁴.

Atskirai reikėtų išskirti vienai profesinės savivaldos asociacijai – Architektų rūmams – suteiktus *įgaliojimus ginti su architektūra susijusius*⁶¹⁵ *viešuosius interesus*⁶¹⁶. Vadovaudamiesi Architektūros įstatymu, Architektų rūmai, manydami, kad buvo pažeistas viešasis interesas architektūros srityje turi teisę kreiptis į teismą. Tokiu būdu Architektų rūmai priskirtini prie CPK bei ABTĮ nurodytų asmenų, turinčių teisę pareikšti ieškinį ar pareiškimą

---

⁶⁰⁹ Advokatūros įstatymo 57 str. 1 d. 8 p.; Lietuvos advokatūros įstatų 3.1.9 p.

⁶¹⁰ Notarų rūmų statuto 8 str. 1 d. 16 p.

⁶¹¹ Antstolių rūmų įstatų 5 str. 2 d. 9 p.

⁶¹² Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 142 str. 11 p.

⁶¹³ Architektų rūmų įstatymo 3 str. 1 d. 6 p., 3 str. 2 d. 4, 11 p.; Architektūros įstatymo 19 str.; Architektų rūmų statuto 10.7, 10.8, 11.6, 11.12, 11.15 p.

⁶¹⁴ Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo (VŽ, 1997, nr. 64–1502) 3 str., 4 str. 4–7 d.

⁶¹⁵ Architektūros įstatymo 3 str. 2 d. nurodoma, kad viešasis interesas vykdant architektų veiklą apima: 1) architektūros kokybę, užtikrinančią žmogaus sveikatai ir gerovei palankią aplinką, jos fizinius, psichologinius, socialinius ir estetinius veiksnius; 2) statinių derinimą prie aplinkos, gamtinio ir urbanistinio kraštovaizdžio puoselėjimą, nekilnojamojo architektūrinio, urbanistinio ir etnokultūrinio paveldo išsaugojimą; 3) visuomeninių, valstybės, savivaldybių bendruomenių ir privačių interesų derinimą, pagrįstą objektyviais asmenų, jų grupių, valstybės ir savivaldybių institucijų ir savivaldybių bendruomenių poreikiais; 4) kitus teisėtus asmens ar asmenų grupės interesus, atspindinčius ir reiškiančius Lietuvos Respublikos Konstitucijoje numatytas ir saugomas pamatines visuomenės vertybes.

⁶¹⁶ Architektų rūmų įstatymo 1 str. 2 d.; Architektūros įstatymo 19 str.

viešajam interesui ginti⁶¹⁷. Architektų rūmai šiuos savo įgaliojimus bandė realizuoti VAAT skųsdami kai kuriuos Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinius⁶¹⁸. Kitos profesinės savivaldos asociacijos įgaliojimų kreiptis į teismą su pareiškimu dėl viešojo intereso pažeidimo neturi – jų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nėra tiesiogiai įtvirtinti galimybė joms ginti atitinkamos srities viešuosius interesus. Vis dėlto, teoriniu požiūriu, visos profesinės savivaldos asociacijos gali pasinaudoti kitomis procesinėmis galimybėmis imtis tam tikrų su viešojo intereso užtikrinimu susijusių priemonių.

Pirma, profesinę savivaldą įgyvendinančios asociacijos yra priskirtos prie asmenų, kurie turi teisę kreiptis į administracinį teismą, prašydami iširti, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, t. y. jos turi teisę pateikti abstraktų pareiškimą iširti norminio administracinio akto teisėtumą. Šiuos abstraktius pareiškimus dėl norminio akto teisėtumo turi teisę teikti itin ribotas asmenų ratas – Seimo nariai, Seimo kontrolieriai, vaiko teisių apsaugos kontrolierius, lygių galimybių kontrolierius, Valstybės kontrolės pareigūnai, bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai bei prokurorai. Taigi šiuo atžvilgiu profesinės savivaldos asociacijoms yra suteikti palyginti dideli ir reikšmingi įgaliojimai. Vis dėlto, iki šiol šiais įgaliojimais yra pasinaudojusios tik dvi profesinės savivaldos asociacijos – Architektų rūmai, jau minėtoje byloje dėl Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių teisėtumo, bei Antstolių rūmai, kurie buvo pateikę pareiškimą dėl teisingumo ministro patvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijos teisėtumo⁶¹⁹. Antra, turėdamos asociacijos teisinę formą, profesinės savivaldos asociacijos galėtų inicijuoti grupės ieškinius civiliniame procese ar skundus administraciniame procese bei būti grupės atstovu⁶²⁰. Tokių procesų profesinės savivaldos asociacijos kol kas nėra inicijavusios.

Šiame skyriuje aptartas viešojo pobūdžio veiklas, kurias įgyvendina procesinės savivaldos asociacijos, reikėtų atskirti nuo anksčiau analizuotų profesinės savivaldos asociacijų vykdomų viešojo pobūdžio funkcijų, nes jų nelaikytina tiesiogiai su profesinės savivaldos įgyvendinimu susijusia veikla. Tokios papildomos viešosios funkcijos profesinės savivaldos asociacijoms

---

⁶¹⁷ CPK (VŽ, 2002, nr. 36–1340) 49 str. 1 ir 2 d.; ABTĮ (VŽ, 1999, nr. 13–308) 55 str. 1 d.

⁶¹⁸ LVAT. 2018 04 26 nutartis administracinėje byloje nr. eAS–297–822/2018; VAAT. 2018 03 07 nutartis administracinėje byloje nr. eI–804–789/2018.

⁶¹⁹ LVAT. 2012 05 10 nutartis administracinėje byloje nr. I–492–11/2012.

⁶²⁰ CPK XXIV¹ skyrius; ABTĮ 3¹ skirsnis.

suteikiamos ne tiek dėl įgyvendinamos profesinės savivaldos, kiek dėl jų turimos ekspertinės patirties tam tikroje srityje ir (arba) dėl jų turimos galimybės pasiekti (surinkti) tam tikrą informaciją iš atitinkamą profesinę veiklą vykdančių asmenų. Pvz., pasiūlymas suteikti Architektų rūmams teisę ginti su architektūra susijusius viešuosius interesus buvo argumentuotas⁶²¹ tuo, kad rūmai, atliekantys eksperto funkcijas architektūros, urbanistikos ir teritorijų planavimo klausimais, dalyvaujantys teisės aktų, reglamentuojančių architektūrinę, urbanistinę ir teritorijų planavimo veiklą, projektų rengime, atestuojantys architektus, nustatantys architektų profesinės etikos taisykles ir prižiūrintys, kaip jų laikomasi, vykdančios architektūrinės veiklos stebėseną, yra aukščiausios kvalifikacijos architektų asociacija, savo administracijoje jau šiuo metu turinti teisininko etatą, todėl žmogiškieji ištekliai šioje organizacijoje ir patirtis yra visiškai pakankami tinkamai suprasti ir įgyvendinti viešojo intereso gynimo teisme procesus.

2.4 Profesinės savivaldos ir valstybės institucijų santykiai

Profesinės savivaldos asociacijos ne visuomet turi teisę vienašališkai spręsti su profesinės veiklos reglamentavimu bei kontrole susijusius klausimus. Tam tikrais atvejais jos veikia kartu su valstybės institucijomis – vyksta profesinės savivaldos ir valstybinės valdžios bendradarbiavimas. Taip pat tam tikra apimtimi valstybės institucijos išlaiko galimybes kontroliuoti ir pačias profesinės savivaldos asociacijas. Kiekvienos profesinės savivaldos atveju valstybės institucijų įgaliojimų apimtis šiek tiek skiriasi ir įprastai priklauso nuo to, kiek intensyviai valstybė reglamentuoja bei kontroliuoja atitinkamos profesinės veiklos vykdymą. Pvz., kalbant apie teisines profesijas, Lietuvos teisės doktrinoje akcentuojama, kad valstybė yra mažiau įsitraukusi į advokatų nei į antstolių ar notarų veiklos reguliavimą ir kontrolę – šiuo atveju daugiausiai reguliavimo bei kontrolės funkcijų yra perduota būtent advokatų profesinės savivaldos asociacijai – Lietuvos advokatūrai⁶²². Valstybės institucijų vykdoma profesinės savivaldos subjektų kontrolės (priežiūros)

---

⁶²¹ 2016 07 11 Aiškinamojo rašto nr. XIIP–4606 dėl Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo nr. I–1120 25 ir 41 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos statybos įstatymo nr. I–1240 2 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų 4 p.

⁶²² LASTAUSKIENĖ, G. Valstybės kontroliuojamų <...>. P. 573; LASTAUSKIENĖ, G. Antstoliai <...>. P. 674; LASTAUSKIENĖ, G. Advokato profesija: <...>; BEINORAVIČIUS, D.; *et. al.* Advokatūros teisė <...>. P. 20, 21.

veikla yra būdinga ir Vokietijos⁶²³, Prancūzijos⁶²⁴, Anglijos⁶²⁵ bei Lenkijos⁶²⁶ teisinėms sistemoms, ji pasireiškia įvairiomis formomis priklausomai nuo profesijos reguliavimo apimties bei kitų ypatumų.

Visų profesinės savivaldos asociacijų veiklą prižiūri tam tikroje srityje veikiančios institucijos, iš kurių galima išskirti pagrindines, dažniausiai politiką tam tikroje srityje formuojančias institucijas – ministerijas. Reglamentuojant profesinės veiklos vykdymo aspektus ar formuojant tam tikrus profesinės savivaldos organus kartu su pagrindine institucija įprastai įveikia ir kitos valstybės institucijos (žr. 6 lentelę).

5 lentelė. Dalyvaujančios valstybės institucijos

Lietuvos advokatūra	Notarų rūmai, Antstolių rūmai	Patentinių patikėtinių institutas	Nemokamo administratorių rūmai	Auditorių rūmai	Draudimo brokerių rūmai	Architektų rūmai
Pagrindinė institucija						
Teisingumo ministerija		Valstybinis patentų biuras	Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba		Lietuvos bankas	Aplinkos ministerija
Kartu su pagrindine institucija dalyvaujančios institucijos						
Finansų ministerija		Teisingumo ministerija	Finansų ministerija		Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba	Kultūros ministerija
Sveikatos apsaugos ministerija			Teisingumo ministerija			
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas		Ekonomikos ir inovacijų ministerija			
	Lietuvos vyriausiojo		Lietuvos bankas			
				Valstybės kontrolė		

⁶²³ KLUTH, W. *Allgemeine Grundsätze* <...>; KLUTH, W. <...>. S. 153–154; HEUSCH, A. *Staatliche Aufsicht* <...>.

⁶²⁴ WALINE, J. *Droit* <...>. P. 246.

⁶²⁵ OECD. *Competitive restrictions in legal professions*, 2007, <<https://www.oecd.org/regreform/sectors/40080343.pdf>>. P. 250.

⁶²⁶ SZAFRAŃSKI, A. *Bericht über* <...>. S. 18, 19.

Lietuvos advokatūra	Notarų rūmai, Antstolių rūmai	Patentinių patikėtinių institutas	Nemokamo administratorių rūmai	Auditorių rūmai	Draudimo brokerių rūmai	Architektų rūmai
	archyvaro tarnyba					

Šioje disertacijos dalyje sistemiškai aptariami ir analizuojami valstybės institucijų turimi įgaliojimai veikti kartu su profesinės savivaldos asociacijomis bei įgaliojimai tam tikromis formomis vykdyti profesinės savivaldos asociacijų kontrolę. Valstybės institucijų ištraukimas vertintas daugiausiai tarpusavyje lyginant šių institucijų turimus įgaliojimus kiekvienoje profesinėje srityje, tokiu būdu siekiant išgryninti galimas valstybės institucijų dalyvavimo profesinėje savivaldoje formas.

2.4.1 Profesinės savivaldos ir valstybės bendradarbiavimas

2.4.1.1 Profesinės veiklos reglamentavimas

Valstybės kontroliuojamų profesijų veikla ganėtinai plačiai reglamentuojama specialiaisiais įstatymais – juose įtvirtinti pagrindiniai reikalavimai atitinkamos profesinės veiklos vykdymui. Vis dėlto, tam tikri profesinės veiklos vykdymo klausimai yra nustatomi poįstatyminiais aktais. Įgaliojimus priimti tokius poįstatyminius aktus dalinasi profesinės savivaldos asociacijos bei atitinkamos valstybės institucijos. Vieni profesijų atveju valstybės institucijos turi siauresnius, o kiti – platesnius įgaliojimus priimti profesinę veiklą reglamentuojančius teisės aktus.

Vadovaujantis valstybės institucijų įgaliojimų lyginamąja analize⁶²⁷, galima išskirti kelias skirtingas formas, kuriomis valstybės institucijos dalyvauja profesinės veiklos reglamentavime:

1) *Valstybės institucijos savarankiškai priima profesinę veiklą reglamentuojančius teisės aktus.* Priklausomai nuo profesijos, valstybės institucijų priimamų profesinei veiklai reglamentuoti skirtų teisės aktų skaičius svyruoja nuo vos kelių teisės aktų (pvz., advokatų, patentinių patikėtinių, draudimo brokerių, architektų atveju) iki daugiau kaip penkiolikos teisės aktų (notarų ir antstolių atveju). Įgaliojimai valstybės institucijoms priimti tokius poįstatyminius teisės aktus yra numatyti profesinę veiklą

⁶²⁷ Žr. šios disertacijos 6 priedą.

reglamentuojančiuose specialiuosiuose įstatymuose⁶²⁸. Trijuose įstatymuose tiesiogiai įtvirtinta⁶²⁹ valstybės institucijų pareiga, prieš priimant tokius teisės aktus, atsižvelgti į profesinės savivaldos asociacijų nuomonę. Šiame kontekste paminėtina, kad atsižvelgiant į Konkurencijos tarybos vykdytą tyrimą Notarų rūmų atžvilgiu, neseniai buvo priimti Notariato įstatymo bei Antstolių įstatymo pakeitimai⁶³⁰, kuriais panaikinta teisingumo ministro pareiga derinti notarų atlyginimo dydžių bei antstolių vykdymo išlaidų dydžius su profesinės savivaldos asociacijomis.

2) *Valstybės institucijos suderina profesinės savivaldos asociacijų priimamus teisės aktus.* Dažnu atveju specialiuosiuose įstatymuose numatyta profesinės savivaldos asociacijų pareiga suderinti jų priimamus teisės aktus su atitinkamomis valstybės institucijomis. Daugiausiai įpareigojimų derinti teisės aktus turi Lietuvos advokatūra, Nemokumo administratorių rūmai bei Auditorių rūmai⁶³¹. Tuo tarpu Notarų rūmams bei Antstolių rūmams tokios pareigos nėra numatyta. Manytina, kad pastarosios profesinės savivaldos asociacijos neturi pareigos derinti jų priimamų teisės aktų su Teisingumo ministerija, nes dėl to, jog jie turi platesnius įgaliojimus laisvai reglamentuoti notarų bei antstolių veiklą – tiesiog daugumą šioms profesijoms skirtų taisyklių nustato pati Teisingumo ministerija.

3) *Valstybės institucijos paskelbia profesinės savivaldos asociacijų priimamus teisės aktus.* Teisinių profesijų (išskyrus patentinių patikėtinių bei nemokumo administratorių) profesinės savivaldos asociacijos yra įpareigosotos tam tikrus savo priimtus teisės aktus perduoti teisingumo ministrui, kad šis juos oficialiai paskelbtų. Tokiu atveju teisingumo ministras įprastai turi įgaliojimus⁶³² atsisakyti paskelbti teisės aktą, jeigu mano, kad toks aktas

---

⁶²⁸ Pvz., Advokatūros įstatymo 7 str. 7 p.; Notariato įstatymo 3 str. 4 p.; Antstolių įstatymo 6 str. 3 d.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 3 str. 5 d.; Draudimo įstatymo 165 str. 1 ir 5 d.; Odontologų rūmų įstatymo 14 str. 3 d.; Architektų rūmų įstatymo 3 str. 1 d. 2 p.

⁶²⁹ Notariato įstatymo 11 str.; Patentinių patikėtinių įstatymo 7–9 str.; Odontologų rūmų įstatymo 14 str. 5 d.

⁶³⁰ Žr. šios disertacijos 3.2.3.2 dalį.

⁶³¹ Advokatūros įstatymo 38 str. 2 d., 42 str. 2 d., 60 str. 2 d. 18 p., 44 str. 5 p., 51 str. 2, 3 d., 60 str. 2 d. 13, 15, 19, 20 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 121 str. 3 d., 122 str. 5 d.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 11 str. 3 d., 12 str. 2, 3 d., 13 str. 1 d., 14 str. 1 d., 15 str. 1 d., 22 str. 1 d., 23 str. 1 d., 24 str. 1 d., 37 str. 1 d., 41 str. 5 d., 54 str. 2 d., 55 str. 2 d., 73 str. 5, 12 p.

⁶³² Advokatūros įstatymo 52 str. 4 d., 59 str. 2 d. 4 p.; Antstolių įstatymo 47 str. 2 d. 5 p., 48 str. 4 d.

prieštarauja įstatymams. Teisės doktrinoje išsakoma pozicija⁶³³, kad tokia kai kurių savivaldos aktų paskelbimo tvarka rodo, kad valstybė per įgaliotą pareigūną – Vyriausybės narį – taip aprobeuoja šias savavaldžių profesinių bendruomenių sukurtas taisykles kaip derančias su jos požiūriu, taip pat vykdo minėtų teisinių profesijų atstovų veiklos stebėseną bei teisėtumo kontrolę. Reikėtų pastebėti, kad kitų, neteisinių profesinės savivaldos asociacijų atveju nėra numatyta įgaliojimų valstybės institucijoms skelbti profesinės savivaldos asociacijų priimamus teisės aktus.

2.4.1.2 Teisės vykdyti profesinę veiklą suteikimas bei sustabdymas

Atlikta valstybės institucijų įgaliojimų lyginamoji analizė⁶³⁴ rodo, kad valstybės institucijų įgaliojimai *suteikti teisę asmenims verstis profesine veikla* nėra būdingi visų profesijų atveju. Tokių įgaliojimų turėjimas bei apimtis priklauso nuo to, kiek plačiai valstybė reglamentuoja tam tikrą profesiją. Mažiau valstybės kontroliuojamų profesijų atveju įgaliojimus suteikti teisę verstis profesine veikla turi profesinės savivaldos asociacijos: asmenis advokatais, patentiniais patikėtiniais, auditoriais, draudimo brokeriais bei architektais pripažįsta profesinės savivaldos asociacijų organai⁶³⁵. Tuo tarpu notarų, antstolių skiria, o nemokumo administratoriams suteikia teisę administruoti nemokumo procesus atitinkamos valstybės institucijos⁶³⁶.

Tam tikra teisės užsiimti profesine veikla išraiška yra *priesaikos davimo procedūra*. Įdomumo dėlei paminėtina, kad sąvoka „profesija“ yra kilusi iš lotyniško veiksmazodžio „profiteri“, reiškiančio „praktikuoti, užsiimti, išpažinti“, t. y. nuo pat pradžių buvo siejama su formaliu pasižadėjimu ar priesaika⁶³⁷. Lietuvos teisės doktrinoje nurodoma⁶³⁸, kad priesaika yra tam tikras asmens iškilmingas pareiškimas, išreiškiantis jo vidinį atsisprendimą užsiimti tam tikra profesine veikla ir tinkamumą vykdyti su tokia veikla

---

⁶³³ LASTAUSKIENĖ, G. Valstybės kontroliuojamų <...>. P. 573.

⁶³⁴ Žr. šios disertacijos 6 priedą.

⁶³⁵ Advokatūros įstatymo 10 str. 2 d.; Patentinių patikėtinių įstatymo 9 str.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 13 str. 1 d.; Draudimo įstatymo 165 str. 1 ir 2 d.; Odontologų rūmų įstatymo 4 str. 1 d. 2 p., 13 str.; Architektūros įstatymo 9 str. 1 d.

⁶³⁶ Notariato įstatymo 2 str.; Antstolių įstatymo 2 str. 2 d.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 124 str.

⁶³⁷ LESTER, S. *Association* <...>. P. 7.

⁶³⁸ LUKAŠEVIČIŪTĖ-BINKULIENĖ, D. Notarų veiklos sąlygos. *Notariato teisė*. Red. S. Vencloviene. Vilnius: Lietuvos notarų rūmai, 2014, p. 61–79. P. 75.

susijusias pareigas. Reikėtų pastebėti, kad priesaikos davimas valstybės institucijos atstovui (teisingumo ministrui) būdingas tik advokato, notaro ir antstolio profesijų atveju⁶³⁹. Auditoriai bei draudimo brokeriai priesaikas duoda profesinės savivaldos asociacijoms⁶⁴⁰, o patentinių patikėtinių, nemokumo administratorių bei architektų priesaikos institutai įstatymuose apskritai nereglamentuoti.

Nepaisant to, kad valstybės institucijos ne visais atvejais turi įgaliojimus suteikti teisę verstis profesine veikla, jos beveik visais atvejais turi galimybę imtis tam tikrų veiksmų, skirtų *inicijuoti asmens teisės vykdyti atitinkamą profesinę veiklą sustabdymą ar panaikinimą*. Šiuo atveju valstybės institucijų įgaliojimai varijuoja, pvz., atitinkamos valstybės institucijos gali turėti įgaliojimus: 1) kreiptis į profesinės savivaldos asociacijas su prašymu panaikinti asmens teisę vertis profesinę veiklą (advokatų atveju)⁶⁴¹; 2) priimti sprendimą iškelti drausmės bylą (advokatų, notarų, antstolių, patentinių patikėtinių atveju)⁶⁴²; 3) inicijuoti neeilinę atestaciją (notarų, antstolių atveju)⁶⁴³; 4) sustabdyti ar panaikinti teisę verstis profesine veikla (notarų, antstolių, patentinių patikėtinių auditorių atveju)⁶⁴⁴.

2.4.1.3 Profesinę veiklą vykdančių asmenų kontrolė

Remiantis valstybės institucijų įgaliojimų lyginamąja analize⁶⁴⁵ galima išskirti, kad valstybės institucijos turi tam tikrus įgaliojimus kontroliuoti profesinę veiklą vykdančius asmenis – tokiu atveju institucijos dalinasi įgaliojimais vykdyti profesinės veiklos kontrolę su profesinės savivaldos asociacijomis bei jų organais.

Valstybės institucijų kontrolės įgaliojimai profesinę veiklą vykdančių asmenų atžvilgiu pasireiškia dviem pagrindinėmis formomis. Pirma, kai kuriais atvejais profesinę veiklą vykdančias asmenys yra įpareigoti valstybės institucijoms *teikti tam tikrus duomenis (informaciją) apie savo profesinę veiklą*. Pvz., notarai bei antstoliai privalo pateikti Teisingumo ministerijai savo antspaудų bei parašų pavyzdžius, informaciją apie civilinės atsakomybės

---

⁶³⁹ Advokatūros įstatymo 19 str. 1 d.; Notariato įstatymo 5 str.; Antstolių įstatymo 9 str. 1 d.

⁶⁴⁰ Finansinių ataskaitų audito įstatymo 13 str. 5 d.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 3.2 p.

⁶⁴¹ Advokatūros įstatymo 13 str. 2 d.; Patentinių patikėtinių įstatymo 26 str. 2 d.

⁶⁴² Advokatūros įstatymo 52 str. 2 d.; Notariato įstatymo 10¹ str.; Antstolių įstatymo 13 str. 2 d.

⁶⁴³ Notariato įstatymo 4 str.; Antstolių įstatymo 39 str. 3 d.

⁶⁴⁴ Notariato įstatymo 6¹ str.; Antstolių įstatymo 2 str. 2 d.; Patentinių patikėtinių įstatymo 14 str. 2 d.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 56 str. 1 d.

⁶⁴⁵ Žr. šios disertacijos 6 priedą.

draudimą, pranešti apie atvejus, kai negali eiti savo pareigų ir pan. Nemokumo administratoriai turi informuoti kompetentingą valstybės instituciją apie administruojamus nemokumo procesus⁶⁴⁶. Tam tikrus įstatymais nustatytus pranešimus turi teikti ir auditoriai⁶⁴⁷. Antra, tam tikrais atvejais valstybės institucijos turi įgaliojimus *nagrinėti skundus dėl profesinę veiklą vykdančių asmenų, vykdyti jų veiklos tarnybinę priežiūrą, atlikti jų veiklos tyrimus* ir pan. Tokius įgaliojimus valstybės institucijos turi notarų, antstolių, nemokumo administratorių, auditorių bei draudimo brokerių atžvilgiu⁶⁴⁸. Reikėtų pabrėžti, kad visais kitais atvejais profesinę veiklą vykdančių asmenų kontrolę atlieka profesinės savivaldos asociacijos bei specialūs jų organai.

2.4.1.4 Dalyvavimas organų veikloje

Dar viena iš valstybės institucijų dalyvavimo profesinės savivaldos asociacijų veikloje formų yra tam tikrų profesinės savivaldos asociacijų organų, tokių kaip garbės teismai, egzaminų komisijos, atestavimo komisijos, licencijavimo komisijos ir pan., *narių skyrimas*. Atlikta valstybės institucijų įgaliojimų lyginamoji analizė⁶⁴⁹ rodo, kad tokia valstybės institucijų veikla būdinga visų Lietuvoje veikiančių profesinės savivaldos asociacijų atveju. Tam tikrais atvejais valstybės institucijų įsitraukimo į profesinės savivaldos asociacijų veiklą apimtis yra kiek ribota. Pvz., skiriant narius advokatų, notarų, antstolių garbės teismus, teisingumo ministerija gali juos skirti tik iš šių profesijų atstovų, tačiau pateikti įstatymų projektai⁶⁵⁰, numatantys keisti tokią tvarką, suteikiant teisę skirti ir kitus atitinkamą teisinį išsilavinimą bei nepriekaištingą reputaciją turinčius asmenis. Daugumoje atvejų valstybės institucijos turi galimybę į profesinės savivaldos organus skirti ne tik atitinkamų profesijų atstovus, bet ir kitus asmenis, tarp jų – ir savo darbuotojus ar tarnautojus⁶⁵¹.

Yra keletas atvejų, kai valstybės institucijos turi ne tik įgaliojimus skirti dalį narių į tam tikrus profesinės savivaldos organus, bet taip pat *tvirtina ir*

---

⁶⁴⁶ Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 33 str.

⁶⁴⁷ Notariato įstatymo 6¹, 6², 22 str.; Antstolių įstatymo 8 str. 2 d., 20 str. 1 d., 34 str. 2 d., 27 str. 3 d., 41 str. 4, 5 d.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 36 str. 2 d. 3 p.

⁶⁴⁸ Notariato įstatymo 7 str.; Antstolių įstatymo 27 str. 2, 6 d.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 136, 137 str.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 36 str. 2 d. 5 p., 44 str. 6 d., 45 str. 1 d., 47 str. 1 d.; Draudimo įstatymo 200 str. 4 p.

⁶⁴⁹ Žr. šios disertacijos 6 priedą.

⁶⁵⁰ Žr. šios disertacijos 2.1.4.1 dalį.

⁶⁵¹ Pvz., Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 147 str. 2 d.; Draudimo įstatymo 176 str. 1 d. 2 p.

visą tam tikrų organų sudėtį. Tokia situacija yra susiklosčiusi dėl Advokatų egzaminų komisijos, Antstolių viešo konkurso komisijos, Antstolių ir Antstolių padėjėjų atestavimo komisijos, Patentinių patikėtinių etikos komisijos, Nemokumo administratorių kvalifikacinių egzaminų komisijos sudėties bei Kvalifikacinių auditoriaus egzaminų komisijos sudėties tvirtinimo⁶⁵². Kadangi tam tikrą skaičių narių skiria ne tik visą organo sudėtį tvirtinanti institucija, bet ir profesinės savivaldos asociacijos, tokius valstybės institucijų turimus įgaliojimus galima laikyti tam tikra profesinės savivaldos asociacijų sprendimų aprobavimo praktika.

2.4.2 Valstybės vykdoma profesinės savivaldos kontrolė

Remiantis valstybės institucijų įgaliojimų lyginamąja analize⁶⁵³ galima išskirti, kad valstybės institucijos turi tam tikrus įgaliojimus kontroliuoti profesinės savivaldos asociacijas – jokių konkrečių kontrolės formų nenustatyta tik Patentinių patikėtinių instituto atžvilgiu. Valstybės institucijų vykdoma profesinės savivaldos asociacijų kontrolė pasireiškia įvairiomis, ganėtinai skirtingomis formomis.

Dažniausiai sutinkama kontrolės forma – tai *įpareigojimas profesinės savivaldos asociacijoms periodiškai teikti nustatytą informaciją* valstybės institucijoms. Kai kuriais atvejais tai yra tam tikra statistinė informacija, pvz., apie išduotų atestatų, licencijų skaičių (Architektų rūmų atveju), kitais atvejais – jau paties profesinės savivaldos asociacijos veiklos metinės veiklos atskaitos bei numatomos veiklos kryptys (Notarų rūmų, Auditorių rūmų atveju), taip pat – informacija apie profesinės savivaldos asociacijų valdymo organų priimamus sprendimus (Notarų rūmų atveju)⁶⁵⁴ ar organizuojamus profesinės kvalifikacijos egzaminus (Draudimo brokerių rūmų atveju)⁶⁵⁵.

Kita valstybės institucijų vykdomos kontrolės forma – tai *galimybė skysti teismui profesinės savivaldos asociacijų sprendimus*, kurie, institucijos manymu, neatitinka įstatymų. Tokiu būdu siekiama užtikrinti profesinės

---

⁶⁵² Advokatūros įstatymo 15 str. 2 d.; Antstolių įstatymo 6 str. 3 d., 33 str., 39 str. 1 d.; Patentinių patikėtinių įstatymo 27 str. 1 d.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 123 str. 2 d.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 12 str. 4 d.

⁶⁵³ Žr. šios disertacijos 6 priedą.

⁶⁵⁴ Notariato įstatymo 11 str.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 41 str. 5, 8 d., 73 str. 8 p.; Architektų rūmų įstatymo 11 str. 2 d.

⁶⁵⁵ Draudimo įstatymo 165 str. 5 d.

savivaldos sprendimų teisėtumą⁶⁵⁶. Tiesiogiai tokia galimybė valstybės institucijoms numatyta Notarų rūmų bei Auditorių rūmų atveju⁶⁵⁷. Teismų praktikos analizė rodo⁶⁵⁸, kad valstybės institucijos tokia teise, nors ir palyginti retai, tačiau naudojasi – dažniausiai skųsdamos profesinės savivaldos asociacijų sprendimus netaikyti drausminės atsakomybės. LVAT taip pat yra specifiškai pasisakęs dėl teisingumo ministro įgaliojimų vykdyti tarnybinę Notarų rūmų priežiūrą⁶⁵⁹. 2008 m. Notarų rūmai kreipėsi į teismą su prašymu panaikinti teisingumo ministro sprendimą neatleisti notarės, kuri nepaėjo Notarų rūmų vykdytos atestacijos. Notarų rūmai teigė, kad notarų atestaciją vykdo būtent Notarų rūmai – tai yra viena iš notarų savivaldos funkcijų, ir, esant neigiamai notaro atestacijai, teisingumo ministras turi tik įforminti tokio notaro įgaliojimų pasibaigimą. Teisingumo ministerija savo sprendimą neatleisti atestacijos nepaėjusios notarės grindė savo teise vykdyti tarnybinę Notarų rūmų priežiūrą. LVAT akcentavo, kad teisingumo ministrui nėra suteikta teisė vykdyti notarų atestaciją ar pačiam keisti jos rezultatus, nes atestaciją vykdo tik Notarų rūmai, be to, teisingumo ministrui nėra suteikta teisė panaikinti Notarų rūmų sprendimų bei nutarimų, nes tokią teisę turi tik teismas. Tokia LVAT išsakyta pozicija itin reikšminga, nes ji pabrėžia Notarų rūmų, kaip profesinės savivaldos asociacijos, savarankiškumą spręsti jų kompetencijai priskirtus klausimus, t. y. stiprina jų savivaldos teisę.

Palyginti griežčiausi kontrolės įgaliojimai valstybės institucijai (šiuo atveju – Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybai) numatyti Nemokumo administratorių rūmų bei Auditorių rūmų atžvilgiu. Tam tikrais atvejais tarnyba gali stebėti Nemokumo administratorių rūmų bei Auditorių rūmų kolegialių organų posėdžius, Nemokumo administratorių rūmams teikti nurodymus dėl jiems pavestų funkcijų atlikimo tobulinimo, o Auditorių rūmų atveju tarnyba netgi gali inicijuoti rūmams pavestų funkcijų atšaukimą⁶⁶⁰. Tuo tarpu sąlyginai švelniausiai kontroliuojama Lietuvos advokatūra (Teisingumo ministerija turi tik įgaliojimus neskelbti tam tikrų

---

⁶⁵⁶ NEKROŠIUS, V. *Notariato teisė* <...>. P. 57–59; NEKROŠIUS, V. *Notarai* <...>. P. 624.

⁶⁵⁷ Notariato įstatymo 11 str.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 76 str. 2 d.; Odontologų rūmų įstatymo 14 str. 6 d.

⁶⁵⁸ Pvz., ApT. 2009 02 10 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A–253/2009*; ApT. 2013 08 28 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A–656/2013*; ApT. 2017 03 14 *nutartis civilinėje byloje nr. e2A–117–241/2017*; VAT. 2016 06 06 *sprendimas civilinėje byloje nr. e2–4367–656/2016*.

⁶⁵⁹ LVAT. 2009 12 23 *nutartis administracinėje byloje nr. A822–1536/2009*.

⁶⁶⁰ Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 135 str.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 41 str. 6 d., 62 str. 3 d.

Lietuvos advokatūros priimtų aktų, jeigu mano, jog jie prieštarauja įstatymams), Antstolių rūmai (jei yra įpareigoti tik bendradarbiauti su Teisingumo ministerija) bei Draudimo brokerių rūmai (Draudimo brokerių rūmai kartą per metus (arba dažniau) turi pateikti Lietuvos bankui informaciją apie draudimo brokerių egzaminavimo kokybės užtikrinimo reikalavimų laikymąsi)⁶⁶¹.

3. PROFESINĖS SAVIVALDOS TEISINIS STATUSAS

3.1. Profesinės savivaldos asociacijos kaip viešojo administravimo subjektai

Profesinės savivaldos asociacijų vykdomos viešojo pobūdžio (valstybės perduotos) funkcijos⁶⁶² kelia klausimą, ar ši jų veikla neturėtų būti laikoma viešuoju administravimu, o pačios asociacijos – viešojo administravimo subjektais. Nors VAI nustato galimybes viešojo administravimo įgaliojimus perduoti ir asociacijoms, Lietuvos teisinėje praktikoje asociacijų (tarp jų – ir profesinės savivaldos asociacijų) vykdoma viešojo administravimo veikla vis dar yra pakankamai neįprastas ir skirtingai vertinamas reiškinys. Dažniausiai klausimas, ar konkreti asociacija yra viešojo administravimo subjektas, sprendžiamas tik tada, kai teismui yra skundžiami tos asociacijos veiksmai ar neveikimas. Šiuo metu pagrindinis šaltinis Lietuvoje pateikiantis teisinį įvertinimą, kad tam tikra asociacija yra arba nėra viešojo administravimo subjektas yra Teisingumo kolegijos, administracinių teismų, rečiau – ir bendrosios kompetencijos teismų, praktika. Teismų sprendimuose pastebimas tam tikras nenuoseklumas, kai, vertinant iš esmės tą pačią profesinės savivaldos asociacijų veiklą, vienos iš jų pripažįstamos viešojo administravimo subjektais, o kitos – ne.

Lietuvos teisės doktrinoje galimybė perduoti viešojo administravimo įgaliojimus būtent profesinės savivaldos asociacijoms pirmą kartą analizuota 2005 m., kai J. Paužaitė-Kulvinskienė⁶⁶³ suformulavo poziciją, kad tam tikra Notarų rūmų bei Lietuvos advokatūros veikla laikytina viešuoju administravimu ir šie subjektai turėtų būti laikomi viešojo administravimo subjektais. 2009 m. I. Deviatnikovaitės darbe⁶⁶⁴ svarstoma, kad profesinės bei verslo savivaldos subjektai galėtų būti laikomi viešojo administravimo subjektais, taip pat kaip pavyzdys paminėta, kad Odontologų rūmų vykdyta licencijų išdavimo veikla priskirtina viešojo administravimo veiklai. 2016–2017 m. atliktame architektūros viešojo administravimo sistemos tyrime⁶⁶⁵ bei D. Veličkaitės disertacijoje⁶⁶⁶ viena iš profesinės savivaldos asociacijų – Architektų rūmai – *de facto* analizuojami kaip viešąjį administravimą architektūros srityje vykdanți institucija.

---

⁶⁶² Žr. šios disertacijos 1.3.4 dalį.

⁶⁶³ PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. *Administracinė justicija* <...>. P. 73–75.

⁶⁶⁴ DEVIATNIKOVAITĖ, I. *Administracinė teisė* <...>. P. 30, 99–101.

⁶⁶⁵ BAKŠIENĖ, D.; MATVEJENKAITĖ, K.; USAVIČĖ, D. *Architektūros* <...>. P. 94–114.

⁶⁶⁶ VELIČKAITĖ, D. *Viešasis interesas* <...>. P. 155–183.

Šioje disertacijos dalyje siekiama aptarti, kokiais teisiniais pagrindais vadovaujantis profesinės savivaldos asociacijos galėtų būti įtrauktos į viešojo administravimo subjektų sistemą, kokia yra susiklosčiusi teismų praktiką šiuo klausimu; taip pat vertinamos sąlygos, kurioms esant profesinės savivaldos subjektų asociacijos gali būti pripažįstamos viešojo administravimo subjektais bei tokios jų veiklos viešojo administravimo srityje sukeliama padariniai.

3.1.1 Įtraukimo į viešojo administravimo sistemą teisiniai pagrindai

Pirmiausiai reikėtų įvertinti, ar profesinės savivaldos asociacijoms apskritai *gali būti suteikti viešojo administravimo įgaliojimai*. Paminėtina, kad, pvz., Asociacijų įstatyme įtvirtintas draudimas asociacijoms vykdyti valstybės ar savivaldybių, jų institucijų ar pareigūnų bei valstybės tarnautojų viešojo administravimo funkcijas, jeigu to nenumato kiti įstatymai⁶⁶⁷. Vis dėlto, nepaisant tokio reguliavimo, nuo 2007 m. sausio galioja VAĮ nuostatos⁶⁶⁸, pagal kurias, esant tam tikroms sąlygoms, prie viešojo administravimo subjektų gali būti priskirti ne tik valstybės ir savivaldybės subjektai, bet ir asociacijos, taigi – ir profesinės savivaldos asociacijos. Viešojo administravimo subjektais laikomos asociacijos, VAĮ nustatyta tvarka įgaliotos atlikti viešąjį administravimą.

2019 m. Vidaus reikalų ministerija buvo inicijavusi VAĮ pakeitimo projektą, kuriuo siūlyta panaikinti minėtą VAĮ numatytą galimybę asociacijoms suteikti viešojo administravimo įgaliojimus. Šiuo įstatymo pakeitimo projektu buvo numatytas įpareigojimas ministerijoms, kurių ministrams pavestose valdymo srityse veikia viešojo administravimo įgaliojimus turinčios asociacijos, peržiūrėti šiuos įgaliojimus ir iki 2025 m. parengti reikiamus teisės aktų pakeitimus, kuriais asociacijų turimi viešojo administravimo įgaliojimai, būtų perduoti atitinkamiems subjektams, nebent toks perdavimas yra objektyviai neįmanomas⁶⁶⁹. Šio projekto lydimojuose dokumentuose nebuvo pateikta išsamesnių argumentų, pagrindžiančių tokį

---

⁶⁶⁷ Asociacijų įstatymo 16 str. 2 d. 10 p.

⁶⁶⁸ VAĮ (VŽ, 1999, nr. 60–1945) 2 str. 4 d. ir 4 str. 3 ir 5 d.; VAĮ naujos redakcijos 4 str. 2 d., 5 str. 1 d. 2 p., 5 str. 2 d. 3 p. ABTĮ taip pat anksčiau numatė iš esmės tą pačią viešojo administravimo subjekto sampratą, kaip buvo įtvirtinta ir VAĮ, tačiau 2016 m., priėmus Administracinių bylų teisenos įstatymo nr. VIII–1029 pakeitimo įstatymą (TAR, 2016, nr. 16849), ši besikartojanti nuostata apskritai buvo išbraukta iš ABTĮ.

⁶⁶⁹ 2019 09 30 Viešojo administravimo įstatymo nr. VIII–1234 pakeitimo įstatymo projekto nr. 19–3162(3) 1 str., 3 str. 5 d.

siūlymą, išskyrus itin bendro pobūdžio teiginius, kad siekiama „toliau formuoti viešojo sektoriaus įstaigų sistemą, tobulinti viešojo sektoriaus įstaigų valdymą, gryninti jų kompetenciją ir optimizuoti jų administracijų struktūras“⁶⁷⁰. Toks VAĮ pakeitimo įstatymo projektas vertintinas itin kritiškai – siūlyti pakeitimai būtų esmingai pakeitęs daugiau nei dešimtį metų Lietuvoje veikiančią viešojo administravimo subjektų sistemą, darytų įtaką visoms Lietuvoje šiuo metu veikiančioms profesinę savivaldą įgyvendinančioms asociacijoms. Vis dėlto, rengiant įstatymo projektą nebuvo atliktas numatomas tokio teisinio reguliavimo poveikio vertinimas, kaip to reikalaujama pagal Teisėkūros pagrindų įstatymą⁶⁷¹. Vėlesniame projekto svarstymo etape⁶⁷², sulaukus itin daug neigiamų vertinimų iš įvairių asociacijų (tarp jų – ir iš profesinės savivaldos asociacijų), ir VAĮ naujoje redakcijoje minėtų nuostatų apie asociacijų išbraukimą iš viešojo administravimo subjektų sistemos, buvo atsisakyta.

Lietuvos teisės doktrinoje nurodoma⁶⁷³, kad VAĮ nuostatos įtvirtina *funkcinę viešojo administravimo subjekto sampratą*, kuri reiškia, kad konkretaus asmens priskyrimą viešojo administravimo subjektams lemia ne jo teisinė forma ar priskirtinumas valstybės ar savivaldybės institucinei sistemai, o būtent faktinis teisės aktais jam nustatytų funkcijų pobūdis. A. Andruškevičius, A. Bakaveckas ir J. Paužaitė-Kulvinskiene⁶⁷⁴ laikosi pozicijos, kad VAĮ įtvirtinta galimybė perduoti viešojo administravimo funkcijų vykdymą ir kitiems, nevalstybiniais subjektams yra visiškai pagrįsta

---

⁶⁷⁰ 2019 06 27 Vidaus reikalų ministerijos lydraščio nr. 1D–3288 „Dėl Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nr. VIII–1234 pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nr. VIII–1524 12 ir 18 straipsnių pakeitimo, 13, 14 ir 15 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektų pateikimo“ 1 p.

⁶⁷¹ Teisėkūros pagrindų įstatymas (*VŽ*, 2012, nr. 110–5564).

⁶⁷² 2019 11 07 Viešojo administravimo įstatymo nr. VIII–1234 pakeitimo įstatymo projekto nr. XIII P–4142.

⁶⁷³ PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. *Administracinė justicija* <...>. P. 75; DEVIATNIKOVAITĖ, I. *Administracinė teisė* <...>. P. 20, 99–101; GAILIŪNIENĖ, U. *Atsakomybė* <...>. P. 50, 51; PAŠKEVIČIENĖ, L. *Viešojo administravimo* <...>. P. 56.

⁶⁷⁴ ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Administracinė teisė* <...>. P. 12; ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Probleminiai administracinės* <...>; ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Administracinės teisės principai* <...>. P. 69; ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Administracinė teisė: bendrieji* <...>. P. 36, 256, 257; BAKAVECKAS, A. *Bendrieji administracinės teisės subjektų bruožai. Lietuvos administracinė teisė*. Red. A. Dziegoraitis. Vilnius: MRU Leidybos centras, 2005, p. 253–263. P. 254–255; BAKAVECKAS, A. *Kategorijų – vykdomoji* <...>. P. 49; PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. *Administracinė justicija* <...>. P. 75.

ir atitinkanti gerą užsienio valstybių praktiką. Tam tikrų galimybių abejoti funkcinės viešojo administravimo subjekto sampratos pagrįstumu bei valstybės funkcijų vykdymo perdavimu savireguliacijos subjektams sukėlė ESTT praktika konkurencijos byloje⁶⁷⁵. Visai atskira doktrininė diskusija reikėtų laikyti viešojo administravimo įgaliojimų perdavimo privatiems asmenims galimybes. U. Gailiūnienė teigia⁶⁷⁶, kad privatiems asmenims viešojo administravimo įgaliojimai neturėtų būti suteikiami, nes tokie asmenys, kuriuos viešojo administravimo subjektai pasitelkia tinkamai jiems priskirtoms funkcijoms vykdyti, nėra pavaldūs viešojo administravimo subjektams, santykiai tarp jų dažniausiai yra sutartiniai, šiems asmenims nesuteikiama teisė veikti valstybės ar savivaldybės vardu. Tuo tarpu G. Kuncevičius ir V. Kosmačaitė kritikuoja VAĮ nurodytą viešojo administravimo subjektų sistemą kaip pernelyg siaurimą, nes ji nesudaro galimybių perduoti viešojo administravimo funkcijų vykdymo ir privatiems asmenims. Šie autoriai akcentuoja⁶⁷⁷, kad viešojo valdymo (administravimo) įgaliojimų perdavimo praktika nereiškia viešojo administravimo funkcijų privatizavimo ir besąlygiško administracinių teisinių reguliavimo mechanizmų pakeitimo civiliniais teisiniais; tokiu atveju atsakomybė dėl funkcijos tinkamo vykdymo vis tiek išlieka valstybei (savivaldybei), o tą funkciją vykdančio subjekto turėtų būti traktuojamas kaip veikiantis administracinės teisės pagrindu ir jos ribose, t. y. esantis viešojo administravimo subjektu ta apimtimi, kuria jis vykdo pavestą funkciją.

Siekiant sustiprinti poziciją, kad profesinės savivaldos asociacijos, kaip nevalstybiniai subjektai, gali būti įtraukiamos į viešojo administravimo sistemą, pažymėtina, kad tokios VAĮ nuostatos yra paremtos oficialia konstitucine doktrina ir turi konstitucinius pagrindus. Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje⁶⁷⁸ yra nurodęs, kad Konstitucijoje vartojama sąvoka „institucija“ apima ne tik valstybės (valstybines) institucijas – ji turi ir platesnę prasmę, nes tam tikrais atvejais taip yra vadinamos ir nevalstybinės

---

⁶⁷⁵ Žr. šios disertacijos 3.2.1 ir 3.2.3.1 dalis.

⁶⁷⁶ GAILIŪNIENĖ, U. *Atsakomybė* <...>. P. 52–55.

⁶⁷⁷ KUNCEVIČIUS, G.; KOSMAČAITĖ, V. Viešasis administravimas kaip Lietuvos administracinės teisės reguliavimo dalykas: kai kurie probleminiai aspektai. *Jurisprudencija*, 2014, t. 21(1), p. 141–163. P. 153, 154.

⁶⁷⁸ Konstitucinis Teismas. 2004 12 13 *nutarimas* <...>. Konstat. d. III.3 ir III.6 p.; Konstitucinis Teismas. 2005 07 08 *nutarimas* <...>. Konstat. d. II.9 p.; Konstitucinis Teismas. 2006 12 21 *nutarimas* <...>. Konstat. d. V.13 p.; Konstitucinis Teismas. 2007 03 20 *nutarimas byloje nr. 32/06–49/06–57/06–58/06–59/06–60/06–61/06–62/06–65/06–66/06–67/06*. Konstat. d. III.3 p.; Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 7 p.; Konstitucinis Teismas. 2010 03 22 *nutarimas* <...>. Konstat. d. 15 p.

institucijos. Taip yra dėl tos priežasties, kad valstybė tam tikra apimtimi gali vykdyti savo funkcijas per kitas (ne valstybės) institucijas, kurioms pagal įstatymus yra pavesta (patikėta) vykdyti tam tikras valstybės funkcijas arba kurios tam tikromis įstatymuose apibrėžtomis formomis ir būdais dalyvauja vykdant valstybės funkcijas. Konstitucinis Teismas yra detalizavęs, kaip tokios kitos (ne valstybės) institucijos dalyvauja vykdant valstybės funkcijas: tokiu atveju jos vykdo viešąjį administravimą ir (arba) teikia viešąsias paslaugas, šitaip garantuodamos viešąjį interesą.

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje nėra nustatyta jokių specialių kriterijų bei požymių subjektams, kuriems įstatymais galėtų būti pavestas valstybės funkcijų vykdymas. Tai reiškia, kad tokiais subjektai galėtų būti bet kurie asmenys, taigi – ir profesinės savivaldos asociacijos. Šiuo atveju svarbu tik tai, ar tokiems subjektams *de facto* įstatymais yra pavestas valstybės funkcijų vykdymas. Tuo atveju, jeigu tam tikriems subjektams yra pavestas valstybės funkcijų vykdymas, tokie subjektai kartu su valstybinėmis institucijoms sudaro vieną sistemą ir jų veiklai taikomi tapatūs reikalavimai.

Asociacijų, įgaliotų vykdyti viešąjį administravimą, reguliavimui yra reikšmingas ir kitas konstitucinis aspektas – *atsakingo valdymo principas*. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje atsakingo valdymo principas apibrėžtas palyginti plačiai⁶⁷⁹. Nurodoma, kad valdžios atsakomybė visuomenei neatsiejama nuo konstitucinio teisinės valstybės principo; ji konstituciškai įtvirtinama nustačius, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, valdžios galias riboja Konstitucija. Konstitucijoje įtvirtintas atsakingo valdymo principas suponuoja tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, jie turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus. Lietuvos teisės tyrimuose

---

⁶⁷⁹ Konstitucinis Teismas. 2004 07 01 nutarimas <...>. Konstat. d. II.2 p.; Konstitucinis Teismas. 2004 11 05 išvada <...>. Konstat. d. III.1 p.; Konstitucinis Teismas. 2010 10 27 išvada byloje nr. 32/2010–33/2010. Konstat. d. II.2 p.; Konstitucinis Teismas. 2012 10 26 išvada byloje nr. 14/2012. Konstat. d. II.6 p.; Konstitucinis Teismas. 2012 11 10 išvada byloje nr. 15/12–16/12. Konstat. d. III.6 p.; Konstitucinis Teismas. 2014 05 27 nutarimas byloje nr. 24/2013. Konstat. d. II.5.1 p.; Konstitucinis Teismas. 2014 07 11 nutarimas byloje nr. 16/2014–29/2014. Konstat. d. I.4.4 p.; Konstitucinis Teismas. 2015 11 19 nutarimas byloje nr. 41/2014–42/2014–45/2014–46/2014–47/2014–48/2014–49/2014–50/2014–51/2014–52/2014–53/2014–56/2014–57/2014–58/2014–59/2014–60/2014. Konstat. d. II.3.1 p.

atsakingo valdymo principo klausimais taip pat akcentuojamas⁶⁸⁰ itin platus šio Konstitucinio Teismo įvardinto principo turinys. Pabrėžiama⁶⁸¹ tai, kad Konstitucinis Teismas atsakingo valdymo principą aiškina ir konkretina teisinės valstybės principo kontekste, taip pat tai, jog atsakingo valdymo principą Konstitucinis Teismas taiko visų, ne tik vykdomosios, bet ir įstatymų leidžiamosios valdžios, institucijų veiklai.

Reikėtų akcentuoti Lietuvos teisės doktrinoje palyginti plačiai aptariamą Konstitucinio Teismo įvardinto atsakingo valdymo principo bei iš ES teisės – Chartijos 41 str. – kildinamo *gero administravimo principo* tarpusavio santykį. Šių principų sąveikos klausimas reikšmingas dėl dviejų aspektų. Pirma, gero administravimo principo, iki tol minimo tik ESTT jurisprudencijoje⁶⁸² įvardinimas Chartijoje, tiesiogiai susiejo šį principą su žmogaus teisių apsauga⁶⁸³. Antra, gero administravimo principo turinys yra palyginti detalai apibrėžtas, tad gali būti pagrindas plėtoti bei aiškinti ir atsakingo valdymo principą⁶⁸⁴. Vadovaujantis Chartijos nuostatomis⁶⁸⁵, gero administravimo principo (taigi ir atsakingo valdymo principo) turinį sudaro du esminiai elementai: 1) asmens teisė reikalauti, kad atitinkamos institucijos jo reikalus tvarkytų nešališkai, teisingai ir per kiek įmanomai trumpesnę laiką (ši teisė specifiskai apima kiekvieno asmens teisę būti išklausytam bei teisę susipažinti su savo byla bei administracijos pareigą pagrįsti savo sprendimus); 2) asmens teisė reikalauti žalos, kurią atlikdami savo pareigas padarė atitinkamos institucijos bei pareigūnai, atlyginimo. J. Paužaitės-Kulvinskienės teigimu⁶⁸⁶ tai reiškia, Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje

---

⁶⁸⁰ ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Administracinė teisė: bendrieji <...>*. P. 298, 299; PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. Teisės į gerą <...>. P. 87; BAKAVECKAS, A. *Administracinė teisė <...>*. P. 103, 104.

⁶⁸¹ PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. Teisės į gerą <...>. P. 87; PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. Atsakingo valdymo principas bei jo procesinės garantijos. *Administraciniai teismai Lietuvoje. Nūdienos iššūkiai*. Red. V. Valančius. Vilnius: LVAT, 2010, p. 228–243. P. 231, 232; DANĖLIENĖ, I. Teisė į gerą administravimą: ES teisės įtaka Lietuvos administracinės teisės principų raidai. *Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisei sistemai*. Red. G. Švedas. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakultetas, 2014, p. 423–445. P. 426.

⁶⁸² CRAIG, P. Article 41. *The EU Charter of Fundamental Rights: a Commentary*. Editors S. Peers, et. al. Oxford: Hart Publishing, 2014, p. 1070–1098. P. 1069, 1071, 1098.

⁶⁸³ DANĖLIENĖ, I. Teisė į gerą <...>. P. 424, 425, 431, 432.

⁶⁸⁴ PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. Atsakingo valdymo <...>. P. 231, 232.

⁶⁸⁵ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (*Oficialus leidinys*, C 326, 2012, p. 391) 41 str.

⁶⁸⁶ PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. Teisės į gerą <...>. P. 87; PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. Atsakingo valdymo <...>. P. 232.

įtvirtintas atsakingo valdymo principas specifiškai viešojo administravimo kontekste reiškia, kad viešojo administravimo veikloje turi būti paisoma nustatytų valstybės valdžios institucijų įgaliojimų bei iš Konstitucijos kylančių tinkamo teisinio proceso reikalavimų, kurie iš esmės reiškia viešojo administravimo procedūrų laikymąsi. To galima pasiekti tik tuo atveju, jeigu visi viešojo administravimo veiksmus atliekantys asmenys yra įtraukiami į viešojo administravimo institucinę sistemą ir taip įpareigojami vadovautis VAI.

Taigi, plėtojant atsakingo valdymo principo sampratą viešojo administravimo srityje, šis principas turėtų būti vertinamas ir kaip įpareigojimas įstatymų leidėjui užtikrinti, kad visi viešojo administravimo vykdančys subjektai (taigi ir nevalstybiniai subjektai tokie, kaip asociacijos) būtų įpareigoti laikytis viešojo administravimo principų ir standartų. Jeigu asociacijoms yra VAI nustatyta tvarka suteikiami viešojo administravimo įgaliojimai, tokios asociacijos ne tik gali, bet ir privalo būti įtraukiamos į viešojo administravimo subjektų sistemą. Tik tokiu būdu įstatymu yra įtvirtinama viešojo administravimo įgaliojimus turinčių asociacijų pareiga laikytis viešojo administravimo principų bei procedūrų bei užtikrinama galimybė vykdyti jų veiksmų teisėtumo kontrolę administraciniuose teismuose.

Lyginamuoju aspektu vertėtų pažymėti, kad ir kitų valstybių teisėje pripažįstamos galimybės kitiems, nevalstybiniam subjektams (tarp jų – ir profesinėms asociacijoms) dalyvauti vykdam viešąjį administravimą. Tokiu atveju yra akcentuojami skirtumai tarp valstybinių bei nevalstybinių subjektų, o viešojo administravimo taisyklės jiems taikomos skirtinga apimtimi. Vokietijoje skiriamas⁶⁸⁷ tiesioginis (vok. – *unmittelbar*) viešasis administravimas, kurį vykdo Federacijos, žemių ir savivaldybių institucijos, bei netiesioginis (vok. – *mittelbar*) viešasis administravimas, kurį vykdo teisės korporacijos, viešosios teisės institucijos bei fondai, tarp jų – ir profesinės savivaldos subjektai.

Prancūzijos administracinėje teisėje pripažįstama⁶⁸⁸, kad viešąjį administravimą gali vykdyti tiek viešosios teisės subjektai (pranc. – *organes de droit public*), tiek ir privačios teisės subjektai (pranc. – *organes de droit*

---

⁶⁸⁷ KLUTH, W. Verfassungsrechtliche <...>. S. 108; PEINE, F. J. *Allgemeines Verwaltungsrecht*. Heidelberg: C. F. Müller, 2014. S. 11–15, 18, 19; ERBGUTH, W. *Allgemeines Verwaltungsrecht mit Verwaltungsprozess- und Staatshaftungsrecht*. Baden-Baden: Nomos, 2016. S. 75–85.

⁶⁸⁸ BRAIBANT, G.; STIRN, B. *Le droit* <...>. P. 59–88, 124–139, 141–151.

privé)⁶⁸⁹ Skiriami tokie viešojo administravimo subjektų lygmenys: 1) valstybės (pranc. – *l'état*) vykdomas administravimas, į kurį patenka centrinės bei vietinės valdžios subjektai, taip pat nepriklausomi subjektai, tokie kaip Prancūzijos Valstybės Taryba; 2) kitų viešosios teisės subjektų (pranc. – *autres personnes morales de droit public*) vykdomas administravimas, į kurį patenka: a) kolektyvinių teritorinių subjektų (pranc. – *collectivités territoriales*) vykdomas administravimas; b) viešųjų įstaigų (pranc. – *établissements publics*) vykdomas administravimas; 3) privačių asmenų, įgaliotų teikti viešąsias paslaugas (pranc. – *organismes privés chargés de la gestion de services public*) vykdomas administravimas. Būtent prie pastarųjų priskiriami ir profesinės savivaldos subjektai.

Anglijos teisinėje sistemoje itin svarbi viešųjų institucijų (angl. – *public authorities*) kategorija⁶⁹⁰ – būtent šių subjektų atžvilgiu teismuose gali būti taikomas Žmogaus teisių aktas. Šio akto taikymą, be kita ko, galima lyginti būtent viešojo administravimo standartų taikymu viešojo administravimo subjektams kontinentinės teisės valstybėse. Teisės doktrinoje viešosios institucijos skirstomos į tokias dvi grupes: 1) centrinės viešąsias institucijas (angl. – *core public authorities*), prie kurių priskiriamos valstybės institucijos, bei 2) hibridines viešąsias institucijas (angl. – *hybrid public authorities*), kurių statusą nulemia jų vykdomų funkcijų prigimtis. Hibridinės viešosios institucijos gali būti įgaliotos vykdyti tam tikras funkcijas valstybės vardu, tuo tarpu kita šių institucijų veiklos dalis gali būti visiškai jų privačių reikalų tvarkymas⁶⁹¹. Vadovaujantis Anglijos teismų praktika, kai kurie savireguliacijos subjektai gali būti priskiriami hibridinių viešųjų institucijų kategorijai⁶⁹².

Lenkijos teisės doktrinoje akcentuojama⁶⁹³, kad valstybė negali įgyvendinti visų savo užduočių vien per savo (valstybines) institucijas, todėl

---

⁶⁸⁹ WALINE, J. *Droit <...>*. P. 55, 87, 227, 247, 248.

⁶⁹⁰ Human Rights Act 1998. 6 par.

⁶⁹¹ CLAYTON, R.; TOMLINSON, H. *The Law of Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, 2009. P. 232, 237; ALDER, J. *Constitutional and administrative law*. London: Palgrave Macmillan, 2015. P. 496–499; CARROLL, A. *Constitutional and administrative law*. Harlow: Pearson, 2015. P. 481, 482; BARNETT, H. *Constitutional & administrative law*. London: Routledge, 2016. P. 412, 413; GRACE, J. *Constitutional and administrative law*. London: Routledge, 2016. P. 101, 102, 199, 200.

⁶⁹² BLACK, J. *Constitutionalising <...>*. P. 29–37.

⁶⁹³ DUNIEWSKA, Z., et. al. *Prawo administracyjne <...>*. S. 251, 252; ANTKOWIAK, P. *Samorząd zawodowy <...>*. S. 35, 309; ROCH DOBRUCKI, A. *Samorządy zawodowe <...>*. S. 170, 171; KARZCZ-KACZMAREK, M.; MACIEJEWSKI, M. *Samorządy zawodowe <...>*. S. 59–61.

specifinėms užduotims įgyvendinti pasitelkiami kiti asmenys – įvairūs viešieji ir neviešieji subjektai. Tai vadinama administracijos decentralizacija, kuri yra būdinga tinkamam viešajam administravimui užtikrinti. Profesinė savivalda yra vienas iš tokių valdžios decentralizavimo pavyzdžių.

Kaip minėta, aiškius doktrinius pagrindus turinti VAĮ nuostata numato, kad asociacijos yra viešojo administravimo subjektai tais atvejais, kai atitinkamas teisės aktas (pirmiausiai – įstatymas) įvardina konkrečią asociaciją ir suteikia jai viešojo administravimo įgaliojimus. Visos Lietuvoje veikiančios profesinės savivaldos asociacijos bei joms priskirtos vykdyti funkcijos yra įvardintos jų veiklą reglamentuojančiuose specialiuose įstatymuose. Vis dėlto, nė viename iš šių teisės aktų nėra tiesiogiai įtvirtinta, kad jame nurodyta profesinės savivaldos asociacija vykdo būtent viešojo administravimo funkcijas ir yra laikoma viešojo administravimo subjektu – šie aspektai turi būti nustatyti (įrodyti) kiekvienu konkrečiu atveju. Kai kuriuose įstatymuose numatytas profesinės savivaldos asociacijų bei jų organų priimtų sprendimų skundimo teisingumas bendrosios kompetencijos teismams (Lietuvos advokatūros, Patentinių patikėtinių instituto organų bei Antstolių garbės teismo sprendimai skundžiami VAT⁶⁹⁴) arba administraciniais teismams (Notarų atestacijos komisijos, Notarų garbės teismo, Nemokumo administratorių rūmų organų, Auditorių rūmų sprendimai, Draudimo brokerių rūmų sprendimai, susiję su draudimų brokerių kvalifikacinio egzamino organizavimu skundžiami ABTĮ nustatyta tvarka⁶⁹⁵). Vis dėlto, šios įstatymų nuostatos gali būti tik pagalbiniis argumentais pagrįsti tokių asociacijų priskyrimą arba nepriskyrimą viešojo administravimo subjektams. Vadovaujantis LVAT praktika⁶⁹⁶, teisės akto priskyrimo administraciniam aktui klausimas turi būti sprendžiamas ne vien pagal teisės akto pavadinimą, jame nurodytą apskundimo tvarką, ar jame vartojamas sąvokas, bet pagal tikrąjį teisės akto turinį, nustatomą pagal administraciniam sprendimui būdingus požymius. Teisės doktrinoje taip pat nurodoma⁶⁹⁷, kad yra atvejų, kai įstatymų leidėjas, nustatytas tam tikrų ginčų teisingumą tinkamai neatsižvelgia į teisinių santykių prigimtį.

---

⁶⁹⁴ Advokatūros įstatymo 10, 13, 17, 18, 23, 35, 36, 38, 51, 55, 64, 68, 69 str.; Patentinių patikėtinių įstatymo 22 str. 3 d.; Antstolių įstatymo 14 str.

⁶⁹⁵ Notariato įstatymo 4 ir 10² str.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 151 str.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 76 str.; Draudimo įstatymo 165 str.

⁶⁹⁶ LVAT. 2012 03 16 nutartis administracinėje byloje nr. A63–1287/2012; LVAT. 2018 01 18 nutartis administracinėje byloje nr. eAS–20–502/2018).

⁶⁹⁷ PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. *Administracinė justicija* <...>. P. 73.

Šiuo metu išsamiausias šaltinis pateikiantis vertinimą, ar konkreti profesinės savivaldos asociacija laikytina ar, atvirkščiai, nelaikytina viešojo administravimo subjektais, yra teismų, Teisingumo kolegijos bei LAGK praktika bylose, kuriose buvo skundžiami konkrečių profesinės savivaldos asociacijų veiksmai ar neveikimas⁶⁹⁸. Šiose bylose skundus teikė dviejų kategorijų asmenys: 1) profesinės savivaldos asociacijų nariai, kurie dažniausiai skundė jų atžvilgiu priimtus asociacijų sprendimus; 2) tretieji asmenys, vienaip ar kitaip susidūrę su profesinės savivaldos asociacijos narių teikiamomis paslaugomis ir kreipęsi į atitinkamą asociaciją dėl jos vykdomos kontrolės narių atžvilgiu.

Teisės doktrinoje⁶⁹⁹ bei LVAT praktikos apibendrinime akcentuojama⁷⁰⁰, kad kilus neaiškumų dėl bylos teisingumo administraciniam ar bendrosios kompetencijos teismui vertinami du pagrindiniai aspektai: pirma, *dalyvaujančio subjekto statusas* – administraciniame teisiniame santykiyje visada dalyvauja viešojo administravimo subjektas; antra, teisinio santykio pobūdis – *ginčas turėtų būti kilęs iš administracinių teisinių santykių*. Tais atvejais, kai teisiniame santykiyje dalyvauja „klasikiniai“ viešojo administravimo subjektai, tokie kaip valstybės ar vietos savivaldos institucijos, pirmasis iš minėtų aspektų praktiškai nekelia jokių klausimų ir gali būti netgi atskirai nevertinamas. Tuo tarpu analizuojant ginčų, susijusių su tokiais subjektais, kurie tik tam tikrais atvejais ir tik tam tikra apimtimi gali veikti kaip viešojo administravimo subjektai, kaip kad asociacijų atveju, itin svarbu atlikti vertinimą, ar tokie konkretūs subjektai gali būti laikomi viešojo administravimo subjektais. Taigi būtent profesinės savivaldos kontekste, siekiant nustatyti, ar konkreti profesinės savivaldos asociacija laikytina viešojo administravimo subjektu, turėtų būti taikomas *funkcinis testas*, kurio metu: 1) įvertinamas subjekto statusas – ar konkreti profesinės savivaldos asociacija gali būti laikoma viešojo administravimo subjektu, t. y. ar tokiai asociacijai yra suteikti tam tikri įgaliojimai VAĮ nustatyta tvarka; ir 2) įvertinamas teisinio santykio pobūdis – ar konkrečiu atveju nagrinėjamos

---

⁶⁹⁸ Disertacijoje analizuotos teismų praktikos apimtis aptarta šios disertacijos įvade aprašant dokumentinio tyrimo metodą.

⁶⁹⁹ PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. *Administracinė justicija* <...>. P. 83.

⁷⁰⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis* nr. 23, 2012 sausis – birželis. Red. A. Bakaveckas *et al.*, Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2012, p. 542–881, <https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/lvat_biuletenis_23.pdf>. P. 603–608.

asociacijai įstatymu nustatytos funkcijos atitinka VAI nuostatas, apibrėžiančias, kas laikoma viešuoju administravimu.

Vertinant teismų sprendimus galima pastebėti, kad toks dviejų etapų funkcinis testas buvo naudotas palyginti retai, ir asociacijų priskyrimo bei nepriskyrimo viešojo administravimo subjektams klausimai daugiausiai buvo spęsti naudojant kitus motyvus, pirmiausiai – akcentuojant, kad savivaldos ir savitvarkos institucijos *per se* nevykdo viešojo administravimo. Pvz., Teisingumo kolegija, nagrinėdamas klausimą, ar viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų savitvarkos institucijos – tuomet veikusios Žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos – veikla laikytina viešuoju administravimu, nurodė, kad „<...> viešasis administravimas visų pirma yra siejamas ne su savireguliacinio pobūdžio aktu, o su įstatymų ir kitų norminių teisės aktų įgyvendinimu, kurį vykdo viešojo administravimo subjektai. Savitvarkos, savikontrolės institucijų veikla paprastai neturėtų būti laikoma viešuoju administravimu, nes per jas, kaip taisyklė, valstybės valdžia, valstybės valdžios subjektų priimti teisės aktai nėra įgyvendinami. Šių institucijų pirminė paskirtis ne vykdyti (įgyvendinti) valstybės valdžią ir valstybės valdžios subjektų priimtus teisės aktus, o tam tikra apimtimi užtikrinti savarankišką tvarkymąsi ir kontrolę tokioje visuomenės gyvenimo srityje, kurioje valstybė pripažįsta tam tikrą autonomiją, savireguliaciją, laisvę veikti pagal visuotinai toje srityje pripažįstamus principus“⁷⁰¹. Remdamasis tokiu Teisingumo kolegijos pateiktu išaiškinimu LVAT papildomai nurodė, kad ABTĮ *expressis verbis* nenumatyta, kad ginčai dėl nagrinėjamo pobūdžio savitvarkos ar savikontrolės institucijų sprendimų būtų nagrinėjami administraciniuose teismuose, todėl tokios bylos turėtų būti teisingos bendrosios kompetencijos teismams⁷⁰². Tokia teismų pozicija nėra pakankamai argumentuota – šiais atvejais specifiškai nebuvo atliktas konkrečių ginčijamų veiksmų atitikimo viešojo administravimo veiksmų sampratai įvertinimas.

Konkrečiai sprendžiant dėl profesinės savivaldos asociacijų priskyrimo viešojo administravimo subjektuose, teismų praktika skirtinga – vienos iš šių asociacijų yra nuosekliai nelaikomos viešojo administravimo subjektais, o kitos – laikomos. Bylose, kuriose profesinės savivaldos asociacijos buvo nepripažintos viešojo administravimo subjektais, dažniausiai akcentuotas jų kaip nevyriausybinų, nuo valstybės nepriklausomų organizacijų, dažnu atveju

---

⁷⁰¹ Teisingumo kolegija. 2007 10 24 nutartis teisingumo byloje nr. T-45/2007.

⁷⁰² LVAT. 2008 04 24 nutartis administracinėje byloje nr. A525-688-08.

– įgyvendinančių savivaldos teisę, statusas. Remiantis būtent šiuo argumentu prie viešojo administravimo subjektų nebuvo priskirti Lietuvos advokatūra⁷⁰³, Notarų rūmai⁷⁰⁴, Antstolių rūmai⁷⁰⁵. Tai, kad Lietuvos advokatūros veikla nėra laikoma viešuoju administravimu, specifiskai akcentuota ir LVAT praktikos apibendrinime⁷⁰⁶. Reikėtų pažymėti, kad Teisingumo kolegija bei LVAT 2016 – 2017 m. buvo išsakiusi ir kiek kitokią poziciją dėl Lietuvos advokatūros byloje⁷⁰⁷, kurioje advokatai skundė Lietuvos advokatūros priimtą bendro pobūdžio aktą – taisykles. Šiuo atveju buvo konstatuota, kad tarp šalių susiklostė administracinio pobūdžio teisiniai santykiai, todėl ginčas teisingas administraciniam teismui. Vis dėlto, kitokia teismų pozicija šioje byloje gali būti paaiškinta dėl tuo atveju vykdytos kitokios teisminės patikros – šioje konkrečioje byloje buvo sprendžiamas ne individualių subjektinių teisių pažeidimo, o norminio (ar bendro pobūdžio) teisės akto teisėtumo klausimas.

Kai kuriose bylose naudotas argumentas, kad skundžiamas asociacijos sprendimas yra individualaus, o ne bendro pobūdžio aktas, kuris galėtų būti

---

⁷⁰³ LVAT. 2009 10 23 nutartis <...>; LVAT. 2009 12 11 nutartis <...>; LVAT. 2012 06 15 nutartis <...>; LVAT. 2014 06 18 nutartis <...>; LVAT. 2015 10 14 nutartis <...>; LVAT. 2017 01 09 nutartis <...>; LVAT. 2017 06 08 nutartis <...>; LVAT. 2019 05 08 nutartis administracinėje byloje nr. eAS-304-492/2019; Teisingumo kolegija. 2016 12 08 nutartis <...>; Teisingumo kolegija. 2019 08 06 nutartis teisingumo byloje nr. T-51/2019; ApT. 2018 03 22 nutartis <...>; VAT. 2008 09 28 nutartis civilinėje byloje nr. 2S-704-492/2008; VAT. 2013 08 07 nutartis civilinėje byloje nr. 2S-1044-781/2013; VAT. 2017 05 17 sprendimas civilinėje byloje nr. 2-4819-798/2015; VAAT. 2008 12 10 nutartis administracinėje byloje nr. I-4207-662/2008; VAAT. 2009 09 14 nutartis administracinėje byloje nr. I-2597-484/2009; VAAT. 2009 10 28 nutartis administracinėje byloje nr. I-2932-208/2009; VAAT. 2011 05 19 nutartis administracinėje byloje nr. Iv-2912-160/2011; VAAT. 2015 01 28 nutartis administracinėje byloje nr. I-6529-764/2015; VAAT. 2015 07 30 nutartis administracinėje byloje nr. I-10330-142/2015.

⁷⁰⁴ LVAT. 2015 11 30 nutartis <...>; LVAT. 2015 12 09 nutartis <...>; VAAT. 2010 04 27 nutartis administracinėje byloje nr. I1947-484/2010; VAAT. 2013 06 28 nutartis administracinėje byloje nr. I4154-171/2013; VAAT. 2015 02 09 nutartis administracinėje byloje nr. I-7006-790/2015.

⁷⁰⁵ ApT. 2019 11 19 nutartis civilinėje byloje nr. e2A-515-241/2019; ApT. 2019 11 18 nutartis civilinėje byloje nr. e2A-514-1120/2019; VAT. 2016 10 10 sprendimas civilinėje byloje nr. 2-4069-262/2016; VAAT. 2009 05 20 sprendimas administracinėje byloje nr. I-1263-602/2009.

⁷⁰⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, taikant Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo normas. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis nr. 30, 2015 liepa – gruodis. Red. A. Bakaveckas et al., Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2015, p. 423–559, <https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/d1_biuletenis_30.pdf>. P. 453, 454.

⁷⁰⁷ LVAT. 2017 01 09 nutartis <...>; Teisingumo kolegija. 2016 12 08 nutartis <...>.

skundžiamas pagal ABTĮ 112 str. 1 d. Remiantis vien šiuo argumentu Teisingumo kolegijos bei LVAT sprendimais⁷⁰⁸ iš esmės atmesta galimybė administraciniams teismams skųsti Antstolių rūmų veiksmus, plačiau nevertinant skundžiamų rūmų veiklos pobūdžio. Ankstesnėje savo praktikoje LVAT buvo pripažinęs, kad Antstolių rūmai yra viešojo administravimo subjektas. Iš esmės taikymas funkcinį testą, LVAT nustatė, kad rūmams pavesta vykdyti viešojo administravimo pobūdį turinčias funkcijas, susijusias su veikla, skirta įstatymams ir kitiems teisės aktams įgyvendinti, administracinių sprendimų priėmimu, įstatymų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo kontrole, pvz., kontroliuoti antstolių veiklą⁷⁰⁹. Vis dėlto, ši praktika vėliau buvo pakeista Teisingumo kolegijos bei LVAT sprendimais, kuriuose buvo vertinti skundai dėl tokio paties pobūdžio Antstolių rūmų veiksmų.

Galiausiai kai kuriose iš bylų, kuriose buvo spręsta dėl profesinės savivaldos asociacijų sprendimų, buvo netinkamai įvertintas teisinių santykių, iš kurių kilo ginčas teisinis pobūdis, pvz., bylose dėl skundžiamų Draudimo brokerių rūmų garbės teismo⁷¹⁰ sprendimų, buvo konstatuota, kad konkretus ginčas yra kilęs ne iš administracinių, o iš civilinių teisinių santykių.

Tuo tarpu Architektų rūmai⁷¹¹ bei Odontologų rūmai⁷¹² teismų praktikoje nuosekliai pripažįstami viešojo administravimo subjektais. Išsamesnių argumentų, kodėl šioms asociacijoms bei jų veiklai taikomas VAĮ, teismų sprendimuose nebuvo pateikiama. Odontologų rūmų atveju, LAGK buvo

---

⁷⁰⁸ LVAT. 2017 01 11 nutartis administracinėje byloje nr. AS-24-143/2017; Teisingumo kolegija. 2013 06 25 nutartis teisingumo byloje nr. T-67/2013; Teisingumo kolegija. 2014 03 28 nutartis teisingumo byloje nr. T-15/2014.

⁷⁰⁹ LVAT. 2013 03 14 nutartis administracinėje byloje nr. AS438-306/2013.

⁷¹⁰ Teisingumo kolegija. 2015 01 30 nutartis teisingumo byloje nr. T-6/2015; VAAT. 2015 01 19 nutartis administracinėje byloje nr. I6287-811/2015.

⁷¹¹ LVAT. 2009 11 09 nutartis administracinėje byloje nr. A502-1153/2009; LVAT. 2009 11 30 nutartis administracinėje byloje nr. A525-1320/2009; LVAT. 2018 11 13 nutartis administracinėje byloje nr. eAS-752-442/2018; LVAT. 2019 01 30 nutartis administracinėje byloje nr. eAS-20-502/2019; LVAT. 2019 12 11 nutartis administracinėje byloje nr. eA-3050-624/2019; Teisingumo kolegija. 2020 02 03 nutartis teisingumo byloje nr. T-3/2020; VAAT. 2008 11 21 sprendimas administracinėje byloje nr. I4202-624/2008; VAAT. 2010 02 04 sprendimas administracinėje byloje nr. I643-624/2010; VAAT. 2013 02 25 sprendimas administracinėje byloje nr. I1270-643/2013; VAAT. 2019 03 13 sprendimas administracinėje byloje nr. eI-1085-809/2019.

⁷¹² LAGK. 2008 04 08 sprendimas nr. 08/05-4R-63; LAGK. 2008 05 30 sprendimas nr. 08/05-4R-98; LAGK. 2008 06 27 sprendimas nr. 08/03-4R-123; LAGK. 2014 02 10 sprendimas nr. 3R-AG-38/04-14; LAGK. 2014 09 29 sprendimas nr. 3R-AG-312/05-14.

konstatavusi, kad šių rūmų veikla reguliuojama įstatymu, rūmai yra patvirtinę asmenų aptarnavimo rūmuose tvarką, kurioje numatyta, kad jie laikosi VAI procedūrų. 2020 m. pradžioje išnagrinėtoje teisingumo byloje dėl Architektų rūmų profesinės etikos tarybos sprendimo apskundimo buvo tiesiog konstatuota, kad profesinės etikos taryba veikia viešojo administravimo srityje ir tokie ginčai teisingi administraciniais teismams.

Kaip ganėtinai išskirtinis atvejis paminėtina LVAT bei Teisingumo kolegijos praktika dėl Auditorių rūmų. Būtent ši asociacija nuo 2011 m.⁷¹³ yra nuosekliai priskiriama prie viešojo administravimo subjektų taikant būtent funkcinį testą. Teismų sprendimuose argumentuojama, kad, pirma, Auditorių rūmams valstybė yra imperatyviai pavedusi atlikti auditorių ir audito įmonių atlikto audito kokybės užtikrinimą ir, antra, tokia veikla laikytina viešuoju administravimu. Būtent ši administracinių teismų praktika nagrinėjant ginčus dėl Auditorių rūmų sprendimų, turėtų būti laikoma pavyzdine ir turėtų būti atitinkamai taikoma nagrinėjant ir bylas dėl kitų profesinės savivaldos asociacijų sprendimų. Turėtų būti siekiama teismų praktikoje taikyti vieningą asociacijų kvalifikavimo viešojo administravimo subjektais modelį – funkcinį testą. Funkcinio testo taikymas visose bylose, kuriose teismams skundžiami asociacijų veiksmai ar neveikimas, galėtų išplėsti asociacijų, pripažįstamų viešojo administravimo subjektais, skaičių.

Toliau 7 lentelėje pateikta apibendrinta informaciją apie ankstesniame tekste aptartus teismų sprendimus vertinant, ar profesinės savivaldos asociacijos yra viešojo administravimo subjektai.

---

⁷¹³ LVAT. 2011 01 10 nutartis <...>; LVAT. 2011 11 11 nutartis <...>; LVAT. 2017 03 03 nutartis <...>; LVAT. 2018 04 11 nutartis <...>; LVAT. 2019 03 28 nutartis administracinėje byloje nr. eA-966-1062/2019; LVAT. 2019 04 29 nutartis administracinėje byloje nr. eA-563-520/2019; Teisingumo kolegija. 2010 01 07 nutartis <...>; Teisingumo kolegija. 2012 04 03 nutartis <...>; Teisingumo kolegija. 2020 02 28 nutartis teisingumo byloje nr. T-24/2020; VAAT. 2011 03 10 sprendimas administracinėje byloje nr. I-84-815/2011; VAAT. 2013 05 20 sprendimas administracinėje byloje nr. I2445-168/2013; VAAT. 2019 06 09 sprendimas administracinėje byloje nr. eI-1102-789/2019. Ankstesnėje administracinių teismų praktikoje Auditorių rūmai nebuvo laikomi viešojo administravimo subjektais (žr. LVAT. 2005 04 28 nutartis administracinėje byloje nr. AS-05-94-05; LVAT. 2005 09 21 nutartis administracinėje byloje nr. A14-1252-05; LVAT. 2006 05 04 nutartis administracinėje byloje nr. AS-39-147-06; VAT. 2009 04 22 nutartis civilinėje byloje nr. 2A-434-345/2009; VAAT. 2007 03 19 nutartis administracinėje byloje nr. I-6986-208/2007).

6 lentelė. Teismų praktika dėl VAI taikymo profesinei savivaldai

Skundo pobūdis	Teismų pozicija dėl profesinės savivaldos asociacijos
Lietuvos advokatūra	
<ul style="list-style-type: none"> – <i>Advokatai ir advokato padėjėjai skundė jų atžvilgiu priimtus Visuotinio advokatų susirinkimo, Advokatų tarybos bei Advokatų garbės teismo sprendimus</i> – <i>Klientai skundė Advokatų tarybos sprendimus atsisakyti kelti drausmines bylas advokatams, nevertinti advokatų paslaugų kokybės</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – Teismų praktikoje Lietuvos advokatūra nelaikoma viešojo administravimo subjektu. – Funkcinis testas netaikytas: sprendimai argumentuoti tuo, kad Lietuvos advokatūra yra nepriklausoma Lietuvos teisinės sistemos dalis, turinti specifinę padėtį Lietuvos teisinėje sistemoje ir įgyvendinanti advokatų savivaldą. Konstatuota (be konkrečių Advokatūros įstatymo ir VAI nuostatų analizės), kad Lietuvos advokatūra nėra ir negali būti prilyginta viešojo administravimo subjektams ir jos veikla yra ne viešojo administravimo, o savivaldos įgyvendinimas.
Notarų rūmai	
<ul style="list-style-type: none"> – <i>Notarai skundė jų atžvilgiu priimtus Notarų garbės teismo, Prezidiumo, Notarų atestacijos komisijos sprendimus</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – Teismų praktikoje Notarų rūmai nelaikomi viešojo administravimo subjektu. – Funkcinis testas netaikytas: sprendimai argumentuoti tuo, kad 1) skūsti Notarų rūmų nutarimai nėra priimti atliekant viešąjį ar vidaus administravimą ar kildinami iš viešojo ar vidaus administravimo veiklos, o administracinis teismas sprendžia ginčus dėl teisės viešojo administravimo srityje (neatlikus konkrečių Notariato įstatymo ir VAI nuostatų analizės); 2) Notariato įstatyme numatytas kai kurių Notarų rūmų organų priimtų sprendimų skundimas bendrosios kompetencijos teismui.
Antstolių rūmai	
<ul style="list-style-type: none"> – <i>Antstolio veiksmais nepatenkinti asmenys skundė rūmų prezidiumo sprendimą atsisakyti iškelti drausmės bylą antstoliui</i> – <i>Antstolis skundė Antstolių garbės teismo jo atžvilgiu priimtą sprendimą</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – Teismų praktikos buvo įvairios, tačiau paskutinėse bylose Antstolių rūmai nelaikomi viešojo administravimo subjektu. – Funkcinis testas buvo taikytas vienoje byloje 2013 m. ir ginčas dėl Antstolių rūmų sprendimo priskirtas administracinių teismų kompetencijai, argumentuojant tuo, kad pagal Antstolių įstatymą Antstolių rūmai yra viešasis juridinis asmuo, kuris įgyvendina antstolių savivaldą ir kuriam pavesta vykdyti kai kurias viešojo administravimo pobūdį turinčias funkcijas (pvz., kontroliuoti antstolių veiklą). – Nuo 2014 m. teismų praktikoje funkcinis testas Antstolių rūmų atveju nebetaikytas: sprendimai

Skundo pobūdis	Teismų pozicija dėl profesinės savivaldos asociacijos
	argumentuoti tuo, kad: 1) Antstolių rūmai veikia kaip profesinė asociacija ir teismui skųsti ne bendro, bet individualaus pobūdžio teisės aktai; 2) nors Antstolių rūmai vykdo tam tikras viešojo administravimo pobūdį turinčias funkcijas, tačiau nėra viešojo administravimo subjektas; 3) Antstolių įstatyme numatytas kai kurių Antstolių rūmų organų priimtų sprendimų skundimas bendrosios kompetencijos teismui.
Patentinių patikėtinių institutas	
<i>Praktikos nėra</i>	
Nemokumo administratorių rūmai	
<i>Praktikos nėra</i>	
Auditorių rūmai	
<p>– Auditoriai skundė rūmų prezidiumo jų atžvilgiu priimtus sprendimus skirti įspėjimus, kelti kvalifikaciją, paskelbti auditorių egzaminų rezultatus, atimti auditoriaus vardą, taip pat Auditorių garbės teismo sprendimus dėl drausminių nuobaudų</p>	<p>– Teismų praktikoje Auditorių rūmai laikomi viešojo administravimo subjektu.</p> <p>– Funkcinis testas buvo taikytas: sprendimai argumentuoti tuo, kad 1) vadovaujantis Audito įstatymu Lietuvos auditorių rūmams yra pavesta vykdyti funkcijas, susijusias su šio įstatymo nustatytų uždavinių įgyvendinimu (pvz., užtikrinti auditorių ir audito įmonių atlikto audito kokybę), taigi valstybė yra imperatyviai pavedusi Auditorių rūmams (kartu su Audito ir apskaitos tarnyba) atlikti auditorių ir audito įmonių atlikto audito kokybės užtikrinimą ir tokia veikla laikytina viešuoju administravimu; 2) Auditorių rūmai laikomi nevyriausybine organizacija, turinčia viešojo administravimo įgaliojimus.</p>
Draudimo brokerių rūmai	
<p>– Draudimo brokeriai skundė jų atžvilgiu priimtus Brokerių garbės teismo sprendimus</p>	<p>– Teismų praktikoje Draudimo brokerių rūmai nelaikomi viešojo administravimo subjektu.</p> <p>– Funkcinis testas netaikytas: 1) sprendimai argumentuoti tuo, kad Draudimo brokerių rūmai ir jos organai (pvz., Draudimo brokerių garbės teismas) įgyvendina draudimo brokerių savivaldos principus ir jų veikla nelaikytina viešuoju administravimu; 2) Draudimo brokerių garbės teismas nagrinėja ginčus, kylančius dėl teisės aktų, reglamentuojančių civilinius teisinius santykius (draudimo brokerių veiklos principus, draudimo brokerių tarpusavio santykius, santykius su draudimo brokerių įmonėmis, klientais, draudimo bendrovėmis, ir pan.) galimų pažeidimų, todėl ginčai, kuriuos nagrinėja</p>

Skundo pobūdis	Teismų pozicija dėl profesinės savivaldos asociacijos
	brokerių garbės teismas kyla iš civilinių, o ne iš administracinių teisinių santykių.
Odontologų rūmai (aktualu iki 2020 05 01)	
<ul style="list-style-type: none"> – <i>Pacientai skundė rūmų atsisakymą suteikti informaciją apie odontologinio gydymo būdus, informaciją apie licencijuojamą veiklą, taip pat rūmų neveikimą ir atsisakymą nagrinėti skundus dėl odontologų veiksmų</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – Teismų praktikoje Odontologų rūmai <i>laikyti viešojo administravimo subjektu.</i> – <i>Funkcinis testas netaikytas:</i> teisingumo klausimai bylose apskritai nekelti, Odontologų rūmai <i>de facto</i> vertinti kaip viešojo administravimo subjektas.
Architektų rūmai	
<ul style="list-style-type: none"> – <i>Architektai skundė rūmų Architektų profesinio atestavimo komisijos sprendimus jų atžvilgiu</i> – <i>Klientai skundė rūmų sprendimą atsisakyti nagrinėti skundą dėl architektų veiksmų</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – Teismų praktikoje Architektų rūmai <i>laikomi viešojo administravimo subjektu.</i> – <i>Funkcinis testas netaikytas:</i> teisingumo klausimai bylose apskritai nekelti, Architektų rūmai <i>de facto</i> vertinti kaip viešojo administravimo subjektas. Tik paskutinėje teisingumo byloje konstatuota (išsamiau neargumentuojant), kad rūmų profesinės etikos taryba veikia viešojo administravimo srityje.

3.1.2 Vykdoma viešojo administravimo veikla

Siekiant nustatyti, ar profesinės savivaldos asociacijos vykdo konkrečią viešojo administravimo veiklą, svarbu įvertinti visas VAĮ viešojo administravimo įgaliojimų suteikimui keliamas sąlygas. Reglamentuodamas viešojo administravimo įgaliojimų suteikimo asociacijoms tvarką VAĮ nustato⁷¹⁴ tris reikalavimus:

1) *Viešojo administravimo įgaliojimai turi būti suteikiami tam tikros teisinės galios aktu.* VAĮ nustato, kad asociacijoms viešojo administravimo įgaliojimai turi būti suteikti tik vienu iš šių teisės aktų: a) įstatymu; b) tiesiogiai taikomu ES teisės aktu; c) ratifikuota tarptautine sutartimi; d) įstatymų įgalios valstybės ar savivaldybės institucijos priimtu teisės aktu⁷¹⁵. Ši sąlyga profesinės savivaldos asociacijų atveju tenkinama, nes šių subjektų

⁷¹⁴ VAĮ 4¹ str. 1 d.

⁷¹⁵ VAĮ naujos redakcijos 5 str. 1 d. 2 p. numatyta, kad asociacijoms viešojo administravimo įgaliojimai gali būti suteikiami tik: 1) įstatymu; 2) tiesiogiai taikomu ES teisės aktu; 3) ratifikuota tarptautine sutartimi.

funkcijos bei jų turimi įgaliojimai yra nustatyti specialiais jų veiklą reglamentuojančiais įstatymais⁷¹⁶.

2) *Viešojo administravimo įgaliojimus suteikiantis aktus turi turėti tam tikrus turinio elementus.* VAĮ nustato, kad teisės akte turi būti nurodyta konkreti veikianti ar numatoma steigti asociacija – prireikus jos pavadinimas, paskirtis, teisinė forma, santykiai su kitais viešojo administravimo subjektais ir kt.⁷¹⁷ Profesinės savivaldos asociacijų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose įvardintos konkrečios profesinės savivaldos asociacijos, tikslūs jų pavadinimai, paskirtis ir teisinė forma⁷¹⁸. Visuose profesinės savivaldos asociacijų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose taip pat yra aptarti profesinės savivaldos asociacijų bei valstybės institucijų, atsakingų už tam tikros profesinės veiklos reglamentavimą, įgaliojimų pasidalinimas, taip pat nustatytos valstybės institucijų galimybės tam tikra apimtimi kontroliuoti profesinės savivaldos asociacijas⁷¹⁹.

3) *Suteikti įgaliojimai turi atitikti viešojo administravimo veiklos sampratą.* VAĮ nustato, kad teisės akte turi būti nurodyti asociacijai suteikiami viešojo administravimo įgaliojimai, t. y. turėtų būti pavesta vykdyti bent vieną iš VAĮ įtvirtintų viešojo administravimo veiklos rūšių⁷²⁰. Profesinės savivaldos asociacijų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nėra tiesiogiai išskirta ar įvardinta, kad tam tikros funkcijos yra būtent viešasis administravimas. Tačiau, kaip analizuojama toliau, tam tikros šiuose įstatymuose įvardintos viešojo pobūdžio profesinės savivaldos asociacijų funkcijos⁷²¹ gali būti priskirtos viešojo administravimo veiklai.

3.1.2.1 Norminių administracinių aktų priėmimas

Norminiai administraciniai aktai yra viena iš administracinių sprendimų rūšių. Norminių aktų priėmimo veikla vadinama administraciniu reglamentavimu⁷²².

---

⁷¹⁶ Žr. šios disertacijos 2 priedą.

⁷¹⁷ VAĮ naujos redakcijos 5 str. 1 d. 2 p. numatyta, kad nustatytos teisinės galios akte, kuriuo asociacijai suteikiami viešojo administravimo įgaliojimai turi būti nurodoma konkreti veikianti ar numatoma steigti asociacija (jos pavadinimas, paskirtis, santykiai su kitais viešojo administravimo subjektais).

⁷¹⁸ *Ibid.*

⁷¹⁹ Žr. šios disertacijos 2.4.2 dalį.

⁷²⁰ VAĮ 2 str. 1 d. VAĮ naujos redakcijos 5 str. 1 d. 2 p. numatyta, kad nustatytos teisinės galios akte, kuriuo asociacijai suteikiami viešojo administravimo įgaliojimai turi būti nustatomas baigtinis konkrečių tokių asociacijai suteikiamų viešojo administravimo įgaliojimų sąrašas.

⁷²¹ Žr. šios disertacijos 2.3.2 dalį.

⁷²² VAĮ 2 str. 2, 5, 8, 10, 11 d., 6 str.; VAĮ naujos redakcijos 2 str. 4 d., 9 str.

Teisės doktrinoje norminiai administraciniai aktai laikomi teisės normų išraiškos aktais⁷²³, įvardinami kaip kvaziteisėkūra, nes įtvirtina įstatymų leidžiamosios valdžios ir viešojo administravimo subjektų santykį pastariesiems deleguojant teisės aktų leidybą⁷²⁴, reiškia įvairių visuomeninių santykių reguliavimą poįstatyminiu lygmeniu, kai santykio svarba nereikalauja jo reglamentuoti įstatymu⁷²⁵. VAĮ numato, kad administracinius aktus leidžia viešojo administravimo subjektai, tačiau įtvirtinama nuostata, kad norminius administracinius aktus, reikalingus įstatymams ir kitiems teisės aktams įgyvendinti, turi teisę priimti *tik* viešojo administravimo institucijos⁷²⁶. Tokia VAĮ nuostata gali kelti klausimą, ar VAĮ nustatyta tvarka viešąjį administravimą įgaliotos vykdyti asociacijos gali priimti norminius administracinius aktus, t. y. ar šios asociacijos gali būti laikomos ne tik viešojo administravimo subjektais, bet ir viešojo administravimo institucijomis.

Viešojo administravimo institucija laikomas kolegialus ar vienvaldis viešojo administravimo subjektas, VAĮ nustatyta tvarka įgaliotas priimti norminius administracinius aktus⁷²⁷. Sąvoka „viešojo administravimo institucija“ yra VAĮ vartojama tik vienoje minėtoje nuostatoje, nurodant, kad tik viešojo administravimo institucijos turi teisę priimti norminius administracinius aktus, todėl jokių kitų VAĮ nuostatų, kurios galėtų padėtų atskleisti giluminį šios sąvokos VAĮ kontekste turinį nėra. Vertinant tiek lingvistiniu, tiek sisteminiu pobūdžiu, VAĮ vartojama viešojo administravimo institucijos sąvoka laikytina ne iki galo korektiška, nes VAĮ, apibrėždamas viešojo administravimo instituciją, pirma, nukreipia į tą pačią plačią viešojo administravimo subjekto sąvoką (į kurią, beje, patenka ir asociacijos, VAĮ nustatyta tvarka įgaliotos atlikti viešąjį administravimą)⁷²⁸, antra, į tokių subjektų turimus įgaliojimus priimti norminius administracinius aktus. Būtent tokia viešojo administravimo institucijos sąvoka įtvirtinta 2007 m.⁷²⁹, deja,

---

⁷²³ ANDRUŠKEVIČIUS, A. Viešasis administravimas, teisė, kontrolė. *Viešojo administravimo teisiniai pagrindai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 12–44. P. 23.

⁷²⁴ URMONAS, A.; PRANEVIČIENĖ, B. Administracinės diskrecijos <...>. P. 58; DEVIATNIKOVAITĖ, I. *Administracinė teisė* <...>. P. 23.

⁷²⁵ GAILIŪNIENĖ, U. *Atsakomybė* <...>. P. 32, 33.

⁷²⁶ VAĮ 6 str. 1 ir 2 d.

⁷²⁷ VAĮ 2 str. 5 d.

⁷²⁸ VAĮ 2 str. 4 d.

⁷²⁹ Viešojo administravimo įstatymo pakeitimo įstatymas (*VŽ*, 2006, nr. 77–2975), įsigaliojęs 2007 01 01.

aiškinamajame rašte nenurodant to priežasčių ar argumentų⁷³⁰. Atsižvelgiant į tokią VAI formuluotę administracinių teismų praktikoje taip pat akcentuojamas tik vienas skiriamasis viešojo administravimo institucijos bruožas – būtent tai, kad jai yra suteikta kompetencija priimti norminius administracinius aktus⁷³¹. Taigi galima teigti, kad jeigu viešojo administravimo subjektui yra suteikti įgaliojimai priimti norminius administracinius aktus, jis gali būti laikomas viešojo administravimo institucija VAI prasme.

Iki 2007 m. galiojo VAI nuostata viešojo administravimo instituciją apibrėžianti kaip viešojo administravimo subjektą, vykdančią įstatymų nustatytas valstybės ar savivaldybės funkcijas⁷³². Būtent tokia viešojo administravimo institucijos sąvoka yra aiškesnė, tikslesnė ir kur kas labiau atitinka Konstitucinio Teismo jurisprudenciją. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad valstybės (valstybinės) institucijos sąvoka yra bendrinė, ji apima įvairias valstybės institucijas, per kurias valstybė vykdo savo funkcijas. Valstybės institucijos sudaro sistemą, ši valstybės institucijų sistema yra įtvirtinta įvairios teisinės galios teisės aktais. Vienos valstybės institucijos yra *expressis verbis* įvardytos Konstitucijoje, kitos – pagal Konstituciją turi būti nustatytos įstatymu, dar kitų valstybės institucijų steigimo poreikis kyla iš būtinumo įgyvendinti valstybės valdymą, tvarkyti krašto reikalus, užtikrinti įvairių valstybės funkcijų vykdymą – šių valstybės funkcijų įgyvendinimui turi būti sudarytos valstybės institucijos, nors jų sudarymas ir nėra eksplacitiškai numatytas Konstitucijoje. Itin svarbu tai, kad, Konstitucinio Teismo požiūriu, Konstitucijoje sąvoka „institucija“ apima ne tik valstybės (valstybines) institucijas – ji turi ir platesnę prasmę, nes tam tikrais atvejais taip yra vadinamos ir nevalstybinės institucijos; pagal Konstituciją valstybės institucijomis laikytinos visos institucijos (taip pat ir įstaigos, įmonės), per kurias valstybė vykdo savo funkcijas, kurių steigėjo teises turi valstybė (jos institucijos), nepriklausomai nuo to, kaip tam tikros institucijos yra vadinamos įstatymuose ir (arba) poįstatyminiuose teisės aktuose. Šiuo atžvilgiu sąvoka

---

⁷³⁰ 2004 07 08 Viešojo administravimo įstatymo 2, 3, 4, 6, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 35, 37 ir 38 straipsnių pakeitimo ir papildymo, trečiojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, Įstatymo papildymo 15¹ ir 16¹ straipsniais, 27 ir 33 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto aiškinamasis raštas nr. IXP–3692.

⁷³¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, taikant Lietuvos Respublikos viešojo <...>. P. 465, 457; LVAT. 2013 01 28 nutartis administracinėje byloje nr. A–146–143/2013.

⁷³² VAI redakcijos, galiojusios iki 2007 01 01, 3 str. 6 d.

„valstybės (valstybinės) institucijos“ yra apibendrinanti⁷³³. Kaip jau minėta⁷³⁴, konstitucinės teisės požiūriu, profesinės savivaldos asociacijų veikla turėtų būti vertinama kaip valstybės perduotų (deleguotų) funkcijų vykdymas, o pačios profesinės savivaldos asociacijos turėtų būti laikomos valstybės institucijų sistemos dalimi. Dėl šios priežasties, profesinės savivaldos asociacijoms įstatymu gali būti suteikiami įgaliojimai priimti norminius administracinius aktus.

VAĮ naujoje redakcijoje apskritai atsisakoma viešojo administravimo institucijos sąvokos ir, atitinkamai, dabar galiojančios nuostatos, kad norminius administracinius aktus gali priimti tik viešojo administravimo institucijos. VAĮ naujoje redakcijoje specifiškai nurodoma, kad asociacijoms, kurių veikla pagal atskirus jų veiklą reglamentuojančius įstatymus, gali būti suteikiami visi viešojo administravimo įgaliojimai (įskaitant ir administracinio reglamentavimo įgaliojimus), kai tokie įgaliojimai yra susiję su tokių asociacijų veiklos tikslais⁷³⁵. Šiai asociacijų kategorijai priskirtinos ir profesinės savivaldos asociacijos. Tuo tarpu toms asociacijoms, kurių veiklos nereglamentuoja atskiri įstatymai, negalėtų būti suteikiami viešojo administravimo įgaliojimai susiję su administraciniu reglamentavimu ir viešųjų paslaugų teikimo administravimu⁷³⁶.

Profesinės savivaldos asociacijos, vykdydamos profesinės veiklos reglamentavimą, priima tokius aktus, kuriais nustatoma daug elgesio taisyklių ir reikalavimų profesinę veiklą vykdančioms bei su jais susijusiems asmenims, tokių kaip profesinių kvalifikacinių egzaminų organizavimo tvarka, reikalavimai profesinės veiklos vykdymo pradžiai, reikalavimai profesinės kvalifikacijos tobulinimui, profesinės veiklos vykdymo sustabdymo bei nutraukimo procedūros, profesinės etikos taisyklės, drausminių bylų nagrinėjimo taisyklės, kitose šalyse įgytos profesinės kvalifikacijos pripažinimo tvarka ir kt.⁷³⁷ Tam tikra šių profesinės savivaldos asociacijų priimanų aktų dalis turėtų būti pripažinti atitinkantys administracinių teismų

---

⁷³³ Konstitucinis Teismas. 2004 12 13 nutarimas <...>. Konstat. d. III.4 p.; Konstitucinis Teismas. 2005 07 08 nutarimas <...>. Konstat. d. II.9 p.; Konstitucinis Teismas. 2010 03 22 nutarimas <...>. Konstat. d. 15 p.

⁷³⁴ Žr. šios disertacijos 1.2.3 ir 1.3.4 dalis.

⁷³⁵ VAĮ naujos redakcijos 5 str. 2 d. 3 p.

⁷³⁶ VAĮ naujos redakcijos 5 str. 2 d. 2 p.

⁷³⁷ Žr. šios disertacijos 2.3.2.3 dalį ir 5 lentelę.

praktikoje⁷³⁸ suformuluotus bei LVAT praktikos apibendrinimuose⁷³⁹ įvardintus esminius norminių administracinių aktų požymius, tokius kaip:

1) *šių aktų paskirtis* – sukurti elgesio taisykles, t. y. teisės normas;

2) *šiuos aktus priimančys subjektai* – juos priima viešojo administravimo įgaliojimus (vykdyti administracinį reglamentavimą) turinčios profesinės savivaldos asociacijos, kurioms įgaliojimai priimti tokius aktus nustatyti jų veiklą reglamentuojančiuose specialiuosiuose įstatymuose;

3) *šių aktų turinio pobūdis* – jie išdėsto bendro, abstraktaus pobūdžio nuostatas, kurios apjungia tipinėmis, rūšinėmis savybėmis panašius visuomeninius santykius;

4) *šių aktų taikymas laiko atžvilgiu* – jie orientuojami į ateitį, t. y. skirti taikyti daug kartų, toliau veikia po realizavimo individualiuose santykiuose ir konkrečių asmenų elgesyje;

5) *šių aktų adresatas* – jie adresuoti neapibrėžtam asmenų ratui arba ratui asmenų, apibūdintų rūšiniais požymiais – asmenims, kurie vykdo ar ketina vykdyti tam tikrą profesinę veiklą, taip pat ir kai kuriems su jais susijusiems tretiesiems asmenims;

6) *šių aktų privalomumas* – jie yra visuotinai privalomi.

Administracinių teismų praktikoje⁷⁴⁰ įvardinamas dar vieną norminiams administraciniams aktams būdingas procedūrinis požymis – speciali šių aktų priėmimo tvarka. Norminiai administraciniai aktai turėtų būti skelbiami, laikantis nustatytos norminių teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos. Šiuo metu kai kurių profesinės savivaldos asociacijų priimami aktai atitinkantys norminių administracinių aktų turiniui keltinus reikalavimus gali būti priimami nesilaikant privalomos tokių aktų priėmimo, tačiau dažniausiai – būtent privalomos skelbimo tvarkos. Autorės manymu, vien privalomos

---

⁷³⁸ LVAT. 2002 09 24 nutartis administracinėje byloje nr. A2–736/2002; LVAT. 2003 03 24 sprendimas administracinėje byloje nr. A5–63/2003; LVAT. 2006 03 16 nutartis administracinėje byloje nr. AS–438–78–06; LVAT. 2007 02 19 nutartis administracinėje byloje nr. II–1/2007; LVAT. 2009 05 04 nutartis administracinėje byloje nr. A438–560/2009; LVAT. 2010 04 06 nutartis administracinėje byloje nr. A444–1406/2010; LVAT. 2011 03 21 sprendimas administracinėje byloje nr. I575–3/2011; LVAT. 2011 08 16 nutartis administracinėje byloje nr. A492–2649/2011; LVAT. 2011 09 30 nutartis administracinėje byloje nr. AS492–725/2011; LVAT. 2012 05 10 nutartis <...>; LVAT. 2013 08 05 nutartis administracinėje byloje nr. AS520–566/2013.

⁷³⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų <...>. P. 596, 597; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, taikant Lietuvos Respublikos viešojo <...>. P. 431–434.

⁷⁴⁰ LVAT. 2011 09 30 nutartis <...>.

norminių aktų skelbimo tvarkos nesilaikymas turėtų būti laikomas tik išvestiniu požymiu (greičiau – privaloma pasekmė), o ne lemiančiu požymiu, kvalifikuojančiu, tam tikras aktas laikytinas norminio pobūdžio aktu ar ne, nors administracinių teismų praktikoje pastebimos ir kitokios šio požymio vertinimo tendencijos⁷⁴¹.

Atskirai reikėtų aptarti, ar tokie profesinės savivaldos asociacijų priimti aktai negalėtų būti laikomi ne norminiais administraciniais aktais, o bendro pobūdžio aktais. Sąvoka „bendro pobūdžio aktai“ yra vartojama ABTĮ reglamentuojant galimybę teikti abstraktų prašymą ištirti normino administracinio akto teisėtumą – nurodoma, kad tam tikri subjektai gali teikti prašymą ištirti norminio administracinio akto ar kito bendro pobūdžio akto, kuri priėmė konkreti bendrija, politinės partija, politinės organizacija ar asociacija⁷⁴². Taigi pagal ABTĮ nuostatas daroma skirtis tarp norminių administracinių aktų bei (asociacijų priimtų) bendro pobūdžio aktų. Bendro pobūdžio aktų samprata plačiau atskleista LVAT praktikoje⁷⁴³, nurodant, kad bendro pobūdžio aktų paskirtis – užtikrinti subjekto darbo, vidaus organizacinę tvarką. Nors tokių aktų paskirtis taip pat susijusi su neapibrėžtu subjektų ratu, tačiau nuo norminių administracinių aktų jos skiriamos pagal savo turinį – jais nesukuriamos naujos elgesio normos, subjektams neatsiranda kokios nors naujos materialiosios ar procesinės kilmės teisės. Tam tikri viešojo administravimo subjektai gali priimti tiek norminius administracinius aktus, tiek ir bendro pobūdžio aktus.

Taigi kiekvienu konkrečiu atveju turėtų būti vertinamas profesinės savivaldos asociacijos priimtas aktas ir netgi atskiros jos nuostatos – vienu atveju tam tikras aktas (ar jo dalis) gali atitikti norminio administracinio akto, kitu atveju – bendro pobūdžio akto sampratą. Tačiau nebūtų galima teigti to, kad profesinės savivaldos asociacijos vien dėl turimo asociacijos teisinio statuso visais atvejais priimta tik bendro pobūdžio, o ne norminio administracinio pobūdžio aktus. Esminis vertinimo kriterijus turėtų būti paties priimamo akto turinys – tai, ar konkrečiomis normomis asmenims yra suteikiamos materialinės ar procesinės teisės. Pvz., profesinės savivaldos asociacijoms būdingi aktai, apibrėžiantys reikalavimus asmenims, siekiantiems pradėti vykdyti tam tikrą profesinę veiklą arba aktai, nustatantys

---

⁷⁴¹ Žr. šios disertacijos 3.1.3.1 dalį.

⁷⁴² ABTĮ 17 str. 1 d. 11 p., 36 str. 3 d., 112 str.

⁷⁴³ Lietuvos vyriausiojo administracinio <...>. P. 435, 436.

profesinės kvalifikacijos tobulinimo tvarką⁷⁴⁴. Šie aktai savo turiniu ir savo normų sukuriamomis teisinėmis pasekmėmis iš esmės skiriasi nuo kitų tų pačių asociacijų priimtų aktų, kuriuose, pvz., aptariama kandidatų į valdymo organus pateikimo ar valdymo organų narių vykdančioms pareigas patirtų išlaidų kompensavimo tvarka⁷⁴⁵.

3.1.2.2 Individualių administracinių aktų priėmimas

Individualūs administraciniai aktai laikomi viena iš administracinių sprendimų rūšių⁷⁴⁶. Teisė doktrinoje akcentuojama, kad individualūs norminiai aktai laikomi teisės taikymo aktais, kuriais įgyvendinamos įstatymų ir poįstatyminių teisės aktų normos realaus viešojo valdymo santykio atveju⁷⁴⁷.

Įstatymų bei kitų teisės aktų nustatytais atvejais ir tvarka profesinės savivaldos asociacijos priima sprendimus, skirtus konkrečioms profesinę veiklą vykdančioms ar norintiems vykdyti asmenims, taip pat, tam tikrais atvejais – tretiesiems asmenims, pvz., sprendimus suteikti teisę pradėti vykdyti tam tikrą profesinę veiklą, sprendimus laikinai sustabdyti arba nutraukti profesinės veiklos vykdymą, sprendimus skirti drausminę nuobaudą⁷⁴⁸. Tokie profesinės savivaldos asociacijų priimami aktai atitinka visus individualių administracinių aktų požymius⁷⁴⁹: 1) nustato teises ar

---

⁷⁴⁴ P.vz., Asmens, siekiančio būti pripažintu advokatu, dokumentų pateikimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos 2019 10 14 sprendimu nr. 846, <<http://www.advokatura.lt/lt/teisine-informacija/savivaldos-sprendimai/141/download/60819.html>>; Architektų kvalifikacijos tobulinimo organizavimo tvarkos aprašas.

⁷⁴⁵ P.vz., Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos 2014 02 13 sprendimas dėl kandidatų į Lietuvos advokatūros organo narius pateikimo tvarkos, <<http://www.advokatura.lt/lt/teisine-informacija/savivaldos-sprendimai/67/download/41737.html>>; Lietuvos advokatūros įstatų 11.1.13, 14.2.23, 28.4 p.; Notarų rūmų statuto 13 str. 11 p.; Auditorių rūmų statuto 41.35 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 3.5.3, 3.5.4, 4.28 p.

⁷⁴⁶ VAĮ 2 str. 2, 9 d.; 8 str. 1, 2 d.; VAĮ naujoje redakcijoje atsisakoma individualaus administracinio akto sąvokos ir vietoje joje 2 str. 5 d. įvedama administracinio sprendimo sąvoka, numatanti, kad administracinis sprendimas yra teisės aktų reglamentuotu būdu ir (ar) forma išreikšta *vienkartinė viešojo administravimo subjekto valia dėl teisės taikymo*, privaloma ir skirta konkrečiam asmeniui ar individualiai apibrėžtai asmenų grupei.

⁷⁴⁷ ANDRUŠKEVIČIUS, A. Viešasis administravimas <...>. P. 23.

⁷⁴⁸ Žr. šios disertacijos 2.3.2 dalį.

⁷⁴⁹ LVAT. 2009 04 24 nutartis administracinėje byloje nr. AS146–201/2009; LVAT. 2011 07 15 nutartis administracinėje byloje nr. AS146–203/2011; LVAT. 2011 08 01 nutartis administracinėje byloje nr. A662–2780/2011; LVAT. 2011 10 21 nutartis administracinėje

pareigas konkrečioms subjektams; 2) yra pagrįsti faktais ir teisės normomis; 3) yra vienkartinio taikymo aktai, skirti konkrečiai situacijai; 4) privalomi konkrečiam asmeniui. Individualius administracinius aktus profesinės savivaldos subjektai priima vykdydami kitas viešojo administravimo veiklas – daugiausiai vykdydami įstatymų ir administracinių sprendimų priežiūrą bei teikdami administracines paslaugas.

3.1.2.3 Įstatymų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo kontrolė

VAĮ nepateikia išsamesnio įstatymų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo kontrolės apibrėžimo⁷⁵⁰. Teisės doktrinoje ši veikla įvardinama kaip priežiūra, kad nebūtų pažeidžiami teisės aktų reikalavimai.⁷⁵¹ VAĮ išskiriama⁷⁵², kad pavaldžių subjektų atžvilgiu vykdoma kontrolė, o nepavaldžių subjektų – priežiūra. Kiek detaliau VAĮ reglamentuoja ūkio subjektų veiklos priežiūros⁷⁵³, kuri laikytina viena iš įstatymų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo kontrolės sričių⁷⁵⁴, turinį. Taip pat svarbu pažymėti, kad aptariama kontrolės ir priežiūros sritis bet kuriuo atveju yra neatskiriama nuo administracinio poveikio priemonių taikymo⁷⁵⁵. Teisės doktrinoje yra tam tikras nesutarimas dėl minėtos veiklos skirstymo į pavaldžių subjektų kontrolę ir nepavaldžių subjektų priežiūrą tikslingumo. A. Andruškevičius akcentuoja⁷⁵⁶, kad vien toks skirstymas neturi kokios nors principinės praktinės reikšmės – abiem atvejais savo esme tai yra kontrolės veikla. Tuo tarpu I. Deviatnikovaitė pabrėžia⁷⁵⁷ skirtingus šių veiklų tikslus: pavaldaus subjekto kontrole siekiama nustatyti, ar toks subjektas įgyvendina teisėtumo reikalavimus, ar jo veikla tikslinga ir nėra būtina ją koreguoti; tuo

---

byloje nr. AS492–763/2011; LVAT. 2011 12 16 nutartis administracinėje byloje nr. AS822–737/2011; LVAT. 2011 12 02 nutartis administracinėje byloje nr. AS822–795/2011; LVAT. 2011 12 30 nutartis administracinėje byloje nr. AS756–849/2011; LVAT. 2012 01 16 sprendimas administracinėje byloje nr. A261–50/2012; LVAT. 2012 05 07 nutartis administracinėje byloje nr. AS492–288/2012; LVAT. 2013 08 05 nutartis <...>.

⁷⁵⁰ VAĮ 9 str. 2, 3 d. VAĮ naujoje redakcijoje vartojama sąvoka „teisės aktų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo ir laikymosi priežiūra“, kurios turinys apibrėžiamas VAĮ 18 str.

⁷⁵¹ GAILIŪNIENĖ, U. *Atsakomybė* <...>. P. 33.

⁷⁵² VAĮ 5 str. 2 p.; 9 str. 1 d.; VAĮ naujos redakcijos 2 str. 15 d. tokio išskyrimo atsisakoma.

⁷⁵³ VAĮ 36¹–36⁹ str.; VAĮ naujos redakcijos 30–38 str.

⁷⁵⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio <...>. P. 441.

⁷⁵⁵ ŠEDBARAS, S. *Administracinio proceso* <...>. P. 184; DEVIATNIKOVAITĖ, I. *Administracinė teisė* <...>. P. 28.

⁷⁵⁶ ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Viešasis administravimas* <...>. P. 26.

⁷⁵⁷ DEVIATNIKOVAITĖ, I. *Administracinio poveikio* <...>. P. 88.

tarpu nepavaldaus subjekto priežiūra – nustatyti daromus teisėtumo pažeidimus arba apsaugoti nuo galimų pažeidimų

Teisingumo kolegija yra įvardinusi⁷⁵⁸, kad Auditorių rūmai, kuriuos laiko viešojo administravimo subjektu, yra įgalioti vykdyti būtent „audito kokybę ir audito kokybės kontrolę“, kas ir laikytina šiems rūmams suteiktu viešojo administravimo įgaliojimu. Minėto pobūdžio kontrolės įgaliojimais būdingi ir kitoms profesinės savivaldos asociacijoms. Profesinės savivaldos asociacijos atlieka profesinę veiklą vykdančių ar ketinančių vykdyti asmenų, taip pat profesinę veiklą vykdančių asmenų sukurtų juridinių ar kvazijuridinių asmenų priežiūrą bei kontrolę. Profesinės savivaldos asociacijų veikla gali apimti visus VAĮ apibrėžtus ūkio subjektų veiklos priežiūros elementus – nuo konsultavimo ir prevencinių veiksnių vykdymo, veiklos tikrinimo bei informacijos vertinimo iki poveikio priemonių, tokių kaip veiklos vykdymo sustabdymas ar nutraukimas, drausminės atsakomybė, taikymo⁷⁵⁹. Šiuo metu dvi profesinės savivaldos asociacijos – Architektų rūmai ir Auditorių rūmai – yra įtrauktos į Vyriausybės patvirtintą ūkio subjektų veiklos priežiūrą vykdančių viešojo administravimo subjektų sąrašą⁷⁶⁰, patvirtintą institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo tikslu⁷⁶¹. Iki Odontologų rūmų įstatymo pripažinimo netekusiu galios į šį sąrašą buvo įtraukti ir Odontologų rūmai.

3.1.2.4 Administracinių paslaugų teikimas

VAĮ nustato gana platų administracinių paslaugų sąrašą, į kurį patenka leidimų, licencijų išdavimas; dokumentų, kuriais patvirtinamas tam tikras juridinis faktas, išdavimas; deklaracijų priėmimas ir tvarkymas; asmenų konsultavimas viešojo administravimo subjekto kompetencijos klausimais; įstatymų nustatytos viešojo administravimo subjekto informacijos teikimas asmenims; administracinės procedūros vykdymas⁷⁶². Teisės doktrinoje

---

⁷⁵⁸ Teisingumo kolegija. 2012 04 03 nutartis <...>.

⁷⁵⁹ Žr. šios disertacijos 2.3.2 dalį.

⁷⁶⁰ Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių viešojo administravimo subjektų sąrašo, patvirtinto Vyriausybės 2010 05 04 nutarimu nr. 511 (VŽ, 2010, nr. 53–2613) 12, 13 15 p.

⁷⁶¹ Vyriausybės 2010 05 04 nutarimo nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ (VŽ, 2010, nr. 53–2613) 5 p.

⁷⁶² VAĮ 2 str. 17 d., 15 str. 1 d.; VAĮ naujos redakcijos 19 str. 1 d. administravimo paslaugas sudarančių veiksnių samprata formuluojama kiek kitaip.

administracinės paslaugos įvardinamos kaip pagalba fiziniams ir juridiniams asmenims įgyvendinant savo teises ir pareigas⁷⁶³.

Pagrindine administracine paslauga, kurią teikia profesinės savivaldos subjektai reikėtų laikyti sprendimus suteikti teisę vertis atitinkama profesine veikla. Teisės aktuose šie sprendimai įvardinami įvairiai, pvz., sprendimas pripažinti asmenį advokatu, sprendimas įrašyti asmenį į praktikuojančių advokatų sąrašą, auditoriaus pažymėjimo išdavimas, sprendimas dėl draudimo brokerio kvalifikacinio egzamino išlaikymo, architekto atestavimas⁷⁶⁴. Visi tokie profesinės savivaldos asociacijų turimi įgaliojimai suteikti teisę vertis profesine veikla turi būti prilyginami licencijų išdavimo veiklai: šie sprendimai savo esme atitinka Lietuvos teisėje įtvirtintą *licencijos sampratą*. Licencija laikomas dokumentas (leidimas, liudijimas, teikimas, atestatas, sprendimas, sertifikatas, pažymėjimas ar panašiai), reikalingas tam tikrai ūkinei veiklai pradėti ar vykdyti, įrašymas ar įsirašymas į sąrašą, registrą, valstybės informacinę sistemą, kuriais įgyjama teisė pradėti ar vykdyti tam tikrą ūkinę veiklą, privalomas informacijos pateikimas prieš pradėdant vykdyti ūkinę veiklą, taip pat kitoks leidimo vykdyti ūkinę veiklą suteikimas⁷⁶⁵. Kai kurios profesinės savivaldos asociacijos taip pat prima sprendimus pripažinti asmenų kitose šalyse įgytą profesinę kvalifikaciją, kas suteikia teisę Lietuvoje teikti atitinkamas profesines paslaugas⁷⁶⁶, kas taip pat gali būti prilyginta administracinei paslaugai išduodant licencijas.

Kai kuriais atvejais, profesinės savivaldos asociacijoms gali būti būdingi ir kitų administracinių paslaugų elementai, pvz., nustatytos informacijos teikimas, dažniausiai pasireiškiantis viešai tam tikra tvarka skelbiant informaciją apie atitinkamą profesinę veiklą turinčius teisę vykdyti asmenis⁷⁶⁷. Taip pat galima teigti, kad profesinės savivaldos asociacijos vykdo

---

⁷⁶³ GAILIŪNIENĖ, U. *Atsakomybė <...>*. P. 33.

⁷⁶⁴ Advokatūros įstatymo 10, 17, 18 str.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 9, 13 str.; Draudimo įstatymo 165 str.; Architektų rūmų įstatymo 3 str. 1 d. 1 p., 11 str.

⁷⁶⁵ Licencijavimo pagrindų aprašo, patvirtinto Vyriausybės 2012 07 18 nutarimu nr. 937 (VŽ, 2012, nr. 90–4697) 2.1 p. Priėmus VAI naują redakciją, licencijos sąvoka apibrėžiama jau įstatyminiu lygmeniu; šio įstatymo 2 str. 7 d. numatoma, kad licencija yra dokumentas ar įrašas Licencijų informacinėje sistemoje, kuriuo įstatymų nustatytais atvejais suteikiama teisė vykdyti tam tikros rūšies ūkinę veiklą.

⁷⁶⁶ Advokatūros įstatymo 65–71 str.; Architektų rūmų įstatymo 11 str.

⁷⁶⁷ Advokatūros įstatymo 57 str. 1 d. 9 p.; Lietuvos advokatūros įstatų 3.1.10 p.; Antstolių rūmų įstatų 5 str. 2 d. 8 p.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 72 str. 1 p., 73 str. 4 p.; Auditorių rūmų statuto 13.11, 13.18 p.; Architektų rūmų įstatymo 3 str. 1 d. 2 p.

ir administracinę procedūrą⁷⁶⁸, t. y. nagrinėja asmenų skundus dėl savo veiksmų, neveikimo ar administracinių sprendimų. Iš nagrinėtos teismų praktikos matyti, kad daugeliu atvejų skundus dėl profesinės savivaldos asociacijų veiksmų teikia šių asociacijų nariai dėl jų atžvilgiu priimtų sprendimų⁷⁶⁹, tačiau pasitaiko ir trečiųjų asmenų kreipimūsi⁷⁷⁰, pvz., skundžiantis dėl profesinės savivaldos asociacijos atsisakymo pradėti tam tikrus veiksmus prieš profesinę veiklą vykdančius asmenis.

VAĮ nuostatos dėl apmokėjimo už teikiamas administracines paslaugas yra suderinamos su profesinės savivaldos subjektų taikoma apmokėjimo už jų teikiamas paslaugas tvarka. Už administracines paslaugas gali būti imama valstybės rinkliava arba kitoks atlyginimas, kai tokį kitokį atlyginimą (ne rinkliavą) nustato specialieji įstatymai⁷⁷¹. Už profesinės savivaldos asociacijų teikiamas paslaugas valstybės rinkliava nėra renkama⁷⁷², šie subjektai taiko jų pačių nustatytus mokesčius už teikiamas administracines paslaugas⁷⁷³. Mokėjimai už profesinės savivaldos asociacijų teikiamas administracines paslaugas neturi būti priskiriami valstybės rinkliavai, nes valstybės rinkliavos yra įskaitomos į valstybės biudžetą⁷⁷⁴. Tuo tarpu profesinės savivaldos asociacijų gaunami mokesčiai tenka šioms asociacijoms.

3.1.2.5 Vidaus administravimas

Vidaus administravimas – veikla, kuria užtikrinamas viešojo administravimo subjekto savarankiškas funkcionavimas (struktūros tvarkymas, dokumentų, personalo, turimų materialinių ir finansinių išteklių valdymas), kad jis galėtų atlikti viešąjį administravimą⁷⁷⁵. Aiškindamas vidaus administravimo sąvoką, LVAT yra pažymėjęs, kad vidaus administravimo aktų privalomumą asmenims, kuriems jie adresuojami, lemia ne šiuose aktuose įtvirtinta

---

⁷⁶⁸ VAĮ 2 str. 12 d., 14 str. 9 d., 19 str., 20 str., 22 str., 25–36 str.; VAĮ naujos redakcijos 2 str. 2 d., 22–28 str.

⁷⁶⁹ Pvz., LVAT. 2018 04 11 nutartis <...>; LVAT. 2017 06 08 nutartis <...>; LVAT. 2015 11 30 nutartis <...>.

⁷⁷⁰ Pvz., LAT. 2008 02 08 nutartis *civilinėje byloje nr. 3K–3–97/2008*; LVAT. 2013 03 14 nutartis <...>; LVAT. 2014 06 18 nutartis <...>; LVAT. 2017 01 11 nutartis <...>.

⁷⁷¹ VAĮ 15 str. 5 d.; VAĮ naujos redakcijos 19 str. 6 d.; Rinkliavų įstatymo (*VŽ*, 2000, nr. 52–148) 2 str. 1 d.

⁷⁷² Konkrečių valstybės rinkliavos dydžių sąrašas, patvirtintas Vyriausybės 2000 12 20 nutarimu nr. 1458 (*VŽ*, 2000, nr. 108–3463).

⁷⁷³ Žr. šios disertacijos 2.2.1 dalį.

⁷⁷⁴ Rinkliavų įstatymo 16 str. 1 d.

⁷⁷⁵ VAĮ 2 str. 3 d.; 11 str. 1 d.; 12 str., 13 str.; VAĮ naujos redakcijos 2 str. 17 d.,

valstybės valia, išreikšta per viešojo administravimo subjektams suteikiamus įgaliojimus, o šių asmenų organizacinis ir (ar) struktūrinis pavaldumas jį priėmusiam subjektui bei būtinybė paklusti atitinkamos institucijos, įstaigos, tarnybos ar organizacijos vidaus darbo tvarkai. Vidaus administravimo aktai nelaikytini norminiais administraciniais aktais ABTĮ ir VAĮ prasme; tokie aktai gali atitikti kai kuriuos norminių administracinių aktų požymius (pagal juos priėmusį subjektą, asmenų, kuriems skiriamas aktas, ratą ir pan.), tačiau, skirtingai nei norminiams administraciniais aktams, vidaus administravimo aktams nėra būdingas visuotinio privalomumo požymis⁷⁷⁶.

Teisės doktrinoje akcentuojama, kad vidaus administravimą ne visuomet lengva atskirti nuo viešojo administravimo. J. Paužaitė-Kulvinskienė nurodo⁷⁷⁷, kad viešojo administravimo subjekto vidaus administravimo veikla gali sukelti išorinių teisinių padarinių ir tretiesiems asmenims, todėl aiškiai įvardinti, kur yra vidaus administravimas, o kur prasideda viešasis administravimas, yra sunku. I. Deviatnikovaitė taip pat nurodo⁷⁷⁸, kad viešojo administravimo subjekto vykdomas vidaus administravimas turi įtakos tinkamam viešojo administravimo subjektų funkcionavimui. Taigi nors atrodo, kad vidaus administravimo dokumentai yra svarbūs tik tos institucijos tarnautojams ir darbuotojams, tačiau juose slypi institucijos darbo organizavimo esmė, o nuo jos priklauso veiklos efektyvumas, t. y. viešojo intereso tenkinimas.

Galima sutikti, kad profesinės savivaldos asociacijoms būdingi tam tikri vidaus administravimo veiksmai, tačiau jie yra persipynę su profesinės savivaldos subjektų, kaip asociacijų, vidaus tvarkymosi bei organizavimo veikla. VAĮ prasme reikšminga ta profesinės savivaldos asociacijų vykdomo vidaus administravimo dalis, kiek ji susijusi su profesinės savivaldos vykdomomis viešojo administravimo veiklomis (norminių ir individualių administracinių aktų priėmimu, priežiūros ir kontrolės veiksmiais bei administracinių paslaugų tiekimu), pvz., profesinės savivaldos asociacijų organų, įgaliotų priimti tokius viešojo administravimo pobūdį turinčius sprendimus formavimo tvarka, šių organų veiklos procedūrų nustatymas.

---

⁷⁷⁶ LVAT. 2007 02 19 nutartis <...>; LVAT. 2007 12 22 nutartis administracinėje byloje nr. AS438–602/2007; LVAT. 2013 03 04 sprendimas administracinėje byloje nr. I492–4/2013; LVAT. 2013 03 06 nutartis administracinėje byloje nr. AS556–226/2013; LVAT. 2014 09 03 nutartis administracinėje byloje nr. AS438–784/2014.

⁷⁷⁷ PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. *Administracinė justicija* <...>. P. 88.

⁷⁷⁸ DEVIATNIKOVAITĖ, I. *Administracinė teisė* <...>. P. 36, 37.

3.1.3 Priskyrimo viešojo administravimo subjektams teisinės pasekmės

Pripažinus, kad visos profesinės savivaldos asociacijos tam tikra apimtimi vykdo viešąjį administravimą, svarbu aptarti, kokius teisinius padarinius gali sukelti jų įtraukimas į viešojo administravimo subjektų sistemą.

3.1.3.1 Papildomi reikalavimai veiklai

Pirmiausiai pabrėžtina, kad profesinės savivaldos asociacijų veiklai turėtų būti pradėtas plačiau taikyti VAI, ypač jo nuostatos, įtvirtinančios viešojo administravimo principus bei reikalavimus atitinkamų viešojo administravimo veiklų vykdymui.

Viešojo administravimo principų taikymas turėtų būti užtikrinamas visose profesinės savivaldos asociacijų vykdomose viešojo administravimo veiklose. LAT jau yra konstatavęs, kad profesinės savivaldos asociacijos savo veikloje yra saistomos bendrųjų teisės principų – teisingumo, sąžiningumo ir proporcingumo⁷⁷⁹, LVAT yra pabrėžęs⁷⁸⁰ kai kurių konstitucinio lygmens principų, tokių kai atsakingo valdymo bei teisinės valstybės principų svarbą profesinių asociacijų veiklai. Vis dėlto, viešojo administravimo principai yra konkretesni ir detalesni nei bendrieji teisės principai, LVAT praktikoje⁷⁸¹ yra atskleistas jiems būdingas specifinis turinys. Būtent viešojo administravimo principų taikymas reikštų aukštesnio elgesio standarto taikymą profesinės savivaldos asociacijų priimamiems administraciniais sprendimams. Kai kurių viešojo administravimo principų, kurie teisės doktrinoje⁷⁸² siejami būtent su administravimo kokybe (pvz., efektyvumo, vieno langelio, skaidrumo, naujovių ir atvirumo permainingoms, išsamumo principai⁷⁸³), taikymas, padėtų užtikrinti ne tik profesinės savivaldos asociacijų vykdomos viešojo administravimo veiklos atitikimą bendriesiems teisės principams, bet sudarytų prielaidas ir kokybiniais tokios veiklos pokyčiams.

Profesinės savivaldos asociacijų vykdomai viešojo administravimo veiklai turėtų būti taikomos *VAI įtvirtintos taisyklės bei procedūros*. Kai kurios profesinės savivaldos asociacijos jas jau taiko ir savo veikloje. Architektų rūmai savo priimtuose aktuose yra, o Odontologų rūmai buvo tiesiogiai

---

⁷⁷⁹ LAT. 2007 01 30 nutartis civilinėje byloje nr. 3K-3-26/2007.

⁷⁸⁰ LVAT. 2011 01 10 nutartis <...>; LVAT. 2017 03 03 sprendimas <...>.

⁷⁸¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio <...>. P. 464-499.

⁷⁸² ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Administracinės teisės principai* <...>. P. 196.

⁷⁸³ VAI 3 str. 6, 8, 10, 12, 13 p.; VAI naujos redakcijos 3 str.

nurodę, kad jie vadovaujasi VAI nuostatomis⁷⁸⁴. Taip pat, vadovaujantis VAI 15 str. 2, 3 d. nustatytais reikalavimais dėl informacijos apie teikiamas administracines paslaugas teikimo, šiuo metu Viešųjų ir administracinių paslaugų stebėsenos ir analizės informacinėje sistemoje yra skelbiama informacija apie trijų profesinės savivaldos asociacijų (Antstolių rūmų, Auditorių rūmų bei Architektų rūmų) kai kurias iš teikiamų administracinių paslaugų, pvz., apie teisės verstis antstolio veikla liudijimo išdavimą, atestuoto auditoriaus pažymėjimo išdavimą, įrašymą į auditorių padėjėjų sąrašus ir kt.⁷⁸⁵

Galėtų būti keliamas klausimas, ar tokiems specifiniams subjektams, kaip profesinės savivaldos asociacijos, kurių tik dalis veiklos yra viešasis administravimas, turėtų būti taikomos visos VAI nuostatos. Pabrėžtina, kad pats VAI nustato tam tikras išlygas. VAI numatyta, kad kai kurios nuostatos taikomos ne visiems viešojo administravimo subjektams, o tik viešojo administravimo įstaigoms, t. y. valstybės ir savivaldybės biudžetinėms įstaigoms, pvz., reikalavimas organizuoti veiklą vadovaujantis strateginiu veiklos planu, vykdyti planavimo dokumentų stebėseną, reikalavimai vidaus struktūros nustatymui. VAI taip pat numatytos specialios taisyklės dėl tik VAI nuostatų taikymo apribojimo valstybės ir savivaldybės įmonėms bei viešosioms įstaigoms: individualių administracinių aktų turinio reikalavimai, prašymų ir skundų nagrinėjimo tvarka, administracinės procedūros vykdymo ir ūkio subjektų priežiūros reikalavimai taikomi tik tai minėtų subjektų veiklai, kuri tiesiogiai susijusi su jiems pavestų viešojo administravimo įgaliojimų įgyvendinimu. Panašaus pobūdžio taisyklės įtvirtina ir VAI nauja redakcija – numatoma, kad VAI reikalavimai dėl viešojo administravimo subjektų administracinės struktūros nėra taikomi tais atvejais, kai kiti įstatymai nustato kitokią tokių subjektų administracijos padalinių sudėtį⁷⁸⁶. Tapačių nuostatų

---

⁷⁸⁴ Prašymų ir skundų nagrinėjimo Lietuvos Respublikos odontologų rūmuose tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Odontologų rūmų Tarybos 2010 04 23 nutarimu nr. 10/TN-16, 3 p.; Lietuvos Architektų rūmų statuto 4 p.; Lietuvos architektų rūmų nario mokesčio mokėjimo tvarkos aprašo, patvirtinto Architektų rūmų tarybos 2018 01 12 sprendimu nr. T18/01-2, <<http://www.architekturamai.lt/wp-content/uploads/LAR-nario-mokescio-mokejimo-tvarkos-apra%C5%A1as-2018-01-12.pdf>>, 15 p.

⁷⁸⁵ LIETUVOS PASLAUGŲ KATALOGAS. *Lietuvos antstolių rūmai*, [n. d.] <<https://www.lietuva.gov.lt/lt/filtro-rezultatai-82:4.html?pr=702>>; LIETUVOS PASLAUGŲ KATALOGAS. *Lietuvos auditorių rūmai*, [n. d.], <<https://www.lietuva.gov.lt/lt/filtro-rezultatai-82:4.html?pr=682>>; LIETUVOS PASLAUGŲ KATALOGAS. *Lietuvos architektų rūmai*, [n. d.], <<https://www.lietuva.gov.lt/lt/filtro-rezultatai-82:4.html?pr=549>>.

⁷⁸⁶ VAI 10 str. 5, 6 d.; 11 str. 2–9 d.; 44 str.; VAI naujos redakcijos 1 str. 5 d.

(išlygų) reikėtų ir viešąjį administravimą įgaliotų vykdyti asociacijų atžvilgiu. VAI nuostatos, apibrėžiančios VAI nuostatų taikymo apimtį užtikrintų, kad VAI taikymas profesinės savivaldos asociacijoms nebūtų laikomas intervencija į šių subjektų organizacinę struktūrą bei veiklos organizavimo praktiką.

Viešojo administravimo veiklos vykdymas sąlygoja profesinės savivaldos asociacijų pareigą vadovautis ir kitais su VAI glaudžiai susijusiais įstatymais. Pirmiausiai paminėtinas *Teisėkūros pagrindų įstatymas*, kuris, be kita ko, nustato teisės aktų (administracinio reglamentavimo rezultatų) skelbimo bei įsigaliojimo tvarką⁷⁸⁷. Gali būti keliamas klausimas dėl to, ar profesinės savivaldos asociacijų priimami norminiai administraciniai aktai yra tinkamai skelbiami (laikantis nustatytos norminių teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos). Pvz., Lietuvos advokatūra, Auditorių rūmai ir Architektų rūmai priima iš esmės savo turiniu bei paskirtimi vienodus aktus dėl profesinės kvalifikacijos tobulinimo tvarkos, tačiau tik Architektų rūmų priimtos taisyklės yra skelbiamos TAR, kitų priimtos taisyklės skelbiamos tik profesinės savivaldos asociacijų interneto svetainėse⁷⁸⁸. Teisėkūros pagrindų įstatymas numato, kad TAR objektai, be kitų aktų, yra ir viešąjį administravimą įgaliotų vykdyti asociacijų valdymo organų priimti norminiai teisės aktai⁷⁸⁹. Taigi šiuo metu daugumos profesinės savivaldos asociacijų vykdomas priimtų norminių administravimo aktų skelbimas tik šių asociacijų interneto svetainėse nėra pakankamas ir netgi laikytinas pažeidžiančiu įstatymais nustatytą teisės aktų skelbimo tvarką.

2020 m. gegužę LVAT išplėstinės teisėjų kolegijos priimtas sprendimas⁷⁹⁰ sukuria prielaidas teigti, kad tokia profesinės savivaldos asociacijų priimtų norminių aktų skelbimo tvarka gali būti ne tik laikoma pažeidžiančia Teisėkūros pagrindų įstatymą, bet sukurti ir kur kas platesnes teisinės pasekmes. Minėtoje byloje LVAT, peržengdamas apeliacinio skundo ribas, sprendė dėl Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodekso teisinės galios (galiojimo) ir konstatavo, kad: 1) kodeksas pagal nustatomų elgesio taisyklių pobūdį atitinka norminio teisės akto požymius; 2) viešosios informacijos rengėjų ar skleidėjų organizacijų ir Visuomenės informavimo etikos

---

⁷⁸⁷ Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 skirsnis.

⁷⁸⁸ Advokatų ir advokatų padėjėjų kvalifikacijos tobulinimo ir vertinimo tvarkos aprašas; Lietuvos auditorių rūmų narių profesinės kvalifikacijos kėlimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos auditorių rūmų prezidiumo 2018 02 28 nutarimu nr. 1.4–7.2.6.3 (TAR, 2019, nr. 5208); Architektų kvalifikacijos tobulinimo organizavimo tvarkos aprašas.

⁷⁸⁹ Teisėkūros pagrindų įstatymo 6 str. 2 d. 17 p.

⁷⁹⁰ LVAT. 2020 05 13 sprendimas administracinėje byloje nr. eA–3111–442/2020.

asociacijos veikla, susijusi su kodekso priėmimu, laikytina viešuoju administravimu; 3) nors kodeksas yra TAR objektas, tačiau jis nėra įregistruotas ir paskelbtas TAR, todėl kodeksas nėra įsigaliojęs ir negali būti taikomas. Toks LVAT sprendimas vertintinas nevienareikšmiškai. Viena vertus, reiktų sutikti su pateiktu vertinimu, kad nagrinėjamas etikos kodeksas savo esme atitinka norminio administracinio akto požymius. Vis dėlto, dėl šio klausimo visgi galima doktrininė diskusija, ypač atsižvelgiant į šį kodeksą priėmusio subjekto (viešosios informacijos rengėjų ar skleidėjų organizacijų ir Visuomenės informavimo etikos asociacijos narių atstovų susirinkimo) specifiką – vertintina, ar toks susirinkimas gali būti laikomas viešojo administravimo subjektu. Šis teismo sprendimas neprisideda prie teisinio tikrumo, nes juo pripažįstama, kad dar 2016 m. priimtas ir sprendžiant tiek etikos bylas, tiek ir bylas teismuose naudotas kodeksas niekada nebuvo įsigaliojęs.

Taip pat itin reikšmingas yra *Teisės gauti informaciją ir valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo* taikymo profesinės savivaldos asociacijoms klausimas. Vadovaujantis šio įstatymo nuostatomis atrodytų, kad netgi viešojo administravimo įgaliojimus turinčios asociacijos neturėtų patekti į šio įstatymo veikimo sritį, nes šis įstatymas taikomas: 1) valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, 2) įmonėms ir viešosioms įstaigoms, (a) finansuojamoms iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei valstybės pinigų fondų ir (b) VAĮ nustatyta tvarka įgaliotoms atlikti viešąjį administravimą arba teikiančioms asmenims viešąsias ar administracines paslaugas ar vykdančioms kitas viešąsias funkcijas, įskaitant bibliotekas, muziejus ir valstybės archyvus, 3) taip pat šių subjektų asociacijoms⁷⁹¹. Vis dėlto, LAGK dviejuose savo sprendimuose⁷⁹², kuriuose buvo nagrinėjami trečiųjų asmenų skundai pateikti dėl Odontologų rūmų veiksmų, buvo pripažinusi, kad, atsižvelgiant į Odontologų rūmų Odontologų rūmų veiklos uždavinius ir funkcijas, rūmams taikytinos Teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nuostatos.

Vertinant šiuo įstatymu įgyvendinamos direktyvos⁷⁹³ nuostatas, galima teigti, kad įgaliotos vykdyti viešąjį administravimą profesinės savivaldos asociacijos bent jau kol kas neatitinka direktyvoje įtvirtintos „viešosios teisės reglamentuojamos įstaigos“ (angl. – *body governed by public law*), kuriai

---

⁷⁹¹ Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo (*VŽ*, 2000, nr. 10–236) 2 str. 1 d.

⁷⁹² LAGK. 2014 02 10 sprendimas <...>; LAGK. 2014 09 29 sprendimas <...>.

⁷⁹³ Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (*Oficialus leidinys*, L 345, 2003, p. 90) 2 str. 1, 2 d.

keliami informacijos teikimo reikalavimai, sampratos. Direktyva taikoma viešosios teisės reglamentuojamoms įstaigoms, kurios: 1) yra įsteigtos konkrečiu tikslu – tenkinti bendrojo intereso reikmes, neturinti nei pramoninės, nei komercinės veiklos požymių; ir 2) turi juridinio asmens statusą; ir 3) yra finansuojama daugiausia valstybės, regionų ar vietos valdžios institucijų ar kitų viešosios teisės reglamentuojamų įstaigų; arba esanti tų įstaigų administracinėje priežiūroje, arba turi administracinę, vadybos ar priežiūros valdybą, kurios daugiau kaip pusė narių yra paskirti valstybės, regionų ar vietos valdžios institucijų ar kitų viešosios teisės reglamentuojamų įstaigų. Profesinės savivaldos asociacijos neatitinka būtent trečiojo kriterijaus, nes jų veikla daugiausiai yra finansuojama iš jų narių įnašų, o jų valdymo organuose valstybės institucijų atstovai nedalyvauja – tam tikrais atvejais valstybės institucijos skiria savo atstovus į kai kuriuos kitus profesinės savivaldos asociacijų organus, tačiau ne į valdymo organus⁷⁹⁴.

Specifiškai šiam klausimui nagrinėti skirtos teismų praktikos nėra. Būtų galima paminėti tik vieną iš dalies susijusį teismo sprendimą⁷⁹⁵, kuriame VAT pasisakė dėl Lietuvos advokatūros patvirtinto Dokumentų ir informacijos apie Lietuvos advokatūros veiklą teikimo Lietuvos advokatūros nariams aprašo⁷⁹⁶ teisėtumo. Nors šis sprendimas vėliau buvo panaikintas dėl rūšinio teismingumo taisyklių nesilaikymo⁷⁹⁷, jame buvo kelti tokie principiniai klausimai kaip asociacijos narių (šiuo atveju – advokatų) teisės susipažinti su asociacijos dokumentais ir gauti visą informaciją apie asociacijos veiklą bei pačios asociacijos (šiuo atveju – Lietuvos advokatūros) teisės nustatyti tam tikrus ribojimus dėl informacijos teikimo absoliutumo. VAT akcentavo, kad Lietuvos advokatūra neturėtų sukurti tokios situacijos, kai asociacijos nariai nuo asociacijos būtų „atitverti dirbtiniu teisiniu barjeru“, todėl nusprendė, jog kai kurios minėtos aprašo nuostatos yra neteisėtos. Toks VAT sprendimas laikytinas teigiama tendencija teisės gauti informaciją vystymo ir plėtojimo prasme. Vis dėlto, jame buvo daugiausiai remiamasi Asociacijų įstatymu bei jame įtvirtintais informacijos atskleidimo nariams principais bei tvarka. Tuo tarpu Teisės gauti informaciją ir valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymu buvo remtasi tik netiesiogiai (šio įstatymo nuostatų analogija

---

⁷⁹⁴ Žr. šios disertacijos 6 priedą.

⁷⁹⁵ VAT. 2016 04 06 sprendimas civilinėje byloje nr. e2A–309–560/2016.

⁷⁹⁶ Dokumentų ir informacijos apie Lietuvos advokatūros veiklą teikimo Lietuvos advokatūros nariams tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos 2014 08 21 sprendimu, <http://www.advokatura.lt/lt/teisine-informacija/savivaldos-sprendimai/78/download/43310.html>.

⁷⁹⁷ Teismingumo kolegija. 2016 12 08 nutartis <...>.

pagrindžiant apraše numatytą informacijos pateikimo tvarką), ir atskirai nebuvo analizuota galimybė tiesiogiai taikyti minėtą įstatymą Lietuvos advokatūros, taigi – ir kitų profesinės savivaldos asociacijų – veiklai.

3.1.3.2 Valstybės atsakomybė už padarytą žalą

Pripažinus, kad profesinės savivaldos asociacijos gali būti įgaliotos vykdyti viešąjį administravimą, turi būti keliamas klausimas, ar galima valstybės atsakomybė už profesinės savivaldos asociacijų, vykdančių viešąjį administravimą, veiksmis padarytą žalą.

VAĮ nustato⁷⁹⁸, kad turtinė ir neturtinė žala, atsiradusi dėl neteisėtų viešojo administravimo subjektų aktų atlyginama CK ir kitų įstatymų nustatyta tvarka. ABTĮ numatyta⁷⁹⁹, kad administraciniai teismai sprendžia bylas dėl žalos, atsiradusios dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, atlyginimo pagal CK 6.271 str., kuris reglamentuoja atsakomybę už žalą, atsiradusią dėl valstybės institucijų neteisėtų veiksmų. CK 6.271 str. numato plačias atsakomybės už valstybės institucijų veiksmus nuostatas, kurios atitinka Europos Tarybos rekomendacijoje nr. R(84)15 „Dėl viešosios atsakomybės“ pateikiama platų „viešosios institucijos“ apibrėžimą, į kurią patenka: 1) bet kuris viešosios teisės reglamentuojamas bet kuriame lygyje veikiantis asmuo (įskaitant valstybę, regioną, provinciją, savivaldybę, nepriklausomą viešąjį asmenį); ir 2) bet kuris privatus asmuo, vykdamas viešosios valdžios įgaliojimus. Vis dėlto, galima kalbėti ir apie siauresnį atsakomybės už viešojo administravimo subjektų padarytą žalą klausimą. Lietuvos teisės doktrinoje apibrėžtas⁸⁰⁰ siauresnis – atsakomybės už viešojo administravimo subjektų asmenims padarytą žalą – institutas. Tokiuose santykiuose atsakomybės subjektu yra valstybė (ar savivaldybė), o ne žalos padaręs konkretus subjektas.

Lietuvos teisės doktrinoje galimybė taikyti valstybės atsakomybę už nevalstybinių subjektų (taigi ir asociacijų) padarytą žalą, yra paminėta⁸⁰¹, tačiau detaliau neanalizuota. U. Gailiūnienė, išsamiausiai analizavusi atsakomybės už viešojo administravimo subjektų padarytą žalą institutą, laikėsi pozicijos⁸⁰², kad viešojo administravimo įgaliojimai neturėtų būti

---

⁷⁹⁸ VAĮ 42 str.; VAĮ naujos redakcijos 39 str.

⁷⁹⁹ ABTĮ 17 str. 1 d. 3 p.

⁸⁰⁰ GAILIŪNIENĖ, U. *Atsakomybė <...>*. P. 23, 24, 31–43.

⁸⁰¹ Pzv., MIKELĖNAS, V. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga: prievolių teisė (I)*. Vilnius: Justitia, 2003. P. 378.

⁸⁰² GAILIŪNIENĖ, U. *Atsakomybė <...>*. P. 51, 52.

suteikiami fiziniams ar juridiniams asmenims, nesusijusiems tiesioginiu organizaciniu pavaldumu su valstybe ar savivaldybe, todėl būtent klausimo dėl asociacijų, įgaliotų vykdyti viešąjį administravimą, klausimo detaliau nevertino.

Teismų praktikoje žalos atlyginimo dėl profesinės savivaldos asociacijų veiksmų klausimai nagrinėti palyginti epizodiškai. LAT praktikoje nurodoma, kad Lietuvos advokatūra advokatui turi atlyginti turtinę žalą bendraisiais CK nurodytais pagrindais, o neturtinę žalą – pagal Darbo kodekso nuostatų dėl neturtinės žalos atlyginimo analogiją, nes, nors santykiai tarp advokato ir advokatūros nėra tapatūs, tačiau yra panašūs į darbo santykius, kuriuos pažeidus neturtinė atsakomybė pagal įstatymą yra galima⁸⁰³. Vienoje apygardos teismo nutartyje specifiskai nurodyta, kad Lietuvos advokatūrai dėl jos teisinio statuso nekyla atsakomybė pagal specialiąsias CK 6.271 ir 6.272 str. nuostatas, jai taikytinos bendrosios civilinė atsakomybę nustatančios CK nuostatos⁸⁰⁴. 2017 m. LVAT yra pasisakęs, kad Antstolių rūmų padarytos žalos atlyginimo nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme, nes toje konkrečioje byloje buvo susijęs ne su Antstolių rūmų vykdoma veikla, o su antstolių veiksmais⁸⁰⁵. 2019 m. vienoje byloje LVAT iš dalies vertino galimybę atlyginti asmeniui Auditorių rūmų veiksmais padarytą žalą, vadovaujantis CK 6.271 str. nuostatomis. Tačiau šioje byloje teismas nurodė, kad pareiškėjas nepagrindė CK 6.271 str. 4 d. nustatyto reikalavimo, kad valstybės civilinė atsakomybė atsiranda tuo atveju, jeigu valdžios institucijų darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus šios institucijos ar jų darbuotojai privalėjo veikti, t. y. neįrodė, kad Auditorių rūmai pažeidė konkrečias jų veiklą reglamentuojančias teisės normas⁸⁰⁶. Taigi teismų praktikoje iki šiol nėra atvejų, kuomet būtent profesinės savivaldos asociacijos, vykdančios viešojo administravimo veiklą, padarytos žalos atlyginimo klausimas būtų išspręstas būtent pagal CK 6.271 str. nuostatas.

Kita vertus, yra teismų praktikos, kurioje pripažinta, kad valstybei gali kilti atsakomybė už viešojo administravimo įgaliojimus turinčių kitų nei profesinės savivaldos asociacijų padarytą žalą. Išskirtina viena Teisingumo kolegijos nutarčių⁸⁰⁷, kurioje buvo nagrinėtas klausimas dėl gyvulių veislininkystės

---

⁸⁰³ LAT. 2007 01 30 nutartis <...>; LAT. 2008 10 21 nutartis civilinėje byloje nr. 3K-3-502/2008.

⁸⁰⁴ Šiaulių apygardos teismas. 2016 08 17 nutartis civilinėje byloje nr. 2A-687-883/2016.

⁸⁰⁵ LVAT. 2017 01 11 nutartis <...>.

⁸⁰⁶ LVAT. 2019 03 28 nutartis <...>.

⁸⁰⁷ Teisingumo kolegija. 2010 07 26 nutartis teisingumo byloje nr. T-47/2010.

sirtyje veikiančios asociacijos. Pagal tuo metu galiojusį Gyvulių veislininkystės įstatymą⁸⁰⁸, valstybė buvo pavedusi tam tikroms asociacijoms vykdyti veislininkystės (hibridizavimo) programas, pildyti kilmės knygas ir kilmės (hibridų) registrą. Teisingumo kolegija nustatė, kad tokia asociacija yra perduotos viešojo administravimo funkcijos, todėl dėl jos veiksmų padarytos žalos atlyginimo klausimas nagrinėtinas administraciniame teisme. Administraciniai teismai nagrinėjo⁸⁰⁹ valstybės atsakomybės klausimą dėl minėtos asociacijos padarytų veiksmų būtent pagal CK 6.271 str. Analogiški sprendimai turėtų būti priimami ir specifiškai nagrinėjant atsakomybę už profesinės savivaldos asociacijų, vykdančių viešojo administravimo funkcijas, padarytą žalą.

3.1.3.3 Teisingumas administraciniams teismams

Profesinės savivaldos asociacijas priskyrus viešojo administravimo subjektams, vienas svarbesnių pokyčių turėtų būti nuoseklus ginčų, kylančių dėl jų vykdomos viešojo administravimo veiklos nagrinėjimas administraciniuose teismuose. Kaip jau aptarta⁸¹⁰, teismų praktika šiuo klausimu yra ganėtinai nenuosekli. Iš dalies tam įtakos turi ir ne iki galo tinkamas įstatyminis reguliavimas – profesinės savivaldos asociacijų veiklą apibrėžiančiuose įstatymuose nenuosekliai reglamentuotas šių asociacijų aiškiai administracinio pobūdžio sprendimų apskundimo teisingumas. Numatyta, kad iš esmės tapataus pobūdžio vienu profesinės savivaldos asociacijų sprendimai skundžiami administraciniams teismams, o kitų – bendrosios kompetencijos teismams. Tokia situacija turėtų būti koreguojama profesinės savivaldos asociacijų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nurodant tikslaus tokių ginčų teisingumo arba tiesiogiai įvardinant, jog tokie sprendimai skundžiami ABTĮ nustatyta tvarka.

Reikėtų atsakyti į klausimą, kuo reikšmingas būtų visų profesinės savivaldos asociacijų veiksmų ar neveikimo, įgyvendinant viešojo administravimo įgaliojimus, skundimas administraciniams teismams. Pirmiausiai, būtų tinkamai vykdomi VAĮ ir ABTĮ nustatyti reikalavimai⁸¹¹, kad viešojo administravimo srityje kilę ginčai turi būti sprendžiami

---

⁸⁰⁸ Gyvulių veislininkystės įstatymas (*VŽ*, 1994, nr. 14–226) 2018 m. išdėstytas nauja redakcija kaip Ūkinių gyvūnų veislininkystės įstatymas (*TAR*, 2018, nr. 11781).

⁸⁰⁹ LVAT. 2012 05 18 nutartis administracinėje byloje nr. A–556–105–12; LVAT. 2013 09 09 nutartis administracinėje byloje nr. A–146–646–13.

⁸¹⁰ Žr. šios disertacijos 3.1.1 dalį.

⁸¹¹ VAĮ 36 str., 36⁸ str. 5 d.; VAĮ naujos redakcijos 14 str.; ABTĮ 17 str.

administraciniuose teismuose. Sprendžiant tokius ginčus tik administraciniuose teismuose būtų užtikrintas nuoseklios teismų praktikos vertinant iš esmės tapataus pobūdžio profesinės savivaldos asociacijų sprendimus, formavimas. Taip pat būtų užtikrintas ginčų išsprendimas per trumpesnę laiką, nes administraciniai teismai, kitaip nei bendrosios kompetencijos teismai, yra saistomi tam tikrų ABTĮ nustatytų procesinių veiksmų atlikimo terminų⁸¹².

Kitas svarbus aspektas būtų skirtinga bendrosios kompetencijos bei administracinių teismų argumentacija bei sprendimų priėmimo pagrindai. Tiek administraciniai, tiek bendrosios kompetencijos teismai iš esmės gali spręsti dėl individualių administracinių aktų teisėtumo ir pagrįstumo⁸¹³. Tačiau reikėtų pripažinti, kad bendrosios kompetencijos teismų sprendimai, kuriuose vertinti skundžiami profesinės savivaldos asociacijų sprendimai pasižymi tuo, jog juose daugiausiai remiamasi universaliais teisės principais. Bendrosios kompetencijos teismų praktikoje pripažįstama, kad profesinės savivaldos asociacijų sprendimai (daugiausiai bylose dėl Lietuvos advokatūros sprendimų) yra saistomi bendrųjų teisės principų – teisingumo, sąžiningumo, protingumo⁸¹⁴. Žinoma, pasirinkus tokią argumentacijos liniją, ir bendrosios kompetencijos teismuose gali būti priimami sprendimai, užtikrinantys pakankamą į teismą besikreipusių asmenų apsaugą nuo netinkamų (nepagrįstų) profesinės savivaldos asociacijų sprendimų. Vis dėlto, tam tikrais atvejais, pasigendama detalesnių ir aiškesnių argumentų, kodėl ir kaip tam tikroje situacijoje netinkamai veikė profesinės savivaldos asociacijos. Pvz., byloje, kurioje buvo skundžiamas Advokatų tarybos sprendimas (priimtas nesant jokio teisinio pagrindo) neleisti advokatams naudoti tam tikro advokatų kontoros pavadinimo, bendrosios kompetencijos teismų buvo ganėtinais abstrakčiais įvertintas kaip neproporcingas ir pažeidžiant teisės aktų hierarchijos principą⁸¹⁵. Tokią bylą nagrinėjant administraciniame teisme būtų buvę galima kalbėti ne tik apie profesinės savivaldos asociacijos (kaip ir bet kurio kito teisinio subjekto) pareigą savo

---

⁸¹² ABTĮ 64 str.

⁸¹³ ANDRUŠKEVIČIUS, A. Viešasis administravimas <...>. P. 33.

⁸¹⁴ Pvz., LAT. 2007 01 30 nutartis <...>; ApT. 2019 06 06 nutartis *civilinėje byloje nr. 2A-334-370/2019*; ApT. 2006 08 10 nutartis *civilinėje byloje nr. 2A-275/2006*; VAT. 2016 04 03 sprendimas *civilinėje byloje nr. e2A-309-560/2016*; VAT. 2016 04 06 nutartis *civilinėje byloje nr. e2A-309-560/2016*.

⁸¹⁵ LAT. 2016 12 08 nutartis *civilinėje byloje nr. 3K-3-503-469/2016*; VAT. 2016 03 03 sprendimas *civilinėje byloje nr. 2A-638-614/2016*.

veikloje vadovautis bendraisiais teisės principais, bet kelti konkretesnius klausimus dėl tam tikro profesinės savivaldos asociacijos elgesio standarto priimant būtent viešojo administravimo sprendimus.

Administracinių teismų praktika sprendžiant dėl profesinės savivaldos asociacijų sprendimų teisėtumo pasižymi ganėtinai išsamia argumentacija. Pvz., vienoje iš paskutinių bylų, kurioje buvo skūstas Auditorių rūmų prezidiumo sprendimas panaikinti auditoriaus vardą, LVAT itin plačiai taikė viešojo administravimo reikalavimus bei standartus Auditorių rūmams⁸¹⁶. Teismas pripažino, kad rūmams priimant sprendimą atimti teisę užsiimti auditoriaus veikla buvo pažeisti ne tik VAI įtvirtinti reikalavimai, bet ir iš EŽTK⁸¹⁷ 6 str. kildinama asmens teisė į esmines procesines garantijas bei Chartijos 41 str. įtvirtinta teisė į gerą administravimą. Tokie administracinių teismų sprendimai padėtų užtikrinti, kad viešojo administravimo įgaliojimus įgyvendinančioms profesinės savivaldos asociacijoms būtų keliami ne mažesni reikalavimai nei „tradiciniams“ viešojo administravimo subjektams.

Dar vienas svarbus aspektas – galimybė sprendžiant ginčą dėl profesinės savivaldos asociacijos priimto individualaus administracinio akto teisėtumo ar neveikimo, teikti prašymą teismui ištirti susijusio norminio administracinio akto teisėtumą, kiek tai susiję su individualia byla. Pvz., jau minėtoje byloje, kurioje buvo skūstas Advokatų tarybos sprendimas neleisti advokatams naudoti tam tikro advokatų kontoros pavadinimo⁸¹⁸, pareiškėjas ar teismas būtų galėjęs inicijuoti ir susijusio norminio administracinio akto – tuo metu galiojusios Advokato darbo vietos ir advokato veikloje naudojamų pavadinimų registravimo tvarkos⁸¹⁹ – teisėtumo patikrinimą. Teisės doktrinoje akcentuojama⁸²⁰ norminių administracinių aktų teisėtumo bylų svarba, pabrėžiant kad tokiu atveju siekiama platesnių tikslų nei vien konkretaus asmens subjektinių teisių gynimas: taip užkertamas kelias ateityje pavieniams procesams, kuriuose būtų keliamas vis tas pats konkrečios teisės normos teisėtumo klausimas; taip pat įgyvendinama teisinio stabilumo funkcija,

---

⁸¹⁶ LVAT. 2017 03 03 sprendimas <...>.

⁸¹⁷ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (VŽ, 1995, nr. 40–987).

⁸¹⁸ LAT. 2016 12 08 nutartis <...>; VAT. 2016 03 03 sprendimas *civilinėje byloje nr. 2A–638–614/2016*.

⁸¹⁹ Advokato darbo vietos ir advokato veikloje naudojamų pavadinimų registravimo tvarka, patvirtinta Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos 2014 02 13 sprendimu, <<http://www.advokatura.lt/lt/teisine-informacija/savivaldos-sprendimai/68/download/42021.html>>.

⁸²⁰ PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. *Administracinė justicija* <...>. P. 102, 103.

šalinant iš teisinės sistemos nekokybiškus teisės aktus. Nors teisė inicijuoti susijusio norminio administracinio akto teisėtumo tyrimą egzistuoja tiek administraciniame, tiek ir civiliniame procese⁸²¹, manytina, kad yra tam tikrų šios teisės realizavimo skirtumų. ABTĮ *expressis verbis* įtvirtina ne tik bylą nagrinėjančio teismo, bet ir paraiškėjo teisę teikti prašymą dėl su jo byla susijusio norminio administracinio akto teisėtumo, taip pat numato baigtinį pagrindų sąrašą, kai byla nagrinėjantis teismas turi teisę atmesti tokį pareiškėjo prašymą.

Būtent administracinis teismas galėtų būti laikomi labiau specializuotu teismu, galinčiu nustatyti realų poreikį nagrinėti norminio administracinio akto teisėtumo tyrimo poreikį. Pvz., paminėtina byla, kurioje trys advokatai, kaip Lietuvos advokatūros nariai, bendrosios kompetencijos teismui skundė Lietuvos advokatūros sprendimą patvirtinti Dokumentų ir informacijos apie Lietuvos advokatūros veiklą teikimo Lietuvos advokatūros nariams aprašą⁸²². Pirmosios ir antrosios instancijos teismai nagrinėjo advokatų pateiktą ieškinį ir patys iš esmės sprendė dėl minėto aprašo nuostatų teisėtumo. Tik pateikus kasacinį skundą, LAT iškėlė bylos teisingumo klausimą. Teisingo kolegija nurodė, kad šioje byloje buvo keltas asociacijos bendro pobūdžio akto teisėtumo klausimas, todėl byla teisinga administraciniams teismams, todėl bendrosios kompetencijos teismo sprendimas, kuriuo ginčas jau buvo išspręstas iš esmės pripažintas netekusiu galios. Bylą perdavus nagrinėti LVAT, šis atsisakė priimti pareiškėjų prašymą motyvuodamas tuo, jog čia yra abstraktus prašymas ištirti akto teisėtumą, o jį padavė netinkamas pareiškėjas. Tokiu būdu beveik dvejus metus trukęs bylinėjimasis visose bendrosios kompetencijos teismų instancijose, Teisingumo kolegijoje ir LVAT baigėsi tuo, kad apskritai nebuvo išnagrinėtas Lietuvos advokatūros priimto norminio pobūdžio akto teisėtumas. Situacija galėjo susiklostyti kitaip, jeigu būtent pirmosios instancijos teismas individualioje byloje, susidūręs su galimai neteisėto norminio administracinio akto taikymo klausimu, būtų iniciavęs šio akto teisėtumo patikrinimą administraciniame teisme.

3.2 Profesinės savivaldos asociacijos kaip ūkio subjektų asociacijos

Įvertinus galimybes profesinės savivaldos asociacijas įtraukti į viešojo administravimo subjektų sistemą, reikėtų atskirai aptarti, atrodytu, visiškai

---

⁸²¹ ABTĮ 113, 114 str.; CPK 3 str. 4 d.

⁸²² VAT. 2016 04 06 sprendimas <...>; Teisingumo kolegija. 2016 12 08 nutartis <...>; LVAT. 2017 01 09 nutartis <...>.

priešingą šių subjektų teisinio vertinimo koncepciją, kylančią iš konkurencijos teisės. Konkurencijos teisės požiūriu, esant tam tikroms sąlygoms, profesinės savivaldos asociacijos gali būti pripažintos *ūkio subjektų asociacijomis*. Iš konkurencijos teisės pusės, šios koncepcijos taikymas atrodo ganėtinai paprastas: per daugelį metų ESTT praktikoje yra suformuoti esminiai konkurencijos teisės taikymo profesinės savivaldos asociacijų veiklai principai, juos Lietuvoje yra pradėjusi taikyti ir Konkurencijos taryba.

Vis dėlto, iš profesinės savivaldos asociacijų bei atitinkamą profesinę veiklą vykdančių subjektų pusės, situacija neatrodo tokia vienareikšmiška – argumentuojama, kad profesinės savivaldos veiklos tikslai bei funkcijos yra viešojo pobūdžio, tad jų negalima taip pat paprastai prilyginti kitoms ūkio subjektus vienijančioms asociacijoms; kad toks prilyginimas galimai netgi pakerta pačią profesinės savivaldos asociacijų, kaip viešąsias funkcijas vykdančios subjektų, sampratą ir pan. Vienas ryškiausių to pavyzdžių – Notarų rūmų pozicija dėl jų atžvilgiu Konkurencijos tarybos priimto sprendimo – ne tik dėl jo nepagrįstumo, bet ir dėl apskritai nelogiškumo bei absurdiškumo⁸²³. Taigi profesinės savivaldos asociacijų santykis su konkurencijos teise yra palyginti jautri problema.

Europos teisės mokslininkai konkurencijos teisės taikymą profesinių paslaugų teikėjų bei jų asociacijų atžvilgiu yra analizavę ganėtinai išsamiai⁸²⁴, o vienu svarbiausių šaltinių neabejotinai reikėtų laikyti Nyderlandų mokslininkės I. E. Wendt 2013 m. monografiją⁸²⁵. Lietuvos teisės doktrinoje konkurencijos taisyklių taikymas profesinės savivaldos asociacijoms aptartas 2014 m. L. Paškevičienės disertacijoje valstybės valdžios vykdomos ekonominės bei neekonominės veiklos atskyrimo kontekste⁸²⁶, taip pat

---

⁸²³ Pvz., STRAČKAITIS, M. Pranešimas 2017 12 02 <...>. P. 7; NOTARŲ RŪMAI. *Notarų rūmai*: <...>; NOTARŲ RŪMAI. *Teismas panaikino* <...>.

⁸²⁴ Pvz., BERGH, R. Van den. Self-Regulation of the Medical <...>; PHILIPSEN, N. J. Regulation and Competition <...>; STEPHEN, F. H. *The Market Failure Justification for the Regulation of Professional Service Markets and the Characteristics of Consumers*, 2004, <<https://blogavocat.fr/sites/default/files/fichiers/200409-compet-Stephen.pdf>>; PHILIPSEN, N. Professional Licencing <...>; KLEINER, M. M. *Licensing Occupations: Enhancing Quality or Restricting Competition?* Kalamazoo: W.E. Upjohn Institute for Employment Research, 2006; BERGH, R. Van den; MONTANGIE, Y. Competition in Professional <...>; WALDHORST, N. *Die Kammern* <...>.

⁸²⁵ WENDT, I. E. *EU Competition Law* <...>.

⁸²⁶ PAŠKEVIČIENĖ, L. *Viešojo administravimo* <...>. P. 140–151.

Konkurencijos tarybai priėmus sprendimą dėl Notarų rūmų, pasirodė keletas mokslininkų nuomonių šiuo klausimu⁸²⁷.

Šioje disertacijoje dalyje analizuojant konkurencijos teisės taikymo profesinės savivaldos asociacijų atžvilgiu praktiką, siekiama įvertinti tai, kaip konkurencijos teisė buvo pradėta taikyti profesinės savivaldos asociacijų atžvilgiu, kokios yra konkurencijos teisės taikymo profesinės savivaldos asociacijoms sąlygos, taip pat, kokius padarinius sukelia konkurencijos teisės kontekste formuluojama profesinės savivaldos asociacijos kaip ūkio subjektų asociacijos samprata.

3.2.1 Vertinimo konkurencijos teisėje teisiniai pagrindai

Profesinės savivaldos asociacijos konkurencijos teisės aspektu pradėtos vertinti ganėtinai seniai. Teisinėje literatūroje laikomasi nuomonės⁸²⁸, jog pirmą kartą konkurencijos taisyklės profesinių paslaugų srityje pradėtos taikyti 1975 m. JAV, kur buvo nagrinėtos pirmosios bylos⁸²⁹ dėl profesines paslaugas teikiančius asmenis vienijančių asociacijų priimamų sprendimų.

Būtent JAV teismų praktika plačiai rėmėsi EBPO⁸³⁰, kuri jau nuo 1985 m. vykdė diskusijas šiais klausimais. EBPO yra priėmusi nemažai dokumentų, skirtų konkurencijos profesinių paslaugų srityje skatinimui⁸³¹, kurie, kaip pripažįstama⁸³², yra padarę įtaką ir Europos Komisijos sprendimams. Iš konkurencijos skatinimo pusės EBPO yra specifiskai nurodžiusi⁸³³, kad profesinėms asociacijoms neturėtų būti suteikiami išimtiniai įgaliojimai

---

⁸²⁷ Puz., VADAPALAS, V. Konkurencijos teisė ir notariatai. *Notariatas*, nr. 26, 2018, p. 28–31; NEKROŠIUS, V. Notariato teoriniai ir teisiniai veiklos aspektai. Iš *Notariatas*, nr. 26, 2018, p. 32–34. P. 34; LIETUVOS NOTARAI. *Akademikas prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius apie Notarų rūmų konkurencijos bylą*, 2018, <<https://www.youtube.com/watch?v=Pq53aNqFSbs&fbclid=IwAR2E4xrG6LKpJt1OGuHfYpr4hlWFeleGmBf33iY9nj3OMHoYvZF-NZHRflk>>.

⁸²⁸ TERRY, L. S. The European Commission <...>. P. 6, 7.

⁸²⁹ Plačiau žr. MORGAN, T. D. The Impact of Antitrust Law to the Legal Profession. *Fordham Law Review*, 1998, vol. 67, iss. 2, p. 415–441. P. 423–439.

⁸³⁰ OECD. *Competition in professional services*, 1999, <<https://www.oecd.org/daf/competition/sectors/1920231.pdf>>. P. 22–29; OECD. *Potential pro-competitive* <...>. P. 17, 18.

⁸³¹ OECD. *Competition in* <...>; OECD. *Enhancing beneficial competition in the health professions*, 2004, <<http://www.oecd.org/regreform/sectors/35910986.pdf>>; OECD. *Competitive restrictions* <...>.

⁸³² TERRY, L. S. The European Commission <...>. P. 4, 5.

⁸³³ OECD. *Competition in* <...>. P. 9.

priimti sprendimus dėl asmenų, norinčių pradėti teikti profesines paslaugas. Minimaliu atveju turėtų būti numatoma bent tai, kad tokie profesinių asociacijų sprendimai būtų peržiūrimi nepriklausomo asmens, pvz., nepriklausomo reguliuotojo. Dokumente, kuriame buvo specifiskai aptariamos profesinės teisinės paslaugos, EBPO ganėtinai griežtai pasisakė⁸³⁴ dėl profesinės savivaldos asociacijų, nurodydama, kad dažnai jos: 1) atstovauja ne visuomenės ir ne jų paslaugų vartotojų, o privačius profesijos atstovų interesus; ir kad 2) veikia kaip įtakingos spaudimo grupės⁸³⁵.

ES lygiu šie klausimai pirmiausiai buvo pradėti nagrinėti ESTT praktikoje. Pirmasis sprendimas, kuriame buvo nagrinėtas būtent profesinių asociacijų klausimas, priimtas 1998 m. Byloje *Europos Komisija prieš Italiją* ESTT pripažino, kad Italijos muitinės tarpininkų asociacija yra ūkio subjektų asociacija⁸³⁶. Tačiau didžiausio atgarsio yra sulaukęs 2002 m. ESTT priimtas sprendimas *Wouters ir kiti* byloje⁸³⁷, kuriose ESTT vertino Nyderlandų advokatų savivaldos organizacijos teisinį statusą ir nusprendė, kad šis subjektas nepriklauso viešajam (valstybiniam) sektoriui ir yra laikytinas ūkio subjektų asociacija, t. y. jo veiksmai ir sprendimai, reguliuojantys jam priklausančių asmenų veiklą (kas įprastai laikoma viešosiomis (valstybės perduotomis) funkcijomis), gali būti vertinami pagal konkurencijos teisės reikalavimus.

Nyderlandai, Italija ir kitos į *Wouters ir kiti* bylą įstojusios šalys pateikė daug argumentų, kodėl dalį valstybės funkcijų įgyvendinančios profesinės savivaldos institucijos negali būti prilygintos verslo subjektų asociacijoms. Vokietija išsakė ypač griežtą poziciją, nurodydama, kad valstybė narės turi teisę pasirinkti, kaip ir kokiems subjektams deleguoti dalies savo funkcijų vykdymą – jų teigimu, ESTT siūloma pozicija pažeidžia tokias valstybių narių teises nustatyti savo institucinę struktūrą⁸³⁸. Šis ESTT sprendimas užsienio

---

⁸³⁴ OECD. *Competitive restrictions* <...>. P. 9, 28–30.

⁸³⁵ Minėtus EBPO dokumentus pastaruoju metu cituoja ir įstatymo projektus Lietuvoje rengę asmenys (žr. 2018 07 20 Notariato įstatymo nr. I-2882 19 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto nr. XIII P-2410 ir Antstolių įstatymo nr. IX-876 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto nr. XIII P-2411 aiškinamojo rašto 1 p.).

⁸³⁶ ECJ. *Judgment of 18 06 1998 in case C-35/96 (Commission v. Italy)*. 36, 38–41, 43, 44, 53, 54 par.

⁸³⁷ ESTT. *2002 02 19 sprendimas* <...>. 28, 44–71 par.

⁸³⁸ ESTT. *2002 02 19 sprendimas* <...>. 51–71 par.

teisės mokslininkų⁸³⁹ buvo sutiktas, kaip reikšmingas postūmis iš naujo svarstyti apie profesinės savivaldos asociacijų teisinio statuso ypatumus, nes jų vykdomos viešosios funkcijos tapo nebepakankamu pagrindu priskirti tokius subjektus viešajam sektoriui. Buvo svarstoma⁸⁴⁰, ar ši byla bus „vienkartinis“ atvejis, labiau susijęs su advokatų profesinių asociacijų specifika, ar tai bus naujas profesinės savivaldos asociacijų vertinimo etapas. Nors vėliau ESTT priėmė ir keletą sprendimų, kuriuose buvo nustatyta, kad, dėl tam tikrų priežasčių, konkrečios profesinės asociacijos neveikė kaip ūkio subjektų asociacijos ir konkurencijos taisyklės joms buvo netaikytos, vis dėlto, pasitvirtino pozicija, kad profesinės asociacijos pradėtos vertinti kokybiškai kitaip. ESTT sprendimai, susiję su konkurencijos teisės taikymu profesinėms asociacijoms aptarti toliau 8 lentelėje⁸⁴¹.

7 lentelė. ESTT praktika taikant konkurencijos teisę profesinei savivaldai

Metai	Bylos pavadinimas	ESTT sprendimo esmė
1998	<i>Europos Komisija prieš Italiją</i> ⁸⁴²	Pripažinta, kad Italijos muitinės tarpininkų profesinė asociacija, nustatydamą muitinės tarpininkų paslaugų kainas, <i>veikė kaip ūkio subjektų asociacija</i> .
2000	<i>Pavlov ir kiti</i> ⁸⁴³	Pripažinta, kad Nyderlandų medicinos specialistų profesinė asociacija, inicijuodama, kad teisės aktais būtų nustatytas privalomas jos narių (tam tikros profesijos atstovų) dalyvavimas pensijų fonde, <i>veikė kaip ūkio subjektų asociacija</i> .
2002	<i>Wouters ir kiti</i> ⁸⁴⁴	Pripažinta, kad Nyderlandų advokatų profesinė asociacija, priimdama sprendimą neleisti advokatams sudaryti partnerystės sutarties ir teikti bendrų paslaugų kartu su buhalteriais, <i>veikė kaip ūkio subjektų asociacija</i> .

⁸³⁹ WALDHORST, N. *Die Kammern* <...>. S. 1, 19, 248, 249; TERRY, L. S. *The European Commission* <...>. P. 20–21; NASCIBENE, B; BERGAMINI, E. *The Legal Profession* <...>. P. 52, 53; HEREMANS, T. *Professional services* <...>. P. 15.

⁸⁴⁰ FORRESTER, I. S. *Where Law* <...>. P. 289, 293, 294.

⁸⁴¹ Lentelėje detalčiau neaptarti trys ESBT priimti sprendimai, susiję su konkurencijos teisės taikymu profesinės savivaldos subjektams, nes juose nebuvo suformuluota naujų taisyklių negu kad aptariamose ESTT bylose: EGC. *Judgment of 30 03 2000 in case T-513/93 (Consiglio Nazionale degli Spedizionieri Doganali v EC)*. 36–40, 53–75 par.; ESBT. 2010 10 26 *sprendimas byloje T-23/09 (CNOP ir CCG prieš EK)*. 33–47 par.; ESBT. 2014 12 10 *sprendimas byloje T-90/11 (ONP ir kiti prieš EK)*. 29–50, 343–350 par.

⁸⁴² ECJ. *Judgment of 18 06 1998* <...>. 36, 38–41, 43, 44, 53, 54 par.

⁸⁴³ ECJ. *Judgment of 12 09 2000 in joined cases C-180/98 – C-184/98 (Pavlov and others)*. 83–89 par.

⁸⁴⁴ ESTT. 2002 02 19 *sprendimas* <...>. 28, 44–71 par.

Metai	Bylos pavadinimas	ESTT sprendimo esmė
2002	<i>Arduino</i> ⁸⁴⁵	Pripažinta, kad Italijos advokatų profesinė asociacija, parengusi minimalių ir maksimalių teisinių paslaugų tarifų projektą ir pateikusi jį tvirtinti teisingumo ministru, <i>neveikė kaip ūkio subjektų asociacija</i> .
2005	<i>Mauri</i> ⁸⁴⁶	Pripažinta, kad Italijos advokatų egzaminų komisija <i>neveikė kaip ūkio subjektų asociacija</i> .
2010	<i>Jakubowska</i> ⁸⁴⁷	Pripažinta, kad Italijos advokatų profesinė asociacija, įstatymo nustatytais atvejais priimdama sprendimus išbraukti asmenis iš advokatų sąrašų <i>neveikė kaip ūkio subjektų asociacija</i> .
2006	<i>Cipolla ir kiti</i> ⁸⁴⁸	Pripažinta, kad Italijos advokatų profesinė asociacija, parengusi minimalių ir maksimalių teisinių paslaugų tarifų projektą ir pateikusi jį tvirtinti teisingumo ministru, <i>neveikė kaip ūkio subjektų asociacija</i> .
2013	<i>Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas</i> ⁸⁴⁹	Pripažinta, kad Portugalijos buhalterių profesinė asociacija, reglamentuodama buhalterių profesinės kvalifikacijos kėlimą ir priimdama sprendimus, ar leisti kitiems subjektams teikti buhalterių kvalifikacijos kėlimo paslaugas, <i>veikė kaip ūkio subjektų asociacija</i> . Taip pat, kad ši asociacija, pati organizuodama kvalifikacijos kėlimo mokymus, taip pat veikė kaip ūkio subjektas.
2013	<i>Consiglio nazionale dei geologi</i> ⁸⁵⁰	Pripažinta, kad Italijos geologų profesinė asociacija, nustatydama geologų atlyginimo klausimus, geologinių darbų atlikimo apimtis bei kokybės reikalavimus, taip pat profesinės etikos reikalavimus, <i>veikė kaip ūkio subjektų asociacija</i> .
2017	<i>CHEZ Elektro Bulgaria</i> ⁸⁵¹	Pripažinta, kad Bulgarijos advokatų profesinė asociacija, nustatydama minimalius teisinių paslaugų įkainius bei taisyklę, kad advokatas ir klientas negali susitarti dėl žemesnių įkainių, <i>veikė kaip ūkio subjektų asociacija</i> .

Be aptartos ESTT praktikos reikėtų atskirai paminėti tuo metu gana plačiai nuskambėjusias Europos Komisijos politines iniciatyvas, skirtas

⁸⁴⁵ ECJ. *Judgment of 19 02 2002 in case C-35/99 (Arduino)*. 32–44 par.

⁸⁴⁶ ESTT. *2005 02 16 nutartis byloje C-250/03 (Mauri)*. 28–38 par.

⁸⁴⁷ ESTT. *2010 12 02 sprendimas byloje C-225/09 (Jakubowska)*. 47–53 par.

⁸⁴⁸ ESTT. *2006 12 06 sprendimas <...>*. 44–54 par.

⁸⁴⁹ ESTT. *2013 02 28 sprendimas <...>*. 39–59 par.

⁸⁵⁰ ESTT. *2013 07 18 sprendimas byloje C-136/12 (Consiglio nazionale dei geologi)*. 37–57 par.

⁸⁵¹ ESTT. *2017 11 23 sprendimas sujungtose bylose C-427/16 ir C-428/16 (CHEZ Elektro Bulgaria)*. 40–58 par.

konkurencijai profesinių paslaugų srityje skatinti⁸⁵². Po *Wouters ir kiti* bylos Europos Komisija užsakė itin kontraversiškai įvertintą⁸⁵³ studiją apie profesinių paslaugų reglamentavimą⁸⁵⁴. Šios studijos pagrindu 2004–2005 m. buvo parengti Europos Komisijos pranešimai⁸⁵⁵ apie tam tikrų reformų profesinių paslaugų srityje poreikį. Juose daugiausiai dėmesio buvo skirta pačių profesinės paslaugas teikiančių asmenų (laisvųjų profesijų atstovų) reguliavimo klausimams, tačiau taip pat aptartas ir profesinės savivaldos asociacijų vaidmuo, priimant konkurenciją ribojančius sprendimus. Europos Komisija ragino valstybes nares ir profesinės savivaldos asociacijas peržiūrėti savo priimtas taisykles ir atsisakyti konkurenciją ribojančių nuostatų, taip pat paskatino nacionalines konkurencijos priežiūros institucijas imti aktyvesnių veiksmų šiais klausimais.

Lietuvoje pirmasis Konkurencijos tarybos sprendimas, susijęs su profesinės savivaldos asociacijomis, buvo priimtas 2007 m. Šioje byloje buvo vertinamos Auditorių rūmų priimtos rekomendacijos dėl minimalių tam tikro audito paslaugų kainų bei darbo laiko sąnaudų. Konkurencijos taryba pripažino⁸⁵⁶, kad Auditorių rūmai veikė kaip ūkio subjektų asociacija ir savo veiksmais pažeidė Konkurencijos įstatymą, sudarydami konkurenciją ribojantį susitarimą⁸⁵⁷. Tokią Konkurencijos tarybos poziciją iš esmės palaikė

---

⁸⁵² TERRY, L. S. The European Commission <...>. P. 26–30; WENDT, I. E. *EU Competition Law* <...>. P. 73–80.

⁸⁵³ TERRY, L. S. The European Commission <...>. P. 72–78.

⁸⁵⁴ PATERSON, I; FINK, M.; OGUS, A. *Economic impact of regulation in the field of liberal professions in different Member States Regulation of Professional Services*. Vienna: Institut für Höhere Studien (IHS), 2003, <http://ec.europa.eu/competition/sectors/professional_services/studies/prof_services_ihs_part_1.pdf>, <http://ec.europa.eu/competition/sectors/professional_services/studies/prof_services_ihs_part_2.pdf>, <http://ec.europa.eu/competition/sectors/professional_services/studies/prof_services_ihs_part_3.pdf>.

⁸⁵⁵ EUROPEAN COMMISSION. *Communication from the Commission* <...>. COM(2004) 83 final; EUROPOS KOMISIJA. *Komisijos komunikatas* <...>. KOM(2005) 405 galutinis; EUROPEAN COMMISSION. *Commission staff working document. Progress by Member States in reviewing and eliminating restrictions to Competition in the area of Professional Services*. SEC (2005) 1064 final.

⁸⁵⁶ Konkurencijos taryba. *2007 06 21 nutarimas* <...>. Nutar. d.

⁸⁵⁷ Specifiškai – Konkurencijos įstatymo 5 str. 1 d. 5 p., numatantį: „Visi susitarimai, kuriais siekiama riboti konkurenciją arba kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, yra draudžiami ir negalioja nuo jų sudarymo momento, įskaitant susitarimą tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyti (fiksuoti) tam tikros prekės kainas arba kitas pirkimo ar pardavimo sąlygas“.

ir abiejų instancijų administraciniai teismai – LVAT iš dalies tenkino Auditorių rūmų apeliacinį skundą ir šiek tiek sumažino jiems skirtos baudos dydį, tačiau dėl esminių klausimų sutiko su Konkurencijos taryba⁸⁵⁸.

Antrasis Konkurencijos tarybos sprendimas⁸⁵⁹, susijęs su profesinės savivaldos asociacijomis, buvo priimtas praėjus daugiau nei dešimčiai metų – 2018 m. Šioje byloje buvo vertinami⁸⁶⁰ Notarų rūmų (ir specifiskai – Notarų rūmų Prezidiumo narių notarų) veiksmai: 1) suderinant atlyginimo dydžius už notarinių veikslių atlikimą – šie dydžiai toliau buvo teikiami teisingumo ministrui tvirtinti, bei 2) aiškinant teisingumo ministro įsakymu jau patvirtintus notarų imamo atlyginimo dydžius. Konkurencijos taryba nusprendė⁸⁶¹, kad Notarų rūmai veikė kaip ūkio subjektų asociacija ir sudarė konkurenciją ribojantį susitarimą, kuriuo buvo tiesiogiai ir netiesiogiai nustatyti atlyginimo dydžiai už notarinių veikslių atlikimą ir taip pažeidė Konkurencijos įstatymą ir SESV⁸⁶². Tiesa, pagal Notarų rūmų skundą bylą 2019 02 19 išnaginėjęs VAAT, nusprendė, kad Notarų rūmai veikė pagal teisės aktais nustatytą kompetenciją ir negalėjo būti prilyginami ūkio subjektui. Taip pat teismas pateikė ir tam tikrą vertybinį Konkurencijos tarybos pozicijos įvertinimą, pabrėždamas, kad „Konkurencijos taryba, visuomet pasisakydama už notarinių paslaugų rinkos liberalizavimą, ginčo tyrimą atliko jau tarsi esančios liberalios notarinių paslaugų rinkos aplinkoje, tačiau tokį tyrimą dabartinio galiojančio pakankamai griežto notarinių paslaugų rinkos teisinio reguliavimo kontekste teismas vertina kaip pernelyg toliaregišką“. Šiuo metu VAAT sprendimą Konkurencijos taryba yra apskundusi LVAT.

---

⁸⁵⁸ VAAT. 2008 02 14 sprendimas administracinėje byloje nr. I-14-561/2008; LVAT. 2008 11 25 nutartis administracinėje byloje nr. A39-1939-08.

⁸⁵⁹ Konkurencijos taryba. 2018 04 26 nutarimas <...>.

⁸⁶⁰ *Ibid.* Nustat. d. 31 p.

⁸⁶¹ *Ibid.* Nutar. d. 1 p.

⁸⁶² Specifiskai: 1) Konkurencijos įstatymo 5 str. 1 d. 5 p., numatantį: „Visi susitarimai, kuriais siekiama riboti konkurenciją arba kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, yra draudžiami ir negalioja nuo jų sudarymo momento, įskaitant susitarimą tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyti (fiksuoti) tam tikros prekės kainas arba kitas pirkimo ar pardavimo sąlygas“; 2) SESV 101 str. 1 d. a p., numatantį: „Kaip nesuderinami su vidaus rinka yra draudžiami: visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškreipimas vidaus rinkoje, būtent tie, kuriais tiesiogiai ar netiesiogiai nustatomos pirkimo ar pardavimo kainos arba kokios nors kitos prekybos sąlygos“.

Lyginamuoju aspektu pažymėtina, kad konkurencijos taisyklės profesinės savivaldos subjektų atžvilgiu taikomos ir kitose valstybėse. Vokietijoje, Prancūzijoje bei Jungtinėje Karalystėje⁸⁶³ nagrinėta nemažai bylų, kuriose profesinės savivaldos subjektų veiksmai buvo pripažinti pažeidžiantys konkurencijos teisę, pvz., nustatant iš esmės privalomo pobūdžio „rekomendacijas“ dėl paslaugų kainų, tvirtinant standartines paslaugų apmokėjimo sąlygas, vykdant apklausas dėl teikiamų profesinių paslaugų įkainių ir pan. Lenkijoje⁸⁶⁴ konkurencijos teisės kontekste buvo vertinta notarų garbės etikos kodekso nuostata, numačiusi, kad notarai tarpusavyje negali konkuruoti mažesnėmis paslaugų įmokomis. Už tokios nuostatos nepaisymą, profesinės savivaldos subjektai notarams galėjo taikyti drausminę atsakomybę. Tokia nuostata įstatymų patvirtintus maksimalius notarų paslaugų įkainius padarė vieninteliais taikomais įkainiais. Konkurencijos priežiūros institucijos iniciatyva tokia garbės etikos kodekso nuostata teismų buvo pripažinta neteisėta ir panaikinta.

3.2.2 Priskyrimo ūkio subjektų asociacijoms sąlygos

Nagrinėjant profesinės savivaldos asociacijų galimai padarytus konkurencijos teisės pažeidimus, paprastai vertinami įvairūs klausimai, tokie kaip: ar asociacijos nariai gali būti laikomi ūkio subjektais; ar pati asociacija gali būti laikoma ūkio subjektu arba ūkio subjektų asociacija; ar konkretūs asociacijos atlikti veiksmai apribojo konkurenciją; kaip apibrėžti rinką, kurioje veikia asociacija ir kt. Šios disertacijos kontekste nėra siekiama aptarti visų šių klausimų, kurie daugeliu atvejų yra išimtinai konkurencijos teisės dalykas, o analizuoti iš esmės tik vieną iš jų – kaip (kokioms sąlygoms esant) profesinei asociacijai suteikiamas ūkio subjektų asociacijos teisinis statusas. Teismui pripažinus, kad profesinė asociacija laikytina ūkio subjektų asociacija toliau yra atskirai vertinamas jos veiksmų atitikimas konkurencijos teisės reikalavimas, t. y. vien šio teisinio statuso nustatymas nereiškia konkurencijos teisės pažeidimo, o tik šios teisės srities taisyklių taikymą.

SESV nėra pateikta ūkio subjektų asociacijos apibrėžimo. Generalinis advokatas Léger išvadoje *Wouters ir kiti* byloje nurodo⁸⁶⁵, kad „įprastai asociaciją sudaro to paties tipo ūkio subjektai, o ji pati yra atsakinga už tų subjektų atstovavimą ir jų bendrų interesų gynimą palaikant santykius su

---

⁸⁶³ BERGH, R. Van den. Self-Regulation <...>. P. 102–104.

⁸⁶⁴ OECD. *Competitive restrictions* <...>. P. 248.

⁸⁶⁵ ADVOCATE GENERAL LÉGEL. *Opinion delivered on 10 07 2001 in case C-309/99 (Wouters and others)*. 61 par.

kitais rinkoje veikiančiais subjektais, valstybės institucijomis ir visuomenę apskritai“. Vadovaujantis ESTT praktika, galima formuluoti tokias sąlygas, kada profesinė asociacija laikoma ūkio subjektų asociacija: 1) bent dalis asociacijos narių turi būti ūkio subjektai; 2) asociacija turi veikti kaip privačių asmenų (ūkio subjektų) atstovas; 3) asociacijos veiksmai turi daryti įtaką jos narių (ūkio subjektų) elgesiui. Priklausomai nuo to, kokios profesinės savivaldos asociacijos veiksmai yra nagrinėjami konkurencijos teisės aspektu, viena iš aptartų sąlygų gali būti svarbesnė nei kitos. Pvz., notarų atveju didžiausia diskusija turėtų būti dėl pirmosios sąlygos tenkinimo vertinant, ar notarai visgi yra ūkio subjektai ar ne. Tuo tarpu dėl kitų profesinės savivaldos asociacijų, kur nėra didesnio klausimo, ar jų nariai yra ūkio subjektai, didžiausia diskusija galėtų vyktų dėl antrosios sąlygos, vertinant profesinės savivaldos asociacijos vykdomas funkcijas.

3.2.2.1 Asociacijos narių vykdomos veiklos pobūdžio vertinimas

I. E. Wendt akcentuoja⁸⁶⁶, kad *asociacijos samprata yra išvestinė* – be ekonomiškai aktyvių narių (ūkio subjektų) asociacija negali būti laikoma ūkio subjektų asociacija konkurencijos teisės prasme. Klausimas dėl to, ar laisvųjų profesijų atstovai – profesinių asociacijų nariai – laikytini ūkio subjektai yra palyginti mažiau diskutuotinas. Nors kiekvienoje byloje asmenų priskyrimo ūkio subjektams klausimas turi būti įvertinamas iš naujo, tačiau vadovaujamosi šiuo klausimu jau nusistovėjusia ESTT praktika. ESTT yra nurodęs⁸⁶⁷, kad ekonomine veikla laikomas prekių pardavimas ar paslaugų teikimas rinkoje, o laisvųjų profesijų atstovai teikia mokamas profesines paslaugas, kas laikytina ekonomine veikla. Tai, kad laisvųjų profesijų atstovų veikla yra reglamentuojama, o jų teikiamos paslaugos yra sudėtingos, nepakeičia to fakto, kad jie vyko ekonominę veiklą.

Konkurencijos teisės bylose ESTT yra specifiškai pasisakęs dėl to, kad savarankiškai dirbantys muitinės tarpininkai⁸⁶⁸, medicinos specialistai⁸⁶⁹, advokatai⁸⁷⁰, buhalteriai⁸⁷¹ yra ūkio subjektai. Iš visų laisvųjų profesijų atstovų sudėtingiausias klausimas yra notarų profesijos priskyrimo ūkio

---

⁸⁶⁶ WENDT, I. E. *EU Competition Law* <...>. P. 185.

⁸⁶⁷ Pvz., ECJ. *Judgment of 18 06 1998* <...>. 19 par.; ESTT. *2002 02 19 sprendimas* <...>. 46–49 par.; ESTT. *2013 02 28 sprendimas* <...>. 34–38 par.

⁸⁶⁸ ECJ. *Judgment of 18 06 1998* <...>. 36–38 par.

⁸⁶⁹ ECJ. *Judgment of 12 09 2000* <...>. 74–77 par.

⁸⁷⁰ ESTT. *2002 02 19 sprendimas* <...>. 46–49 par.

⁸⁷¹ ESTT. *2013 02 28 sprendimas* <...>. 33–38 par.

subjektams. ESTT dėl notaro teisinio statuso yra pasisakęs ne konkurencijos, tačiau diskriminacijos dėl pilietybės bylose, kuriose konstatavo, kad notarų veikla nėra susijusi su viešosios valdžios funkcijų vykdymu⁸⁷². Tai, kad notariai yra ūkio subjektai konkurencijos teisės prasme įrodinėjo Konkurencijos taryba byloje dėl Notarų rūmų⁸⁷³. Vienas esminių Konkurencijos tarybos bei Notarų rūmų pozicijų susikirtimo taškų buvo tai, ar notariai gali ar negali konkuruoti kainomis. Konkurencijos tarybos nuomone, daugeliu atvejų, kai yra nustatyti įkainių už notarinius veiksmus intervalai, o ne konkrečios kainos, notariai gali konkuruoti įkainiais. Dėl šios priežasties, Notarų rūmų patvirtintos rekomendacijos dėl konkrečių įkainių taikymo, tokią konkurenciją apribojo. Šioje vietoje Notarų rūmų pateiktas argumentas, kad pagal lotyniškojo notariato tradicijas notariai tarpusavyje kainomis nekonkuruoja, Konkurencijos tarybai pasirodė nepakankamai svarus, nes nėra įtvirtintas teisės aktais. Notarų rūmai šioje vietoje galėjo nurodyti stipresnį argumentą, pabrėždami, kad minėta tradicija yra formalizuota, nes tokia nuostata yra įtvirtinta notariato tradicijas atspindinčiame Notarų (garbės) etikos kodekse⁸⁷⁴. Notarams tradiciškai taikomas draudimas konkuruoti kainomis yra plačiau aptartas ir Lietuvos teisės doktrinoje⁸⁷⁵, akcentuojant, kad bet kokie notaro ir kliento susitarimai dėl kainos yra apskritai draudžiami.

Reikėtų pastebėti, kad konkurencijos teisės byloje LVAT jau yra pasisakęs dėl auditorių⁸⁷⁶ bei notarams palyginti artimos – antstolių – profesijų teisinio statuso⁸⁷⁷. LVAT auditorius priskiria ūkio subjektams. Tuo tarpu dėl antstolių, LVAT, nesutikdamas su byloje išsakyta Teisingumo ministerijos pozicija, nurodė, kad antstolių veiklą traktuotina kaip savarankiška privati profesinė

---

⁸⁷² ESTT. 2011 05 24 sprendimas byloje C–47/08 (*Europos Komisija v. Belgija*). 123 par.; ESTT. 2011 05 24 sprendimas byloje C–50/08 (*Europos Komisija v. Prancūzija*). 106 par.; ESTT. 2011 05 24 sprendimas byloje C–51/08 (*Europos Komisija v. Liuksemburgas*). 125 par.; ESTT. 2011 05 24 sprendimas byloje C–53/08 (*Europos Komisija v. Austrija*). 119 par.; ESTT. 2011 05 24 sprendimas byloje C–54/08 (*Europos Komisija v. Vokietija*). 116 par.; ESTT. 2011 05 24 sprendimas byloje C–61/08 (*Europos Komisija v. Graikija*). 79 par. MIKALONIENĖ, L., et. al. *Notarų civilinė <...>*. P. 28–38.

⁸⁷³ Konkurencijos taryba. 2018 04 26 *nutarimas <...>*. Konstat. d. 105–113, 145–153 par.

⁸⁷⁴ Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodekso 7.2 punkte nurodyta: „*Notaras nereklamuoja savo profesinės veiklos, laikosi sąžiningos konkurencijos principų. Nesąžininga konkurencija visų pirma pasireiškia Klientų viliojimu vienkartiniais arba pastoviai žemesniais kaip pas kitus notarus atlyginimo dydžiais*“.

⁸⁷⁵ NEKROŠIUS, V.; ŠVEDAS, G. *Notarų sąžininga <...>*. P. 7, 8.

⁸⁷⁶ LVAT. 2008 11 25 *nutartis <...>*.

⁸⁷⁷ LVAT. 2011 12 02 *nutartis <...>*.

veikla (t. y. antstoliai teikia atlygintines paslaugas) nežiūrint to, kad ją vykdyti antstoliams patikėjo valstybė ir ji turi pareigą kontroliuoti kaip ši veikla vykdoma.

Probleminis šio klausimo aspektas yra tie atvejai, kai tam tikra dalis laisvosios profesijos atstovų dirba ne savarankiškai (individualiai), o pagal darbo sutartis⁸⁷⁸. I. E. Wendt nurodo⁸⁷⁹, kad tuo atveju, jeigu dalis asociacijos narių yra ne savarankiško ūkio subjektai, o dirbantys pagal darbo sutartis asmenys, tai nereiškia, kad asociacija dėl to negalėtų būti pripažinta ūkio subjektų asociacija. Tačiau tam tikri išimtiniai atvejai galėtų būti tada, kai asociacija priima sprendimu išimtinai dėl tokių pagal darbo sutartis dirbančių savo narių, todėl šis klausimas turėtų būti sprendžiamas kiekvieną kartą atskirai.

3.2.2.2 Asociacijos vykdomos veiklos pobūdžio vertinimas

Sprendžiant, ar konkreti profesinės savivaldos asociacija galėtų būti priskirta ūkio subjektų asociacijai, turi būti įvertinta ne tik jos vienijamų asmenų, bet ir pačios asociacijos profesinės savivaldos asociacijos veikla, jos vykdomos funkcijos. Pagal ESTT praktiką⁸⁸⁰ SESV 101 str. nėra taikomas veiklai, kuri: 1) dėl savo pobūdžio, jai taikomų taisyklių ar savo dalyko nepatenka į ekonominės veiklos sritį⁸⁸¹ arba 2) yra susijusi su viešosios valdžios prerogatyvų įgyvendinimu⁸⁸². ESTT nagrinėtose bylose, kuriose buvo sprendžiama dėl profesinės savivaldos subjektų, valstybės narės būtent ir teikė paaiškinimus, kad profesinės savivaldos asociacijų steigimas ir veikla yra apibrėžti viešosios teisės, šios asociacijos vykdo viešąsias (valstybės deleguotas) funkcijas ir dėl to joms netaikytinos SESV 101 str. nuostatos. Vis dėlto, tokį viešųjų funkcijų vykdymo argumentą ESTT iš karto atmetė kaip nepakankamą, nurodydamas, kad nacionalinis teisinis kontekstas bei sistema,

---

⁸⁷⁸ ADVOCATE GENERAL JACOBS. *Opinion delivered on 23 03 2000 in joined cases C-180/98 – C-184/98 (Pavlov and others)*. 112 par.; ADVOCATE GENERAL LÉGEL. *Opinion delivered on 10 07 2001 <...>*. 52–54 par.

⁸⁷⁹ WENDT, I. E. *EU Competition Law <...>*. P. 150–152, 188, 189.

⁸⁸⁰ ESTT. *2002 02 19 sprendimas <...>*. 57 par.

⁸⁸¹ ECJ. *Judgement of 17 02 1993 in joined cases C-159/91 and C-160/91 (Poucet and Pistre v. AGF and Cancava)*. 18, 19 par.

⁸⁸² ECJ. *Judgement of 19 01 1994 in case C-364/92 (SAT Fluggesellschaft v. Eurocontrol)*. 30 par.; ECJ. *Judgement of 18 03 1997 in case C-343/95 (Cali & Figli v. Servizi Ecologici Porto di Genova)*. 22, 23 par.; ESTT. *2002 02 19 sprendimas <...>*. 58 par.

kurioje veikia ir sprendimus priima asociacija yra nereikšminga (angl. – *irrelevant*) ir nedaro įtakos ES konkurencijos taisyklių taikymui⁸⁸³.

ESTT yra konstatavęs, kad, atsižvelgiant į SESV 4 str. 3 d. įtvirtintą valstybių narių lojalaus bendradarbiavimo principą, SESV įtvirtintos konkurencijos teisės nuostatos yra pažeidžiamos tais atvejais, kai 1) valstybė narė įtvirtina ar skatina SESV 101 str. prieštaraujančius susitarimus, sprendimus ir suderintus veiksmus ar stiprina tokių susitarimų, sprendimų ir suderintų veiksmų poveikį, arba 2) kai panaikina savo pačios priimtų teisės aktų valstybinį pobūdį, perduodama privatiems subjektams atsakomybę priimti sprendimus, turinčius poveikį ekonomikos sektoriui⁸⁸⁴. Remdamasis būtent pastarąja nuostata ESTT *Wouters ir kiti* byloje⁸⁸⁵ išsamiausiai suformulavo du galimus variantus dėl profesinių asociacijų, kuriuos vėliau taikė vėlesnėje savo praktikoje (žr. 9 lentelę). *Pirmuoju atveju* valstybė suteikia profesinei asociacijai viešojo pobūdžio įgaliojimus (reglamentuoti, kontroliuoti profesinę veiklą ir pan.), tačiau kartu nustato esminius principus, kuriais turi remtis profesinės savivaldos asociacijos priimdamos taisykles – tokiu atveju profesinė asociacija nelaikoma ūkio subjektų asociacija. Tuo tarpu *antruoju atveju* valstybė suteikia profesinei asociacijai viešojo pobūdžio įgaliojimus (reglamentuoti, kontroliuoti profesinę veiklą ir pan.), tačiau nenustato reikalavimų asociacijos priimamos taisyklėms – tokiu atveju profesinė asociacija laikoma ūkio subjektų asociacija. Kaip nurodo H. Gilliams⁸⁸⁶ bei I. E. Wendt⁸⁸⁷, ESTT siekia nustatyti, kas – valstybė ar asociacija – prisiima atsakomybę dėl priimto sprendimo. ESTT akcentavo, kad jau kilus ginčui valstybė nebegali pasirinkti, kuriuo iš variantų ji norėtų vadovautis, nes jie sukelia visiškai skirtingas pasekmes konkurencijos teisės prasme. Šie variantai detaliau aptariami toliau 9 lentelėje.

---

⁸⁸³ ECJ. *Judgment of 18 06 1998* <...>. 40 par.; ECJ. *Judgment of 12 09 2000* <...>. 84, 85 par.; ESTT. *2002 02 19 sprendimas* <...>. 52–58 par.; ESTT. *2013 02 28 sprendimas* <...>. 48 par.; ESTT. *2013 07 18 sprendimas* <...>. 44 par.

⁸⁸⁴ ECJ. *Judgment of 18 06 1998* <...>. 53 par.; ECJ. *Judgment of 19 02 2002* <...>. 34, 35 par.; ESTT. *2005 02 16 nutartis* <...>. 29 par.; ESTT. *2006 12 06 sprendimas* <...>. 46, 47 par.; ESTT. *2017 11 23 sprendimas* <...>. 41 par.

⁸⁸⁵ ESTT. *2002 02 19 sprendimas* <...>. 68–70 par.

⁸⁸⁶ GILLIAMS, H. *Competition Law* <...>. P. 307, 308.

⁸⁸⁷ WENDT, I. E. *EU Competition Law* <...>. P. 51.

8 lentelė. Konkurencijos teisės taikymo profesinei savivaldai variantai

Variantų esmė	Variantų turinį galintys sudaryti elementai	Variantų pasekmės
I. Valstybė suteikia profesinei asociacijai viešojo pobūdžio įgaliojimus (reglamentuoti, kontroliuoti profesinę veiklą ir pan.), tačiau kartu nustato esminius principus, kuriais turi remtis profesinės asociacijos priimdamos taisyklės	<p>1) Įstatymais aiškiai nustatoma pareiga profesinei asociacijai priimant sprendimus vadovautis ne privačiu (asociacijos narių), bet viešuoju interesu⁸⁸⁸</p> <p>2) Įstatymais nustatoma, kokiais atvejais profesinės asociacijos gali priimti tam tikrus sprendimus (pvz., panaikinti asmeniui teisę vertis profesine veikla)⁸⁸⁹</p> <p>3) Valstybė pasilieka teisę, esant reikalui, įsikišti į profesinę savivaldos asociacijų veiklą ir pati priimti sprendimus (pvz., profesinės asociacijos valdymo organuose dalyvauja ne tik asociacijos nariai, bet ir valstybės atstovai; valstybė papildomai peržiūri ir tvirtina asociacijos parengtus sprendimus; asociacijos sprendimus galima skųsti teismui)⁸⁹⁰.</p>	Tokiu atveju profesinės asociacijos priimtos taisyklės laikomos valstybės priemonėmis ir joms netaikomos SESV įtvirtintos konkurencijos nuostatos dėl ūkio subjektų
II. Valstybė suteikia profesinei asociacijai viešojo pobūdžio įgaliojimus (reglamentuoti, kontroliuoti profesinę veiklą ir pan.), tačiau nenustato reikalavimų	<p>1) Įstatymuose nėra nustatyta aiški pareiga profesinei asociacijai priimant sprendimus vadovautis ne privačiu (asociacijos narių), bet viešuoju interesu; sprendimus priimančios asmenys negali būti laikomi nepriklausomais ekspertais⁸⁹¹</p>	Tokiu atveju profesinės asociacijos priimtos taisyklės priskiriamos tik tos asociacijos veiklai ir jai taikomos SESV įtvirtintos konkurencijos

⁸⁸⁸ ECJ. *Judgment of 12 09 2000* <...>. 87 par.; ECJ. *Judgment of 19 02 2002* <...>. 37 par.

⁸⁸⁹ ESTT. *2010 12 02 sprendimas* <...>. 50, 51 par.

⁸⁹⁰ ECJ. *Judgment of 12 09 2000* <...> 87 par.; ECJ. *Judgment of 19 02 2002* <...>. 41, 42 par.; ESTT. *2005 02 16 nutartis* <...>. 32–36 par.; ESTT. *2006 12 06 sprendimas* <...>. 50–52 par.

⁸⁹¹ ECJ. *Judgment of 18 06 1998* <...>. 43, 44 par.; ECJ. *Judgment of 19 02 2002* <...>. 38 par.; ESTT. *2006 12 06 sprendimas* <...>. 49 par.; ESTT. *2013 02 28 sprendimas* <...>. 54, 55 par.; ESTT. *2017 11 23 sprendimas* <...>. 45–47 par.; ADVOCATE GENERAL COSMAS. *Opinion delivered on 12 02 1998 in case C–35/96 (Commission v. Italy)*. 68 par.; ADVOCATE

Variantų esmė	Variantų turinį galintys sudaryti elementai	Variantų pasekmės
<i>asociacijos priimamos taisyklės</i>	<p>2) Valstybė nesikiša į profesinės asociacijos veiklą, pati netvirtina jos siūlomų sprendimų⁸⁹²</p> <p>3) Profesinės asociacijos valdymo organų nariai renkami atitinkamos profesijos atstovų, valstybė negali kištis į jų paskyrimą⁸⁹³</p> <p>4) Profesinės asociacijos nariai gali būti perrenkami ir kitai kadencijai (t. y. jie suinteresuoti veikti privačiam narių interesui)⁸⁹⁴</p>	nuostatos dėl ūkio subjektų

Šiame kontekste itin svarbu pabrėžti, kad nėra iki galo sutariama, ar ūkio subjektų asociacijos sampratą reikėtų laikyti funkicine. Konkurencijos teisės mokslininkai laikosi pozicijos⁸⁹⁵, kad asociacijos samprata, kaip ir ūkio subjekto samprata, turėtų būti laikoma funkicine, t. y. kad asociacija gali būti laikoma ūkio subjektų asociacija, kai ji vykdo vienas funkcijas, tačiau tokia nelaikoma, kai vykdo visai kitas funkcijas, pvz., pagal valstybės vardu vykdo profesinės veiklos kontrolę. Tokią išvadą autoriai daro remdamiesi ESTT pozicija *Wouters ir kiti* byloje, kuomet teismas nurodė, kad advokatų profesinės savivaldos asociacija yra ūkio subjektų asociacija būtent tada, kai ji priima byloje aptariamą sprendimą⁸⁹⁶. Vis dėlto, šiame kontekste pabrėžtina, kad *Wouters ir kiti* byloje generalinis advokatas Léger išsakė visiškai kitą poziciją⁸⁹⁷, pagal kurią ūkio subjektų asociacijos samprata konkurencijos teisėje neturėtų būti laikoma funkicine. Sprendžiant, ar konkreti asociacija

---

GENERAL LÉGEL. *Opinion delivered on 10 07 2001* <...>. 86 par.; ADVOCATE GENERAL LÉGER. *Opinion delivered on 10 07 2001 in case C-35/99 (Arduino)*. 54 par.

⁸⁹² ESTT. *2013 02 28 sprendimas* <...>. 52 par.

⁸⁹³ ECJ. *Judgment of 18 06 1998* <...>. 42 par.; ECJ. *Judgment of 12 09 2000* <...>. 88 par.; ESTT. *2002 02 19 sprendimas* <...>. 61 par.; ESTT. *2013 02 28 sprendimas* <...>. 47 par.; ADVOCATE GENERAL COSMAS. *Opinion delivered on 12 02 1998* <...>. 63, 64 par.; ADVOCATE GENERAL LÉGER. *Opinion delivered on 10 07 2001* <...>. 54 par.; ADVOCATE GENERAL LÉGEL. *Opinion delivered on 10 10 2001* <...>. 72 par.

⁸⁹⁴ ADVOCATE GENERAL COSMAS. *Opinion delivered on 12 02 1998* <...>. 68 par.

⁸⁹⁵ WENDT, I. E. *EU Competition Law* <...>. P. 185; WHISH, R.; BAILEY, D. *Competition Law*. Oxford: Oxford University Press, 2015. P. 95.

⁸⁹⁶ ESTT. *2002 02 19 sprendimas* <...>. 64 par.

⁸⁹⁷ ADVOCATE GENERAL LÉGEL. *Opinion delivered on 10 07 2001* <...>. 81–87 par.

laikytina ūkio subjektų asociacija, nėra būtina vertinti visų asociacijos turimų funkcijų atskirai ir analizuoti, ar tam tikra funkcija vykdoma dėl viešojo ar dėl privataus intereso. Generalinis advokatas Léger pabrėžia, kad gali būti tai, kad tam tikros asociacijos funkcijos atliekamos užtikrinant viešąjį interesą, tačiau tai svarbu jau vėlesniame etape – vertinant, ar asociacijos veiksmis yra pažeista konkurencijos teisė. Tačiau tam, kad būtų nustatyta konkurencijos teisės *ratione personæ*, t. y. kad būtų galima pradėti taikyti konkurencijos teisės taisykles profesinei asociacijai, pakanka nustatyti aukščiau aptartas sąlygas.

3.2.2.3 Asociacijos galimybės daryti įtaką narių elgesiui vertinimas

ESTT specifiskai vertina, ar profesinės asociacijos jos narių turimi įgaliojimai bei priimami sprendimai daro įtaką tų narių ekonominiam elgesiui⁸⁹⁸. I. E. Wendt akcentuoja⁸⁹⁹, kad galimybė daryti įtaką narių elgesiui pirmiausiai gali būti pagrįsta tuo, jog profesinės savivaldos asociacijos yra įgaliotos užtikrinti tam tikrus profesinės veiklos standartus, tokius kaip sąžiningumas, nepriklausomumas, kompetencijas, atsakomybę, profesinės paslapties saugojimas, interesų konfliktų vengimas ir kt. Tam, kad būtų užtikrintas nurodytų standartų laikymasis, profesinės savivaldos asociacijos paprastai turi įvairių įgaliojimų – nuo licencijavimo ir teisės vykdyti tam tikrą veiklą suteikimo, profesinio elgesio ir veiklos reguliavimo iki priežiūros bei drausminių priemonių taikymo. Visos šios priemonės daro įtaką narių elgesiui, todėl profesinės savivaldos asociacijos ir patenka į konkurencijos teisės veikimo sritį.

3.2.3 Priskyrimo ūkio subjektų asociacijoms teisinės pasekmės

3.2.3.1 Suderinamumas su viešojo administravimo vykdymu

Galimybė tam tikrais atvejais profesinės savivaldos asociacijas pripažinti ūkio subjektų asociacijomis kelia klausimų, kaip tai suderinama su šių asociacijų, kaip viešojo administravimo subjektų, samprata. Vadovaujantis aptarta ESTT

---

⁸⁹⁸ ECJ. *Judgment of 12 09 2000* <...>. 95 par.; ECJ. *Judgment of 19 02 2002* <...>. 43 par.; ESTT. *2002 02 19 sprendimas* <...>. 63 par.; ESTT. *2005 02 16 nutartis* <...>. 36 par.; ESTT. *2006 12 06 sprendimas* <...>. 52 par.; ESTT. *2013 02 28 sprendimas* <...>. 42, 43 par.; ESTT. *2013 07 18 sprendimas* <...>. 43, 44 par.; ADVOCATE GENERAL COSMAS. *Opinion delivered on 12 02 1998* <...>. 71 par.

⁸⁹⁹ WENDT, I. E. *EU Competition Law* <...>. P. 187, 188.

praktika konkurencijos teisės bylose, profesinės savivaldos asociacijos gali būti pripažintos ūkio subjektų asociacijomis netgi tais atvejais, kai iš esmės vykdo valstybės joms perduotas funkcijas – viešojo administravimo veiklą, jeigu tenkinamos visos ESTT nurodytos sąlygos⁹⁰⁰.

Lietuvos teisės doktrinoje buvo plačiau analizuota⁹⁰¹, ar tokia ESTT praktika keičia Lietuvos teisėje įtvirtiną funkcinę viešojo administravimo subjekto sampratą. L. Paškevičienė nurodo, kad „[v]alstybė pakankamai dažnai perduoda teisėkūrinės galias ir funkcijas savo institucijoms ar kitiems subjektams, bet dėl tokio delegavimo šie subjektai nebūtinai įgyja valdžią ir atitinkamai nepraranda ūkio subjekto statuso. Atvirkščiai, jų veiklai *ius imperii* išimtis netaikoma ypač tada, kai šis delegavimas yra išimtinio pobūdžio, kitaip tariant, valstybė nepasilieka sau atitinkamos funkcijos, o tam tikrą anksčiau valstybės normomis reguliuotą sritį perduoda subjektų autonomiškai savireguliacijai. Tokios savireguliacinės institucijos laikomos ūkio subjektais, nepaisant to, kad jų statusas yra reguliuojamas viešosios teisės, ar kad jos įgyvendina viešąsias funkcijas, viešąjį interesą“. Vis dėlto, mokslininkė taip pat konstatuoja, kad ES konkurencijos teisėje formuluojamos kategorijos, tokios kaip ūkio subjektas ar ūkio subjektų asociacijos, yra konstruojamos ir aiškinamos visiškai atsietai nuo valstybių narių nacionalinės teisės nuostatų, atsižvelgiant tik į ES teisės kontekstą. Šios kategorijos privalomai taikomos nacionalinėje konkurencijos teisėje, tačiau jos nedaro įtakos bendram valstybės institucijų statuso vertinimui bei apibrėžimui. Iš tikrųjų, reikėtų sutikti su tokia pozicija, kad ESTT formuluojama ūkio subjektų asociacijos sampratą reikėtų laikyti autonomiška, t. y. taikytina tik konkurencijos teisės srityje, kuri nėra pakankamas pagrindas keisti nacionalinę viešojo administravimo subjektų sampratą ir sistemą.

Panašūs klausimai buvo spęsti Vokietijos teisės doktrinoje. W. Kluth yra aptaręs⁹⁰² problemą, kad iš konstitucinės ir administracinės teisės perspektyvų atrodo, kad profesinės savivaldos subjektai vykdo viešąjį administravimą, tačiau toks priskyrimas kelia klausimų tuo atveju, kai ESTT šiuos subjektus įvardina kaip ūkio subjektų asociacijas. Autorius pabrėžia, kad tokiais atvejais reikia vadovautis nacionaline konstitucine teise, nes būtent ji, o ne ES konkurencijos teisė, apibrėžia ir lemia šių subjektų teisinį statusą. N. Waldhorst taip pat nurodo, kad ES neturi kompetencijos reguliuoti ir keisti

---

⁹⁰⁰ Žr. šios disertacijos 3.2.2 dalį.

⁹⁰¹ PAŠKEVIČIENĖ, L. *Viešojo administravimo <...>*. P. 129, 130, 142, 150.

⁹⁰² KLUTH, W. *Verfassungsrechtliche <...>*. S. 108.

valstybių narių nacionalinę viešojo administravimo sistemą, bent jau tol, kol valstybė narė užtikrina, kad nebūtų pažeidžiami esminiai ES principai⁹⁰³.

Iš esmės tą pačią veiklą vykdanți profesinės savivaldos asociacija viešojo administravimo prasme gali būti pripažinta ir laikoma viešojo administravimo subjektu, o konkurencijos teisės prasme – ūkio subjektų asociacija. Viena vertus, šias dvi galimas profesinės savivaldos asociacijų teises sampratas reikėtų laikyti nepriklausomomis viena nuo kitos: nė vienos iš šių sampratų negalima įrodinėti remiantis kitą statusą grindžiančiais argumentais, sąlygomis. Kita vertus, šios dvi sampratos yra ir suderinamos (koegzistuojančios) tarpusavyje – jos abi gali būti būdingos tam pačiam profesinės savivaldos subjektui.

Norėjęs pabrėžti dar vieną aspektą – aptarta galimybė tam tikrais atvejais profesinės savivaldos asociacijas laikyti viešojo administravimo subjektais VAĮ prasme, Lietuvos konkurenciją prižiūrinčiai institucijai suteikia kitą (papildomą) pagrindą tikrinti profesinės savivaldos asociacijų veiksmų atitikimą Konkurencijos įstatymui – ne tik vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 5 str. (ir įrodinėjant, kad profesinės savivaldos asociacija yra ūkio subjektų asociacija), bet remiantis 4 str. įtvirtinta⁹⁰⁴ viešojo administravimo subjektų pareiga užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę.

Ši Konkurencijos įstatymo nuostata kildintina iš Konstitucijos 46 str. 4 d., kuri nustato, kad įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę⁹⁰⁵. Institucijų pareiga užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę ne kartą aptarta ir Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje⁹⁰⁶. Konkurencijos įstatymo 4 str. įtvirtina pareiga viešojo administravimo subjektams užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę yra

---

⁹⁰³ WALDHORST, N. *Die Kammern <...>*. S. 45–46.

⁹⁰⁴ Konkurencijos įstatymo 4 str. numatyta: „1. Viešojo administravimo subjektai, įgyvendindami pavestus uždavinius, susijusius su ūkinės veiklos reguliavimu Lietuvos Respublikoje, privalo užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę. 2. Viešojo administravimo subjektams draudžiama priimti teisės aktus arba kitus sprendimus, kurie teikia privilegijas arba diskriminuoja atskirus ūkio subjektus ar jų grupes ir dėl kurių atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams, išskyrus atvejus, kai skirtingų konkurencijos sąlygų neįmanoma išvengti vykdant įstatymų reikalavimus.“

⁹⁰⁵ LVAT. 2004 10 28 sprendimas administracinėje byloje nr. II–08/04. Konstat. d. 4.2 p.

⁹⁰⁶ Konstitucinis Teismas. 1999 10 06 nutarimas byloje nr. 12/98. Konstat. d. I.5 p.; Konstitucinis Teismas. 2002 04 09 nutarimas byloje nr. 24/2000. Konstat. d. II.5 p.; Konstitucinis Teismas. 2004 01 26 nutarimas byloje nr. 3/02–7/02–29/03. Konstat. d. III.3.3 p.

palyginti unikali. Istoriniu požiūriu paminėtina, kad itin platūs⁹⁰⁷ draudimai valdžios institucijoms buvo suformuluoti jau pirmajame 1992 m. priimtame Konkurencijos įstatyme⁹⁰⁸. Nors Konkurencijos taryba kai kuriose bylose siekė įrodyti, kad Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. iš esmės atitinka SESV 106 str. nuostatas, laikytina⁹⁰⁹, kad nei ES lygiu, nei daugelyje ES valstybių narių konkurencijos įstatymuose atitinkamos nuostatos dėl viešojo administravimo subjektų nėra.

LVAT praktikoje akcentuojama⁹¹⁰, kad šis straipsnis įtvirtina pozityvią pareigą užtikrinti sąžiningos konkurencijos teisę bei negatyvią pareigą susilaikyti nuo veiksmų, kurie gali iškreipti sąžiningą konkurenciją. Pozityvioji pareiga daugiau laikoma principą įtvirtinančią nuostata, tuo tarpu negatyvioji pareiga – jau konkrečių veiksmų draudimu. Būtent vadovaujantis šiuo draudimu galima išskirti, kad tiriant konkurencijos teisės pažeidimus pagal Konkurencijos 4 str., būtina nustatyti: 1) ar viešojo administravimo priimtas teisės aktas ar sprendimas teikia privilegijas ar diskriminuoja atskirus ūkio subjektus; 2) ar dėl tokio teisės akto ar sprendimo atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų, skirtų atitinkamoje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams; ir 3) ar tokios skirtingos konkurencijos sąlygos nebuvo nulemtos įstatymų reikalavimų vykdymo⁹¹¹.

Konkurencijos įstatyme numatyta, kad viešojo administravimo subjektai laikomi ūkio subjektais, jeigu jie vykdo ūkinę veiklą⁹¹². Taigi kiekvienu atveju⁹¹³, susidūrus su galimu konkurencijos teisės pažeidimu, įvertinama, ar konkrečiu atveju subjektas veikia kaip viešojo administravimo subjektas, t. y.

---

⁹⁰⁷ PAJARSKAS, Š. *Konkurencijos teisė Lietuvoje: sprendimai ir bylos*. Klaipėda: Druka, 2014. P. 37, 113.

⁹⁰⁸ Konkurencijos įstatymo (*Lietuvos aidas*, 1992, nr. 190–0) 6 str. buvo numatyta: „*Valstybinės valdžios ir valdymo organams draudžiama priimti norminius aktus arba atlikti veiksmus, kurie riboja ūkinių subjektų savarankiškumą, ūkinių sutarčių sudarymą, trukdo steigti naujus ar pertvarkyti esamus ūkinius subjektus ir pakeisti jų veiklos pobūdį, suteikia privilegijas ar diskriminuoja atskirus ūkinius subjektus, ar kaip kitaip riboja konkurenciją <...>*“.

⁹⁰⁹ STANIKŪNAS, R. *Konkurencijos politika: teorija ir praktika*. Vilnius: TEV, 2009. P. 20; PAJARSKAS, Š. *Konkurencijos teisė <...>*. P. 114.

⁹¹⁰ LVAT. 2004 10 28 sprendimas <...>. Konstat. d. 4.2 p.

⁹¹¹ PAJARSKAS, Š. *Konkurencijos teisė <...>*. P. 114; LVAT. 2018 06 01 sprendimas administracinėje byloje nr. A–1063–858/2018. Konstat. d. 33 p.; LVAT. 2017 11 21 nutartis administracinėje byloje nr. eA–2166–624/2017. Konstat. d. 16 p.; LVAT. 2011 01 17 sprendimas administracinėje byloje nr. A858–118/2011; LVAT. 2008 01 31 nutartis administracinėje byloje nr. A556–45/2008.

⁹¹² Konkurencijos įstatymo 3 str. 22 d.

⁹¹³ PAJARSKAS, Š. *Konkurencijos teisė <...>*. P. 114.

vykdo viešąjį administravimą, ar vykdo ūkinę veiklą. Tik tuo atveju, kai nagrinėjama subjekto veikla yra susijusi su viešojo administravimo funkcijų vykdymu, ji nagrinėjama pagal Konkurencijos įstatymo 4 str.⁹¹⁴ Manytina, kad, nagrinėdama profesinės savivaldos asociacijos veiksmų atitikimą Konkurencijos įstatymui, Konkurencijos taryba daugeliu atvejų galėtų pasirinkti, kurio Konkurencijos įstatymo straipsnio pagrindu vykdyti tyrimą – pagal Konkurencijos 5 str., kaip kad buvo vykdoma Auditorių rūmų bei Notarų rūmų atveju, ar pagal Konkurencijos įstatymo 4 str. Tam tikrų veiksmų pagal Konkurencijos 4 str. Konkurencijos taryba ėmėsi Architektų rūmų atžvilgiu⁹¹⁵.

Konkurencijos 4 str. taikymas tiriant profesinės savivaldos asociacijų veiksmus galėtų sudaryti prielaidas nesivelti į itin plačias bei sudėtingas diskusijas dėl profesinės savivaldos asociacijų prigimties įrodinėjant, kad jos yra ūkio subjektų asociacijos apskritai, tačiau pasiekti iš esmės tapačių tikslų – apsaugoti sąžiningos konkurencijos laisvę. Pasirinkus Konkurencijos įstatymo 4 str., galimos taikyti poveikio priemonės būtų pakankamos – po 2016 m. priimtų Konkurencijos įstatymo pakeitimų⁹¹⁶, viešojo administravimo subjektus galima įpareigoti nutraukti neteisėtus veiksmus, taip pat jiems skirti pakankamai dideles baudas⁹¹⁷. Kita vertus, galima svarstyti, kiek toks sprendimas būtų suderinamas su aptarta ESTT praktika visgi priskirti šias asociacijas apie ūkio subjektų asociacijų – matyt tam tikrais atvejais nepavyktų visiškai atsiriboti nuo šios koncepcijos taikymo.

3.2.3.2 Galimybės keisti profesinės savivaldos reglamentavimą

ESTT praktikoje nustatytos sąlygos, kurioms esant profesinės savivaldos asociacija pripažįstama arba nepripažįstama ūkio subjektų asociacija. Kai kurių iš šių sąlygų nėra galimybės keisti teisiniu reglamentavimu, nes taip profesinės savivaldos asociacijos apskritai nebeišlaikytų savo tapatybės, pvz., pirmosios sąlygos, kad profesinės savivaldos asociacijos vienija ūkio subjektus, ar trečiosios sąlygos, kad profesinės savivaldos asociacijos iš esmės turi reikšmingus įgaliojimus savo narių atžvilgiu ir taip daro įtaką jų

---

⁹¹⁴ Konkurencijos taryba. 2001 02 08 nutarimas nr. 23. Konstat. d.; Konkurencijos taryba. 2007 10 04 nutarimas nr. IS–120. Konstat. d.; Konkurencijos taryba. 2009 01 08 nutarimas nr. IS–2. Konstat. d.

⁹¹⁵ KONKURENCIJOS TARYBA. *Architektų rūmai <...>*.

⁹¹⁶ Konkurencijos įstatymo 18, 22, 26, 27, 30, 33, 35, 36, 37 ir 39 straipsnių pakeitimo įstatymas (TAR, 2016, nr. 26864).

⁹¹⁷ Konkurencijos įstatymo 35 str. 1 d. 4 ir 5 p., 36 str. 6 ir 7 p., 39 str. 8 d.

ekonominiam elgesiui. Tačiau ESTT yra suformulavęs ir ganėtinai aiškias taisykles dėl to, kaip nustatyti, ar profesinės savivaldos asociacijos veikia savo narių, ar viešojo intereso labui⁹¹⁸. Būtent šios taisyklės sukuria prielaidas svarstyti apie galimybes šiek tiek keisti (koreguoti) profesinės savivaldos reglamentavimą tam tikrais klausimais:

1) *Pareiga vadovautis viešuoju interesu*. Galimybės pripažinti profesinės savivaldos asociaciją ūkio subjektų asociacija būtų ribotos tuo atveju, jeigu jų veiklą reglamentuojantys įstatymai tiesiogiai įtvirtintų profesinės savivaldos asociacijų pareigą priimant sprendimus vadovautis ne privačiuoju, o viešuoju interesu. Šiuo metu profesinės savivaldos asociacijų veiklą reglamentuojantys specialieji įstatymai tokios pareigos nenumato. Tokia pareiga tikrai galėtų būti tiesiogiai įtvirtina dėl viešojo pobūdžio profesinės savivaldos asociacijų vykdomų funkcijų – tokia ir yra jų esmė. Tačiau nustatyti reikalavimo vadovautis viešuoju interesu dėl vykdomų privataus pobūdžio funkcijų nebūtų galima, nes pagal savo esmę jos yra vykdomos būtent narių naudai. Tiesa, siekiant įtvirtinti reikalavimą vadovautis viešuoju interesu taip pat reikėtų specialiuosiuose įstatymuose aiškiai atskirti profesinės savivaldos asociacijų vykdomas funkcijas į viešojo ir privataus pobūdžio, kas kol kas nėra padaryta.

2) *Detalios sąlygos sprendimams priimti*. Galimybės pripažinti profesinės savivaldos asociaciją ūkio subjektų asociacija yra ribotos tuo atveju, jeigu valstybės institucijų priimtais teisės aktais būtų kuo daugiau reglamentuota, kokiais atvejais profesinės savivaldos subjektai gali priimti tam tikrus sprendimus. Kai kurių sprendimų atveju tokia sąlyga jau yra vykdoma, pvz., įstatymai nustato, kokiais atvejais gali būti priimamas sprendimas pripažinti asmenį advokatu ar architektu⁹¹⁹, arba kokiais atvejais garbės teismas gali siūlyti panaikinti teisę verstis profesine veikla advokatui, auditoriui, draudimo brokeriui⁹²⁰. Vis dėlto, tam tikra dalis sprendimų yra priimami vadovaujantis vien tik profesinės savivaldos asociacijos patvirtintomis tvarkomis, pvz., tokiose srityse kaip profesinės kvalifikacijos tobulinimas, tam tikri reikalavimai profesinės veiklos vykdymui⁹²¹. Vis dėlto, profesinės savivaldos asociacijoms atsisakius visų ir bet kokių įgaliojimų tam tikra apimti

---

⁹¹⁸ Žr. šios disertacijos 3.2.2 dalį ir 9 lentelę.

⁹¹⁹ Pvz., Advokatūros įstatymo 7–10 str.; Architektūros įstatymo 7–9 str.

⁹²⁰ Pvz., Advokatūros įstatymo 23 str. 3 d.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 73 str. 1 p.; Draudimo įstatymo 175 str. 1 d., 177 str. 1 d.

⁹²¹ Pvz., Advokatų ir advokatų padėjėjų kvalifikacijos tobulinimo ir vertinimo tvarkos aprašas; Lietuvos auditorių rūmų narių profesinės kvalifikacijos kėlimo tvarkos aprašas; Architektų kvalifikacijos tobulinimo organizavimo tvarkos aprašo 30–40 p.; Advokato darbo vietos ir advokato veikloje naudojamų pavadinimų registravimo tvarka.

reglamentuoti profesinės veiklos vykdymo klausimus, galėtų būti iš esmės pažeista jų kaip profesinės savivaldos subjektų esmė.

3) *Valstybės institucijų dalyvavimas priimant sprendimus*. Galimybės pripažinti profesinės savivaldos asociaciją ūkio subjektų asociacija taip pat būtų ribotos tuo atveju, jeigu valstybės institucijų atstovai dalyvautų asociacijų organų veikloje ir (ar) turėtų galimybę papildomai peržiūrėti ir patvirtinti asociacijų priimamus sprendimus. Pabrėžtina, kad jau dabar yra atveju, kai profesinės savivaldos asociacijų organų veikloje dalyvauja ir valstybės institucijų atstovai, taip pat kai valstybės institucijos turi galimybę peržiūrėti profesinės savivaldos sprendimus ar kitaip dalyvauti juos priimant, pvz., stebint posėdžius, kuriuose svarstomi tam tikri klausimai⁹²².

Tam tikri profesinės savivaldos asociacijų veiklą reglamentuojančių įstatymų pakeitimai jau buvo pasiūlyti Konkurencijos tarybos. Notarų rūmų bylos kontekste Konkurencijos taryba paragino⁹²³ (nepaisant bylos baigties) inicijuoti Notariato įstatymo pakeitimą, panaikinantį privalomą notarinių įkainių derinimą su Notarų rūmais. Teisingumo ministerijos parengtais ir vėliau priimtais įstatymų pakeitimo projektais⁹²⁴ atsisakyta privalomo notaro bei antstolių atlyginimo dydžių (įkainių) suderinimo su Notarų rūmais bei Antstolių rūmais. Taip pat, Konkurencijos taryba yra nurodžiusi, jog dėl galimo interesų konflikto yra išpėjusi ir Architektų rūmus⁹²⁵. Iš dėl šio klausimo pateikto spaudos pranešimo galima suprasti, kad Konkurencijos taryba siūlo apsvarstyti galimybę, be kita ko, keisti vieno iš Architektų rūmų organų – Regioninių architektų tarybų⁹²⁶ sudėtį, į ją traukiant ne tik architektus.

Šiame kontekste lyginamuoju aspektu reikėtų atkreipti dėmesį į Jungtinėje Karalystėje konkurencijos teisės kontekste įgyvendintą teisinių profesijų reguliavimo institucinę reformą. Reforma buvo siekiama padidinti konkurenciją teisinių paslaugų sektoriuje bei pagerinti teisinių paslaugų vartotojų skundų nagrinėjimą. Šios reformos pagrindas buvo 2004 m. sero D. Clementi parengta nepriklausoma ataskaita apie teisinių paslaugų reguliavimą

---

⁹²² Žr. šios disertacijos 2.4 dalį ir 6 priedą.

⁹²³ Konkurencijos taryba. 2018 04 26 nutarimas <...>. Konstat. d. 264–272 par.

⁹²⁴ Notariato įstatymo nr. I–2882 19 straipsnio pakeitimo įstatymas (TAR, 2018, nr. 18678); Antstolių įstatymo nr. IX–876 21 straipsnio pakeitimo įstatymas (TAR, 2018, nr. 18679).

⁹²⁵ KONKURENCIJOS TARYBA. *Architektų rūmai* <...>.

⁹²⁶ Architektūros įstatymo 18 str.

Anglijoje ir Velse⁹²⁷. Šioje ataskaitoje buvo konstatuota, kad už teisiųjų paslaugų reguliavimą atsako atitinkamos profesinės asociacijos, kurių veikloje dalyvauja tik tų profesijų atstovai, buvo identifikuota interesų konflikto galimybė. Dėl šios priežasties pasiūlyta sukurti vieną teisinę profesijas ir teisinę paslaugas reglamentuojančią instituciją arba sukurti nepriklausomą profesinių asociacijų priežiūros instituciją. Buvo pasirinkta būtent pastaroji alternatyva ir nuo 2009 m. pradėjo veikti Teisiųjų paslaugų taryba (angl. – *Legal Services Board*) – nepriklausoma nevyriausybinė institucija, turinti įgaliojimus vykdyti teisiųjų profesijų asociacijų vykdomos reguliavimo veiklos priežiūrą. Daugumą šios tarybos narių sudaro ne teisininkai. Profesinės asociacijos taip pat buvo įpareigosios imtis tam tikrų vidinių struktūrinių pertvarkymų, kad būtų atskirta jų vykdoma profesijos (jos narių) atstovavimo veikla bei profesijos reguliavimo veikla. Tokiu būdu pabrėžta, kad profesinės asociacijos gali tinkamiau atstovauti savo narius, nes nėra rizikos, kad būtų sumaišyti privačių asmenų ir viešieji (profesijos) interesai. Įgyvendinant šią reformą siekta, kad teisiųjų paslaugų (teisiųjų profesijų) reglamentavimas būtų nepriklausomas tiek nuo profesijos atstovų, tiek nuo valstybės institucijų. Vis dėlto, I. E. Wendt pastebi, kad aptarti instituciniai pertvarkymai iš esmės nepakeitė pačių profesinių asociacijų teisinio statuso ir tai, kad jie ir toliau gali būti vertinami konkurencijos teisės kontekste⁹²⁸.

---

⁹²⁷ CLEMENTI, D. *Review of the regulatory framework for legal services in England and Wales*, 2004, <http://www.avocatsparis.org/Presence_Internationale/Droit_homme/PDF/Rapport_Clementi.pdf>.

⁹²⁸ OECD. *Competitive restrictions* <...>. P. 278, 279; TERRY, L. S. The European Commission <...>. P. 9, 10, 64, 65; MAUTE, J. L. Global continental shifts to a new governance paradigm in lawyer regulation and consumer protection: raiding the waive. *Alternative Perspectives on Lawyers and Legal Ethics. Reimagining the Profession*. Eds. F. Bartlett, R. Mortensen, K. Tranter. Abingdon: Routledge, 2011, p. 11–55. P. 20, 24, 25; TERRY, L. S.; MARK, S.; GORDON, T. Adopting Regulatory <...>. P. 2692, 2693, 2695; WENDT, I. E. *EU Competition Law* <...>. P. 227–234; WALLACE, C. *The latest developments from the Legal Services Board*, 2017, <https://www.legalservicesboard.org.uk/news_publications/speeches_presentations/2017/07/Dec_2017_The_latest_developments_from_the_Legal_Services_Board_-_Caroline_Wallace.pdf>. P. 4, 5.

3.3 Profesinės savivaldos asociacijos kaip *sui generis* asociacijos

Siekiant apibendrinti profesinės savivaldos teisinio statuso vertinimą, turėtų būti atsakyta į klausimą, kiek profesinės savivaldos asociacijos atitinka įprastą asociacijų sampratą. Viena vertus, visi profesinę savivaldą įgyvendinantys subjektai turi teisinę asociacijos formą, daug savo vidinių klausimų sprendžia panašiai kaip ir kitos asociacijos, pvz., joms būdingi asociacijoms įprasti organai, jų veikla daugiausiai finansuojama iš nario mokesčio⁹²⁹. Kita vertus, analizuojant profesinės savivaldos sampratą, šioje disertacijoje buvo akcentuota, kad profesinę savivaldą įgyvendinantys subjektai daugeliu aspektų skiriasi nuo *įprastų* asociacijų⁹³⁰.

Teisės doktrinoje yra nuomonių, kad tam tikrais aspektais profesinės savivaldos subjektai turėtų būti prilyginti kitoms (įprastoms) asociacijoms⁹³¹. Ypač tokios pat tendencijos matyti teismų praktikoje – daugelyje analizuotų Teisingumo kolegijos bei administracinių teismų bylų⁹³², kuriose galimybė asociacijoms vykdyti viešojo administravimo veiklą, buvo akcentuojamas būtent asociacijų, kaip nuo valstybės struktūrų nepriklausomų subjektų, statusas. Vis dėlto, manytina, kad toks profesinės savivaldos vertinimas nėra pakankamai išsamus ir tinkamai neatspindi šios kategorijos subjektų ypatumų.

Šioje disertacijos dalyje aptariami pagrindiniai asociacijų laisvės doktrinos bruožai bei įvertinama, kiek ši doktrina gali būti taikoma profesinės savivaldos asociacijoms, t. y. kiek profesinės savivaldos subjektai atitinka įprastą asociacijų, kaip nevyriausybinių organizacijų, sampratą. Taip pat analizuojami atskiros (*sui generis*) asociacijos kategorijos, į kurią būtų įtraukiamos būtent profesinės savivaldos asociacijos, išskyrimo pagrindai bei formuluojamas tokios ypatingos asociacijų kategorijos apibrėžimas.

3.3.1 Asociacijų laisvės doktrina ir jos apribojimai

Tai, kiek profesinės savivaldos asociacijos atitinka bendrąją asociacijų sampratą, geriausiai galima atskleisti nustačius, kiek šie subjektai atitinka

---

⁹²⁹ Žr. šios disertacijos 2.1 ir 2.2 dalis.

⁹³⁰ Žr. šios disertacijos 1.2.3, 1.3.2, 1.3.3 dalis.

⁹³¹ ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>*. P. 260; BALNIENĖ, E. *Advokatūros atsiradimas <...>*. P. 37, 38.

⁹³² Žr. šios disertacijos 3.1.1 dalį ir 7 lentelę.

esminius asociacijų bruožus. Konstitucinis Teismas yra suformulavęs išsamią asociacijų laisvės doktriną⁹³³, pagal kurią ši laivės apima tokius elementus:

1) *Konstitucija pripažįsta asociacijų ir kitų susivienijimų įvairovę.* Konstitucijos 35 str. 1 ir 2 d. įtvirtintose sąvokose „bendrija“, „politinė partija“, „asociacija“, taip pat šio straipsnio 3 d. įtvirtintoje sąvokoje „kitos politinės ir visuomeninės organizacijos“ yra išreikšta susivienijimų, steigiamų savanoriškumo pagrindu jų narių poreikiams politinėje, ekonominėje, kultūrinėje, socialinėje ir kitose gyvenimo srityse tenkinti, įvairovė. Konstitucija pripažįsta ir palaiko susivienijimų, kaip viešai veikiančių institucionalizuotų interesų grupių, įvairovę. Kai kurioms susivienijimų rūšims, pvz., profesinėms sąjungoms, Konstitucijoje net yra nustatytas ir atskiras teisinis reguliavimas.

2) *Asociacijų laisvę asmuo realizuoja arba jos nerealizuoja laisva valia.* Asmens laisva valia – pamatinis narystės asociacijose principas. Šio konstitucinio principo turi būti laikomasi teisės aktuose reglamentuojant visų rūšių susivienijimų steigimą bei veiklą, narystės juose santykius nepriklausomai nuo to, kokių teisėtų tikslų šie susivienijimai siekia. Konstitucinė garantija – ginti asmenį nuo priklausymo kokiam nors susivienijimui prieš jo valią. Asmens laisva valia yra pamatinis narystės asociacijose principas.

3) *Asociacijos yra autonomiškos viešosios valdžios atžvilgiu.* Konstitucijoje numatyti susivienijimai yra grindžiami savanoriška naryste ir įsisteigia bei veikia savo narių interesais. Esminis Konstitucijoje numatytų susivienijimų konstitucinio teisinio statuso elementas yra jų autonomiškumas valstybės valdžios, kitų valstybės ir savivaldybių institucijų, kitaip tariant, viešosios valdžios, atžvilgiu. Tik būdami autonomiškai valstybės valdžios, kitų valstybės ir savivaldybių institucijų atžvilgiu susivienijimai gali veiksmingai veikti kaip svarbus pilietinės visuomenės elementas, būti demokratinės valstybės piliečių saviraiškos forma ir visuomeninio aktyvumo garantas. Susivienijimų autonomiškumas viešosios valdžios atžvilgiu suponuoja jų konstitucinę teisę laikantis įstatymų savarankiškai, savo aktais (įstatais, statutais ir pan.) reglamentuoti vidaus tvarką.

---

⁹³³ Konstitucinis Teismas. 2000 12 21 *nutarimas* <...>. Konstat. d. II.2 p. trečias–penktas par.; Konstitucinis Teismas. 2004 07 01 *nutarimas* <...>. Konstat. d. II.13.8.2, II.13.8.3 p.; Konstitucinis Teismas. 2005 02 10 *sprendimas*. Konstat. d. V.3 p.; Konstitucinis Teismas. 2005 07 08 *nutarimas* <...>. Konstat. d. II.24 p.; Konstitucinis Teismas. 2019 07 11 *nutarimas byloje nr. 9/2018*. Konstat. d. IV.10 – IV.11 p.

Iš esmės tapatūs asociacijų laisvės požymiai įvardinami ir Lietuvos konstitucinės teisės doktrinoje. Pirmiausiai akcentuojama asociacijų ir susivienijimų įvairovė⁹³⁴, taip pat jiems būdingas autonomiškumo nuo valstybinės valdžios principas, nurodant, kad asociacijos priskiriamos nevyriausybiniam sektoriui ir yra nelaikomos valstybės struktūros dalimi⁹³⁵. Taip pat pabrėžiama, kad valstybė negali varžyti asociacijų veikimo⁹³⁶. Teisės doktrinoje pripažįstama, kad įstatymu galima nustatyti tam tikrus teisės vienytis į asociacijas ribojimus⁹³⁷.

Profesinės savivaldos asociacijos neabejotinai atitinka pirmąją asociacijų laisvės požymį dėl *susivienijimų įvairovės*. Profesinės savivaldos asociacijos, kurių veiklą reglamentuoja atskiri specialieji įstatymai, gali būti laikomos viena iš Konstitucijos saugomų laisvų susivienijimų rūšių. Būtent šiuo įvairovės principu gali būti grindžiami ir tam tikri skirtumai tarp veikiančių profesinės savivaldos asociacijų – kiek skirtingas jų reglamentavimas atskirais specialiaisiais įstatymais, pvz., įtvirtinti mažesni valstybės institucijų įgaliojimai ir platesni Lietuvos advokatūros reglamentuoti ir kontroliuoti advokatų veiklą. Vis dėlto, dėl kitų dviejų esminių asociacijų laisvės požymių – asociacijų laisvės realizavimo laisva valia bei dėl autonomiškumo viešosios valdžios atžvilgiu, kyla tam tikrų klausimų.

Šioje disertacijoje atliktas profesinės savivaldos asociacijų sampratos tyrimas rodo, kad profesinei savivaldai nėra būdingas asociacijų laisvės požymis – *asociacijų laisvės realizavimas laisva valia*. Visų pirma, šie subjektai steigiami ne asmenų, o įstatymų leidėjo valia⁹³⁸. Tokiu būdu trūksta pozityviojo asociacijų teisės elemento – asmenų teisės jungtis į asociacijas laisva valia. Antra, tam tikriems asmenims narystė šiuose subjektuose yra

---

⁹³⁴ VAITIEKIENĖ, E. Nevyriausybinių organizacijos konstitucinėje teisėje. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002, p. 567–617. P. 595–608; VAITIEKIENĖ, E. Nevyriausybinių organizacijos ir kitos asociacijos. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et. al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 397–408. P. 389.

⁹³⁵ ŠIMAŠIUS, R. Nevalstybinių organizacijų ir valstybės teisė. *Jurisprudencija*, 2002, t. 27(19), p. 25–32. P. 27.

⁹³⁶ VAITIEKIENĖ, E. Nevalstybinių organizacijos ir kitos asociacijos. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et. al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 485–496. P. 486; VAITIEKIENĖ, E. Nevyriausybinių organizacijos ir kitos <...>. P. 395.

⁹³⁷ URMONAS, A. Nevyriausybinių organizacijų sąvoka, esmė ir vieta visuomenėje. *Lietuvos administracinė teisė*. Red. A. Dziegoraitis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005, p. 465–474. P. 470, 471.

⁹³⁸ Žr. šios disertacijos 1.3.2 dalį.

privaloma⁹³⁹. Tokiu būdu trūksta ir negatyviojo asociacijų teisės elemento – asmens teisė nesijungti (nepriklausyti) tam tikrai asociacijai.

Klausimas dėl to, ar profesinės savivaldos asociacijoms yra būdingas *autonomiškumas viešosios valdžios atžvilgiu* yra šiek tiek platesnis. Pirmiausiai pabrėžtina, kad šių asociacijų veikla yra palyginti detalai reglamentuota įstatymais. Taip pat, tais atvejais, kai profesinės savivaldos asociacijos vykdo viešojo administravimo veiklą, jos tam tikra apimtimi yra susiejamos su valstybės institucijų viešojo administravimo sistema, pvz., VAĮ nurodoma⁹⁴⁰, kad viešojo administravimo sistemą sudaro pavaldumo ir koordinaciniais ryšiais tarpusavyje susieti viešojo administravimo subjektai, turintys šio įstatymo nustatyta tvarka jiems suteiktus įgaliojimus atlikti viešąjį administravimą.

Vienos iš profesinės savivaldos asociacijų – Lietuvos advokatūros – autonomiškumo nuo viešosios valdžios svarba yra papildomai grindžiama pačios advokato veiklos esme. EŽTT jurisprudencijoje⁹⁴¹, taip pat Lietuvos konstitucinės teisės doktrinoje⁹⁴² teisininkų (advokatų) nepriklausomumas yra tiesiogiai siejamas su tinkamu visos teisingumo sistemos funkcionavimu bei žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimu. Būtent Lietuvos advokatūra laikoma tuo subjektu, užtikrinančiu advokatų nepriklausomumą nuo viešosios valdžios ir kitų galių įtaką⁹⁴³. Lietuvos teisės doktrinoje pabrėžiama, kad dėl šių priežasčių advokatūra neturi įeiti į valstybės organų sistemą, turi būti nepriklausoma ir savo vidaus klausimus spręsti savarankiškai, taikydama priimtas korporatyvines (vidaus) normas⁹⁴⁴. Tokia pozicija yra įtvirtinta ir Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijoje dėl laisvės praktikuoti teisininko profesiją⁹⁴⁵, kurioje nurodoma, kad advokatų profesinės asociacijos

---

⁹³⁹ Žr. šios disertacijos 1.3.3 dalį.

⁹⁴⁰ VAĮ 4 str. 1 d.; VAĮ naujos redakcijos 2 str. 21 d.

⁹⁴¹ P vz., ECHR. *Judgement of 22 03 2007 in case of Sialkowska v. Poland*. 111 par.; ECHR. *Judgment of 23 04 2015 in case of Morice v. France*. 135 par.; ECHR. *Judgement of 28 06 2016 in case of Radobuljac v. Croatia*. 61 par.; ECHR. *Judgement of 27 06 2017 in case of Jankauskas v. Lithuania (no. 2)*. 78 par.; ECHR. *Judgement of 19 04 2018 in case of Hajibeyli and Aliyev v. Azerbaijan*. 60 par.

⁹⁴² ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė <...>*. P. 272.

⁹⁴³ BITINAS, A. *Advokatūros vieta <...>*. P. 7; LASTAUSKIENĖ, G. *Advokato profesija <...>*. P. 1483–1484; KIRŠIENĖ, J. *Advokato nepriklausomumas <...>*. P. 687.

⁹⁴⁴ BALNIENĖ, E. *Advokatūros atsiradimas <...>*. P. 38, 43; DRAKŠAS, R. *Advokatas: veiklos <...>*. P. 69, 75, 76; BEINORAVIČIUS, D.; *et. al. Advokatūros teisė <...>*. P. 259.

⁹⁴⁵ Recommendation no. R(2000)21 of the Committee of Ministers to member States on the freedom of exercise of the profession of lawyer adopted by the Committee of Ministers on 25

turėtų veikti savivaldos pagrindais ir būti nepriklausomos nuo institucijų ir visuomenės. Atitinkamos tradicijos ir vėliau teisinės nuostatos dėl teisininkų savivaldos institucijų nepriklausomumo yra istoriškai susiformavę ir tokiose šalyse kaip Vokietija, Prancūzija, Jungtinė Karalystė, tačiau ganėtinai skirtingomis istorinėmis aplinkybėmis bei laikotarpiais⁹⁴⁶.

Vis dėlto, teisės doktrinoje taip pat akcentuojama⁹⁴⁷, kad Lietuvos advokatūros nepriklausomumas nereiškia atsakomybės nebuvimo ir nesirūpinimo teisine sistema. Reikėtų pripažinti, kad vien viešojo administravimo įgaliojimų turėjimas nekeičia įtakos profesinės savivaldos asociacijų (taip pat ir Lietuvos advokatūros) teisinio statuso, jų vidaus organizavimo, šios asociacijos netgi viešojo administravimo subjektų sistemoje išlieka „nevalstybiniais“ subjektais.

Toliau 10 lentelėje pateikiama apibendrinta informacija apie tai, kiek profesinės savivaldos asociacijoms yra būdingi įprasti asociacijų laisvės elementai.

9 lentelė. Asociacijų laisvės požymių taikymas profesinei savivaldai

Asociacijų laisvei būdingas požymis	Požymio taikymas profesinės savivaldos asociacijoms
<i>Asociacijos ir susivienijimai gali būti skirtingi, Konstitucija pripažįsta jų įvairovę, kuri atsispindi įstatymų leidėjui nustatant skirtingą jų reguliavimą</i>	V Būdingas
<i>Asociacijų laisvė (teisė jungtis arba nesijungti į asociacijas) realizuojama laisva asmens valia</i>	X Nebūdingas
<i>Asociacijos yra autonomiškos viešosios valdžios atžvilgiu</i>	V Iš esmės būdingas

3.3.2 *Sui generis* asociacijų kategorijos išskyrimo teisiniai pagrindai

Kiek problemišką situaciją, jog tam tikra dalis Lietuvoje veikiančių asociacijų iš dalies neatitinka asociacijų laisvei būdingų požymių, galėtų išspręsti aiškus

10 2000, <https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804d0fc8>. V.2 p.

⁹⁴⁶ HALLIDAY, T. C.; KARPIK, L. Politics Matter: a Comparative Theory of Lawyers in the Making of Political Liberalism. *Lawyers and the Rise of Western Political Liberalism*. Eds. T. C. Halliday, K. Karpik. Oxford: Clarendon Press, 1997, p. 15–35. P. 32–34; PADOA-SCHIOPPA, A. *A History of Law* <...>. P. 303, 304.

⁹⁴⁷ BEINORAVIČIUS, D.; *et. al.* *Advokatūros teisė* <...> P. 259.

specialios asociacijų kategorijos Lietuvos teisinėje sistemoje išskyrimas. Nors Lietuvos teisės doktrinoje sutinkama nuomonių⁹⁴⁸, kad Lietuvoje asociacijų skirstymas į atskiras kategorijas nesukuria teisinių pasekmių ir nėra svarbus konstitucinės teisės mokslui, manytina, kad visgi tai turi teorinę reikšmę platesnės ir išsamesnės Lietuvoje veikiančių asociacijų ir ypač profesinės savivaldos asociacijų sampratos formavimui.

Pagrindai išskirti tam tikras „specialias“ asociacijas yra numatyti būtent Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje. 2008 m. vertindamas su Antstolių rūmais susijusius klausimus Konstitucinis Teismas konstatavo⁹⁴⁹, kad rūmų steigimas kyla ne iš laisvos asmenų valios, bet *ex lege*, o jų *raison d'être* yra tai, kad jie yra viešąsias funkcijas vykdančias susivienijimas ir kartu tokia asociacija, kuriai Antstolių įstatymu yra patikėta antstolių, kaip valstybės kontroliuojamos profesijos, savivalda. Taip pat Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad rūmų negalima prilyginti fizinių ar juridinių asmenų iniciatyva įkurtiems susivienijimams, kurie yra kuriami ir veikia įgyvendinant Konstitucijos 35 str. įtvirtintą asociacijų laisvę. Taigi iš esmės Konstitucinis Teismas nurodė, kad profesinės savivaldos asociacijos nėra įprastos asociacijos, o ypatingos asociacijos, kurioms asociacijų laisvės principas nėra taikytinas tapačia apimtimi kaip kitoms asociacijoms.

Konstitucinis Teismas detaliau neplėtojo galimo visų asociacijų skirstymo į tam tikras dvi kategorijas – visiškai savanoriškas asociacijas bei įstatymų pagrindu steigiamas ir viešąsias funkcijas vykdančias asociacijas. Vis dėlto, ši Konstitucinio Teismo jurisprudencija yra paremta ilgamete EŽTT praktika, kurioje pateikiami išsamesni argumentai dėl tokio asociacijų klasifikavimo. EŽTT konstatavo, kad EŽTK minima sąvoka „asociacija“ turi autonomišką sampratą Konvencijos prasme ir EŽTT kiekvieną subjektą įvertina atskirai, nepriklausomai nuo nacionalinėje teisėje tam subjektui taikomo teisinio režimo. EŽTT yra suformulavęs asociacijų doktriną, pagal kurią įvairiose veiklos srityse (pirmiausiai – profesinės savivaldos, vėliau – ir kitose) pagal nustatytus požymius ir specifiskai atsižvelgiant į konkrečių asociacijų prigimtį⁹⁵⁰ išskiriamos dvi asociacijų grupės: 1) privatinės teisės asociacijos (pranc. – *associations de droit privé*) – jos turi visišką autonomiją nustatyti savo tikslus, organizaciją, procedūras ir kurių pagrindinė veikla yra narių

---

⁹⁴⁸ URMONAS, A. Nevyriausybių organizacijų <...>. P. 467; VAITIEKIENĖ, E. Nevyriausybinių organizacijų ir kitos <...>. P. 392.

⁹⁴⁹ Konstitucinis Teismas. 2008 01 07 <...>. Konstat. d. 15 p.

⁹⁵⁰ GOLUBOVIC, D. Freedom of association in the case law of the European Court of Human Rights. *International Journal of Human Rights*, 2013, vol. 17, no. 7–8, p. 758–769. P. 762.

interesų atstovavimas; ir 2) viešosios teisės asociacijos (pranc. – *associations de droit public*) – jos steigiamos įstatymo pagrindu, yra integruotos į valstybės struktūrą ir kurių veiklai būdingas administravimo, teisėkūros bei drausminės veiklos vykdymas⁹⁵¹. EŽTT laikosi pozicijos, kad „tikrosiomis“ asociacijomis Konvencijos 11 str. prasme yra laikomos tik privatinės teisės asociacijos. Tai reiškia, kad tik privatinės teisės asociacijoms yra garantuojama Konvencijos suteikiama asociacijų laisvės apsauga, t. y. ir atitinkama apsauga bei autonomija nuo valstybės kišimosi į jų veiklą.

Konstitucinis Teismas, nors ir referuoja į susijusią EŽTT praktiką, pasirinko kitokią argumentavimo liniją nei tapačius klausimus sprendęs EŽTT. Konstitucinis Teismas visiškai neatsisakė vertinti Antstolių rūmų asociacijų laisvės kontekste. Atsižvelgiant į Lietuvos teisinį reguliavimą to padaryti ir nėra įmanoma – profesinės savivaldos asociacijos veikia turėdamos asociacijos teisinę formą ir Asociacijų įstatymas, kad ir subsidiariai, jų veiklai yra taikomas. Asociacijų laisvė, nors ir su tam tikromis išimtimis, išlieka konstituciniu profesinės savivaldos pagrindu⁹⁵². Konstitucinis Teismas neatsisako vertinti profesinės savivaldos asociacijų ir asociacijų laisvės kontekste, tik pabrėžia, kad jie negali būti vertinami atsiribojant nuo kitų reikšmingų Konstitucijos nuostatų. Taigi iš esmės Konstitucinis Teismas laikosi pozicijos, jog profesinės savivaldos asociacijoms būdingas asmenų laisvos valios pasireiškimas dėl tokių asociacijų kūrimo, priklausymo ar nepriklausymo joms, *laikomas pagrįstu asociacijų laisvės apribojimu*.

Tuo tarpu EŽTT laikosi pozicijos, jog profesinės savivaldos asociacijos, nepriklausomai nuo jų teisinio statuso nacionalinėje teisėje, apskritai nelaikytinos „asociacijomis“ Konvencijos prasme. Būtent dėl to, EŽTT teigimu, privalomos narystės tokiuose subjektuose reikalavimas niekaip nepažeidžia EŽTK saugomos asociacijų laisvės⁹⁵³. Teisinėje literatūroje

---

⁹⁵¹ ECHR. *Judgement of 23 06 1981* <...>. 64, 65 par.; ECHR. *Judgement of 30 06 1993 in case Sigurdur A. Sigurjónsson v. Iceland*. 30, 31 par.; ECHR. *Judgement of 29 04 1999* <...>. 101 par.; ECHR. *Decision of 03 04 2001* <...>; ECHR. *Decision of 06 11 2003* <...>; CEDH. *Décision de 12 10 2004* <...>; ECHR. *Decision of 18 11 2004 as to the admissibility of the case Slavic University in Bulgaria & Others v. Bulgaria*; ECHR. *Judgement of 20 01 2011 in case Herrmann v. Germany*. 76–79 par.

⁹⁵² Žr. šios disertacijos 1.2.3 dalį.

⁹⁵³ ECHR. *Judgement of 23 06 1981* <...>. 62–66 par.; HR COMMISSION. *Decision of 08 09 1989* <...>. 1 par.; HR COMMISSION. *Decision of 02 07 1990* <...>. 1 par.; ECHR. *Decision of 03 04 2001* <...>; ECHR. *Decision of 06 11 2003* <...>. 2 p.; CEDH. *Décision de 12 10 2004* <...>. 1(b) par.

laikomasi nuomonės⁹⁵⁴, kad EŽTT pasirinko būtent tokią argumentaciją, siekdamas „apsaugoti“ daugelio valstybių teisinėms sistemoms būdingą specifinį profesinės savivaldos asociacijų statusą, taigi – iš pagarbos nacionalinėms teisinėms sistemoms. EŽTT galėjo pasirinkti ir kitokį būdą – panašiai kaip Konstitucinis Teismas teigti, kad toks reguliavimas yra pateisinamas galimais, Konvencijos 11 str. 2 d. numatytais ribojimais⁹⁵⁵. Vis dėlto, EŽTT pasirinko poziciją apskritai nevertinti profesinės savivaldos institucijų asociacijų laisvės kontekste. Tik vienoje paskutinių bylų, kuriose buvo nagrinėtas šis klausimas EŽTT papildomai akcentavo⁹⁵⁶, kad svarbu, ar tokie ribojimai kaip privaloma narystė kyla iš asmens pasirinkimo pasirinkti tam tikrą profesiją ar iš kitokių aplinkybių.

Lyginamuoju aspektu svarbu pabrėžti, kad kitų valstybių teisinėse sistemose poreikis griežtai atskirti profesinės savivaldos asociacijos nuo (kitų) asociacijų nėra toks ryškus pirmiausiai dėl to, kad dažniausiai profesinę savivaldą įgyvendinantys subjektai turi kitą teisinę formą nei asociacijos – ne taip, kaip Lietuvoje. Nagrinėtų užsienio valstybių atveju asociacijų laisvė nėra laikoma profesinės savivaldos konstituciniu pagrindu. Vokietijos konstitucinėje teisėje laikomasi nuomonės, kad konstitucinė asociacijų apsauga nėra suteikiama į asociacijas panašioms ir naryste pagrįstiems viešosios teisės pagrindū įsteigtiems subjektams, nes jie neturi savanoriškumo elemento (narystė juose įprastai privaloma) ir jiems suteikiamos valstybei būdingos kompetencijos⁹⁵⁷. Dėl šios priežasties asmenims nėra suteikiama teisė nedalyvauti (nesijungti) yra subjektus, įsteigus pagal viešosios teisės reikalavimus, šie subjektai laikomi užimantys tam tikrą tarpinę poziciją tarp valstybės ir visuomeninių organizacijų⁹⁵⁸. Tokiems subjektams nėra

---

⁹⁵⁴ MOWBRAY, A. *Cases, Materials* <...>. P. 753–754.

⁹⁵⁵ EŽTK 11 str. 2 d. nustatyti tokie galimi asociacijų laisvės apribojimai: „*Naudojimuisi šiomis teisėmis netaikomi jokie apribojimai, išskyrus tuos, kuriuos numato įstatymas ir kurie yra būtini demokratinėje visuomenėje dėl valstybės saugumo ar visuomenės apsaugos, siekiant užkirsti kelią viešos tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, apsaugoti žmonių sveikatą ar moralę arba kitų asmenų teises ir laisves. Šis straipsnis nekliaudo įvesti teisėtus ribojimus naudojimuisi šiomis teisėmis asmenims, tarnaujantiems ginkluotose pajėgose, policijoje ar valstybės tarnyboje.*“

⁹⁵⁶ ECHR. *Decision of 06 11 2003* <...>. 2 p.

⁹⁵⁷ WALDHORST, N. *Die Kammern* <...>. S. 26; HENDLER, R. *Geschichte und Idee* <...>. S. 64; KANNENGIEBER, C. Art. 9 Vereinigungsfreiheit <...>. S. 429; RIXEN, S. Artikel 9 [Vereinigungsfreiheit]. *Grundrechte–Kommentar*. Hrsg. K. Stern, F. Becker. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2016, S. 839–888. S. 847, 860.

⁹⁵⁸ KLUTH, W. *Verfassungsrechtliche* <...>. S. 108.

garantuojama negatyvi asociacijos teisė ir privalomos narystės klausimas yra pateisinama remiantis Vokietijos Konstitucijos 2 str. 1 d., numatančia asmens teisę veikti laisvai tiek, kiek jis nepažeidžia kitų asmenų teisių ir neveikia prieš konstitucinę santvarką ar moralę⁹⁵⁹. Prancūzijos asociacijų įstatyme numatyta galimybė asociacijai suteikti viešosios naudotos asociacijos (pranc. – *associations reconnues d'utilité publique*), kas gali būti laikoma tam tikros asociacijų kategorijos išskyrimu. Tačiau šiuo atveju tokios asociacijų kategorijos išskyrimo pagrindai ir atvejai nėra susiję su profesinės savivaldos subjektais (pranc. – *ordres professionnels*), kurie yra visai kitą teisinę formą turintys juridiniai asmenys. Profesinės savivaldos subjektų atveju taikomas privalomas narystės reikalavimas, kuris grindžiamas tapačiais pagrindais kaip ir EŽTT praktikoje⁹⁶⁰. Anglijos teisėje asociacijų teisės doktrina nėra plačiau išvystyta⁹⁶¹ – įprastai nėra pripažįstama tokia atskira asociacijų teisė, tačiau nėra taikomi ir kokie nors ribojimai asociacijų steigimui ar veiklai, pripažįstama jų galimybė patiems spręsti narystės klausimus. Anglijos teismų praktikoje konstatuota, kad tuo atveju, kai privačius asmenis vienijanti asociacija veikia įgyvendindama įstatymų suteiktas teises visuomenės interesais, laikoma, kad ji veikia ne privačios, o viešosios teisės srityje ir yra priskirtina minėtoms hibridinėms viešosioms institucijoms⁹⁶².

Atsižvelgiant į aptartą Konstitucinio Teismo ir EŽTT praktiką, Lietuvos teisės doktrinoje reikėtų *aiškiai išskirti atskirą* sui generis *asociacijų kategoriją*, kuriai gali būti netaikomi (ar taikomi ne visa apimtimi) asociacijų laisvei įprastai būdingi elementai. Tokiai kategorijai turėtų būti priskiriamos asociacijos, turinčios išskirtinių su jų teisiniu statusu susijusių ypatumų (pvz., jos steigiamos ne pačių asmenų valia ar iniciatyva, turi privalomos narystės reikalavimą, įgyvendina viešojo administravimo įgaliojimus, turi specialiuose įstatymuose apibrėžtų veiklos tikslų ir pan.). Negalėtų būti teigiama, kad

---

⁹⁵⁹ MICHAEL, L.; MORLOK, M. *Grundrechte*. Baden–Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2014. S. 172, 175; CORNILS, M. GG Art. 9 [Vereinigungsfreiheit]. *Beck'scher Online-Kommentar Grundgesetz*. Hrsg. V. Epping, C. Hillgruber. München: C.H.BECK München 2016, <https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata/komm/BECKOK_28_BandVerfR/cont/BECKOK.htm>. 10

Abs.

⁹⁶⁰ BURGUBURU, J. M. *The "Raison d'être" of Bar Associations and Law Societies*, 2006, <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=895c82a0-ac18-47c7-873d-908a584b544c>>; WALINE, J. *Droit <...>*. P. 47, 48, 245.

⁹⁶¹ CLAYTON, R; TOMLINSON, H. *The Law of Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, 2009. P. 1567.

⁹⁶² CANE, P. *Administrative law*. Oxford: Oxford University Press, 2011. P. 8.

atskirą asociacijų kategoriją turėtų sudaryti išimtinai tik profesinės savivaldos asociacijos. Atskirai galėtų būti vertinama (tačiau tai jau būtų atskiros analizės dalykas), ar tokiai asociacijų kategorijai galėtų būti priskiriamos ne tik disertacijoje analizuojamos profesinės savivaldos asociacijos, bet ir kitos tam tikrų ypatumų turinčios asociacijos, pvz., verslo savivaldą įgyvendinančios asociacijos, ar kitos asociacijos, turinčios viešojo administravimo įgaliojimų.

Specifiškai profesinės savivaldos asociacijos turėtų būti išskiriamos į *sui generis* asociacijų kategoriją dėl joms būdingų šių ypatumų visumos:

1) *Profesinės savivaldos asociacijos įgyvendina savivaldą*⁹⁶³. Savivaldos teisės įgyvendinimui būdingi tokie elementai, kaip tam tikra veiksmų laisvė (savarankiškumas) nuo valstybės, siekis tenkinti tam tikrus viešuosius interesus, veikimas Konstitucijos ir (ar) įstatymų nustatytose ribose ir tam tikra apimti kontroliuojant valstybei. Šiais aspektais profesinės savivaldos asociacijos gretinamos (lyginamos) su kitų rūšių savivaldą (teritorinę ar personalinę) įgyvendinančiais subjektais, nors šie subjektai ir neturi teisinės asociacijos formos. Kai kurie būtent profesinės savivaldos įgyvendinimui būdingi specifiniai bruožai, kurie jas aiškiai atskiria nuo kitų asociacijų: šios asociacijos vienija tik tam tikrą personalinę grupę, šių asociacijų steigimą lemia įstatymų leidėjas, narystė šiose asociacijose yra privaloma, joms būdingas valstybės deleguotų funkcijų vykdymas.

2) *Profesinės savivaldos asociacijos turi tam tikrus viešojo administravimo įgaliojimus*⁹⁶⁴. Įstatymų leidėjas, įsteigęs šias asociacijas ir įstatymais nustatęs tam tikrų viešojo pobūdžio funkcijų vykdymą, *de facto* joms yra suteikęs ir tam tikrus viešojo administravimo įgaliojimus, todėl jos priklauso viešojo administravimo subjektų sistemai. Viešojo administravimo veiklą vykdančioms profesinės savivaldos asociacijoms keltini aukšti gero administravimo reikalavimai kaip ir kitiems (valstybiniais) viešojo administravimo subjektams. Tokių reikalavimų taikymas leidžia pagrįsti ir tam tikrus šių subjektų (tarybinius, koordinacinius) ryšius su viešąja valdžia (valstybiniais viešojo administravimo subjektais).

3) *Profesinės savivaldos asociacijos gali būti pripažintos ūkio subjektų (profesine (ūkine) veikla besiverčiančių asmenų) asociacijomis konkurencijos teisės prasme*⁹⁶⁵. Vykdydamos privataus pobūdžio funkcijas profesinės savivaldos asociacijos veikia savo narių, vykdančių profesinę (ūkinę) veiklą, naudai. Vis dėlto, profesinės savivaldos asociacijoms savo narių atžvilgiu

---

⁹⁶³ Žr. šios disertacijos 1.1, 1.2 ir 1.3 dalis.

⁹⁶⁴ Žr. šios disertacijos 2.3, 2.4 ir 3.1 dalis.

⁹⁶⁵ Žr. šios disertacijos 2.3 ir 3.2 dalis.

atlieka ir viešojo pobūdžio funkcijas – priežiūrą, kontrolę, reglamentavimą, drausminės atsakomybės taikymą. Dėl šių priežasčių, šios asociacijos nors ir vertinamos konkurencijos teisės prasme, tačiau taikant itin specializuotas taisykles ir „testus“, kurie įprastai nėra būdingi vertinant kitas verslo subjektus vienijančias asociacijas, neturinčias viešojo pobūdžio įgaliojimų.

IŠVADOS

1. *Profesinė savivalda yra viena iš Lietuvoje veikiančių personalinės savivaldos įgyvendinimo formų, kuri, vertinant teritorinės savivaldos bei kitų personalinių savivaldų kontekste, pasižymi visiais šiais esminiais ypatumais:*

1) profesinė savivalda suteikiama personaliniu (ne teritoriniu) pagrindu specialioms subjektams – valstybės kontroliuojamoms profesijoms; 2) kitaip nei teritorinės savivaldos bei kitų personalinės savivaldos kategorijų atveju, nėra susiklosčiusi teisinė tradicija profesinę savivaldą reglamentuoti konstitucinio lygmens teisės aktais, todėl jos teisinio reguliavimo sukūrimas ar nesukūrimas, keitimas ir panaikinimas priklauso nuo įstatymų leidėjo; 3) dalyvavimo profesinėje savivaldoje visuotinumumas tam tikrai asmenų grupei bei šios savivaldos finansavimas užtikrinamas privalomos narystės (ir privalomo nario mokesčio) atitinkamos profesijos atstovams reikalavimu; 4) profesinei savivaldai būdingas dvejopų – ne tik privataus, bet ir viešojo pobūdžio (valstybės perduotų) – funkcijų vykdymas, todėl konstituciniais profesinės savivaldos pagrindais reikėtų laikyti ne tik Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje *expressis verbis* įvardintą asociacijų laisvės principą, bet ir Konstitucijos nuostatas, apibrėžiančias valstybės institucijų sistemą ir reikalavimus šių institucijų veiklai, tokius kaip demokratijos bei atsakingo valdymo principai.

2. *Profesinei savivaldai įstatymais pavestų viešųjų funkcijų (ypač tokių, kaip teisės verstis profesine veikla suteikimas ir panaikinimas, profesinės veiklos reglamentavimas bei jos vykdymo kontrolė) vykdymas lemia tam tikrus profesinės savivaldos asociacijų veiklos organizavimo ypatumus:* 1) profesinės savivaldos asociacijos turi tik joms būdingus specializuotus profesinės etikos priežiūros organus – garbės teismus, kurie yra įgalioti nagrinėti drausmines profesinę veiklą vykdančių asmenų bylas ir taikyti jiems drausminę atsakomybę. Nors garbės teismai nėra laikomi teismais Konstitucijos 109 str. prasme, tačiau drausminėn atsakomybėn šiuose teismuose traukiamiems asmenims turi būti garantuojamos itin plačios procesinės garantijos, kildintinos iš EŽTK 6 str.; 2) valstybės institucijos turi palyginti plačius įgaliojimus (bendradarbiaujant) kartu su atitinkamos srities profesine savivalda vykdyti profesinės veiklos reglamentavimą, suteikti teisę verstis profesine veikla ar ją panaikinti, taip pat kontroliuoti profesinę veiklą vykdančius asmenis. Profesinės savivaldos asociacijos ir valstybės institucijos šiose srityse veikia pasidalindamos kompetenciją (reglamentavimo ir kontrolės įgaliojimus) profesinę veiklą vykdančių asmenų atžvilgiu. Taip pat valstybės institucijos turi įgaliojimus įstatymuose numatytais priemonėmis (dažniausiai – reikalaujamos įvairios informacijos pateikimo bei turėdamos

įgaliojimus skūsti profesinės savivaldos sprendimus teismui) kontroliuoti profesinę savivaldą.

3. *Profesinę savivaldą įgyvendinančių asociacijų teisinis statusas vertintinas trimis skirtingais aspektais, kurie lemia šių subjektų išskirtinumą:*

1) VAI prasme profesinės savivaldos asociacijos vykdo viešąjį administravimą (norminių ir individualių administracinių aktų priėmimą, įstatymų ir administracinių sprendimų kontrolę ir administracinių paslaugų teikimą) ir ta veiklos apimtimi yra viešojo administravimo subjektai. Pagrindas pripažinti profesinės savivaldos asociacijas viešojo administravimo subjektais yra VAI įtvirtinta funkcinė viešojo administravimo subjekto samprata bei atsakingo valdymo principas; 2) konkurencijos teisės prasme profesinės savivaldos asociacijos gali tam tikrais atvejais būti pripažįstamos ūkio subjektų asociacijomis, tačiau toks jų teisinis kvalifikavimas neturi peržengti konkurencijos teisės ribų ir nedaro įtakos tam, kad tokios asociacijos gali būti laikomos viešojo administravimo subjektais; 3) nors profesinės savivaldos asociacijos turi teisinę asociacijų formą, joms nėra būdingas vienas iš esminių asociacijų laisvės doktrinos elementų – laisva asmens valia realizuojama teisė jungtis arba nesijungti į asociacijas, taip pat, dėl profesinės savivaldos vykdomų viešųjų (valstybės perduotų) funkcijų vykdymo yra kiek apribotas šių asociacijų autonomiškumas viešosios valdžios atžvilgiu. Taigi profesinės savivaldos asociacijos turi būti išskirtos į atskirą *sui generis* asociacijų kategoriją, kuriai taikytini pagrįsti asociacijų laisvės apribojimai, taip apibrėžiant aiškia profesinės savivaldos asociacijų vietą Lietuvos viešųjų juridinių asmenų sistemoje.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai

Nacionaliniai teisės aktai

1. Konstitucija (*Lietuvos aidas*, 1992, nr. 220–0).
2. Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos pamatiniai dėsniai (*Laikinosios Vyriausybės žinios*, 1918, nr. 1–1).
3. Laikinoji Lietuvos Valstybės Konstitucija (*Laikinosios Vyriausybės žinios*, 1920, nr. 37–407).
4. Lietuvos Valstybės Konstitucija (*Vyriausybės žinios*, 1922, nr. 100–799).
5. Lietuvos Valstybės Konstitucija (*Vyriausybės žinios*, 1928, nr. 275–1778).
6. Lietuvos Konstitucija (*Vyriausybės žinios*, 1938, nr. 608–4271).
7. Laikinasis teismų darbo sutvarkymo įstatymas (*Vyriausybės žinios*, 1919, nr. 2–3).
8. Žydų tautinių bendruomenių įstatymas (*Vyriausybės žinios*, 1925, nr. 192–1302).
9. Išradimų ir patobulinimų apsaugojimo įstatymas (*Vyriausybės žinios*, 1928, nr. 273–1765).
10. Teismų santvarkos įstatymas (*Vyriausybės žinios*, 1933, nr. 419–2900).
11. Draudimo įstatymas (*Lietuvos aidas*, 1990, nr. 91–0).
12. Notariato įstatymo (*Lietuvos aidas*, 1992, nr. 28–810).
13. Įmonių bankroto įstatymas (*Lietuvos aidas*, 1992, nr. 29–843).
14. Konkurencijos įstatymas (*Lietuvos aidas*, 1992, nr. 190–0).
15. Gyvulių veislininkystės įstatymas (*VŽ*, 1994, nr. 14–226).
16. Teismų įstatymas (*VŽ*, 1994, nr. 46–851).
17. Vietos savivaldos įstatymas (*VŽ*, 1994, nr. 55–1049).
18. Prokuratūros įstatymas (*VŽ*, 1994, nr. 81–1514).
19. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas (*VŽ*, 1995, nr. 89–1985).
20. Prekybos, pramonės ir amatų rūmų įstatymas (*VŽ*, 1995, nr. 99–2201).
21. Teritorijų planavimo įstatymo (*VŽ*, 1995, nr. 107–2391).
22. Statybos įstatymo (*VŽ*, 1996, nr. 32–788).
23. Komercinio arbitražo įstatymas (*VŽ*, 1996, nr. 39–961).
24. Visuomenės informavimo įstatymas (*VŽ*, 1996, nr. 71–1706).
25. Viešųjų pirkimų įstatymas (*VŽ*, 1996, nr. 84–2000).
26. Žemės ūkio rūmų įstatymas (*VŽ*, 1997, nr. 49–1167).
27. Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas (*VŽ*, 1997, nr. 64–1502).
28. Administracinių bylų teisenos įstatymas (*VŽ*, 1999, nr. 13–308).
29. Turto ir verslo pagrindų vertinimo įstatymas (*VŽ*, 1999, nr. 52–1672).
30. Finansinių ataskaitų audito įstatymas (*VŽ*, 1999, nr. 59–1916).
31. Viešojo administravimo įstatymas (*VŽ*, 1999, nr. 60–1945).
32. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas (*VŽ*, 2000, nr. 10–236).
33. Teismo antstolių įstatymo įgyvendinimo įstatymas (*VŽ*, 2000, nr. 47–0).
34. Rinkliavų įstatymas (*VŽ*, 2000, nr. 52–148).
35. Civilinis kodeksas (*VŽ*, 2000, nr. 74–2262, nr. 77, nr. 80, nr. 82).
36. Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas (*VŽ*, 2000, nr. 74–2262).
37. Teismo antstolių įstatymas (*VŽ*, 2000, nr. 92–2846).

38. Įmonių bankroto įstatymas (*VŽ*, 2001, nr. 31–1010).
39. Buhalterinės apskaitos įstatymas (*VŽ*, 2001, nr. 99–3515).
40. Civilinio proceso kodeksas (*VŽ*, 2002, nr. 36–1340).
41. Antstolių įstatymo (*VŽ*, 2002, nr. 53–2042).
42. Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas (*VŽ*, 2002, nr. 73–3085).
43. Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas (*VŽ*, 2002, nr. 53–2043).
44. Notariato įstatymo 2, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 31, 32, 36, 37, 40, 41, 43, 44, 51, 53, 56, 57, 59, 60 straipsnių ir II skyriaus pavadinimo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 6¹, 6², 15¹, 22¹, 27¹ straipsniais ir 58, 63, 64 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas (*VŽ*, 2003, nr. 15–598).
45. Draudimo įstatymas (*VŽ*, 2003, nr. 94–4246).
46. Odontologų rūmų įstatymas (*VŽ*, 2004, nr. 4–35).
47. Asociacijų įstatymas (*VŽ*, 2004, nr. 25–745).
48. Advokatūros įstatymas (*VŽ*, 2004, nr. 50–1632).
49. Architektų rūmų įstatymas (*VŽ*, 2006, nr. 134–5063).
50. Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymas (*VŽ*, 2008, nr. 47–1747).
51. Mokslo ir studijų įstatymas (*VŽ*, 2009, nr. 54–2140).
52. Buhalterinės apskaitos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21 straipsnių, trečiojo, penktojo skirsnių pavadinimų ir priedo pakeitimo ir papildymo ir Įstatymo papildymo 10¹ ir 10² straipsniais įstatymas (*VŽ*, 2012, nr. 51–2531).
53. Teisėkūros pagrindų įstatymas (*VŽ*, 2012, nr. 110–5564).
54. Audito įstatymo 21, 22, 36, 43 ir 60 straipsnių pakeitimo įstatymas (*VŽ*, 2013, nr. 62–3055).
55. Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas (*TAR*, 2014, nr. 18).
56. Buhalterinės apskaitos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21 straipsnių, trečiojo, penktojo skirsnių pavadinimų ir priedo pakeitimo ir papildymo ir Įstatymo papildymo 10¹ ir 10² straipsniais įstatymo nr. XI–1988 8, 23 straipsnių pakeitimo ir 9 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas (*TAR*, 2015, nr. 8377).
57. Administracinių bylų teisenos įstatymo nr. VIII–1029 pakeitimo įstatymas (*TAR*, 2016, nr. 16849).
58. Užimtumo įstatymas (*TAR*, 2016, nr. 18825).
59. Architektų rūmų įstatymo nr. X–914 1, 2, 3, 4, 11 straipsnių pakeitimo ir 18 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas (*TAR*, 2016, nr. 26508).
60. Architektūros įstatymas (*TAR*, 2017, nr. 10247).
61. Patentinių patikėtinių įstatymas (*TAR*, 2017, nr. 11943).
62. Civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymo nr. X–1702 pakeitimo įstatymas (*TAR*, 2017, nr. 12053).
63. Mediacijos įstatymas (*TAR*, 2017, nr. 12053).
64. Prokuratūros įstatymo nr. I–599 1, 2, 9, 16, 19, 24, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 36, 37–5, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 52 straipsnių ir priedo pakeitimo, Įstatymo papildymo 16–1, 37–7 straipsniais ir 1 priedu ir 35 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas (*TAR*, 2017, nr. 21494).
65. Draudimo įstatymo nr. IX–1737 pakeitimo įstatymas (*TAR*, 2018, nr. 6971).
66. Ūkinių gyvūnų veislininkystės įstatymas (*TAR*, 2018, nr. 11781).
67. Notariato įstatymo nr. I–2882 19 straipsnio pakeitimo įstatymas (*TAR*, 2018, nr. 18678).
68. Antstolių įstatymo nr. IX–876 21 straipsnio pakeitimo įstatymas (*TAR*, 2018, nr. 18679).
69. Juridinių asmenų nemokumo įstatymas (*TAR*, 2019, nr. 10324).

70. Odontologų rūmų įstatymo nr. IX–1929 pripažinimo netekusiu galios įstatymas (*TAR*, 2019, nr. 20814).
71. Viešojo administravimo įstatymo nr. VIII–1234 pakeitimo įstatymas (*TAR*, 2020, nr. 12819).
72. Aukščiausiosios Tarybos 1992 09 17 nutarimas nr. I–2896 „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo įsigaliojimo“ (*Lietuvos aidas*, 1992, nr. 192–0).
73. Patentinių patikėtinių nuostatai, patvirtinti Vyriausybės 1992 05 20 nutarimu nr. 362 (*VŽ*, 1992, nr. 19–569).
74. Aukščiausiosios Tarybos 1992 10 06 nutarimas nr. I–2926 „Dėl Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo įgyvendinimo“ (*Lietuvos aidas*, 1992, nr. 200–0).
75. Teisinės sistemos reformos metmenys (nauja redakcija), patvirtinti Seimo 1998 m. birželio 25 d. nutarimu nr. VIII–810 (*VŽ*, 1998, nr. 61–1736).
76. Konkrečių valstybės rinkliavos dydžių sąrašas, patvirtintas Vyriausybės 2000 12 20 nutarimu nr. 1458 (*VŽ*, 2000, nr. 108–3463).
77. Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės, patvirtintos Vyriausybės 2003 05 08 d. nutarimu nr. 580 (*VŽ*, 2003, nr. 47–2079).
78. Antstolių profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės, patvirtintos Vyriausybės 2004 08 12 nutarimu nr. 957 (*VŽ*, 2004, nr. 128–4605).
79. Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių viešojo administravimo subjektų sąrašo, patvirtinto Vyriausybės 2010 05 04 nutarimu nr. 511 (*VŽ*, 2010, nr. 53–2613).
80. Vyriausybės 2010 05 04 nutarimas nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ (*VŽ*, 2010, nr. 53–2613).
81. Licencijavimo pagrindų aprašas, patvirtintas Vyriausybės 2012 07 18 nutarimu nr. 937 (*VŽ*, 2012, nr. 90–4697).
82. Vyriausybės 2014 09 24 nutarimas nr. 1034 „Dėl Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto brokerių įstatymo projekto nr. XIIP–1294(2)“ (*TAR*, 2014, nr. 13211).
83. Teisingumo ministro 1999 01 14 įsakymas nr. 11 „Dėl Lietuvos notarų rūmų statuto naujos redakcijos patvirtinimo“ (*VŽ*, 1999, nr. 9–200).
84. Teisingumo ministro 1999 10 01 įsakymas nr. 288 „Dėl Lietuvos advokatūros statuto patvirtinimo“ (*VŽ*, 1999, nr. 95–2753).
85. Antstolių atestavimo taisyklės, patvirtintos teisingumo ministro 2009 04 21 d. įsakymu nr. 1R–125 (*VŽ*, 2003, nr. 2–57).
86. Centrinį valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašas, patvirtintas ūkio ministro 2003 02 21 įsakymu nr. 4–72 (*VŽ*, 2003, nr. 19–829).
87. Notarų garbės teismo nuostatai, patvirtinti teisingumo ministro 2004 07 22 įsakymu nr. 1R–184 (*VŽ*, 2004, nr. 118–4413).
88. Architektų atestavimo ir teisės pripažinimo tvarkos aprašas, patvirtintas aplinkos ministro 2005 07 11 įsakymu nr. D1–341 (*VŽ*, 2005, nr. 93–3466).
89. Antstolių (antstolių padėjėjų) drausmės bylų iškėlimo ir nagrinėjimo taisyklės, patvirtintos teisingumo ministro 2006 09 26 įsakymu nr. 1R–295 (*VŽ*, 2006, nr. 104–3992).
90. Antstolių garbės teismo veiklos nuostatai, patvirtinti teisingumo ministro 2006 09 26 įsakymu nr. 1R–295 (*VŽ*, 2006, nr. 104–3992).
91. Lietuvos profesijų klasifikatoriaus tvarkymo tvarkos aprašas, patvirtintas ūkio ministro 2012 04 12 įsakymu nr. 4–346 (*VŽ*, 2012, nr. 45–2199).

92. Teisingumo ministro 2014 04 23 įsakymas nr. 1R–138 „Dėl Antstolių profesinės etikos kodekso 8 punkto pakeitimo ir asociacijos Antstolių rūmų įstatų paskelbimo“ (*TAR*, 2014, nr. 4654).
93. Lietuvos Respublikoje reglamentuojamų profesijų sąrašas, patvirtintas ūkio ministro 2014 07 15 įsakymu nr. 4–486 (*TAR*, 2014, nr. 10267).
94. Teisingumo ministro 2017 09 25 įsakymas nr. 1R–241 „Dėl kandidatų į notarus (asesorių) skaičiaus nustatymo“ (*TAR*, 2017, nr. 15025).
95. Teisingumo ministro 2018 07 16 įsakymas nr. 1R–126 „Dėl Patentinių patikėtinių profesinės etikos komisijos sudarymo“ (*TAR*, 2018, nr. 11990).
96. Notarų atestavimo nuostatai, patvirtinti teisingumo ministro 2018 10 30 įsakymu nr. 1R–226 (*TAR*, 2018, nr. 17264).
97. Asmenų įrašymo į buhalterių profesionalų sąrašą ir išbraukimo iš jo taisyklės, patvirtintos Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2018 09 20 įsakymu nr. V1–198 (*TAR*, 2018, nr. 14893).

Tarptautiniai teisės aktai

98. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (*VŽ*, 1995, nr. 40–987).
99. Recommendation no. R(2000)21 of the Committee of Ministers to member States on the freedom of exercise of the profession of lawyer adopted by the Committee of Ministers on 25 10 2000, <https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016804d0fc8>.
100. *Code of good administration*. Appendix to Recommendation CM/Rec(2007)7 of the Committee of Ministers to member states on good administration, adopted by the Committee of Ministers on 20 06 2007 at the 999bis meeting of the Ministers' Deputies, <https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d5bb1>.

Užsienio valstybių teisės aktai

101. Constitution française du 4 octobre 1958.
102. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. *Bundesgesetzblatt Teil III*, 1969, nr. 100
103. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. *Dziennik Ustaw*, 1997, n. 78–483.
104. Human Rights Act 1998.

Europos Sąjungos teisės aktai

105. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (*Oficialus leidinys*, L 345, 2003, p. 90).
106. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (*Oficialus leidinys*, L 134, 2004, p. 114).
107. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo (*Oficialus leidinys*, L 255, 2005, p. 22).
108. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (*Oficialus leidinys*, C 326, 2012, p. 391).

109. Europos parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES 2014 dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (*Oficialus leidinys*, L 94, 2014, p. 65).
110. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl laisvųjų profesijų vaidmens ir ateities 2020 m. Europos pilietinėje visuomenėje (nuomonė savo iniciatyva) (*Oficialusis leidinys*, C 226, 2014, p. 10).

Profesinės savivaldos asociacijų priimti aktai

111. Advokatų drausmės bylų nagrinėjimo tvarkos aprašas, patvirtintas 2007 04 20 visuotiniame advokatų susirinkime ir paskelbto teisingumo ministro 2007 07 11 įsakymu nr. 1R–27 (*VŽ*, 2007, nr. 79–3197).
112. Advokato darbo vietos ir advokato veikloje naudojamų pavadinimų registravimo tvarka, patvirtinta Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos 2014 02 13 sprendimu, <<http://www.advokatura.lt/lt/teisine-informacija/savivaldos-sprendimai/68/download/42021.html>>.
113. Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos 2014 02 13 sprendimas dėl kandidatų į Lietuvos advokatūros organo narius pateikimo tvarkos, <<http://www.advokatura.lt/lt/teisine-informacija/savivaldos-sprendimai/67/download/41737.html>>.
114. Dokumentų ir informacijos apie Lietuvos advokatūros veiklą teikimo Lietuvos advokatūros nariams tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos 2014 08 21 sprendimu, <<http://www.advokatura.lt/lt/teisine-informacija/savivaldos-sprendimai/78/download/43310.html>>.
115. 2016 04 15 Visuotinio advokatų susirinkimo sprendimas „Dėl įmokų Lietuvos advokatūros funkcijoms atlikti“, <<http://www.advokatura.lt/lt/teisine-informacija/savivaldos-sprendimai/94/download/54691.html>>.
116. Advokatų ir advokatų padėjėjų kvalifikacijos tobulinimo ir vertinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos 2018 08 27 sprendimu, <<http://www.advokatura.lt/lt/teisine-informacija/savivaldos-sprendimai/121/download/60355.html>>.
117. Lietuvos advokatų etikos kodeksas, patvirtintas 2016 04 15 Visuotinio advokatų susirinkimo sprendimu ir paskelbto teisingumo ministro 2016 04 22 įsakymu nr. 1R–133 (*TAR*, 2016, nr. 10280).
118. Lietuvos advokatūros įstatai, patvirtinti 2017 05 05 Visuotiniame advokatų susirinkime, <http://www.advokatura.lt/download/60016/la_istatai_patvirtinti_20170505_vas.pdf>.
119. Asmens, siekiančio būti pripažintu advokatu, dokumentų pateikimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos 2019 10 14 sprendimu nr. 846, <<http://www.advokatura.lt/lt/teisine-informacija/savivaldos-sprendimai/141/download/60819.html>>.
120. Lietuvos notarų rūmų statutas, priimtas 2007 11 17 Lietuvos notarų rūmų susirinkime ir patvirtintas teisingumo ministro 2008 01 03 įsakymu nr. 1R–3 (*VŽ*, 2008, nr. 6–222).
121. Notarų garbės (etikos) kodeksas, patvirtintas 2015 04 11 rūmų narių susirinkimo nutarimu nr. 6, <<https://www.notarurumai.lt/notaru-rumai/teises-aktai/notaru-garbes-kodeksas>>.
122. Antstolių profesinės etikos kodeksas, priimtas 2013 02 22 antstolių susirinkime ir paskelbto teisingumo ministro 2013 03 13 įsakymu nr. 1R–71 (*VŽ*, 2013, nr. 28–1342).
123. Asociacijos Lietuvos antstolių rūmai įstatai, priimti 2014 01 24 Antstolių susirinkime (*TAR*, 2014, nr. 4654).
124. Patentinių patikėtinių instituto įstatai, patvirtinti 2018 01 08 Visuotiniame narių susirinkime.

125. Nemokumo administratorių rūmų įstatai, <<https://nemokumorumai.lt/apie-rumus/rumu-istatai>>.
126. Nemokumo administratorių rūmų garbės teismo nuostatai, <<https://nemokumorumai.lt/teisiniai-dokumentai/garbes-teismo-nuostatai#>>.
127. Nemokumo administratorių elgesio kodeksas, <<https://nemokumorumai.lt/teisiniai-dokumentai/garbes-kodeksas>>.
128. Nemokumo administratorių rūmų nario mokesčio mokėjimo tvarka, patvirtinta Nemokumo administratorių rūmų prezidiumo 2020 04 02, <<https://nemokumorumai.lt/teisiniai-dokumentai/tvarkos-taisykles/pirmas-sarasas/saraso-elementas-du>>.
129. Lietuvos auditorių rūmų statusas, patvirtintas 2017 06 16 Visuotiniame narių susirinkime, <<https://lar.lt/www/new/request.php?10274>>.
130. Lietuvos auditorių rūmų veiklos reglamentas, patvirtintas 2017 06 28 visuotinio rūmų narių susirinkimo nutarimu nr. 1.4–40.3.1, <<https://lar.lt/www/new/request.php?10198>>.
131. Lietuvos auditorių garbės teismo nuostatai, patvirtinti 2017 12 28 Lietuvos auditorių rūmų narių susirinkimo nutarimu nr. 1.4–72.15.1, <<https://lar.lt/www/new/page.php?19>>.
132. Tarptautinis buhalterių profesionalų etikos kodeksas, priimtas Tarptautinės buhalterių etikos standartų valdybos 2018 m., <<http://www.avnt.lt/assets/Teisine-informacija/2019-06-18-Etikos-kodekso-galutinis-vertimas.pdf>>.
133. Lietuvos auditorių rūmų narių profesinės kvalifikacijos kėlimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos auditorių rūmų prezidiumo 2018 02 28 nutarimu nr. 1.4–7.2.6.3 (TAR, 2019, nr. 5208).
134. Draudimo brokerių garbės teismo nuostatai, patvirtinti 2015 05 07 Draudimo brokerių rūmų visuotiniame narių susirinkime, <http://www.dbr.lt/uploads/Visuotinis_2015/20150507/Garbes_teismo_nuostatai_2015_0507.pdf>.
135. Draudimo brokerių rūmų vidinė veiklos kokybės užtikrinimo sistema reglamentuota Kvalifikacinių draudimo brokerių egzaminų organizavimo ir vykdymo procesų vidinės kokybės užtikrinimo sistemos apraše, patvirtintame 2018 05 03 visuotinio draudimo brokerių rūmų narių susirinkimo, <<http://www.dbr.lt/uploads/Egzaminas/2018-05-03%20%20Kokyb%C4%97s%20u%C5%B4tikrinimas%20clean.pdf>>.
136. Draudimo brokerių profesinės etikos kodeksas, patvirtintas 2019 05 07 Draudimo brokerių rūmų narių visuotiniame susirinkime, <http://www.dbr.lt/uploads/Visuotinis_2019/Etikos_kodeksas_20190507-patvirtintas.pdf>.
137. Odontologų profesinės etikos kodeksas, priimtas 2008 05 23 rūmų narių visuotiniame susirinkime.
138. Prašymų ir skundų nagrinėjimo Lietuvos Respublikos odontologų rūmuose tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Odontologų rūmų Tarybos 2010 04 23 nutarimu nr. 10/TN–16.
139. Architektūros paslaugų teikėjų Europos etikos kodeksas, priimtas Europos architektų tarybos 2016 m., <<https://drive.google.com/open?id=0B-weBzQJ2f94MzB2WmtwUUJZaGM>>.
140. Architektų kvalifikacijos tobulinimo organizavimo tvarkos aprašas, patvirtintas Architektų rūmų tarybos 2017 01 26 sprendimu nr. T17/01–1 (TAR, 2017, nr. 3100).

141. Architektų rūmų statusas, patvirtintas Architektų rūmų 2018 03 23 visuotiniame rūmų narių susirinkime, <<http://www.architekturumai.lt/wp-content/uploads/LAR-Statutas-2018.pdf>>.
142. Architektų rūmų profesinės etikos tarybos veiklos nuostatai, patvirtinti Architektų rūmų tarybos 2019 09 03 sprendimu nr. T19/09-03, <<http://www.architekturumai.lt/wp-content/uploads/LAR-PET-nuostatai-2019-09-03-Tarybos-sprendimas.pdf>>.
143. Lietuvos architektų rūmų nario mokesčio mokėjimo tvarkos aprašas, patvirtintas Architektų rūmų tarybos 2018 01 12 sprendimu nr. T18/01-2, <<http://www.architekturumai.lt/wp-content/uploads/LAR-nario-mokescio-mokejimo-tvarkos-apra%C5%A1as-2018-01-12.pdf>>.

Specialioji literatūra

144. *1413 m. Horodlės aktai (dokumentai ir tyrinėjimai) = Akty Horodelskie z 1413 roku (dokumenty i studia)*. Sudar. J. Kiaupienė; L. Korczak. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013.
145. *1791 m. gegužės 3 d. konstitucija*. Sudar. E. Raila. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2001.
146. ABRAMAVIČIUS, A. Teisminė valdžia Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje. *Justitia*, 2005, nr. 4(58), p. 2–10.
147. ADAMS, T. L. *Professional Self-Regulation and the Public Interest in Canada*, 2013, <<https://journals.hioa.no/index.php/pp/article/view/1587/1585>>.
148. AHMEDI, S.; SULEJMANI, G. The normative of the European Commission for liberal professions and business environment. *Juridical Tribune*, vol. 4, iss. 2, 2014, p. 167–175.
149. AKMENYTĖ-RUZGIENĖ, V., MILERYTĖ, G. Verslo ir valstybės santykiai: Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų istorija 1925–1941 m. *Kauno istorijos metraštis*, 2011, nr. 11., p. 111–150.
150. ALDER, J. *Constitutional and administrative law*. London: Palgrave Macmillan, 2015.
151. AMBRAZEVIČIŪTĖ, K.; KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ, E.; VITKUTĖ, E. A. *Architektų profesinės savivaldos Lietuvoje ypatumai*, 2014, <<https://drive.google.com/file/d/0B-uwBzQJ2f94UEIvRDI0U3hBVfk/view?usp=sharing>>.
152. AMBRULEVIČIŪTĖ, A. „Niekad nemislįjau, kad prastas artojas tokią štuką padarytų“ (XIX a.). *Išrasta Lietuvoje: daiktai, idėjos, žmonės*. Kaišiadorys: Printėja, 2018, p. 59–80.
153. ANDRIULIS, V. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisė. *Lietuvos teisės istorija*. Red. M. Maksimaitis. Vilnius: Justitia, 2002, p. 25–250.
154. ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Administracinė teisė: bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutas, ginčo santykių jurisprudenciniai aspektai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2008.
155. ANDRUŠKEVIČIUS, A. Administracinė teisė: interesų veiksnys įstatymų leidyboje. *Teisė*, 2010, nr. 74, p. 33–45.
156. ANDRUŠKEVIČIUS, A. Administracinė teisė: kai kurie metodologiniai aspektai. *Teisė*, 2001, nr. 40, p. 7–15.
157. ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
158. ANDRUŠKEVIČIUS, A. Administracinės teisės reguliavimo dalyko sudėtis. *Teisė*, 2002, nr. 43, p. 24–32.

159. ANDRUŠKEVIČIUS, A. Probleminiai administracinės teisės reguliavimo dalyko klausimai. *Teisė*, 2002, t. 42, p. 7–15.
160. ANDRUŠKEVIČIUS, A. Viešasis administravimas, teisė, kontrolė. *Viešojo administravimo teisiniai pagrindai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 12–44.
161. ANDRUŠKEVIČIUS, A. Viešojo valdymo funkcijų vykdymo bei asmens ir vykdomosios valdžios santykių priskyrimas administracinei teisei. *Teisė*, 2003, nr. 46, p. 19–27.
162. ANDRUŠKEVIČIUS, A.; PAŠKEVIČIENĖ, L. *Viešojo administravimo teisiniai pagrindai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.
163. ANTKOWIAK, P. Polskie i europejskie standardy wykonywania wolnych zawodów. *Przegląd Politologiczny*, 2013, t. 1, s. 129–141, <<http://przeglad.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2013/07/pp-2013-1-129-142.pdf>>.
164. ANTKOWIAK, P. *Samorząd zawodowy w Polsce*. Warszawa–Poznań: ELIPSA Dom Wydawniczy i Handlowy, 2012.
165. ASTRAUSKAS, A. *Vietos savivaldos samprata ir savivaldybės institucinė struktūra*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas,
166. ASTRAUSKAS, A.; GALINIENĖ, B. *Vietos savivalda Lietuvoje: teoriniai ir istoriniai aspektai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2003.
167. AVIŽONIS, K. *Rinkiniai raštai II*. Roma: Lietuvos katalikų mokslų akademija, 1978.
168. BAKAVECKAS, A. *Administracinė teisė: teorija ir praktika. I dalis*. Vilnius: Leidykla MES, 2012.
169. BAKAVECKAS, A. Bendrieji administracinės teisės subjektų bruožai. *Lietuvos administracinė teisė*. Red. A. Dziegoraitis. Vilnius: MRU Leidybos centras, 2005, p. 253–263.
170. BAKAVECKAS, A. Kategorijų – vykdomoji valdžia, valstybinis valdymas (administravimas) ir viešasis administravimas – samprata ir santykis Lietuvos administracinėje teisėje. *Jurisprudencija*, 2007, t. 2(92), p. 46–53.
171. BAKAVECKAS, A. *Lietuvos vykdomoji valdžia*. Vilnius: Eugrimas, 2007.
172. BAKAVECKAS, A. Viešasis administravimas: samprata, teisinis aspektas ir problemos. *Jurisprudencija*, 2001, t. 21(13), p. 131–137.
173. BAKAVECKAS, A., et al. *Lietuvos administracinė teisė*. Red. A. Dziegoraitis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005.
174. BAKŠIENĖ, D.; MATVEJENKAITĖ, K.; USAVIČĖ, D. *Architektūros viešojo administravimo sistemos vertinimas ir tobulinimo galimybių analizė*. Vilnius: Architektūros kokybės vystymo asociacija, 2016–2017, <<https://www.ltkt.lt/files/architekturos-viesojo-administravimo-sistemos-vertinimas-ir-tobulinimas0444.pdf>>.
175. BALČIŪNIENĖ, I. *Lietuvos stomatologijos istorija*. Vilnius: leidykla „Infopolis“, 1998.
176. BALNIENĖ, E. *Advokatūros atsiradimas ir raida Lietuvoje: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2007.
177. BALNIENĖ, E. Aktualūs advokatūros statuso pasikeitimai Lietuvoje. *Teisė*, 2005, nr. 57, p. 7–18.
178. BALNIENĖ, E. Lietuvos advokatūros teisinės padėties raida. *Teisė*, 2005, nr. 56, p. 16–30.
179. BALTRIMAS, J. Administracinės teisenos naujovės teismų praktikos kontekste. *Teisės problemos*, 2017, nr. 1(93), p. 29–52.
180. BANASZAK, B. *Prawo konstytucyjne*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck, 2004.
181. BARNETT, H. *Constitutional & administrative law*. London: Routledge, 2016.

182. BELIŪNIENĖ, L.; et al. *Galimybės siaurinti teismo funkcijas administracinių teisės pažeidimų procese*. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2014, <<http://teise.org/wp-content/uploads/2016/07/ATP.pdf>>.
183. BERGH, R. Van den, R. Self-Regulation of the Medical and Legal Professions: Remaining Barriers to Competition and EC Law. *Organized Interests and Self-Regulation*. Eds. B. Bortolotti, G. Fiorentini. Oxford: Oxford University Press, 1999, p. 89–130.
184. BERGH, R. Van den; MONTANGIE, Y. Competition in Professional Services Markets: Are Latin Notaries Different? *Journal of Competition Law and Economics*, 2006, no. 2, p. 189–214.
185. BERGH, R. Van den; MONTANGIE, Y. *Theory and Evidence on the Regulation of the Latin Notary Profession. A Law and Economics Approach*, 2006, <<http://www.notaioforte.it/wp-content/uploads/2010/06/VanDenBergh2006.pdf>>.
186. BERMAN, H. J. *Teisė ir revoliucija. Vakarų teisės tradicijos formavimasis*. Vilnius: Pradai, 1999.
187. BIRMONTIENĖ, T. Konstitucinė teismų nepriklausomumo garantijų sistema. *Teismų nepriklausomumo garantijos*. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Ukrainos Konstitucinio Teismo teisėjų konferencijos medžiaga, 2012 09 27–28, Vilnius. Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2013, p. 16–37.
188. BIRMONTIENĖ, T. Konstitucinės teismų nepriklausomumo doktrinos bruožai. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2013, nr. 3(31), p. 240–263.
189. BITINAS, A. Advokatūros vieta valstybėje: nepriklausomumo ir autonomijos užtikrinimas. *Justitia*, 2012, t. 77, p. 2–15.
190. BLACK, J. Constitutionalising Self-Regulation. *Modern Law Review*, 1996, vol. 59, no. 1, p. 24–55.
191. BLINSTRUBIS, T. Bažnyčios (religinių bendruomenių) konstitucinė teisės ir savireguliacijos ribos. Šveicarijos pavyzdys (II). *Socialinių mokslų studijos*, 2011, nr. 3(1), p. 183–187.
192. BLINSTRUBIS, T. *Valstybės ir bažnyčios konstitucinių santykių probleminiai aspektai: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.
193. BLIUMINAS, A. 1922 m. rugpjūčio 1 d. Lietuvos Respublikos Konstitucijos rengimo užkulisiai: žydų tautinė mažuma ir jų teisių užtikrinimas. *Mūsų konstitucionalizmo raida*. Sudar. A. V. Bartkutė, A. Vaišnys. Vilnius: Seimo 1–oji leidykla „Valstybės žinios“, 2003, p. 110–115.
194. BOOS, A. J. *Die Freien Berufe und das kartellrechtliche Empfehlungsverbot*. Duncker & Humblot: Berlin, 2003.
195. BRAIBANT, G.; STIRN, B. *Le droit administratif français*. Paris: Presses de Sciences Politiques, 2002.
196. BUMBLAUSKAS, A. *Senosios Lietuvos istorija, 1009–1795*. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2005.
197. BURGUBURU, J. M. *The “Raison d’être” of Bar Associations and Law Societies*, 2006, <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=895c82a0-ac18-47c7-873d-908a584b544c>>.
198. BURRAGE, M. *Revolution and the Making of the Contemporary Legal Profession: England, France, and the United States*. Oxford: Oxford University Press, 2006.

199. BUTTON, K; FLEMING, M. The Effects of Regulatory Reform on the Architectural Profession in the United Kingdom. *International Review of Law and Economics*, 1992, no. 12, p. 95–116.
200. BUTVILAITĖ, R. Architektūros studijos Vilniaus universitete 1773 – 1832 metais. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2009.
201. CANE, P. *Administrative law*. Oxford: Oxford University Press, 2011.
202. CARROLL, A. *Constitutional and administrative law*. Harlow: Pearson, 2015.
203. CASTRO, D. *Benefits and Limitations of Industry Self-Regulation for Online Behavioural Advertising*, 2011, <<http://www.itif.org/files/2011-self-regulation-online-behavioral-advertising.pdf>>.
204. CHASERANT, C.; HARNAY, S. The regulation of quality in the market for legal services: taking the heterogeneity of legal services seriously. *European Journal of Comparative Economics*, 2013, vol. 10, n. 2, p. 267–291.
205. CLAYTON, R.; TOMLINSON, H. *The Law of Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, 2009.
206. *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*. T. 3: 1392–1501. Collectus opera A. Lewicki. Kraków: nakładem Akademii Umiejętności, Skład Główny w Księgarni Spółki Wydawniczej Polskiej, 1894.
207. CORNILS, M. GG Art. 9 [Vereinigungsfreiheit]. *Beck 'scher Online-Kommentar Grundgesetz*. Hrsg. V. Epping, C. Hillgruber. München: C.H.BECK München 2016, <https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata/komm/BECKOK_28_BandVerfR/cont/BECKOK.htm>.
208. CRAIG, P. Article 41. *The EU Charter of Fundamental Rights: a Commentary*. Editors S. Peers, et. al. Oxford: Hart Publishing, 2014, p. 1070–1098.
209. CRAIG, P. P. *Administrative Law*. London: Sweet & Maxwell, 1994.
210. ČAPLINSKIENĖ, E. Notariato valdžia ir (savi)valda. *Notariatas* nr. 4, 2008, p. 10, 11.
211. ČEPINSKIS, J.; et al. *Draudimas*. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, 1999.
212. ČEPINSKIS, J.; RAŠKINIS, D. *Draudimo veikla*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2004.
213. ČIOMANAS, J. Notariato istorija. *Notariato teisė*. Red. S. Vencloviėnė. Vilnius: Lietuvos notarų rūmai, 2014, p. 36–45.
214. ČIVILIS, J. Apie advokatūrą ir advokatus. *Advokatas ir valstybė*. B. Balikienė, et al. Vilnius: Justitia, 2013, p. 67–210.
215. DANĖLIENĖ, I. Teisė į gerą administravimą: ES teisės įtaka Lietuvos administracinės teisės principų raidai. *Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisinei sistemai*. Red. G. Švedas. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakultetas, 2014, p. 423–445.
216. DAVIES, M. *Medical self-regulation*. Aldershot: Ashgate, 2007.
217. Deklaracija „Į Organiškosios valstybės kūrybą“. *Lietuva, kurios nebuvo. Pilnutinės demokratijos svarstymai ir vertinimai*. Sudar. K. Girmius, A. Jankauskas, L. Peluritis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016, p. 79–91.
218. DEVIATNIKOVAITĖ, I. *Administracinė teisė: kategorijos, apibrėžimai ir užduotys*. Vilnius: Justitia, 2009.
219. DEVIATNIKOVAITĖ, I. Administracinės teisės samprata ir mokslas tarpukario Lietuvoje. *Teisė*, 2018, nr. 106, p. 80–98.
220. DEVIATNIKOVAITĖ, I. Administracinio poveikio priemonių taikymas kaip viena iš viešojo administravimo subjektų veiklos funkcijų. *Jurisprudencija*, 2008, t. 3(105), p. 84–89.

221. DEVIATNIKOVAITĖ, I. Administracinio teismo įstatymo projektai tarpukario Lietuvoje. *Teisė*, 2018, nr. 109, p. 27–49.
222. DEVIATNIKOVAITĖ, I. *Užsienio šalių ir Europos Sąjungos administracinė teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2017.
223. DEVLIN, R. F.; HEFFERNAN, P. The end(s) of self-regulation? *Alberta Law Review*, 2008, vol. 45, p. 169–214.
224. DICKSON, B. *Introduction to French Law*. London: Pitman Publishing, 1994.
225. DIELNINKAITIS, P. Korporacinė santvarka. Jos supratimas, bandymai realizuoti ir du pagrindiniai tipai. *Lietuva, kurios nebuvo. Pilnutinės demokratijos svarstymai ir vertinimai*. Sudar. K. Girnius, A. Jankauskas, L. Peluritis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016, p. 118–127.
226. DRAKŠAS, R. *Advokatas: veiklos pagrindai ir problemos*. Vilnius: Justitia, 2012.
227. DUNIEWSKA, Z., et. al. *Prawo administracyjne: pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*. Red. M. Stahl. Warszawa: Difin, 2009.
228. DZIEGORAITIS, A. Aktualios teisinės valstybės ir advokatūros problemos. *Justitia*, 1997, t. 4(10), p. 6–9, 23, 24.
229. DZIEGORAITIS, A. Konstitucinė teisė į gynybą ir advokatūra teisinėje valstybėje arba pamąstymai apie politinio socialinio klimato ir teisminės gynybos problemas. *Justitia*, 2000, t. 6 (30), p. 17, 18.
230. DZIEGORAITIS, A. Konstitucinė teisė į gynybą ir advokatūra teisinėje valstybėje arba pamąstymai apie politinio socialinio klimato ir teisminės gynybos problemas. *Tęsinys. Justitia*, 2001, t. 1(31), p. 6, 7.
231. DZIEGORAITIS, A. Teisinė valstybė ir advokatūra. *Justitia*, 1997, t. 2(8), p. 18, 19.
232. DZINDZELĖTAITĖ-ŠALTĖ, L. Kreditorių interesų atstovavimas skiriant bankroto administratorių. *Teisė*, 2019, nr. 112, p. 172–185.
233. EHLERS, D.; LECHLEITNER, M. *Die Aufgaben der Rechtsanwaltskammern: Rechtsstellung der Rechtsanwaltskammern und der Bundesrechtsanwaltskammer in der Verfassung- und Verwaltungsrechtsordnung der Bundesrepublik Deutschland*. Bonn: Deutscher Anwalt Verlag, 2006.
234. EICKHOFF, M. *Berufsaufsicht der freien Berufe in geteilter Verantwortung von Kammern und Staat*. Baden–Baden: Nomos, 2007.
235. ĖMUŽIS, M. Inovatyvioji Lietuva (nuo 1990 m.). *Išrasta Lietuvoje: daiktai, idėjos, žmonės*. Kaišiadorys: Printėja, 2018, p. 163–184.
236. ERBGUTH, W. *Allgemeines Verwaltungsrecht mit Verwaltungsprozess- und Staatshaftungsrecht*. Baden–Baden: Nomos, 2016.
237. FINZEL, D. *Anwaltliche Berufsorganisationen*. Cologne: Carl Heymanns Verlag, 2011.
238. FLETCHER, A. The Liberal Professions – Getting the Regulatory Balance Right. *European Competition Law Annual: 2004. The Relationship Between Competition Law and the (Liberal) Professions*. Eds. C. D. Ehlermann, I. Atanasiu. Oxford: Hart Publishing, 2006, p. 73–84.
239. FORRESTER, I. S. Where Law Meets Competition: Is *Wouters* Like a *Cassis de Dijon* or a *Platypus*? *European Competition Law Annual: 2004. The Relationship Between Competition Law and the (Liberal) Professions*. Eds. C. D. Ehlermann, I. Atanasiu. Portland: Hart Publishing, 2006, p. 271–294.
240. GAILIŪNIENĖ, U. *Atsakomybė už viešojo administravimo subjektų asmenims padarytą žalą Lietuvoje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.
241. GAIVENIS, V. Notaras ir visuomenė. *Justitia*, 1996, t. 1, p. 16, 17.

242. GAIVENIS, V. Notaras šiandienos teisinėje sistemoje. *Justitia*, 1999, nr. 1, p. 14–16.
243. GAIVENIS, V. *Nuo raštininko iki notaro*. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2007.
244. GARALEVIČIUS Z.; et. al. *Atlyginimo už notarų teikiamas paslaugas dydžio nustatymo principai ir modeliai Europos Sąjungos valstybėse narėse*. Vilnius: Teisės institutas, 2007.
245. GARNER, J. F. *Administrative law*. London: Butterworths, 1974.
246. GYLYS, A.; VAIČAITIS, V. A. Viešojo administravimo problemos ir mūsų teisinis mentalitetas. *Jurisprudencija*, 2003, t. 39(31), p. 69–78.
247. GILLIAMS, H. Competition Law and Public Interest: Do We Need to Change the Law for the (Liberal) Professions? *European Competition Law Annual: 2004. The Relationship Between Competition Law and the (Liberal) Professions*. Eds. C. D. Ehlermann, I. Atanasiu. Portland: Hart Publishing, 2006, p. 295–333.
248. GLEMŽA, L. Vaidai miestuose ir miesteliuose. Kova už savivaldą 1791–1792 metais. *Darbai ir dienos*, 2004, nr. 37, p. 57–74.
249. GOLUBOVIC, D. Freedom of association in the case law of the European Court of Human Rights. *International Journal of Human Rights*, 2013, vol. 17, no. 7–8, p. 758–769.
250. GRACE, J. *Constitutional and administrative law*. London: Routledge, 2016.
251. GREEN, A.; HRAB, R. *Self-Regulation and the Protection of the Public Interest*, 2003, <<http://www.ontla.on.ca/library/repository/mon/8000/244109.pdf>>.
252. GRIGA, M. *Verfassungsrechtliche Grundlagen der selbstverwalteten Anwaltschaft – Demokratie und Rechtsstaat im Konflikt*. München: Verlag C. H. Beck, 2014.
253. GRINIUS, K.; JANKAUSKAS, A.; PELURITIS, L. Pilnutinė demokratija: kūrėjai, pamatinės idėjos, vertinimai. *Lietuva, kurios nebuvo. Pilnutinės demokratijos svarstymai ir vertinimai*. Sudar. K. Girnius, A. Jankauskas, L. Peluritis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016, p. 11–34.
254. GROß, T. Kammerversfassungsrecht – Organisation und Verfahren. *Handbuch des Kammerrechts*. Hrsg. W. Kluth. Baden–Baden: Nomos, 2011, S. 223–245.
255. GUMBIS, J.; KÜRIS, E. Advokatai. *Lietuvos teisinės institucijos*. Red. E. Küris. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 575–618.
256. HALLIDAY, T. C.; KARPIK, L. Politics Matter: a Comparative Theory of Lawyers in the Making of Political Liberalism. *Lawyers and the Rise of Western Political Liberalism*. Eds. T. C. Halliday, K. Karpik. Oxford: Clarendon Press, 1997, p. 15–35.
257. HEYNE, K. *Die EuGH–Entscheidung „Ärztammer“ und offene Fragen zur Anwendung des Vergaberechts auf Kammern*, 2014, <<http://www.kammerrecht.de/media/aktuelle-stellungnahmen/aktuelle-stellungnahmen-1401.pdf>>.
258. HEYNE, K. *Die funktionale Selbstverwaltung im Spiegel der Kommentierungen des Grundgesetzes*, 2011, <[http://www.kammerrecht.de/media/aktuelle-stellungnahmen-1106.pdf](http://www.kammerrecht.de/media/aktuelle-stellungnahmen/aktuelle-stellungnahmen-1106.pdf)>.
259. HEYNE, K. Kammern als Auftraggeber im Vergaberecht. *Handbuch des Kammerrechts*. Hrsg. W. Kluth. Baden–Baden: Nomos, 2011, S. 334–349.
260. HENDLER, R. Geschichte und Idee der funktionalen Selbstverwaltung. *Handbuch des Kammerrechts*. Hrsg. W. Kluth. Baden–Baden: Nomos, 2011, S. 49–65.
261. HEREMANS, T. *Professional services in the EU internal market: quality Regulation and Self-regulation*. Oxford: Hart Publishing, 2012.
262. HEUSCH, A. Staatliche Aufsicht. *Handbuch des Kammerrechts*. Hrsg. W. Kluth. Baden–Baden: Nomos, 2011, S. 509–557.

263. I Vyriausiojo Tribunolo 1924–1933 metų visuotinių susirinkimų nutarimų rinkinys su Teisingumo Ministerijos aplinkraščiais ir dalykine rodykle. Sudar. J. Byla. Kaunas: Karvelio ir Rinkevičiaus prekybos namai, 1934.
264. IPSEN, J. *Allgemeines Verwaltungsrecht*, München: Vahlen, 2015.
265. IVANAUSKIENĖ, A. *Buhalterinės apskaitos pagrindai*. Vilnius: TEV, 2004.
266. JAKUBČIONIS, A.; SINKEVIČIUS, V.; ŽALIMAS, D. Sovietų Sąjungos agresija ir Lietuvos okupacija 1940–1990 metais. Pasipriešinimas sovietinei okupacijai: Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos 1949 m. vasario 16 d. Deklaracija. *Lietuvos konstitucionalizmas. Ištakos, raida ir dabartis*. Red. D. Žalimas, et. al. Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2018, p. 93–123.
267. JANAUSKAS, P. 1922 m. Lietuvos Respublikos Konstitucija ir tautinės mažumos. *Mūsų konstitucionalizmo raida*. Sudar. A. V. Bartkutė, A. Vaišnys. Vilnius: Seimo 1–oji leidykla „Valstybės žinios“, 2003, p. 116–123.
268. JANKAUSKAS, K. Teritorinių bendruomenių savivalda Lietuvoje: konstituciniai imperatyvai ir jų įgyvendinimas ordinarinėje teisėje. *Lietuvos konstitucinės teisė: raida, institucijos, teisių apsauga, savivalda*. T. Birmontienė, et al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007, p. 411–521.
269. JANKAUSKAS, K. Vietos savivalda. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 821–840.
270. JANULAITIS, A. *Vyriausiasis Lietuvos Tribunolas XVI–XVIII amž. Jo atsiradimas, veikimas ir reikšmė Lietuvos gyvenime*. Kaunas: [s. n.], 1927.
271. JARAŠIŪNAS, E. *Valstybės valdžios institucijų santykiai ir Konstitucinis Teismas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.
272. JARAŠIŪNAS, E. Teisminės valdžios organizacijos ir veiklos konstitucinės problemos (teisminės valdžios visavertiškumas, teismų sistemos bei teisėjų ir teismų nepriklausomumas). *Lietuvos konstitucinė teisė: raida, institucijos, teisių apsauga, savivalda*. T. Birmontienė, et al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007, p. 295–315.
273. JARAŠIŪNAS, E. Konstitucionalizmo priešistorė: ištakos ar pirmavaizdis? *Jurisprudencija*, 2009, 4(118), p. 21–46.
274. JAZBUTIS, R. Bankroto administratoriaus statusas. Tendencijos ir perspektyvos. *Teisės problemos*, 2004, nr. 3, p. 5–21.
275. JESSE, C. *Die freiwillige Mitgliedschaft in einer öffentlichen Berufsvertretung am Beispiel der Ingenieure und Heilberufe*, 2015, <<http://www.kammerrecht.de/media/aktuelle-stellungnahmen/aktuelle-stellungnahmen-1501.pdf>>.
276. JOKUBAUSKAS, R.; KUKAITIS, M. Lietuvos advokatūra: apmąstymų ir pasirinkimo metas. *Justitia*, 1998, t. 5(17), p. 2–5.
277. JOVAIŠAS, K. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 37 str. komentaras. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. 1 dalis*. Red. K. Jovaišas. Vilnius: Teisės institutas, 2000, p. 304–309.
278. JOVAIŠAS, K. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 40 str. komentaras. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. 1 dalis*. Red. K. Jovaišas. Vilnius: Teisės institutas, 2000, p. 335–350.
279. JOVAIŠAS, K. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 45 str. komentaras. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. 1 dalis*. Red. K. Jovaišas. Vilnius: Teisės institutas, 2000, p. 387–391.

280. JUČAS, M. Gegužės 3 d. konstitucijai. *1791 m. gegužės 3 d. konstitucija*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2001, p. 7–10.
281. JUODEIKA, V. Naujos socialinio gyvenimo gairės. *Vairas*, 1933, nr. 11, p. 294–315.
282. JUŠKEVIČIŪTĖ-VILIENĖ, A. Konstitucinė ūkio reguliavimo tradicija 1922 m. Lietuvos Valstybės Konstitucijoje“. *Konstitucionalizmo idėja, bendroji Europos teisė ir Lietuvos konstitucinė tradicija*. Sudar. J. Machovenko; I. Isokaitė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016, p. 267–289.
283. KANNENGIEßER, C. Art. 9 Vereinigungsfreiheit. *Kommentar zum Grundgesetz*. Hrsg. H. Hofmann, H. G. Henneke. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2014, S. 426–439.
284. KARCZ-KACZMAREK, M.; MACIEJEWSKI, M. Samorządy zawodowe i zakres ich samodzielności w świetle doktryny oraz orzecznictwa. *Studia Prawno-ekonomiczne*, t. 95, 2015, s. 57–76.
285. KARGAUDIENĖ, A. Administracinė teisė, administracinės teisės pokyčiai šiuolaikinėje demokratinėje visuomenėje. *Jurisprudencija*, 2005, t. 70(62), p. 31–41.
286. KARPAVIČIENĖ, J. Magdeburgo teisė: ištakos ir transformacijos. *Lietuvos miestų istorijos šaltiniai. 3 knyga*. Red. A. Dubonis, et al. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2001, p. 175–254.
287. KASPARAVIČIENĖ, A. Notariato veiklos teisinio reguliavimo socialinis veiksmingumas. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 2016, nr. 16, p. 96–114.
288. KAVALNĖ, S., et al. *Bankroto teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009.
289. KAVOLIŪNAITĖ, E; et al. *Antstolių veiklos efektyvumas ir monitoringas*. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2005.
290. KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ, E. *Notarų veiklos liberalizavimo galimybės Europos Sąjungos lotyniškojo notariato tradicijos valstybėse*. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2014.
291. KIAUPA, Z. *Lietuvos istorija. VII tomas, 1 dalis. Trumpasis XVIII amžius (1733–1795 m.)*. Vilnius: Baltos lankos, 2005.
292. KIAUPIENĖ, J. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kaitos laikas – 1529–1588 metai. *Lietuvos istorija. V tomas. Veržli naujųjų laikų pradžia. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1529–1588 metais*. Sudar. J. Kiaupienė, I. Lukšaitė. Vilnius: Baltų lankų leidykla, 2013, p. 117–270.
293. KIERES, L. Konstituciniai vietos savivaldos pagrindai. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2014, nr. 3(35), p. 176–192.
294. KINDURYS, V. *Gyvybės draudimo paslaugų verslas ir jo raidos Lietuvoje apraiškos ir tendencijos. Teoriniai ir praktiniai aspektai*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011.
295. KIRŠIENĖ, J. Advokato nepriklausomumas teisinių paslaugų rinkos komercializacijos kontekste: reliktas ar būtinybė? *Jurisprudencija*, 2014, t. 21(3), p. 683–706.
296. KIRŠIENĖ, J. Trimatė teisininko profesijos krizės problema. *Jurisprudencija*, 2015, t. 22(2), p. 191–205.
297. KLEINER, M. M. *Licensing Occupations: Enhancing Quality or Restricting Competition?* Kalamazoo: W.E. Upjohn Institute for Employment Research, 2006.
298. KLUTH, W. Aktuelle Rechtsgrundlagen der Kammern im Überblick. *Handbuch des Kammerrechts*. Hrsg. W. Kluth. Baden–Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2011, S. 173–222.
299. KLUTH, W. *Allgemeine Grundsätze der Ausübung der Kammeraufsicht*, 2008, <<http://www.kammerrecht.de/media/aktuelle-stellungnahmen/aktuelle-stellungnahmen-0804.pdf>>.

300. KLUTH, W. *Demokratische Legitimation in der funktionalen Selbstverwaltung – Grundzüge und Grundprobleme*, [n. d.], <<http://www.kammerrecht.de/media/downloads/legitimation.pdf>>.
301. KLUTH, W. *Funktionale Selbstverwaltung: verfassungsrechtlicher Status – verfassungsrechtlicher Schutz*. Tübingen: Mohr Siebeck, 1997.
302. KLUTH, W. *Kammern ohne Pflichtmitgliedschaft – eine tragfähige Alternative? Eine verfassungsrechtliche Beurteilung aktueller Diskussionsmodelle*, 2006, <<http://www.kammerrecht.de/media/aktuelle-stellungnahmen/0601.pdf>>.
303. KLUTH, W. Kammerrecht als Rechtsgebiet. *Handbuch des Kammerrechts*. Hrsg. W. Kluth. Baden–Baden: Nomos, 2011, S. 35–48.
304. KLUTH, W. Verfassungsrechtliche und europarechtliche Grundlagen des Kammerrechts. *Handbuch des Kammerrechts*. Hrsg. W. Kluth. Baden–Baden: Nomos, 2011, S. 106–172.
305. KLUTH, W.; GOLTZ, F. *Kammern der berufsständischen Selbstverwaltung in der EU: die Bedeutung der Träger berufsständischer und wirtschaftlicher Selbstverwaltung im europäischen Binnenmarkt und in einer künftigen Europäischen Verfassung*. Baden–Baden: Nomos, 2004.
306. KOROWICKI, A. *Proces cywilny litewski*. Wilno: Józef Zawadzki własnym nakładem, 1826.
307. KOSMAČAITĖ, V. Vietos savivalda. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 673–704.
308. KRASNOWOLSKI, A. Zawody zaufania publicznego, zawody regulowane oraz wolne zawody. Geneza, funkcjonowanie i aktualne problemy. *Samorząd zawodowy w demokratycznym państwie prawa*. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Komisję Praw Człowieka, Praworządności i Petycji we współpracy z Mazowieckim Forum Samorządów Zawodów Zaufania Publicznego 12 11 2013. Opracowanie: M. Lipińska. Warszawa: Kancelaria Senatu, 2014, s. 236–254.
309. KRAWCZYK, R. Samorząd terytorialny. *Polskie prawo konstytucyjne w zarysie*. Red. D. Górecki. Warszawa: LEX, 2012, s. 218–226.
310. KUKAITIS, M. Lietuvos advokatūra: žingsnis nauju keliu. *Justitia*, 1999, t. 1(19), p. 13, 14.
311. KUKAITIS, M. Pagrindinės Lietuvos advokatūros veiklos problemos. *Justitia*, 1996, t. 6(6), p. 23, 24.
312. KUNCEVIČIUS, G. *Administracinės sutarties institutas ir jo teorinis pagrindimas*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
313. KUNCEVIČIUS, G.; KOSMAČAITĖ, V. Viešasis administravimas kaip Lietuvos administracinės teisės reguliavimo dalykas: kai kurie probleminiai aspektai. *Jurisprudencija*, 2014, t. 21(1), p. 141–163.
314. KŪRIS, E. Atsakymai į pateiktus klausimus apie Lietuvos Respublikos notariato įstatymo ir Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo pataisų projektus. *Notariatas*, 2013, nr. 15, p. 42–55.
315. LAHEY, W. *Self-Regulation and Unification Discussions in Canada's Accounting Profession*, 2012, <http://cphrbc.ca/wp-content/uploads/2015/03/Self-Regulation-and-Unification-Discussions-Final_title.pdf>.
316. LAKIS, V. Audito aplinka. *Apskaitos ir audito pagrindai*. Red. R. Subačienė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015, p. 351–444.
317. LAKIS, V. *Audito sistema: raida ir problemos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007.

318. LASTAUSKIENĖ, G. Advokato profesija: prieštaras jos pobūdis ir kontrolė. *Jurisprudencija*, 2013, t. 20(4), p. 1473–1491.
319. LASTAUSKIENĖ, G. Antstoliai. *Lietuvos teisinės institucijos*. Red. E. Kūris. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 665–704.
320. LASTAUSKIENĖ, G. Valstybės kontroliuojamų teisinių profesijų samprata. *Lietuvos teisinės institucijos*. Red. E. Kūris. Vilnius: 2011, Registrų centras, p. 569–574.
321. LEONAS, P. Advokatų profesija ir jų organizacija. *Raštai. III tomas. Teisinė publicistika. Pergyvenimai ir atsiminimai. Teisinis palikimas. Bibliografija*. Sudar. V. Andriulis. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2005, p. 157–177.
322. LESTER, S. *Association and Self-Regulation in Smaller UK Professions*, 2014, <https://www.academia.edu/29421142/Association_and_self-regulation_in_smaller_UK_professions>.
323. LESTER, S. *On professions and being professional*, 2015, <https://www.researchgate.net/publication/282869060_On_professions_and_being_professional>.
324. LESTER, S. The development of self-regulation in four UK professional communities. *Professions and Professionalism*, 2016, no. 6(1), p. 1–14.
325. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.
326. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et. al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.
327. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et. al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017.
328. *Lietuvos Metrika. 1499–1514: užrašų knyga 8*. Reng. A. Baliulis, R. Firkovičius, D. Antanavičius. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1995.
329. *Lietuvos Metrika. 1387–1546: užrašų knyga 25*. Reng. D. Antanavičius, A. Baliulis. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1998.
330. *Lietuvos teisės istorijos chrestomatija*. Sudar. R. Gelumauskienė, G. Šapoka. Vilnius: Justitia, 2012.
331. *Lietuvos TSR istorijos šaltiniai. I tomas: feodalinis laikotarpis*. Red. K. Jablonskis. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1955.
332. LIET-VEAUX, G. La théorie des établissements professionnels et les élections aux conseils des ordres. *La Revue administrative*, 1950, no. 14, p. 153–159.
333. LIET-VEAUX, G. Une institution professionnelle type: L'Ordre des architectes. *La Revue administrative*, 1962, no. 89, p. 463–471.
334. *Lyginamoji konstitucinė teisė*. Red. T. Birmontienė, V. Sinkevičius, M. Vainiutė. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2016.
335. LINKEVIČIŪTĖ, I. Administracinė diskrecija ir jos vertinimas teismų praktikoje. *Jurisprudencija*, 2006, t. 5(83), p. 65–72.
336. LIPEIKA, K. Advokatūros padėtis po nepriklausomybės atstatymo Lietuvoje. *Teisės problemos*, 1997, nr. 1, p. 5–14.
337. LOŠYS, M. Naujoji Lietuvos Respublikos Konstitucija ir teismų nepriklausomumas. *Lietuvos Respublikos Konstitucija: tiesioginis taikymas ir nuosavybės teisės apsauga: tarptautinių konferencijų medžiaga*. Vilnius: Teisė, 1994, p. 6–8.
338. LUKAŠEVIČIŪTĖ-BINKULIENĖ, D. Notarų veiklos sąlygos. *Notariato teisė*. Red. S. Vencloviėnė. Vilnius: Lietuvos notarų rūmai, 2014, p. 61–79.
339. MACEINA, A. Korporacinės idėjos aktualumas. *Naujoji Romuva*, 1936, nr. 13, p. 289–294.

340. MACHOVENKO, J. *Nelietuviškų žemių teisinė padėtis Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (XIV–XVIII a.)*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1999.
341. MACHOVENKO, J. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisės šaltiniai*. Vilnius: Justitia, 2000.
342. MACHOVENKO, J. Diečkaus ir vižo institutų užuomazga ir raida Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. *Teisė*, 2003, nr. 46, p. 87–98.
343. MACHOVENKO, J. Vaznys, kaip teismo antstolio pirmtakas, Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. *Teisė*, 2004, nr. 50, p. 94–105.
344. MACHOVENKO, J. *Teisingumo vykdymas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Diskusiniai klausimai*. Vilnius: Justitia, 2007.
345. MACHOVENKO, J. Viduramžių universiteto ir jo teismo prigimtis. *Teisė*, 2009, nr. 70, p. 7–19.
346. MACHOVENKO, J. Lietuvos viešosios teisės iki XVIII a. pabaigos istorijos tyrimų būklė ir perspektyvos. *Teisė*, 2011, nr. 79, p. 22–34.
347. MACHOVENKO, J. Nacionalinės teisės tradicijos ir paveldo vaidmuo reguliuojant piliečio ir valstybės santykius 1791 m. gegužės 3 d. Konstitucijoje. *Parlamento studijos*, 2012, nr. 13, <http://www.parlamentostudijos.lt/Nr13/13_teise_1.htm>.
348. MACHOVENKO, J. Piliečio ir valstybės santykiai 1791 m. gegužės 3 d. Konstitucijoje: paveldas ir pamoka. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos dvidešimtmetis: patirtis ir iššūkiai*. Red. E. Kūris. Vilnius: Lietuvos notarų rūmai, 2012, p. 8–10.
349. MACHOVENKO, J. *Teisės istorija*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2013.
350. MACHOVENKO, J. Modernieji valstybės konstituciniai pamatai bendravalstybinėse LDK privilegijose. *Teisė*, 2015, nr. 94, p. 41–58.
351. MACHOVENKO, J. 1564 m. liepos 1 d. bendravalstybinės LDK privilegijos vertimas į lietuvių kalbą. *Teisė*, 2016, nr. 100, p. 121–128.
352. MACHOVENKO, J. 1791 metų Abiejų Tautų Respublikos Konstitucija. *Lietuvos konstitucionalizmas. Ištakos, raida ir dabartis*. Red. D. Žalimas, et. al. Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2018, p. 38–53.
353. MACHOVENKO, J.; GRĮŠKEVIČ, L. Bendravalstybinės LDK privilegijos kaip Lietuvos konstituciniai aktai. *Teisė*, 2014, nr. 93, p. 46–66.
354. MACKEVIČIUS, J. *Auditas: teorija, praktika ir perspektyvos*. Vilnius: Lietuvos MACKEVIČIUS, J. *Buhalterinės apskaitos raida Lietuvoje*. Vilnius: UAB Spauda, 1991.
355. mokslas, 2001.
356. MAČIULYTĖ, J.; RAGAUSKAS, P. *Lietuvos savivalda: savarankiškos visuomenės link?* Vilnius: „Versus aureus“ leidykla, 2007.
357. MAHON, P. *La décentralisation administrative. Étude de droit public français, allemand et suisse*. Thèse de licence et de doctorat présentée a la Faculté de droit de l'Université de Lausanne. La Chaux-de-Fonds: Imprimerie Typoffset, 1985.
358. MAKSIMAITIS, M. Korporatyvinės sistemos pradmenys buržuazinėje Lietuvoje. *Teisė*, 1970, t. IX, p. 79–86.
359. MAKSIMAITIS, M. Pirmoji Lietuvos Valstybės Konstitucija. *Teisės apžvalga*, 1992, nr. 1, p. 3–7.
360. MAKSIMAITIS, M. Nepriklausomos Lietuvos (1918–1940 m.) valstybė ir teisė. *Lietuvos valstybės ir teisės istorija*. Vilnius: Justitia, 1997, p. 121–212.
361. MAKSIMAITIS, M. Lietuvos notariatas 1918–1940 m.: teisinio reguliavimo ypatumai. *Jurisprudencija*, 2010, t. 2(120), p. 7–22.

362. MAKSIMAITIS, M. Lietuvos konstitucionalizmo tradicijų formavimasis. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2012, nr. 4(28), p. 285–292.
363. MAKSIMAITIS, M. Lietuvos valstybės konstitucingumo ištakos LDK ir Abiejų Tautų Respublikoje. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 108–110.
364. MAKSIMAITIS, M. Pirmieji notariato įstatymai Lietuvoje. *Lietuvos notariato istorija*. Sudar. J. Karpavičienė. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2012, p. 109–122.
365. MAKSIMAITIS, M. Konstitucijų legitimumo problemos tarpukario Lietuvoje. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2013, nr. 1(29), p. 339–351.
366. MAKSIMAITIS, M. 1918–1940 metų Lietuvos konstitucijos. *Lietuvos konstitucionalizmas. Ištakos, raida ir dabartis*. Red. D. Žalimas, et. al. Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2018, p. 67–92.
367. MAKSIMAITIS, M. Lietuvos Respublikos 1918–1940 m. konstitucijų pagrindiniai bruožai. *Lietuvos teisė 1918–2018. Šimtmečio patirtis ir perspektyvos*. Red. V. Sinkevičius. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2018, p. 21–81.
368. MANTVYDAS, P. Korporatyvizmo praeitis (1 dalis). *Židinys*, 1936, nr. 11, p. 442–453.
369. MASING, J. 1791 metų konstitucija. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2013, nr. 3(31), p. 224–239.
370. MAUTE, J. L. Global continental shifts to a new governance paradigm in lawyer regulation and consumer protection: raiding the waive. *Alternative Perspectives on Lawyers and Legal Ethics. Reimagining the Profession*. Eds. F. Bartlett, R. Mortensen, K. Tranter. Abingdon: Routledge, 2011, p. 11–55.
371. MESONIS, G. Kai kurie konstituciniai valstybės ir bažnyčios santykių aspektai. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2008, nr. 2(10), p. 110–133.
372. MEŠKAUSKAITĖ, L. XXVI Europos advokatų organizacijų prezidentų konferencija: advokatų veiklos derinimo perspektyvos ir profesinis rengimas. *Justitia*, 1998, t. 6(18), p. 19–21.
373. MEŠKAUSKAITĖ, L. *Žiniasklaidos teisė. Visuomenės informavimo teisė: teoriniai ir praktiniai aspektai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2018.
374. MEŠKYS, L.; MATEKONYTĖ, U. Bankroto administratoriaus nešališkumo užtikrinimas Baltijos šalyse: bankroto administratoriaus skyrimo aspektai. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 2014, nr. 12, p. 63–80.
375. MICHAEL, L.; MORLOK, M. *Grundrechte*. Baden–Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2014.
376. MIKALONIENĖ, L., et. al. *Notarų civilinė atsakomybė*. Vilnius: VšĮ studija „Versus“, 2019.
377. MIKELĖNAS, V. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga: prievolių teisė (I)*. Vilnius: Justitia, 2003.
378. MIKNYS, R. Mykolas Rėmeris apie 1922 m. Konstitucijos rengimo užkuliusius. *Mūsų konstitucionalizmo raida*. Sudar. A. V. Bartkutė, A. Vaišnys. Vilnius: Seimo 1–oji leidykla „Valstybės žinios“, 2003, p. 79–95.
379. MIKNYS, R. Įvadas. Kaip ir kiek Mykolas Rėmeris „tapo“ ar „tebetampa“ lietuviu? *Dienoraštis / Mykolas Rėmeris: 1923 m. balandžio 11–oji – 1924 m. kovo 21–oji*. Sudar. R. Miknys. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2019, p. VII–XXIII.

380. MIKUCKIENĖ, V. *Bankroto bylų nagrinėjimo teisme ypatumai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007.
381. MORGAN, T. D. The Impact of Antitrust Law to the Legal Profession. *Fordham Law Review*, 1998, vol. 67, iss. 2, p. 415–441.
382. MOWBRAY, A. *Cases, Materials, and Commentary on the European Convention on Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, 2012.
383. NASCIMBENE, B; BERGAMINI, E. *The Legal Profession in the European Union*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law international, 2009.
384. NAVICKIENĖ, Ž. Subjektai, dalyvaujantys Lietuvos teisėjų profesinės etikos vertinime. *Jurisprudencija*, 2018, t. 25(2), p. 357–379.
385. NEKROŠIUS, V. *Notariato teisė*. Kaunas: Dangerta, 1997.
386. NEKROŠIUS, V. Advokatūra. *Teisės saugos institucijos*. P. Kuonis, V. Nekrošius. Vilnius: Justitia, 2001, p. 129–144.
387. NEKROŠIUS, V. Notariatas. *Teisės saugos institucijos*. P. Kuonis, V. Nekrošius. Vilnius: Justitia, 2001, p. 225–234.
388. NEKROŠIUS, V. Notaro vaidmuo postmodernioje visuomenėje. *Notariatas*, 2007, nr. 2, p. 19–24.
389. NEKROŠIUS, V. Notarai. *Lietuvos teisinės institucijos*. Red. E. Kūris. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011, p. 619–664.
390. NEKRAŠIUS, J. *Lietuvos advokatūra: Šiaulių advokatai (XVII a. – XXI a. pradžia)*. Vilnius: Justitia, 2013.
391. NEKROŠIUS, V. Dėl ETT sprendimų taikymo notarų atžvilgiu. *Notariatas*, 2013, nr. 12, p. 34–36.
392. NEKROŠIUS, V. Notariato teoriniai ir teisiniai veiklos aspektai. Iš *Notariatas*, nr. 26, 2018, p. 32–34.
393. NEKROŠIUS, V.; STRAČKAITIS, M. Notariato raida atkūrus nepriklausomybę. *Lietuvos notariato istorija*. Sudar. J. Karpavičienė. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2012, p. 137–177.
394. NEKROŠIUS, V.; ŠVEDAS, G. Notarų sąžininga konkurencija ir atsakomybė. *Notariatas*, 2015, nr. 20, p. 6–13.
395. NUCKELT, J. *Berufsorganisationen rechts- und wirtschaftsberatender Freier Berufe in England und Wales*, 2003, <[http://www.kammerrecht.de/media/laenderberichte/Berufsorganisationen%20rechts-%20und%20wirtschaftsberatender%20Freier%20Berufe%20in%20England%20und%20Wales%20\(J.%20Nuckelt\).pdf](http://www.kammerrecht.de/media/laenderberichte/Berufsorganisationen%20rechts-%20und%20wirtschaftsberatender%20Freier%20Berufe%20in%20England%20und%20Wales%20(J.%20Nuckelt).pdf)>.
396. OGUS, A. Regulation of the Legal Profession in England and Wales. *Regulation of professions. A law and economics approach to the regulation of attorneys and physicians in the US, Belgium, The Netherlands, Germany and the UK*. Antwerpen: Maklu, 1993. Eds. M. Faure, et. al., p. 307–330.
397. PADOA-SCHIOPPA, A. *A History of Law in Europe: from the Early Middle Ages to the Twentieth Century*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017.
398. PAJARSKAS, Š. *Konkurencijos teisė Lietuvoje: sprendimai ir bylos*. Klaipėda: Druka, 2014.
399. PALIDUSKAITĖ, J. The Value of Civil Servants in New European Democracies through the Lens of Embedded Ethics. *Value and Virtue in Public Administration. A Comparative Perspective*. Eds. M. S. de Vries, P. S. Kim. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011, p. 186–207.

400. PALIULYTĖ, R.; RASTENIENĖ, A. Laisvoji profesija kaip individualios savarankiškos veiklos forma: teorinis aspektas. *Viešasis administravimas*, 2017, nr. 1–2(53–54), p. 96–104.
401. PASVENSKIENĖ, A. *Akademinės laisvės principo raiška aukštojo mokslo teisiniame reguliavime globalizacijos kontekste*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2017.
402. PAŠKEVIČIENĖ, L. *Viešojo administravimo subjektas kaip sutarties šalis*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014.
403. PATERSON, I; FINK, M.; OGUS, A. *Economic impact of regulation in the field of liberal professions in different Member States Regulation of Professional Services*. Vienna: Institut für Höhere Studien (IHS), 2003, <http://ec.europa.eu/competition/sectors/professional_services/studies/prof_services_ihs_part_1.pdf>, <http://ec.europa.eu/competition/sectors/professional_services/studies/prof_services_ihs_part_2.pdf>, <http://ec.europa.eu/competition/sectors/professional_services/studies/prof_services_ihs_part_3.pdf>.
404. PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005.
405. PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. Teisės į gerą administravimą (atsakingo valdymo principo) sampratos doktrininiai aspektai bei įgyvendinimo pavyzdžiai aplinkos apsaugos teisėje. *Teisė*, 2009, t. 72, p. 82–95.
406. PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. Atsakingo valdymo principas bei jo procesinės garantijos. *Administraciniai teismai Lietuvoje. Nūdienos iššūkiai*. Red. V. Valančius. Vilnius: LVAT, 2010, p. 228–243.
407. PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ, J. Kiti ginčo sprendimo būdai administracinių bylų teisenoje ir jų praktinio taikymo problemos. *Teisė*, 2013, t. 86, p. 36–56.
408. PAVILIONIS, V.; PLUMPA, P. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 43 str. komentaras. *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. 1 dalis*. Red. K. Jovaišas. Vilnius: Teisės institutas, 2000, p. 369–380.
409. PEINE, F. J. *Allgemeines Verwaltungsrecht*. Heidelberg: C. F. Müller, 2014.
410. PETRAUSKAS, R. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenė vėlyvaisiais viduramžiais: bendruomenė ir individas, struktūros ir institucijos. *Lietuvos istorija. Nauji horizontai: dinastija, visuomenė, valstybė. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1386–1529 m.* IV tomas. Sudar. J. Kiaupienė, R. Petrauskas. Vilnius: Baltos lankos, 2009, p. 177–339.
411. PETRAUSKAS, R. Rašto ir raštinių kultūros pradžia Lietuvoje. *Lietuvos notariato istorija*. Sudar. J. Karpavičienė. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2012, p. 21–25.
412. PHILIPSEN, N. J. Regulation and Competition in the Legal Profession: Developments in the EU and China. *Journal of Competition Law and Economics*, 2010, no. 6(2), p. 203–231.
413. PHILIPSEN, N. Professional Licencing and Self-Regulation in Europe and China: a Law and Economics Perspective. *Competition Policy and Regulation. Recent Developments in China, the US and Europe*. Edited by M. Faure and X. Zhang. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2011, p. 205–240.
414. Pirmojo Lietuvos Statuto tekstas. *Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.)*. I. Valikonytė, S. Lazutka, E. Gudavičius. Vilnius: Vaga, 2001, p. 123–259.

415. PRANEVIČIENĖ, B. *Kvaziteismai administracijos veiksmų teisėtumo kontrolės ir administracinių ginčų nagrinėjimo sistemoje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Lietuvos teisės universitetas, 2002.
416. PRANEVIČIENĖ, B. *Kvaziteismai administracijos kontrolės sistemoje*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003.
417. *Prawa Kardynalne Niewzruszone Udecydowane*. [Warszawa], [1791], <<https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/576189?language=en>>.
418. PROKOP, K. *Polish Constitutional Law*. Białystok: Temida 2, 2011.
419. PŪRAITĖ, A. *Aukštojo universitetinio mokslo valstybinis reguliavimas*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011. P. 168–229.
420. RAČKAUSKAS, K. *Lietuvos konstitucinės teisės klausimais*. New York: „Darbininko“ leidykla, 1967.
421. RAGAUSKAS, P. *Demokratijos sampratos atspindžiai Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo Jurisprudencijoje*. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2016.
422. RAGAUSKAS, P. Teisiniai imperatyvai vietos savivaldai Lietuvoje. *Konferencija „Vietos savivalda ir bendruomenės Lietuvoje“*, 2010 02 10. Sudar. A. Račkauskas. Vilnius: [n. p.], 2010, p. 19–25.
423. RAILA, E. Gegužės 3–iosios epocha. 1791 m. gegužės 3 d. konstitucija. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2001, p. 61–76.
424. RAINEY, B.; WICKS, E.; OVEY, C. *The European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014.
425. RANDALL, G. E. *Understanding Professional Self-Regulation*, 2000, <<http://www.paramedicsofmanitoba.ca/uploaded/web/pdf/Understanding%20Profession al%20Self-Regulation.pdf>>.
426. RAŽANAITĖ, S. Pilietybės reikalavimas notarams – diskriminavimo principo pažeidimas? *Notariatas*, 2009, nr. 8, p. 24–31.
427. *Regulierte Selbstregulierung als Steuerungskonzept des Gewährleistungsstaates*. Hrsg. W. Berg, et. al. Berlin: Duncker & Humblot, 2001.
428. RIXEN, S. Artikel 9 [Vereinigungsfreiheit]. *Grundrechte-Kommentar*. Hrsg. K. Stern, F. Becker. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2016, S. 839–888.
429. ROBERTSON, A. H.; MERRILLS, J. G. *Human Rights in Europe. A Study of the European Convention on Human Rights*. Manchester: Manchester University Press, 1993.
430. ROCH DOBRUCKI, A. Samorządy zawodowe jako instytucja demokratycznego państwa prawnego. *Samorząd zawodowy w demokratycznym państwie prawa*. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Komisję Praw Człowieka, Praworządności i Petycji we współpracy z Mazowieckim Forum Samorządów Zawodów Zaufania Publicznego 12 11 2013. Opracowanie: M. Lipińska. Warszawa: Kancelaria Senatu, 2014, s. 170–176.
431. RÖMERIS, M. *Valstybė ir jos konstitucinė teisė. I dalis. Valstybė. II tomas*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakultetas, 1935.
432. RÖMERIS, M. *Lietuvos konstitucinės teisės paskaitos*. Vilnius: Mintis, 1990. P. 433, 434.
433. RUESCHEMEYER, D. H. *Lawyers and Their Society. A Comparative Study of the Legal Profession in Germany and in the United States*. Massachusetts: Harvard University Press, 1973.
434. RUESCHEMEYER, D. *Lawyers and Their Society. A Comparative Study of the Legal Profession in Germany and in the United States*. Massachusetts: Harvard University Press, 1973.

435. SÄTTELE, A. *Einordnung und Aufgaben der berufsständischen Selbstverwaltung unter besonderer Berücksichtigung der Aufgabe der Interessenvertretung*: Inauguraldissertation zur Erlangung der Doktorwürde der juristischen Fakultät der Ruprecht–Karls–Universität Heidelberg, 2005.
436. SAULIŪNAS, D. Advokatūra kryžkelėje: restauracija, reformacija ir *status quo*. *Justitia*, 2001, t. 4–5, p. 34–35.
437. SAVATIER, J. *Etude juridique de la profession libérale*. Thèse pour le doctorat en droit soutenue devant la Faculté de Droit de l'Université de Poitiers, le 12 07 1947. Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence, 1947.
438. SAVICKAITĖ, K. Notariato raida Lietuvoje. *Teisė*, 2003, nr. 46, p. 168–177.
439. SCHMIDT, R.; WOLLENSCHLÄGER, E. *Kompendium Öffentliches Wirtschaftsrecht*. Berlin, Heidelberg: Springer, 2016.
440. SCHMIDT, R.; WOLLENSCHLÄGER, F. *Kompendium Öffentliches Wirtschaftsrecht*. Berlin, Heidelberg: Springer, 2016.
441. *Seymiki: Prawo Uchwalone Dnia 24 Marca 1791*. [S. l.]: [s. n.], 1791; *Zaręczenie Wzajemne Obojga Narodów*, 1791, <http://www.mdl.projektas.vu.lt/wp-content/uploads/2013/03/Zareczenie_obojga_narodow_1791.pdf>.
442. SINKEVIČIUS, V. Teisėjo atleidimas iš pareigų: konstitucinės doktrinos teoriniai ir praktiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 2010, nr. 2(120), p. 93–119.
443. SLIESORIŪNAS, G. *Lietuvos istorija. VI tomas. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVI a. pabaigoje – XVIII a. pradžioje (1588–1733 metais)*. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2015.
444. SPAIČIENĖ, J. *Bankroto teisės raida Lietuvos Respublikoje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.
445. STAČIOKAS, R. *Užsienio šalių savivaldybės (Didžioji Britanija)*. Vilnius: Vietos savivaldos tyrimo ir mokymo centras, 1991.
446. STAČIOKAS, R. *Vietos savivalda*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1992.
447. STAČIOKAS, R.; RIMAS, J. *Lietuvos savivaldybių raida ir veiklos finansavimas*. Kaunas: Technologija, 2002.
448. STANIKŪNAS, R. *Konkurencijos politika: teorija ir praktika*. Vilnius: TEV, 2009.
449. STANKEVIČ, A. Ginčas dėl Gardino vėliavininko Stanislovo Isaikovskio palikimo Lietuvos vyriausiam tribunole 1779. *Lietuvos notariato istorija*. Sudar. J. Karpavičienė. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2012, p. 95–107.
450. STANKEVIČ, A. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Vyriausiojo Tribunolo advokatūros institutas (1582–1792). *Advokatas ir valstybė*. B. Balikienė, et al. Vilnius: Justitia, 2013, p. 13–40.
451. STANKEVIČ, A. *Lietuvos Vyriausiojo tribunolo veikla XVIII a. II pusėje: bajoriškosios teisės raiška*: daktaro disertacija. Humanitariniai mokslai, istorija (05 H). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.
452. STANKEVIČ, A. *Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo veikla XVIII amžiaus antroje pusėje*. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2018.
453. *Statut Wielkiego Księstwa Litewskiego nadany przez Najasniejszego Krola Zygmunta Augusta w roku Bożym 1566 miesiąca Marca 11 dnia*, <<https://polona.pl/item/statut-wielkiego-xiestwa-litewskiego-nadany-przez-naiasniejszego-krola-zygmunta-augusta.MTE2MTgyOA/0/#item>>.
454. *Statut Wielkiego Xięstwa Litewskiego*, naprzod za Nayasniejszego Hospodara Krola Jegomosci Zygmunta III. w Krakowie w roku 1588, drugi raz w Wilnie w roku 1619 z pokazaniem zgody y różnice statutow koronnych y W. X. L., trzeci raz za [...]

- Władysława IV. w Warszawie w roku 1648 z przydaniem konstytucji od roku 1550 do 1647, czwarty raz [...] Krola J. M. Jana trzeciego w Wilnie w roku 1698 z przyłożeniem pod artykuły konstytucji seymowych od seymu roku 1550 aż do seymu roku 1690 obojgu narodom służących [...], w Wilnie: w Drukarni J. K. M. Akademickiey Societatis Jesu, 1744, <<http://pbc.biaman.pl/dlibra/docmetadata?id=1300&from=publication>>.
455. STAZDAS, R. *Lietuvos inžinierių ir architektų draugija*, [n. d.], <www.vikis.lt/energetika.vikis.lt/mediawiki-1.25.1/images/7/73/Rimvydas_Strazdas-Apie_LID.pdf>.
456. STEPHEN, F. H. *The Market Failure Justification for the Regulation of Professional Service Markets and the Characteristics of Consumers*, 2004, <<https://blogavocat.fr/sites/default/files/fichiers/200409-compet-Stephen.pdf>>.
457. STONYS, A. *Reguliacinės sutartys viešojoje teisėje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.
458. STRAČKAITIS, M. Notariato savivalda. *Notariato teisė*. Red. S. Venclovienė. Vilnius: Lietuvos notarų rūmai, 2014, p. 176–199.
459. STRAČKAITIS, M. Pranešimas 2017 12 02 tarptautinėje konferencijoje „Lietuvos notariato reformos 25–metis“. *Notariatas*, nr. 26, 2018, p. 6–8.
460. SZAFRAŃSKI, A. *Bericht über die Kammerorganisation in Polen*, 2006, <[http://www.kammerrecht.de/media/laenderberichte/Bericht%20%C3%BCber%20die%20Kammerorganisation%20in%20Polen%20\(Szafranski\).pdf](http://www.kammerrecht.de/media/laenderberichte/Bericht%20%C3%BCber%20die%20Kammerorganisation%20in%20Polen%20(Szafranski).pdf)>.
461. SZAFRAŃSKI, A. *Aktuelle Diskussionen über das Kammerssystem in Polen – Ergänzungen eines Berichts aus dem Jahre 2006*, 2012, <<http://www.kammerrecht.de/media/aktuelle-stellungnahmen/aktuelle-stellungnahmen-1202.pdf>>.
462. SZYMAŃSKI, J. Z. Samorządność zawodów zaufania publicznego w społeczeństwie obywatelskim. *Samorząd zawodowy w demokratycznym państwie prawa*. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Komisję Praw Człowieka, Praworządności i Petycji we współpracy z Mazowieckim Forum Samorządów Zawodów Zaufania Publicznego 12 11 2013. Opracowanie: M. Lipińska. Warszawa: Kancelaria Senatu, 2014, s. 160–165.
463. ŠALKAUSKIS, S. *Visuomeninis auklėjimas*. Epizodinis kursas, skaitytas Vytauto Didžiojo Universiteto Teologijos – Filosofijos Fakultete 1927 m. pavasario semestre. Kaunas: [s. n.], 1927.
464. ŠALTAUSKIENĖ, S. Notariato vieta Lietuvos teisės sistemoje. *Justitia*, 1996, t. 3(3), p. 11, 12.
465. ŠALTAUSKIENĖ, S. Notarų atsakomybė ir jos draudimas. *Notariato teisė*. Red. S. Venclovienė. Vilnius: Lietuvos notarų rūmai, 2014, p. 102–139.
466. ŠALTAUSKIENĖ, S.; NEKROŠIUS, V. Bendrieji notarų veiklos kontrolės aspektai. *Justitia*, 2000, t. 3(27), p. 20.
467. ŠEDBARAS, S. *Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Justitia, 2006.
468. ŠENAVIČIUS, A. Lietuvos valstybės teisės tradicijos raida XIV a. pabaigoje – XVI a. viduryje. *Istorija*, 2002, t. 53, p. 39–51.
469. ŠILEIKIS, E. Savivaldos teisė: aktualūs aiškinimo ir įgyvendinimo klausimai. *Teisė*, 2002, nr. 42, p. 130–144.
470. ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė teisė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
471. ŠILEIKIS, E. Dvidešimt septynių antstolių atleidimo konstituciniai aspektai. *Justitia*, 2007, nr. 1, p. 14–21.

472. ŠILEIKIS, E. Konstituciniai antstolio įgaliojimų sustabdymo aspektai. *Justitia*, 2007, nr. 1, p. 10–17.
473. ŠILEIKIS, E. Konstituciniai vietos savivaldos pagrindai. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2014, nr. 4(36), p. 218–264.
474. ŠILEIKIS, E. Vietos savivaldos konstituciniai pagrindai. *Vietos savivaldos konstituciniai pagrindai*. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lenkijos Respublikos Konstitucinio Tribunolo konferencijos medžiaga, 2014 06 11–12, Marijampolė. Vilnius: 2015, p. 8–49.
475. ŠILEIKIS, E. *Visuomenės atstovų įtraukimas į Antstolių garbės teismą: proporcingumo problema*, 2019, <http://www.teise.pro/index.php/2019/08/09/e-sileikis-visuomenes-atstovu-itraukimas-i-antstoliu-garbes-teisma-proporcingumo-problema/#_ftn1>.
476. ŠILEIKIS, E. *Išaiškinimas dėl LAR privalomos narystės*, 2020, <<http://www.architekturumai.lt/svarbu-prof-dr-e-sileikio-isaiskinimas-del-lar-visuotines-narystes/>>.
477. ŠILEIKIS, E. *Architektų visuotinė narystė specialioje profesinėje asociacijoje: konstituciniai aspektai*, 2020, <<http://www.teise.pro/index.php/2020/02/26/e-sileikis-architektu-visuotine-naryste-specialioje-profesineje-asociacijoje-konstituciniai-aspektai/>>.
478. ŠIMAŠIUS, R. Nevalstybinių organizacijų ir valstybės teisė. *Jurisprudencija*, 2002, t. 27(19), p. 25–32.
479. ŠINKŪNAS, H. Ar speciali teisėjų institucija turėtų būti sudaroma vien tik iš teisėjų? Iš *Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis. Recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Liber Amicorum profesoriui Jonui Prapiesčiui*. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Alumnai draugija, 2012, p. 201–211.
480. ŠMIGELSKYTĖ–STUKIENĖ, R. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pavieto teismų notarinės funkcijos. *Lietuvos notariato istorija*. Sudar. J. Karpavičienė. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2012, p. 71–93.
481. ŠTARAITĖ–BARSULIENĖ, G. *Mediacijos notaro veikloje taikymo galimybės ir teisinio reguliavimo Lietuvoje tobulinimo kryptys*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2018.
482. TALUTIS, T. *Draudimo teisė: nepriklausomų draudimo tarpininkų veiklos ypatumai*. Vilnius: UAB „RDI grupė“, 2009.
483. TARKOWSKI, M. *Adwokatura Wileńska (1918–1939). Studium historyczno-prawne*. Gdańsk: Arche, 2014.
484. TERRY, L. S. The European Commission Project Regarding Competition in Professional Services. *Northwestern Journal of International Law & Business*, 2009, vol. 29, iss. 1, p. 1–118.
485. TERRY, L. S.; MARK, S.; GORDON, T. Adopting Regulatory Objectives for the Legal Profession. *Fordham Law Review*, 2012, vol. 80, iss. 6, p. 2685–2760.
486. THOMA, A. C. *Regulierte Selbstregulierung im Ordnungsverwaltungsrecht*. Berlin: Duncker & Humblot, 2008.
487. TIFINE, P. *Droit administratif français*, 2014, <<http://www.revuegeneraledudroit.eu/blog/2013/08/24/droit-administratif-francais-premiere-partie-chapitre-1/>>.
488. TRAUTWEIN, H. M.; RÖNNAU, A. Self-Regulation of the medical profession in Germany: a Survey. *Regulation of professions. A law and economics approach to the regulation of attorneys and physicians in the US, Belgium, The Netherlands, Germany and the UK*. Antwerpen: Maklu, 1993. Eds. M. Faure, et. al., p. 249–306.

489. TRICOT, D. Professions libérales juridiques et conflits d'intérêts. *Pouvoirs*, 2013, no. 4(147), p. 91–99.
490. URMONAS, A. Nevyriausybių organizacijų sąvoka, esmė ir vieta visuomenėje. *Lietuvos administracinė teisė*. Red. A. Dziegoraitis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005, p. 465–474.
491. URMONAS, A.; PRANEVIČIENĖ, B. Administracinės diskrecijos esmė ir diskrecijos kontrolės galimybės. *Jurisprudencija*, 2002, t. 32(24), p. 54–64.
492. VADAPALAS, V. Konkurencijos teisė ir notariai. *Notariatas*, nr. 26, 2018, p. 28–31.
493. VAIČAITIS, V. A. 1791 m. gegužės 3–iosios konstitucija ir Lietuvos konstitucingumo tradicija. *Parlamento studijos*, 2013, nr. 14, <http://www.parlamentostudijos.lt/Nr14/14_teise_1.htm>.
494. VAIČAITIS, V. A.; et al. *Lietuvos konstitucionalizmo istorija (istorinė Lietuvos konstitucija). 1937 m. – 1566 m. – 1791 m. – 1918 m. – 1990 m.* Red. V. A. Vaičaitis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016.
495. VAIČAITIS, V. A.; et al. 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulės istorinė retrospektyva. *Lietuvos konstitucionalizmo istorija (istorinė Lietuvos konstitucija). 1937 m. – 1566 m. – 1791 m. – 1918 m. – 1990 m.* Red. V. A. Vaičaitis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016, p. 63–200.
496. VAIČAITIS, V. A.; JURČYS, P. Biurokratinė valstybės tarnybos ir centralizuoto viešojo valdymo samprata bei Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimo argumentavimo stilius. *Justicija*, 2005, nr. 1(55), p. 56–63.
497. VAINIUTĖ, M. Teisminės valdžios konstituciniai pagrindai. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 683–718.
498. VAIŠVILA, A. *Teisinės valstybės koncepcija Lietuvoje*. Vilnius: Litimo, 2000.
499. VAITIEKIENĖ, E. Nevyriausybinių organizacijos konstitucinėje teisėje. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002, p. 567–617.
500. VAITIEKIENĖ, E. Nevalstybinės organizacijos ir kitos asociacijos. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 485–496.
501. VAITIEKIENĖ, E. Nevyriausybinių organizacijos ir kitos asociacijos. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 397–408.
502. VAITIEKIENĖ, E. Religinės bendruomenės ir bendrijos. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002, p. 609–617.
503. VAITIEKIENĖ, E. Religinės bendruomenės ir bendrijos. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 509–520.
504. VAITIEKIENĖ, E. Religinės bendruomenės ir bendrijos. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas, et al. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 409–418.
505. VAITIEKIENĖ, E.; VIDRINSKAITĖ, S. *Lietuvos konstitucinės teisės įvadas*. Vilnius: Justitia, 2001.
506. VAIVADIENĖ, D. Auditas ir revizija Lietuvoje 1919–1940 metais ir po 1990 metų. *Ekonomika*, 2000, nr. 51, p. 145–154.
507. VALANČIUS, G. Mūsų visuomenės dinamika. *Naujoji Romuva*, 1933, nr. 128–9, p. 553–555.
508. VALANČIUS, V. *Teismo ir teisėjo nepriklausomumo principo įgyvendinimas: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 2000.

509. VALANČIUS, V. Teismo ir teisėjų nepriklausomumo, savarankiškumo ir savivaldos realizavimo problemos. *Jurisprudencija*, 2000, t. 17(9), p. 54–66.
510. VALANČIUS, V.; KAVALNĖ, S. *Europos Sąjungos teisės įgyvendinimas Lietuvos administracinėje teisėje*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009.
511. VALIAUGA, V. *Brokeriai: 1994–2007*. Vilnius: Gairės, 2007.
512. VALIAUGA, V. *Draudikai*. Vilnius: Petro ofsetas, 2009.
513. VALIAUGA, V. *Dvidešimt draudimo rinkos metų*. Vilnius: Petro ofsetas, 2010.
514. VALIAUGA, V. *Draudimo brokeriai Lietuvoje: atsiminimai*. Vilnius: Petro ofsetas, 2013.
515. VALIKONYTĖ, I. Prokuratorius XVI amžiaus pirmojoje pusėje: bylos šalies pavaduotojas, kalbovas ar „teisingumo riteris“. *Pirmasis Lietuvos Statutas ir epocha*. Sudar. I. Valikonytė, L. Steponavičienė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2005, p. 135–151.
516. VALIKONYTĖ, I. Lietuvos statutas – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bajorų konstitucija. *Konstitucinė jurisprudencija: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo biuletenis*, 2012, nr. 4(28), p. 276–284.
517. VALIKONYTĖ, I. Notariato instituto genezė ir sklaida Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. *Lietuvos notariato istorija*. Sudar. J. Karpavičienė. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2012, p. 35–49.
518. VALKENEER, R. DE; BOURS, É. *L'Exercice en société des professions libérales*. Bruxelles: Bruylant, 1989.
519. VĖGĖLĖ, I. Kvalifikacijos pripažinimas įgyvendinant asmenų judėjimo ir paslaugų teikimo laisves. *Jurisprudencija*, 2007, nr. 9(99), p. 13–20.
520. VĖGĖLĖ, I. Laisvas advokatų judėjimas pagal Europos Bendrijos teisę. *Jurisprudencija*, 2008, nr. 3(105), p. 47–53.
521. VELIČKAITĖ, D. *Viešasis interesas ir jo įgyvendinimo sąlygos architektūros srityje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2019.
522. VIDRINSKAITĖ, S. Vietos savivalda ir valdymas. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Red. E. Jarašiūnas. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002, p. 795–841.
523. VILBIKAS, A. *Teismai ir teisėjai Lietuvoje (1918–2018)*. Kaunas: Eurispauda, 2018. P. 120–171.
524. VINKLERIS, P. Lietuvos konstitucinės teisės tradicijų klausimu. *Lietuvos teisės tradicijos*. Mokslinės konferencijos, skirtos Vilniaus universiteto Teisės fakulteto profesoriaus Stasio Vancevičiaus septyniasdešimtmečiui, medžiaga. Vilnius: Justitia, 1997, p. 228–239.
525. WADE, E. C. S.; BRADLEY, A. W. *Constitutional and administrative law*. London: Longman, 1985.
526. WALDHORST, N. *Die Kammern zwischen Kartell und Verwaltungsorganisationsrecht*. Baden–Baden: Nomos, 2005.
527. WALINE, J. *Droit administratif*. Paris: Dalloz, 2008.
528. WALLACE, C. *The latest developments from the Legal Services Board*, 2017, <https://www.legalservicesboard.org.uk/news_publications/speeches_presentations/2017/07/Dec_2017_The_latest_developments_from_the_Legal_Services_Board_-_Caroline_Wallace.pdf>.
529. WENDT, I. E. *EU Competition Law and Liberal Professions: an Uneasy Relationship*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013.

530. ŽALIMAS, D. *Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. tarptautiniai teisiniai pagrindai ir pasekmės*. Vilnius: Demokratinės politikos institutas, 2005.
531. ŽALTAUSKAITĖ-ŽALIMIENĖ, S. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos turinio paieškos. *Teisė*, 2015, nr. 97, p. 57–72.
532. ŽIEMELIS, V. *Prokuratūros raida Lietuvoje: nuo ordinarinio iki konstitucinio instituto: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė (01 S)*. Mykolo Romerio universitetas, 2011.
533. ŽILINSKAS, V.; KASPERAVIČIUS, P.; KIŠKIS, M. *Intelektinė nuosavybė ir jos teisinė apsauga*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007.
534. *Акты, относящиеся къ исторіи Южной и Западной Россіи, собранные и изданные Археографическою комиссією*. Т. 2: 1599–1637. Санктпетербург: въ Типографіи Эдуарда Праца, 1865.
535. ЛЮБАВСКИЙ, М. *Очеркъ исторіи Литовско–русскаго государства до Люблинской униі включительно*. Съ приложеніемъ текста хартій, выданныхъ Великому Княжеству Литовскому и его областямъ. Издание 2–ое. Москва: Московская художественная печатня, 1915.

Teismų praktika

Nacionalinių teismų ir institucijų praktika

536. Konstitucinis Teismas. 1994 07 22 nutarimas byloje nr. 18/94.
537. Konstitucinis Teismas. 1996 05 29 sprendimas byloje nr. 1/96.
538. Konstitucinis Teismas. 1996 10 22 nutarimas byloje nr. 17/95.
539. Konstitucinis Teismas. 1998 02 18 nutarimas byloje nr. 2/97.
540. Konstitucinis Teismas. 1998 12 09 nutarimas byloje nr. 2/98.
541. Konstitucinis Teismas. 1999 10 06 nutarimas byloje nr. 12/98.
542. Konstitucinis Teismas. 1999 10 21 nutarimas byloje nr. 14/98.
543. Konstitucinis Teismas. 1999 12 21 nutarimas byloje nr. 16/98.
544. Konstitucinis Teismas. 2000 06 13 nutarimas byloje nr. 23/98.
545. Konstitucinis Teismas. 2000 12 21 nutarimas byloje nr. 8/99.
546. Konstitucinis Teismas. 2001 07 12 nutarimas byloje nr. 13/2000–14/2000–20/2000–21/2000–22/2000–25/2000–31/2000–35/2000–39/2000–8/01–31/01.
547. Konstitucinis Teismas. 2002 01 14 nutarimas byloje nr. 25/01.
548. Konstitucinis Teismas. 2002 04 09 nutarimas byloje nr. 24/2000.
549. Konstitucinis Teismas. 2002 12 24 nutarimas byloje nr. 49/2000.
550. Konstitucinis Teismas. 2003 05 30 nutarimas byloje nr. 21/2003.
551. Konstitucinis Teismas. 2004 01 26 nutarimas byloje nr. 3/02–7/02–29/03.
552. Konstitucinis Teismas. 2004 02 11 sprendimas byloje nr. 49/2000.
553. Konstitucinis Teismas. 2004 07 01 nutarimas byloje nr. 04/04
554. Konstitucinis Teismas. 2004 11 05 išvada byloje nr. 42/04.
555. Konstitucinis Teismas. 2004 12 13 nutarimas byloje nr. 51/01–26/02–19/03–22/03–26/03–27/03.
556. Konstitucinis Teismas. 2005 02 10 sprendimas.
557. Konstitucinis Teismas. 2005 07 08 nutarimas byloje nr. 10/02.
558. Konstitucinis Teismas. 2006 05 09 nutarimas byloje nr. 13/04–21/04–43/04.
559. Konstitucinis Teismas. 2006 05 10 nutarimas byloje nr. 25/03.
560. Konstitucinis Teismas. 2006 11 27 nutarimas byloje nr. 10/04–12/04–18/04.

561. Konstitūcinis Teismas. 2006 12 21 *nutarimas byloje nr. 30/03*.
562. Konstitūcinis Teismas. 2007 03 20 *nutarimas byloje nr. 32/06–49/06–57/06–58/06–59/06–60/06–61/06–62/06–65/06–66/06–67/06*.
563. Konstitūcinis Teismas. 2008 01 07 *nutarimas byloje nr. 44/06*.
564. Konstitūcinis Teismas. 2008 11 07 *išvada byloje nr. 32/08*.
565. Konstitūcinis Teismas. 2010 03 22 *nutarimas byloje nr. 16/08*.
566. Konstitūcinis Teismas. 2010 06 29 *nutarimas byloje nr. 06/2008–18/2008–24/2010*.
567. Konstitūcinis Teismas. 2010 10 22 *nutarimas byloje nr. 16/08*.
568. Konstitūcinis Teismas. 2010 10 27 *išvada byloje nr. 32/2010–33/2010*.
569. Konstitūcinis Teismas. 2011 02 14 *nutarimas byloje nr. 27/2009–29/2009–30/2009–31/2010–53/2010–55/2010*.
570. Konstitūcinis Teismas. 2011 03 15 *nutarimas byloje nr. 23/08*.
571. Konstitūcinis Teismas. 2011 06 21 *nutarimas byloje nr. 10/2009*.
572. Konstitūcinis Teismas. 2011 12 22 *nutarimas byloje nr. 13/2010–140/2010*.
573. Konstitūcinis Teismas. 2012 10 26 *išvada byloje nr. 14/2012*.
574. Konstitūcinis Teismas. 2012 11 10 *išvada byloje nr. 15/12–16/12*.
575. Konstitūcinis Teismas. 2012 12 12 *sprendimas*.
576. Konstitūcinis Teismas. 2013 07 01 *nutarimas byloje nr. 125/2010–26/2011–21/2012–6/2013–8/2013–10/2013*.
577. Konstitūcinis Teismas. 2014 05 27 *nutarimas byloje nr. 24/2013*.
578. Konstitūcinis Teismas. 2014 07 11 *nutarimas byloje nr. 16/2014–29/2014*.
579. Konstitūcinis Teismas. 2014 11 10 *nutarimas byloje nr. 24/2012*.
580. Konstitūcinis Teismas. 2015 06 11 *nutarimas byloje nr. 4/2012–13/2012*.
581. Konstitūcinis Teismas. 2015 07 09 *nutarimas byloje nr. 26/2014–4/2015*.
582. Konstitūcinis Teismas. 2015 11 19 *nutarimas byloje nr. 41/2014–42/2014–45/2014–46/2014–47/2014–48/2014–49/2014–50/2014–51/2014–52/2014–53/2014–56/2014–57/2014–58/2014–59/2014–60/2014*.
583. Konstitūcinis Teismas. 2017 07 04 *sprendimas byloje nr. 3/2017*.
584. Konstitūcinis Teismas. 2019 07 11 *nutarimas byloje nr. 9/2018*.
585. Konstitūcinio Teismo pirmininko 2017 03 08 potvarkis nr. 2B–8 „Dėl prašymo dalies priėmimo ir jo dalies gražinimo“ byloje nr. 3/2017.
586. Konstitūcinio Teismo pirmininko 2020 02 14 potvarkis nr. 2A–57 „Dėl prašymo priėmimo“.
587. LAT. 2007 01 30 *nutartis civilinėje byloje nr. 3K–3–26/2007*.
588. LAT. 2007 10 31 *nutartis civilinėje byloje nr. 3K–3–475/2007*.
589. LAT. 2008 02 08 *nutartis civilinėje byloje nr. 3K–3–97/2008*.
590. LAT. 2008 10 21 *nutartis civilinėje byloje nr. 3K–3–502/2008*.
591. LAT. 2014 11 13 *nutartis civilinėje byloje nr. 3K–3–498/2014*.
592. LAT. 2015 01 02 *nutartis civilinėje byloje nr. 3K–3–14/2015*.
593. LAT. 2015 01 13 *nutartis civilinėje byloje nr. 3K–3–42–969/2015*.
594. LAT. 2015 03 27 *nutartis civilinėje byloje nr. 3K–3–165–684/2015*.
595. LAT. 2016 12 08 *nutartis civilinėje byloje nr. 3K–3–503–469/2016*.
596. LAT. 2018 07 04 *nutartis civilinėje byloje nr. e3K–3–288–687/2018*.
597. LVAT. 2002 09 24 *nutartis administracinėje byloje nr. A2–736/2002*.
598. LVAT. 2003 03 24 *sprendimas administracinėje byloje nr. A5–63/2003*.
599. LVAT. 2004 10 28 *sprendimas administracinėje byloje nr. 11–08/04*.
600. LVAT. 2005 04 28 *nutartis administracinėje byloje nr. A5–05–94–05*.
601. LVAT. 2005 09 21 *nutartis administracinėje byloje nr. A14–1252–05*.

602. LVAT. 2006 03 16 *nutartis administracinėje byloje nr. AS-438-78-06.*
603. LVAT. 2006 05 04 *nutartis administracinėje byloje nr. AS-39-147-06.*
604. LVAT. 2007 02 19 *nutartis administracinėje byloje nr. 11-1/2007.*
605. LVAT. 2007 12 22 *nutartis administracinėje byloje nr. nr. AS438-602/2007.*
606. LVAT. 2008 01 31 *nutartis administracinėje byloje nr. A556-45/2008.*
607. LVAT. 2008 04 24 *nutartis administracinėje byloje nr. A525-688-08.*
608. LVAT. 2008 11 25 *nutartis administracinėje byloje nr. A39-1939-08.*
609. LVAT. 2009 04 24 *nutartis administracinėje byloje nr. AS146-201/2009.*
610. LVAT. 2009 05 04 *nutartis administracinėje byloje nr. A438-560/2009.*
611. LVAT. 2009 10 23 *nutartis administracinėje byloje nr. AS556-642/2009.*
612. LVAT. 2009 11 09 *nutartis administracinėje byloje nr. A502-1153/2009.*
613. LVAT. 2009 11 30 *nutartis administracinėje byloje nr. A525-1320/2009.*
614. LVAT. 2009 12 11 *nutartis administracinėje byloje nr. AS442-741/2009.*
615. LVAT. 2009 12 23 *nutartis administracinėje byloje nr. A822-1536/2009.*
616. LVAT. 2010 01 25 *nutartis administracinėje byloje nr. A556-205/2010.*
617. LVAT. 2010 04 06 *nutartis administracinėje byloje nr. A444-1406/2010.*
618. LVAT. 2010 08 13 *nutartis administracinėje byloje nr. P858-146/2010.*
619. LVAT. 2011 01 10 *nutartis administracinėje byloje nr. I-444-16/2010.*
620. LVAT. 2011 01 17 *sprendimas administracinėje byloje nr. A858-118/2011.*
621. LVAT. 2011 03 21 *sprendimas administracinėje byloje nr. I575-3/2011.*
622. LVAT. 2011 07 15 *nutartis administracinėje byloje nr. AS146-203/2011.*
623. LVAT. 2011 08 01 *nutartis administracinėje byloje nr. A662-2780/2011.*
624. LVAT. 2011 08 16 *nutartis administracinėje byloje nr. A492-2649/2011.*
625. LVAT. 2011 09 30 *nutartis administracinėje byloje nr. AS492-725/2011.*
626. LVAT. 2011 10 21 *nutartis administracinėje byloje nr. AS492-763/2011.*
627. LVAT. 2011 11 11 *nutartis administracinėje byloje nr. AS492-766/2011.*
628. LVAT. 2011 12 02 *nutartis administracinėje byloje nr. AS822-795/2011.*
629. LVAT. 2011 12 16 *nutartis administracinėje byloje nr. AS822-737/2011.*
630. LVAT. 2011 12 30 *nutartis administracinėje byloje nr. AS756-849/2011.*
631. LVAT. 2012 01 16 *sprendimas administracinėje byloje nr. A261-50/2012.*
632. LVAT. 2012 03 16 *nutartis administracinėje byloje nr. A63-1287/2012.*
633. LVAT. 2012 05 07 *nutartis administracinėje byloje nr. AS492-288/2012.*
634. LVAT. 2012 05 10 *nutartis administracinėje byloje nr. I-492-11/2012.*
635. LVAT. 2012 05 18 *nutartis administracinėje byloje nr. A-556-105-12.*
636. LVAT. 2012 06 15 *nutartis administracinėje byloje nr. AS143-382/2012.*
637. LVAT. 2013 03 04 *sprendimas administracinėje byloje nr. I492-4/2013.*
638. LVAT. 2013 03 06 *nutartis administracinėje byloje nr. AS556-226/2013.*
639. LVAT. 2013 03 14 *nutartis administracinėje byloje nr. AS438-306/2013.*
640. LVAT. 2013 08 05 *nutartis administracinėje byloje nr. AS520-566/2013.*
641. LVAT. 2013 09 09 *nutartis administracinėje byloje nr. A-146-646-13.*
642. LVAT. 2014 06 18 *nutartis administracinėje byloje nr. AS146-261/2014.*
643. LVAT. 2014 09 03 *nutartis administracinėje byloje nr. AS438-784/2014.*
644. LVAT. 2015 10 14 *nutartis administracinėje byloje nr. AS-1214-552/2015.*
645. LVAT. 2015 11 30 *nutartis administracinėje byloje nr. AS1360-146/2015.*
646. LVAT. 2015 12 09 *nutartis administracinėje byloje nr. eAS1418-146/2015.*
647. LVAT. 2016 05 18 *sprendimas administracinėje byloje nr. A-3271-602/2016.*
648. LVAT. 2017 01 09 *nutartis administracinėje byloje nr. I-9-756/2017.*
649. LVAT. 2017 01 11 *nutartis administracinėje byloje nr. AS-24-143/2017.*

650. LVAT. 2017 03 03 *nutartis administracinėje byloje nr. A–2902–556/2017.*
651. LVAT. 2017 03 03 *sprendimas administracinėje byloje nr. eA–328–556/2017.*
652. LVAT. 2017 06 08 *nutartis administracinėje byloje nr. eAS–517–438/2017.*
653. LVAT. 2017 11 21 *nutartis administracinėje byloje nr. eA–2166–624/2017.*
654. LVAT. 2018 01 18 *nutartis administracinėje byloje nr. eAS–20–502/2018.*
655. LVAT. 2018 04 11 *nutartis administracinėje byloje nr. A–80–438/2018.*
656. LVAT. 2018 04 26 *nutartis administracinėje byloje nr. eAS–297–822/2018.*
657. LVAT. 2018 06 01 *sprendimas administracinėje byloje nr. A–1063–858/2018.*
658. LVAT. 2018 11 13 *nutartis administracinėje byloje nr. eAS–752–442/2018.*
659. LVAT. 2019 01 30 *nutartis administracinėje byloje nr. eAS–20–502/2019.*
660. LVAT. 2019 03 28 *nutartis administracinėje byloje nr. eA–966–1062/2019.*
661. LVAT. 2019 04 29 *nutartis administracinėje byloje nr. eA–563–520/2019.*
662. LVAT. 2019 05 08 *nutartis administracinėje byloje nr. eAS–304–492/2019.*
663. LVAT. 2019 12 11 *nutartis administracinėje byloje nr. eA–3050–624/2019.*
664. LVAT. 2020 04 29 *nutartis administracinėje byloje nr. eA–1322–520/2020.*
665. LVAT. 2020 05 13 *sprendimas administracinėje byloje nr. eA–3111–442/2020.*
666. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis nr. 23*, 2012 sausis – birželis. Red. A. Bakaveckas et al., Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2012, p. 542–881, <https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/lvat_biuletenis_23.pdf>.
667. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, taikant Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo normas. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis nr. 30*, 2015 liepa – gruodis. Red. A. Bakaveckas et al., Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2015, p. 423–559, <https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/d1_biuletenis_30.pdf>.
668. Teisingumo kolegija. 2007 10 24 *nutartis teisingumo byloje nr. T–45/2007.*
669. Teisingumo kolegija. 2010 01 07 *nutartis teisingumo byloje nr. T–01/2010.*
670. Teisingumo kolegija. 2010 07 26 *nutartis teisingumo byloje nr. T–47/2010.*
671. Teisingumo kolegija. 2012 04 03 *nutartis teisingumo byloje nr. T–62/2012.*
672. Teisingumo kolegija. 2013 06 25 *nutartis teisingumo byloje nr. T–67/2013.*
673. Teisingumo kolegija. 2014 03 28 *nutartis teisingumo byloje nr. T–15/2014.*
674. Teisingumo kolegija. 2015 01 30 *nutartis teisingumo byloje nr. T–6/2015.*
675. Teisingumo kolegija. 2016 12 08 *nutartis teisingumo byloje nr. T–103/2016.*
676. Teisingumo kolegija. 2019 08 06 *nutartis teisingumo byloje nr. T–51/2019.*
677. Teisingumo kolegija. 2020 02 03 *nutartis teisingumo byloje nr. T–3/2020.*
678. Teisingumo kolegija. 2020 02 28 *nutartis teisingumo byloje nr. T–24/2020.*
679. ApT. 2006 08 10 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A–275/2006.*
680. ApT. 2009 02 10 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A–253/2009.*
681. ApT. 2009 07 16 *nutartis civilinėje byloje nr. 2–746/2009.*
682. ApT. 2011 01 10 *nutartis civilinėje byloje nr. 2–64/2011.*
683. ApT. 2011 11 17 *nutartis civilinėje byloje nr. 2–2312/2011.*
684. ApT. 2011 12 01 *nutartis civilinėje byloje nr. 2–2412/2011.*
685. ApT. 2012 07 26 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A–396/2012.*
686. ApT. 2013 01 10 *nutartis civilinėje byloje nr. 2–47/2013.*
687. ApT. 2013 01 17 *nutartis civilinėje byloje nr. 2–132/2013.*
688. ApT. 2013 08 28 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A–656/2013.*
689. ApT. 2013 12 05 *nutartis civilinėje byloje nr. 2–2620/2013.*

690. ApT. 2014 02 14 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-69/2014.*
691. ApT. 2014 04 18 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-552/2014.*
692. ApT. 2014 04 28 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-421/2014.*
693. ApT. 2014 06 03 *sprendimas civilinėje byloje nr. 2A-749/2014.*
694. ApT. 2014 06 05 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-969/2014.*
695. ApT. 2014 12 02 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-1369/2014.*
696. ApT. 2015 03 25 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-441-370/2015.*
697. ApT. 2016 03 31 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-186-516/2016.*
698. ApT. 2016 04 14 *nutartis civilinėje byloje nr. 2-727-407/2016.*
699. ApT. 2016 07 07 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-501-196/2016.*
700. ApT. 2016 09 15 *nutartis civilinėje byloje nr. 2-1186-798/2016.*
701. ApT. 2017 03 14 *nutartis civilinėje byloje nr. e2A-117-241/2017.*
702. ApT. 2017 03 23 *nutartis civilinėje byloje nr. e2-386-798/2017.*
703. ApT. 2017 06 15 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-358-186/2017.*
704. ApT. 2017 06 29 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-413-302/2017.*
705. ApT. 2018 03 22 *nutartis civilinėje byloje nr. e2-378-180/2018.*
706. ApT. 2019 03 21 *nutartis civilinėje byla nr. e2A-163-302/2019.*
707. ApT. 2019 06 06 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-334-370/2019.*
708. ApT. 2019 06 11 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-217-798/2019.*
709. ApT. 2019 06 13 *nutartis civilinėje byloje nr. e2A-366-370/2019.*
710. ApT. 2019 11 18 *nutartis civilinėje byloje nr. e2A-514-1120/2019.*
711. ApT. 2019 11 19 *nutartis civilinėje byloje nr. e2A-515-241/2019.*
712. ApT. 2019 12 19 *sprendimas civilinėje byloje nr. 2A-692-790/2019.*
713. ApT. 2020 01 13 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-27-1120/2020.*
714. ApT. 2020 04 02 *nutartis civilinėje byloje nr. e2-216-407/2020.*
715. VAT. 2008 09 28 *nutartis civilinėje byloje nr. 2S-704-492/2008.*
716. VAT. 2009 04 22 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-434-345/2009.*
717. VAT. 2010 06 02 *nutartis civilinėje byloje nr. 2-3683-450/2010.*
718. VAT. 2013 08 07 *nutartis civilinėje byloje nr. 2S-1044-781/2013.*
719. VAT. 2014 02 04 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-39-603/2014.*
720. VAT. 2015 02 12 *sprendimas civilinėje byloje nr. 2-3-881/2014.*
721. VAT. 2015 12 10 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-2565-585/2015.*
722. VAT. 2015 12 16 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-2159-275/2015.*
723. VAT. 2016 03 03 *sprendimas civilinėje byloje nr. 2A-638-614/2016.*
724. VAT. 2016 03 03 *sprendimas civilinėje byloje nr. 2A-638-614/2016.*
725. VAT. 2016 04 03 *sprendimas civilinėje byloje nr. e2A-309-560/2016.*
726. VAT. 2016 04 06 *nutartis civilinėje byloje nr. e2A-309-560/2016.*
727. VAT. 2016 04 06 *sprendimas civilinėje byloje nr. e2A-309-560/2016.*
728. VAT. 2016 05 02 *sprendimas civilinėje byloje nr. 2-1748-603/2016.*
729. VAT. 2016 06 06 *sprendimas civilinėje byloje nr. e2-4367-656/2016.*
730. VAT. 2016 10 10 *sprendimas civilinėje byloje nr. 2-4069-262/2016.*
731. VAT. 2017 05 17 *sprendimas civilinėje byloje nr. 2-4819-798/2015.*
732. VAT. 2018 04 17 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-378-661/2018.*
733. VAT. 2018 05 24 *nutartis civilinėje byloje nr. e2S- 861-450/2018.*
734. VAT. 2019 02 14 *nutartis civilinėje byloje nr. e2A-90-803/2019.*
735. VAT. 2019 09 05 *nutartis civilinėje byloje nr. e2S-1398-656/2019.*
736. VAT. 2019 10 08 *nutartis civilinėje byloje nr. e2A-1257-864/2019.*
737. Panevėžio apygardos teismas. 2012 12 20 *nutartis civilinėje byloje nr. 2A-853-280/2012.*

738. Šiaulių apygardos teismas. 2016 08 17 nutartis civilinėje byloje nr. 2A–687–883/2016.VAAT. 2007 03 19 nutartis administracinėje byloje nr. I–6986–208/2007.
739. VAAT. 2008 02 14 sprendimas administracinėje byloje nr. I–14–561/2008.
740. VAAT. 2008 11 21 sprendimas administracinėje byloje nr. I4202–624/2008.
741. VAAT. 2008 12 10 nutartis administracinėje byloje nr. I–4207–662/2008.
742. VAAT. 2009 05 20 sprendimas administracinėje byloje nr. I–1263–602/2009.
743. VAAT. 2009 09 14 nutartis administracinėje byloje nr. I–2597–484/2009.
744. VAAT. 2009 10 28 nutartis administracinėje byloje nr. I–2932–208/2009.
745. VAAT. 2010 02 04 sprendimas administracinėje byloje nr. I643–624/2010.
746. VAAT. 2010 04 27 nutartis administracinėje byloje nr. I1947–484/2010.
747. VAAT. 2011 03 10 sprendimas administracinėje byloje nr. I–84–815/2011.
748. VAAT. 2011 05 19 nutartis administracinėje byloje nr. Iv–2912–160/2011.
749. VAAT. 2013 02 25 sprendimas administracinėje byloje nr. I1270–643/2013.
750. VAAT. 2013 05 20 sprendimas administracinėje byloje nr. I2445–168/2013.
751. VAAT. 2013 06 28 nutartis administracinėje byloje nr. I4154–171/2013.
752. VAAT. 2014 06 16 sprendimas administracinėje byloje nr. I–3650–142/2014.
753. VAAT. 2015 01 19 nutartis administracinėje byloje nr. I6287–811/2015.
754. VAAT. 2015 01 28 nutartis administracinėje byloje nr. I–6529–764/2015.
755. VAAT. 2015 02 09 nutartis administracinėje byloje nr. I–7006–790/2015.
756. VAAT. 2015 07 30 nutartis administracinėje byloje nr. I–10330–142/2015.
757. VAAT. 2018 03 07 nutartis administracinėje byloje nr. eI–804–789/2018.
758. VAAT. 2019 03 13 sprendimas administracinėje byloje nr. eI–1085–809/2019.
759. VAAT. 2019 06 09 sprendimas administracinėje byloje nr. eI–1102–789/2019.
760. LAGK. 2008 04 08 sprendimas nr. 08/05–4R–63.
761. LAGK. 2008 05 30 sprendimas nr. 08/05–4R–98.
762. LAGK. 2008 06 27 sprendimas nr. 08/03–4R–123.
763. LAGK. 2014 02 10 sprendimas nr. 3R–AG–38/04–14.
764. LAGK. 2014 09 29 sprendimas nr. 3R–AG–312/05–14.
765. Konkurencijos taryba. 2001 02 08 nutarimas nr. 23.
766. Konkurencijos taryba. 2007 06 21 nutarimas nr. 2S–15.
767. Konkurencijos taryba. 2007 10 04 nutarimas nr. 1S–120.
768. Konkurencijos taryba. 2009 01 08 nutarimas nr. 1S–2.
769. Konkurencijos taryba. 2018 04 26 nutarimas nr. 2S–2(2018).

Tarptautinių teismų praktika

770. ECHR. *Judgment of 28 06 1978 in case König v. Germany.*
771. ECHR. *Judgement of 23 06 1981 in case Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium.*
772. ECHR. *Judgement of 10 02 1983 in case Albert and Le Compte v. Belgium.*
773. ECHR. *Judgement of 30 11 1987 in case H. v. Belgium.*
774. ECHR. *Judgement of 30 06 1993 in case Sigurdur A. Sigurjónsson v. Iceland.*
775. ECHR. *Judgement of 26 09 1995 in case Diennet v. France.*
776. ECHR. *Judgement of 20 05 1998 in case Gautrin v. France.*
777. ECHR. *Judgement of 29 04 1999 in case Chassagnou and others v. France.*
778. ECHR. *Partial decision of 12 01 1999 as to the diminishability of the case Zoon v. The Netherlands.*
779. ECHR. *Decision of 03 04 2001 as to the admissibility of the case O.V.R. v. Russia.*

780. ECHR. *Decision of 06 11 2003 as to the admissibility of the case Popov and others, Vakarelova, Markov and Bankov v. Bulgaria.*
781. CEDH. *Décision de 12 10 2004 sur la recevabilité de l'affaire Bota c. Roumanie.*
782. ECHR. *Decision of 18 11 2004 as to the admissibility of the case Slavic University in Bulgaria & Others v. Bulgaria.*
783. ECHR. *Judgement of 24 08 2005 in case Buzescu v. Romania.*
784. ECHR. *Judgement of 22 03 2007 in case of Sialkowska v. Poland.*
785. ECHR. *Judgement of 20 01 2011 in case Herrmann v. Germany.*
786. ECHR. *Judgement of 23 04 2015 in case of Morice v. France.*
787. ECHR. *Judgement of 28 06 2016 in case of Radobuljac v. Croatia.*
788. ECHR. *Judgement of 27 06 2017 in case of Jankauskas v. Lithuania (no. 2).*
789. ECHR. *Judgement of 19 04 2018 in case of Hajibeyli and Aliyev v. Azerbaijan.*
790. HR COMMISSION. *Decision of 09 03 1988 as to the admissibility of the case Ginikanwa v. United Kingdom.*
791. HR COMMISSION. *Decision of 08 09 1989 as of the admissibility of the case Revert v. France.*
792. HR COMMISSION. *Decision of 09 10 1989 as to the admissibility of the case M. T. v. United Kingdom*
793. HR COMMISSION. *Decision of 02 07 1990 as of the admissibility of the case A and others v. Spain.*
794. HR COMMISSION. *Decision of 26 02 1997 as to the admissibility of the case Everest v. United Kingdom.*
795. HR COMMISSION. *Decision of 02 07 1997 as to the admissibility of the case Miliani v. France.*
796. HR COMMISSION. *Decision of 09 12 1997 as to the admissibility of the case Wickramsinghe v. United Kingdom.*
797. ECJ. *Judgement of 17 02 1993 in joined cases C-159/91 and C-160/91 (Poucet and Pistre v. AGF and Cancava).*
798. ECJ. *Judgement of 19 01 1994 in case C-364/92 (SAT Fluggesellschaft v. Eurocontrol).*
799. ECJ. *Judgement of 18 03 1997 in case C-343/95 (Calì & Figli v. Servizi Ecologici Porto di Genova).*
800. ECJ. *Judgment of 18 06 1998 in case C-35/96 (Commission v. Italy).*
801. ECJ. *Judgment of 12 09 2000 in joined cases C-180/98 – C-184/98 (Pavlov and others).*
802. ECJ. *Judgement of 11 10 2001 in case C-267/99 (Adam).*
803. ECJ. *Judgment of 19 02 2002 in case C-35/99 (Arduino).*
804. ESTT. *2002 02 19 sprendimas byloje C-309/99 (Wouters ir kiti).*
805. ESTT. *2005 02 16 nutartis byloje C-250/03 (Mauri).*
806. ESTT. *2009 12 17 sprendimas byloje C-586/08 (Rubino).*
807. ESTT. *2010 12 02 sprendimas byloje C-225/09 (Jakubowska).*
808. ESTT. *2011 03 17 sprendimas sujungtose bylose C-372/09 ir C-373/09 (Peñarroja Fa).*
809. ESTT. *2011 05 24 sprendimas byloje C-47/08 (Europos Komisija v. Belgija).*
810. ESTT. *2011 05 24 sprendimas byloje C-50/08 (Europos Komisija v. Prancūzija).*
811. ESTT. *2011 05 24 sprendimas byloje C-51/08 (Europos Komisija v. Liuksemburgas).*
812. ESTT. *2011 05 24 sprendimas byloje C-53/08 (Europos Komisija v. Austrija).*
813. ESTT. *2011 05 24 sprendimas byloje C-54/08 (Europos Komisija v. Vokietija).*
814. ESTT. *2011 05 24 sprendimas byloje C-61/08 (Europos Komisija v. Graikija).*
815. ESTT. *2013 02 28 sprendimas byloje C-1/12 (Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas).*
816. ESTT. *2013 07 18 sprendimas byloje C-136/12 (Consiglio nazionale dei geologi).*

817. ESTT. 2013 09 12 sprendimas byloje C-526/11 (*Ärztammer Westfalen-Lippe*).
818. ESTT. 2017 11 23 sprendimas sujungtose bylose C-427/16 ir C-428/16 (*CHEZ Elektro Bulgaria*).
819. ESTT. 2019 12 05 sprendimas byloje C-421/18 (*Ordre des avocats du barreau de Dinant v. JN*).
820. EGC. *Judgment of 30 03 2000 in case T-513/93 (Consiglio Nazionale degli Spedizionieri Doganali v EC)*.
821. ESBT. 2010 10 26 sprendimas byloje T-23/09 (*CNOP ir CCG prieš EK*).
822. ESBT. 2014 12 10 sprendimas byloje T-90/11 (*ONP ir kiti prieš EK*).
823. ADVOCATE GENERAL COSMAS. *Opinion delivered on 12 02 1998 in case C-35/96 (Commission v. Italy)*.
824. ADVOCATE GENERAL JACOBS. *Opinion delivered on 23 03 2000 in joined cases C-180/98 – C-184/98 (Pavlov and others)*.
825. ADVOCATE GENERAL LÉGEL. *Opinion delivered on 10 07 2001 in case C-309/99 (Wouters and others)*.
826. ADVOCATE GENERAL LÉGER. *Opinion delivered on 10 07 2001 in case C-35/99 (Arduino)*.
827. GENERALINIS ADVOKATAS MENGOZZI. *Išvada, pateikta 2013 01 30 byloje C-526/11 (Ärztammer Westfalen-Lippe)*.
828. GENERALINIS ADVOKATAS SAUGMANDSGAARD ØE. *Išvada, pateikta 2019 07 29 byloje C-421/18 (Ordre des avocats du barreau de Dinant v. JN)*.

Travaux préparatoires

829. 2001 10 11 Stomatologų rūmų įstatymo projektas nr. IXP-1061.
830. 2001 11 05 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada Stomatologų rūmų įstatymo projektui nr. IXP-1061
831. 2002 10 15 Notariato įstatymo 2, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 31, 32, 36, 37, 40, 41, 44, 51, 53, 56, 57, 59, 60 straipsnių ir II skyriaus pavadinimo pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 6¹, 6², 15¹, 22¹, 27¹ straipsniais ir 43, 58, 63, 64 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto nr. IXP-1989 aiškinamasis raštas.
832. 2002 12 03 Vyriausybės nuomonė Stomatologų rūmų įstatymo projektui nr. IXP-1061(3).
833. 2003 04 03 Vyriausybės nuomonė Stomatologų rūmų įstatymo projektui nr. IXP-1061(4).
834. 2003 07 09 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada Odontologų rūmų įstatymo projektui nr. nr. IXP-1061(5).
835. 2003 10 06 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada Odontologų rūmų įstatymo projektui nr. IXP-1061(6).
836. 2004 10 28 Architektų rūmų įstatymo projekto nr. IXP-3921 aiškinamasis raštas.
837. 2008 06 05 Psichologų praktinės veiklos įstatymo projektas nr. XP-3149.
838. 2009 07 28 Nekilnojamojo turto brokerių įstatymo projektas nr. XIP-972.
839. 2009 08 09 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada Nekilnojamojo turto brokerių įstatymo projektui nr. XIP-972.
840. 2011 07 07 Audito įstatymo 28, 44, 60 straipsnių pakeitimo ir 60 straipsnio 3 dalies pripažinimo netekusia galios įstatymo projektas nr. XIP-3407.

841. 2011 07 07 Audito įstatymo 28, 44, 60 straipsnių pakeitimo ir 60 straipsnio 3 dalies pripažinimo netekusia galios įstatymo projekto nr. XIIP-3407 aiškinamasis raštas.
842. 2013 07 19 Buhalterinės apskaitos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21 straipsnių, trečiojo, penktojo skirsnių pavadinimų ir priedo pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 101 ir 102 straipsniais įstatymo 8, 23 straipsnių pakeitimo ir 9 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo, Buhalterinės apskaitos įstatymo 2, 102, 11 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų nr. 13-1176-03 aiškinamasis raštas.
843. 2013 12 03 Nekilnojamojo turto brokerių įstatymo projektas nr. XIIP-1294.
844. 2014 04 22 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada Nekilnojamojo turto įstatymo projektui nr. XIIP-1294(2).
845. 2015 03 09 Ūkio ministerijos raštas nr. (15.27-91)-3 „Dėl Lietuvos Respublikos patentinių patikėtinių įstatymo projekto“, <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/6560e940c65411e48799bc57840226ce?jfwid=tb078lp9w>>.
846. 2015 05 14 Odontologų rūmų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas (nauja redakcija) nr. XIIP-3087.
847. 2015 05 14 Odontologų rūmų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto nr. XIIP-3087 aiškinamasis raštas.
848. 2015 06 02 Odontologų rūmų įstatymo nr. IX-1929 pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIP-3087(2).
849. 2015 06 02 Odontologų rūmų įstatymo nr. IX-1929 pakeitimo įstatymo projekto nr. XIIP-3087(2) aiškinamasis raštas.
850. 2015 12 22 Buhalterinės apskaitos įstatymo nr. IX-574 2 straipsnio pakeitimo ir įstatymo papildymo 101 straipsniu įstatymo nr. XII-1727 pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto nr. XIIP-3936 aiškinamasis raštas.
851. 2016 02 09 Odontologijos praktikos įstatymo nr. I-1246 pavadinimo, 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIP-4016.
852. 2016 02 09 Odontologijos praktikos įstatymo nr. I-1246 pavadinimo, 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo nr. I-1367 5, 75 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų nr. XIIP-4016 ir XIIP-4017 aiškinamasis raštas.
853. 2016 05 13 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada dėl Architektų rūmų įstatymo nr. X-914 1, 2, 3, 4 ir 11 straipsnių pakeitimo ir 18 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto nr. XIIP-4374.
854. 2016 07 11 Aiškinamasis raštas nr. XIIP-4606 dėl Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo nr. I-1120 25 ir 41 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos statybos įstatymo nr. I-1240 2 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų.
855. 2016 07 25 Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada dėl Patentinių patikėtinių įstatymo projekto nr. XIIP-4628.
856. 2017 05 30 aiškinamasis raštas dėl Buhalterinės apskaitos įstatymo nr. IX-574 2 ir 101 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto nr. XIIP-516(2).
857. 2017 06 06 aiškinamasis raštas dėl Advokatūros įstatymo nr. IX-2066 8, 13, 14, 17, 23, 24, 34, 35, 36, 37, 39, 44, 56, 57, 58, 60, 61 ir 64 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto nr. XIIP-8123.
858. 2017 12 18 Draudimo įstatymo nr. IX-1737 1, 2, 3, 5, 11, 12, 16, 22, 23, 25, 28, 29, 33, 53, 68, 69, 76, 80, 81, 93, 116, 126, 158, 160, 161, 162, 164, 165, 169, 170, 171, 175,

- 176, 177, 179, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 200, 204, 205, 208, 209, 210, 212, 214, 216, 222 straipsnių, VII skyriaus pavadinimo, ketvirtojo skirsnio, VIII skyriaus pavadinimo, Įstatymo priedo pakeitimo, Įstatymo papildymo 90(1), 90(2), 90(3), 90(4), 93(1), 115(1), 158(1), 158(2), 158(3), 158(4), 158(5), 158(6), 186(1), 201(1) straipsniais ir 159, 163 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto nr. XIIIIP–1513 aiškinamasis raštas.
859. 2018 07 20 Notariato įstatymo nr. I–2882 19 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto nr. XIIIIP–2410 ir Antstolių įstatymo nr. IX–876 21 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto nr. XIIIIP–2411 aiškinamasis raštas.
860. 2018 09 17 Antstolių įstatymo nr. IX–876 5 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–2537.
861. 2018 10 25 Skolų išieškojimo įmonių įstatymo projektas nr. XIIIIP–1741(2).
862. 2018 11 05 Seimo Teisės departamento išvados dėl Juridinių asmenų nemokumo įstatymo projektas nr. XIIIIP–2777.
863. 2019 02 14 Aiškinamasis raštas dėl Psichologų praktinės veiklos įstatymo projekto nr. XIIIIP–3234.
864. 2019 02 14 Psichologų praktinės veiklos įstatymo projektas nr. XIIIIP–3234.
865. 2019 03 14 Psichologų praktinės veiklos įstatymo projektas nr. XIIIIP–685(3).
866. 2019 03 29 Odontologijos praktikos įstatymo nr. I–1246 pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–3955(3).
867. 2019 03 29 Odontologijos praktikos įstatymo nr. I–1246 pakeitimo įstatymo, Odontologų rūmų įstatymo nr. IX–1929 pakeitimo įstatymo ir Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo nr. I–1367 1 ir 2 straipsnių pakeitimo įstatymo, Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo nr. VII–602 12 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Farmacijos įstatymo nr. IX–709 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas.
868. 2019 03 29 Odontologų rūmų įstatymo nr. IX–1929 pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–1049(2).
869. 2019 06 27 Vidaus reikalų ministerijos lydraštis nr. 1D–3288 „Dėl Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nr. VIII–1234 pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nr. VIII–1524 12 ir 18 straipsnių pakeitimo, 13, 14 ir 15 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektų pateikimo“.
870. 2019 09 20 Vyriausybės kanceliarijos Viešojo valdymo grupės pažyma nr. NV–2664 „Dėl Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo nr. IX–2066 12, 16, 22, 23, 24, 35, 36, 44, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 64 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos notariato įstatymo nr. I–2882 3, 6, 9, 101, 103, 22, 34, 40 ir 42 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo nauju 102 straipsniu ir 102 straipsnio pernumeravimo įstatymo, Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo nr. IX–876 5, 8, 13, 14, 15, 27, 28, 34 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų“.
871. 2019 09 30 Viešojo administravimo įstatymo nr. VIII–1234 pakeitimo įstatymo projektas nr. 19–3162(3).
872. 2019 10 09 Advokatūros įstatymo nr. IX–2066 12, 16, 22, 23, 24, 35, 36, 44, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 64 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. 19–8264(3).
873. 2019 10 09 Antstolių įstatymo nr. IX–876 5, 8, 12, 13, 14, 15, 27, 28, 30, 34, 35, 36 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. 19–8262(3).
874. 2019 10 09 Notariato įstatymo nr. I–2882 3, 6, 9, 10¹, 22, 34, 40 ir 42 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo nauju 10² straipsniu ir 10² straipsnio pernumeravimo bei pakeitimo įstatymo projektas nr. 19–8263(3).

875. 2019 11 07 Advokatūros įstatymo nr. IX–2066 12, 16, 22, 23, 24, 35, 36, 44, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 64 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4135.
876. 2019 11 07 Antstolių įstatymo nr. IX–876 5, 8, 12, 13, 14, 15, 27, 28, 30, 34, 35, 36 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4137.
877. 2019 11 07 Advokatūros įstatymo nr. IX–2066 12, 16, 22, 23, 24, 35, 36, 44, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 64 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo, Notariato įstatymo nr. I–2882 3, 6, 9, 101, 22, 34, 40 ir 42 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo nauju 102 straipsniu ir 102 straipsnio penumravimo bei pakeitimo įstatymo, Antstolių įstatymo nr. IX–876 5, 8, 12, 13, 14, 15, 27, 28, 30, 34, 35, 36 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas.
878. 2019 11 07 Viešojo administravimo įstatymo nr. VIII–1234 pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4142.
879. 2019 11 07 Notariato įstatymo nr. I–2882 3, 6, 9, 101, 22, 34, 40 ir 42 straipsnių pakeitimo, Įstatymo papildymo nauju 102 straipsniu ir 102 straipsnio penumravimo bei pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4136.
880. 2019 12 11 Antstolių įstatymo nr. IX–876 5, 6, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 22, 27, 28, 29, 30, 34, 35, 36, 39 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4137(2).
881. 2019 12 11 Notariato įstatymo nr. I–2882 3, 4, 6, 9, 101, 102, 22, 221, 23, 34, 40, 42 straipsnių pakeitimo, Įstatymo papildymo nauju 102 ir 104 straipsniais įstatymo projektas nr. XIIIIP–4136(2).
882. 2019 12 13 Advokatūros įstatymo nr. IX–2066 7, 12, 13, 16, 22, 23, 24, 35, 36, 44, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 64 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4135(2).
883. 2020 05 12 Viešojo administravimo įstatymo nr. VIII–1234 pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4142(2).
884. 2020 01 28 Architektūrų rūmų įstatymo nr. X–914 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas nr. XIIIIP–4449.
885. 2020 01 28 Aiškinamasis raštas dėl Architektūrų rūmų įstatymo nr. X–914 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto nr. XIIIIP–4449.
886. CLEMENTI, D. *Review of the regulatory framework for legal services in England and Wales*, 2004, <http://www.avocatsparis.org/Presence_Internationale/Droit_homme/PDF/Rapport_Clementi.pdf>.
887. EUROPEAN COMMISSION. *Commission staff working document. Progress by Member States in reviewing and eliminating restrictions to Competition in the area of Professional Services*. SEC (2005) 1064 final.
888. EUROPEAN COMMISSION. *Communication from the Commission – Report on Competition in Professional Services*. COM(2004) 83 final.
889. EUROPEAN COMMISSION. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the implementation of the Services Directive. A partnership for new growth in services 2012–2015*. COM(2012) 261 final.
890. EUROPEAN COMMISSION. *Final report of the working group – Action lines for bolstering the business of liberal professions*, 2015, <<https://ec.europa.eu/docsroom/documents/15134/attachments/1/translations/en/renditions/pdf>>.
891. EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE. *The State of Liberal Professions Concerning their Functions and Relevance to European Civil Society*, 2014, <<https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-01-13-678-en-c.pdf>>.

892. EUROPOS KOMISIJA. *Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: Veiksmų planas „Verslumas 2020“ – Verslumo dvasios atkūrimas Europoje*. KOM(2012) 795 galutinis.
893. EUROPOS KOMISIJA. *Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui: dėl nacionalinės teisės aktų, kuriais reglamentuojama galimybė užsiimti profesine veikla*. KOM(2013) 676 galutinis.
894. EUROPOS KOMISIJA. *Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui: Laisvosios profesijos – didesnių reformų galimybė*. KOM(2005) 405 galutinis.

Kiti šaltiniai

895. 15MIN.LT *Seimo pirmininkas linkęs pristabdyti įstatymą dėl psichologų licencijavimo*, 2017, <<https://www.15min.lt/naujiena/aktuali/lietuva/seimo-pirmininkas-linkes-pristabdyti-istatyma-del-psichologu-licencijavimo-56-889404>>.
896. AMBRASAS, A. *Architektas kaip viešasis interesas*, 2019, <<http://www.architekturumai.lt/audrius-ambrasas-architektas-kaip-viesasis-interesas/>>.
897. ANTSTOLIŲ RŪMAI. *Lietuvos antstolių rūmai*, [n. d.], <<http://www.antstoliurumai.lt/index.php/pageid/990>>.
898. Antstolių rūmų 2020 03 06 finansinės būklės ataskaitą už ataskaitinį laikotarpį 2019 01 01 – 2019 12 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCOLuWUBAE7w2cr3kZlAMRn46F5eDpqmgippVTZUI%2FeMbK53RLtgyu9PC%2FLzW1unoWfDhoiXcRFmlpc26WBB7KKnHgtIngMs6PgH0cWhwAmrMOBUTjtb4o45SEZGa7j179%2FWzIPObBRlhBBTHLxxR7BrexR1RZAuxsx19V4vi6m%2FA%3D>.
899. ARCHITEKTŲ RŪMAI. *Atestuotų architektų sąrašas*, 2020, <http://www.architekturumai.lt/wp-content/uploads/Atestuoti_ARCHITEKTAI_165.pdf>.
900. ARCHITEKTŲ RŪMAI. *Dėl Rūmų narių draudimo*, [n. d.] <<http://www.architekturumai.lt/del-rumu-nariu-draudimo/>>.
901. ARCHITEKTŲ RŪMAI. *Rūmai planuoja veiklos pokyčius, bet Regioninės architektūros tarybos darba tęs*, 2019, <<http://www.architekturumai.lt/rumai-planuoja-veiklos-pokycius-bet-regionines-architekturos-tarybos-darba-tes/>>.
902. ARCHITEKTŲ RŪMAI. *Savivalda*, <<http://www.architekturumai.lt/apie-mus/savivalda/>>.
903. Architektų rūmų 2019 02 15 balansas už ataskaitinį laikotarpį 2018 01 01 – 2018 12 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCGcHDF3JsjsQLMQwtjT%2FFA4t0XE8ZGP2c4shMRwSMxcbVrmtlmsCD5Q4G%2BKa7KAHQHINYni1xIKMzZ6cIMG08XhrcPud1l%2BTvHHEBUin6euKpljm6r%2F2jA0u5YTH%2BTgkg0HgTwilxm1Ajv3%2B1Lk3c8B67fNf0ZhEJPF1qGHlYF5j8%3D>.
904. Architektų rūmų 2019 02 15 Finansinės ataskaitos aiškinamasis raštas nr. 2019/01, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCUXB41JYxBr%2Fyj%2Fews4h79bGTIX9GxL8o0A0c6XLDVaxX7GcqBIJU5pumpXxuBfcuuA9EhbJM6WvfMHPtpBxxnbisjyQahxFCOc5ZQuYA2j3lVAGkmlBixtmub3Dd6k5TmGA%2Flx0eWuPOUGD9ypb3bBvyKlraJ%2F2Evo%2FyCxdW24E%3D>.
905. AUDITO, APSKAITOS, TURTO VERTINIMO IR NEMOKUMO VALDYMO TARNYBA. *2019–09–13 įvyko Nemokumo administratorių rūmų steigiamasis*

- susirinkimas*, 2019, <<http://www.avnt.lt/kita/naujienos/2019-09-13-vyko-nemokumo-administratori-rum-steigiamasis-susirinkimas/>>.
906. AUDITORIŲ RŪMAI. *Auditorių sąrašas*, 2020, <<https://lar.lt/www/new/request.php?12834>>.
907. AUDITORIŲ RŪMAI. *Auditoriaus padėjėjų sąrašas*, 2020, <<https://lar.lt/www/new/request.php?12829>>.
908. AUDITORIŲ RŪMAI. *Audito įmonių sąrašas*, 2020, <<https://lar.lt/www/new/request.php?12835>>.
909. Auditorių rūmų 2019 11 06 balansas už ataskaitinį laikotarpį 2018 09 01 – 2019 08 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCKpa1NwhWlqQ7TkJgkDiT4LsyT8CNG%2Bdg6mu%2BY8YCGiNxxGzDOrcmJCrIwUmIZL2VxYUSF L5LRpek88%2FVvIgK1xnNNB2q9oLavnXhUaLKRTAKia%2BPO5ZMgfVj%2BGWt mqMR08Og0k3g1a3dssf0wk1%2Bn1SVz3Khq4scyBicDKa0M%3D>.
910. BUNDESVERBAND DER FREIEN BERUFE. *Guiding Principles of the Liberal Professions*, 2009, <http://www.freie-berufe.de/fileadmin/bfb/7_Publikationen/2_Broschu%CC%88ren/BFB_Broschu%CC%88re_Leitbild_Englisch.pdf>.
911. DELFI.LT. *NT brokeriai atskleidė savo planą, kaip ketina kovoti su pakilusiomis aruodas.lt kainomis*, 2018, <<https://www.delfi.lt/bustas/darni-pletra/nt-brokeriai-atskleide-savo-plana-kaip-ketina-kovoti-su-pakilusiomis-aruodaslt-kainomis.d?id=79925571>>.
912. DRAUDIMO BROKERIŲ RŪMAI. *Dažniausiai užduodami klausimai*, [n. d.], <<http://www.dbr.lt/jus-klausiate>>.
913. DRAUDIMO BROKERIŲ RŪMAI. *Narystė*, 2020, <<http://www.dbr.lt/naryste>>.
914. Draudimo brokerių rūmų 2019 05 07 balansas už ataskaitinį laikotarpį 2018 01 01 – 2018 12 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCXf%2BbQI24aGkT8XiRpeBv3arT2rxteUqEQJXHaRM7r1z5mU2t5F%2BKcoIOgeyHaGynqrQLIkT%2F0q3LkknOqXhOwaaoc%2BCROXlCpffEx4qPKyXtPKN2tmlP2EEOnB68WXQQ%2BWJ8KZrxyvytEFeVr8gI2OyM8qnd5OLzDOqQXoJXfL8%3D>.
915. Draudimo brokerių rūmų įstatai, patvirtinti 2018 05 03 Visuotiniame narių susirinkime, <<http://www.dbr.lt/istatai>>.
916. EUROPEAN COMMISSION. *Interactive map*, [n. d.], <<https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/index.cfm?action=map>>.
917. EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE. *European Self- and Co-Regulation*, 2013, <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/auto_coregulation_en_2.pdf>.
918. EUROSTAT. *Manual on Government Deficit and Debt: Implementation of ESA 2010*, 2016, <<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/7203647/KS-GQ-16-001-EN-N.pdf/5cfae6dd-29d8-4487-80ac-37f76cd1f012>>.
919. INSTITUT FÜR KAMMERRECHT E.V. *Die deutschen Kammern im Überblick*, [n. d.], <<http://www.kammerrecht.de/links/deutschland.html>>.
920. JONUŠIENĖ, D.; SRĖBALIENĖ, A. *Valdžia toliau kėsinosi į profesinę savivaldą*, 2019, <https://www.lrytas.lt/lietuvsodiena/aktualijos/2019/02/20/news/valdzia-toliau-kesinasi-i-profesine-savivalda-9305977/?fbclid=IwAR1BhIEHDvCBBSplcVASF8Y_OHEw5bsEYSC9dZwqdhfuGVFFdijQ6bQmStk>.

921. KONKURENCIJOS TARYBA. *Architektų rūmai įspėti dėl galimo interesų konflikto*, 2019, <<http://www.kt.gov.lt/lt/naujienos/architektu-rumai-ispeti-del-galimo-interesu-konflikto>>.
922. *Lietuvių kalbos žodynas (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variantas (2005)*. Red. G. Naktinienė, et al., <<http://www.lkz.lt/>>.
923. LIETUVOS ADVOKATŪRA. *Advokatų tarybos metinė veiklos ataskaita*. Vilnius: Lietuvos advokatūra, 2019, <https://advocolt-my.sharepoint.com/personal/saule_bakse_advokatura_lt/Documents/Advokat%C5%B3%20tarybos%20metin%C4%97%20veiklos%20ataskaita%202019/2019_Visuotinio%20advokat%C5%B3%20susirinkimo%20leidinys.pdf?CT=1570451340201&OR=ItemsView>.
924. LIETUVOS ADVOKATŪRA. *Europos Sąjungos valstybių narių teisininkų, turinčių teisę teikti nuolatinės teisinės paslaugas Lietuvos Respublikoje, sąrašas*, 2019, <<http://www.advokatura.lt/lt/advokatai/europos-sajungos-valstybiu-1epf.html>>.
925. Lietuvos advokatūros 2019 01 23 balansas už ataskaitinį laikotarpį 2018 01 01 – 2018 12 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCNIZjsj2h10vGmtfeF%2Fcyq8SSNspPisDX9jbYjuxCvfHHNP4O1eShnkS7mmhNwXNI%2B%2BLa3LQfYvhY0hcI4N9RaTr4ZRkHOIz0yqvLAvDsGb3b9NXXSmTNI7aQAQjJoBQoduq2ln7WRO5LbPWmVYYIKPmjDd%2F5fp0aj3qNTNDjmc%3D>.
926. Lietuvos antstolių sąrašas, patvirtintas teisingumo ministro 2019 07 įsakymu, <<https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/2019-07-22%2Bd%C4%97I%2BKairio%2BTama%C5%A1auskien%C4%97s%2BMikliu%C5%A1ien%C4%97s%2Bir%2B%C4%8Ceglisko%2Bi%C5%A1braukimo.pdf>>.
927. LIETUVOS ARCHITEKTŲ SĄJUNGA. *Apie LAS*, <<http://www.architektusajunga.lt/apie-las/>>.
928. LIETUVOS AUDITORIŲ ASOCIACIJA. *Lietuvos auditorių asociacija*, [n. d.], <<http://www.auditoriuasociacija.lt/>>.
929. LIETUVOS BANKAS. *Draudimo sektorius Lietuvoje*, 2020, <<https://www.lb.lt/lt/draudikai-ir-draudimo-tarpininkai>>.
930. LIETUVOS BUHALTERIŲ IR AUDITORIŲ ASOCIACIJA. *LBAA istorija*, [n. d.], <<http://www.lbaa.lt/apie-mus/lbaa-istorija/>>.
931. LIETUVOS GYDYTOJŲ SĄJUNGA. *LGS profesinės etikos kodeksas*, [n. d.], <<https://www.lgs.lt/profesine-etika/lgs-statusas/>>.
932. LIETUVOS NOTARAI. *Akademikas prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius apie Notarų rūmų konkurencijos bylą*, 2018, <<https://www.youtube.com/watch?v=Pq53aNqFSbs&fbclid=IwAR2E4xrG6LKPJt1OGuHfYpr4hlWFeleGmBf33iY9nj3OMHoYvZF-NZHRfIk>>.
933. LIETUVOS PASLAUGŲ KATALOGAS. *Lietuvos antstolių rūmai*, [n. d.] <<https://www.lietuva.gov.lt/lt/filtro-rezultatai-82;4.html?pr=702>>.
934. LIETUVOS PASLAUGŲ KATALOGAS. *Lietuvos architektų rūmai*, [n. d.], <<https://www.lietuva.gov.lt/lt/filtro-rezultatai-82;4.html?pr=549>>.
935. LIETUVOS PASLAUGŲ KATALOGAS. *Lietuvos auditorių rūmai*, [n. d.], <<https://www.lietuva.gov.lt/lt/filtro-rezultatai-82;4.html?pr=682>>.
936. Lietuvos teisininkų draugijos statusas, patvirtintas 2018 04 20 visuotiniame narių susirinkime, <http://tdraugija.lt/wp-content/uploads/2019/01/SCAN_20181207_083613.pdf>.

937. NEMOKUMO ADMINISTRATORIŲ RŪMAI. *Nariai*, 2020, <<https://nemokumorumai.lt/naryste/nariai>>.
938. NEMOKUMO ADMINISTRATORIŲ RŪMAI. *Asocijuoti nariai*, 2020, <<https://nemokumorumai.lt/naryste/asocijuoti-nariai>>.
939. NEMOKUMO ADMINISTRATORIŲ RŪMAI. *Administratorių padėjėjai*, 2020, <<https://nemokumorumai.lt/naryste/administratoriu-padejejai>>.
940. NOTARŲ RŪMAI. *Notarų rūmai: Konkurencijos taryba nubaudė notarų savivaldą už galiojančių teisės aktų laikymąsi*, 2018, <<https://www.notarurumai.lt/naujienos/notarai-ziniasklaidoje/notaru-rumai-konkurencijos-taryba-nubaude-notaru-savivalda-uz-galiojanciu-teises-aktu-laikymasi>>.
941. NOTARŲ RŪMAI. *Teismas panaikino visus kaltinimus Notarų rūmams, priminė konkurencijos prievaidams teisės pradžiamokslį*, 2019, <<https://www.notarurumai.lt/naujienos/naujienos/teismas-panaikino-visus-kaltinimus-notar-rmams-primin-konkurencijos-prievaidams-teiss-pradiamoksl>>.
942. NOTARŲ RŪMAI. *Veikla*, <<https://www.notarurumai.lt/notaru-rumai/veikla>>.
943. Notarų rūmų 2019 03 07 balansas už ataskaitinį laikotarpį 2018 01 01 – 2018 12 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCOIoDNicKu%2FLhyPvtJYtYSBiy4mCl9IjWDFEhptw8cfhJqiTOGdCmjUFntvAgfN8B5T478ippJQ4p%2FoMFMI9mCQYQMuE5X%2FQ9VCp5mxOusCK9eluM6s5QfirAvNtuCAPDxihoWkw2u4UU7vsRtmzDI3KiCSUGRfvq1y%2FBHxFOBTyo%3D>.
944. ODONTOLOGŲ RŪMAI. *Istorija*, [n. d.], <<http://odontologurumai.lt/lt/apenumus/istorija>>.
945. Odontologų rūmų 2018 05 24 balansas už ataskaitinį laikotarpį 2018 01 01 – 2018 12 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCg2gcindcZj6m95O0LsYMYcPGdmdMsKfPD8GMDZ_gh7tePhPwD%2Bqz5Oc6HjsPW4FVe4LgHRw3KW2lfeXZEwKUvbQGquJZpuo6piwsGG0CbRwaJBMLIN6beig9jVjnO3OE6p%2B7d%2BYNli%2Bj9ShOAwmuDsZi88QBPe%2B14CTyDyLmqM%3D>.
946. ODONTOLOGŲ RŪMAI. *Kas keisis nuo Rūmuose nuo š. m. gegužės 1 d.?*, 2020, <<https://odontologurumai.lt/lt/apic-rumus/naujienos/1408-keisis>>.
947. OECD. *Competition in professional services*, 1999, <<https://www.oecd.org/daf/competition/sectors/1920231.pdf>>.
948. OECD. *Competitive restrictions in legal professions*, 2007, <<https://www.oecd.org/regreform/sectors/40080343.pdf>>.
949. OECD. *Enhancing beneficial competition in the health professions*, 2004, <<http://www.oecd.org/regreform/sectors/35910986.pdf>>.
950. OECD. *Potential pro-competitive and anti-competitive aspects of trade/business associations*, 2008, <<http://www.oecd.org/regreform/sectors/41646059.pdf>>.
951. PATENTINIŲ PATIKĖTINIŲ INSTITUTAS. *Nariai*, [n. d.], <<http://www.patentiniaipatiketiniai.lt/nariai/>>.
952. Patentinių patikėtinių instituto 2019 02 12 balansas už ataskaitinį laikotarpį 2018 01 01 – 2018 12 31, <https://www.registrucentras.lt/jar/paieska/edoc_fa.php?enc=DBHCoESHWeOH5FmkW6b57wtErgNBNUki%2BOYDwLg9TNbIDac5FAUqLNLZS1%2FT145Jn8f%2FaC8O%2FvuRPbDdiTdonPAleFpoytnL%2FWGqsieoBUnpqdVu2pBbUHY29Bdkong4aXfuOOrqK%2B6ccHgUPbe4WFF32N2uZ5yTporrknghe3WYWQ%3D>.
953. SA.LT. *Statybų sektoriaus asociacijos nori permairu*, 2018, <<https://sa.lt/statybu-sektoriaus-asociacijos-nori-permainu/>>.

954. SEIMAS. *Konferencija „Profesinė savivalda – PENS ekspertinio vertinimo kokybės ir nešališkumo garantas“*, 2018, <http://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=15258&p_k=1&p_event_id=9406>.
955. SEIMAS. *Prokuratūros atstovai pasisakė už prokuratūros savivaldos stiprinimą, ypatingojo prokuroro statusą*, 2016, <https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=119&p_k=1&p_t=167632>.
956. Seimo narių grupės 2017 02 14 prašymas nr. 1B–2/2017 ištirti, ar Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas ir atskiros jo nuostatos neprieštarauja Konstitucijai.
957. TEISINGUMO MINISTERIJA. *Antstolių padėjėjų sąrašas*, 2020, <<https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/2020-05-25%20antstoli%C5%B3%20pad%C4%97j%C4%97j%C5%B3%20s%C4%85ra%C5%A1as.pdf>>.
958. ŪKIO MINISTERIJA. *Pratarmė*, [n. d.], <<http://www.profesijuklasifikatorius.lt/?q=lt/content/pratarm%C4%97-0>>.

PRIEDAI

I priedas. Profesinėje savivaldoje dalyvaujančių asmenų skaičius⁹⁶⁶

Profesinė savivalda	Nariai	Kiti fiziniai asmenys	Juridiniai ar kvazijuridiniai asmenys
<i>Lietuvos advokatūra</i>	2 213 pripažinti advokatais asmenys	943 advokato padėjėjai 17 ES valstybių narių teisininkų, turinčių teisę teikti	1 046 advokatų kontorų 105 advokatų profesinės bendrijos

⁹⁶⁶ LIETUVOS ADVOKATŪRA. *Advokatų tarybos metinė veiklos ataskaita*. Vilnius: Lietuvos advokatūra, 2019, <https://advocolt-my.sharepoint.com/personal/saule_bakse_advokatura_lt/Documents/Advokat%C5%B3%20tarybos%20metin%C4%97%20veiklos%20ataskaita%202019/2019_Visuotinio%20advokat%C5%B3%20susirinkimo%20leidinys.pdf?CT=1570451340201&OR=ItemsView>. P. 12–13.

LIETUVOS ADVOKATŪRA. *Europos Sąjungos valstybių narių teisininkų, turinčių teisę teikti nuolatines teises paslaugas Lietuvos Respublikoje, sąrašas*, 2019, <<http://www.advokatura.lt/advokatai/europos-sajungos-valstybiu-1epf.html>>; NOTARŲ RŪMAI. *Veikla*, <<https://www.notarurumai.lt/notaru-rumai/veikla>>; Teisingumo ministro 2017 09 25 įsakymo nr. 1R–241 „Dėl kandidatų į notarus (asesorių) skaičiaus nustatymo“ (TAR, 2017, nr. 15025) 1 p.; Lietuvos antstolių sąrašas, patvirtintas teisingumo ministro 2019 07 įsakymu, <<https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/2019-07-22%2Bd%C4%97%2BKairio%2BTama%C5%A1auskien%C4%97s%2BMikliu%C5%A1ien%C4%97s%2Bir%2B%C4%8Ceglisko%2Bi%C5%A1braukimo.pdf>>; TEISINGUMO MINISTERIJA. *Antstolių padėjėjų sąrašas*, 2020, <<https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/2020-05-25%20antstoli%C5%B3%20pad%C4%97j%C4%97j%C5%B3%20s%C4%85ra%C5%A1as.pdf>>; PATENTINIŲ PATIKĖTINIŲ INSTITUTAS. *Nariai*, [n. d.], <<http://www.patentiniapatiketiniai.lt/nariai/>>; NEMOKUMO ADMINISTRATORIŲ RŪMAI. *Nariai*, 2020, <<https://nemokumorumai.lt/naryste/nariai>>; NEMOKUMO ADMINISTRATORIŲ RŪMAI. *Asocijuoti nariai*, 2020, <<https://nemokumorumai.lt/naryste/asocijuoti-nariai>>; NEMOKUMO ADMINISTRATORIŲ RŪMAI. *Administratorių padėjėjai*, 2020, <<https://nemokumorumai.lt/naryste/administratoriu-padejejai>>; AUDITORIŲ RŪMAI. *Auditorių sąrašas*, 2020, <<https://lar.lt/www/new/request.php?12834>>; AUDITORIŲ RŪMAI. *Auditoriaus padėjėjų sąrašas*, 2020, <<https://lar.lt/www/new/request.php?12829>>; AUDITORIŲ RŪMAI. *Audito įmonių sąrašas*, 2020, <<https://lar.lt/www/new/request.php?12835>>; DRAUDIMO BROKERIŲ RŪMAI. *Narystė*, 2020, <<http://www.dbr.lt/naryste>>; LIETUVOS BANKAS. *Draudimo sektorius Lietuvoje*, 2020, <<https://www.lb.lt/it/draudikai-ir-draudimo-tarpininkai>>; ARCHITEKTŲ RŪMAI. *Atestuotų architektų sąrašas*, 2020, <http://www.architekturumai.lt/wp-content/uploads/Atestuoti_ARCHITEKTAI_165.pdf>.

Profesinė savivalda	Nariai	Kiti fiziniai asmenys	Juridiniai ar kvazijuridiniai asmenys
		nuolatinės teisinės paslaugas Lietuvos Respublikoje	
<i>Notarų rūmai</i>	242 notariai	35 kandidatai į notarus (asesoriai)	210 notarų biurų
<i>Antstolių rūmai</i>	114 antstolių	313 antstolių padėjėjai	101 antstolių kontora
<i>Patentinių patikėtinių institutas</i>	73 patentiniai patikėtiniai	–	– (informacija apie patentinių steigiamus asmenis nerenkama)
<i>Nemokumo administratorių rūmai</i>	486 bankroto ir (ar) restruktūrizavimo administratoriai	61 administratorių padėjėjas	296 asocijuoti nariai
<i>Auditorių rūmai</i>	341 atestuoti auditoriai	173 auditoriaus padėjėjai	171 audito įmonės
<i>Draudimo brokerių rūmai</i>	912 draudimo brokeriai	–	96 draudimo brokerių įmonės
<i>Architektų rūmai</i>	1 397 atestuoti architektai	–	– (informacija apie architektų steigiamus asmenis nerenkama)
Iš viso:	5 778	1 542	2 025

2 priedas. Profesinės savivaldos požymių atitikties⁹⁶⁷

Savivalda suteikta valstybės kontroliuojamai profesijai	Savivaldos subjekto steigimas numatytas įstatymu	Narysė savivaldos subjekte yra privaloma	Savivaldos subjektas vykdo privataus ir viešojo pobūdžio funkcijos
TEISINIŲ PROFESIJŲ SAVIVALDA			
<i>Lietuvos advokatūra</i>			
TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
Advokatai laikytini valstybės kontroliuojama profesija, nes: 1) advokato veikla (<i>teisės konsultacijos (patarimai teisės klausimais), teisinę reikšmę turinčių dokumentų rengimas, atstovavimas teisės klausimais; gynyba bei atstovavimas bylų procese</i>) yra intelektinio pobūdžio, susijusi su viešojo intereso įgyvendinimu, svarbi ir klientams, ir visuomenėi; 2) advokato veikla vykdoma savarankiškai ir profesiniu požiūriu nepriklausomai; 3) advokato veikla vykdoma privačiai;	Lietuvos Respublikos advokatai vienijasi į juridinių asmenį, vadinamą Lietuvos advokatūra.	Kiekvienas advokatas yra Lietuvos advokatūros narys.	<i>Privataus pobūdžio funkcijos:</i> 1) atstovauja advokatų interesams valstybės institucijose, tarptautinėse ir užsienio valstybių organizacijose; 2) organizuoja ir įgyvendina advokatų kvalifikacijos tobulinimą. <i>Viešojo pobūdžio funkcijos:</i> 1) koordinuoja advokatų veiklą; 2) rengia teisės aktų projektus advokatų veiklos klausimais ir teikia juos Teisingumo ministerijai; 3) kontroliuoja advokatų veiklą.

⁹⁶⁷ Advokatūros įstatymo 2 str. 1 d., 4, 5, 7 str., 57 str. 2, 3 d., 58 str.; Notariato įstatymo 1, 3, 8, 9, 12, 14, 21 str.; Antstolių įstatymo 2–4 str.; Patentinių patikėtinųjų įstatymo 2–14, 21 str. 1, 3 d.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 2–9 str., 13 str. 6 d., 73 str.; Draudimo įstatymo 165 str. 4 d., 166 str. 1 d., 171 str.; Odonto logijos praktikos įstatymo) 2–4, 8, 9 str.; Odontologų rūmų įstatymo 2 str. 1 d., 4 str. 1 d., 6 str. 1, 4 d.; Architektūros įstatymo 2–9 str.; Architektų rūmų įstatymo 2 str. 1 d., 3 str. 1, 2 d., 4 str. 1 d.

Savivalda suteikta valstybės kontroliuojamai profesijai	Savivaldos subjekto steigimas numatytas įstatymu	Narystė savivaldos subjekte yra privaloma	Savivaldos subjektas vykdo privataus ir viešojo pobūdžio funkcijas
4) advokato veikla kontroliuojama nustatant reikalavimus norit versti tokia profesine veikla. <i>Notarų rūmai</i>			
TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
Notarai laikytini valstybės kontroliuojama profesija, nes: 1) notaro veikla (<i>juridinis neginėjamas fizinių ir juridinių asmenų ar kitų organizacijų ir jų padalinių subjektinių teisių ir juridinių faktų įvirtinimas, užtikrinti šių asmenų ir valstybės teisėtų interesų apsaugą</i>) yra intelektinio pobūdžio, susijusi su viešojo intereso įgyvendinimu, svarbi ir klientams, ir visuomenei; 2) notaro veikla vykdoma savarankiškai ir profesiniu požiūriu nepriklausomai; 3) notaro veikla vykdoma privačiai; 4) notaro veikla kontroliuojama nustatant reikalavimus norit versti tokia profesine veikla.	Lietuvos Respublikos notarai vienijasi į Notarų rūmus <...>. Notarų rūmai yra juridinis asmuo.	Kiekvienas notaras yra Notarų rūmų narys.	<i>Privataus pobūdžio funkcijos:</i> 1) rūpinasi notarų kvalifikacijos kėlimu; 2) gina ir atstovauja notarų interesus valstybinės valdžios ir valdymo institucijose. <i>Viešojo pobūdžio funkcijos:</i> 1) koordinuoja notarų veiklą; 2) rengia norminių aktų projektus notariato klausimais ir teikia juos Teisingumo ministerijai; 3) suvienodina notarinę praktiką; 4) prižiūri, kaip notarai atlieka savo funkcijas, laikosi profesinės etikos reikalavimų; 5) užtikrina notaro profesinės veiklos metu sudarytų dokumentų saugojimą ir naudojimą; 6) užtikrina notaro praktikos atlikimą.
Antstolių rūmai	TAIP	TAIP	TAIP
TAIP	TAIP	TAIP	TAIP

Savivalda suteikta valstybės kontroliuojamai profesijai	Savivaldos subjekto steigimas numatytas įstatymu	Narystė savivaldos subjekte yra privaloma	Savivaldos subjektas vykdo privataus ir viešojo pobūdžio funkcijos
<p>Antstoliai laikytini valstybės kontroliuojama profesija, nes:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) antstolių veikla (<i>vykdomųjų dokumentų vykdymas, faktinių aplinkybių konstatavimas, dokumentų perdavimas ir kitos įstatymų nustatytos funkcijos bei leidžiamos teikti paslaugos</i>) yra intelektinio pobūdžio, susijusi su viešojo intereso įgyvendinimu, svarbi ir klientams, ir visuomenei; 2) antstolio veikla vykdoma savarankiškai ir profesiniu požiūriu nepriklausomai; 3) antstolio veikla vykdoma privačiai; 4) antstolio veikla kontroliuojama nustatant reikalavimus norit versti tokia profesine veikla. 	<p>Lietuvos Respublikos antstoliai vienijasi į Lietuvos antstolių rūmus. <...> Lietuvos antstolių rūmai yra viešas juridinis asmuo.</p>	<p>Kiekvienas antstolis yra Lietuvos antstolių rūmų narys.</p>	<p><i>Privataus pobūdžio funkcijos:</i> 1) atstovauja antstolių interesams valstybės valdžios institucijose, tarptautinėse ir užsienio valstybių organizacijose; 2) organizuoja ir vykdo antstolių ir antstolių padėjėjų kvalifikacijos kėlimą.</p> <p><i>Viešojo pobūdžio funkcijos:</i> 1) koordinuoja antstolių veiklą; 2) rengia teisės aktų projektus antstolių veiklos klausimais ir teikia juos Teisingumo ministerijai; 3) kontroliuoja antstolių veiklą; 4) tvarko antstolių, kurių įgaliojimai yra pasibaigę, archyvą.</p>
Patentinių patikėtinių institutas			
<p>TAP</p> <p>Patentiniai patikėtiniai laikytini valstybės kontroliuojama profesija, nes:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) patentinio patikėtinio veikla (<i>konsultacijos, dokumentų rengimas, atstovavimas klientams pramoninės nuosavybės apsaugos srityje</i>) yra intelektinio pobūdžio, susijusi su viešojo 	<p>TAP</p> <p>Lietuvos patentiniai patikėtiniai vienijasi į Institutą.</p>	<p>TAP</p> <p>Kiekvienas patentinis patikėtinis, prašytas į Patentinių patikėtinių sąrašą, yra Instituto narys.</p>	<p>TAP</p> <p><i>Privataus pobūdžio funkcijos:</i> 1) koordinuoja patentinių patikėtinių veiklą; 2) atstovauja patentinių patikėtinių interesams valstybės institucijose, tarptautinėse organizacijose; 3) teikia pasiūlymus dėl teisės aktų projektų patentinių patikėtinių veiklos ir pramoninės</p>

Savivalda suteikta valstybės kontroliuojamai profesijai	Savivaldos subjekto steigimas numatytas įstatymu	Narystė savivaldos subjekte yra privaloma	Savivaldos subjektas vykdo privataus ir viešojo pobūdžio funkcijas
<p>intereso įgyvendinimu, svarbi ir klientams, ir visuomenei;</p> <p>2) patentinio patikėtinio veikla vykdoma savarankiškai ir profesiniu požiūriu nepriklausomai;</p> <p>3) patentinio patikėtinio veikla vykdoma privaciai;</p> <p>4) patentinio patikėtinio veikla kontroliuojama nustatant reikalavimus norit versiti tokia profesine veikla.</p>			<p>nuosavybės apsaugos klausimais; 4) organizuoja ir įgyvendina patentinių patikėtinų kvalifikacijos tobulinimą.</p> <p><i>Viešojo pobūdžio funkcijos:</i> 1) prižiūri, kaip patentiniai patikėtiniai laikosi šio įstatymo ir Patentinių patikėtinų profesinės etikos kodekso reikalavimų; 2) priima sprendimus dėl drausminių nuobaudų skyrimo patentiniams patikėtiniams; 3) sudaro ir tvarko Patentinių patikėtinų sąrašą.</p>
Nemokumo administratorių rūmai			
<p>TAIP</p> <p>Nemokumo administratoriai laikytini valstybės kontroliuojama profesija, nes:</p> <p>1) nemokumo administratoriaus veikla (<i>nemokumo procesų administravimas</i>) yra intelektinio pobūdžio, susijusi su viešojo intereso įgyvendinimu, svarbi ir klientams, ir visuomenei;</p> <p>2) nemokumo administratoriaus veikla vykdoma savarankiškai ir profesiniu požiūriu nepriklausomai;</p> <p>3) nemokumo administratoriaus veikla vykdoma privaciai;</p>	<p>TAIP</p> <p>Nemokumo administratorių rūmai – viešasis juridinis asmuo, kurio teisinė forma yra asociacija, įgyvendinantis nemokumo administratorių profesinę savivaldą.</p>	<p>TAIP</p> <p>Nemokumo administratorių rūmų nariai yra nemokumo administratoriai fiziniai asmenys.</p>	<p>TAIP</p> <p><i>Privataus pobūdžio funkcijos:</i> 1) teikia paslaugas Nemokumo administratorių rūmų įstatuose nustatyta tvarka; 2) atstovauja nemokumo administratorių interesams valstybės institucijose, kitų valstybių ir tarptautinėse organizacijose; 3) bendradarbiauja su tarptautinėmis ir užsienio valstybių organizacijomis, stoja į tarptautines ir užsienio šalių organizacijas.</p> <p><i>Viešojo pobūdžio funkcijos:</i> 1) organizuoja ir vykdo kvalifikacinius nemokumo administratorių egzaminus ir profesinio</p>

Savivalda suteikta valstybės kontroliuojamai profesijai	Savivaldos subjekto steigimas numatytas įstatymu	Narystė savivaldos subjekte yra privaloma	Savivaldos subjektas vykdo privataus ir viešojo pobūdžio funkcijas
<p>4) nemokumo administratoriaus veikla kontroliuojama nustatant reikalavimus norit versiti tokia profesine veikla.</p>			<p>tinkamumo testo laikymą; 2) rengia ir tvirtina Nemokumo administratorių etikos kodeksą; 3) kontroliuoja, kaip nemokumo administratoriai laikosi Nemokumo administratorių etikos kodekso; 4) nustato nemokumo administratorių fizinių asmenų kvalifikacijos kėlimo mokymų turinio reikalavimus, suderintus su priežiūros institucija, ir pagal juos organizuoja nemokumo administratorių kvalifikacijos kėlimo mokymus; 5) nustato nemokumo administratorių fizinių asmenų kvalifikacijos kėlimo ne Nemokumo administratorių rūmų organizuojamuose mokymuose pripažinimo tvarką; 6) kontroliuoja, kaip nemokumo administratoriai fiziniai asmenys kelia profesinę kvalifikaciją; 7) nustato Nemokumo administratorių padėjėjų darbo patirties skaičiavimo tvarką, suderintą su priežiūros institucija; 8) rengia ir tvirtina nemokumo administratorių darbo organizavimo ir kontrolės tvarkos nustatymo metodiką; 9) kontroliuoja, ar nemokumo administratorius juridinis</p>

Savivalda suteikta valstybės kontroliuojamai profesijai	Savivaldos subjekto steigimas numatytas įstatymu	Narystė savivaldos subjekte yra privaloma	Savivaldos subjektas vykdo privataus ir viešojo pobūdžio funkcijas
			asmuo yra nustatęs savo darbo organizavimo ir kontrolės tvarką ir ar jos laikosi; 10) teikia priežiūros institucijai informaciją, reikalingą jos funkcijoms atlikti; 11) gavus informacijos apie šio įstatymo ir kitų nemokumo procesus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus, apie tai informuoja priežiūros instituciją.

FINANSINIŲ PROFESIJŲ SAVIVALDA

Auditorių rūmai

TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
<p>Auditoriai laikytini valstybės kontroliuojama profesija, nes:</p> <p>1) auditoriaus veikla (<i>nepriklausomas audituojamos įmonės finansinių ataskaitų patikrinimas ir auditoriaus išvados pateikimas vadovaujantis teisės aktais, reglamentuojančių finansinių ataskaitų audito atlikimą, reikalavimus</i>) yra intelektinio pobūdžio, susijusi su viešojo intereso įgyvendinimu, svarbi ir klientams, ir visuomenei; 2) auditoriaus veikla vykdoma savarankiškai ir profesiniu požiūriu nepriklausomai; 3) auditoriaus veikla vykdoma privačiai;</p>	Auditorių rūmai – viešasis juridinis asmuo <...>.	Asmuo, davęs auditoriaus priesaiką ir tapęs Auditorių rūmų nariu, gauna auditoriaus pažymėjimą ir yra įtraukiamas į <...> auditorių sąrašą. Gavęs auditoriaus pažymėjimą asmuo gali atlikti finansinių ataskaitų auditą ir laikoma, kad jis yra patvirtintas auditoriumi.	<p><i>Privataus pobūdžio funkcijos:</i> 1) tvarko auditorių ir audito įmonių sąrašus; 2) organizuoja auditorių kvalifikacijos kėlimo kursus nustatant auditorių kvalifikacijos kėlimo kursų turinio reikalavimus; 3) užtikrina, kad auditorių kvalifikacijos kėlimo kursai būtų organizuoti taip, kad stiprintų auditoriaus teorines žinias ir jų pritaikymą praktikoje; 4) skelbia savo interneto svetainėje veiklos ataskaitą ir metines finansines ataskaitas.</p> <p><i>Viešojo pobūdžio funkcijos:</i> 1) kontroliuoja, kaip rūmų nariai laikosi Buhalterių profesionalų etikos kodekso, ir prirėikus</p>

Savivalda suteikta valstybės kontroliuojamai profesijai	Savivaldos subjekto steigimas numatytas įstatymu	Narystė savivaldos subjekte yra privaloma	Savivaldos subjektas vykdo privataus ir viešojo pobūdžio funkcijas
<p>4) auditoriaus veikla kontroliuojama nustatant reikalavimus norit versti tokia profesine veikla.</p>			<p>priima sprendimą dėl šio kodekso laikymosi pažeidimų; 2) organizuoja kvalifikacinius auditoriaus egzaminus, sudaro sąlygas Egzaminų komisijai tinkamai atlikti jai pavestas funkcijas; 3) išduoda auditoriaus pažymėjimus, sustabdo ir atnaujina auditoriaus pažymėjimo galiojimą, panaikina auditoriaus pažymėjimo galiojimą, išduoda audito įmonės pažymėjimą, sustabdo ir atnaujina audito įmonės pažymėjimo galiojimą; 4) priima sprendimą dėl auditoriaus, profesinę kvalifikaciją kėlusio ne Auditorių rūmų organizuojamuose kursuose arba išėjusio lygiavertį profesinės kvalifikacijos tobulinimo kursą, kad šie kursai būtų įskaityti; 5) nedelsiant teikti auditorių ir audito įmonių viešosios priežiūrai įstaigai informaciją, reikalingą jos funkcijoms atlikti, taip pat šios įstaigos prašomą informaciją, reikalingą viešajai priežiūrai užtikrinti; 6) koordinuoja auditorių padėjėjų praktiką; 7) gavus informaciją apie netinkamai atliktą finansinių ataskaitų auditą, įstatymo, reglamento (ES) nr.</p>

Savivalda suteikta valstybės kontroliuojamai profesijai	Savivaldos subjekto steigimas numatytas įstatymu	Narystė savivaldos subjekte yra privaloma	Savivaldos subjektas vykdo privataus ir viešojo pobūdžio funkcijas
537/2014 nuostatų galimą nesilaikymą, pradedama finansinių ataskaitų audito kokybės peržiūrą ar nedelsiant kreiptis į auditorių ir audito įmonių viešosios priežiūros įstaigą su prašymu dėl finansinių ataskaitų audito kokybės tikrinimo, tyrimo ar pažeidimo tyrimo pradėjimo; 8) nustato, suderinus su auditorių ir audito įmonių viešosios priežiūros, finansinių ataskaitų audito ataskaitos reikalavimus; 9) rengia nariams rekomendacijas dėl tarptautinių užtikrinimo užduočių, tarptautinių peržiūros užduočių, tarptautinių susijusių paslaugų standartų ir susijusių praktinių nurodymų taikymo teikiant finansinių ataskaitų peržiūrą, užtikrinimo ir kitas susijusias paslaugas; 10) teikia informaciją valstybės institucijoms šio įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.			
Draudimo brokerių rūmai			
TAP	TAP	TAP	TAP
Draudimo brokeriai laikytini valstybės kontroliuojama profesija, nes: 1) draudimo brokerio veikla (<i>draudėjo draudimo apsaugos poreikių vertinimas ir</i>	Draudimo brokerių rūmai yra asociacija, kuri vienija visus draudimo brokerius ir igyvendina draudimo	Draudimo brokeris, prieš pradėdamas vykdyti draudimo produktų platinimo veiklą,	Privataus pobūdžio funkcijos: 1) rengia Draudimo brokerių rūmų įstatų pakeitimus ir papildymus; 2) sprendžia draudimo

<p>Savivalda suteikta valstybės kontroliuojamai profesijai</p>	<p>Savivaldos subjekto steigimas numatytas įstatymu</p>	<p>Narystė savivaldos subjekte yra privaloma</p>	<p>Savivaldos subjektas vykdo privataus ir viešojo pobūdžio funkcijas</p>
<p><i>informacijos apie draudimo sutarties atitikį šiems poreikiams teikimas, siekiant supažindinti su galimybe sudaryti draudimo sutartį, siūlant sudaryti draudimo sutartį ir kt.) yra intelektinio pobūdžio, susijusi su viešojo intereso įgyvendinimu, svarbi ir klientams, ir visuomenei;</i></p> <p>2) draudimo brokero veikla vykdoma savarankiškai ir profesiniu požiūriu nepriklausomai;</p> <p>3) draudimo brokero veikla vykdoma privačiai;</p> <p>4) draudimo brokero veikla kontroliuojama nustatant reikalavimus norit versti tokia profesine veikla.</p>	<p>brokerių savivaldos principus.</p>	<p>privalo tapti Draudimo brokerių rūmu nariu.</p>	<p>brokerių profesinės veiklos gerinimo klausimus.</p> <p><i>Viešojo pobūdžio funkcijos:</i> 1) parengia ir patvirtina Draudimo brokerių profesinės etikos kodeksą ir kontroliuoja, kaip jo laikomasi; 2) rengia Draudimo brokerių garbės teismo nuostatus; 3) tvirtina draudimo brokerių kvalifikacinio egzaminą programą ir vertinimo metodiką, nustato egzaminą laikymo ir mokėjimo už jį tvarką, organizuoja draudimo brokerių kvalifikacinį egzaminą ir egzaminuoja draudimo brokerius arba perduoda draudimo brokerių kvalifikacinio egzaminą vykdydamą trečiajam asmeniui; 4) nagrinėja asmenų skundus dėl draudimo brokerių veiklos ir profesinės etikos pažeidimų; 5) tvarko Draudimo brokerių rūmų narių sąrašą.</p>
<p>SVEIKATOS SRITIES PROFESIJŲ SAVIVALDA</p>			
<p><i>Odontologų rūmai (aktuali iki 2020 05 01)</i></p>			
<p>TAP</p> <p>Odontologai laikytini valstybės kontroliuojama profesija, nes:</p>	<p>TAP</p> <p>Rūmai yra pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės</p>	<p>TAP</p> <p>Kiekvienas odontologas, kuris vertėsi gydytojo odontologo ar burnos priežiūros</p>	<p>TAP</p> <p><i>Privataus pobūdžio funkcijos:</i> 1) derinant su universitetais sprendžia odontologų formalus ir neformalus švietimo</p>

Savivalda suteikta valstybės kontroliuojamai profesijai	Savivaldos subjekto steigimas numatytas įstatymu	Narystė savivaldos subjekte yra privaloma	Savivaldos subjektas vykdo privataus ir viešojo pobūdžio funkcijas
<p>1) odontologų veikla (<i>burnos ligų individuali profilaktika, diagnostika, gydymas</i>) yra intelektinio pobūdžio, susijusi su viešojo intereso įgyvendinimu, svarbi ir klientams, ir visuomenei;</p> <p>2) odontologo veikla vykdoma savarankiškai ir profesiniu požiūriu nepriklausomai;</p> <p>3) odontologo veikla vykdoma privačiai;</p> <p>4) odontologo veikla kontroliuojama nustatant reikalavimus norit versti tokia profesine veikla.</p>	<p>viešasis juridinis asmuo, kuris vienija gydytojus odontologus ir burnos priežiūros specialistus bei įgyvendina jų savivaldą.</p>	<p>specialisto praktika, yra Odontologų rūmų narys nuo jo įrašymo į rūmų narių sąrašą.</p> <p>Narystė rūmuose nutrūksta: 1) rūmams nutraukus savo veiklą; 2) rūmų nariui mirus; 3) gydytojui odontologui ar burnos priežiūros specialistui nutraukus odontologo praktiką.</p>	<p>klausimus; 2) sprendžia odontologinės veiklos gerinimo klausimus; 3) organizuoja visuomenės medicininį švietimą; 4) organizuoja savo narių kvalifikacijos kėlimą; 5) nustato Rūmų nario pažymėjimo formą; 6) teisės aktų nustatyta tvarka renka, kaupia ir apibendrina informaciją apie gydytojų odontologų praktiką; 7) gauna iš savo narių informaciją, susijusią su ju, kaip odontologų ar burnos priežiūros specialistų, praktika.</p> <p><i>Viešojo pobūdžio funkcijos:</i> 1) kontroliuoja, kad Rūmų nariai tinkamai atliktų savo profesines pareigas, laikyūsi Odontologų profesinės etikos kodekso bei Rūmų statuto; 2) išduoda odontologijos praktikos licencijas, burnos priežiūros specialisto praktikos licencijas, sustabdo ir panaikina šių licencijų galiojimą; 3) išduoda licencijas odontologinės priežiūros (pagalbos) įstaigoms ir šias įstaigas akredituoja; 4) teikia Sveikatos apsaugos ministerijai duomenis apie išduotas odontologijos praktikos bei burnos priežiūros specialisto praktikos licencijas,</p>

Savivalda suteikta valstybės kontroliuojamai profesijai	Savivaldos subjekto steigimas numatytas įstatymu	Narystė savivaldos subjekte yra privaloma	Savivaldos subjektas vykdo privataus ir viešojo pobūdžio funkcijas
			odontologinės priežiūros (pagalbos) įstaigoms išduotas licencijas bei šių įstaigų akreditavimą ar kitus su Rūmų veikla susijusius duomenis.
TECHNINIŲ PROFESIJŲ SAVIVALDA			
<i>Architektų rūmai</i>			
<p>TAIP</p> <p>Architektai laikytini valstybės kontroliuojama profesija, nes:</p> <p>1) architekto veikla (<i>funkcinis, erdvinis ir vizualiai suvokiamas meninis statinių, urbanistinių kompleksų ir kraštovaizdžio formavimas</i>) yra intelektinio pobūdžio, susijusi su viešojo intereso įgyvendinimu, svarbi ir klientams, ir visuomenei;</p> <p>2) architekto veikla vykdoma savarankiškai ir profesiniu požiūriu nepriklausomai;</p> <p>3) architekto veikla vykdoma privačiai;</p> <p>4) architekto veikla kontroliuojama nustatant reikalavimus norit versti tokia profesine veikla.</p>	<p>TAIP</p> <p>Rūmai – pagal šį įstatymą ir Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymą įsteigtas ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, vienijantis atestuotus architektus ir įgyvendinantis atestuotų architektų profesinę savivaldą.</p>	<p>TAIP</p> <p>Rūmų nariai yra visi Lietuvos Respublikoje atestuoti architektai. Rūmų nariais gali būti ir architektai, kurių teisė verstis atestuoto architekto veikla pripažinta Lietuvos Respublikoje.</p>	<p>TAIP</p> <p><i>Privataus pobūdžio funkcijos:</i> 1) vykdo architektūrinės veiklos stebėseną; 2) organizuoja Rūmų narių kvalifikacijos kėlimą; 3) atlieka eksperto funkcijas architektūros, miestų planavimo ir teritorijų planavimo klausimais; 4) atstovauja savo narių profesiniams interesams ir juos gina; 5) teikia pasiūlymus dėl galiojančių teisės aktų keitimo; 6) dalyvauja sprendžiant architektų ir miestų planuotojų formaliojo ir neformaliojo švietimo klausimus; 7) dalyvauja sprendžiant architektūrinės veiklos gerinimo klausimus; organizuoja visuomenės švietimą; 8) bendradarbiauja su valstybės, savivaldos institucijomis, kūrybinėmis, profesinėmis ir kitomis šalies bei užsienio organizacijomis; 9) atstovauja savo nariams, kai įgyvendinamos jų autorių</p>

<p>Savivalda suteikta valstybės kontroliuojamai profesijai</p>	<p>Savivaldos subjekto steigimas numatytas įstatymu</p>	<p>Narystė savivaldos subjekte yra privaloma</p>	<p>Savivaldos subjektas vykdo privataus ir viešojo pobūdžio funkcijas</p>
<p>teisės ir jos ginamos; 1 0) ginčo atveju organizuoja savo narių sutaukinimo (mediacijos) procedūras. <i>Viešojo pobūdžio funkcijos:</i> 1) įstatymuose nustatyta tvarka ir atvejais atestuoja architektus, vykdo užsienio valstybėje jų turimos teisės pripažinimą, dalyvauja sprendžiant užsienio architektų diplomų pripažinimo ir kitus klausimus, susijusius su leidimu verstis architekto profesime veikia Lietuvoje; 2) aplinkos ministro nustatyta tvarka tvarko atestuotų architektų ir architektų, kurių teisė pripažinta, sąrašą; 3) profesinės etikos kodekse nustato architektų profesinės etikos taisykles ir prižiūri, kaip jų laikomasi; 4) rengia teisės aktų, reglamentuojančių architektūrinę, urbanistinę ir teritorijų planavimo veiklą, projektus; 5) nagrinėja kliento ir architekto ar architektų tarpusavio nesutarimus dėl profesinės etikos.</p>			

3 priedas. Profesinės savivaldos asociacijų visuotinių narių susirinkimų kompetencija⁹⁶⁸

Lentelėje pateikiamo žymėjimo paaiškinimas: „X“ – atitinkama profesinės savivaldos asociacijos kompetencija yra įtvirtinta įstatyme; „Xx“ – atitinkama profesinės savivaldos asociacijos kompetencija yra įtvirtinta įstatyme ir papildomai patikslinta steigiamajame dokumente (įstatuose ar statute); „x“ – atitinkama profesinės savivaldos asociacijos kompetencija yra įtvirtinta steigiamajame dokumente (įstatuose ar statute); „-“ – atitinkama profesinės savivaldos subjekto kompetencija nėra tiesiogiai įtvirtinta.

Advokatu	Notarų	Antstolių	Patentinių patikėtinų	Nemokumo administratorių	Auditorių	Draudimo brokerių	Architektų
X	x	Xx	Xx	Xx	x	Xx	X
<i>Valdymo organų ir kitų kolegialių organų narių skyrimas (rinkimas)</i>							
<i>Metinių finansinių ataskaitų rinkinio tvirtinimas</i>							
Xx	x	Xx	x	x	x	Xx	Xx
<i>Narių stojamųjų įnašų bei mokesčių dydžio, jų mokėjimo tvarkos tvirtinimas</i>							
Xx	x	X	Xx	Xx	x	Xx	X
<i>Sprendimų dėl asociacijos pertvarkymo ar pabaigos (reorganizavimo ar likvidavimo) priėmimas</i>							
-	-	-	-	-	x	x	x
<i>Valdymo organų narių bei darbuotojų apmokėjimo tvarkos nustatymas</i>							
x	x	-	-	-	-	X	-

⁹⁶⁸ Advokatūros įstatymo 59 str. 2 d.; Lietuvos advokatūros įstatų 12 p.; Notarų rūmų statuto 13 str.; Antstolių įstatymo 47 str. 2 d.; Antstolių rūmų įstatų 10 str.; Patentinių patikėtinų įstatymo 23 str. 3 d.; Patentinių patikėtinų instituto įstatų 7.2.2, 7.2.3, 7.2.4, 7.2.8–7.2.10 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 144 str.; Nemokumo administratorių rūmų įstatų 11 p.; Auditorių rūmų statuto 33 p.; Draudimo įstatymo 173 str. 5 d.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 4.3 p.; Architektų rūmų įstatymo 7 str. 2 d.; Architektų rūmų statuto 49 p.; Asociacijų įstatymo 8 str. 1–3 d.

4 priedas. Profesinės savivaldos asociacijų valdymo organai⁹⁶⁹

Lietuvos advokatura	Notarų rūmai	Antstolių rūmai	Patentinių patikėtinių institutas	Nemokumo administratorių rūmai	Auditorių rūmai	Draudimo brokerių rūmai	Architektų rūmai
X	X	X	X	X	X	X	X
	<i>Kolegialaus valdymo organas (taryba, prezidiumas, valdyba)</i>						
	<i>Kolegialaus valdymo organo vadovas (tarybos pirmininkas, prezidentas, prezidiumo pirmininkas, rūmų vadovas)</i>						
X	X	X	X	X	X	X	X
	<i>Kolegialaus valdymo organo pavaduotojas(-ai) (pirmininko pavaduotojai, viceprezidentai)</i>						
-	X	-	X	-	-	X	X
	<i>Kolegialaus valdymo organo vadovas (tarybos pirmininkas, prezidentas, prezidiumo pirmininkas), veikiantis ir kaip vienasmenis valdymo organas</i>						
-	X	-	X	X	-	-	X
	<i>Administracijos vadovas (direktorius), veikiantis kaip vienasmenis valdymo organas</i>						
-	-	-	-	-	X	X	-

⁹⁶⁹ Advokatūros įstatymo 60 str. 1 d.; Lietuvos advokatūros įstatų 18, 22.1–22.5 p.; Notarų rūmų statuto 18 str. 1 d., 19 str. 1–3, 6 d., 26 str. 1 d., 27 str. 4 d., 28 str. 1 d.; Antstolių įstatymo 48 str. 1 d.; Antstolių rūmų įstatų 11 str. 1, 2 d., 14 str. 1, 3 d., 15 str.; Patentinių patikėtinių įstatymo 22 str. 1 d., 24 str., 25 str.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 6.2, 8.1, 9.1 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 143 str.; Nemokumo administratorių rūmų įstatų 13, 14, 16, 19 p.; Auditorių rūmų statuto 39, 40, 43, 44, 47, 48, 55, 57 p.; Draudimo įstatymo 174 str. 1, 3, 4 d.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 4.20, 4.29, 4.30, 4.32, 4.33 p.; Architektų rūmų įstatymo 8 str. 1, 2 d., 9 str.; Architektų rūmų statuto 62, 64, 78, 80, 81 p.

5 priedas. Profesinės savivaldos asociacijų etikos priežiūros organai⁹⁷⁰

Advokatų	Notarų	Antstolių	Patentinių patikėtinių	Nemokumo administratorių	Auditorių	Draudimo brokerių	Architektų
NARIŲ SKAIČIUS IR SUDETIS							
5 nariai: 3 narius iš advokatų renka visuotinis advokatų susirinkimas, 2 narius iš notarų rūmų susirinkimas, 2 skiria teisingumo ministras, 1 – Aukščiausiojo advokatų skiria	5 nariai: 2 renka iš antstolių susirinkimas, 2 skiria teisingumo ministras, 1 – Aukščiausiojo	5 nariai: 3 narius renka patentinių patikėtinių susirinkimas, 2 – skiria teisingumo ministras.	5 nariai: 3 narius renka nemokumo administratorių susirinkimas, 1 skiria teisingumo ministras, 1 –	5 nariai: visus narius skiria Auditorių rūmų narių visuotinis susirinkimas. Visi nariai turi būti rūmų	5 nariai: 2 narius skiria Draudimo brokerių rūmų narių visuotinis susirinkimas; 1 narių skiria priežiūros	7 nariai: renka rūmų visuotinis susirinkimas. Sudaro tik architektai – rūmų nariai.	

⁹⁷⁰ Advokatūros įstatymo 52 str. 1, 2, 4 d., 53 str., 54 str. 1, 2 d., 55 str., 61 str. 1–3 d., 67 str.; Advokatų drausmės bylų nagrinėjimo tvarkos aprašo 5–8, 16, 29, 39, 44, 66, 67, 69 p.; Notariato įstatymo 10¹, 10² str.; Notarų garbės teismo nuostatų, patvirtintų teisingumo ministro 2004 07 22 įsakymu nr. IR–184 (VŽ, 2004, nr. 118–4413) 16, 18, 26, 30, 47–49 p.; Antstolių įstatymo 13 str. 1–4, 6 d., 14 str. 3, 4 d., 15 str. 1, 3 d., 49 str.; Antstolių (antistolių padėjėjų) drausmės bylų iškėlimo ir nagrinėjimo taisyklių, patvirtintų teisingumo ministro 2006 09 26 įsakymu nr. IR–295 (VŽ, 2006, nr. 104–3992) 6, 14, 17, 19, 33 p.; Antistolių garbės teismo veiklos nuostatų 3, 18 p.; Patentinių patikėtinių įstatymo 22 str. 3 d., 26 str., 27 str.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 147, 148 str.; Nemokumo administratorių rūmų garbės teismo nuostatų, <<https://nemokumorumai.lt/teisiniai-dokumentai/garbes-teismo-nuostatai#>>, 24, 26, 35, 38, 40 p.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 71 str.; Lietuvos auditorių rūmų statuto 33.7, 33.14, 41.12 p.; Lietuvos auditorių garbės teismo nuostatų, patvirtintų 2017 12 28 Lietuvos auditorių rūmų narių susirinkimo nutarimu nr. 1.4–72.15.1, <<https://lar.lt/www/new/page.php?19>>, 4, 10, 22, 29, 34, 35, 38, 39, 43, 47 p.; Draudimo įstatymo 175–178 str.; Draudimo brokerių garbės teismo nuostatų, patvirtintų 2015 05 07 Draudimo brokerių rūmų visuotiniame narių susirinkime, <http://www.dbr.lt/uploads/Visuotinis_2015/20150507Garbes_teismo_nuostatai_20150507.pdf>, 2.1, 4.1, 4.2, 4.6, 4.7, 5.1, 5.3, 5.5, 5.13, 6.1, 6.2 p.; Architektų rūmų įstatymo 10 str., 11 str. 3 d.; Architektų rūmų statuto 85, 86, 88, 89 p.; Architektų rūmų profesinės etikos tarybos veiklos nuostatų 1, 3, 6, 10, 30, 41, 43, 51, 53 p.

teisngumo ministras.	Teismo pirmininkas.	Teismo pirmininkas.	Nėra nurodyta reikalavimų dėl narių profesijos. Faktiškai paskirti ne tik patentiniai patikėtiniai.	finansų ministras. 3 nariai yra nemokumo administratoriai, ministerijos gali skirti asmenis, kurie turi ne mažesnę kaip 2 metų darbo patirtį nemokumo, teisės ir (arba) finansų srityse.	nariai, iš kurių ne mažiau kaip 4 turi būti tikrieji nariai.	institucija, 1 narių – Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba. Tik 2 nariai, kuriuos skiria draudimo brokerių susirinkimas, turi būti draudimo brokeriai, atitinkantys tam tikrus kvalifikacinius reikalavimus.	
Sudaro tik advokatai, atitinkantys tam tikrus kvalifikacinius reikalavimus.	Sudaro tik notarai, atitinkantys tam tikrus kvalifikacinius reikalavimus.	Sudaro tik antstoliai, atitinkantys tam tikrus kvalifikacinius reikalavimus.					
ĮGALIOJIMŲ LAIKAS							
4 metai	3 metai	4 metai	3 metai	3 metai	3 metai	3 metai	3 metai
KAIP NUSTATOMA DRAUSMINIŲ BYLŲ NAGRINĖJIMO TVARKA							

Tvirtina visuotinis advokatų susirinkimas, teisingumo ministras	Tvirtina teisingumo ministras	Tvirtina teisingumo ministras	Tvirtina visuotinis patentinių patikėtimų susirinkimas	Tvirtina visuotinis Nemo kumo administratorių rūmų narių susirinkimas	Tvirtina Auditorių rūmų narių susirinkimas	Tvirtina visuotinis Draudimo brokerių rūmų narių susirinkimas	Tvirtina Architektų rūmų taryba
KAS GALI INICIJUOTI DRAUSMĖS BYLĄ							
1) Kiekvienas suinteresuotas asmuo, kreipęsis į Lietuvos advokatūrą su motyvuotu skundu; 2) Advokatų tarybos pirmininkas savo iniciatyva	<i>Nereglamentuot a</i>	<i>Nereglamentuot a</i>	<i>Nereglamentuot a</i>	Nemo kumo administratorių rūmų prezidiumas	Auditorių rūmų prezidiumas	Draudimo brokerių rūmų prezidiumas	1) Nukentėję asmenys, pateikę skundą; 2) kiti asmenys, pateikę pranešimą; 3) Architektų profesinio atestavimo komisijos prašymu
KAS PRIIMA SPRENDIMĄ KELTI BYLĄ							
Advokatų taryba arba teisingumo ministras	Notarų rūmų prezidiumas arba teisingumo ministras	Antstolių rūmų prezidiumas arba teisingumo ministras	Instituto valdyba arba Valstybinio patentų biuro direktorius	Nemo kumo administratorių rūmų prezidiumas	Auditorių garbės teismas	Draudimo brokerių garbės teismas	Architektų rūmų profesinės etikos taryba
UŽ KOKIUS PAŽEIDIMUS GALI BŪTI KELIAMA DRAUSMĖS BYLA							

Už (1) Advokatūros įstatymo, (2) Lietuvos advokatų etikos kodekso reikalavimų, (3) advokato veiklos pažeidimus.	Už (1) Notariato įstatymo, (2) teisingumo ministro patvirtintų ir kitų notarų veiklą reglamentuojančių teisės aktų, (3) Notarų etikos kodekso pažeidimus.	Už (1) Antstolių įstatymo, (2) Sprendimų vykdymo instrukcijos, (3) Antstolių profesinės etikos kodekso, (4) kitų teisės aktų, reglamentuojančių antstolių neprocesinę veiklą, (5) vykdymo išlaidų išieškojimo tvarkos, nesusijusios su vykdymo išlaidų dydžio apskaičiavimu, pažeidimus, arba (6) jei teismo sprendime konstatuoti imperatyviųjų	Už (1) Patentinių patikėtinių įstatymo, (2) Patentinių patikėtinių profesinės etikos kodekso pažeidimus.	Už (1) Nemokumo administratorių etikos kodekso nesilaikymą, (2) profesinės kvalifikacijos nekėlimą, (3) kai nemokumo juridinis asmuo nesilaiko reikalavimo dėl darbo organizavimo ir kontrolės tvarkos nustatymo ir jos laikymosi užtikrinimo.	Dėl (1) Buhalterių profesionalų etikos kodekso reikalavimų nesilaikymo; (2) Finansinių ataskaitų audito įstatymo 36 str. 2 d. 2 p. nurodytos pareigos nevykdymo; (3) tarptautinių užtikrinimo užduočių, tarptautinių peržiūros užduočių, tarptautinių susijusių paslaugų standartų, susijusių praktinių nurodymų nesilaikymo.	Už (1) Draudimo įstatymo, (2) kitų teisės aktų, (3) profesinės veiklos ar (4) Draudimo brokerių profesinės etikos kodekso pažeidimus.	Už (1) Europos architektūros paslaugų teikėjų etikos kodekso pažeidimus.
---	---	--	--	--	---	---	--

			procesinēs teisēs normu pažēidimai						
NAGRINĒJIMO TERMINAI									
<i>Nereglamentuot a</i>	Per 1 mēnesi no bylos iskēlīmo dienas	Per 45 dienas no jos iskēlīmo dienos, per 30 dienu no jos iskēlīmo dienos tuo atveju, kai byla iskelta atlikus antstolio veiklos patikrinimā ir nustācius šturksēi pažēidimū tvarkant, saugant ir naudojant pinigimēs lēšas ar kitas materialines vertybes. Jeigu nagrinējimas buvo sustabdytas –	<i>Nereglamentuot a</i>	Per 45 dienas no jos iskēlīmo dienos.	Per 90 kalendorinū dienu no Garbēs teismo sprendimo iskēlī auditoriui drausmēs bylā priēmimo dienos. Turi teisē prašēti drausmēs bylos nagrinējimo terminā iki 30 kalendorinū dienu ne daugiau kaip 2 kartus.	Per 60 dienu no sprendimo iskēlī drausmēs bylā priēmimo dienos. Nagrinējimas gali būti atidētas ne ilgiau kaip 20 dienu, jeigu būtina surinkti papildomū īrodymū ar yra kitū svarbiū aplinkybū.	Per 20 darbo dienu no pirmojo Etikos tarybos posēdžio. Kol renkami papildomi duomenys, taip pat atsižveigiant ī pakviesių asmenū prašymus, terminas gali būti nukeltas.		

pažeidimo aplinkybių nagrinėjimą savo iniciatyva arba kreiptis į Advokatų tarybą dėl drausmės bylos iškelimo be išankstinio nagrinėjimo.									
Asmens, kuriam iškelta drausminė byla, dalyvavimas svarstant jo atsakomybę									
Dalyvavimas privalomas. Jeigu negali dalyvauti dėl svarbių priežasčių – svarstymas atidedamas. Jeigu teismas mano, kad priešastys nesvarbios – byla gali būti nagrinėjama asmeniui nedalyvaujant	Dalyvavimas privalomas. Jeigu negali dalyvauti dėl svarbių priežasčių – svarstymas atidedamas. Jeigu teismas mano, kad priešastys nesvarbios – byla gali būti nagrinėjama asmeniui nedalyvaujant	Turi teisę dalyvauti	Dalyvavimas privalomas. Jeigu negali dalyvauti dėl svarbių priežasčių ir pateikia šių priežasčių buvimą patvirtinančius dokumentus, garbės teismo posėdis atidedamas	Turi teisę dalyvauti. Asmens, kurio drausmės byla nagrinėjama, neatvykimas į Garbės teismo posėdį nėra kliūtis nagrinėti drausmės bylą ir priimti sprendimą. Garbės teismas, iki drausmės bylos nagrinėjimo	Dalyvavimas privalomas. Jeigu negali dalyvauti dėl svarbių priežasčių – svarstymas atidedamas. Jeigu teismas mano, kad priešastys nesvarbios – byla gali būti nagrinėjama asmeniui nedalyvaujant	Turi teisę dalyvauti. Asmens, kurio drausmės byla nagrinėjama, neatvykimas į Garbės teismo posėdį nėra kliūtis nagrinėti drausmės bylą ir priimti sprendimą. Garbės teismas, iki drausmės bylos nagrinėjimo	Dalyvavimas privalomas. Jeigu negali dalyvauti dėl svarbių priežasčių – svarstymas atidedamas. Jeigu teismas mano, kad priešastys nesvarbios – byla gali būti nagrinėjama asmeniui nedalyvaujant	Taryba jai pavestus klausimus nagrinėja žodinio proceso tvarka uždaruose Tarybos posėdžiuose. Taryba atskirus klausimus, pirmininko sprendimu, gali nagrinėti rašytinio proceso tvarka,	

bylos iškėlimo turi būti siunčiamas asmeniui, kuriam iškelta byla; 2) asmuo turi teisę reikšti nušalinimus, prašymus; 3) teikti įrodymus; 4) pasisakyti visais nagrinėjamos drausmės bylos klausimais; 5) duoti paaškinimus drausmės byla, turi pateikti turimus dokumentus; 2) asmuo, kuriam iškelta byla, turi teisę reikšti nušalinimus; 3) prašymus; 4) teikti įrodymus; 5) pasisakyti visais	prašymus, teikti įrodymus, pasisakyti visais nagrinėjamos drausmės bylos klausimais, duoti paaškinimus žodžiu ir raštu, prašyti papildomai surinkti įrodymus, užduoti klausimus drausmės bylos nagrinėjime dalyvaujantiems asmenims, prieštarauti šių asmenų prašymams ir paaškinimams.	medžiaga ir gauti išrašus bei nuorašus; 2) pareikšti nušalinimus; 3) teikti įrodymus ir dalyvauti tiriant įrodymus; 4) užduoti klausimus Garbės teismo posėdyje dalyvaujantiems asmenims, ekspertams ir kitiems specialistams; 5) pateikti prašymus; 6) duoti Garbės teismui paaškinimus žodžiu ir raštu; 7) teikti savo argumentus ir samprotavimus visais drausmės	drausmės byla, turi teisę su ja susipažinti, daryti išrašus; 2) turėti pasirinktą atstovą; 3) raštu ir žodžiu duoti paaškinimus; 4) pateikti reikšmingas aplinkybes patvirtinančius įrodymus; 5) reikšti nušalinimus, prašymus; 6) teikti įrodymus žodžiu ir raštu; 7) prašyti surinkti papildomų įrodymų; 8) užduoti klausimus nagrinėjant drausmės bylą dalyvaujantiems asmenims; 9)	teisingumo, objektyvumo, nešališkumo, išsamaus ir visapusiško aplinkybių išnagrinėjimo principais; 2) jeigu Tarybos narys nesutinka su Taryboje priimtu sprendimu jis turi teisę raštu pareikšti motyvuotą, konkrečiomis Kodekso nuostatomis bei aplinkybių analize pagrįstą atskirąją nuomonę, kuri viešinama kartu su Tarybos sprendimu
---	---	--	--	---

8) prieštarauti šių asmenų prašymams ir paaškinimams; 10) susipažinti su savo drausmės bylos medžiaga, daryti jos kopijas ir išrašus; 11) garbės teismo posėdis yra uždaras.		nagrinėjamos drausmės bylos klausimais; 6) duoti paaškinimus žodžiu ir raštu; 7) prašyti papildomai surinkti įrodymus; 8) užduoti klausimus drausmės bylos nagrinėjime dalyvaujantiems asmenims; 9) prieštarauti šių asmenų prašymams ir paaškinimams.			bylos nagrinėjimo metu kylančiais klausimais; 8) prieštarauti kitų dalyvujančių drausmės byloje asmenų prašymams, argumentams ir samprotavimams; 9) gauti Garbės teismo sprendimų nuorašus; 10) apskųsti Garbės teismo sprendimus.	prieštarauti šių asmenų prašymams ir paaškinimams.	
Nuobaudos galiojimo laikas							
1 metai	1 metai; nuobauda gali būti panaikinta anksčiau, praėjus bent 6 mėnesiams	1 metai; nuobauda gali būti panaikinta anksčiau, praėjus bent 6 mėnesiams	Nereglamentuot a	Nereglamentuot a	Nereglamentuot a	1 metai	Nereglamentuot a
DRAUSMINIŲ NUOBAUDŲ RŪŠYS							

<ul style="list-style-type: none"> • Pastaba • Papeikimas • Viešai paskelbiamas papeikimas • Siūlymas panaikinti Lietuvos advokatūros sprendimą pripažinti asmenį advokatu (sprendimą taikyti šią nuobaudą priima Advokatų taryba) <i>Nuobaudas reglamentuoja įstatymas</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Pastaba • Papeikimas • Teisės atlikti įstatymų nustatytas funkcijas atėmimas iki 6 mėnesių • Teisės teikti papildomas paslaugas, atėmimas iki 6 mėnesių • Atleidimas iš antstolių • Papildomai gali būti skiriamas ipareigojimas atsiprašyti <i>Nuobaudas reglamentuoja įstatymas</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Įspėjimas • Veiklos sustabdymas nuo 1 iki 3 mėnesių; • Teisės teikti paslaugas atėmimas <i>Nuobaudas reglamentuoja įstatymas</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Pastaba (skelbiama viešai vienerius metus) • Pavedimas ištaisyti trūkumus per nurodytą laiką • Pavedimas papildomai kelti profesinę kvalifikaciją • Pašalinimas iš narių ar asocijuotų narių 	<ul style="list-style-type: none"> • Pripažinti, kad asmuo pažeidė tam tikrus reikalavimus • Nustatius tam tikrą pažeidimą – pašalinimas iš narių <i>Nuobaudas reglamentuoja įstatymas</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Įspėjimas • Papeikimas • Papeikimas, kuris skelbiamas viešai • Jeigu draudimo brokeris nuobaudos galiojimo laikotarpiu padaro pažeidimus, Draudimo brokerių garbės teismas gali priimti sprendimą kreiptis į Draudimo brokerių rūmus su siūlymu pašalinti draudimo brokerį iš Draudimo 	<ul style="list-style-type: none"> • Perdavimas Rūmų Architektų profesinio atestavimo komisijai svarstyti • Perdavimas Rūmų Architektų profesinio atestavimo komisijai svarstyti • Perdavimas Rūmų Architektų profesinio atestavimo komisijai svarstyti • Perdavimas Rūmų Architektų profesinio atestavimo komisijai svarstyti
--	---	---	---	---	---	--

							brokerių rūmų narių. Už vieną pažeidimą taikoma tik viena drausminė nuobauda. <i>Nuobaudas reglamentuoja įstatymas</i>	architekto kvalifikacijos atestato galiojimo panaikinimą Etikos komisija tik konstatuoja etikos kodekso pažeidimą, sprendimą dėl nuobaudos skyrimo priima Rūmų Architektų profesinio atestavimo komisija. <i>Nuobaudų įstatymas nereglamentuojama</i>
GARBĖS TEISMŲ SPRENDIMŲ APSKUNDIMO TVARKA								
Skundžiami VAT per 30 dienų nuo sprendimo nuorašo įteikimo	Skundžiami VAAAT ABTĮ nustatyta tvarka.	Skundžiami VAT per 30 dienų nuo sprendimo nuorašo įteikimo	Skundžiami VAT per 30 dienų nuo sprendimo įteikimo suinteresuotam	Skundžiami ABTĮ nustatyta tvarka	Skundžiami teisės aktu nustatyta tvarka per 30 kalendorinių dienų nuo	Skundžiami per 1 mėnesį nuo atitinkamo sprendimo įteikimo dienos	Skundžiami per 1 mėnesį nuo atitinkamo sprendimo įteikimo dienos	<i>Nereglamentuotama</i>

advokatui ar advokato padėjėjui dienos. Teismui panaikinus Advokatų garbės teismo sprendimą, drausmės bylą Advokatų garbės teismas nagrinėja iš naujo.		antstoliui (antstolio padėjėjui) dienos.	asmeniui dienos.		pranešimo apie atitinkamo sprendimo priėmimą įteikimo dienos.	teisės aktų nustatyta tvarka.	
DRAUSMINĖS ATSAKOMYBĖS TAIKYMAS NE ASOCIACIJOS NARIAMS							
<i>Yra</i> (taikoma advokatų padėjėjams, ES valstybės narėms teisininkams, teikiantiems nuolatines paslaugas Lietuvoje)	<i>Nėra</i>	<i>Yra</i> (taikoma antstolių padėjėjams)	<i>Nėra</i>	<i>Yra</i> (taikoma nemokamiems administratoriams juridiniams asmenims – asocijuotiems nariams)	<i>Nėra</i>	<i>Nėra</i>	<i>Nėra</i>
PAPILDOMA GARBĖS TEISMŲ KOMPETENCIJA							

<p>Aiškina etikos kodekso nuostatas</p>	<p>–</p>	<p>Antstolių rūmų prezidentumui pavedus tarpininkauja sprendžiant antstolių tarpusavio ginčus, susijusius su profesine veikla (tik rašytiniu visų ginče dalyvaujančių antstolių sutikimu).</p>	<p>–</p>	<p>–</p>	<p>–</p>	<p>–</p>	<p>Savo iniciatyva teikia Europos architektūros paslaugų teikėjų kodekso išaiškinimus bei rekomendacijas dėl šio kodekso taikymo</p>
---	----------	--	----------	----------	----------	----------	--

6 priedas. Valsybės institucijų įgaliojimai⁹⁷¹

Lietuvos advokatūra	Notarų rūmai	Antstolių rūmai	Patentinių patikėtinių institutas	Nemokumo administratorių rūmai	Auditorių rūmai	Draudimo brokerių rūmai	Architektų rūmai
I. TEISĖS VYKDYTI TAM TIKRĄ PROFESINĖ VEIKLĄ SUTEIKIMAS BEI SUSTABDYMAS							
<i>Valsybės institucija suteikia teisę asmenims vykdyti tam tikrą profesinę veiklą</i>							
NE	TAIP	TAIP	NE	TAIP	NE	NE	NE
Asmenų advokatu pripažįstama	Notarus skiria teisingumo ministras	Antstolius skiria teisingumo ministras	Asmenų patentinių patikėtinių pripažįstama	Asmeniui teisę administruoti nemokumo procesus	Auditoriaus pažymėjimą išduoda Auditorių rūmai	Draudimo brokerių rūmai išduoda asmeniui	Architektus atestuuoja Architektų rūmai

⁹⁷¹ Advokatūros įstatymo 7 str. 7 p., 10 str. 2 d., 13 str. 2 d., 14 str. 1 d., 15 str. 1 d., 19 str. 1 d., 35 str. 1 d., 38 str. 2 d., 42 str. 2 d., 44 str. 5 p., 51 str. 2, 3 d., 52 str. 2 d., 60 str. 2 d. 13, 15, 18–20 p., 61 str. 2 d.; Lietuvos advokatūros įstatų 15.10, 15.11, 15.13, 15.16, 15.17, 21.5, 21.6 p.; Notariato įstatymo 2 str., 3 str. 4, 7, 8 p., 4–7 str., 10¹, 11, 15, 19, 20¹, 22, 22¹, 24, 28, 37, 42, 44, 49, 56, 57, 59 str.; Notarų rūmų statuto 6, 25 str., 32 str. 1 d.; Antistolių įstatymo 2 str., 2, 3 d., 6 str. 1–3 d., 7 str. 1 ir 2 d., 8 str. 2, 5, 7 d., 9 str. 1 d., 11 str. 1, 4 d., 12 str. 5 d., 13 str. 2, 6 d., 18 str. 3 d., 19 str., 20 str. 1, 2 d., 21 str. 6 d., 27 str. 2, 3, 7 d., 24 str. 1 d., 28 str. 3 d., 34 str. 1, 2 d., 35, 36 str., 37 str. 1, 2 d., 38 str. 2 d., 39 str. 1–3 d., 40 str. 2 d., 41 str. 2, 4, 5 d., 43 str. 1, 2 d., 43¹ str. 1–4 d., 49 str. 1 d.; Antistolių rūmų įstatų 4 str.; Patentinių patikėtinių įstatymo 9–11 str., 14 str., 16 str., 24 str., 26–28 str.; Patentinių patikėtinių instituto įstatų 8.8.2, 10.1, 10.2 p.; Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 33 str. 2 d., 103 str. 1 d. 9 p., 104 str. 3 d., 121 str. 3 d., 122 str. 5 d., 124–128 str., 130 str. 2 d., 135 str.; Finansinių ataskaitų audito įstatymo 3 str. 5 d., 11 str. 3 d., 12 str. 2, 3, 4, 6 d., 13 str. 1, 5 d., 14 str. 1, 2, 6 d., 15 str. 1, 2 d., 16 str. 1–3 d., 17 str. 1 d., 21 str. 1 d., 22 str. 1 d., 23 str. 1, 2, 6 d., 24 str. 1, 2 d., 25 str. 1 d., 26 str. 3 d., 28 str. 3 d., 34 str. 6 d., 36 str. 2 d. 3, 5 p., 37 str. 1 d., 41 str. 5, 6, 8 d.; 43 str. 5 d. 3 p., 44 str. 6 d., 45 str. 1, 3 d., 47 str. 1 d., 54 str. 1, 2 d., 55 str. 1, 2 d., 56 str. 1 d., 61 str. 6 d., 62 str. 2 d. 10 p., 62 str. 3 d., 73 str. 5, 8, 9, 12 p., 76 str. 2 d.; Auditorių rūmų statuto 13.8, 41.10, 41.15, 41.20, 41.21, 41.24, 41.27, 41.29, 41.33, 41.34, 41.40, 41.41, 41.43 p.; Draudimo įstatymo 16 str. 6 d., 165 str., 170 str., 177 str. 3 d., 200 str. 2 p., 201 str. 1 d. 2 p.; Draudimo brokerių rūmų įstatų 3.1, 3.2 p.; Architektų rūmų įstatymo 3 str. 1 d. 2 p., 11 str.; Architektūros įstatymo 9 str. 2 d., 12 str. 2, 3 dalys, 13 str. 4 d., 15 str. 1 d. 3 p.; 19 str. 3 d.; Architektų rūmų statuto 11.2 p.; Architektų atestavimo ir teisės pripažinimo tvarkos aprašo, patvirtinto aplinkos ministro 2005 07 11 įsakymu nr. D1–341 (VŽ. 2005, nr. 93–3466) 27–50 p.

Lietuvos advokatūra	Notarų rūmai	Antstolių rūmai	Patentinių patikėtinių institutas	Nemokumo administratorių rūmai	Auditorių rūmai	Draudimo brokerių rūmai	Architektų rūmai
Lietuvos advokatūra			Patentinių patikėtinių institutas	suteikia Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba		pažymėjimą, patvirtinantį draudimo brokerio egzamino išlaikymą	
<i>Valstybės institucijos turi teisę imtis veiksmų, skirtų laikinai ar nuolat nušalinti asmenį nuo profesinės veiklos vykdymo</i>							
TAIP	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP	NE	NE
Valstybės institucija turi teisę kreiptis dėl sprendimo pripažinti asmenį advokatu	Valstybės institucija turi teisę stabdyti notaro įgaliojimus, pareikalauti neeilinės atestacijos ar išskelti drausmės bylą	Valstybės institucija turi teisę stabdyti antstolio įgaliojimus, inicijuoti neeilinę atestaciją ar išskelti drausmės bylą	Valstybės institucija tam tikrais atvejais turi teisę priimti sprendimus dėl patentinių patikėtinių veiklos nutraukimo, drausminės bylos iškėlimo	Valstybės institucija turi teisę priimti sprendimą panaikinti asmens teisę administruoti nemokumo sprendimus	Valstybės institucija turi teisę stabdyti/panaikinti auditoriaus pažymėjimą, gali taikyti tam tikras poveikio priemones	Įgaliojimus turi draudimo brokerių rūmai	Įgaliojimus sustabdyti ar panaikinti atestatų galiojimą turi Architektų rūmai
<i>Valstybės institucija priima profesinę veiklą pradedančio vykdyti asmens priesaiką</i>							
TAIP	TAIP	TAIP	NE	NE	NE	NE	NE
Advokato priesaiką priima	Notaro priesaiką priima	Antstolio priesaiką priima	Patentinių patikėtinių priesaikos	Nemokumo administratorių priesaikos	Priesaiką priima Auditorių rūmų prezidentas	Pasirašyta draudimo brokerio	Architektų priesaikos institutas nėra

Lietuvos advokataūra	teisngumo ministras	Antstolių rūmai	Patentinių patikėtinių institutas	Nemokumo administratorių rūmai	Auditorių rūmai	Draudimo brokerių rūmai	Architektų rūmai
teisngumo ministras	teisngumo ministras	teisngumo ministras	institutas nėra numatytas įstatyme	institutas nėra numatytas įstatyme		prisaika pateikiama Draudimo brokerių rūmams	numatytas įstatyme
II. PROFESINĖS VEIKLOS VYKDYMO REGLAMENTAVIMAS							
<i>Valstybės institucija savarankiškai ir (ar) suderinusios su profesinės savivaldos asociacija, reglamentuoja profesinės veiklos vykdymą</i>							
TAIP	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
Valstybės institucijos tvirtina iki 5 advokatų veiklą reglamentuojančią poįstatyminių teisės aktų	Valstybės institucijos priima daugiau kaip 15 notarų veiklą reglamentuojančią poįstatyminių teisės aktų	Valstybės institucijos priima daugiau kaip 20 antstolių veiklą reglamentuojančią poįstatyminių teisės aktų	Valstybės institucijos tvirtina iki 10 patentinių patikėtinių veiklą reglamentuojančią poįstatyminių teisės aktų	Valstybės institucijos priima iki 5 nemokumo administratorių veiklą reglamentuojančią poįstatyminių teisės aktų	Valstybės institucijos priima daugiau kaip 10 auditorių veiklą reglamentuojančią poįstatyminių teisės aktų	Valstybės institucijos priima iki 5 draudimo brokerių veiklą reglamentuojančią poįstatyminių teisės aktų	Valstybės institucijos priima iki 5 architektų veiklą reglamentuojančią poįstatyminių teisės aktų
<i>Profesinės savivaldos asociacijos teikia valstybės institucijoms derinti savo priimamus teisės aktus</i>							
TAIP	NE	NE	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP	TAIP
Su valstybės institucija turi būti suderinta iki 10 teisės aktų	NE	NE	Su valstybės institucija turi būti suderintas 1 teisės aktas	Su valstybės institutas turi būti suderinta iki 10 teisės aktų	Su valstybės institucija turi būti suderinta iki 20 teisės aktų	Su valstybės institucija turi būti suderintas 1 teisės aktas	Su valstybės institucija turi būti suderintas 1 teisės aktas
<i>Valstybės institucija turi įgaliojimus paskelbti profesinės savivaldos asociacijos priimtą teisės aktą</i>							

Lietuvos advokatūra	Notarų rūmai	Antstolių rūmai	Patentinių patikėtinių institutas	Nemokumo administratorių rūmai	Auditorių rūmai	Draudimo brokerių rūmai	Architektų rūmai
TAIP Valstybės institucija turi įgaliojimus paskelbti 2 profesinės savivaldos asociacijos priimtus aktus	TAIP Valstybės institucija turi įgaliojimus paskelbti 1 profesinės savivaldos asociacijos priimtą teisės aktą	TAIP Valstybės institucija turi įgaliojimus paskelbti 2 profesinės savivaldos asociacijos priimtus aktus	NE	NE	NE	NE	NE
III. ASMENŲ Į TAM TIKRUS PROFESINĖS SAVIVALDOS ASOCIACIJŲ ORGANUS SKYRIMAS							
Valstybės institucija skiria narius į tam tikrus profesinės savivaldos asociacijos organus							
TAIP Valstybės institucija skiria narius į Advokatų garbės teisma, Advokatų egzaminų komisiją, Komisiją dėl kliento-fizinio asmens su advokatu	TAIP Valstybės institucijos skiria narius į Notarų garbės teisma	TAIP Valstybės institucijos skiria narius į Antstolių garbės teisma, Antstolių viešo konkurso komisiją, Antstolių atestavimo komisiją	TAIP Valstybės institucija skiria narius į Patentinių patikėtinių etikos komisiją	TAIP Valstybės institucijos skiria savo narius į Nemokumo administratorių kvalifikacinių egzaminų komisiją, Nemokumo administratorių garbės teisma	TAIP Valstybės institucijos skiria narius į Kvalifikacinių auditoriaus egzaminų komisiją, Audito priežiūros komitetą	TAIP Valstybės institucijos skiria narius į Draudimo brokerių garbės teisma	TAIP Valstybės institucijos skiria narius į Regioninę architektūros tarybą

Lietuvos advokatūra	Notarų rūmai	Antstolių rūmai	Patentinių patikėtinių institutas	Nemokumo administratorių rūmai	Auditorių rūmai	Draudimo brokerių rūmai	Architektų rūmai
sudarytos teisinių paslaugų sutarties standartinių sąlygų nesąžiningumo nustatymo							
<i>Valstybės institucija tvirtina tam tikrų profesinės savivaldos asociacijos organų sudėtį</i>							
TAIP Valstybės institucija tvirtina Advokatų egzaminų komisijos sudėtį	NE	TAIP Valstybės institucija tvirtina Antstolių viešo konkurso komisijos ir Antstolių atestavimo komisijos sudėtį	TAIP Valstybės institucija tvirtina Patentinių patikėtinių etikos komisijos sudėtį	TAIP Valstybės institucija tvirtina Nemokumo administratorių kvalifikacinių egzaminų komisijos sudėtį	TAIP Valstybės institucija tvirtina Kvalifikacinių auditoriaus egzaminų komisijos sudėtį	NE	NE
IV. PROFESINĖ VEIKLĄ VYKdanČŲ ASMENŲ BEI PROFESINĖS SAVIVALDOS ASOCIACIJŲ KONTROLĖ.							
<i>Profesinę veiklą vykdančias asmuo turi teikti tam tikrą informaciją (duomenis) valstybės institucijai</i>							
NE	TAIP Notarai turi pateikti valstybės	TAIP Antstoliai turi pateikti valstybės	TAIP Patentiniai patikėtiniai turi teikti valstybės	TAIP Nemokumo administratoriai turi teikti įvairią	TAIP Auditoriai turi teikti valstybės institucijai	NE	NE

Lietuvos advokatūra	Notarų rūmai institucijai savo antspaudo ir parašo pavyzdžius, civilinės atsakomybės privalomojo draudimo liudijimo (poliso) kopiją, informuoti, kai negali eiti savo pareigų	Antstolių rūmai institucijai savo antspaudo ir parašo pavyzdžius, dokumentus, patvirtinančius civilinės atsakomybės draudimo įmokos sumokėjimą, privalo pranešti apie kontoros adresu ar kitų rekvizitų pasikeitimą, informuoti, kai negali atlikti savo funkcijų	Patentinių patikėtinių institutas institucijai informaciją, reikalingą įstatymo nustatyto funkcijoms įgyvendinti	Nemokumo administratorių rūmai informaciją valstybės institucijai apie administruojamus nemokumo procesus	Auditorių rūmai įstatymo nustatytus pranešimus tam tikrais atvejais	Draudimo brokerių rūmai	Architektų rūmai
Valstybės institucija vykdo tiesioginę profesinę veiklą vykdančių asmenų priežiūrą (kontrolę)							
NE	TAIP Valstybės institucija nagrinėja skundus dėl	TAIP Valstybės institucija kontroliuoja, kaip antstoliai	TAIP Valstybės institucija priimti sprendimus dėl	TAIP Valstybės institucija sprendžia dėl teisės	TAIP Valstybės institucija gali atlikti auditoriaus	TAIP Valstybės institucija stebi, analizuoja, tikrina ir kitaip	NE

Lietuvos advokatūra	Notarų rūmai notaro veiksmų, nesusijusių su atliekamų notarinių veiksmų esme ar teisėtumu; atlieka notarų veiklos tarnybinę; analizuoja notarinių veiksmų ir notarų pajamų už atliktus notarinius veiksmus statistiką	Antstolių rūmai (antstolių padėjėjai) laikosi teisės aktų, etikos kodekso; nagrinėja asmenų prašymus ir skundus dėl antstolių veiklos	Patentinių patikėtinių institutas drausminės bylos išskėlimo, veiklos nutraukimo	Nemokumo administratorių rūmai administruoti nemokumo procesus panaikinimo, poveikio priemonių taikymo	Auditorių rūmai atlikto finansinių ataskaitų audito kokybės peržiūra, tikrinimą, tyrimą ar pažeidimo tyrimą	Draudimo brokerių rūmai prižiūri, kaip įmonės, vykdo veiklą, laikosi įstatymų ir kitų teisės aktų, turi teisę kreiptis į teismą dėl draudimo brokerių įmonės organų sprendimų pripažinimo netekusiais galios, taip pat sandorių, sudarytų dėl tokių sprendimų, pripažinimo negaliojančiais	Architektų rūmai
Valstybės institucija vykdo profesinės savivaldos asociacijos priežiūrą (kontrolę)							
TAP Valstybės institucija gali neskelbti kai	TAP Notarų rūmai teikia valstybės institucijai	TAP Antstolių rūmai, vykdydami savo uždavinius ir	NE Tiesiogiai nėra numatyta valstybės	TAP Valstybės institucija turi teisę (1)	TAP Valstybės institucija, siekdama	TAP Draudimo brokerių rūmai kartą per metus	TAP Architektų rūmai kasmet teikia valstybės

Lietuvos advokatūra	Notarų rūmai	Antstolių rūmai	Patentinių patikėtinių institutas	Nemokumo administratorių rūmai	Auditorių rūmai	Draudimo brokerių rūmai	Architektų rūmai
kurių Lietuvos advokatūros priimtų aktų, jeigu mano, kad jie prieštarauja teisės aktams	detaliai savo veiklos metinę ataskaitą, taip pat notariato veiklos perspektyvas ir kryptis einamiesiems metams; per 5 darbo dienas pateikia visus prezidiumo nutarimus dėl įstatymo taikymo praktikos ir kitais aktualiais klausimais Valstybės institucija, manydama, kad Notarų rūmų nutarimai ar sprendimai neatitinka	funkcijas, turi bendradarbiauti su valstybės institucija	institucijų vykdomos priežiūros (kontrolės) priemonių	dalyvauti Nemokumo administratorių rūmų narių susirinkimuose ir kolegialių organų posėdžiuose be balsavimo teisės; (2) tikrinti, kaip Nemokumo administratorių rūmai atlieka jiems pavestas funkcijas, susijusias su nemokumo administratorių kvalifikaciniais egzaminais, Nemokumo administratorių etikos kodekso laikymosi ir	užtikrinti ne viešojo intereso įmonių auditorių ir audito įmonių atlikto finansinių ataskaitų audito kokybę, turi teisę stebėti susijusius Auditorių rūmų kolegialių organų posėdžius; Auditorių rūmai turi informuoti valstybės institucijas apie darbuotojus, paskirtus atsakingus už finansinių ataskaitų audito kokybę	(ar dažniau) turi pateikti priežiūros institucijai informaciją apie draudimo brokerių egzaminavimo kokybę užtikrinimo reikalavimų laikymąsi.	institucijai informaciją apie išduotų kvalifikacijos atestatų ir teisės pripažinimo dokumentų, jų galiojimo sustabdymo ir jų galiojimo panaikinimo skaičių, profesinę kvalifikaciją tobulinusių architektų skaičių, architektų skundų dėl sprendimų dėl kvalifikacijos atestato ir teisės pripažinimo dokumento išdavimo, jų

Lietuvos advokatūra	Notarų rūmai įstatymų, gali pateikti skundą teismui dėl tų nutarimų ar sprendimų panaikinimo	Antstolių rūmai	Patentinių patikėtinių institutas	Nemokumo administratorių rūmai profesinės kvalifikacijos kėlimo užtikrinimu; (3) teikti nurodymus Nemokumo administratorių rūmams dėl jiems pavestų funkcijų atlikimo tobulinimo.	Auditorių rūmai užtikrinimą, ir šiai funkcijai atlikti pasitelktus kitus asmenis; teikti finansinių ataskaitų audito kokybės peržiūrų ataskaitas. Jeigu Auditorių rūmai laiku neįvykdo Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos pateiktų nurodymų, valstybės institucija gali kreiptis dėl rūmams pavestų	Draudimo brokerių rūmai	Architektų rūmai galiojimo sustabdymo ir galiojimo panaikinimo skaičių
---------------------	---	-----------------	-----------------------------------	--	---	-------------------------	---

Lietuvos advokatūra								
Notarų rūmai								
Antstolių rūmai								
Patentinių patikėtinių institutas								
Nemokumo administratorių rūmai								
Auditorių rūmai	funkcijų atšaukimo inicijavimo. Auditorių rūmai teikia valstybės institucijos įstatyme nustatytą informaciją. Valstybės institucijai gali būti skundžiami tam tikri Auditorių rūmų sprendimai							
Draudimo brokerių rūmai								
Architektų rūmai								

PUBLIKACIJŲ IR MOKSLINIŲ KONFERENCIJŲ SĄRAŠAS

Disertantės publikacijos disertacijos tema

1. VITKUTĖ, E. A. Asociacijų priskyrimo viešojo administravimo subjektams problematika. *Teisė*, 2018, nr. 106, p. 114–129.
2. VITKUTĖ, E. A. Regulatory framework for liberal professions in EU: threats and challenges that will be posed by *Brexit*. Iš *How Deep is Your Law? Brexit. Technologies. Modern Conflicts: conference papers*. Vilnius: Vilnius University, 2017, p. 426–437, <<http://lawphd.net/wp-content/uploads/2014/09/International-Conference-of-PhD-students-and-young-researchers-2017.pdf>>.
3. VITKUTĖ, E. A. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nustatyti profesinės savivaldos požymiai ir jų vertinimas. *Teisė*, 2016, nr. 101, p. 176–187.
4. VITKUTĖ, E. A. Regulation of liberal professions: public protection or restrictions on competition. Iš *Security as the purpose of law: conference papers*. Vilnius: Vilnius University, 2015, p. 268–277, <<http://lawphd.net/wp-content/uploads/2014/09/International-Conference-of-PhD-Students-and-young-researchers-2015.pdf>>.
5. AMBRAZEVIČIŪTĖ, K.; KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ, E.; VITKUTĖ, E. A. *Architektų profesinės savivaldos Lietuvoje ypatumai*. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2014, <<http://www.architekturumai.lt/wp-content/uploads/LTI-analize-del-architektu-profesines-savivaldos.pdf>>.

Mokslinės konferencijos, kuriose pristatyti disertacijos tyrimų rezultatai

1. 2017 04 27–28: 5-ojoje Tarptautinio teisės doktorantūros tinklo organizuotoje doktorantų ir jaunųjų mokslininkų konferencijoje *How deep is your law? Brexit. Technologies. Modern Conflicts*, vykusioje Vilniaus universitete, skaitytas panešimas „Regulatory framework for liberal professions in EU: threats and challenges that will be posed by Brexit“.

2. 2015 04 9–10: 3–joje Tarptautinio teisės doktorantūros tinklo organizuotoje doktorantų ir jaunųjų mokslininkų konferencijoje *Security as the purpose of Law*, vykusiame Vilniaus universitete, skaitytas pranešimas „Regulation of liberal professions: public protection or restrictions on competition“.

Mokslinės ir kūrybinės veiklos aprašymas

2016 m. balandžio – rugpjūčio mėnesiais disertantė pagal Erasmus+ programą disertacinio tyrimo tikslais stažavosi Vokietijoje Ruprechto Karlo Heidelbergo universitete, Europos ir Vokietijos administracinės teisės institute. Mokslinę stažuotę kuravo prof. dr. Wolfgang Kahl.

2014, 2015 bei 2017 m. disertantė dirbo Lietuvos teisės institute kaip jaunesnioji mokslo darbuotoja, prisidėjo prie šių mokslo darbų rengimo: *Korupcija privačiame sektoriuje: normatyvinė samprata ir paplitimas tam tikrose srityse*⁹⁷², *Galimybės siaurinti teismo funkcijas administracinių teisės pažeidimų procese*⁹⁷³, *Teisinio reguliavimo ex–post vertinimo perspektyvos Lietuvoje*⁹⁷⁴.

Be minėtų mokslinių konferencijų, kuriose buvo pristatyti disertacijos tyrimo rezultatai, disertantė taip pat dalyvavo šiuose moksliniuose renginiuose:

1) tarptautinėje mokslinėje konferencijoje *Political and Economic Challenges Stimulating Strategic Choices Towards Europe of Knowledge*, vykusiame 2014 04 24 Kauno technologijos universiteto Europos institute, skaitė pranešimą „EU Initiative of Better Regulation and its Status in Lithuania“;

2) tarptautinio teisės doktorantūros tinklo organizuotame moksliniame seminare *Impact of European Court of Human Rights Decisions on Domestic Law*, vykusiame 2016 03 10–11 Paryžiuje, Prancūzijoje, Paris Ouest Nanterre

---

⁹⁷² RAGAUSKAS, P.; KAVOLIŪNAITĖ-RAGAUSKIENĖ, E.; VITKUTĖ, E. A. *Korupcija privačiame sektoriuje: normatyvinė samprata ir paplitimas tam tikrose srityse*. Vilnius: Justitia, 2014.

⁹⁷³ BELIŪNIENĖ, L.; et al. *Galimybės siaurinti teismo funkcijas administracinių teisės pažeidimų procese*. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2014, <<http://teise.org/wp-content/uploads/2016/07/ATP.pdf>>.

⁹⁷⁴ BUBLIENĖ, D.; et al. *Teisinio reguliavimo ex–post vertinimo perspektyvos Lietuvoje*. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2017, <<http://teise.org/wp-content/uploads/2018/01/Ex-post3.pdf>>.

La Défense universitete, skaitė pranešimą „Administrative liability of legal entities: impact of ECHR to the development of procedural rules in Lithuania“.

2015 m. disertantei buvo skirta Lietuvos mokslo tarybos metinė doktorantūros stipendija už pasiekimus akademinėje veikloje.

Vilniaus universiteto leidykla
Saulėtekio al. 9, III rūmai, LT-10222 Vilnius
El. p.: info@leidykla.vu.lt, www.leidykla.vu.lt
Tiražas 20 egz.